

The Project Gutenberg eBook of Engelbrekt Engelbrektinpoika 2, by C. Georg Starbäck

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Engelbrekt Engelbrektinpoika 2

Author: C. Georg Starbäck

Translator: K. A. Petrelius

Release date: November 30, 2014 [EBook #47504]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK ENGELBREKT ENGELBREKTINPOIKA 2 ***

Produced by Tapio Riikonen

ENGELBREKT ENGELBREKTINPOIKA II

Kaksiosainen historiallinen romaani

Kirjoittanut

C. GEORG STARBÄCK

Suomentanut

K. A. PETRELIUS

Werner Söderström, Porvoo, 1898.

JÄLKIMMÄINEN OSA.

Oi synnyinmaa, sun sankarmuistoissasi
Mun liikkuu aatokseni ainian.
Suurtöitäs lemmin, muistan mainettasi
Ja niihin tunteineni uppoan.
En pyydä, mailma, loistoa, riemujasi!
Pois onni, — elonikin kadotkaan!
Mut teille, teille, kansani ja maani,
Ma teille huokaan vielä kuollessani!

E. G. Geijer.

SISÄLLYS:

III. Vesterås ja Borganäs:

- I. Kutsumattomia vieraita.
- II. Kuninkaankirje.
- III. Kohtaaminen.
- IV. Lupa.
- V. Tuomio.
- VI. Hannu kreivi ja hänen tyttärensä.
- VII. Liikkuva saari.
- VIII. Juhannusaatto 1434.
- IX. Borganäs palaa.

IV. Vapauttaja:

- I. Herra Tukholman linnassa.
- II. Göksholman herrat.
- III. Katajapensas.
- IV. Vanki.
- V. Vadstenassa.
- VI. Kiusaaja.
- VII. Toivoretkeläinen.
- VIII. Oppenstenissa.
- IX. Kuka oli kuningas?

V. Valtionhoitaja:

- I. Albrekt herttuan nuolet.
- II. Harmajamunkit.
- III. Drotsi ja Marski.
- IV. Päätyminen.
- V. Hopeavitjat.
- VI. Valtiomarski.
- VII. Valtionhoitajan vaali.
- VIII. Pidot Täljen linnassa.
- IX. Yö ja Päivä.

Historiallisia selityksiä

Viiteselitykset.

KOLMAS JAOS.

Vesterås ja Borganäs.

I.

Kutsumattomia vieraita.

Oli taas kevät, joka tänä vuonna tuli tavattoman aikaiseen. Talven kinokset sulivat ja juoksivat vuolaina virtoina järviin ja meriin, ja ilman siivekkäät joukot palasivat etelästä rakkaisiin koteihinsa, pohjolan syrjäisiin laaksoihin. Metsikana vaihtoi parhaillaan pukuansa ja orava kyherteli koivunlatvassa. Päivä päivältä nousi aurinko yhä ylemmäksi taivaan laelle ja päästi taas luonnon siteistään; vapaus virkosi taas eloon metsissä ja järvissä, vuorilla ja laaksoissa ja lauhkeat keväiset tuulet kuiskailivat rauhaa ja sovitusta, samalla kuin tuhannet riemusävelet soivat vapauden ja rakkauden ylistystä korkealla ilmassa.

Tälle luonnon riemulle oli Ruotsin rahvaan mieliala selvänä vastakohtana. Kamala toivottomuus pilkisti jokaisen silmästä, pusersi huokauksen jokaisen rinnasta. Ja yhä koveni sorto, yhä julmemmaksi kävi ulkomaalaisten voutien mielivalta. Pyhän Yrjänätarun alkupuoliskoä elettiin nyt todellisuudessa. Lohikäärme ruiskutti voitonriemuissaan myrkkyyänsä maalle ja kauhuissaan kysyi jokainen, joko Ruotsin kuolonhetki oli käsissä. Missä tahansa kiinnittikin katseensa Ruotsin herroihiin ja edusmiehiin, jotka linnoissaan ja taloillaan elivät, niin turhaan etsi ketään sellaista, joka tahtoi ruveta pitämään kansan puolta ja saattamaan maan lain ja vanhat hyvät tavat taas voimaan ja noudatettaviksi.

Taalalaiset olivat kyllä edellisenä syksynä nousseet kapinaan, mutta olivat taas laskeneet aseensa, kun valtakunnan neuvosto oli luvannut täyttää heidän toiveensa ja olla apuna heidän hätäänsä poistamassa. He vannoiivat pyhän valan olla enää maksamatta veroa Jösse Eerikinpojalle ja niine päätöksineen he palasivat kotiinsa ja valtaneuvokset menivät ilomielin matkoihinsa.

Kaikki näytti siis olevan hukassa. Jösse Eerikinpoika ei tosin itse ollut uskaltanut mennä Taalainmaahan, mutta hän oli paikoillaan lujassa Vesteråsin linnassaan ja samoin muutkin voudit kaikkialla valtakunnassa. Syksyiset tapahtumat v. 1433 olivat vaan olleet yhä selvemmin näyttämässä sitä toivotonta kurjuutta, johon Ruotsin kansa oli vajonnut, samalla kuin voudit kävivät sitä varmemmiksi, sitä rohkeammiksi, kuta helpommalta oli näyttänyt aseellisenkin rahvaan aisoissa pitäminen.

Kaikista näistä voudeista, jotka kuninkaan nimessä ryöstivät ja raastoivat Ruotsinmaata, ei sentään kukaan vetänyt vertoja Vestmanlannin ja Taalainmaan voudille. Tämä näet ei heitä voittanut ainoastaan viekkauudessa ja rohkeudessa, jott'en sanoisi hävyttömyydessä, vaan etenkin siinä erinomaisessa julmuudessa ja kovuudessa, jolla hän osasi panna mielivaltaiset käskynsä täytäntöön, siinä matelevaisuudessa ja arkamaisuudessa, jolla hän osasi näennäisesti väistyä tieltä, kun olot niin vaativat. Mutta hän väistyi vain odottelemaan tilaisuutta, ottaakseen heti takaisin, mitä oli menettänyt, samoin kuin tiikeri vetää kokoon jäntäreitäänsä ja valmisteleikse voimakkaimpaan hyppäykseensä, silloin kuin se näköjään säveänä lyykistyy maahan.

Juuri nyt hän oli siinä asennossa. Hänen oli syksyllä täytynyt peräytyä; nyt hän oli taas eteenpäin menossa. Se mitä hänen oli ollut pakko kuulla ja sallia syksyllä valtaneuvosten läsnä ollessa, oli kiihottanut hänen turhamielisyytensä ylimmilleen. Mutta hän osasi salata vihansa ja vartoa. Nyt hän varustautui laskemaan vihansa liekit valloilleen, nyt piti noiden talonpoikain oikein oppia tuntemaan hänet. Voi, voi silloin heitä ja — Engelbrektiä.

Hän oli menetellyt hyvin varovasti. Leijonanpyytäjä ei turhanpäiten saalistansa ärsyttele. Hän ei ollut jalkaansa astunut pohjoispuolelle Dal-jokea ja Juhani Walekin oli pysytellyt hyvin hiljaa syksyn aikana ja toiselle puolen joulun. Mutta uudenvuoden tienoissa oli Jösse koettanut Juhani Walen ja hänen palvelijainsa toimella saada kokoon verot. Se onnistuikin mitään hälinää nostattamatta ja — joko sitten mielet todellakin olivat rauhoittuneet, taikka oli huomattu mahdottomaksi potkia tutkainta vastaan — veroja kertyikin joku määrä. Tämän hän teki kokeiksi vain, ja kun se onnistui, niin hän ei enää empinytkään jatkaessaan.

Mutta kaikki tämä oli vaan vähäpätöistä siihen verraten, mitä hänellä nyt oli mielessä. Hänen kostostaan oli tuleva oikein loistava. Pääsiäisen jälkeen aikoi hän kaikkine väkineen mennä Taalainmaahan. Hän odotteli vaan kuninkaan kirjettä pannakseen siellä kauheita rankaisuja toimeen. Ja kaikkein ensimmäiseksi tuli tuon julkean Engelbrektin kukistua.

Monta kertaa oli tämä jalo vouti huoneessaan Vesteråsin linnassa nautinnolla ajatellut sitä hetkeä, jona hänen silmänsä saisivat nähdä Engelbrektin pään pyövelinkirveen iskusta eroavan ruumiista. Ja hänen silmänsä olivat liekehtineet ja hänen huulensa menneet inhottavaan hymyyn joka kerta kun hän kuvituksessaan oli hiukkasan lisännyt kärsimystä taikka ottanut hiukkasan pois tehdäkseen uhrinsa tuskat niin pirullisen koviksi ja oman nautintonsa niin suunnattoman suureksi kuin mahdollista. Nyt

läheni tuo niin kauvan ja hartaasti odotettu hetki eikä Jösse Eerikinpoika ollut säästännyt mitään, ei edes omia kolikoitaankaan, voidakseen toimia kyllin voimakkaasti ja iskeä iskun sellaisen, että se yhdellä kertaa oli rusementa kaikki.

Näihin valmistuksiin kuului myöskin oikein hyviin väleihin joutuminen Ruotsin herrain kanssa, ainakin mahtavimpain. Erinomainen tilaisuus tarjoutuikin siihen vuoden puolipaaston aikoihin. Muuan neuvoston vanhimpia, iäkäs ritari Krister Niilonpoika (Vaasa) tahtoi ristiäisten johdosta nähdä lukuisan sukunsa koossa kotonaan Räfvelstadissa pääsiäisjuhlain aikana, ja koska useoiden herrojen piti matkustaa Vesteråsin kautta, niin vouti kutsui heidät pitoihin linnaan. Vieläpä vanha herra Krister Niilonpoika itsekin oli luvannut ratsastaa sukulaisiansa vastaan Vesteråsiin ja samalla käyttää hyväksensä voutin vieraanvaraisuutta.

Oltiin pääsemässä puolille päivin maaliskuun 8 p:nä, puolipaaston sunnuntain jälkeisenä maanantaina. Vouti oli aamulla tapansa mukaisesti kierrellyt linnassa tarkastamassa, oliko kaikki asianmukaisessa kunnossa sekä noiden ylhäisten herrain vastaanottamista varten että myöskin linnan puolustamiseksi, jos jotakin odottamatonta sattuisi. Paha omatunto saattaa aina mitä tarkimpaan varovaisuuteen. Hänellä ei ollut kierroksellaan ollut mitään muistuttamista. Tykit olivat panoksissaan valleilla ja hänen palvelijansa olivat kaikki paikoillaan, joko määrättyssä työssä taikka vahdinpidossa. Linnantuvassa pidettyjen, viimeöisten huvien jätteitä ei vouti tavallisuutensa mukaan, viisaasti kyllä, ollut näkevinäänkään. Hän toivoi miestensä vuorostansa sitä kernaammin palvelevan häntä, kun tarvittiin.

Hän oli siis jotenkin hyvillä mielin palannut huoneeseensa. Täällä hän käveli muutamia kertoja edes takaisin katseen harhaillessa milloin minnekin tuuheiden kulmakarvain alta. Varmaankin hän vielä kerran ajatteli valmiiksi, kuinka kaikki oli käyvä sekä kuninkaaseen että Engelbrektiin ja hänen talonpoikiinsa nähden. Vihdoin hän pysähtyi ikkunan luona olevan ison tammisen pöydän ääreen, jolla oli joukko papereita ja kirjeitä. Hän otti muutaman kirjeen, avasi sen ikään kuin ajatuksissaan ja alkoi sitä lukea. Varmaankin hän oli sen jo lukenut moneen kertaan, sillä hänen huulensa näkyivät toistelevan sen sisältöä, vaikka silmät katsoivat kirjeen reunan ylitse ulos ikkunasta ja näyttivät seuraavan pilviä, jotka kummallisen muotoisina kiitivät kovaa pohjatuulta pakoon.

Silloin aukeni ovi ja vanhanpuolinen nainen astui sisälle. Hänellä oli tumma puku ja sen päällä kallisarvoisilla turkiksilla sisustettu viitta, jonka alla iso avainkimppu riippui hopeakirjaisesta vyöstä. Pään peitti valkoinen huntu, sekin turkiksilla sisustettu. Hänen kasvojensa juonteet olivat sulavat ja melkeinpä arastellen hän katsoi voutiin, kun tämä seisoi siinä kirje kädessä.

Se oli vouti Jösse Eerikinpojan vaimo, Birgitta Ulvintytär. Hän oli mahtavaa ja rikasta norjalaista sukua ja oli muuttanut Ruotsiin asumaan kuningas Maunu Eerikinpojan aikana. Hänen isänsä oli Ulvi Juhonpoika, joka asui Ervallen talossa Vestmanlannissa. Tähän aikaan omisti sen hänen veljensä, Pietari Ulvinpoika.

Vähän aikaa herraansa ja miestensä katseltuaan Birgitta rouva kysyi:

"Oletteko nyt tarkoin ajatellut asiaa, herrani ja isäntäni?"

Vouti nosti päätänsä ja kääntyi läpituunkein katsein vaimoonsa päin.

"Elkää vihastuko minuun, rakas mieheni", jatkoi Birgitta rouva lempeällä ja melkein valittavalla äänellä, "tiedättehan, ett'ei kukaan parastanne tahdo, niin kuin minä. Saatatte uskoa minua ja olettehan useammin kuin kerran kokenut, ett'eivät ennustukseni petä."

"Mik' on unta se on lunta, Birgitta", vastasi vouti keskeyttäen.

"Eipä aina, eikä koskaan silloin kun isäni, tuo ankara ritari Ulvi Juhonpoika minulle näyttäytyy. Minä rukoilen sinua, rakas isäntä, heitä se mitä on tekeillä. En sitä tosin täydelleen tiedä, mutta nuo suuret varustukset ja tuo paljo väki osottavat riittävästi, että vakavia asioita on hankkeissa..."

"Onko sinulla kaikki valmiina ylhäisten vieraittemme vastaanotoksi, Birgitta?" kysyi vouti vielä kerran emäntäänsä keskeyttäen ja koettaen kääntää hänen ajatuksensa toisaanne.

Mutta Birgitta rouva ei ottanut hellittääkseen kesken. Hän rakasti miestensä ja hänelle olivat nyt muut asiat pääasiana, eivätkä pidot.

"Mennä vuonna tähän aikaan", sanoi hän, "kun varustauduit Hannu kreivin seurassa menemään Taalainmaahan isäni ensi kertaa näyttäytyi minulle ja käski minun estää matkasi. Sinä et kuitenkaan totellut. Toisen kerran hän minulle näyttäytyi, kun neuvoston herrat syksyllä tulivat pitämään tarkastusta ja sinä aioit kieltää heiltä valtakunnan linnaan pääsyn. Silloin sentään tottelit varoitustani ja eihän sinulla ole ollut syytä sitä katua. Nyt viime yönä näin taas isäni seisovan vuoteeni vieressä ja

huolissaan valkoisia kiharoitansa ravistaen osottavan sinua. Rakas, rakas mieheni, heitä sikseen, mitä sinulla on tekeillä, onni ei kasva siinä maaperässä, jota väkivalta tallaa..."

Voudin suu meni raukeaan hymyyn ja hänen silmänsä katsoivat tavallista avomielisemmin lempeään naiseen, joka hänelle puhui rauhan ja sovinnollisuuden sanoja. Mutta sitä kesti vaan hetkinen; sitten pyörivät ne taas yhtä epäluuloisina ja kovina kulmakarvain alla kuin ennenkin.

"Tottelin sinua", virkahti hän, "kun valtakunnan neuvostoon kuuluvat kunnon herrat olivat täällä syksyllä; niin, niin, siitähän saattaa näyttää, mutta muut seikat ne pakottivat minut myöntymään, eivätkä sinun unesi..."

"Olet kerran ennenkin minulle sitä sanonut", keskeytti Birgitta rouva, "se oli kuninkaan kirje, jonka vuoritelallinen toi neuvostolle ja josta et tiennyt, oliko se todellakin tullut neuvoston käsiin vai ei..."

"Niin, kuninkaan kirje sen teki, ja kautta Vapahtajan viiden haavan, jos minulla silloin olisi ollut käsissäni kirjurini kirje ... niin, kautta Herramme ristinpuun, en olisi yhtään noista herroista päästänyt kuninkaan linnaan. Ei, Birgitta, saatpa vielä nähdä, millainen on valta kuninkaan voudilla. Niin totta kuin vaakunakilpeäni kunnialla kannan, niin totta on tuo jäykkäluontoinen vuoritelallinen ynnä koko hänen talonsa oleva Jösse Eerikinpojan koston todisteena."

"Ja minä sanon sinulle, herrani ja isäntäni", virkkoi vastaten emäntä, "sanon sinulle, että juuri sen kautta tuotat rangaistuksen itsellesi. Sen nuoren miehen, joka tuotiin tänne Gripsholmasta ja joka nyt näännyy tuolla tornissa, sanovat olevan Engelbrektin kasvattipojan... Jos niin on, rakas mieheni, ... niin päästä hänet vapaaksi, se on ensimmäinen ehto torjuaksesi onnettomuutta itsestäsi ja minusta, ja sitten..."

"Ja sitten?" kysyi vouti ihmetellen, kun hänen vaimonsa empi. päättäisikö lauseensa.

"Sitten tulee sinun ojentaa Engelbrektille kätesi ja sanoa: minä tahdon sovittaa, mitä olen rikkonut."

Voudin katseesta näkyi mitä suurinta kummastusta, kun hän kuuli nämä lempeän vaimonsa sanat, mutta kohta sen jälkeen ilmeni hänen sameista silmistään hurjaa ivaa, ja sitten kuvastui hänen kasvoillensa mitä katkerin suuttumus.

"Olet järjiltäsi, Birgitta", virkkoi hän, "päästää vapaaksi tuo nuori mies ... etkö sitten tiedä, että juuri hän tempasi kirjeen kirjurini kädestä, kirjeen, joka olisi säästänyt sekä minulta että kuninkaaltani monta huolta, jos olisi ollut minun käsissäni... Vai päästää hänet vapaaksi! Niin kuule sitten valani, Birgitta. Ennen on tämä linna kaikkine päivineen vajoava maahan, kuin tämä Herman Berman pääsevä tornista, niin totta kuin Jumala ja kaikki pyhimykset minua auttakoot."

Birgitta rouvan kasvot kalpenivat yhä enemmän näistä sanoista ja hän pani tuskissaan kätensä ristiin.

"Katso tuota", sanoi vouti ja ojensi hänelle kirjeen, joka hänellä oli kädessään, "lue, vaimo, ja sano sitten, ansaitseeko vanki armahtamista."

Mieli muualla otti emäntä ojennetun kirjeen, joka oli Kirjuri-Martilta. Sen sisällyksen panemme tähän jättäen tavanmukaiset alku- ja loppusanat mainitsematta.

"Päästyäni pitkällisestä vankeudestani, johon minut Tukholmassa oli pantu, sain sekä omaksi että teidän onneksenne tietää vuoritelallisen palanneen kuninkaan paheilta ja aikovan ensin mennä arvoisan isän, Tuomas piispan luokse Tynnelsöhön. Läksin sen tähden sinne ja onnistuin todellakin saamaan käsiini sen kirjeen, jota hän toi kuninkaalta valtakunnan neuvostolle. Sieltä suuntasin kiireen kaupassa tieni Strängnäsiin, josta varman tuojan mukana aioin lähettää kirjeen teille ja siten tehdä tyhjäksi vuoritelallisen matkan tulokset. Silloin karkasi yöllä kimppuuni rosvoja ajaen minua takaa lähelle Gripsholmaa, jossa hän sai minut kiinni. Ett'ei kirje joutuisi hänen haltuunsa, täytyi minun heittää se käsistäni järveen, joka oli lähellä sitä paikkaa, missä olimme. Olen menemäisilläni laivaan ja kirjoitan tämän suurimmassa kiireessä. Mitä kuninkaan kirjeeseen tulee, niin tuskinpa se kuitenkaan enää joutunee neuvoston käsiin, sillä ranta, jossa minun kimppuuni käytiin, oli milt'ei autio. Kirjoitin Söderköpingissä j.n.e."

Kirje ei rauhoittanut Birgitta rouvaa; päinvastoin hänen kätensä vapisi, kun hän sen pani pöydälle, ja hänen silmänsä olivat kyynelistä kosteina. Hänen miehensä erehtyi kuitenkin luullessaan tätä mielenliikutusta suuttumukseksi ja vihaksi tuon tärkeän kirjeen menettämisestä ja siitä aiheutuvasta epätietoisuudesta. Tässä luulossa hän ojensi hänelle toisen kirjeen, joka oli kirjoitettu syksyllä Köpenhaminassa ja oli samoin Kirjuri-Martin kirjoittama. Tämän sisällys oli seuraava:

"Täällä on ollut paljon tekemistä ja monta vaikeutta voitettavana. Hänen armonsa kuninkaan puheille en pitkään aikaan päässyt, ja kun viimein pääsin, niin hän ynsein sanoin käski minut luotansa. Cecilia

neiti, joka viime kerran täällä teidän asioillanne käydessäni oli niin kernas asiatanne edistämään, on nyt aivan myöntymätön. Olin jo joutua toivottomaksi kohtalostanne, mutta kun tulin ajatelleeksi, ett'eivät sikäläiset neuvoston herrat voineet mihinkään toimiin ryhtyä ilman kuninkaan kirjettä, ja kun samalla olen vakuutettu siitä, että olette pitävä sananne ja muistava köyhää palvelijaanne palkita, niin päätin odotella sopivampaa tilaisuutta. Muutamat tanskalaiset herrat, etenkin herra Eerikki Krummedik ja nuori Otto Pogwisch sekä hänen äitinsä Gladsaxin Ida rouva, joka mielellään käyttää hyväksensä jokaista tilaisuutta näyttääkseen vaikuttavansa enemmän kuin Cecilia neiti, antoivat minulle apuansa. Heidän puheistaan muuttuikin sitten vähitellen kuninkaan mieli, niin että hän ainakin salli minun päästä puheilleen. Sitten on minun onnistunut yhä varmemmaksi varmentaa hänen hyvää luuloansa teistä, niin että voitte olla aivan levollinen. Kuningas, herranne, on aina katsova parastanne. Se tuli näkyviin silloin, kun tuo hiton Engelbrekt taas viime viikolla tuli tänne. Kuningas ei tahtonut laskea häntä puheilleen. Kun minä sitten, yhä teidän asemaanne vahvistaakseni, puhuin hänen puolestansa, niin hän tosin sai tulla kuninkaan eteen, mutta oli tuskin alkanut puhua teistä ja menettelystänne, kun kuningas viittasi kädellään ja sanoi: 'Menkää pois, elkääkö koskaan enää tulko silmiäni eteen!' — Voitte tästä nähdä, onko minusta ollut teille hyötyä vai ei. Tuo jumalaton vuoritulallinen uskalsi tosin juuri kuninkaasta kääntyessään ja salista lähtiessään uhata vielä kerran tulevansa takaisin, mutta jos hän tulee, niin siitä kai on tuleva hänen viimeinen matkansa, jollei teidän kätenne häntä jo sitä ennen ole kouristanut. Voitte nyt pidellä häntä, niin kuin tahdotte, hän on vallassanne, eikä kuollut koira enää hauku."

Riemuitsevin katsein vouti otti kirjeen vaimonsa kädestä, sitten kuin tämä oli sen lukenut. Mutta ei tämäkään kirje tehonnut häneen siten, kuin vouti oli tarkoittanut.

"Jumala ja pyhä Olavi, isänmaani suojeluspyhä", sanoi hän, "muuttakoot mielesi, Jösse Eerikinpoika, ennen kuin on myöhäistä. Minä olen onneton vaimo raukka", lisäsi hän hiljaa, ikään kuin itsekseen.

Mies oli jo taas sanomaisillaan hänelle kovia sanoja, kun hänet siitä esti hovipoika, joka ilmoitti herra Krister Niilonpojan ja herra Kaarlo Knuutinpojan olevan linnanpihalla. Vouti kiiruhti ottamaan hattuansa rientääkseen ylhäisiä vieraitansa vastaan, mutta Birgitta rouva painoi tuskissaan päänsä käsiinsä ja käänsi pois.

"Pian, vaimo", huusi silloin hänelle vouti, "katso, että kaikki on hyvässä kunnossa ja ett'ei mitään puutu. Naistenhuoneessa sinun tulee noille ylhäisille rouville ja neideille näyttää ystävällisen ja iloisen näköiseltä, säästä sen tähden kyyneleesi siksi kun jäät yksiksesi."

Tätä puhuessaan hän oli sitonut miekkansa vyölleen ja heittänyt hartioilleen hienon kärpännahalla reunustetun viitan. Hän tarttui vaimonsa käteen saattaakseen hänet naistenhuoneeseen, kun ovi taas aukeni ja sisälle astui pitkä kookas palvelija tuoden muassaan vanhan talonpoikaisissa vaatteissa olevan miehen.

"Mitä nyt?" kysyi vouti mahtavalla äänellä.

"Tärkeitä uutisia", vastasi palvelija, "jollen erehdy."

"Jollet varmemmin asiaasi tiedä, niin saa sanottavasi jäädä toiseen aikaan."

"Jollei tämä minua petä, niin ovat uutiseni siksi tärkeitä, että nuo ylhäiset herrat voivat hetkisen teitä odottaa", sanoi palvelija ja veti takkinsa alta pergamenttikirjeen, jossa riippui iso sinetti, minkä vouti heti tunsikin kuninkaan sinetiksi.

"Kirje kuninkaalta!" huudahti vouti.

"Niin, ja joka on ollut kummallisilla teillä, sillä oikeastaan kai sen olisi pitänyt tulla perille jo viime kesänä, sen mukaan kuin tämä mies sanoo."

"Kuinka olet saanut kirjeen käsiisi, mies?" kysyi vouti kiivaasti.

"Luvallanne sanoen, armollinen vouti, Eskil on nimeni ja olen kalastaja Gripsholman tienoilta..."

"Pian, mies, mistä olet saanut kirjeen...!"

"Armollinen vouti, olen kalastaja Gripsholman läheisyydestä ja tupani on Mälarin rannalla. Olin vesillä siimojani kokemassa, noin viime juhannuksen aikoina, jolloin edellisenä iltana oli ollut kova rajuilma..."

"Herra Kaarlo Kristerinpoika ja Ebba rouva", ilmoitti hovipoika ovelta. Vouti kävi yhä malttamattommaksi. Kirje viehätti häntä paljoa enemmän kuin nuo ylhäiset herrat, joita nyt alkoi saapua, toinen toisensa perästä.

"Minä näin kirjeen", alkoi palvelija, joka oli tuonut kalastajan muassaan ja joka ymmärsi, että tällä hetkellä ennen kaikkea piti joutua, "minä näin kirjeen tällä miehellä viime Gripsholman-matkallamme. En osaa kirjoitettua lukea, mutta aavistin kirjeen olevan tärkeän, etenkin kun mies kertoi kahden herrasmiehen yöllä taistelleen ja toisen silloin heittäneen kirjeen järveen."

Riemun leimahdus välähti Jösse Eerikinpojan silmistä, ja vaikka olikin niin kiire, niin ei hän kuitenkaan malttanut olla tarkastamatta kuninkaallista sinettiä.

"Vie alas mies", sanoi hän vavisten palvelijalle; "ritarien mentyä matkoihinsa tahdon häntä lähemmin kuulustella."

Hän kiinnitti sen jälkeen kaiken huomionsa kirjeeseen ja nosti jo kättänsä sinettiä rikkoakseen ja ottaakseen varman tiedon sisällyksestä, kun kiivaita askelia kuului oven ulkopuolelta. Vouti niitä innoissaan tuskin huomasikaan.

Mutta ovi lensi auki ja siitä astui sisälle kookas ritari, jonka ryhti ja kasvot ilmaisivat yhtä paljon arvokkuutta kuin alentuvaisuuttakin. Hän astui voudin luokse.

"Tärkeitä kirjeitä herraltamme, kuninkaalta", sanoi ritari nähdessään kirjeen voudin kädessä, "saatoimpa arvata jonkin sellaisen seikan olleen syynä siihen, että vieraiden niin kauvan täytyi odottaa saadakseen tervehtiä vieraanvaraista isäntäänsä. — Ei kai mitään huonoja sanomia, toivon ma ...?"

"Ei, ei, armollinen herra", änkytti vouti, kohteliaasti kumartaen, vaikka hänen erittäin vastahakoisesti täytyi panna kirje käsistään, "sanomat ovat hyviä. Mielet tyyntyvät tyyntymistään. Olin juuri aikeissa rientää alas tervehtimään niitä ylhäisiä herroja ja miehiä, jotka minua tänään käynnillään kunnioittavat."

Ritari tuskin kuunteli voudin puolusteluja. Hän oli kääntynyt Birgitta rouvaan, joka väkisinkin koetti salata levottomuuttaan.

"Terve tultuanne, herra Kaarlo Knuutinpoika", sanoi hän, "tulette pikemmin, kuin täällä saatoimme luulla. Sen tähden rohkenimme kiintyä niihin asioihin, joita Tanskasta tulleet tiedot koskevat..."

"Kuninkaan toimet ennen kaikkia muita", sanoi ritari ystävällisesti tarjoten Birgitta rouvalle kätensä ja taluttaen hänet hänen kumartelewan miehensä ohitse ja käytävää myöten isoon pitosaliin.

Lihakoiden seurasi vouti, ja kun hän oikein ennätti miettiä ja verrata toisiinsa kirjurinsa kirjeessä olleita ja äsken saamiensa tietoja, niin hänelle kävi aivan selväksi, että äsken kirje oli se, jonka Engelbrekt oli tuonut neuvostolle. Ilo oikein hiveli hänen mieltään, kun hän ajatteli sitä sattuman kaupalla saatua välikappaletta, joka nyt tarjosi niin hyvän tilaisuuden joutua tekemisiin tuon uppinkaisen vuoritulallisen kanssa. Nyt hän saattoi todistaa tämän kulkeneen valheenkengillä kuninkaan ja neuvoston välillä, nyt ei mikään enää saattanut estää hänen voittoriemuansa ja Engelbrektin kukistumista.

Hänen huuliensa hymyily, kun hän ritarin ja emäntänsä jälessä astui isoon saliin, oli sen tähden luonnollisempaa kuin koskaan ennen ja painoi hänen kasvopiirteisiinsä ja koko olentoonsa leppeyden leiman, joka hänelle sopi hyvin.

Niistä monista ritareista, jotka olivat kokoutuneet saliin, oli vanha kunnianarvoinen Krister Niilonpoika ylhäisin. Paitsi häntä siellä oli hänen kolme poikaansa Kaarlo, Juhana ja Niilo sekä vielä Ture Turenpoika (Bjelke) ja Niilo Steninpoika (Yö ja Päivä). Miestensä keralla saapuneita naisia olivat ainoastaan Kaarlo herran rouva, Ebba Krummedik, ja herra Niilo Steninpojan rouva, Margareta Knuutintytär (Bonde). Viimemainitun muassa oli myöskin nuori kaunis tyttö, Katarina Kaarlontytär (Gumsehufvud).

Mutta jos kohta vanha herra Krister Niilonpoika valkeine harmaine hapsineen olikin komea ja kunnianarvoinen, niin ritari Kaarlo Knuutinpoika se epäilemättä ennen muita kaikkia veti huomion puoleensa. Koko hänen ulkonaisessa olennessaan oli joka suhteessa jotakin tavatonta. Hänen pitkä kaunis vartalonsa, hänen uljas-asentoinen päänsä, hänen säteilevä katseensa, kauniit kasvopiirteet ja sen ohessa hänen kohtelias ja miellyttävä esiintymisensä, joka tahtomattakin voitti sydämiä — yksistään tämä riitti tekemään hänet silmäänpistäväksi ja huomattavaksi. Mutta siihen tuli vielä lisäksi senaikaiseksi tavaton tietomäärä, joka oli osaksi opinnoilla, osaksi laajoilla matkoilla koottu. Ja kun hän puhui, niin kuului hänen täyteläinen, sointuisa äänensä niin miellyttävältä, että kuulijain korvat ikään kuin viehättyivät kuuntelemaan hänen sanojansa.

Hän talutti kohteliaasti Birgitta rouvan molempain toisten rouvain luokse ja yhtyi sen jälkeen muihin herroiin, jotka olivat piirissä Krister Niilonpojan ja voudin ympärillä. Tämä koetti parhaan kykynsä mukaan miellyttää ylhäisiä vieraitaan ja onnistuikin siinä odottamattoman hyvin. Vanha Krister herra

hymyili hänelle ystävällisintä hymyänsä ja nuoremmat herrat ilmaisivat äänekkäästi hyväksymisensä voudin kertomuksille, jotka tietysti kaikki koskivat talonpoikia ja hänen tapaansa kohdella heitä.

Ainoastaan vanhin Krister herran pojista, Kaarlo herra, ei yhtynyt pilapuheisiin. Inhon varjo peitti päinvastoin hänen jalot kasvonsa. Kuitenki vaan varjo, sillä hän pysyi äänettömänä eikä koettanutkaan vaikuttaa keskusteluun ja suunnata sitä toiselle tolalle.

Vähitellen johti sitten tuo viekas vouti puheen viime tapahtumiin ja aivan herrain huomaamatta olikin jo jouduttu puhumaan siitä, millä vallalla neuvosto viime syksynä toimi pitäessään tarkastusta voudin viranhoidosta.

"Minusta näyttää", rohkeni vouti sanoa, "siltä, että teidän, jalot neuvoston herrat, olisi pitänyt lähemmin tuumia, ennen kuin siihen asiaan ryhdyitte."

"Lähemminkö tuumia?" virkkoi Krister herra, "enpä tosiaan ymmärrä, kuinka saatatte tuollaista puhua, Jösse Eerikinpoika. Neuvosto menetteli mitä varovaisimmin ja itsehän tiedätte, kuinka vähän oli toivoa saada ärsytetyt talonpojat hillityiksi — sitä paitsi neuvosto noudatti kuninkaan kirjettä..."

"Sanoitte, jalo herra Krister Niilonpoika", jatkoi vouti kumartaen tuolle vanhalle herralle, "sanoitte noudattaneenne kuninkaan kirjettä, mutta sallikaa minun kysyä, tiedätekö aivan varmaan tämän kirjeen olleen kuninkaalta...?"

"Kuninkaaltako?" kysyivät kaikki suuresti kummastuen ja odottaen tuolle oudolle kysymykselle selitystä.

"Kuka jätti kirjeen neuvoston käsiin...?" jatkoi vouti.

"Tukholman linnan vouti, herra Hannu Kröpelin", vastasi Kaarlo Knuutinpoika, "ja se mies, joka oli tuonut kirjeen kuninkaalta hänelle, oli itse läsnä. Hän oli vuoritulallinen Vaskivuorelta, nimeltään Engelbrekt Engelbrektinpoika, pieni, ylevän näköinen mies. — Mitään epäilystä siitä, että kirje tosiaankin oli kuninkaalta, ei voi nousta."

"Jalot herrat", sanoi vouti mahtavamman tavoin hymyillen, "teidät on siinä asiassa petetty. Minä uskallan väittää, ett'ei tätä kirjettä ole olemassa, sillä se mikä on, on väärä."

"Jos sen voitte todistaa, vouti", sanoi Kaarlo Kristerinpoika, "niin saakoon se mies, joka on uskaltanut tuoda vääriä sanoja kuninkaalta valtakunnan neuvostolle, kovan rangaistuksen."

"Siihen ei tarvita muuta, kuin että te, jalot herrat, tarkastutatte kirjettä ja sen sinettiä, tokko se todellakin on Eerikki kuninkaan sinetti, joka on hänen kanslerinsa hallussa. Te saatatte kuitenkin tästä nähdä, millaista on olla tekemisissä näiden talonpoikain ja vuoritulallisten kanssa. Minä aion nyt pääsiäisjuhlan perästä koko miehistöineni mennä sinne Taalainmaahan ja kuninkaan, herrani nimessä olen kurittava tuota Engelbrektiä, joka on rohjennut armollista kuningastamme ja teitä, jalot valtakunnan neuvoston herrat, tuolla tavoin vaivata."

Sen pitemmälle vouti ei ennättänyt, ennen kuin ovi aukeni ja kaksi vanhanpuolista herraa tuli sisälle ja heidän muassansa muuan nuorempi, joka talutti kädestä nuorta tyttöä. Vouti kiiruhti tulevia vastaan. Toinen näistä oli piispanpuvussa. Hän oli varsin vanha herra, mutta ikäisekseen ripeä. Se oli Linköpingin piispa, Knuutti Bonpoika (Yö ja Päivä), Niilo Steninpojan setä. Toinen vanhemmista herroista oli Hannu, Ewerstenin kreivi. Hänen takanansa tuli Niilo Steninpojan veljenpoika, Maunu Pentinpoika, nuori herra, jonka kasvot ilmaisivat hillitöntä ja rajua luonnetta. Nuori tyttö, jota hän kädestä talutti, oli Agnes, Ewerstenin kreivin tytär.

Kaikki läsnäolijat, vanha Krister herrakin, tervehtivät kunnioittaen piispaa, joka myhäillen kumarteli vastaan, vaikka hän sitä tehdessään näytti seuralaiselleen, kreiville, silmäyksellä ilmoittavan, että hänen alottamaansa keskustelua oli soveliaammassa tilaisuudessa jatkettava. Yleinen puhelu virkosi taas kohta sen jälkeen entiselleen. Sen kestäessä voudin palvelijat kantoivat esiin toisen ruokalajin toisensa perästä, joita pöytä suorastaan ahdettiin täyteen.

"Ette kai ilman syytä tule näin kauvas pohjoiseen omasta hiippakunnastanne, hurskas isä?" kysyi Krister herra keskustelun kestäessä ja kääntyi Knuutti piispaan.

"Kirkollisen alueemme asiat täällä Ruotsissa ovat huolettavalla kannalla", sanoi piispa päätänsä ravistaen, "kun meillä on kaksi päätä yhden sijassa..."

"Siitä kai on sentään loppu tuleva", arveli Krister herra; "armollisen herramme, kuninkaan, täytynee kai lopulta tässä asiassa antaa myöten. Huolettavaa ja vaikeata on, kuten sanotte, pitää järjestystä, kun kirkon omat miehet sitä rikkovat. Eipä mahtane Upsalan hiippakunnan kansa piankaan unhottaa, kuinka Arnold[1] piispa syksyllä Tanskasta tänne tullessaan väkisin murratti auki ovet, kun kaniikit

kieltäytyivät hänelle antamasta piispan talon avaimia. Tavoiltaan hän tainnee olla samanlainen kuin Johannes Gerkenpoika..."[2]

Knuutti piispan veret kuohahtivat näistä sanoista. Hänen huhuttiin olleen kovin läheisissä väleissä 1412 kuolleeseen Vadstenan päänunnaan, Ingegerd Knuutintyttären, joka oli Pyhän Birgitan tyttärentytär. Kuinka sen asian laita muuten lienee ollutkaan, siitä piispa itse vastatkoon. Tähän aikaan oli huhu jo ennättänyt hälvetä, mutta piispaan, joka oli arka sekä kirkon oikeudesta että omasta kunniaastaan, teki aina vastenmielisen vaikutuksen, kun mainittiin jotakin, joka saattoi tätä asiaa tarkoittaa. Arkkipiispa Johannes oli kuulu siveettömästä elämästään; kenties oli piispa samoihin aikoihin ja sen hälyn johdosta, minkä tämän elämä synnytti, jossakin tilaisuudessa saanut muistutuksia nuoruutensa tapahtumista. Ingegerd Knuutintyttärestä ei puhuttu hyvää, ei luostariväen kesken eikä luostarin ulkopuolellakaan, vaikka hän olikin Margareta kuningattaren kasvatussisar ja ystävä. Tyytymättömyys arkkipiispa Johannekseen toi kansan mieleen kaikki, mitä samansuuntaista oli tapahtunut, ja silloin mainittiin Ingegerd abbedissan[3] nimi, ehkäpä piispa Knuutinkin. Sen tähden ilmaisi tässäkin tilaisuudessa piispan muoto Krister herran viimeisten sanain johdosta mielipahaa, jota hän varmaankin olisi tahtonut salata.

Krister herra huomasi tämän ja käänsi hymyillen puheen toiselle tolalle.

"Nyt", sanoi hän, "kuuluu arkkipiispa Arnoldin tila olevan huono. Hän on Arnossa ja minä olen kuullut rahvaan sanovan, ett'ei hänellä enää mahtane olla yhtään tervettä päivää odotettavissa. Mutta surettavalta tuntuu kuulla rahvaan puhuvan, ett'ei pahempaa konnana ole koskaan pappina ollut. Hänen tautinsa kuuluu olevan inhottava..."

"Niin, niin", jatkoi piispa, "häpeällinen tauti. Mutta enemmän aihetta tänne tuloon antoi kuitenkin pyhän kirkon asia. Luulin täällä tapaavani arvoisan veljeni, Olavi piispan, mutta hän lienee nyt juuri lähtenyt Upsalan hiippakuntaan ja, palvelijainsa puheen mukaan, käymään Arnossa sairaan arkkipiispan luona."

"No niin, hurskas isä", sanoi silloin Krister herra, "minusta näyttää sopivalta, että nyt tulette vieraakseni Räfvelstadiin, koska aiotte mennä Olavi piispaa tapaamaan. Minä lähetän sanan hänelle, että hän palatessaan poikkeaa talooni. Siellä sitten voitte parhaiten pyhistä asioistanne keskustella. Pitkältä ei ole myöskään Tuomas piispan luokse Strängnäsiin..."

"Kiitos hyväntahtoisuudestanne, herra Krister Niilonpoika! Jollei Olavi piispa palaja ennen iltaa, niin lähdän huomenna matkalle, ja silloin pitäen sananne mielessäni."

Pöytä oli jo kaikenlaisia ruokalajeja täynnä ja jo oltiin valmiit käymään aterialle. Jösse Eerikinpoika ei ollut säästellyt mitään ja varsinkin Knuutti piispa kehui häntä sangen onnelliseksi, koska hän voi hankkia sellaista ruokaa loukkaamatta kirkon sääntöjä ja yleistä paastonaikaista järjestystä.

Nuoremmat herrat lähentelivät naistenpuolta ja kohta syntyi salin sillä puolella vilkas keskustelu, jota naurunremahdukset tuon tuostakin keskeyttivät. Parhaiten kunnostivat itsensä herra Juhani Kristerinpoika ja herra Niilo Steninpoika, mutta myöskin herra Kaarlo Knuutinpoika yhtyi siihen vilkkaaseen leikinlaskuun, jota siellä pidettiin. Rouva Ebba Krummedik oli silloin panevinaan merkille, että hän kernaimmin loi katseensa kauniiseen Kaarina Kaarlontyttären.

Kaarina neiti ja Agnes olivat liittyneet toistensa seuraan, mutta he olivat kuin yö ja päivä. Edellinen oli valkoverinen pohjan kaunotar, jonka suuret tummansiniset silmät säihkyivät eloa ja iloa. Agneksen kauneus oli aivan toista lajia ja tässä tilaisuudessa näytti siltä, kuin hän olisi ollut läpinäkyvällä suruhunnulla verhottu. Hän tosin hymyili pilapuheille, mutta hymyily oli väkinäistä ja hänen katseensa oli uneileva. Jokin tärkeä asia, mutta sellainen, joka oli vieras hänen ympäristölleen, täytti nähtävästi koko hänen sielunsa.

Hänen edessään seiso nuori Maunu Pentinpoika. Hänen silmänsä tähytivät hekkuman ilmeellä Agnesta. Ritarin suu hymyili ja hän oli väsymätön kokiessaan miellyttää tummasilmäistä impeä. Mutta tämän tummat silmäripset kohosivat harvoin niin korkealle, että ritari sai katsoa hänen kauneihin silmiinsä, ja hymy, joka hänen huulensa pani väreille, oli niin raukea, että ritarin miellyttämisen olisi pitänyt jäähtyä, jolleivät hänen aikeensa tyttöön nähden olisi olleet vakavat.

"Nyt olen ollut ritarinanne, arvoisa neiti, matkalla Göksholmasta tänne", sanoi vihdoin Maunu herra pakottaakseen harvapuheisen tytön jotakin varmaa vastaamaan, "mutta te ette kuitenkaan ole minulle antanut mitään kihlamerkkiä. Onhan kuitenkin tapana, että ritarilla on jokin merkki sydämensä valitulta..."

"Saattaahan sydämenne valittu, herra Maunu Pentinpoika", vastasi Agnes koettaen hymyillä, "olla tietämätön valitsemisesta."

"Tietämätön", sanoi ritari kummastustaan peittämättä, "kuinka voitte sellaista sanoa, arvoisa neiti?"

Nyt kohosi Agneksen katse tungettelevaan ritariin ja siitä näkyi sanoja selvemmin hänen sydämensä vastaus. Maunu Pentinpoika, joka kuitenkin ei sellaista kovin merkille pannut, piti tätä kaikkea vaan tavallisena pilapuheena ja sanoi samaan tapaan kuin ennenkin:

"Tuossa riippuu hansikkaanne, arvoisa neiti, antakaa minulle se, minä pidän sitä päässäni kypärinkoristeena; saatte nähdä, kuinka ensi rengastaistelussa olen heiluttava peitseäni teidän kunniaksenne."

Ja neitosen vastausta odottamatta hän tarttui pieneen karpännahalla reunustettuun käsineeseen sekä tempasi sen pois kultahaasta, josta se riippui helmikoristeisessa vyöllisyössä.

Kauniin tytön silmät iskivät vihastuksen tulta tästä Maunu Pentinpojan julkeasta teosta. Hän ojensi kätensä ottamaan takaisin ryöstettyä käsinettänsä ja sekä katseeltaan että kasvopiirteiltään kuningattarena hän sanoi:

"Muistomerkin omin luvun ottamista en tiennyt ritarintavaksi..."

"Hansikas ensin ja käsi sitten, arvoisa neiti", vastasi ritari leikkiä laskien, vaikka hänen katseensa ikään kuin arasteli sitä neitsyeellistä majesteettia, joka noista suurista tummista silmistä loisti, "nyt minä pidän hansikkaan!"

Neitosen kalpeat kasvot punehtuivat närkästyksestä ja hänen sievät huulensa vapisivat. Mutta mitään sen enempää ei ennätetty puhua, ennen kuin Hannu kreivi ikään kuin sattumasta seisoi tyttärensä rinnalla.

"Ystäväni Maunu ritari", sanoi hän hymyillen, "te kuljette, rientoaskelin, näyttää minusta..."

"Rohkean osalle onni lankee, jalo kreivi", sanoi Maunu vastaten.

"Ja jos olette tehnyt itsenne tyttäreni ritariksi, Maunu Pentinpoika, niin uskon varmaan miekoin ja peitsin osottautuvanne ansiolliseksi taistelemaan hänen puolestaan ja sen puolesta, mitä hän arvaa korkeaksi", lisäsi kreivi puolittain piloilla.

"Luottakaa siihen!" vastasi Maunu pistäen pienen hansikkaan vyöhönsä.

Kreivi käänsihe tällöin toisaalle ja kohtasi silloin piispan hymyilevät kasvot. Tämä viittasi kreiviä tulemaan syrjään muutaman ikkunan luokse.

"Nuo nuoret näyttävät sopivan toisilleen!" sanoi hän puoliääneen.

Kreivi ei vastannut mitään, vaan katseli ajatuksiinsa vaipuneena linnanikkunasta, josta saattoi nähdä osan kaupunkia ja nostosillan edustan. Tavatonta liikettä näkyi siellä olevien ihmisten keskellä ja taajoja väkijoukkoja seisoi kahden puolen linnantietä porttiin päin katsellen. Tietämättään katseli kreivi näitä piispan puhetta kuunnellessaan. Tämän kasvot olivat huoneeseen päin eikä hän sen tähden saattanut nähdä, mitä linnanportin edustalla tapahtui.

"Minun nähdäkseni", jatkoi piispa, "on veljenpoikani, Pentti ritarin tekemä ehdotus kaikin puolin hyvä. Sukumme on Ruotsin valtakunnan ylhäisimpiä; tekin olette vanhaa sukuperää. Teidän vaakunanne meidän vaakunamme rinnalla on varsin hyvästi koristava Göksholman linnanporttia, arvelen ma, eikä tyttärtänne komeampaa linnanrouvaa ole kävellyt Göksholman ritarisalin siltapalkeilla, sen sanon minä, Knuutti Bonpoika, niin totta kuin kunnialla kannan *yötä ja päivää* isiltäperityssä vaakunassani..."

Kova torventoitahdus, jonka ääni kajahti korkeaa linnaa vasten, herätti kreivin ajatuksista ja sai piispan pysäyttämään sanatulvansa.

Peremmällä salissa, jonne toitahdus kyllä kuului, mutta jossa kovaääninen puhelu sen sotki, pitkittivät kaikki häiritsemättä pöydän antimien nauttimista taikka myöskin puhelemistaan naisten kanssa.

Mutta yht'äkkiä temmattiin ovi auki, ja kynnykselle ilmestyi tomuuntunut ratsumies, jonka keltaiset saappaat olivat aivan liian vallassa, mikä tiesi kovaa ratsastamista maantiellä, jolta aurinko ja kevätuuli eivät vielä olleet ennättäneet kuivata talven kosteutta.

Se oli Juhani Wale.

Salissa kaikki vaikenivat ja katsoivat kummastellen rauhanhäiritsijään. Jösse Eerikinpoika riensi esiin, mutta ennen kuin hän oli sanaakaan saanut sanotuksi, sanoi Juhani herra kovaäänisesti:

"Engelbrekt talonpoikaisjoukkoineen on tulossa Vesteråsiin. He levähtävät vajaan peninkulman päässä täältä, vähän Skultunan tällä puolen. Ennen iltaa he varmaankin tekevät hyökkäyksen linnaa vastaan."

II.

Kuninkaankirje.

Salissa nousi kova hälinä näistä Borganäsin voutin sanoista. Naiset vetäytyivät Birgitta rouvan kanssa naistenhuoneeseen, kun taas herrat kokoutuivat piiriin molempain voutien ympärille.

Sanoma yllätti heidät kuin salama kirkaalta taivaalta. Yksin Jösse Eerikinpoikakin, joka omasta puolestaan oli kaikki niin hyvin järjestänyt, jäi neuvottomana seisomaan raukein silmin ympärilleen katsellen, ikään kuin hyviä neuvoja anoen. Vihdoin Niilo Steninpoika rohkaisihe puhumaan.

"Tuomanne sanoma, vouti", sanoi hän, "tulee jokseenkin arvaamatta; näyttää siltä, kuin moisten tietojen olisi pitänyt joutua perille jo paljoa ennen, kuin talonpojat olivat kulkeneet joen yli."

Ritarin mieltä olivat nähtävästi kaikki läsnäolevaiset ja tuikeita katseita suunnattiin tuohon leväperäiseen voutiin. Jösse Eerikinpoikakin näytti mielessään hautovan jotakin ankaraa vastausta alavoudilleen. Tämä ei kuitenkaan jäänyt sanattomaksi hänkään.

"Totta puhutte, ankara ritari", sanoi hän, "mutta jätätte huomioon ottamatta, että valtakunnan neuvosto on sitonut kuninkaan voudeilta kädet, ja että on vaikea luottaa sellaiseen talonkoiraan, jolta suu on tukittu. Olisipa saattanut käydä niinkin, ett'ei mitään tietoa olisi tullut tänne linnaan, ennen kuin talonpojat olisivat olleet sen porttien edustalla. Kaikkia teitä ja polkuja, joita tänne päästään, on niin tarkoin vartioitu, ett'ei sanantuoja ole voitu perille saada. Siitä että minä olen päässyt lävitse, saatte kiittää sitä asian haaraa, että talonpojat nyt ovat kulkeneet etelämpään ja yhtyneet pääjoukkoon."

"Meillä ei ole mitään syytä teitä moittia", virkkoi nyt vanha Krister herra, "meidän on päinvastoin teitä kiittäminen nopeasta ajostanne ja toimellisuudestanne, mutta tässä näyttää minusta olevan hyviä neuvoja tarpeen ja onnena pidän, että niin monta valtakunnan neuvosta on täällä läsnä. Tahdotteko arvoisa isä, Knuutti piispa, ensin lausua mielipiteenne tästä asiasta, ja miten teistä näyttää tässä olevan parhaiten ja hyödyllisimmän toimittava."

Piispa mietti kotvasen, ennen kuin vastasi. Vihdoin hän sanoi:

"Mikäli näyttää, tuntuvat taalalaiset, jotka näihin asti ovat eläneet hiljaa ja siivosti vuoristossaan, tahtovan tuoda uusia tapoja Ruotsin valtakuntaan. Vast'ikäähän he syksyllä, nyt viime syksynä, myöskin olivat matkalla tänne etelään päin. Se leikki minusta näyttää olevan lyhyeen lopetettava ja talonpoikia kovistettava niin, ettei heitä enää haluta sitä uusia. Tällä hetkellä ei kuitenkaan valtakunnan herroilla ja miehillä mahtane olla semmoisia voimia käytettävänä, että he yhdellä iskulla saattaisivat tehdä tämän talonpoikain hankkeen tyhjäksi. Sen tähden olen sitä mieltä, että valtakunnan neuvokset, jotka täällä ovat koolla, ratsastavat talonpoikia vastaan ja koettavat hyvällä saada heidät palaamaan. Sitten saamme aikaa miettiä, kuinka vastaiseksi teemme heidät haluttomiksi tällä tavoin vaeltamaan Dal-joen ylitse ja häiritsemään valtakuntaa ja sen muuta rahvasta. Jos kenellä on parempaa neuvoa, niin hän sen sanokoon."

"En kaikin puolin", virkkoi silloin Ture Turenpoika (Bjelke), "ole samaa mieltä, arvoisa isä Knuutti piispa. Jos vielä hieromme sopimusta talonpoikain kanssa, niin teemme heidät vieläkin pöyhkeämmiksi, kuin he jo ennestään ovat. Minun mieleni on se, että heti nousemme ratsaille ja lähdemme saatavissa olevan väen ynnä palvelijaimme etunenässä talonpoikia vastaan. Vannonpa kautta hyvän miekkani, että heitä piankin enemmän haluttaa vaelttaa pohjoiseen päin, kuin valloittaa Vesteråsin linna. Sanokaa, vouti, mitä siitä ajattelette?"

Nuoremmat herrat hyväksyivät Ture herran sanat ja käsien kuultiin tapailevan miekankahvaa.

Jösse Eerikinpoika ei näyttänyt kykenevän vastaamaan tehtyyn kysymykseen. Hänen vasen kätensä puristi miekankahvaa oikean käden levottomasti sivellessä partaa, ja hänen ilmeettömät silmänsä osottivat hänen hautovan jotakin tuumaa, joka ei vielä ollut ennättänyt täysin mielessä kypsyä. Hänen alavoutinsa vastasi hänen puolestansa.

"Niiden tietojen mukaan, jotka olen voinut saada", sanoi hän, "on talonpoikaisjoukossa 10,000 miestä ja Engelbrektillä itsellään on 600 ratsumiestä täysissä aseissa."

Tämä tiedonanto näytti koko joukon masentavan nuorten, sodanhimoisten herrain miehuutta.

"Kuusiko sataa ratsumiestä?" kysyi Kaarlo Knuutinpoika, "kuinka on mahdollista, että tämä köyhä rajamaa kykenee panemaan sellaisen joukon liikkeelle? Mistä se mies on saanut nuo ratsumiehet?"

"Ne ovat vuorirälssiä", vastasi vouti.

"Vaikkapa niinkin", virkahti Ture Turenpoika, "niin mitäpä merkitsevät nämä 600 vuoriknaappia meidän hyvin harjoitettuja miehiämme vastaan. Minä pysyn lujana mielipiteessäni, että meidän on ensin lyötävä nämä, sitten saamme kyllä aikaa tuumiaksemme talonpoikain kanssa. Kuinka suuri on miesvoimanne täällä linnassa, Jösse Eerikinpoika?"

Nyt oli vouti ennättänyt jonkun verran toipua siitä horrostitilasta, johon sanoma talonpoikaisjoukon tulosta oli hänet pannut. Ritarin voimakas puhe siitä, miten olisi lähdettävä väkivallalla noita kapinannostajia kukistamaan, herätti hänet taas täysiin tietoihinsa.

"Muutamien tuntien kuluttua saatan lähettää 800 kiiltohaarniskaista ratsumiestä pohjoiseen päin", sanoi hän.

"Kas, sitäpä kannattaa kuulla", huudahti silloin Ture Turenpoika, "meillä on ainakin satakunta palvelijoitamme täällä koolla. Yhdeksällä sadalla miehellä otan tuota kunnan vuoritulallista piirissä pyörittääkseni niin, että hänen päänsä on menevä pyörälle, jollei hän kokonaan ole sitä menettänyt. Käskekää miesten nousta ratsaille, vouti, ja te, jalot herrat, jotka tahdotte minua seurata, laittaukaa valmiiksi."

Ritari astui jo ovea kohti heti päätöstänsä toimeen pannakseen ja Niilo Steninpoika ja Maunu Pentinpoika olivat valmiit häntä seuraamaan, kun vanha Krister herra nousi penkiltä, jolle oli istunut, ja huusi hänet takaisin.

"Seis, Ture ritari", sanoi hän, "ensin kuulustelkaamme niiden herrain mieltä, jotka eivät vielä ole lausuntoansa antaneet. Omasta puolestani ja kuultuani, millaisen voiman talonpojat ovat koonneet, yhdyin kaikin puolin arvoisaan isään, Knuutti piispaan. Rauha saatakoon toimeen verta vuodattamatta, mikäli on mahdollista, mutta sitten kun talonpojat taas on saatu toiselle puolelle jokea, silloin valtakunnan neuvokset tuumikoot, kuinka noita levottomia on rangaistava ja moinen meteli vastaisuuden varalle ehkäistävä. Jos asianlaita on sellainen, kuin isäntämme äskettäin väitti, että Engelbrekt Engelbrektinpoika on valheita kantanut kuninkaan, armollisen herramme, ja valtakunnan neuvoston välillä ja jättänyt väärennetyn kirjeen neuvoston käsiin, niin ei tarvita pitkää aikaa sen miehen kukistamiseen ja sillä tavoin, hyvät herrat ja miehet, minusta kapina näyttää parhaiten päänsä menettävän. Niinpä on sen tähden nyt minunkin mielipiteeni, että me kaikki täällä läsnäolevat neuvostonjäsenet lähdemme talonpoikia vastaan ja koetamme saada heidät hyvällä kääntymään takaisin. Sillä välin jääköön teidän tehtäväksenne, vouti — hän kääntyi tällöin Jösse Eerikinpoikaan — koota väkenne ja lähettää lentoviesti minun kotona oleville miehille, että heti nouskoot ratsaille ja tulkoot tänne. Jos tässä olette samaa mieltä, jalot herrat, niin pyydän teitä kiireimmiten kutsumaan omatkin miehene tänne Vesteråsiin."

Tuskin oli vanha herra saanut puheensa päätetyksi, ennen kuin ovi taas aukeni ja ratsumies tuli näkyviin. Se oli muuan Vesteråsin linnan miehiä, jonka Juhani Wale oli tavannut kiertomatalla kokoamassa Jösse Eerikinpojan väkeä, ja jonka hän oli käsenyt viipymättä ratsastaa pohjoiseen päin ja hankkia tietoja talonpojista.

"Talonpoikaisjoukko on lähtenyt liikkeelle", sanoi hän kiivaasta ajostaan vielä hengästyneenä. "Engelbrektin ratsumiehineen näin Hofdestan niityllä, tuskin puolen peninkulman päässä täältä kaupungista."

Tämä sanoma sai kaikki yhtymään Krister herran ja piispan mielipiteeseen.

Herrat nousivat sen jälkeen varustautuakseen lähtemään ja muutamien silmänräpäyksien kuluttua nähtiin palvelijoita täyttä laukkaa ratsastavan Vesteråsin linnasta kaikkiin suuntiin maaseudulle päin.

* * * * *

Ennen pitkää olivat molemmat voudit kahden kesken isossa salissa.

Jösse Eerikinpoika oli nyt toipunut entiselleen. Annettuaan käskyn, että hänen miestensä, sekä niiden, jotka olivat linnassa, että niiden, jotka oleskelivat sen ympäristössä, piti olla valmiina, lähetti hän lentoviestejä läheisimpiin linnoihin ja herraskartanoihin. Nämä toimet suoritettuaan rupesi hän yhä

paremmin ja paremmin käsittämään asemaansa. Hän huomasi silloin, ett'ei hän ylipäättään ollut mitään menettänyt. Herrat tahtoivat samaa kuin hänkin ja hänestäpä se Engelbrektin kukistaja lopullisesti tulisi, sekä sitten kiistämättä Vestmanlannin ja Taalainmaan herra.

Hän alkoi päälle päätteeksi tuntea jonkinlaista tyytyväisyyttäkin siitä, että asia oli saanut tällaisen käänteeseen. Ainoastaan kahdella tavoin saattoi käydä: joko kääntyivät talonpojat takaisin, taikka joutui luultavasti linna piirittäväksi. Mutta kävipä näin tai noin, niin oli hän, Jösse Eerikinpoika, siitä hyötyvä. Mitään kolmatta puolta hän ei voinut asialle ajatella.

"Milloin saitte ensin tiedon talonpoikaiskapinasta?" sanoi hän yht'äkkiä Juhani Walelle, joka koko ajan oli seisonut saman ikkunan ääressä, josta äskettäin Hannu kreivi oli katsellut linnan portin edustalla liikkuvia rahvasjoukkoja.

"Viikon päivät takaperin", vastasi hän, "kaikki on käynyt niin salaisesti. Lähetin heti sanan teille, mutta, niin kuin sanoin, mies palasi tyhjin toimin, ei mistään päässyt lävitse tänne."

"Ja miksikä ovat nuo kirottu talonpojat nyt lähteneet liikkeelle?"

"Vero, jonka kannatitte...!"

"Ovatko he joutuneet järjiltään nuo petunpurijat? Niinkö sitten arvelevat, ett'ei kuninkaalle ole tuleva mitään veroa tästä maanärestä? Mutta odotas, Engelbrekt ... oletpa kautta Pyhän Knuutin oppiva pysymään kauniisti kotonasi, vaikk'ei kaikki menekkään sinun mielesi mukaan!"

Hän alkoi näin sanoen kävellä edes takaisin salissa kätensä selän takana. Juhani Wale oli jo monta kertaa ollut keskeyttämällänsä hänet, mutta tahtoi ensin odottaa oikein sopivaa tilaisuutta. Kun Jösse Eerikinpoika kävellessään astui aivan läheltä hänen ohitsensa, laski hän kätensä tämän olkapäälle ja sanoi puoliääneen:

"Onhan teillä, vouti, tämän arvoituksen selitys käsissänne?"

Vouti nosti päätänsä ja loi silmänsä puhujaan, ikään kuin ei olisi sanaakaan ymmärtänyt...

"Mitä mies rakastaa", jatkoi Juhani Wale, "se häntä hallitsee..."

Jösse Eerikinpojan harmaat silmäterät kutistuivat. Hänen kasvoilleen ilmutui katkeruuden ilme ja hän näytti jo puolittain käsittävän alavoutinsa sanain tarkoituksen, vaikka hän halusi ikään kuin pisara pisaralta imeä sen tietoonsa, ett'ei hiukkastakaan menisi hukkaan. Se katse tiesi saituria, joka on kadottanut säkillisen kultaa, mutta jolle kertomus keinosta, millä saada se takaisin, tuottaa nautintoa.

"Mitä mies rakastaa", toisti hän.

"Se häntä hallitsee", lisäsi Juhani Wale, "ja se, jolla tuo rakas on vallassaan, hallitsee häntä tämän kautta."

"Jos sanojanne oikein ymmärrän, niin lienee hallussani jotakin, joka auttaa minua hallitsemaan..."

"Oikein ... jotakin tai joku..."

"Jokuko?"

"Joka on Engelbrektille rakas, ja jonka kautta voitte häntä hallita."

Jösse Eerikinpoika löi otsaansa. Yht'äkkiä hänelle asia selvisi.

"Olette oikeassa, Juhani Wale", virkahti hän ja päästäen ilonhuudahduksen, joka oli kuin karjuntaa, hän löi kätensä yhteen. "Olette oikeassa, Juhani Wale, minulla on hallussani se side, joka on painava Engelbrektin jalkaini juureen. Ha, ha ... Birgitta, mitä nyt unesi merkitsevät!"

Jösse Eerikinpoika meni heti ovelle ja huusi palvelijaa. Mutta samassa hänelle ilmoitettiin yhtä ja toista, mikä koski hänen aikaisempaa käskyänsä koko sotavoiman matkaanlähdistä, niin että sekä hänen itsensä että hänen alavoutinsa täytyi pitkäksi aikaa jättää sikseen se, mikä muutoin heti olisi tätä keskustelua seurannut. Ja yhä uutta asiaa tuli niin tiheään, ett'eivät voudit huomanneetkaan, kuinka aika liukui käsistä.

Jo alkoi hämärtää, kun he menivät takaisin isoon vierassaliin, jonka isolle liedelle palvelijat sillä välin olivat laatineet leimuavan valkean.

"Nuo jalot neuvostonherrat", sanoi Jösse Eerikinpoika kärtyisästi heittäen hattunsa keskellä salia olevalle tammiselle pöydälle, "eivät näy tehtävässään kiirettä pitävän..."

"Onhan", virkkoi Juhani Wale, "saattanut arvaamattomia esteitä sattua, niin että he tarvitsevat apua. Minusta sen tähden näyttää sopivalta, jos muuten olette samaa mieltä kuin minä, että heti ryhdytte siihen, mitä vähän aikaa sitten olitte tekemäisillänne. Saattaisipa ehkä sillä tavoin melkoinen punnus oikeaan aikaan tulla pannuksi herrain vaakaan ja siis myöskin omaanne, minä arvelen..."

"Puhukaa suoraan, Juhani Wale! Häpeä tunnustaakseni, mutta kautta Vapahtajan viiden haavan, tuskin tunnen enää itseäni. Tuntuu siltä kuin aivot pyrkisivät ulos pääkallostani, niin minua tämä epätietoisuus kiusaa. Sanokaa sen tähden suoraan ajatuksenne, ajatelkaa ja toimikaa puolestani, Juhani Wale!"

"Kiitos siitä luottamuksesta, jota nyt minulle osotatte, jalo vouti. Yksinkertainen tuumani on se, että tuotatte miehen tornista tänne ja hänellä kirjoituttatte kirjeen Engelbrektille, että tämän on myöntyminen herrain vaatimuksiin, koska muutoin kasvattipojan henki on vaarassa ... kirjeen lähetätte sitte varman miehen mukana Engelbrektille, mutta hänen täytyy saada se kohta, ja hyväpä olisi, jos se jo olisi hänen käsissään."

Ilosta mielettömänä syöksyi Jösse Eerikinpoika ovea kohti ja huusi ukkosenäänellä muutamaa palvelijoista; sitten hän kiiruhti syleilemään hymyilevää Juhani Walea. Samassa tuokiossa ilmautui aseellinen palvelija kynnykselle.

"Sano Yrjö mestarille", pauhasi Jösse Eerikinpoika tälle, "että hän heti paikalla saattaa tänne Gripsholmasta tuodun vangin."

"Tännekö saliin?" kysyi palvelija, ikään kuin kummastellen sitä, että tämä huone sai nähdä ja kuulla vangin kuulustelun.

"Tänne saliin", vastasi Jösse Eerikinpoika ja viittasi malttamattomasti kädellään, jonka jälkeen palvelija poistui. Juhani Waleen kääntyen hän lisäsi: "Minusta tämä huone näyttää sopivammalta kuin salakammio, sillä miehen mieli tavoittelee korkealle ja on jäykkä; tulkitkoot seinätkin hänelle Jösse Eerikinpojan valtaa ja korkeutta."

Hetkinen kului, sitten kuului ulkopuolelta tapparakeihäiden kalskua, kun ne koskettivat kivilattiaan, ja niiden ääneen yhtyi raskaiden viilevien kahleiden kalina. Mutta samalla kertaa kuului käytävän vastakkaisesta päästä, jossa naistenhuoneen ovi oli, sydäntäsärkevä huuto, jolla näytti Juhani Waleen olevan merkillinen vaikutusvoima. Hänen silmänsä välähtivät ja väristys kävi hänen ruumiinsa läpi.

Ovi avattiin samassa ja kaksi kiireestä kantapäähän aseissa oleva palvelijaa toi odotetun vangin. Mutta ovea avattaessa näkyi takana olevaa kiviseinää vastaan kahdet kalmankalpeat kasvot, jotka kuitenkin palvelijain tulisoihduista nouseva savu suurimmaksi osaksi peitti näkyvistä. Herra Juhani Wale tunsi toisista Birgitta rouvan ja toisista Agneksen, Ewerstenin kreivin tyttären.

Ovi suljettiin taas ja palvelijain käskettiin poistua, sitten kuin he ensin Juhani herran käskystä olivat hankkineet paperia ja mustetta.

Herman Berman se nyt kahleissa seiso i kiukkuisinten ja vaarallisimpain vihollistensa edessä. Häntä saattoi tuskin tuntea; niin oli kova vankeus, jossa häntä oli pidetty, hänet muuttanut. Mutta hänen päänsä oli pystyssä ja hänen silmistään välähteli tuli, jota molemmat voudit tuskin saattoivat sietää.

"Olen tuottanut teidät tornista", alkoi Jösse Eerikinpoika mahtavalla äänellä, "te voitte nyt pelastaa..."

Hän ei saanut jatketuksi pitemmälle, ennen kuin Juhani Wale hyvin kiihkoisasti hänet keskeytti.

"Suokaa anteeksi Jösse Eerikinpoika", sanoi hän, "mutta onko tämä tuo jalo Herman Berman?"

Vouti loi palavat silmänsä puhujaan voimatta ymmärtää, mitä hän tällä kysymyksellään tarkoitti.

"Onko mahdollista", jatkoi Juhani, "että olette voinut sallia Engelbrektin kasvattipoikaa tuolla tavalla kohdeltavan... Käsitän sentään hyvin", lisäsi hän, nähdessään, että Jösse Eerikinpoika aikoi keskeyttää hänen puheensa, "käsitän sentään hyvin, että teitä on petetty ja pidän itseäni onnellisena, että olen tullut oikeaan aikaan lopettamaan vankinne kärsimykset. Varmaankaan ette minua usko, Herman, mutta yhtä hyvänsuopa olen teitä kohtaan nyt, kuin silloinkin, kun viimeksi puhelimme lehdossa kasvatusisänne talon edustalla..."

Herman heitti halveksivan katseen puhujaan, jota hän sen verran paremmin ymmärsi kuin Jösse Eerikinpoikaa, että hän varmasti tiesi hänen kauniin puheensa olevan pelkkää petosta.

"Paljon on tapahtunut", jatkoi Juhani Wale, "sill'aikaa kuin olette istunut tornissa, ensin Gripsholmassa, sitten täällä. Semmoisesta petoksesta ette toki voi minua syyttää, jommoista olette Hannu kreiviltä saanut kokea. Mainitsen sen vaan sitä varten, että siitä voitte käsittää, mitä minä nyt

toivon saavani Vestmanlannin ja Taalainmaan voudin hyväksenne tekemään, sitä nimittäin, että voisitte pelastaa kasvatusisänne, joka on joutumassa saman herran uhriksi! Engelbrektiä uhkaa vaara, Herman, ja te voitte hänet pelastaa..."

"Elkää puhuko enää sanaakaan minulle", sanoi Herman keskeyttäen Juhani herran liehakoivan puheen, "se on turhaa vaivaa... Minä en usko hylkiön sanoja ja joka miehen häväistävä te olette, vouti, ettekä enää voi saada itseänne häpeästänne puhdistetuksi, sillä minä sanon nyt teille suoraan, että miekkani tulisi saastutetuksi, jos se maistaisi teidän vertanne..."

"Vanki!" karjasi tällöin Jösse Eerikinpoika, mutta hänet sai hillityksi Juhani, joka puhuvin silmin laski kätensä hänen käsivarrelleen.

"Minä toistan mitä viimeksi teille sanoin. Teillä on oikeus puhutella minua noin, en siitä vihastu ja toivon sen päivän vielä valkenevan, jolloin olen sopiva teidän kanssanne tavalla, jota kai ette odotakaan. Mutta nyt on puhe kasvatusisästänne. Häntä uhkaa häpeällinen kuolema, nuori mies, ja yksikin sananne voi hänet pelastaa..."

Vouti laati sitten jutun Engelbrektin vangiksi joutumisesta, että hänelle nyt uhattiin kuolemaa ja että valtakunnan neuvokset nyt parhaillaan tutkivat häntä aivan lähellä Vesteråsin linnaa. Vallan varmaan hän muka tuli tuomittavaksi kuolemaan, mutta vähinkin hänen myönnytyksensä oli ainakin lykkäävä asian ratkaisua. Siten muka voitettiin aikaa ja sillä välin oli Juhani herra itse ja myöskin Jösse Eerikinpoika tempaava hänet hänen vainoojiensa käsistä. Tehdäkseen voutien myötätuntoisuuden Engelbrektiä kohtaan uskottavaksi hän hyvin räikeästi kuvaili, miten he ja neuvosto olivat joutuneet epäsopuun, joka oli kokonaan muuttanut heidän mielensä ja tehnyt heidät kansan ystäviksi.

"Mutta mikä on tehtävä, täytyy tehdä pian... Joutukaa sen tähden, Herman, ja ottakaa kynä. Teidän tarvitsee vaan kirjoittaa nämä sanat", vouti pani tätä sanoessaan paperin paikalleen ja kastoi kynää musteeseen sekä ojensi sen vangille, "teidän tarvitsee vaan kirjoittaa nämä sanat: 'myöntykää kasvatusisä, siitä on seuraava kaikkea hyvää. Muistakaa Hermanianne!' Käsitättehän", sanoi hän vakuuttavasti hymyillen, "ett'ei tällaisissa asioissa saa puhua kovin selvää kieltä."

Tuli hetken äänettömyys, jonka kestäessä voudit tarkoin tarkastivat jokaista vangin kasvojenilmettä. Tämä näytti tuumivan.

"No niin", sanoi hän vihdoin, "saattaahan olla totta, mitä kasvatusisästäni sanotte, ja jollei olekkaan, niin eipä haittaakaan, että hän saa tietoja hävinneestä kasvattipojastaan... Ottakaa pois nämä koristukset käsistäni, niin olen valmis kirjoittamaan."

Ilonvälähdys leimahti tällöin kummankin miehen silmistä. Jösse Eerikinpoika käsitti nyt täydellisesti alavoutinsa tarkoituksen ja hän arveli itsekseen, että tämä kukaties oli ainoa keino saada vanki aikaa liiksi hukkaamatta mukautumaan heidän tahtoonsa. Sydän hypähteli ilosta hänen rinnassaan.

Yrjö mestari, joka oli kartanonvouti ja jolla oli tornin sekä vangin kahleiden avaimet, kutsuttiin saapuville. Vähässä ajassa olivat Hermanin käsiä ympäröivät rautarenkaat irroitettut ja hän istuutui pöydän ääreen ja otti kynän.

Juhani Wale asettihe aivan pöydän luokse ja valmistihe toistamaan sanoja, jotka vangin piti paperille kirjoittaa.

"Tarpeetonta, vouti", sanoi Herman silloin, "minä muistan ne..."

"Onpa kuitenkin tärkeätä, että juuri nämä sanat kirjoitetaan eikä mitään muuta."

"No hyvä, minä kirjoitan aivan nämä sanat, mutta minä tahdon ne kirjoittaa tarkastamattanne ja sitä paitsi tahdon jotakin lisätä..."

"Ja mitä..."

"Se on salaisuuteni; teille riittää, kun tiedätte, ett'en pelastamistuumaanne aio estää."

"Elkäämme hukatko aikaa moisilla puheilla, Herman, Berman, jokainen silmänräpäys on kallisarvoinen... Kenties ratkaistaan juuri nyt kasvatusisänne kohtalo..."

"Vaikka niinkin, niin panen kuitenkin ehdoksi... Vapaasti ja tarkastuksetta tahdon kirjoittaa, taikka en ollenkaan. Valitkaa, vouti...!"

Ilo hävisi kummankin miehen kasvoilta, hymy jähmettyi heidän huulilleen ja he loivat toisiinsa katseen, jonka he kumpikin varsin hyvin ymmärsivät. Ei kumpikaan heistä vastannut vangin sanoihin.

"Niinpä täytyy sitten noiden pelastavien sanain jäädä kirjoittamatta", sanoi Herman ja nousi

istualtaan. "Katsokaa, vouti, se on erotuksena rehellisen miehen ja hylkiön välillä, ett'ei edellistä jälkimmäinen koskaan usko. Ja huonosti tunnette Herman Bermania, jos hetkeäkään olette voinut luulla hänen mitään käskystänne tekevän. Kasvatusisäni kohtalo on Jumalan käsissä, niin kuin omanikin; Hänen tahtonsa tapahtukoon tässä, niin kuin kaikessa muussakin!"

Mutta juuri sen tähden että Borganäsin vouti niin hyvin oli vihollisensa mielen oivaltanut, hän oli käyttänytkin tätä keinoa houkutellakseen hänet kirjoittamaan.

Hän tahtoi näet saada perille kaksi asiaa, Engelbrektin turmion samoin kuin Herman Bermaninkin. Edellinen oli yhteisenä tarkoituksena hänelle ja ylivoudille, jälkimmäinen taas oli hänen yksityinen asiansa. Edellinen luiskahti häneltä vangin kieltäytyessä käsistä. Jälkimmäinen oli sitä vastoin sitä varmempi. Mutta tätä saavuttaakseen hänen ei itse tarvinnut toimia. Vouti Jösse Eerikinpoika ymmärsi kyllä oivallisesti ajaa tämän asian perille; hänen (Juhanin) tarvitsi vain enintään olla apuna kipua koventamassa ja tekemässä kuolonhetken tuskia tuhatkertaisiksi.

Sen tähden ei Juhani enää hilliten laskenutkaan kättänsä Jösse Eerikinpojan kädelle, sen tähden hän ei keskeyttänyt hänen puhettansa.

Mutta Jösse Eerikinpoika oli mielettömänä vihasta ja kiukusta. Hänen silmänsä veristivät ja hänen kätensä vapisi.

"Sinä ilkut, vanki", karjasi hän ja löi nyrkillänsä tätä vasten suuta, "mutta kautta Pyhän Knuutin, etpä ole hengissä pääsevä tästä huoneesta, ennen kuin kirje on kirjoitettu. Luulisipa sinua kahleissasi tämän Vesteråsin linnan herraksi, niin kireälle jännität joustasi."

"Herra on se, joka ei ruumiinkipujen salli itseänsä nöyristää. Tai millä voit minua uhata, vouti, sinä jolla kaikessa loistossasi on tuhansien veri vaivaisella omallatunnollasi, millä semmoisella minua voit uhata, joka ei pääty kuolemaan... Katsokaa, minä olen vankinanne, olen vallassanne, ottakaa henkeni, mutta käteni ei ole koskaan kirjoittava mieltänne myöten, niin kauvan kuin sydämeni sykkii, vaikka minut pala palalta kuoliaaksi silpoisitte."

"Itse sen sanoit, katala kapinoitsija, se on oleva kohtalosi, jollet tahtoani noudata ... käsi ja jalkaterä ja käsivarsi ja sääri, pala palalta sinä tulet paloiteltavaksi, ainoastaan oikea käsivartesi ja kätesi säästetään viimeiseksi, ja jos sittenkin kieltäydyt, niin tämä käsi paistetaan hiljaisella hiiloksella. Oletko ymmärtänyt minut!"

"Yhtä täydellisesti, kuin toivon teidän ymmärtäneen minut!"

Vouti huusi palvelijoita, jotka seisoivat ulkopuolella ovea, ja ne tulivat heti. Myöskin Yrjö mestari tuli sisään, sillä hän oli jäänyt sinne ulkopuolelle odottamaan kohta taas saadakseen lukita kiinni rautarenkaat vankinsa käsien ympärille.

"Kirves, Yrjö mestari, kirves, missä teillä se on?" huusi vouti kartanonvoudille, joka välistä oli toiminut pyövelinä ja siitä syystä saanut tuon arvokkaamman kartanon- eli linnanvoudin toimen. "Täällä on merkillisiä asioita tekeillä ja sinun tulee näyttää vanhaa taitoasi, Yrjö."

Yrjö mestari poistui, mutta tuli kohta takaisin kirkkaaksi hiottu tappara kädessä. Seisoessaan takkutukkaisena, leveäsuuisena ja tihrusilmäisenä herransa rinnalla hän oli kuin tämän jäljennös.

"Nyt, vanki, uudistan kysymykseni, tahdotko mukautua tahtooni?"

Näin sanoen — sanat olivat pikemmin kähinää kuin puhetta — loi Jösse Eerikinpoika petomaisen katseensa Hermaniin.

Tämä ei vastannut, mutta loi majesteetillisesti silmänsä julmaan mieheen, jonka raivo kiihtyi kiihtymistään, kun hän näki uhrin epäröimättä laskevan vasemman kätensä pöydälle, ikään kuin poikki hakattavaksi. Ei ainoakaan lihas värähtänyt hänen kasvoissaan, ei pelon hiventäkään näkynyt hänen katseessaan, joka vakavasti oli luotuna voutiin.

"Iske, Yrjö!" sähähti vouti.

Yrjö nosti kirveensä lattiasta, tarttui molemmin käsin varteen ja kumartui eteenpäin voimiansa kootakseen ja iskulle parempaa vauhtia antaakseen. Nyt kohosi murha-ase, nyt se teki kaaren taaksepäin, hetkinen vielä ja...

"Seis, seis!" huudahti Juhani Wale yht'äkkiä, "laske kirveesi, Yrjö, tässä näyttää tulevan jotakin väliin!"

Hän oli tuskin saanut tämän sanotuksi, ennen kuin ovi aukeni ja Ture

Turenpoika (Bjelke) astui sisään.

III.

Kohtaaminen.

Äänettöminä ratsastivat valtakunnan neuvokset linnasta katua pitkin kaniikkitalon eli nykyisen piispantalon ja tuomiokirkon ohitse. Vanhemmilta neuvosherroilta oli, kuten luonnollista, puhelemishalu kadonnut taalalaisrahvaan kapinasta saadun äkillisen tiedon johdosta, nuoremmat sitä vastoin olivat ääneti kunnioituksesta vanhempia kohtaan. Tuomiokirkosta kuului urkujen soittoa ja kellot soivat tornissa. Juuri ratsastaessaan kirkkotarhan ja kaniikkitalon välillä kohtasivat ritarit juhlasaatossa kulkevia kaniikkeja ja kuoripappeja, jotka lauloivat virttä, kuoripoikain kulkiessa edellä ja heiluttaessa suitsutusastioita. Siinä vietettiin sata vuotta sitten kuolleen ritarin kuolinpäivää. Pappien tuli laulaa ja rukoilla ritarin ja hänen jälkeläistensä sielujen puolesta. Sitä varten oli ritari testamentilla antanut kaksi taloa ja myllyn tuomiokirkolle.

Neuvostonherrat pysähtyivät ja tekivät hartaasti ristinmerkin juhlasaaton verkalleen kulkiessa ohitse. Sitten he taas jatkoivat matkaansa ulos kaupunginportista yhä vielä vaieten. Ei se niin paljoa tuo talonpoikaikapina itsessään synnyttänyt noita syviä ryppyjä Knuutti piispan ja Krister herran ankaroihin kasvoihin, vaan milt'ei enemmän se seikka, että tämä melu nyt jo uudistui, vaikk'ei ollut puoltakaan vuotta edellisestä. Että mikään todellinen vaara rahvaan puolelta uhkasi valtakunnan rauhaa, sitä ei kukaan herrasmies tullut ajatelleeksikaan, mutta kapinan uudistuminen tiesi kuitenkin, että tämän maakunnan rahvaan mieliala oli sangen kiihtynyt ja saattoi olla epä tietoista, tokko heitä niinkään helposti voi saada heittämään aseitansa, sen jälkeen kuin oli nähty, ett'ei neuvoston edellinen esiintyminen viime syksynä ollut sen enempää tehonnut. Saattoi jo edeltäpäin arvata, että rahvaan vaatimukset olivat entistä suuremmat, ja niin ollen oli koko asia oikeastaan siinä, ett'ei tarvitsisi tehdä kovin suuria myönnytyksiä sekä että saataisiin asia niin pian kuin mahdollista sovituksi, ett'ei levottomuus tarttuisi ja leviäisi muihin maakuntiin.

Tästä rupesivat piispa ja Krister herra puhelemaan puolen virstaa ratsastettuansa. Myöskin Hannu kreivi otti vilkkaasti osaa tähän keskusteluun, vaikka hän ulkomaalaisena oli vähemmin perehtynyt Ruotsin oloihin ja pikemmin jonkinlaisella ihailulla huomautti tämän rahvaan tarmokkaisuutta, jonka vertaista hän turhaan haki ulkopuolelta Ruotsin rajoja. Hän pä ylipäänsä valeluuloista vapaammin saattoi asioita katsoa ja arvostella. Hänen tietonsa voutien julmasta menettelystä ja hänen tuttavuutensa Engelbrektin kanssa tekivät hänet myötätuntoiseksi talonpojille. Nämä olivat seikkoja, joita ruotsalaiset herrat melkoisella kummastuksella kuuntelivat.

Vallan erilainen oli mieliala tämän ritarikulkueen toisessa rivissä. Siinä olivat Ture Turenpoika ja Niilo Steninpoika, jotka ratsastivat kahden puolen Kaarlo Knuutinpoikaa. Heidän perässänsä ratsastavien Vaasansuvun ritarien, Kaarlön, Juhanin ja Niilon, ainakin kahden viimemainitun, kasvoista saattoi lukea, että he hyväksyivät mainittujen herrain puheet. He asettuivat kokonaan voutien puolelle ja monta jopa kiivastakin sanaa lausuttiin talonpoikia vastaan. Hävyttömimpiä puheissaan rahvasta ja Engelbrektiä vastaan olivat kuitenkin Ture Turenpoika ja Niilo Steninpoika. Kaarlo Knuutinpoika oli enemmän kuulijana, vaikka, kun hän jonkun kerran jotakin lausui, hänestä ei voinut muuta huomata, kuin että hän oli lankojensa kanssa yhtä mieltä.

"Ei, niin pitää olla", huudahti Niilo Steninpoika, "kuin on keisarikunnassa ja myöskin Ranskassa ja Englannissa; siellä ei ritarin tarvitse kuunnella käskyjä alhaalta päin ja tuskinpa ylhäältäkään, sillä linnassaan on hän itse herrana ja kuninkaana; eikö asianlaita ole sellainen, rakas Kaarlo lanko...?"

Kaarlo Knuutinpoika nyökäytti myöntäen päätänsä.

"Olette oikeassa, Niilo Steninpoika", liitti Ture Turenpoika lisäksi, "herrat ja ritarit muodostavat valtakunnan, rahvas on heidän alapuolellansa ja on heidän alammaisensa. Sama järjestelmä täytyy meidänkin saada. Sitä kuulin monesti äidinisänne ja kaimanne, Kaarlo lanko, vanhan herra Kaarlo Ulvinpojan, Toftan haltijan, joka kuten tekin, kauvan oli oleskellut ulkomailla, sanovan, — kuulin hänen usein sanovan, että maan mahtavuus on herrainvallalle rakennettava. Minä olen samaa mieltä kuin tuo vanha drotsi ja lakimies, ja, kautta vaakunakilpeni hirrenpään, tahdonpa katsoa silmiin miestä, olipa hän sitten vaikka itse Ruotsin valtakunnan kuningas, joka tahtois ruveta minulle lakia lukemaan Kråkerumissa, isiltäperityssä talossani."

"On kuitenkin olemassa", virkkoi Kaarlo Knuutinpoika, "oleellinen ero ulkomaisten ja meidän ritaristomme välillä. Saksanmaan herralla on lääninsä perinnöllisenä eikä sitä keisarikaan suuritta vaikeuksista saa häneltä pois. Siksi ovatkin nuo ulkomaan herrat paljoka mahtavimmat kuin me täällä Ruotsissa. Saksalaiset talonpojat eivät ole minkään arvoisia ja mitään sellaista, kuin täällä tapahtui, kun talonpoikaisjoukko Albrekt kuninkaan aikana marssi Tukholmaa vastaan vangittua Maunu Eerikinpoikaa vapauttamaan, mitään sellaista ei siellä voi tapahtua."

"Linna ja lääni", jatkoi taas Ture Turenpoika vihastuneena, "johdattepa mieleeni asian, joka juuri tällä hetkellä jokaisessa tämän maan herrasmieheissä vaikuttaa tyytymättömyyttä herraamme kuninkaaseen. Jolleivät tietoni ole väärät, niin ei nykyään ole yhtään arvokkaampaa linnaa ruotsalaisen miehen käsissä..."

"Sehän saattaa toki korjautua", sanoi vastaten Niilo Steninpoika. "Kun nyt sota loppuu ja kuningas tulee tänne, niin kai saamme tässä muutoksen toimeen. Kuninkaan puolelta näyttää, ainakin minusta, Ruotsin ritaristolla olevan vähimmin pelkäämistä, mutta..."

"Olisiko meidän siis pelkääminen jotakin muuta?" kysyi Ture herra kummastuen.

"En sitä sano, mutta rahvas saattaa antaa meille enemmän tekemistä, kuin haluaisimmekaan."

"Tuotapa puhetta sopii kuulla", huudahti Ture herra nauraen, "taikka ehkäpä teillä onkin toiset tavat siellä Göksholman seuduilla. Minä tuumin, että talonpoika kuin talonpoika, vähän parempi kuin juhta, joka hänen sahojansa vetää, mutta tuskin enempääkään. Ja nuoko sarkatakkiset juhdat muka valtakunnan herroja ja miehiä säikähdyttävät. Laskettepa aika lailla leikkiä, Niilo lanko!"

"Onko teillä Göksholman suvussa jotakin moittimista?" huusi kiihkoisa ääni noiden kolmen ritarin sivulta, samalla kuin Maunu Pentinpojan hevonen tunkihe sille puolelle, jolla Ture Turenpoika ratsasti.

"Onpa kyllä", vastasi Ture herra vielä nauraen, "ja olettepa myöntävä olevani oikeassa, Maunu lanko!"

"Sepä olisi kumma?"

"Vai pelkäätekö antaa sarkatakkia selkään?"

"En, en, lanko", vastasi Maunu Pentinpoika, jonka kiihko lauhtui, kun hän näki, ett'ei hänen setänsä vähintäkään vihastunut langon pilapuheesta, "ja siinä asiassa otan sedästäniikin vastatakseni!"

"Kas tuolla", huudahti silloin yht'äkkiä Niilo Steninpoika ja kannusti hevostansa, "tuolla ovat, jollen pety, juhdat, joista puhutte, Ture lanko!"

"Tuoko yksinäinen ratsumies?" kysyi Maunu Pentinpoika. "Minun mielestäni näyttää hän ajattelevan vallan toista kuin rupeamista vastakänteen Ruotsin ritarien kanssa. Onko se talonpoikia?"

Kaukana tien käänteessä näkyi yksinäinen ratsumies tulevan. Hän ajoi verkalleen tietä pitkin. Hänen hevosensa käveli ja hän itse näkyi olevan syvissä mietteissä. Suitset riippuivat höllällä satulannupissa ja käsivarret olivat ristissä ryntäillä. Hänellä oli tumma puku ja päässä musta leveäreunainen hattu. Vaaleanruskeat polussaappaat peittivät hänen jalkansa.

"Jolleivät silmäni petä", jatkoi Niilo Steninpoika, "niin se on pieni vuoritilallinen Engelbrekt Engelbrektinpoika itse. Ylös, jalot herrat, seuratkaa minua, niin otamme miehen tähän väliimme ja teemme hänet vangiksemme, jos niin tarvitaan. Sitten on sopimuksen hierominen käyvä helposti päinsä."

"Tiesinhän, ett'ei rakas lankoni ollut siekaileva ryhtyessään juhtia kouristelemaan", virkahti Ture herra, ja vanhempain herrain huutoja kuuntelematta ajoivat molemmat langokset täyttä laukkaa tuota yksinäistä ratsastajaa vastaan, ja heitä seurasi aivan kintereillä Maunu Pentinpoika.

Mutta heiltä oli jäänyt huomaamatta, että samassa silmänräpäyksessä, jona he äkkäsivät tuon yksinäisen ratsastajan, aivan hänen takaansa pieni, vähäpätöisellä hevosella ratsastava mies oli kääntynyt takaisin ja hävinnyt kuin nuoli.

Täyttä laukkaa ajavien ritarien tulo herätti Engelbrektin — sillä hän se todellakin oli — mietteistään. Hän tiukensi heti suitset ja pysäytti hevosensa, luoden terävän katseen läheneviin herroihin, jotka hän hyvin tunsi. Nämä olivat muutamissa silmänräpäyksissä ajaneet sen matkan, joka heidät pienestä vuoritilallisesta erotti.

Perille päästyänsä he seisattuivat kahden puolen Engelbrektiä.

Tämä pyörähytti tuossa tuokiossa hevosensa sivulle, joten nuo kolme herraa joutuivat suoraan hänen eteensä, ja käsi miekankahvassa hän Niilo Steninpoikaan kääntyen virkkoi:

"Tuotapa ajoa kannattaa kehua, jalo herra Niilo Steninpoika. Nopeammin ette olisi voinut ratsastaa, vaikkapa olisitte ajanut parasta ystävääänne tapaamaan."

"Ystävä tai mikä, niin olette nyt meidän miehemme, Engelbrekt", sanoi ritari kiivaasti ja kannusti hevostansa likelle häntä.

"Siitä kyllä ennätämme puhua; parempi kai olisi, jos sanoisitte, missä asioissa tulette, sillä ystävälliseltä aikeelta tämä ei näytä. Muistakaa jalo ritari, mitä viimeksi tavatessamme teille sanoin, elkkääkää luulko täällä mitään väkivallalla voivanne toimittaa."

"Olette oikeassa, Engelbrekt", sanoi vastaten ritari, "tahdommekin vaan saattaa teidät valtakunnan neuvoksien luokse, joiden tuolla näette tänne päin ratsastavan. Huomatkaa se, että he ovat lähteneet tänne teidän tähtenne."

"Silloinpa on tämä kohtaaminen minulle onneksi, en mitään hartaammin halua kuin päästä valtakunnan neuvoksien puheille... Tahdon tässä rauhassa odottaa heidän tuloansa."

"Ja moistako puhetta meidän on sietäminen?" virkahti Ture Turenpoika pilkallisesti. "Joutuun, vuoritulallinen, seuratkaa meitä, taikka, kautta vaakunakilpeni, henkenne menetätte."

Ritari paljasti miekkansa ja heilahdutti sitä Engelbrektiä kohti, joka tuossa tuokiossa myöskin oli vetänyt omansa.

"Antakoon Jumala teille anteeksi, ritari, jos pakotatte minut väkivallan tekoon... Vielä on aikaa, laskekaa miekkanne, ja minä en ole kiivauttanne muisteleva, mutta ... ettekö kuule kavioiden kopinaa tuolta metsikön takaa, hetkisen kuluttua on väkeni täällä, ja silloin, ritari, minä tuskin voin henkeänne suojella, jos teidät tavataan paljastettu miekka kädessä... Eihän kukaan usko, että valtakunnan herrat tulevat miekka kädessä karkua ajaen valtakunnan asioita kuulustelemaan ja tutkimaan."

Ritarit kalpenivat vihasta kuullessaan tuon levollisen miehen sanat, joiden totuutta he eivät voineet kieltää. Mahtava kavioiden jyminä kuului aivan läheltä. He huomasivat varsin hyvin, että oikea hetki oli mennyt käsistä ja että oli parasta antaa asiain mennä menojansa.

Kiroten Ture Turenpoika pisti miekkansa tuppeen ja ikään kuin sopimuksen mukaan toimien ilmautuivat samassa tien mutkaan Engelbrektin ratsujoukon etumaiset miehet. Tuo pieni ratsastaja vähäpätöisine hevoisineen, joka ritarien lähetessä oli kääntynyt takaisin, ratsasti etumaisten joukossa ja oli tuota pikaa Engelbrektin rinnalla seurassaan kaksi pitkää, hartiakasta, pitkäpartaista ja tuimasilmäistä miestä, joilla oli samallinen puku kuin Engelbrektilläkin. He pysähtyivät kahden puolen tätä, kun taas muu joukko hänen viittauksestaan hajautui niitylle tien viereen.

"Kas niin, jalot herrat", sanoi Engelbrekt äänellä, joka ennemmin ilmaisi surumielisyyttä kuin halua käyttää hyväkseen väkevämmyyttään, "lähtekäämme nyt neuvostotovereitanne vastaan! Sanon vielä toistamiseen, ett'en voinut itselleni ja apumiehilleni toivoakkaan mitään parempaa kuin tämä yhtymisemme."

Näin sanoen hän nykäsi hevostansa ja häntä seurasivat nuo kolme ritaria, jotka ihmetellen ja harmissaan katselivat niitylle, missä nuo kuusisataa ratsumiestä olivat. Tuossa tuokiossa he olivat saapuneet sille paikalle, mihin Knuutti piispa ja Krister Niilonpoika toisten kanssa olivat pysähtyneet. He eivät olleet tahtoneet ratsastaa kauvemmas, kun näkivät vuoritulallisten ja heidän palvelijainsa tummien rivien tulevan metsän takaa, vaan olivat ensin tahtoneet odotella, miten noiden kolmen virkatoverin hurjapäisyys oli päättyvä.

Kunnioittaen paljastivat Engelbrekt ja hänen kumppalinsa päänsä herroille. Mutta ikään kuin hänen sävyisyytensä rohkaisemina rupesivat sekä piispa että Krister herra uhkaavan näköisiksi ja jälkimmäinen kysyi tuimasti:

"Te tulette suurin sotavoimin vuoriltanne tänne sisämaahan päin, Engelbrekt Engelbrektinpoika. Mitä tällä kaikella tarkoitatte ja millä oikeudella näin kuljette?"

"Jalot herrat ja valtakunnan neuvoston miehet", vastasi Engelbrekt, "tämä kysymys on tarkoitukselleen, jos kohta ei sanoilleen sama, kuin se, jonka teitte minulle jokseenkin lähellä tätä paikkaa noin puoli vuotta sitten; vastaukseni on myöskin sama. Minun ja Taalainmaan miesten tarkoitus ei ole mikään muu kuin se, että tahdomme lain ja oikeuden mukaisesti elää Ruotsin valtakunnassa. Kun tämä etu meiltä riistetään, niin tahdomme sitä puolustaa, se on oikeutemme ja velvollisuutemme, niin kuin jokainen ihminen on velvollinen omaa henkeänsä puolustamaan."

"Te vuoritulalliset unhotatte kuitenkin", virkkoi Knuutti piispa, "että se rikkoo lakia, joka oikeuttansa väkivallalla pyytää. Mieli se tuomarinpöydän edessä puhuu, ei miekka."

"Tosia ovat sananne, armollinen herra, arvoisa piispa isä", vastasi Engelbrekt. "Me olemmekin henkinemme ja tavaroinemme tarjoutuneet lain edessä vastaamaan, mutta meidät on pilkaten ja halveksien ajettu pois. Me yksinkertaiset vuoritulalliset ja talonpojat emme silloin ole parempaa neuvoa keksineet, kuin väkivallalla itseämme suojella; jos teillä on parempaa meille antaa, niin sanokaa se, ja me tahdomme sitä seurata. Sillä ei yksikään meistä, sen te, hyvät herrat, voitte ymmärtää, ei yksikään meistä tahdo menettää henkeänsä ja omaisuuttansa tai hukata aikaa sen tavoittamiseksi, jonka voimme kaikessa rauhassa saavuttaa. Sanokaa meille sen tähden, mitä te asiasta arvelette, ja me tahdomme kaikki teitä totella, mutta muistakaa, että ennen kaikkea on puhe siitä, että laki, oikeus ja vanhat hyvät tavat taas pääsevät voimaan keskuudessamme. Jos ne saamme, seuraa rauha, muuten..."

Engelbrekt ei sanonut lausettaan loppuun, vaan loi kirkkaat silmänsä piispaan, tämän vastausta odottaen. Mutta piispa jäi vastausta vaille. Hänellä ei ollut mitään sanomista tähän puheeseen, ei mitään neuvoa antaa.

"Jos äänettömyytenne oikein ymmärrän, armollinen herra", jatkoi silloin Engelbrekt, "niin te älyätte, ett'eivät Taalainmaan köyhät miehet ole voineet toimia toisin, kuin ovat tehneet, ja minä sanon sen teille niin kuin kuninkaallekin, jos vielä kerran joudun hänen puheilleen, että minä ja apumieheni kaikki olemme tarttuneet miekkaan lain puolesta emmekä lakia vastaan. Ja me olemme vannoneet Jumalan edessä ja kirkon pyhyyksissä: meidän maanääressämme tulee tästälähin lain ja vanhan hyvän tavan vallita, taikkapa tahdomme panna henkemme alttiiksi."

Vanha Krister herra otti nyt puhevuoron.

"Mikäli minusta näyttää", sanoi hän tuimin äänin ja katsein, "ei toki tehdä retkeä omien rajojen ulkopuolelle sellaisen miesjoukon kanssa, jollaista nyt muassanne kuljettatte, lain ja oikeuden ylläpitämisen nimessä. Tämä ei ole puolustamista, se on hyökkäämistä... Ja tietäkää, vuoritulallinen, että ainakin yhtä suuren sotajoukon kuin tämä voivat armollinen kuninkaamme ja valtakunnan herrat ja miehet asettaa vastaan, jos tahdotte odottaa. Mutta silloinhan syntyy taistelua ja verenvuodatusta ja mieshukkaa valtakunnassa, josta Jumala varjelkoon."

"Ei, ei, jalo Krister herra", vastasi Engelbrekt hartaasti, "sellaista ei voi tapahtua. Silloinhan Ruotsin valtakunnan herrat ja rehelliset aateliset yhtyisivät kuninkaan vouteihin ja lain vääristelijöihin. Ei, moinen on mahdotonta, herra! Ja jos sananne toteutuisivat, josta Jumala varjelkoon, jos ne toteutuisivat, niin silloin syntyisi taistelu ruotsinmiesten kesken, se on totta, mutta muistakaa ankara herra, että Jumalan on voitto ja Jumalasta on laki ja oikeus eikä laittomuus ja vääräys. Muistattehan, ankara ritari ja rehelliset valtakunnan neuvoston miehet, kun viimein, nyt viime syksynä, täällä seisoi vastattain, että me taalalaiset mukauduimme teidän tahtoonne ja läksimme kotiimme vuorillemme takaisin. Se osottaa parhaiten, tahdommeko rauhaa vai emmekö. Mutta rauhaa meillä ei ole emmekä sitä koskaan saa, niin kauvan kuin kuin Jösse Eerikinpoika on kuninkaan voutina Vesteråsin linnassa. Sen tähden olemme nyt täällä, ja ennen kuin tämä asia on ajettu perille, me emme käänny kotia päin."

"Mutta minusta tuntuu kummalliselta", sanoi Knuutti piispa vuorostaan, "että olette semmoisella miesvoimalla lähtenyt liikkeelle. Asia on tietääkseni samalla kannalla, kuin silloin kuin te ja miehenne lupasitte ja vannoitte pysyvänne vast'edes alallanne. Tämä juttu saattaa käydä teille kalliiksi, Engelbrekt Engelbrektinpoika, ja kautta Jumalan äidin vähän siitä koituu hyötyä valtakunnan neuvostolle, jos sen tällä tavoin joka puolen vuoden päästä täytyy kulkea kapinallista rahvasta hillitsemään."

"Samaa mieltä olen minäkin", tiuskasi Ture Turenpoika ja kopautti kädellään miekkaansa, niin että se kilahti hänen kultaiseen kannukseensa, "siitä on oleva valtakunnan herroille ja miehille ikuista häpeää, jos me kauvemmin siedämme pöyhkeän talonpojan moisin sanoin puhella. Ei, menkää takaisin vuorenrotkoihinne ja maakuoppiinne ja pysykää rauhallisina ja antakaa valtakunnan muiden asukkaiden elää rauhassa, se on neuvoni, noudattakaa sitä!"

Närkästyksen ilme välähti Engelbrektin kasvoille ja hänen takanansa olevat tuimat vuoritulalliset nykäisivät malttamattomasti suitsiaan. Ei kukaan muuten virkkanut sanaakaan. Näytti siltä kuin tuon uskaliaan ritarin puhe puolittain olisi synnyttänyt hämmästyttä, mutta myöskin siltä kuin sitä puolittain olisi hyväksytty.

"En tiennyt", kuului silloin Engelbrektin sointuva ääni, "kun valtakunnan neuvokset tulivat vastaani, että jouduin tekemisiin vähätietoisten miesten kanssa. Jos kaikki olette samaa mieltä kuin viimeinen ritari, niin on arpa heitetty. Saatattehan toki ymmärtää, että teillä on miehiä edessänne. He ovat tosiaikeissa lähteneet matkaan, eivätkä tyhjät sanat saa heidän päätöstänsä muuttumaan. Sanokaa nyt pian mielipiteenne, jalot herrat, ennen iltaa tahdomme saada Vesteråsin linnan saarretuksi. Kuulen jo talonpoikaisjoukon tulevan ... sallinnettehan minun viedä teidät tieltä, että se esteettömästi pääsee matkaansa jatkamaan..."

Hannu kreivi, joka näihin asti oli ollut vaiti, osaksi siitä syystä, ett'ei hänellä ollut tapana äkkipikaa ajatustansa lausua, osaksi myöskin koska häntä tässä tilaisuudessa halutti nähdä, kuinka pitkälle kummaltakin puolelta voitiin mennä, vastasi Engelbrektin viimeiseen lausuntoon.

"Te olette tosin valtakunnan neuvoston vanhin", sanoi hän hiukkasen Krister herralle kumartaen, "ja teidän sijanne on kaikkien meidän edellä, hurskas piispa isä, mutta jos olen oikein ymmärtänyt, mitä tässä on puhuttu, niin olemme joutuneet ikään kuin syrjään pääasiasta. Minusta näyttävät valtakunnan neuvokset ja tuo jalo vuoritulallinen olevan pääasiassa samaa mieltä, kaikki tahdomme rauhaa. Rauhan säilyttämisehdoista vaan on eri mieliä. Näistä ehdoista olemme kumminkin vähimmin puhuneet."

"Ja mikä teidän mielenne niistä olisi?" kysyi Niilo Steninpoika pilkallisesti kreiviä kiireestä kantapäähän silmillään mitellen.

"Ainakaan ei minkään muun kuin senlainen", vastasi kreivi arvokkaan tyynesti, "että se on yhtäpitävä neuvoston viimesykyisten toimenpiteiden kanssa. Muistan vallan hyvin, kuinka silloin rehelliset taalainmiehet vannoivat pyhän valan, ett'eivät enää nykyiselle voudille mitään veroa maksa. Siihen valtakunnan neuvokset tyytyivät ja minun ajatukseni mukaan ja varmaan kaikkien teidän muidenkin, toivoimme silloin, että armollisen herramme, kuninkaan toimesta mitään sellaista ei enää vaadittaisikaan. Mutta sama vouti hallitsee yhä linnaa ja kysyn nyt teiltä, neuvostoon kuuluvat virkatoverit, tokko nyt voimme tehdä mitättömäksi sitä valaa, jonka silloin äänettöminä kuulumme tämän jalon vuoritulallisen ja taalainmiesten vannovan. Ennemmin minusta sitten näyttää neuvosto itse olevan syynä tähän taalalaisten uuteen oikeudenhakuretkkeen, kosk'ei neuvoston puolesta ole tehty mitään itse pahan juuren poistamiseksi."

Ikään kuin vihoissaan siitä mitä kuuli kreivin sanovan, Ture herra rajusti käännähti hevosensa, ja ennen kuin kukaan ennätti ajatellakkaan, hän kiisi täyttä laukkaa kaupunkia kohti. Toiset herrat kuuntelivat äänettöminä kreivin puhetta ja heidän täytyi itsekseen tunnustaa, että kreivi puhui totta. Mutta heidän silmänsä tähytivät jollakin katkeruudella puhujan jaloja kasvoja ja hyvin saattoi niistä nähdä, ett'ei tuo ulkomaalainen kreivi tästä päivästä lähtien ollut saava elää montakaan rauhallista hetkeä neuvoston jalojen herrain parissa. Kreivi loi, puhumasta lakattuaan, silmänsä Engelbrektiin ja niistä saattoi lukea ikään kuin kysymyksen, eikö hän ollut pitänyt lupaustaan, jonka heidän ensitutustumisensa päivinä keväällä Säterissä ja Vaskivuorella oli antanut.

Ja Engelbrekt katsoi vuorostaan kreiviä silmiin ja hänen katseestaan loisti miehekäs kiitollisuus noista rohkeamielisesti lausutuista sanoista.

"Olette sanonut sanan, Hannu kreivi", sanoi Engelbrekt äänellä, joka ei saanut peitetyksi hänen mielenliikutustaan, "olette sanonut sanan, josta olette saava kiitosta, niin kauvan kuin elätte, ja tuhannet sydämet ovat puolestanne rukoilevat kaikkivoipaa isää, joka on tuolla ylhäällä tähtien tuolla puolen."

"Hyvät herrat ja ankarat ritarit", lisäsi Engelbrekt hetkisen perästä, "olette nyt kuulleet. Toimittakaa pois tuo vääryyttä tekevä vouti ja rauha ja levollisuus on palajava näihin seutuihin ja Taalainmaan maanääri on tästälähin niin kuin tähänkin asti tuleva kuuluviin ainoastaan raudan ja vasken kautta, jota louhitaan sen vuorista ja levitetään yltäyli koko valtakunnan."

"Se ei kuulu meidän tehtäviimme", virkkoi Knuutti piispa kiihkoisesti, "sellaista valtaa ei neuvostolla ole, silloinhan se ryhtyisi kuninkaan tehtäviin. Pyydätte liian paljon, Engelbrekt!"

"Elkää valako öljyä tuleen, joka jo on sammumaisillaan, hurskas piispa", sanoi vastaten Engelbrekt, "neuvostolla täytyy olla valta toimia kuninkaan sijassa, silloin kuin hän ei ole saapuvilla... Ainahan kuningas itse saattaa muutella neuvoston toimenpiteitä, kun hän tulee saapuville..."

Nyt kuului rumpujen päräytystä ja sotatorvien toitauduksia sekä yhä lähenevän, lukemattoman ihmisjoukon hälinää. Kaukaa tieltä näkyi jo metsä keihäänkärkiä, jotka laskeva aurinko kultasi punaisiksi. Ne toivat todellisuutta niihin uhkaaviin sanoihin, jotka tuo pieni mies äsken oli lausunut. Piispa vilkuili neuvottomana Krister herraan ja tämä istui näplien satulannupista riippuvia hihnoja.

Kaarlo Knuutinpoika, joka oli tarkkaavasti kuunnellut kaikkea, mitä oli sanottu, ja tarkoin pitänyt silmällä sekä kaikkia Engelbrektin liikkeitä että tiellä seisovia ratsumiehiä — ja näitä kookkaita miehiä kannattikin ehkä tarkastella sen, joka oli sellaisiin asioihin perehtynyt — siirsihe nyt lähemmäksi vanhempia herroja ja heille kohteliaasti kumartaen sanoi:

"Minusta, joka olenkin vaan neuvoston nuorempia ja jonka siis enemmän tulee kuunnella, mitä te, rakas Krister isä, ja te muut viisaina ja kokeneina miehinä puhutte, minusta näyttää jalon kreivin mielipide oikealta. Sen verran valtaa lienee toki valtakunnan herroilla ja miehillä tähän aikaan, että he voivat erottaa vääryyttä harjoittavan voudin. Jos tällaista melua nostettaisiin, sitten kuin syy semmoiseen on poistettu, niin silloin pikemmin antaisin itseni palasiksi hakata kuin sallisin moisen

menestyvän..."

"Ja kenen arvelette, rakas Kaarlo poika", kysyi Krister herra empien, "kenen arvelette neuvoston voivan panna Vesteråsin linnannvoudiksi Jösse Eerikinpojan sijaan?"

"Siihen kysymykseen tuo jalo vuoritulallinen paraiten voinee vastata", huomautti Kaarlo.

"Niinpä sanokaa sitten mielipiteenne, Engelbrekt!" kehotti Krister herra.

"Meille taalainmiehille ei kukaan olisi niin mieleinen kuin Hannu kreivi, jos vaan hän itse ottaisi vastaan tämän toimen."

Herrat katsoivat toisiinsa ja kreiviin.

"Ja mitä te siihen sanotte, Hannu kreivi?" kysyi vihdoin Krister herra.

"Jos neuvosto sen niin tahtoo, niin en minä pane vastaan, kunnes kuningas on tahtonsa ilmaissut."

"Niin olkoon se tehty onnen hetkenä!" sanoi Engelbrekt ja pani kätensä ristiin. "Sallinette, jalot herrat, minun seurata muassanne kaupunkiin; siellä voidaan laatia ne kirjat, jotka vahvistavat, mitä täällä meidän kesken on sovittu ja päätetty."

Sillä oli asia ratkaistu. Herroilla ei ollut mitään Engelbrektin ehdotusta vastaan väittämistä ja vähän ajan perästä, juuri hämärän maille ja metsille verhoansa levittäessä ja tähtien alkaessa taivaalla tuikkaa, läksi joukko liikkeelle kaupunkia kohti.

Engelbrekt ratsasti Ewerstenin kreivin rinnalla ja heidän perässänsä tulivat vuoritulallisten tummat rivit.

Engelbrektin käskystä jäi talonpoikaisjoukko paikoilleen.

IV.

Lupaus.

Paljoa aikaisemmin oli Ture ritari joutunut kaupunkiin ja linnaan. Vielä vimmoissaan vihasta hän heitti suitset muutamalle palvelijalle, hyppäsi vaahtoisen orhinsa selästä ja juoksi linnan portaita ylös.

Hän astui vierassaliin juuri sillä hetkellä, jolloin Yrjö mestarin kirves oli kohotettuna lyömään poikki vangitun Herman Bermanin vasemman käden. Kiihtyneenä siitä mitä oli tapahtunut sekä kiivaasta ajostaan hän kyllä huomasi jotakin tavatonta olevan tekeillä, mutta Jösse Eerikinpoika piilotti taaksensa Yrjö mestarin, joka parhaiten olisi ilmaissut, mihin tekoon he olivat ryhtymässä. Jollei näin olisi käynyt, vaan Ture herra olisi saanut syytä kysyä, mitä linnassa oli tekeillä, niin on hyvinkin luultavaa, että hän vielä innokkaammin kuin itse Jösse Eerikinpoika olisi jouduttanut nuorukaisen julmaa murhaamista.

Nyt oli hänen päänsä täynnä kokonaan muita asioita. Hän oli itsekseen päättänyt yhdessä voudin kanssa puolustaa linnaa, kunnes apua voisi tulla muilta voudeilta ja kuningas voisi ankarasti rangaista kaikkia Ruotsin valtakunnan kapinoitsijoita.

"Pari sanaa erikseen, vouti", huusi hän sen tähden, "mutta jokainen silmänräpäys on kallisarvoinen. Seuratkaa, minua salakammioonne. Te voitte myöskin tulla mukaan, Juhani Wale, me teemme valtatyön, me kolme, semmoisen että sen maine on leviävä laajalle halki maitten."

Ritarin sanat eivät sietäneet vastaväitettä, eivätkä Jösse Eerikinpoika ja Juhani Walekaan helposti ymmärrettävistä syistä olleet erittäin halukkaita paljastamaan hankkeitaan tuolle ankaralle ritarille, jota he eivät vielä kylliksi tunteneet.

Jösse Eerikinpoika ilmoitti sen tähden viittauksella, jonka palvelijat täysin ymmärsivät, tahtonsa mitä vankiin tuli ja poistui sen jälkeen Juhani Wale seuraamana ritarin kanssa. Tämä kääntyi ovella, ikään kuin jotakin sanoakseen, mutta ritari huusi häntä samassa ja hänkin hävisi.

"Parasta olisi luullakseni", sanoi Yrjö mestari jäätyään yksinään vangin ja palvelijain seuraan, "viedä vangittu herra lukkojen ja telkien taakse torniin, mutta kosk'ei vouti mitään sanonut, niin jääköön tänne niin kauvaksi. Te vastaatte kuitenkin minulle ja voudille hänestä, palvelijat. Minullakin on jotakin

tärkeätä toimitettavaa", lisäsi hän itsekseen ovea lähettessään, "sillä paaston ovat hänen pyhytensä paavi ja hänen pyhä seurueensa tehneet syntiselle ihmisparalle liian pitkäksi. Ei sitä kestä puoltakaan, kun on kalaa vatsassa ja vettä, tietysti, sillä nehän kuuluvat yhteen... Ei, kunnollinen palanen lihaa ja kipponen olutta nyt täytyy syntisparan saada. Ja sen minä kyllä paistotuvassa olen oppinut, että kun vaan sanoo kalaksi, niin saa syödä lihaa minkä haluaa. Asia, näet, ei merkitse mitään, nimi kaikki ... sen on ystäväni, keittiönisäntä, minulle ulkoa opettanut."

Näitä hiljaa itsekseen jupisten hän oli joutunut ovelle ja avannut sen. Hän seiso i kauvan ja mietti, pitkö hänen jättää vanki vai ei. Mutta vihdo i hän mielikuvituksissaan näki oluthaarikan niin houkuttelevana ja tunki käryn nousevan niistä monista herkuista, joita herraspäivällisiksi oli saatu ja jotka kaikki, vaikka niitä sanottiinkin kaikenlaisiksi kalalaitoksiksi, kuitenkin kutkuttelivat haistimia aivan kerrassaan toiseen tapaan — tätä houkutusta hänen oli mahdoton voittaa. Hän syöksyi ulos ja sulki oven niin kiivaasti, että sekä vanki että hänen vartijansa sitä oudoksuivat.

Mutta tuo tunnollinen Yrjö mestari ei huomannut, kun hän innoissaan sulki oven, että aivan häntä lähellä oli olento, joka tuskaisena odotteli hänen poistumistaan. Ei hän myöskään voinut kuulla, että kohta hänen jälkeensä muuan käsi tarttui ovenlukkoon. Huoneessaolijat sitä tuskin myöskään kuulivat.

Ainoastaan vanki katsoi silmiään kääntämättä ovelle päin ja hänen kummallisista ilmevaihteluistaan huomasivat oveen selin istuvat palvelijat, että siellä päin jotakin oli.

He kääntyivät ja näkivät naisolennon hiipivän huoneeseen. Hän oli hunnulla peitetty; mutta astuttuaan muutamia askelia eteenpäin hän heitti pois hunnun. Se oli Agnes.

Kauhean kalpeat olivat nuo ihanat kasvot, mutta se ei ollut sitä kalpeutta, joka tulee pelkuruudesta ja arkamaisuudesta, vaan sitä, joka yhtä usein ilmaisee taistelua, minkä luja tahto on päähän asti taistellut ja ratkaissut. Sen näki noiden isojen tummain silmäin tulesta ja mahtavaa hengen voimaa ikään kuin virtasi koko hänen olennostaan.

Myöskin noihin raakoihin palvelijoihin se teho i. He nousivat penkiltä, jolle olivat käyneet istumaan kahden puolen vankia ja loivat verkalleen lähestyvään ihanaan tyttöön katseita, joista ilmeni milloin kummastusta milloin arkuutta.

"Eihän täältä salista ole muuta uloskäytävää kuin tämä", sanoi hän ovea osottaen, josta oli tullut, ja jatkoi vastausta odottamatta, "voittehan sen tähden vartioida vankianne yhtä hyvin ulko- kuin sisäpuolellakin ovea!"

Palvelijat katsoivat toisiinsa. Toinen, muuan saksalainen, joka oli jonkun aikaa ollut Ewerstenin kreivin palveluksessa, rohkaisi mielensä ja sanoi mielisteleväisesti hymyillen: "Siinä olette oikeassa, arvoisa neiti, ja vallan kernaasti minä hetken ajaksi jätän täällä sisällä vartioimisen teidän huoleksenne. Voitte siitä nähdä, ett'ei Melcher Höknäbb ole unhottanut entistä herraansa ja hänen tytärtänsä, vaikka talossa täytyy elää talon tavalla."

Agnes pisti hopearahoja sisältävän kukkaron kumartavan palvelijan kouraan, kun tämä toverineen meni hänen ohitsensa. Kun ovi palvelijain perästä sulkeutui, niin hän käänsi ihe vankiin päin, joka synkkänä ja kaihokkaana oli katsellut halki salin ja ikään kuin unessa nähnyt haamujen liikkuvan edes takaisin.

"Pyhä Jumalan äiti, millaisissa oloissa näemme jälleen toisemme!" Näin huudahtaen keskeytti Agnes vaitiolon.

Herman ei vastannut mitään, vaan painoi kovasti nyrkkiinpuristettua kättänsä rintaansa vasten, ikään kuin olisi tahtonut hillitä sydämensä levotonta tykytystä. Mutta hänen katseensa oli synkkä ja hänen avomieliset, jalot kasvopiirteensä ilmaisivat tuskaa, joka oli liian syvä voidakseen pysyä salassa.

"Juhannuksen aattona", sanoi Agnes suloisella, liikutuksesta vapisevalla äänellä, "näin teidät viimeksi, nuori mies, isäni puutarhassa Gripsholman läheisyydessä. Kaiketi sen muistatte. Aurinko oli laskeutumassa länteen vuorien taakse, kun minut tapasitte ison vaahteran alla. Monta ajatusta olen ajatellut ja monta kysymystä kysynyt sen illan jälkeen, kuinka ja milloin olitte tuleva takaisin; mutta en koskaan, en koskaan luullut..."

"Ja kuitenkin on tämä sulaa todellisuutta, arvoisa neiti", vastasi Herman jotenkin katkerasti. "Te näette minut nyt niissä kahleissa, joihin isänne on minut pannut... Kyllä muistan sen illan, josta puhutte, ja mitä teiltä kysyin ... haa, minä mieletön kansan lapsi, kuinka saatoinkaan luulla kreivintyttären tahtovan kuunnella sydämeni lemменkuiskeita. Mutta ... mutta, arvoisa neiti ... vähemmin julmasti olisitte voinut vastata."

"Herman, Herman!" huudahti Agnes nämä vangin sanat kuultuaan ja riensi häntä kohti tavottaen

hänen kättänsä, "oletko hetkeäkään voinut uskoa, että minä, että Ewerstenin kreivin tytär ... ei, ei, peräytä sanasi, katso, polvillani sitä sinulta pyydän!"

Ja hän vaipui mielenliikutuksen valtaamana lattialle, turhaan hapuillen sitä kättä, joka liian myöhään hänelle ojennettiin. Mutta tuossa tuokiossa väistyi katkeruus Hermanin kasvoilta ja hän kumartui ja nosti ylös itkevän tytön.

"Anteeksi, anteeksi", kuiskasi hän hellästi, "mutta pitkien öiden epätoivo on sieluuni uurtanut sen uskon, että... Ah, elkkää katsoko minuun noin, en sitä enää usko! Suokaa anteeksi, olenhan voinut pettyä... Elkkää peljätkö, arvoisa neiti, toistavani kysymystäni... Ylpeyttä olen perinyt, onneani en koskaan kerjää. Hän oli oikeassa, kasvatusisäni ystävä, tuo hurskas munkki — talonpoikaispojan onni ei kasva herrasmiehen maalla."

Jo hävinneen synkkyuden varjo ilmausi taas hänen otsalleen.

Agnes irroittautui hänestä ja katsoi häneen niin levottomuutta ja tuskaa ilmaisevin silmin, että synkkyys taas pakeni hänen kasvoiltaan.

"En ymmärrä teitä", sanoi hän, "kun näin teidän iltasella siellä linnanpuutarhassa tulevan, vielä kalpeana tuskin parantuneesta haavastanne ja siitä sairaudesta, jonka varomattomuutenne tähden saitte, kun isäni palvelijat toivat teidät Gripsholmaan ... ah, olin niin iloinen nähdessäni teidät taas yhtä terveenä ja vahvana kuin sinä päivänä, jolloin väkevällä miekallanne vapautitte tuon vanhan vaimoparan Borganasin luona! Sen tähden hymyilivät huuleni ja sen tähden kieleni lasi leikkiä; kysymykseen..."

"Vaiti, vaiti, arvoisa neiti, elkkää johdattako sitä mieleeni, te olette syntyänne kreivitär, minä talonpoikaispoika. Vankilassani minulla on ollut aikaa sitä ajatella... Totta on, että teitä rakastan, mutta rakkauteni on vangittuna elävä povessani. Teitä olen muisteleva pyhänä unelmana, lempeänä taivaan enkelinä. Sen lupauksen annoin isällemme, sen olen antanut itselleni. Kysymystäni en ole koskaan uudistava..."

"Oliko isäni sitten puheemme kuullut?" kysyi Agnes ja suu meni vienoon hymyyn, joka tuskin kykeni poistamaan silmiin tunkevia kynneliä.

"Oli, ja hän sanoi minulle: 'Nuori mies, kasvatusisänne on mies, joka on saavuttanut kunnioitukseni ja ystävyuteni ja minä olen kaikessa hänen hyväksensä toimiva, mutta yksi kalleus minulla on, josta en edes hänenkään tähtensä tahdo luopua, se on tyttäreni. Te rakastatte häntä, mutta muistakaa, että hän on syntyään kreivitär, ja heittäkää moiset ajatukset mielestänne, nuorukainen!' Näin hän sanoi ja vielä muutakin kulkiessamme linnaa kohti. Siellä hän tarttui käteeni ja lisäsi: 'Kasvatusisänne on palannut kuninkaan puheilta, menkää hänen luoksensa ja sanokaa hänelle rakkaat terveiset Hannu kreiviltä. Huomenna olette varmaankin valmis lähtemään linnastani. Elkkää nurjalla mielellä muistelko Hannu kreiviä siitä, mitä hän nyt on teille sanonut, erotkaamme ja yhtykäämmekin taas ystävinä!' Niin me erosimme. Minä menin takaisin puiden varjoon ja ajattelin ja uneksinkin uudelleen, mitä olin tuntenut ja kokenut, sen jälkeen kuin ensi kertaa näin teidät tummaverisellä Jetturnilla. Silloin..."

Hurja tuli leimahteli nuorukaisen silmistä hänen tätä muistellessaan, ja kun hän ikään kuin sitä välttääkseen astui pari askelta taakse päin, kalisivat kahleet, kamalalla kalinallaan hänen sielussaan riehuva myrsky säestäen.

"Silloin ... silloin?" kysyi Agnes.

"Silloin kohosivat isänne palvelijat maasta ympäriltäni. Olin sen ison vaahteran juurella, jossa teistä erosin, ja aivan eteeni, juuri sille paikalle, jossa muutamia tunteja sitä ennen näin teidät, siihen asettui musta haamu. Se oli isänne vouti, Hartvig Flög..."

"Ah, Richissa äiti", keskeytti Agnes ja liitti kätensä ristiin, "olitte oikeassa, se mies on toinen Juhani Wale!"

"Hän käski minun antamaan miekkani, olin muka Ewerstenin kreivin vanki!"

"Kaikkivaltias Jumala! Se ei ole mahdollista, ei, ei, Herman, se ei ole mahdollista!"

"Nämä kahleet eivät valehtele", vastasi nuorukainen surunvoittoisesti, "ne tuntuivat kuitenkin raskaammilta isänne linnan tornissa kuin täällä. Synkeät ajatukset ovat siitä lähtien minua vaivanneet ja niiden vallassa olen ajatellut pahaa teistäkin, arvoisa neiti. Nyt olen taas taivaassa, pyhimyskuvani on taas puhtaana edessäni ... ah, voi minua, kun koskaan olen teitä voinut epäillä petoksesta... Isänne..."

"Isäni", jatkoi Agnes vakavasti, "isäni on itse irroittava kahleenne ja kovasti hän on rankaiseva sitä, joka on uskaltanut hänen vieraalleen väkivaltaa tehdä. Hän on täällä linnassa, muutaman hetken

perästä olette vapaa ja sitten..."

"Jos on totta, mitä sanotte, ett'ei petos ole isänne, niin suokoon taivaan Jumala hänelle anteeksi, joka on saattanut minut isänne nimeä kiroomaan! Ja minä uskon teitä ... niin, minä uskon teitä, Agneksen isä ei saata tehdä ilkitöitä. Onko hänessä miestä kahleitani irroittamaan, se riippuu Jumalasta, mutta sanokaa hänelle, että Herman Berman on lupauksensa pitävä."

"Hyvin puhuttu, nuori mies!" sanoi ääni hänen selkänsä takaa, "sen lupauksen pitämiseen olen auttava teitä."

Agnes ja Herman kääntyivät päin. He näkivät Juhani Walen.

He eivät olleet huomanneet hänen tuloansa, sillä ovi oli avattu niin hiljaa ja voudin askeleet olivat olleet niin kuulumattomat, ett'eivät he olisi huomanneet hänen tuloansa, vaikkapa olisivatkin olleet vähemmin asiaansa kiintyneet, kuin olivat. Voudin huulien pirullinen hymy hänen hiipiessään lattian poikki ja hänen silmänsä kalvava tuli, jäivät niin ikään huomaamatta, mutta tuskinpa olisi hänen ilmautumisensa synnyttämä kauhu ja suuttumus niiden kautta voinut enää tulla suuremmaksi, kuin se tuli ilmankin.

"Näyttää olevan minulle sallittu aina sattua teitä keskeyttämään, arvoisa neiti, kun jotakin tämän miehen kanssa puhelette. Mutta tämä kerta on, toivoakseni, viimeinen. Nyt voitte sanoa toisillenne jäähyväiset ainaiseksi. Ette mahda enää tulla näkemään päivän valoa Herman Berman — se on, niin kuin kyllä tiedätte, oma syynne..."

Vangin olkapäälle sivaltama isku sai voudin vaipumaan maahan.

"Tee pian, vouti, mitä sinulla on tekemistä!" sanoi hän. "Ei arvoisa neiti enkä minä tarvitse neuvojasi!"

Agnes kiiruhti ovea kohti, mutta vouti riensi hänen jälkeensä ja tarttui hänen käteensä.

"Ymmärrän aikomuksenne, Agnes neiti", huudahti hän kiihkeästi. "Aiotte rientää isänne luokse. Se on myöhäistä, hän ei enää ole linnassa. Hän ei voi pelastaa vankia, jota niin rakastatte. Eikä hän ole pelastettavissakaan... Sen vannon, niin totta kuin olen voutina Borganäsin linnassa."

"Ei sanaakaan enää, vouti", keskeytti Herman kahleensa lattialta nostaen ja rientäen voudin luokse, "antakaa arvoisan neidin vapaasti mennä menojansa, taikka lyön teidät hengiltä omilla kahleillanne!"

Vouti loi pilkallisen katseen vankiin.

"Elkää peljätkö, jalo nuori mies, lemmittynne tie on kyllä auki", vastasi hän, "tahdon vaan vielä ennen eroamistamme sanoa pari sanaa ja ne sanat saatte tekin kuulla, ne antavat teille ajattelemisen aihetta yksinäisessä vankeudessaanne. Te rakastatte Ewerstenin kreivin tytärtä, no niin ... minäkin rakastan häntä. Te olette minua nähin asti karttanut, Agnes, ja sen olette tehnyt, koska mielettömästi rakastatte tätä talonpoikaa. Tämä este on väliltämme häviävä... Elä tuskittelle Herman, tämä viereinen käytävä on täynnä minun väkeäni, viittaaan vaan, ja vihallasi et mitään mahda ... elä pakota minua syrjäisten nähden täyttämään mitä tarkoitan!... Te puhuitte lupauksesta, kun puheenne keskeytin. Minäkin olen tehnyt lupauksen, joka teidän molempain tulee kuulla. Ennen ensi juhannusaattoa on Ewerstenin kreivin tytär lepäävä Juhani Walen sylissä! Elkää koettako karttaa minua, Agnes ... lupaukseni on tuleva täytetyksi, niin totta kuin minulla nyt on tämän miehen henki vallassani. Elkää pakottako minua uhraamaan vielä enempää tarkoitukseni saavuttamiseksi ... ette kuitenkaan koskaan voi päästä omakseni joutumasta!"

Vimmoissaan syöksähti Herman esiin, nyrkkinsä iskulla rusentaakseen tuon hävyttömän hylkiön. Mutta tämä lykkäsi Agneksen eteensä ja Hermanin nyrkkiinpuristettu, voimakas käsi vaipui tehotonna alas.

Agnes oli pikemmin kuollut kuin elävä. Näkemästään kauhistui hän niin, että tuli aivan tahdottomaksi. Juhani Walen silmissä sitä vastoin paloi kamala riemun tuli. Hänessä synnyttivät ylenmääräistä iloa ne tuskat, jotka hänen sanansa tuottivat. Täyttääkseen julmuutensa määrän kukkuralleen hän vielä lisäsi:

"Ja sekin tietäkää, Agnes, että teidän rakkautenne se vie Herman Bermanilta hengen, ja että ainoastaan teidän rakkautenne myöskin voi hänet pelastaa. Ojentakaa minulle kätenne, sanokaa tahtovanne tulla omakseni, ja Herman Berman päästetään kahleistaan ja hän on oleva vapaa kuin taivaan lintu!"

Hän piti väliä ja hänen silmänsä kiiluivat kuin käärmeen, kun tämä leikittelee saaliinsa kanssa, ennen kuin sen nieläisee.

"Saatte runsaasti miettimisaikaa", sanoi hän, "tahdon odottaa vastaustanne tulevaan juhannusaattoon. Jollen silloin ennen puolta päivää ole saanut myöntymystänne ja lupaustanne, niin on osavasti kello kaksitoista Herman Bermanin pää putoava hänen jalkoihinsa. Se on lupaukseni, niin totta kuin nyt lähdän lujaan Borganasin-linnaani."

"Ja nyt, sallikaa minun saattaa teidät naistenhuoneeseen, Agnes neiti, olettehan uskollisesti vartioinut vanki parkaa!"

Näin sanoen hän huusi ovelle päin. Palvelijat tulivat joutuin sisään ja ympäröivät Hermanin, mutta vouti otti Agnesta käsipuolesta ja vei hänet ulos.

Herman loi poistuviin katseen, joka ilmaisi mitä synkintä epätoivoa ja sanomatonta tuskaa. Raskaasti huoaten hän sitten antoi päänsä painua ryntäille ja vastustelematta salli hymyilevän Yrjö mestarin lukita renkaat ranteiden ympärille.

Juuri kun palvelijat olivat aikeissa viedä pois vangin, tuli Juhani Wale taas sisään ja kohta hänen jäljestänsä pitkä, pulskavartaloineen mies, joka jotenkin arastellen katseli vankia.

"Satuloitse hevoset, Maunu!" sanoi vouti miehelle. "Tämän vangin viemme mukaamme. Kierrämme samaa tietä takaisin Borgansiin. Parasta olla varovainen, vaikka ratsastammekin 20:llä hevosella täältä."

Palvelija nyökäytti päätänsä ja poistui toisten kanssa.

Heti sen jälkeen tulivat Ture Turenpoika ja Jösse Eerikinpoika. Jälkimmäinen näytti käyvän kuin unissaan.

"Oletteko valmis nousemaan ratsaille, vouti?" kysyi ritari ja käänsihe Juhani Waleen.

"Hevoset odottavat minua linnanpihalla, tuossa tuokiossa lähdän täältä, ankara ritari!"

"Hyvä ... ja pysytään siinä, mistä sovittiin. Me pidämme linnat kuninkaan varalle, kävi miten kävi. Olkaa siitä varma, että palkkanne on suuri, kun tilinteon päivä tulee. Pitäkää kurissa talonpoikia, raastakaa ja ruhjokaa heitä pelkäämättä! Olkaa huolehti!"

Juhani Wale läksi salista ja kohta sen jälkeen kuului kavionkopsetta nostosillalta. Borganasin vouti se läksi linnasta.

"Ja nyt, vouti", huudahti ritari ja laski kätensä Jösse Eerikinpojan olkapäälle, "käske nyt nostamaan nostosilta!"

V.

Tuomio.

Vaikka koko Vestmanlannin ja Taalainmaan mahtava vouti tämän päivän kuluessa olikin kokenut monta mielenvaihdosta: onnen ja mahtavuuden kukkuloilla olevan miehen röyhkeys oli hänessä muuttunut sellaisen miehen levottomuudeksi ja mieli karvaudeksi, joka näkee hyvän päiväinsä rakennuksen olevan kukistumaisillaan, niin oli kuitenkin hänen mielentilansa pääpiirteinä huolestumus, jota hän ei oikein saanut selville ja joka synnytti neuvottomuutta ja epäroimista hämmentäen häntä itseään. Sekä kuninkaankirje että Herman Berman olivat ikään kuin jättäneet Engelbrektin hänen käsiinsä, mutta kirjeen löytämisestä syntyneen ilon hävitti äkillinen tieto Engelbrektin tulosta. Nuorukaisen luja tahto taas ja kuolonhalveksiminen riistivät häneltä tilaisuuden vallita hänen kauttaan Engelbrektiä. Vähän väliä ilmautui myöskin hänen riehuvien ajatuksiensa temmelystanterelle hänen vaimonsa varoitus ja uni, josta heti kehittyi kookas hopeahapsinen, huolissaan päätänsä ravistava haamu.

Ritarin äkillinen tulo ja hänen voimakkaat ja rohkaisevat sanansa olivat taas elvyttäneet voutia, ja niin kauvan kuin ritari ja Juhani Wale puhuivat ja tekivät suunnitelmia, hän olikin osallisena keskustelussa, mutta niin pian kuin hän jäi yksikseen, näytti siltä kuin hänen sielunsa jänteveys olisi hervonnut ja hän taas nähnyt aaveita keskellä päivää. Hän oli tuottanut viiniä salakammioon, jossa he kolmisin neuvottelivat, ja pitkin siemauksin hän oli juonut tuota jaloa nestettä. Se oli osaltaan ylläpitänyt hänen

henkensä voimia. Pitosaliin palattuun hän levottomana käveli edes takaisin huoneessa Ture ritarin ja Juhani Walen tehdessä viimeisiä tärkeitä sopimuksiansa siitä, mitä nyt oli tehtävä. Kun sitten ritari häntä kehotti käskemään palvelijoita nostosillan nostamiseen, niin tuntui siltä kuin hän ei olisi kehotusta kuullutkaan.

Hän meni ovelle ja käski muutaman palvelijoista tuomaan viiniä.

"Elkää viivytelkö kovin kauvan, vouti", sanoi silloin ritari, "millä hetkellä tahansa saattavat valtakunnan neuvokset tulla tänne ja silloin on liian myöhäistä!"

"Liianko myöhäistä?" huudahti Jösse Eerikinpoika.

"Niin, liian myöhäistä!" vastasi Ture herra. "Jos neuvoani noudatatte, niin suljemme linnan ja lähetämme neuvoston herroille tiedon aikovamme puolustaa kuninkaan linnaa, kunnes hän itse tulee saapuville! Jos herrat tulevat tänne linnaan — silloin emme saata, ymmärrättehän, paljastaa miekkaa heitä vastaan eikä silloin voine kuningas eikä kukaan muukaan valtaanne voimassa pitää."

Vouti istuutui pöydän sivupenkille. Hän nojasi käsiänsä polviinsa ja katsoa tuijotti vahalla silitettyyn lattiaan, ikään kuin oikein tarkoin ritarin sanoja aprikoiden.

Siinä hän istui ja ritari survaisi harmissaan kantapäänsä lattiaan, niin että kultainen ritarinkannus helähti. Samassa toi palvelija viiniä ja tarjosi sitä molemmille herroille. Vouti otti kuohuvan hopeamaljan.

"Pääsiäisen jälkeen", sanoi hän, aluksi ikään kuin mietteissään, mutta sittemmin yhä vilkkaammin, "pääsiäisen jälkeen olisin siivonnut tuon joen pohjoispuolella olevan hornanloukon, niin ett'ei sieltä koiraa eikä kukkoa olisi kuulunut ja sitten olisin muuttanut tänne muutamia satoja talonpoikia Selannista ... niin, niin... Se on vanha mielituamani ja sen minä kautta Pyhän Knuutin panen toimeen. Engelbrekt, haa ... väisty, kirottu vuoritulallinen, miksi asetut tielleni?... Minulla on 800 miestä valmiina viittauksen nähtyään ratsastamaan joen toiselle puolen, 800 miestä! Sellaisella voimalla ei vielä kukaan Ruotsin vouti ole tullut... Ja nyt hän on täällä tuo vuoritulallinen, täällä linnan edustalla... Jösse Eerikinpojan täytyy kerran vielä häntä väistää... Ei", karjasi hän, niin että iso sali kajahti, "en kuuna päivänä ole sitä tekevä!"

Hän tyhjensi loput maljasta ja hypähti pystyyn.

"Ylös nostosilta, miehet!" huusi hän ovella ja kääntyi sitten ritariin, joka ihmetellen oli kuunnellut hänen puhettaan ja katsellut hänen liikkeitään.

"Se on tehty!" sanoi hän, "ja nyt olen taas entiselläni. Elkää kummastelko horjuvaisuuttani, Ture ritari. Luulenpa, että paha henki on pitänyt minua vallsaan, mutta nyt saatte nähdä! Toivoisinpa tuon pienen vuoritulallisen olevan tässä edessäni, se olisi oleva minulle eduksi, eikä hänelle!"

Muuan palvelija syöksähti sisään.

"Valtakunnan neuvokset ratsastavat nostosillan yli, vouti, ja jollen ole väärin nähnyt, niin on Engelbrekt Engelbrektinpoika muassa!"

"Engelbrekt!" huudahtivat molemmat herrat yht'aikaa.

"Jos on totta, mitä muuan äsken kaupungista palannut palvelija on sanonut, että nimittäin vanha herra Krister Niilonpoika on jätetty panttivangiksi, niin se kyllä saattaa olla tuo pieni vuoritulallinen."

"Onneksi olkoon, vouti", sanoi silloin Ture ritari ja pyörähti kantapäällään, "minusta näyttää nyt olevan liian myöhäistä panna sopimustamme voimaan!"

Hän oli tuskin saanut lausettansa loppuun, kun salin ovi aukeni ja neuvoston herrat, Knuutti piispa etupäässä, astuivat sisään. Viimeisenä astui pieni vuoritulallinen kynnyksen yli, mutta sen sijaan oli vanha Krister herra poissa.

Piispa rupesi puhumaan ja selitti, minkälainen sopimus oli tehty Engelbrektin kanssa rahvaan nimessä ja että nyt heti oli tarpeelliset asiakirjat laadittava ja allekirjoituksilla vahvistettava. Piispan pitkän puheen aikana Jösse Eerikinpoika muuttui kummallisesti. Koko tuo äsken epävarmuus oli yht'äkkiä hävinnyt ja sen sijaan ilmeni hänessä nyt voima, joka kuitenkin sillä hetkellä muuttui hurjuudeksi, päättelijäisyys, joka yltyi melkein väkivallaksi. Hänen veristävät silmänsä eivät enää pyörineet kulmakarvain alla, ikään kuin saalista vaani; tämä oli löydetty ja katse kaivautui siihen epätoivon rohkeudella.

"Pitääkö minun heittää valtakunnan ja kuninkaallisen herrani linna?" kysyi hän, "ja nyt heti, tänä

iltana?"

"Sellainen on valtakunnan neuvoston tahto", vastasi piispa, "ja Hannu kreivi, joka tulee seuraajaksenne, on itse täällä saapuvilla. Huomatkaa sentään, ainoastaan toistaiseksi, kunnes kuningas, herramme, on ennättänyt tutkia asian..."

"Ja te, Engelbrekt", pauhasi vouti tälle, "te olette saanut tämän aikaan. Teidän tahtonne se on neuvostolle määrännyt, mitä se tässä asiassa on tehnyt! Kunniaton mies, petturi, valmis mihin ilkityöhön tahansa...! Minä syytän tätä miestä, Engelbrekt Engelbrektinpoikaa, petoksesta, petollisesta menettelystä kuningasta ja valtakunnan neuvostoa kohtaan."

Vouti ponnisti viime hetkellä kaiken kykynsä pelastaakseen itsensä. Näitä hänen sanojansa seurasi äännettömyys ja kaikkien silmät kääntyivät häneen ja Engelbrektiin. Vouti näytti mahtavalta herrain mielestä seisossaan siinä toinen käsi miekankahvassa ja toinen osottamassa Engelbrektiä. Tämäkin katsoi alussa kummastuneena voutiin, mutta nähdessään, kuinka vimmoissaan ja melkein kykenemätön itseänsä hillitsemään hän oli, palasi taas majesteettillinen tyyneys hänen avomieliselle otsallensa.

"Mihin perustatte tämän syytöksenne, Jösse Eerikinpoika?" kysyi Engelbrekt kirkkaalla, sointuvalla äänellään.

"Siihen", vastasi vouti, "että olette jättänyt neuvoston käsiin muutaman kirjeen, jonka väärin olette sanonut saaneenne kuninkaan kädestä."

Melkein näkymätön hymy ilmautui syytetyn kasvoille.

"Mitä tulee kirjeeseen, jonka olen jättänyt neuvostolle", sanoi hän, "niin sain sen kuninkaan virkahuoneesta, varustettuna kuninkaan omalla sinetillä, joka kai vieläkin on siinä ja jota valtakunnan neuvokset siis helposti voivat tarkastaa. Mutta en tiedä, kuinka te, vouti, olette joutunut luulemaan väärentäneeni kuninkaan kirjeen, jollei luulollanne ole yhteyttä erään toisen kirjeen kanssa, jossa myöskin oli kuninkaan sinetti, mutta joka minulta varastettiin viime juhannuksen aikoina, kun olin yötä arvoisan isän, Tuomas piispan luona Tynnelsössä. Kirje oli osotettu yksityiselle miehelle, joka myöskin kärsii mielivaltaisuuksenne uhrina, Jösse Eerikinpoika — panin sen pöydälle ikkunan eteen, ja kun aamulla heräsin, oli se hävinnyt. Sitä kirjettä, joka koski taalainmiesten valitusta, säilytin povessani aina siitä hetkestä asti, jona sen sain, kunnes annoin sen herra Hannu Kröpelinin käteen Tukholman linnassa."

Tämä mutkaton selitys oli riittävä, ja jos joku läsnäolevista vieläkin epäili, niin hänen tarvitsi vaan katsoa voutiin tullakseen täysin vakuutetuksi. Jösse Eerikinpoika seiso siinä sanan oikeassa merkityksessä sortuneena miehenä. Hänen pyöreät kasvonsa olivat kalmankalpeat ja silmät olivat luotuina lattiaan.

Silloin Niilo Steninpoika meni hänen luoksensa ja kuiskasi hänelle korvaan:

"Heittäkää sikseen jo, vouti, elkääkää ajako asiaanne pitemmälle! Jättäkää kaikki kuninkaan huostaan. Hän yksin saattaa antaa teille Vesteråsin linnan takaisin!"

Ritarin sanat tulkitsivat tarkoin voudin omat sisimmät ajatukset. Hän ei enää vastustellut. Hän antoi syytöksensä raueta ja Vesteråsin linna luovutettiin taalalaisrahvaan toivomuksen ja valtakunnan neuvoston päätöksen mukaan Ewerstenin Hannu kreiville.

Myöhemmin illalla istui Engelbrekt majatalossaan kaupungilla. Liedellä roihusi takkavalkea ja levitti valoansa huoneeseen ja mieheen. Engelbrekt istui pää käden nojassa ja katseli liekkien haaveellista peliä, kun ne lekuttaen nuoleksivat liedon seinämiä; niillä näytti olevan paljon puuhaamista, ennen kuin kuolivat, jättääkseen uusille sijaa.

Hänen kasvonsa olivat kalpeat, vieläpä näyttivät kärsiviltäkin, mutta sen saattoi kyllä vaikuttaa takkavalkeakin, samoin kuin kalliokin näyttää pehmenevän iltaruskon sitä loisteellaan kullatessa. Hän otti esiin ristiinnaulitun kuvan, jota hetken aikaa hartaasti katseli, samalla kuin huulet kuiskailivat sanoja, joita ei oltu aiottu kuultaviksi. Sen jälkeen hän pani kätensä pienen kuvan ympärille ristiin ja vaipui rukoukseen.

Hän ei rukoillessaan huomannut, että ovi aukeni ja pitkävärtaloinen munkki astui sisään. Se oli pater Johannes. Hän pysähtyi ovelle, kun näki Engelbrektin rukoilevan, mutta kun huomasi hänen päättäneen rukouksensa, hän astui esiin ja laski kätensä Engelbrektin olkapäälle.

"Jumala sinua siunatkoon, Engelbrekt", sanoi hän. "Joka Jumalan nimessä alkaa, hän voi myöskin rauhallisin mielin loppua ajatella!"

"Olisiko asia sitten vaan alulla?" kysyi Engelbrekt ja katsoi surumielisesti hymyillen puhujaan.

"Se on vaan alulla", toisti tämä vakavasti.

"Ja mistä tiedätte sen niin varmaan, Johannes?"

"Tulen nyt linnasta", vastasi munkki, "herrat ovat menneet matkoihinsa Räfvelstadiin. Vouti läksi Birgitta rouvan kanssa linnasta minun siellä ollessani. Birgitta rouva aikoo mennä veljensä luokse Ervallon kartanoon, mutta vouti matkustaa suoraa päätä kuninkaan puheille."

"Siitä ei kuitenkaan tarvitse varmaan päättää, että se, mitä olemme tehneet, on vielä uudestaan tehtävä."

"Ei, vaan voudin jäähyväissanoista palvelijoilleen."

"Ja minkälaiset ne sitten olivat?"

"Lähden matkoihini", sanoi hän, "mutta voitte pitää varmana, että jo ennen juhannuksen aikoja olen täällä taas ja silloin alamme sen leikin, jota olen valmistellut. Tunnen kuninkaani liiankin hyvin voidakseni hetkeäkään epäillä, mitä hän tälle neuvoston päätökselle on tekevä. Joko näette minut itseni täällä, taikka toisen, joka on oleva seitsemästi minua pahempi... Ja siinä", lisäsi munkki, "tuo kunnan mies epäilemättä puhui totta."

"Hän voi olla oikeassa", toisti Engelbrekt miettivästi. "Ja sen tähden olisi ollut parempi", jatkoi munkki, "jollotte olisi tavanneet noita jaloja neuvostonherroja. Heidänhän on niin hyvä olla, kuin suinkin saattavat toivoa, ja sen tähden he vaan tahtovat parsia ja paikata, kunnes vaan pelkkiä riekaleita on jällellä. Ja tuon he tekevät muka rauhan tähden. Mutta rauhaa emme saa Ruotsinmaahan, ennen kuin kaikki ulkomaalaiset voudit ovat poissa ja koko syöpä on juurineen leikattu. Ne ovat herraintekoja kaikki läpeensä, aina siitä saakka kuin heidän onnistui lopettaa rehellisen ja hyvän Maunu kuninkaan hallitus ja saada meklenburgilainen herttua sijaan. Sempä tähden saattekin nähdä, että näistä hyvistä herroista tulee varsin yhtä paljon vastusta kuin kuninkaallisista voudeista."

"Siinä olemme yhtä mieltä, Johannes!... Ja jos meitä pakotetaan vielä pitämään miekkaa paljastettuna, mitä sitten ... minä olen valmis ja kunnan taalainmiehet eivät ole horjuvat. Mutta jos meidän vielä kerran täytyy ryhtyä asiaan, niin emme käänny takaisin, ennen kuin maa on puhdistettu ja kaikki nämä voudinpesät hävitetty maan tasalle, Borganäsistä alkaen aina Tanskan rajalle saakka, niin totta kuin meitä auttakoot Jumala ja Pyhä Eerikki kuningas!"

"Amen!" lisäsi munkki ja katsoi luottavasti Engelbrektiä silmiin.

Ovi temmattiin samassa auki ja keskikasvuinen poika syöksähti sisään.
Se oli Erkki.

"Antakaa minulle kymmenkunta ratsumiestä, Engelbrekt", sanoi hän hyvin kiihkoissaan, "niin minä yritän jotakin, joka on tuottava teille iloa!"

"Mikä sinun on, Erkki?" kysyi Engelbrekt hymyillen. "Meillähän on aselepo valtakunnan vihollisten kanssa, kuinka voisimme tehdä väkiryntäköä, niin kuin viholliset olisivat kintereilläämme."

"Herman!" sanoi Erkki vielä kiivaasta majatalolle-ajostaan huohottaen.

"Herman, poika ... mitä tietoja sinulla on hänestä?"

"Jos silmäni ovat tallella ja korvani kuulevat oikein", vastasi Erkki, "niin näin hänen ratsastavan ulos eteläportista Borganäsin voudin ja ainakin parinkymmenen ratsumiehen seurassa."

"Hermanko ja Juhani Wale?"

"Kuulin kahleiden kalisevan hevosta vasten", jatkoi Erkki, "ja he ajoivat kiiruusti pois."

"Mutta kuinka saatoit heidät tuntea?" kysyi Engelbrekt epäillen.

"Olin sitonut hevoseni sillankaiteisiin joen varrelle, päästäkseni, jos mahdollista, linnaan ja tarkastaakseni, millaiset olot siellä olivat. Olin jo kulkenut nostosillan ylitse ja seisoin portilla, kun kuulin joukon ratsumiehiä tulevan linnanpihalta. Hyppäsin sillan kaidepuun ylitse ja painauduin muuria vasten. Joku linnanväestä tuli tulisoitu kädessä ja asettautui selin minuun ja hänen selkensä takaa näin kaikki ratsumiehet. Hyvästi tunsin voudin. Herman istui pitkään viittaen käärittynä, mutta tuuli puhalsi käänteeseen hetkiseksi syrjään ja silloin näin hänen kasvonsa. Miesten joukossa näin myöskin pitkän Maunun. Herman ajoi hänen ja voudin välissä. Heidän päästyänsä sillan ylitse kääntyi vouti äkisti ja viittasi luoksensa soihtua kantavan palvelijan. 'Kun Ewerstenin kreivin tytär ratsastaa tästä poikki',

sanoi hän, 'niin voit minulta tervehtien pyytää häntä muistamaan juhannusaattoa, sekä viimevuotista että tulevaa.' Ja sitten hän hävisi."

"Pian, káske satuloimaan hevoseni", huudahti Engelbrekt, "tahdon itse nousta ratsaille!"

Hän syöksähti ovea kohti, mutta munkki tarttui hänen käteensä ja hillitsi häntä.

"Ei, ei, Engelbrekt", sanoi tämä, "jätä tämä pojan ja minun huolekseni. Saattaisi syntyä tarpeetonta hälinää, jos te läksisitte keskellä yötä..."

"Olkoon, kuten tahdotte, isä Johannes... Mutta elkää säälikö hevosia ja Jumala olkoon kanssanne. Kiitos sulle Erkki. Tietosi ovat kullan arvoiset."

Munkki ja poika läksivät huoneesta ja hetkisen kuluttua kuului ulkoa etenevää kavionkopinaa.

Engelbrekt käveli levottomasti edes takaisin huoneessaan ajatuksiinsa vaipuneena.

Vihdoin hän jäi seisomaan loppuun palaneen takkavalkean eteen, josta ainoastaan joitakuita vaaleansinisiä liekkejä hypähteli kuin henkiä siintyvällä hiiloksella.

"Herman!" sanoi hän verkalleen, mutta vaikenä taas ja vasta hetken perästä hän lisäsi: "juhannusaatto!"

VI.

Hannu kreivi ja hänen tyttärensä.

Hiljaisuus vallitsi Vesteråsin linnassa ja utelijaammat kaupungin asukkaista, jotka myöhään yöhön kävelivät kaduilla ja joen varrella olevalla avonaisella paikalla nostosillan edustalla ihmetellen ja kysellen kuluneen päivän tapahtumia, kuulivat vaan vartijan yksitoikkoisen muurilla kävelemisen. Jokainen kynttilä oli myöskin sammutettu linnassa, ainoastaan siitä huoneesta, jossa joka mies tiesi julman voudin itsensä asuneen, ainoastaan siitä loisti valoa, joka ilmaisi ainakin jonkun vielä olevan valveilla linnassa.

Niinpä olikin. Hannu kreivi oli siellä ylhäällä ja hänkin oli ajatuksiinsa vaipuneena, niin kuin Engelbrekt vähäpätöisessä majatalossaan kaupungissa. Hänen silmänsä olivat luotuina milloin muutamaan pergamenttipalaan, joka hänellä oli kädessä, milloin liinalla päällystettyyn tammiseen pöytään, jonka ääressä Jösse Eerikinpoika aamulla niin tyytyväisenä oli katsellut kirjeitään ja luettanut niitä vaimollaan. Nyt nämä kirjeet olivat poissa ja punaisen pöytäliinan taitteista ja epäjärjestyttä osottavasta tilasta saattoi nähdä, kuinka kiire sillä kädellä oli ollut, joka oli hamunnut kokoon paperit ja kirjeet. Löytyi myöskin merkkejä, jotka ilmaisivat sen olleen kuvin vihoissaan, joka oli lähtenyt huoneesta. Pöydällä oli hajallaan pieniä pergamenttipalasia, jotka selvästi olivat osia isommasta kirjeestä. Tätä seikkaa todistivat myöskin muutamat vahasinetin palaset. Mutta kirjettä ei oltu rikottu repimällä, se oli hakattu palasiksi, ja liinassa ja pöytälaudassa oli kovien iskujen jälkiä.

Sillä pienellä pergamenttipalalla, jota kreivi piti kädessään ja joka oli yksi niitä, joita oli pöydällä, oli muuan iskuilta, kumma kyllä, säilynyt nimi. Siinä oli: "Eerikki Belgsting." Se oli mahtanut kreivissä herättää kummallisia muistoja. Hän ei voinut sitä heittää kädestään ja hänen tuijottaessaan noihin mustiin kirjaimiin tunkihe raskas huokaus hänen rinnastaan.

Hänen edessään lattialla oli palanen tuota isoa rikki hakattua vahasinettiä. Hän otti senkin ylös ja tarkasti siihen kaiverretun vaakunakilven tähdettä. Se oli osa Eerikki kuninkaan vaakunaa ja laidassa seisoi: Ericus R.; muu oli hakattu pois. Kaikki tämä oli tietysti sitä kuninkaankirjettä, jota vouti oli luullut kuninkaan valtakunnan neuvostolle lähettämäksi kirjeeksi ja jonka hän oli saanut haltuunsa, luullen sillä pääsevänsä syyttämään jaloa vastustajaansa petoksesta. Iskut ilmaisivat ärtynyttä mielentilaa, joka ei enää ollut hillittävässä, eikä tarvinnutkaan kaukaa hakea sen syytä. Pettäneet toiveet ja vielä enemmän se seikka, että hänen hallussaan oli löytynyt kirje, jota ei oltu voitu saada ritarilliselle mielelle arvottomatta teotta, ja joka Engelbrektin suoran kertomuksen johdosta alensi omistajansa hylkiöksi — siinähan oli tarpeeksi panemaan tuon korkean voudin suunniltaan. Tästä viimemainitusta olisi kai vouti saattanut puhdistautua, mutta Hannu kreiville ja varmaan useammillekin tilaisuudessa läsnäolueille kävi asia voudin omasta käyttäytymisestä selväksi.

Kreivi istui kauvan aatoksissaan, ja kun hän nousi ja rupesi kävelemään edes takaisin huoneessa, niin hän sen ennemmin teki laskeakseen ajatuksensa vielä vapaammiksi, kuin niitä seisattaakseen.

Hänet keskeytti vahtitornista tuleva torventoitahdus ja yön hiljaisuudessa kuuli hän selvästi yksinäisen ratsastajan ajavan nostosillalla ja tulevan linnanpihalle. Hän kuunteli hetkisen, mutta jatkoi sitten kävelyänsä, kunnes jonkun huonetta lähenevän askelet taas saivat hänet pysähtymään. Sydämellisen mielihyvän ilme tuli hänen kasvoilleen, kun ovi aukeni ja se, jota hän oli odottanut, astui sisään.

Se oli vanha mies, jonka korkeata ja kaunista otsaa ympäröivät valkoiset kiharat. Hänen vartalonsa oli pitkä ja kookas niin kuin kreivin, ja hänen silmistään loisti rehellisyyttä ja säyseyttä. Jonkinlaisella tuttavallisella kunnioituksella tervehti hän kreiviä.

"Joko olet täällä, rakas Melcher?" huudahti kreivi iloisesti ojentaen kumartavalle miehelle kätensä.

"Niin kuin näette, rakas kreivi", vastasi tämä. "Olen kirjeenne saatuani ratsastanut yötä päivää, ja kun saavuin Gripsholmaan ja Hartvig Flög ilmoitti uudelleen käskynne mennä Räfvelstadiin, niin ratsastin suorinta tietä saarien poikki. Enköpingin läheisyydessä tapasin iltapäivällä muutaman Krister herran palvelijan, joka kertoi tuon vanhan herran ratsastaneen vieraitansa vastaan Vesteråsiin, ja silloin läksin ajamaan tänne."

"Hyvä, että tulit, rakas Melcher Gjordinpoika!" virkkoi kreivi, "juuri nyt tarvitsen luotettavaa miestä, juuri sinunlaistasi ystävää, sillä sinuun voin luottaa."

Vanhus hymyili kreivin puhuessa.

"Kun emme nuorina toisistamme eronneet, kreivi", sanoi hän, "niin en tiedä, miksi sen tekisimme nyt elämän rajaa lähetessämme! Saatoimpa uskoa tärkeitä asioita täällä tapahtuneen, koska niin kiihkeästi pyysitte minua keskellä talvea ratsastamaan tämän pitkän matkan Oppenstenista. Ei se käy niin helposti, kun on seitsemänkymmentä vuotta hartioilla, mutta sittekään en ole säästänyt itseäni enkä hevostani."

"Kiitos, kiitos, rakas ystävä!" sanoi kreivi ystävällisesti päätänsä nyökäyttäen.

"Tortunan kirkolla kohtasin ne jalot herrat, jotka tulivat täältä", jatkoi vanhus, "he menivät yöksi pappilaan ja minäkin pysähdyin siihen hetkiseksi, koska luulin tapaavani teidät heidän seurassaan. Teitä en löytänyt, mutta kyllä jotakin muuta teitä koskevaa ja se tulee teidän tietää."

"Ja mitä?"

"Nuo jalot herrat olivat hyvin vihoissaan, myöskin vanha Krister herra ja varsinkin Knuutti piispa. He puhuivat vihaisina jostakin, jonka nimi oli Engelbrekt ja teidänkin nimeänne mainittiin hänen nimensä yhteydessä..."

"Vai niin ... anna kuulla, Melcher ... minun nimeni ja Engelbrektin, niinkö sanot?"

"Niin, minä seisoin pappilan portaiden vieressä ja piispa ja Krister herra olivat jääneet seisomaan portaille. Piispa löi silloin Krister herraa olkapäälle ja sanoi: 'Sen saatte nähdä, Krister herra, että Hannu kreivi Vesteråsin linnassa vetää yhtä köyttä talonpoikain kanssa, Jumala paratkoon, ja Engelbrektin. Heidän tahtoonsa myöntyminen minua pahoittaa, siitä voi koitua talonpoikaishallitus, joka aina on voutivaltaa pahempi. Rahvasta täytyy kurittaa ja siihen ei Hannu kreivi ole oikea mies. Valtakunnan neuvosten täytyy pitää häntä kuumana Vesteråsin linnassa, ett'ei kuninkaan rankaisu kohtaisi meitä itseämme.' Tähän tapaan ja paljon muutakin vanha piispa puhui ja Krister herra nyökäytti vähän väliä päätänsä hänen sanoilleen, niin että kyllä saatoin kuulla, etteivät he olleet hyviä teille."

"He erehtyvät suuresti, nuo jalot herrat", sanoi kreivi katkerasti hymyillen, "jos luulevat tämän maanäären levottomuutta voitavan asettaa muulla tavoin kuin ankarasti lakia ylläpitämällä ja siinä juuri noudatetaan rahvaan pyyntöä. Nimeni mainitsemista Engelbrektin rinnalla, sitä olen kaikkina aikoina pitävä kunnianani. Mutta varokaa hyvät herrat, sillä jos tarkoituserä on toinen kuin Engelbrektin, niin saattaa teidän käydä huonosti."

Kreivi teki selon siitä, mitä päivän kuluessa oli tapahtunut ja kertoi tarkasti ja etuluuloitta kaikki, mitä tiesi tuosta sietämättömästä voutien sorrosta, joka hänen mielestään oli koko tyytymättömyyden ainoana syynä.

"Olen suuresti ihastunut noihin miehiin, Melcher, jotka suurimmassa hädässä, mitä vapaa mies voi sietää, kuitenkin menettelyssään ovat käyttäneet tyyneyttä ja malttia, jommoiseen noilla ankarilla ritareilla varmaan ei olisi ollut kykyä. He ovat kerran toisensa perästä kerjänneet kuninkaalta armoa ja

apua hätäänsä, mutta heitä on vaan pilkattu, ja silloin ... sano, Melcher, mille kannalle on meidän vapaiden miesten asetettava sellaisessa tapauksessa? Maa, jota mielivallan aurankynsi on kyntänyt, on äkkiä kovettunut ja käynyt lujaksi kuin kallio — kas siinä, mitä tähän saakka on tapahtunut! Pitääkö tätä maata nyt vieläkin liekeillä korventaa — siihen ei Hannu kreivi tahdo antaa apuansa, siitä saatte, hyvät neuvostonherrat, olla varmat, samoin kuin siitäkin että, jos niin käy, tästä kovettuneesta maasta on kohoava kallioseinä niin korkea, että koko valtakunnan täytyy sen alle alistua."

"Sananne ilahduttavat vanhaa sydäntäni, herra", virkkoi Melcher kreivin vaiettua, "mutta jos joku herroista ne kuulisi, niin he huomaisivat epäluulonsa tosiksi. Heidän sanoistaan päättäen he kernaasti olisivat suoneet, että Jösse Eerikinpoika olisi saanut pitää Vesteråsin linnan ja voudinvaltansa."

"Siinä he joissakin määrin ovat samaa mieltä kuin minäkin, mutta he eivät saa unhottaa, että vouti on väkivallalla rikkonut voimassa olevaa lakia ja sitä paitsi harjoittanut petosta kuninkaan ja kansan väleissä, ja kuninkaan mies ei saa alentua selvään varkauteen tarkoituksensa saavuttaakseen; hän on niitä lukuisia renkaita, jotka sitovat kuninkaankruunun iankaikkiseen vanhurskauteen, ja semmoisen tulee olla puhdasta kultaa: ruostuva metalli ei kelpaa. Minkä minä olen huomannut — ulkomaalaisena olen saattanut erehtyä — niin tarvitaan vaan luottamusta kuninkaan ja kansan kesken ja kuninkaan valtaistuini pysyy lujana kuin kallio. Mutta sellaiset miehet kuin tämä Jösse Eerikinpoika ja hänen vertaisensa, jommoisia, Jumala paratkoon, toiset voudit ovat, turmelevat ja murentelevat tätä luottamusta, ja silloin ei mikään voi pitää Eerikki kuninkaan kruunua pystyssä. Tammen juuri on sama ja pysyy samana, mutta jos mato latvan syöpi, niin se kuivuu."

"Ja toinen tulee sijaan..."

"Niin kuin sanoit, toinen tulee sijaan. Ja samoin käypi täälläkin, jollei Eerikki kuningas huomaa sitä verhoa, jolla hänen silmänsä on peitetty."

"Sitä hän ei kuitenkaan näy huomaavan, sillä vallan toisin nyt eletään kuin Margareta kuningattaren aikana, Jumala hänen sieluansa armahtakoon! Eipä hänellä näytä olevan paljoa tallella tuon jalon rouvan opetuksista..."

"Onneton sota on vieroittanut hänen ajatuksensa ja mielensä hänen valtakunnistaan", sanoi Hannu kreivi mietteissään kokoillen pergamenttipalasia pöydältä, "mutta hänet täytyy herättää tuntoihinsa, Melcher, hänen silmänsä täytyy avata. Minä menen itse Köpenhaminaan..."

"Aiotteko itse, rakas kreivi", huudahti vanha palvelija kummastuksissaan.

"Aion kyllä, olen kauvan sitä aikonut, ja sen tähden, näetkös, lähetinkin sinua hakemaan. Kuluneen päivän tapahtumat ovat jouduttaneet päätökseni toimeen panemista, tahtoisin jo huomenna nousta ratsaille ja lähteä matkalle. Mutta palatkoon kuitenkin ensin tyttärenti Räfvelstadista, jonne hän meni neiti Kaarina Kaarlontyttären ja rouva Ebba Krummedikin seurassa; samoin tahdon ensin nähdä heimolaiseni, Richissa rouvan. Parin päivän perästä ovat he kuitenkin jo täällä ja silloin, Melcher, jätän tyttärenti ja maatilani sinun ja Richissa rouvan huostaan. Tahdothan suojella niitä, niin kuin ennenkin?"

Vanhus ei sanonut mitään. Hän pani vaan kätensä sydämelleen ja nyökäytti päätänsä.

"Nyt tulee sinun päästä lepäämään, Melcher vanhus, pitkän matkasi perästä, saatammehan huomenna puhella enemmän."

Molemmat miehet läksivät huoneesta eikä kohta sen jälkeen enää näkynyt valoa Jösse Eerikinpojan kamarista Vesteråsin linnassa.

Varhain seuraavana aamuna tuli Engelbrekt linnaan kreivin puheille. Hänet vietiin siihen suureen saliin, jossa edellisenä iltana Herman Berman oli heikompana ollen taistellut ja jossa Jösse Eerikinpojan valta oli murrettu. Sekä kreivi että Engelbrekt olivat totiset ja tärkeitä asioita näytti heillä olevan mielessä. Ei hituistakaan voitonröyhkeyttä ollut toisessa eikä vallan lisääntymisestä johtuvaa tyytyväisyyttä toisessa.

"Jo olisin mielelläni matkalla pohjoiseen päin, jalo kreivi", sanoi Engelbrekt, "mutta muuan tärkeä asia, joka koskee minua itseäni yksityisesti, on pakottanut minun tulemaan puheillenne, ja koska nyt näen teidät, niin ennen kaikkia ottakaa vastaan Engelbrektin kiitos siitä, että niin miehen tavoin olette pitänyt sananne, jonka annoitte viimeksi puhellessamme Säterin kuninkaankartanossa. Kiitos, Hannu kreivi! Tuskinpa me talonpoikaiset miehet olisimme asiaamme väkivallatta ja mieshukatta voittaneet, jollei teitä olisi ollut sanomassa totuudensanoja. Niitä sanoja ei unhotta Engelbrekt eikä kukaan talonpoikaismies!"

Kreivi puristi lämpimästi Engelbrektin kättä.

"Ja nyt teillä on yksityistä asiaa minulle?" kysyi kreivi tutkivin katsein.

"Niin minulla on ja se koskee kasvattipoikaani..."

"Kasvattipoikaanne, tuota reipasta nuorukaista!"

Kreivi ei tiennyt, mikä kova kohtalo oli Hermania kohdannut, ja piti sen tähden varmana, että Engelbrekt nyt tuli nuorukaisen puolesta pyytämään hänen tyttärensä. Sen tähden synkistyi hänen katseensa, ja hän käänsihe syrjittäin päästäkseen kohtaamasta Engelbrektin katsetta.

"Herman Berman", jatkoi Engelbrekt luomatta sen enempää huomiota kreivin omituiseen käyttäytymiseen, "vietiin eilisiltana vankina pois Vesteråsin linnasta!"

"Vankina ... Herman Berman, kasvattipoikaanne!" huudahti kreivi ja hänen muotonsa muuttui samalla kertaa, "mitä sanottekaan, Engelbrekt?"

"Borganäsin vouti vei hänet täältä kahleissa, minulla on väkeä kaikilla poluilla rosvoojaa hakemassa, mutta jollei se onnistuisi..."

"Jollei se onnistuisi?" toisti kreivi.

"Niin pyydän teitä, Hannu kreivi, koska nyt olette kuninkaan puolesta herrana Vestmanlannissa ja Taalainmaassa, käskemään, että Juhani Walen on kovan rangaistuksen uhalla jätettävä nuorukainen minulle."

"Sen käskyn laadin jo tänä päivänä ja huomenna se jätetään kirjallisena voudin käsiin. Ja itse tahtoisin mennä Borganäsiin ja päästää tuon reippaan miehen hänen kahleistaan, jolleivät tärkeämmät asiat vaatisi minua toisaanne päin, mutta minä olen asettanut luotettavan miehen alavoudikseni tähän linnaan poissaoloni ajaksi ja hänen käskeni puolestani ratsastamaan sinne. Sen asian toivon voivani selvittää mieltänne myöten, jalo vuoritulallinen! Siis on teilläkin surua ja huolta keskellä iloanne siitä, että tuo suuri työ on hyvin päättynyt..."

"Kenen olette sitte pannut voudiksi linnaan?" kysyi Engelbrekt.

"Vanhan Melcher Gjordinpojan, voutini Oppenstenistä", vastasi kreivi, "hän on täyttävä tehtäväni, aivan niin kuin itse olisin läsnä."

Melcher astui samassa sisään ja nämä molemmat miehet tervehtivät toisiansa nähtävästi molemmin puolin tyytyväisinä.

Vähän aikaa sen jälkeen Engelbrekt läksi linnasta ja myöhemmin aamupäivällä hän vuoritulalliseen ratsasti ulos Vesteråsista.

Lähinnä seuraavina päivinä saapui ensin Richissa rouva Gripsholmasta ja sitten tuli Agneskin Räfvelstadista.

Muutamana kauniina aamupäivänä oitis sen jälkeen seisoivat kreivin hevonen satuloina linnanportaiden edessä ja hänen ratsumiehensä olivat valmiina lähtöön.

Kohta hän itse ilmutui portaille Melcher Gjordinpojan seurassa ja hänen takanansa seisoivat Richissa rouva ja Agnes. Kreivi käänsihe ympäri portailla ja tarttui tyttärensä käteen.

"Kun tulen takaisin, Agnes", sanoi hän, "juhannuksen tienoissa, niin ollos silloin taas reipas, tyttöseni. Jumala ja kaikki pyhimykset sinua suojele, rakas lapsi!"

Näin sanoen hän painoi suudelman tyttärensä otsalle, puristi Richissa rouvan ja Melcherin kättä ja nousi ratsunsa selkään.

Kavioiden kopina kaikui kumeasti porttiholvista. Agnes juoksi alas portailta nähdäkseen vielä vilahdukselta isäänsä. Kreivikin käänsihe vielä katsomaan, juuri portista ulos ajaessaan.

Silmäin katse, pään nyökkäys — ja sitten isä ja tytär hävisivät toistensa näkyvistä.

Päiviä ja viikkoja kului ja kaikki oli entisellään Vesteråsin linnassa. Agneksen posket vaan kalpenivat kalpenemistaan ja sen ohessa ilmutui omituinen kiilto hänen silmiinsä. Hän ei ollut enää leikkivä, piloja puhuva lapsi, hän oli jo kehittynyt nainen, joka jo aikaisiin oli saanut elämän katkeruutta maistaa. Hän oli uneksinut, hän oli haaveillut, hän oli kutonut tulevaisuutensa kankaan niin valoisaksi ja siniseksi ja päiväpaisteiseksi... Ah! hän oli kyllä tuleva, tuo nuorukainen, ja toistava kysymyksensä. Ja

hän hymyili uneksiessaan niin suloisesti ja hän nautti täysin määrin sydämensä, rakkautensa kevättä. Sillä nyt hän tiesi mitä tahtoi tietää.

Ja tulipa nuorukainen, hänen sydämensä valittu, mutta kahleihin kytkettynä ja haudan kylmyys katseessaan. Oi! se oli enemmän kuin tuo sydän parka jaksoi kestää. Se toi poskille lumet, se kummallisen kiillon silmiin. Talven verho peitti hänen kauniit kukkasensa, eikä milloinkaan, ei milloinkaan hän saattanut toivoa voivansa sen valtaa voittaa. Silmää, jonka lämmössä jäät sulaisivat ja elämän kukkaset uudestaan eloon virkoisivat, sitä silmää hän ei ollut koskaan näkevä... Näiden viikkojen aikana oli epätoivonhetkiä, joina tyttö parka toivoi Hermanin kohtalon pikaista ratkaisua, jotta hänkin kohta pääsisi määränsä päähän ja saisi hänet kohdata siinä maailmassa, jossa ei mitään esteitä ollut hänen ja hänen rakkautensa välillä.

Kreivi, hänen isänsä, oli huomannut hänen muuttumisensa ja aavisti kai myöskin, mikä siihen oli syynä, mutta hän piti parhaana olla siihen asiaan koskematta ja antaa ajan tehdä tehtävänsä. Hän oli ennen lähtöänsä pitkän aikaa puhellut Richissa rouvan kanssa. Tästäkö sitten lienee tullut, tai lienevätkö ehkä jotkut muut vaikuttimet kahlinneet Richissa rouvan kielen, vaan hän ei näyttänyt ollenkaan ymmärtävän lemmikkinsä pidätettyjä huokauksia tai hänen ujoja kysymyksiänsä, niin pian kuin ne näyttivät koskevan muutamaa erityistä asiaa.

Sitä enemmän puheli Kaarina emäntänsä kanssa siitä. Kaarina oli Agneksen pyynnöstä tullut Säterin kuninkaankartanosta mukaan ja ruvennut hänen kamarineitsyeykseen. Ja hänen laulunsa ja puheensa virkistivät Agneksen mieltä. Metsän raitis lähde se lirisi etäällä ja houkutteli väsyneen linnun siimekseen ja lepoon. Vielä oli eräs, joka surumielin katseli kauniin kreivintyttären riutumista. Se oli vanha Melcher.

"En enää tunne Agnes neitiä", oli hän sanonut Richissa rouvalle samana aamuna, jona hänen piti lähteä Taalainmaahan herransa käskyä täyttämään ja pitämään tarkastusta Borganäsissä. "En enää tunne ruusuani. Kuka on tehnyt hänen poskensa kelmeiksi ja kuka on karkottanut ilon hänen silmistään?"

"Te kysytte enemmän kuin minä voin vastata, Melcher", oli Richissa rouva lempeästi hymyillen vastannut. "Mutta ehkäpä saisitte vastauksen kysymykseenne, jos ajattelisitte, kuinka itsellenne kävisi, jos, siitä Jumala varjelkoon, kreivi, isäntänne lepäisi haudassa."

"Hän suree, lapsi raukka, hm ... kyllä ymmärrän. Mutta surua seuraa tavallisesti ilo..."

"Ei tällä kertaa!"

"Nyt laskette minulle ongelmaita, Richissa rouva."

"Kreivi!" oli Richissa rouva vastannut merkitsevästi päätänsä nyökäyttäen.

"Hän siis tahtoi maistaa kiellettyä hedelmää; ehkä siinä on jotakin hänen äidillisen heimolaisensa elämäntarun tapaista."

Richissa rouva ei ollut vastannut mitään, vaan oli kätkenyt kasvonsa käsiinsä. Melcher Gjordinpoika ei myöskään ollut kysynyt sen enempää. Hän oli vaan hiljaa taputtanut kalpeata rouvaa käsivarrelle ja sanonut:

"Sitten se täytyy jättää Jumalan käsiin!"

Ja sitten hän oli matkustanut Taalainmaahan.

Lienee kulunut noin pari viikkoa tästä, kun muutamana päivänä Kaarina tuli juosten tornihuoneeseen, jossa Agnes istui kauniita kukkasia hopealla ja kullalla orvokinsiniselle vaatteelle ommellen.

Kaarina näytti säikähtyneeltä ja pani kokoon taitetun paperin ompelukselle, juuri kuin neula oli pistettävä alas.

"Mikä se on?" kysyi Agnes.

"Sain sen tänään aamulla, juuri kuin olin teille kukkasia poimimassa, arvoisa neiti. Muuan herraspalvelija sen minulle antoi ja kuiskasi korvaani: Agnes neidille! ja kun käännyin, näin hänen häviävän puiden väliin metsään."

Agnes rikkoi sinetin ja luki:

"Odotan vastaustanne, Agnes. Päivät kuluvat kulumistaan ja kohta on se päivä käsissä, jona lupaukseni tulee täytetyksi. Tahdon sanoa teille, että on turhaa tiedustella nuorukaista. Melcher Gjordinpoika on antava paremman selon asiasta!"

Nyt seurasi haudanhiljaisuus ja Kaarina näki kauhistukseks, mitä kirje hänen emäntäänsä vaikutti. Hänen silmänsä ilmaisivat kauhua ja kasvot kävivät kalmankalpeiksi. Hän painoi kätensä sydäntänsä vasten. Niin hän istui muutamia silmänräpäyksiä liikkumattomana kuin marmoripatsas. Mutta sitten välähtivät hänen silmänsä ja poskille nousi puna. Hän nousi pystyyn ja otti neitosta kädestä.

"Kaarina!" huudahti hän, "olen keksinyt keinoa! Jätä minut nyt yksin; illalla kun kaikki on hiljaista, silloin tahdon puhella kanssasi."

Kaarinan poistuttua seiso kalpea tyttö vielä kauvan ajatuksiinsa vaipuneena, mutta taaskin nuo suuret silmät välähtivät ja hän liitti rukoillen kätensä ristiin. Tuokioisen perästä hän oli polvillaan rukoilurahilla pyhän neitsyen kuvan edessä.

Muutamien päivien kuluttua palasi sitten Melcher Gjordinpoika linnaan. Iltasella, päivän puuhat päätettyänsä, hän istui lepäilemässä takkavalkean ääressä huoneessaan, kun ovi aukeni ja Agnes astui sisään.

Vanhus nousi seisaalleen ja meni häntä vastaan.

"Saattaako kukaan kuulla meitä, Melcher ukko!" sanoi hän vapisevin äänin. "Minun täytyy keskustella kanssasi tärkeistä asioista."

Melcher katsoi häneen lemmeikkäin katsein ja pyysi häntä rauhoittumaan. Ei kukaan ollut heitä häiritsevä eikä kukaan saattanut heitä kuulla.

"Haen hyviä neuvoja, Melcher", alkoi silloin Agnes, "eikä minulla ole sinua lukuunottamatta koko avarassa maailmassa ketään, johon voin kääntyä. Sinua olen rakastanut aina siitä asti, kuin lapsena polvellasi leikin."

"Alatte niin juhlallisesti, Agnes", virkahti ukko tarttuen tytön käteen ja ikään kuin koettaen pelkällä äänensä soinnulla häntä rauhoittaa. "Puhutte niin juhlallisesti, kuin olisi elämästä ja kuolemasta puhe."

"Niin onkin, elämästä ja kuolemasta onkin puhe, Melcher vanhus."

Ja hän kertoi peittelemättä rakkautensa lyhyen tarinan pelastumisestaan Jetturnilla aina siihen iltaan saakka, jona Borganäsin vouti linnassa lausui nuo kauheat sanat, jotka siitä lähtien kuin hornanlinnut olivat pitäneet käheätä kirkunaansa hänen korvissaan.

"Herman täytyy pelastaa", niin hän päätti, "älyättehän kai, Melcher ukko, hänet täytyy pelastaa..."

"Niin, niin, hänet täytyy pelastaa, sellainen on isäntänikin, isänne nimenomainen käsky, mutta ... mutta siinä vaan on pula, miten se on tehtävä. Yksi keino olisi Juhanin itsensä vangitseminen, mutta..."

"Sitä minäkin ajattelen ... vouti täytyy meidän saada vangiksemme."

"Ja kuinka luulette sen käyvän päinsä?" kysyi ukko hymyillen, "ette muista, että mies on kavala kuin kettu ja mahdoton saada käsiinsä juuri sen miehen hengen tähden, joka hänellä on vallassaan."

"Viekkaudella", vastasi Agnes.

"Viekkaudellako?"

"Pyydämme häntä puheillemme minun nimessäni, lupaamme hänelle myöntösananikin ... ja kun hän tulee, niin hän tapaa teidät ja isäni palvelijat ja te tuotte hänet tänne torniin. Husaby olkoon yhtymäpaikkanamme."

Ukko hiveli partaansa ja hänen silmänsä tuijottivat liedellä roihuavaan tuleen.

"Hyvä", sanoi hän hetkisen vaiettuaan, "tuumanne ei ole huono, Agnes; mutta sanokaa minulle myöskin, mitä sitten aiotte, jos kaikki onnistuu?"

"Sitten kuin Herman on vapaana ja jälleen kasvatusisänsä luona", vastasi hän verkalleen, "sitten aion sanoa hänelle viimeiset jäähyväisensä ja..."

"Ei, ei ... elköö lausuko tuota sanaa, Agnes", keskeytti ukko levottomana, "teidän ei pidä mennä luostariin. Mutta luvatkaa minulle kaksi asiaa, arvoisa neiti, luvatkaa karkoittaa nuorukaisen kuva sydämestänne, jos voitte, ja jos ette voi, luvatkaa sanoa vanhalle Melcherille, ennen kuin viimeisen päätöksenne teette."

Agnes puristi liikutettuna vanhan uskollisen palvelijan kättä ja meni.

Ukko jäi vielä hetkiseksi seisomaan ja katsoi hänen jälkeensä, ikään kuin hän vielä olisi rukoilevana ja luottavaisena seisonut hänen sielunsa silmien edessä.

Kun hän kääntyi takkavalkeaan päin, niin hänen silmänsä olivat kyynelten vallassa.

VII.

Liikkuva saari.

Sekavia, raskaita, uhkaavia huhuja oli tullut etelästä päin, kuninkaan hovista. Jösse Eerikinpoika oli käynyt Köpenhaminassa ja niin ärsyttänyt kuninkaan, että tämä oli uhannut lähettää paljoa julmemman voudin Taalainmaahan. Hannu kreivikin oli ollut siellä, mutta häntä kuningas ei ollut tahtonut kuunnella. Inhottavaa voutia sitä vastoin oli kuningas ottanut siihen määrään uskoaksensa, että oli heittänyt entisen suosikkinsa, jalon kreivin, torniin.

Mutta samoin kuin ilman ollessa täynnä sähköä vähäinenkin voima saa salaman syntymään, samoin kävi tässäkin. Aika oli täynnä levottomuutta, tyytymättömyyttä, vihaa — pettynneiden toiveiden seurauksia. Nämä huhut riittivät uudestaan lähdtämään joka miehen taisteluun mielivaltaa ja lainvääristelyä vastaan. Rahvas kokoutui jumalanpalveluksen päätyttyä kirkkomäelle ja joka pitäjistä tuli sanantuoja Engelbrektiltä kyselemään ja hänelle ilmoittamaan, mitä mikin oli sanonut.

Oli viimeinen sunnuntai ennen juhannusta. Koko joukko rahvasta oli kokoutunut Vaskivuorelle, jossa jumalanpalvelus äsken oli päättynyt. Engelbrekt ja joukko vuoritulallisia ja talonpoikia olivat käyneet Herran ehtoollisella.

Hiljaa ja vakavina tulivat kookkaat miehet pienestä kirkosta. Kirkkomäelle pysähtyi Engelbrekt ja miehet asettuivat hänen ympärilleen. Kun äänettömyys oli syntynyt ja kaikkien silmät oli häneen luotuina, niin hän sanoi:

"Sanotaan pahain aikain taas palajavan seuduillemme, mutta jos mieli tätä kurjuutta milloinkaan saada loppumaan, niin täytyy meidän mennä kauvemmaksi seuduiltamme kuin Vesteråsin linnalle. Minä arvelen, että koko valtakunta täytyy vapauttaa, ennen kuin laki ja oikeus meille pääsevät perehtymään. Olemme alkaneet Jumalan nimessä, minä olen vannonut valani Jumalan edessä hänen alttarinsa ääressä, samoin tekin, sen tiedän, mutta minä tahdon tässä teidän edessä ja kaiken kansan edessä toistaa valani. Teidän avullanne tahdon vapauttaa Ruotsinmaan kaikista ulkomaalaisista voudeista, ja ennen kuin se on tehty, en tahdo pistää miekkaani tuppeen, taikkapa menköön minulta henki, niin totta kuin kaikkivoipa Jumala ja pyhä Eerikki-kuningas minua kuulko." "

"Sen vannomme mekin, niin totta kuin Jumala meitä auttakoon!" toistivat miehet hänen ympärillensä, ja paljastetut miekat välähtelivät päivää vasten ja tuhannet äänet huusivat hyväksymisensä Engelbrektin ja miesten sanoille kellojen juhlallisten äänten täyttäessä avaruuden.

Sitten päivän kuluessa miehet keskustelivat paljon matkaanlähdon ajasta, kokoontumispaikasta ja mitä ylimalkaan oli otettava huomioon. Mutta illan tullen olivat useimmat lähteneet eri teitä koteihinsa.

Illallista syötäessä oli Engelbrekt yksin vaimonsa ja palvelusväkensä kanssa, mutta vielä heidän pöydässä istuessaan tuli pater Johannes ja kohta sen jälkeen Erkki. Jälkimmäisellä näytti olevan hyvin tärkeitä asioita mielessä. Hänen poskensa punottivat ja hiki valui hänen otsaltaan, mutta hänen tulinen ja päättäväinen katseensa ilmaisi selvästi, ett'ei hän pitänyt väsymyksestä väliä.

Aterian päätyttyä ja kun ruokaluvut olivat luetut, yltyi pojan levottomuus. Selvästi hänellä oli mielessä jotakin, jonka hän tahtoi isännälle ilmoittaa. Tämä ei kuitenkaan näyttänyt sitä huomaavan. Hän viittasi Björn vanhusta jäämään ja ukko noudatti tavallisella ylpeydellään isäntänsä tahtoa.

"Nyt on aika tullut, Björn", sanoi Engelbrekt, "ja nyt tahdon sinut mukaan, Björn. Me tulemme kulkemaan pitkiä matkoja ja Jumala tietää, saammeko enää koskaan nähdä kotomme vuoria ja sulattomme vaskensavua. Saat kuitenkin itse valita, vanha ystävä..." "

"Valita", huudahti tuo jäykkä mies äänellä, joka tuskin pääsi itkulta kuulumaan, ja sen näköisenä, kuin olisi hävennyt kykenemättömyyttään mielenliikutustaan hillitsemään, "valita, isäntä, tiedäthän kyllä, mihin mieluummin tahdon pääni kallistaa, kun kuolema kutsuu...? miksi puhetta valitsemisesta?" "

"Tiesin sen, vanhus! Laittaudu sitten valmiiksi, me emme enää eroa!"

Ylpeänä kuin kuningas, vaikka kyyneleet silmiä himmensivätkin, käänsihe vanha mies ympäri ja astui ovea kohti.

Erkki ei jaksanut nyt enää itseänsä hillitä. Hän astui muutamia askelia poikki lattian suoraan Engelbrektiä kohti.

"Nyt Engelbrekt!" sanoi hän, "nytpä lienen varma asiastani!"

Engelbrekt katsoi poikaan ja mielihyvän hohde levisi hänen kasvoilleen.

"Minä olen hänet löytänyt, Engelbrekt", jatkoi Erkki, "olen hänet löytänyt ja puhellut hänen kanssansa. Hän odottaa minua ja niin totta kuin hän on pelastanut äitini hengen, niin totta minä nyt olen pelastava hänen henkensä, taikkapa näet minua viimeistä kertaa, Engelbrekt."

Sekä Engelbrekt että munkki tarttuivat pojan käsiin ja hänen täytyi perusteellisesti kertoa, kuinka hänen oli onnistunut järven puolelta kiivetä Borganäsin muurin ylitse, ja kuinka hän yön hiljaisuudessa oli hiipinyt tornin läheisyyteen sekä siellä monen turhan yrityksen perästä vihdoin saanut Hermanin huomaamaan hänet.

"Mikä on tehtävä", lisäsi hän, "täytyy kuitenkin tehdä pian, sillä juhannusaatto lienee muuten hänen viimeinen päivänsä."

"Juhannusaattoko?" kysyi Engelbrekt, "oletko sitten saanut vihiä, mitä sinä päivänä tapahtuu?"

"Ei mitään muuta, kuin että puolipäivän aikaan pyöveli lyö poikki kasvattipoikasi pään, isä, jollei sitä ennen mitään muuta ole tapahtunut."

Taas syntyi äänettömyys. Engelbrekt astui raskain askelin edes takaisin huoneessa, mutta pater Johannes piti yhä edelleen pojan kättä omassaan ja vähäinen päivänpilkahdus näkyi hänen vakavista, melkein synkistä silmistään. Sekä Engelbrekt että pateri olivat jo milt'ei herjenneet toivomasta voivansa pelastaa kadonnutta. Tuo iltasella Vesteräsista toimeenpantu takaa-ajo oli ollut hyödytön, samoin se Hannu kreivin käsky Juhani Walelle, jonka Melcher Gjordinpoika oli vienyt perille. Tämä oli saanut vastaukseksi, ett'ei hän (Juhani Wale) tiennyt mitään tuosta luullusta vangista, vaan että koko juttu kai oli noita valheita, joita talonpojat sepittivät tuhansittain kuninkaan vouteja panetellakseen. Vieläpä oli Juhani Wale antanut kaikki linnan eri ovien avaimet Melcherille ja pyytänyt hänen pitämään perinpohjaisen tarkastelun. Mutta kaikki oli ollut turhaa vaivaa.

Yhä synkemmäksi ja harvapuheisemmaksi oli pateri käynyt ja Engelbrektkin suri salaisesti sitä kohtaloa, joka epäilemättä jo oli kohdannut taikka ainakin ennen pitkää oli kohtaava tuota rakasta nuorukaista. Mutta yleinen hätä ja se tehtävä, jonka hän oli ottanut toimittakseen kansan tähden, veivät sekä Engelbrektiltä että hänen ystävältään, munkilta, ajan, ja sen tähden he eivät olleetkaan saattaneet ryhtyä tähän asiaan niin perin pohjin, kuin olisi sietänyt. Ja niinpä käykin, kun joku erinomaisen suuri ja tärkeä asia täyttää ihmisen sielun, kun hän on valmis itse uhraamaan verensä ja henkensä sen puolesta, jota pitää pyhänä ja rakkaana, että hänestä silloin usein yksityisen hengen hukkaaminen on vähäpätöinen asia. Hän pitää sitä omanaan, ainoastaan yhteishyvän uhrina.

Olipa sentään yksi, joka ei muuta ajatellutkaan kuin nuorukaisen pelastamista ja se oli Erkki. Hänen puuhansa olivatkin sen verran edistyneet, että hänen oli onnistunut löytää Hermanin vankila ja myöskin vaihtaa sanoja hänen kanssansa. Niin kuin tiedämme, hän vanhastaan hyvin tunsii Borganäsin linnan ja sen muurit ja rakennukset. Monena yönä hän oli varjon tavoin hiipinyt muurin ylitse ja sitä tornia kohti, jonka läheisyydessä hänet tapasimme muutamana kevätaamuna vuosi takaperin. Silloin kitui hänen isänsä siellä tornissa, nyt hänen äitinsä pelastaja istui samassa tornissa, muuriin kahleilla kytkettyä aivan hänen isänsä mädänneen ruumiin vieressä.

Juhlalliselta tuntui se päättelijäisyys, joka loisti pojan silmistä hänen nyt seisoessaan käsi munkin kädessä. Mitä puhtainta rakkautta, mitä jalointa alttiiksiantaumusta loisti tästä katseesta ja se kirkasti hänen rumat kasvonpiirteensä.

"Ja tahdotko uskaltaa henkesi nuorukaisen puolesta?" kysyi munkki mielenliikutuksessa vapisevin äänin.

Pojan säihkyvät silmät antoivat selvän vastauksen.

"Mutta kuinka se on suoritettava?" kysyi Engelbrekt kävelystään munkin ja pojan eteen seisattuen. "Tosin saattaisin ennen juhannusaattoja piirittää linnan, mutta ... tuskin on luultavaa, että nuorukaisen henki sillä pelastuisi!"

"Ei, ei", keskeytti Erkki vilkkaasti, "ei, siten emme saa Hermania takaisin. Vouti vaan käyttäisi häntä teitä nöyristääkseen..."

"Niin", lisäsi munkki, "saattaisi käydä niin, että sen nuolen, joka avaisi linnan portit Ruotsin vapauttajalle, täytyisi kulkea nuorukaisen sydämen kautta."

"Olen keksinyt keinon", virkkoi Erkki kainosti, "mutta niiden, joiden tulee se suorittaa, täytyy pitää omaa henkeänsä vähempiarvoisena kuin nuorukaisen. En kuitenkaan epäile niitä löytyvän, jotka yhtä paljon sinun tähtesi, Engelbrekt, kuin nuorukaisenkin tahtovat minua seurata viimeiselle retkelleni Borganäsin linnaan."

"Ja kuinka aiot menetellä?" kysyi Engelbrekt käyden istumaan ja vetäen pojan luoksensa, niin että saattoi katsoa poikaa suoraan hänen luotettaviin silmiinsä.

"Keinoni on se, että muutta mutkitta yllätän voudin, otan hänet vangiksi ja pakotan hänet itsensä irroittamaan Hermanin kahleet ... kahdenkymmenen reippaan miehen avulla tahdon sen työn toimittaa. Saattaahan kyllä niinkin käydä, että menetämme henkemme, mutta niistä ei suurta väliä ja vouti on näkevä kuinka rohkeasti mennään kuolemaan sen puolesta, jota rakastetaan."

Engelbrekt nousi tämän kuultuansa seisomaan ja laski kätensä pojan pään päälle.

"Jumala sinua siunatkoon, poika!" sanoi hän, "ja suokoon hankkeellesi menestystä; pyyntösi olet saava täytetyksi. Kaksikymmentä reipasta miestä saat itse valita väestäni täällä kartanolla."

Riemuiten poika meni ulos.

Molemmat miehet katsoivat kauvan poistuvaan, kunnes Engelbrekt virkahti:

"Saat nähdä, Johannes, että hän saa asiansa aikaan."

"Hyvä olisi sentään", sanoi vastaten munkki, "jos isompi joukko häntä seuraisi ja olisi saapuvilla..."

"Ei, ei", keskeytti Engelbrekt, "poika on oikeassa, meidän täytyy välttää tarpeetonta melua, meillä ei ole aikaa pitkälliseen linnan piirittämiseen. Juhannuspäivänä on talonpoikaissotajoukko nouseva kuin maan sisästä, eikä voudille jätetä aikaa vastustukseen. Tätä suurta suunnitelmaa ei saa mikään hämmentää... Mitä hyvänsä täytyneekin tehdä, sen saa poika yksin suorittaa. Hermanin henki niin kuin hänenkin ovat Jumalan käsissä, samaten kuin meidänkin."

* * * * *

Oli iltamyöhä kesäkuun 22 p:nä. Päivä oli ollut pilvinen. Illan tullen alkoi sataa ja pilvet taivaalla olivat niin mustat ja paksut; oli kuin syysilta. Håfranin peitti raskas ja läpinäkymätön sumu.

Maarahvas oli jo mennyt levolle ja vaan poikkeukseksi näki jonkun talonpojan, jonka jonkin tehtävän takia oli täytynyt tavallista kauvemmin viipyä ulkosalla, sulkemassa tupansa ovea ennen levolle menemistään.

Sittekin näkyi niillä poluilla, jotka veivät Håfranin rannalle, muutamia nuoria talonpojanrenkejä kulkevan. He astuivat varovasti ja etunenässä kulkija, joka näytti matkuetta johtavan, pysähtyi tuon tuostakin, kun vähänkin outoa risahdusta kuului. Heillä oli kaikilla isot lehdeskimput selässään, niin että olisi voinut luulla heidän tavanmukaisesti koonneen lehdeksiä juhannukseksi. Matkan päästä olisi heitä saattanut luulla vesakoksi, erittäinkin silloin kun he lähenivät järveä ja heidät peitti siitä nouseva sumu, vesakoksi, joka yht'äkkiä oli ruvennut liikkumaan ja siirtynyt eteen päin, jos heitä ollenkaan saattoi erottaa.

Kenties sitä juuri tarkoittivatkin talonpojanrenkit.

Rannassa oli viisi pientä venettä ja niiden viereen pysähtyivät lehdeskimput ja jokainen renki laski kimpunsa rannalle, jonka jälkeen he auttoivat toisiansa peittämään veneiden etukeuloja lehdeksillä. Heitä oli luvultaan kaksikymmentä, niin että kuhunkin veneeseen tuli neljä. Pian oli tuuhea, mutta eri korkea lehtimaja kunkin veneen kokassa. Kahden veneen etukeuloihin oli sidottu kokonaiset puut.

Muuan rengeistä oli pysähtynyt etemmäksi ja valvonut toisten työtä. Kun työ oli saatu valmiiksi, lähestyi häntä muuan toisista rengeistä ja sanoi puoliääneen:

"Et ole ottanut sumua lukuun, Erkki, sen suojassa pääsemme näkemättä perille juhannuskoivuittakin."

"Meillä on hyvää aikaa", vastasi se, jota renki puhutteli ja joka ei ollut kukaan muu kuin Erkki, "ja jos järvellä rupee tuulemaan ja sumu hälvenee, niin on hyvä että on suojaa."

Sillä välin kokoontuivat rengit Erkin ympärille, toinen toisensa jälkeen.

"Aika on käsissä", sanoi Erkki ja pyörähti piirissä, "mutta ennen kun lähdemme vesille, tulee teidän vielä kerta sanoa minulle, tahdotteko uskaltaa henkenne Herman Bermanin puolesta."

Yhteen ääneen he sanoivat tahtovansa...

"Vielä on aika kääntyä takaisin", jatkoi puhuja kokeneen miehen vakavuudella ja juhlallisuudella, "joka ei tahdo minua seurata, voipi vielä peräytyä... Hyvä, hyvä", lisäsi hän, kun kaikki sanoivat haluavansa uskaltaa kaikki rakkaan Hermanin pelastamiseksi, "mutta pankaa mieleenne, mitä olen teille sanonut. Ei sanaakaan saa sanoa, ei aseeseen koskea muuten kuin minun käskystäni, ei edes puolustautumista varten. Teidän tulee antaa tappaa itsenne valituksenääntä, huokaustakaan päästämättä, jotta edes joku meistä pääsisi voudin huoneeseen joko siellä kuollakseen taikka pelastaakseen vangin. Muistakaa myöskin sovitut merkit, ja jos erityistä käskyä tarvitaan, niin sen tulee mennä miehestä mieheen! Jumala ja Pyhä Yrjänä olkoot apunamme!"

"Jumala ja pyhä Yrjänä olkoot apunamme!" toistivat kaikki ja puristivat Erkin kättä.

Muutamien silmänräpäyksien kuluttua olivat veneet vesillä. Neljä miestä oli kussakin, paitsi suurimmassa, johon Erkki itse oli sijoittunut. Niiden päästyä kappaleen matkaa rannasta ja korkeanpuolisen metsäisen saaren taakse Erkki antoi lyhyeen viheltämällä merkin. Kaikki veneet asettuivat rinnakkain ja sidottiin toisiinsa, niin että niistä yhteensä tuli lautta, jonka etureunassa oli läpinäkymätön lehdesseinä. Koska keskimmaisissa veneissä oli korkeat puut, niin lehdesseinä aleni molemmin puolin ja näytti matkan päästä pieneltä laineilla uivalta saarelta. Äärimmäisiin veneisiin oli lehdeksiä pantu vedenpinnan tasalle, niin ett'ei etupuolelta airoja ollenkaan näkynyt.

Suunnitelma oli epäilemättä hyvä. Borganäsissä ei aavistettu Engelbrektillä ja rahvaalla olevan mitään tosittumia tekeillä eikä sen tähden muurien vartioimista pidetty niin tarkalla. Sitä Erkkikin oli toivonut ja sen mukaan suunnitelmansa laatinut. Vaikkapa vouti itsekin voudinkartanosta eli aatelitalosta, joksi sen ajan linnojen parasta rakennusta sanottiin, olisi katsellut Håfranille tänä valoisana kesäyönä, niin hän tuskin olisi pannut merkille tuota pientä saarta taikka huomannut sen kelluvan vedenpinnalla ja siirtyvän eteenpäin. Nyt tuli sen lisäksi vielä sumu avuksi.

Varovainen Erkki ei kuitenkaan antanut sen vietellä itseänsä tekemään mitään, joka olisi voinut tulla esteeksi hankkeen onnistumiselle. Uiva saari liikkui hiljaa eteenpäin ja Erkki suuntasi sen kulkua. Ei hisahdustakaan kuulunut, ei ainoatakaan airoa nostettu tai laskettu liian kovaa ja lautta ohjattiin, niin usein kuin mahdollista, järveen pistävien niemekkeiden ja pienten kannaksien taakse.

Näin oli päästy sen saaren luokse, joka oli linnaa lähimpänä. Oli ruvennut tuulemaan ja sumu alkoi hälvetä, niin että paikka paikoin näkyi sininen taivas.

Erkki asetti lauttansa saaren maanpuoliseen reunaan, niin että jos se muurilta tai linnasta huomattaisiinkin, sitä täytyisi pitää saaren jatkona. Pari silmänräpäystä se oli tässä aivan liikkumatta ja tuulen suojassa, niin ett'ei tarkinkaan silmä olisi voinut aavistaa tuon tuuhean koivumetsikön sisältävän mitään sellaista kuin se sisälsi. Tuuli kiihtyi kuitenkin kiihtymistään ja sumu ajelehti kummallisten aaveiden muodoissa saaren ja linnanmuurin välillä, johon oli pari kolme kivenheittoa matkaa.

Luultavasti käyttääkseen hyväkseen sitä suojaa, jota hänen satunnaisesta liittolaisestaan vielä saattoi olla, vaikka sumuvaippa jo oli riekaleina ja kohta kokonaan poissa, Erkki antoi merkin ja lautta siirtyi huomaamatta eteenpäin niin läheltä rantaa kuin mahdollista. Hän toivoi yhä vielä, ett'ei tuota pientä lehdekköä yön hämärässä saattaisi erottaa takana olevasta metsästä.

Kenties hän ei olisi toivossaan pettynytäkään, jollei tuuli muutaman metsään hakatun aukon kohdalla, josta näkyi sivulta päin leveä aukeama, olisi kiihtynyt kahta tuimemmaksi ja yhdellä kertaa pyyhkäissyt pois suojaavan sumun viimeisiäkin jätteitä. Tuossa tuokiossa lautta taas oli liikkumatonna ja vahvat kädet painoivat voimakkaasti airoja ja sauvoimia järvenpohjaan pitääkseen lautta liikkumatonna vasten tuulta, joka puhalsi järveltä päin.

Linna muureineen ja torneineen oli kuin harsolla verhottuna heidän edessään ja selvästi saattoi nähdä miehen kävelevän edes takaisin vallilla. Vasemmalla laidalla olevasta veneestä kuului raksahdus, niin kuin jousen jännittämisestä. Erkki katsahti sinne ja pari palavaa silmää näytti vaan odottavan häneltä viittausta poistaakseen tuon odottamattoman katselijan. Erkki teki kädellään tuiman liikkeen ja jousi painui taas veneen pohjalle. Samassa alkoi lautta kääntyä syrjittäin. Tuima tuuli oli täyttänyt lehdespurjeet ja lieneekö etumainen rengeistä säikähtänyt muurilta näkemäänsä tai lienevätkö käsivarret hervonneet, mutta hänen aironsa oli myödannyt ja heti tarttui tuuli lehdeksiin ja uhkasi paljastaa koko yrityksen.

Muurilla kävelevä mies nosti hälyn ja Erkki näki pari muuta miestä ilmautuvan sinne. Hän ei kuitenkaan hetkeksikään menettänyt malttiansa. Ketterästi kuin lintu hän hyppäsi laitimaiseen veneeseen, otti sauvoimen ja sai hämmästyttävällä voimalla tämän lautankulman seisattumaan. Samalla viittasi hän toisille, että hiljaksen kääntäisivät lautan oikealle tolalleen.

Tuskin oli tämä saatu tehdyksi, kun hän näki ensinmainitun miehen viittovan järvelle lautan suuntaan. Erkki tuumi jo itsekseen, koettaakko veneiden takaa päästä maalle ja pitkin rantaa hiipiä sille kohdalle, josta voi kiivetä muurin ylitse.

Silloin hän suureksi kummakseen näki, että se mies, joka oli hälyn nostanut, vietiin pois muurilta ja että toinen myöhemmin tulleista jäi hänen sijaansa. Sykkivin sydämin hän antoi kaikille merkin olla aivan liikkumatta, ja vaikka olikin vaikeata, niin heidän kuitenkin onnistui pitää veneet paikoillaan.

Uusi mies astui muutamia kertoja edes takaisin muurilla, varjosti kädellään silmiänsä ja katsoi tuohon pieneen uivaan saareen päin, ikään kuin hänkin tarkemmin tuumittuansa olisi pitänyt sitä outona, mutta sitten hän taas astui muutamia kertoja edes takaisin ja istuutui sitten muurille.

Vielä kotvi Erkki hetkisen. Mutta mies pysyi liikkumattomana istuallaan ja näyttipä vielä siltäkin, kuin hänen päänsä olisi vaipunut ryntäille. Silloin Erkki antoi merkin ja lautta läksi liikkeelle. Siihen kapeaan salmeen, joka erotti Borganäsin manteresta ja jonka poikki nostosilta vei, kulki jokseenkin kova virta ja tätä Erkki hyvin viisaasti käytti hyväkseen. Tässä lakattiin soutamasta ja airoja käytettiin vaan ohjaamiseen.

Kaikki onnistui hyvin, ja juuri kuin Borganäsin tornikello ilmoitti juhannusaaton ensimmäisen tunnin jo kuluneen loppuun, koskivat veneiden kokat rantaan. Soutajat nousivat kuin haamut paikoiltaan, ottivat varalla olevat aseensa ja seurasivat Erkkiä, joka hiipi pitkin muurinseinämää. Laineiden loiskiminen rantaa vasten esti kenenkään muurin sisäpuolella olijan kulkijain askelia kuulemasta.

Nyt pysähtyi Erkki. Hiljainen kuiskahdus kulki miehestä mieheen ja kaikki haamut laskeutuivat pitkälleen muurinseinämää vasten. Ainoastaan yksi näkyi uskomattomiin menevällä notkeudella ja voimalla kiipeävän muurinseinämää myöten ylös. Se oli Erkki itse. Paksu, monesta kohden solmuun vedetty köysi hartioille kiepittettynä hän kapusi muutamaa muurinulkonemaa ylös, konsa käyttäen hyväksensä kivien saumoja, joista saviruukki oli karissut, konsa joitakuuta rautanauloja, jotka hän edellisillä käynneillään oli saumoihin lyönyt. Pian oli hän muurin harjalla ja ryömi sitä pitkin miehen luokse, joka istui entisessä asennossaan ja yhä vielä näkyi nukkuvan.

Erkki näytti harkinneen kaikki. Hetkeäkään hukkaamatta, ja ennen kuin mies vielä oikein tiesi, untako hän näki vai oliko valveilla, oli Erkki pujottanut vahvan köyden hänen polventaiteittensa alle, kiertänyt hänen kaulansa ympäri ja vetänyt sen niin kireälle, ett'ei hän mitenkään voinut liikahtaa. Heti kun mies heräsi, kuiskasi Erkki hänen korvaansa, että vähinkin äännähdys maksoi hänen henkensä. Mies pysyi vaiti. Vielä satoi Erkki hänen käsivartensa yhteen, pani kapulan hänen suuhunsa, laahasi hänet alas muurilta ja jätti siihen.

Tämän tehtyään hän taas nousi muurille, meni paksun köytensä luokse ja kiinnitti sen rautakoukulla muurista ulkonevaan pölkynpäähän. Kun hän sitte nykäsi köyttä niin toinen haamu toisensa perästä ilmautui muurille ja hävisi, ikään kuin iso käärme olisi matanut ylös Håfranin syvyyksistä ja hiljaksen luikerrellen noussut muurin ylitse.

Vähän syrjässä tästä paikasta oli sisäpuolella muutamassa muurinnurkassa röykkiö isoja kiviä, joita luultavasti aiottiin käyttää puolustuksessa, jos linnaa vastaan tehtäisiin väkiryökkö. Tämän kiviröykkiön taakse hävisivät haamut. Linnassa vallitsi hiljaisuus, ainoastaan silloin tällöin kuului kamala kahleiden kalina ikään kuin maan sisästä. Erkkiä pöyristytti, kun tämä ääni tuli hänen korviinsa, ja aaveen tavoin hän hiipi pitkin muurinseinämää linnanrakennuksille päin. Hänellä oli kevyet aseet, lyhyt miekka oli pistetty nahkavyöhön ja olalla hänellä oli pitkä rautatanko, jonka molemmissa päissä oli koukut.

Hän oli juuri ennättänyt tornin luokse ja aikoi juuri lähteä avonaisen pihan poikki linnantuvalle, jossa arvattavasti useimmat palvelijat makasivat sikeätä untansa, kun yht'äkkiä kova torventoitahdus kuului portin ulkopuolelta ja kohta toinen porttitornista. Erkki peräytyi takaisin parin ison oluttynnörin ja torninseinän väliseen soppeen ja hänen poskensa kävivät kalmankalpeiksi. Se ei ollut pelkoa, se oli synkkää epätoivoa. Hän ei hetkeäkään ajatellut yritystensä jättää, sitä vaan ajatteli kuinka kuolemallaan saattaisi kostaa rakkaan Hermaninsa puolesta.

Linnantuvasta ei kuitenkaan ketään noussut liikkeelle, mutta kiertoportaista juoksi muuan palvelija alas; se oli pitkä Maunu. Kohta sen jälkeen ajoi muuan ratsumies kartanolle. Ratsumies laskeutui hevosensa selästä ja seurasi Maunua kiertoportaita ylös.

VIII.

Juhannusaatto 1434.

Juhani Wale oli kuumeentapaisella levottomuudella odotellut sen päivän koittamista, jona saisi nähdä poistuvan tärkeimmän esteen, mikä häittäsi hänen himojensa tarkoitusperän saavuttamista. Yksinomaan sydämensä asioita mielessään hautoen hän oli antautunut uskomaan, ett'ei hänellä Engelbrektin ja rahvaan puolelta toistaiseksi ollut mitään pelkäämistä, ja koska samalla kaikki heitit koskevat asiat nyt olivat Hannu kreivin ja hänen Vesteråsissa olevan voutinsa, Melcher Gjordinpojan hoidettavina, niin oli tämäkin seikka osaltansa ollut lisänä tekemään häntä näihin nähden huolettomaksi ja leväperäiseksi. Jösse Eerikinpojan ja Ture Turenpojan kanssa tekemänsä sopimuksen pitämisen hän oli ainakin päältä nähden heittänyt mielestään, mutta kieltämättä hän oikeastaan piti sen paremmin taikka ainakin säilytti itselleen sen pitämisen mahdollisuuden sillä, ett'ei julkisesti ruvennut Hannu kreiviä vastustamaan ja siten tullut pakoitetuksi ennemmin tai myöhemmin jättämään linnaa, joka ei ollut siinä kunnossa, että olisi pitkää aikaa voinut kestää.

Hän meni tässä niinkin pitkälle, että sangen alttiisti noudatti Melcher Gjordinpojan mieltä, ja hänen onnistuikin niin oivallisesti pettää tuo kunnan ukko, että tämä läksi Borganäsistä puolittain vakuutettuna siitä, ett'ei Herman Bermania tosiaankaan siellä ollut.

Pirullisesti hymyillen hieroi Juhani herra käsiänsä vastakkain sinä iltana, jona Melcher Gjordinpoika oli Borganäsistä lähtenyt. Ja monta kertaa hän sen jälkeen oli heittänyt saatanallisen itsetyytyväisyyden katseita isoon pimeään torniin ja nauranut voimattomuudelle ja onnellensa.

Hän oli muuttanut niihin huoneisiin, joissa Richissa rouva ja Agnes asuivat edellisenä keväänä muutamia päiviä Borganäsissä oleskellessaan. Täällä hän mielestään viihtyi paremmin kuin missään muualla. Täällä hän niin selvästi näki tuon ihanan tytön, joka nyt mielihaikeissaan melkein oli lumoavampi, kuin silloin pyhän neitsyen kuvan edessä rukoillessaan tuolla ison tammisen kaapin takana huoneen nurkassa. Täällä hän myöskin selvemmin kuin muutoin näki koko sen onnen laajuuden, joka hänellä oli käsissään. Ja taas kääntyi katse sille suunnalle, jossa pimeä torni oli, ja taaskin pääsi kamala nauru hänen huuliltaan.

Niin oli tultu kesäkuun 22 päivään. Iltasella vouti oli sallinut palvelijainsa pitää aika juomingit linnantuvassa. Oli, näet, tapana näillä ulkomaalaisilla onnenonkijoilla, jotka kuninkaallisten voutien haamussa kiusasivat Ruotsin kansaa, olla hyvissä väleissä sen hylkyläisväen kanssa, jolla he täyttivät linnat, ja tämä ei voinut käydä päinsä muulla tavoin kuin tyydyttämällä sen himoja tai katselemalla niitä sormien lomitse. Sen tähden nytkin oli pidetty juomingit Borganäsin linnantuvassa iltasella ja myöhään yöhön sitä päivää vasten, joka oli tuleva Herman Bermanin viimeiseksi. Juhani Wale oli itse ollut niissä osallisena ja juuri lähtenyt linnantuvasta omiin huoneisiinsa, kun muurilla vartijana kävelevän miehen huuto kuului linnantupaan.

Hälinän ja metelin ja juomalaulujen takia kuulivat sen vaan ne, jotka olivat likinnä ovea; ja jokseenkin vastenmielisesti he läksivät juomapaikasta ottamaan huudon syystä selvää.

"Piru merrassa", huusi mies muurilta heille, kun he nousivat vallinrinnettä ylös.

"Sinullahan on liiaksi hiivaa hatussasi, Palne", sanoi toinen tulleista, "miksi huudat, haluatko torniin yöksi?"

"Jolleivät pahat henget peliänsä pidä", tuumaili Palne tosissaan, "niin on täällä vaara tarjona ja minä riennän ilmoittamaan voudille..."

Hän osotti pitkin vedenpintaa, jolla tuuli valkoisia utukuvia tanssitteli.

"Ettekö näe..."

"Mitä meidän pitäisi nähdä muuta kuin saaret ja järvi ja tuuli, joka ajelee Håfranilta pahoja huuruja pois?"

"Hyvä olisi", tuumaili toinen mies, "jos joku tuulenpuuska ottaisi tuppuroidakseen ahtaassa pääkopassasi, Palne, ja ajaisi sieltä oluthöyryt. Silloin et häiritse ihmisten ruokarauhaa."

"Katsokaa pitkin tuota rantaa", jatkoi Palne pilapuheista välittämättä, "ettekö näe pientä saarta, joka näyttää siirtyvän eteenpäin. Mitään sellaista ei selvällä päivällä näy."

Ja miehet vaivasivat silmiään tuota saarta nähdäkseen. Mutta heidän oluesta hatarat silmänsä näkivät

sen kokonaan sulautuvan rantaan kiinni. Palnekin huomasi hämmästykseseen näkemänsä jo muuttuneen, ja ett'ei sitä, mitä oli nähnyt, taikka luuli nähneensä, enää näkynytkään. Tosin siinä oli pieni saari, mutta se saattoi varsin hyvin ollakkin rannasta pistävää nientä, josta metsänhakkaus alkoi ja johon muutamia koivujakin oli jätetty paikoilleen.

"Mutta sinun täytyy seurata minua pitkän Maunun luokse", tiuskasi toinen miehistä ja otti Palnea nutunkauluksesta, "jää sinä tänne vähäksi aikaa, Björn, niin saa kai se, jonka vuoro on lähinnä, tulla päästämään sinut vahdinpidosta."

Näin he jättivät uuden miehen. Me tiedämme hänen pari kertaa koettaneen päästä tuosta kummallisesta pienestä saaresta selville, mutta oluen ja raittiin yötuulen vaikutuksesta nukkuneen sikeään uneen.

Palne vietiin kyllä Maunun luokse, mutta tämä oli parhaallaan juttujaan latelemassa eikä Borganäsin linnassa mitään ankaraa järjestystä pidetty.

"Palne", määräsi Maunu, "sinun täytyy juoda meidän kaikkien malja ja laulaa meille laulu, jolle kaikkien täytyy nauraa, mutta jokaisesta sanasta, joka ei naurata, olet joka mieheltä saava iskun naamaasi."

Ja tätä näin julistettua määräystä ruvettiin heti panemaan täytäntöön, mutta voimakas olut teki sekin tehtävänsä. Ennen kuin laulu oli lopussa, olivat kaikki tupertuneet pöydän alle, yksin Palnekin. Pitkä Maunu hoiperteli hänen luoksensa ja potkaisi häntä, jonka jälkeen hänkin poistui linnantuvasta, hilautui luhdinportaita ylös ja hävisi muutamaaan, voudin huoneen vieressä olevaan kamariin. Tornikellon yhtä lyödessä olivat kaikki Borganäsin asukkaat, paitsi tornissa oleva vanki, sikeässä unessa.

Torventoitahdus herätti kuitenkin Maunun ja hän riensi alas kartanolle. Siellä oli Melcher Gjordinpojan ja Agnes neidin sanantuoja, joka heti paikalla tahtoi puhutella voutia. Maunu otti sanantuojan mukaansa ja vei hänet ylös voudin huoneeseen.

Juhani Wale oli puolijuovuksissa kuullut torven toitahduksen ja noussut istumaan vuoteelleen, jolla makasi riisumatonna. Kuultuansa tulijan askeleet hän nousi ylös ja onnistui suurella vaivalla saamaan tulen vahasoitun, joka oli kiinnitetty seinässä likellä liettä olevaan vaskirenkaaseen. Ulkona oli jo selvä päivä, mutta tämä huone oli, niin kuin lukija muistaa, ikkunainsa pienuuden takia jokseenkin pimeä keskellä päivääkin.

Saatuaan soihdun kunnollisesti syttymään meni vouti avaamaan ja taas näkyi tuo kamala hymy hänen huulillaan, kun hän näki tulijat.

"Aikaisinpa tulet, mies", arveli hän ja kiinnitti katseensa vieraaseen.

"Tärkeissä asioissa ei auta aikaa katsoa", vastasi mies ja ojensi voudille kirjeen sekä lisäsi, "Melcher Gjordinpoika käskää sanomaan terveisiä teille, vouti, ja pyytää varmaa panttia, jos tahdotte nähdä kreivin tytärtä Borganäsissä."

Vouti ei tähän puheeseen vastannut. Hän oli avannut kirjeen ja lukenut sen ja hänen sitä tehdessään kuvautui hänen kasvoilleen niin kauhea vihan ja katkeruuden ilme ja hänen silmänsä säkenöitsivät niin kamalasti, että vieras palvelija kääntyi pois päin.

Kirjeen sisältö oli seuraava: "Olen jo odottanut teitä täällä Husabyssä kolmatta viikkoa ja viestejä on kulkenut usein luostarin ja Borganäsin välillä, mutta ette ole tahtoani noudattanut. Pelastaakseni sen miehen, jonka henki on minulle omaanikin kalliimpi, tahdon nyt lopuksi tulla luoksenne Borganäsiin, kun vaan annatte minulle varman pantin ja sallitte jonkun määrän palvelijoita seurata minua. Antakaa vastaus sanantuojan mukaan! Agnes Hannuntytär, Ewerstenin kreivitär."

Sanaakaan sanomatta vouti istuutui pöydän ääreen ja kirjoitti seuraavan vastauksen: "Mitä kirjeessänne siitä kirjoitatte, Agnes neiti, että olette minua odottanut Husabyssä j.n.e., niin tietäkää, ett'en ole nähnyt itselläni olevan mitään syytä tulla sinne luoksenne. Muistakaa myöskin, ett'ette vielä ole lausunut sitä sanaa, joka yksinään voi pelastaa nuorukaisen. Jokaisella lisäryityksellä häntä pelastaaksenne lisäätte ainoastaan kuoleman tuskia, voimatta kuitenkaan lupaustani toteentumasta estää. Sanantuojanne mukana en lähetä mitään vastausta, vaan sen olette saava samalla tavoin kuin ennenkin, sillä ei kukaan ole voiva todistaa, että minulla on tuo vangittu mies hallussani, eikä teidän sananne siinä mitään todista."

Tämän kirjoitettuansa ja taitettuansa paperin kokoon vouti nousi seisaalleen ja kääntyi sanantuojaan päin, luoden häneen katseen, joka välähteli kuin teräväksihiotun italialaisen väkipuukon terä.

"Sinä pyydät panttivankia Melcher Gjordinpojan ja Ewerstenin kreivin tyttären käyntiä varten? Saat

hänelle puolestani vastata, ett'en tiedä, miksi meidän pitäisi vaihtaa panttivankeja voudin taikka arvoisan neidin täällä linnassa käyntiä varten. Nyt niin kuin ainakin on linna heille avoinna; minä puolestani en pyri mihinkään keskusteluun en toisen enkä toisen kanssa."

"Ja tämäkö vastaus minun on vietävä isännälleni?" kysyi mies selvästi sekä katseellaan että äänellään suuttumusta ilmaisten.

"Tämä vastaus on sinun vietävä muassasi", toisti vouti ja antoi samalla kirjeen Maunulle, "ja sitä paitsi voit, jos sinua haluttaa, esittää hänelle kysymyksen, minkä tähden Melcher vanhus niin kauvan viipyy Husabyssä; minun mielestäni hänellä pitäisi olla jotakin tekemistä toisellakin puolen jokea!"

Maunu oli sillä välin pistänyt tuon pienen kirjeen takkinsa alle, jolloin paljastui pari hopeavitjain-rengasta, mutta ne hän huolellisesti taas peitti. Sen jälkeen hän kääntyi oveen päin, mutta pysähtyi yht'äkkiä kuuntelemaan. Kuului siltä kuin luhdinkäytävä olisi narissut jonkun kulkijan askelista. Hän katsahti voutiin ja kääntyi sitte taas ovea kohti nyt poistuaakseen.

Silloin aukeni ovi ja rotevavartalainen uros, vaikka vielä olikin vaan poika, ilmautui kynnykselle.

"Ken siellä?" kysäsi vouti ja heitti musertavan katseen tulijaan.

"Saattaahan olla, ett'ette minua nyt tunne", vastasi tämä, "mutta olipa semmoinenkin kerta, jolloin käskitte palvelijainne ampua kylmän raudan sydämeeni. Sen teitte kerran, kun kävin isääni tuolla tornissa tapaamassa; nytkin olen käynyt häntä tapaamassa, vaikka hän nyt onkin vaan madonsyömä ruumis..."

"Oletko järjiltäsi, poika?" huusi vouti. "Pääset itse isällesi seuraksi torniin..."

"Sitäpä varten juuri olenkin tänne tullut", sanoi vastaten poika kokonaan saattaen voudin ja molemmat toiset miehet hämilleen järkähtämättömällä levollisuudellaan ja sillä kamalalla uskalaisuudella, joka ilmeni hänen katseestaan ja koko hänen varmasta ryhdistään.

"Mutta toinenkin tarvitsee seuraa", jatkoi hän vastausta odottamatta ja ikään kuin noituen voudin ja pitkän Maunun paikoilleen, "Herman Berman, vouti, jota pidät vangittuna ja jonka tänään aiot murhata..."

"Mieletön, mitä uskallatkaan sanoa...?"

"Minä uskallan kysyä sinulta, Juhani Wale, mitä sanoisit, jos sinulle ilmoittaisin viimeisen hetkesi nyt tulleen..."

"Potkaise ulos tuo koira, Maunu", huusi vouti, "ja pidä huoli siitä että häntä aika tavalla kuritetaan. Sitten hän odotelkoon aikaansa tornissa, koskapa sanoo sitä haluavansa."

"Seis, vouti, eläkä sinä, pyövelinpalvelija, liukahda paikaltasi... Te olette molemmat minun vallassani, ei mikään voi teitä pelastaa, viimeinen hetkesi on tullut, Juhani Wale, lankea polvillesi ja rukoile, jos voit, rukoile kaikkivaltiaalta armoa ja anteeksiantamusta, sinä katala salamurhaaja ja naistenryöstäjä, ja sinä, Maunu ... sinä saat ruveta herrasi seuralaiseksi."

Vouti kalpeni näistä sanoista, sillä ne lausuttiin äänellä, mikä ei ollenkaan jättänyt sijaa sille luulolle, että ne olivat tuulesta temmatut. Hän seisoi paikallaan ja tuijotti raivoisan epätoivoisena nuorukaiseen. Maunu taas, joka oli siirtynyt syrjään, syöksyi paljastetuin miekoin tuota mahtavaa tuomaria vastaan. Mutta miekka oli rahissut tupesta vedettäessä ja samassa silmänräpäyksessä löi Erkki käsiänsä yhteen. Ovi lensi auki ja sen ulkopuolelta näkyi joukko hyvin varustettuja, kookkaita ja voimakkaita talonpoikaisrenkejä, jotka seisovivat siinä pää pään vieressä.

Maunu malttoi mielensä ja käsi miekkoineen painui hänen sivulleen.

"Nyt näette", jatkoi Erkki, "mitä mahdollisuutta teillä on päästä pakoan. Tosin luulin, että tämä olisi käynyt paremmin ilman näin useita näkijöitä, mutta käyköön niin kuin tahdotte..."

Erkin viittauksesta riensi muutamia lujakouraisia renkejä sisään ja he ympäröivät voudin ja hänen palvelijansa sekä väänsivät miekan jälkimmäisen kädestä. Vangittujen kädet sidottiin selän taakse, mutta rengit asettuivat sentäänkin paljastetuin miekoin heidän ympärillensä.

"Sinä olet vierasta väkeä", sanoi Erkki sanantuojujalle, joka ihmetellen oli katsellut, mitä oli tehty, eikä ollut salannut ilmeistä mielihyväänsä, "kasvojesi ilmeestä päättäen olet pikemmin ystävämme kuin vihollisemme."

"Minä olen Melcher Gjordinpojan palvelija Vesteråsista", vastasi tämä, "ja jolleivät tietoni petä, niin minun lähettitoimeni koski samaa asiaa, jonka sinä nyt näyt ottaneen toimittaaksesi."

"Hyvä, saat sitten jäädä tänne, jos sinua haluttaa, taikka jos mieluummin tahdot, niin mene matkoihisi isäntäsi luokse ja sano hänelle mitä on tapahtunut. Ja nyt siekailematta toimeen." Erkki kääntyi näitä sanoja sanoessaan taas Juhani Waleen, "sinun tulee nyt viedä meidät torniin, vouti, ja sinun täytyy päästää Herman Berman kahleista."

Italialaisen mustat silmät välähtivät ja vaikea on sanoa, eiköpä vaan ilosta. Varmaankin virisi hänen älykkääseen päähänsä joku pelastumisen ajatus, joka, jos kohta sillä hetkellä näyttikin mahdottomalta, kuitenkin esti mieltä kokonaan masentumasta. Hän toivoi voivansa käyttää hyväkseen jotakin hetkeä, jolloin hänen vihollisensa eivät olisi kylliksi varoillaan. Vastustelematta antoi hän viedä itsensä luhdinkäytävälle ja luhdinportaita alas.

Erkki kulki edellä ja häntä lähinnä vangit tanakkoine vartijoineen ja sitten tulivat toiset rengit ja vieras palvelija. Heidän jouduttuansa linnantuvan edustalle Erkki pysähtyi. Iso ulko-ovi oli salvattu rautakangella, jonka päät oli taivutettu ja pistetty kahteen vahvaan rautarenkaaseen, jotka olivat muurissa kahden puolen ovea nähtävästi tulisoitujen kiinnittämistä varten juhlatilaisuuksissa. Kaikki oli Erkki edeltäpäin mitannut ja valmistanut ja sattumakin näytti tahtoneen häntä suosia yli ennakkolaskujenkin. Jokaisen neljän pienen ikkunan edessä, jotka olivat linnantuvan seinissä, seisoj neljä renkiä nuoli viritetyllä jousella. Mutta vielä ei kuulunut mitään tuvasta; edellisen illan perinpohjainen kestitys sen teki.

"Jos tornin avaimet ovat täällä sisällä", sanoi Erkki voudille, "niin huuda ulos vanginvartijasi, että hän antaa ne minulle!"

Ja estelemättä huusi Juhani Wale nimen, joka kuului ulkomaalaiselta. Se kummastutti jonkun verran sekä Erkkiä että toisia, mutta se ei vaikuttanut muuta, kuin että he vieläkin valppaammin valvoivat kaikkia vankien liikkeitä.

Mitään vastausta ei kuulunut sisältä, jonka tähden Erkki lyhyen miekkansa kahvalla muutamia kertoja voimakkaasti jymähytti ovelle, niin että koko linna kajahteli. Vieras palvelija lähestyi sillä välin Erkkiä ja kuiskasi hänelle jotakin korvaan. Erkki viittasi luoksensa muutaman rengeistä ja sanoi hänelle:

"Porttiholvi!" Sen jälkeen renki poistui ja vieras palvelija seurasi häntä.

Nyt alkoi kuulua liikettä linnantuvasta ja ikkunoihin ilmestyi tuon tuostakin joku puolihumalainen naama, mutta vetäytyi äkisti takaisin jousimiehet nähtyään. Erkin kehotuksesta huusi nyt taas vouti tuon vieraskielisen nimen ja muutamien silmänräpäyksien perästä kuului käsi sisältäpäin tarttuvan ovenlukkoon.

"Heittäkää ulos avaimet ikkunasta!" huusi Erkki. "Olette kaikki Engelbrektin vankeja!"

Vihaäänistä hälinää kuului huoneen sisältä, mutta vouti käski uudelleen Erkin kehotuksesta heittämään avaimet ulos ikkunasta. Vanginvartija ja muut sisällä olevat palvelijat eivät kuitenkaan näyttäneet tahtovan totella käskyä. Avaimien heittämisen sijaan kuului voimakas ryntäys ovea vasten, selvästi särkemisen tarkoituksessa. Yritys jäi kuitenkin onnistumatta.

"Kuulkaa minua, miehet", huusi Erkki silloin oven lävitse, "jollei tornin ja vankilan avaimia heti heitetä ulos, niin kuin vouti on käskenyt, niin kohta näette hänet tapettavan tähän silmäinne eteen ettekä voi sormeannekaan liikuttaa häntä pelastaaksenne."

Sisälläolijat vaikenivat ja taaskin kului hetkinen.

Erkiltä alkoi kärsivällisyys loppua ja hän kääntyi Juhani Waleen.

"Hanki paikalla, vouti, meille avaimet, nyt on henkesi täparällä. Torni revitään maahan yksin kivin, eivät mitkään kahleet ole niin vahvat, ett'ei niitä sahaamalla poikki saada, ei mikään voi nyt enää Hermanin pelastamista estää. Lyhennät vaan omaa aikaasi, jollet saa palvelijoitasi tottelemaan."

Ja hän käänsi miekankärjen Juhani Waleen rintaa kohti.

Tämän kasvot kävivät lyijynkarvaisiksi, mutta hän uudisti käskynsä avaimien heittämisestä ja Maunukin huusi sisäanteläjetyille palvelijoille, ett'eivät turhanpäiten pahentaisi voutinsa, hänen ja omaa kohtaloansa.

Kun palvelijat sittenkin vielä siekailivat, niin Erkki huusi niin kovaa, että se kuului yli linnantuvassa taas alkavan hälinänkin.

"Juoskaa noutamaan voudin huoneesta se palava tulisoitu, panemme tuleen koko linnantuvan ja

lämmittämme saunan sellaisen, että muistavat nuo viisi miestä, jotka he savustivat hengiltä..."

Muuan rengeistä jouduttautui täyttämään käskyä ja tämä näytti tehoavan paremmin. Raskas avainkimppeä viskattiin ulos ikkunasta. Ilosta säteilevin silmin otti Erkki sen maasta.

"Eteenpäin, eteenpäin!" huusi hän. "Nyt on vapauden hetki tullut ja meidän on voitto."

Riemusta huutaen riensi koko joukko tornille. Ainoastaan nuo neljä jousimiestä jäivät paikoilleen jousi vireissä ja nuoli jousella.

Avainta kierrettiin ruosteisessa lukossa ja rautaportti kitisi saranoillaan.

Kamala katku löyhkähti tulijoita vastaan, mutta Erkki tempasi tulisoihdun rengin kädestä ja riensi pimeitä kosteita torninportaita alas. Toiset, yhä kuljettaen vankeja välissään, seurasivat perässä.

Alhaalla oli vielä toinen rautaovi. Muutamien silmänräpäyksien perästä, jotka kuuluivat oikean avaimen löytämiseen, oli tämäkin ovi auki ja he tulivat pimeään maanalaiseen tyrmään, johon vieläkin oli muutamia portaita ovelta laskeuduttava.

Alussa siellä ei mitään voinut erottaa.

Tukehuttava ruumiinhaju täytti huoneen ja raskaiden kahleiden kalinaa kuului perimmäisestä nurkasta viistoon ovelta. Mikäli tulisoihdun ennätti pimeää yötä hälventää, näkyi toisella seinämällä, vielä rautakahleilla siihen kytkettynä, puoleksimädännyt ruumis. Vastapäätä tätä seisoivat seinää vasten miehen haamu, jonka käden liike ilmaisi hänen vielä olevan hengissä.

Erkki heitti tulisoihdun kädestään ja riensi kohti haamua, joka levitti kätensä ja sulki hänet syliinsä.

Äkillinen melu keskeytti Erkin ja vangin.

Tulisoihdun oli pudonnut Juhani Walen eteen ja tämä oli nostanut jalkansa sitä sammuttaakseen. Mutta muuan rengeistä, joka heti oli rientänyt soihtua maasta nostamaan, oli huomannut voudin liikkeen ja soihtua nostaessaan läjähytti häntä kädellään niin, että hän tupertui nurin puolimädänneen ruumiin viereen.

Lyönti oli huumaava. Juhani Wale lepäsi liikkumatonna ruumiin vieressä, kun Erkki ja vanki häneen katseensa loivat.

"Se on isäni ruumis", huudahti Erkki aivan mielettömänä ja karkasi voutia kohti, ikään kuin antaakseen, hänen siinä vielä maataessaan, surmaniskun.

Mutta hän maltoi yht'äkkiä mielensä ja samassa alkoi vouti liikutella jäseniänsä. Tajuihinsa tultuaan ja huomattuaan millä kauhealla sijalla oli levännyt hypähti hän pystyyn, ikään kuin uuden iskun saaneena.

"Jumalan kosto julmalle murhamiehelle!" sanoi Erkki juhllisella äänellä suurten kyynelkarpaloiden vieressä poskille.

Hän lankesi sen jälkeen polvilleen isänsä jäännöksiä viereen ja teki ristimerkin niille ja itselleen. Kului muutamia silmänräpäyksiä, sitten hän nousi seisolleen.

"Nyt", sanoi hän Juhani Waleen kääntyen, "nyt täytyy sinun omakätisesti irroittaa vangittujen kahleet, ensin herrani, Herman Bermanin, ja sitten isäni... Hän on lepäävä siunatussa maassa, näetkös, vouti!... Päästäkää hänen siteensä, ystävät, minä pidän itse häntä työn kestäessä silmällä!"

Ja miekka paljastettuna asettautui Erkki voudin viereen, sill'aikaa kuin köyttä hänen käsistään irroitettiin. Sitten kuin tämä oli tehty, heitti Erkki hänelle avainkimpun.

"Joudu, vouti", sanoi hän, "ja kiitä kaikkivaltiaasta Jumalaa siitä, ett'en vielä lisäksi kytkettyä sinua kiinni isäni ruumiiseen, sen kanssa yhdessä mätänemään."

Vouti oli kalmankalpea ja loi arkoja silmäyksiä ympärilleen, mutta ne hän suuntasi vähemmän noihin paljastettuihin miekkoihin, kuin muutamaan paksuun, nelisärmäiseen pylvääseen, joka oli lähellä sitä paikkaa, jossa Herman oli. Hän käänsihe niin, että tämä pylväk jäi sivulle päin hänestä, ja ottaessaan käteensä pienen avaimen, joka kuului kahleiden lukkoihin, hän tuon tuostakin vilkaisi pylvääseen päin. Tulisoihdun valossa välkkyvät kirkkaat miekat näyttivät kuitenkin alinomaan pakottavan hänen kääntämään silmänsä siitä pois. Nähtävästi hän kuitenkin toimi hitaammin, kuin olisi tarvinnut. Hän tarttui vangin toiseen käteen ja irroitti rautarenkaan sen ympäriltä. Sen jälkeen hän otti toisen käden, mutta avain ei tässä näyttänyt oikein tahtovan tehdä tehtävänsä.

Erkki kohotti miekkansa ja vouti vavahti, ikään kuin jo olisi tuntenut miekan kylmän terän ruumiissaan.

"Elä siekaile, vouti", sanoi Erkki, "petosta pelkään piilevän yksin vapautustyössäsikin."

"Näytä tänne soihdulla", ähkyi Juhani Wale ja veti vangin muassaan, pylvästä kohti, jolloin kirikkaat miekat väistyivät syrjään, niin että hän joutui selkä pylvään kulmaa vasten. Hän iski tällöin silmää Maunulle, joka huomaamatta koetti läheta herraansa.

Mutta Erkki, jonka epäluuloisuus voudin käyttäytymisestä kiihtyi, tarttui häntä vasemmalla kädellään kurkkuun ja piti oikeassa kädessään miekan iskemään valmiina.

"Pitäkää tarkoin silmällä pitkää Maunua", sanoi hän, "ja sinun henkesi, vouti, riippuu siitä, tokko onnistut, näitpä tai et!"

Silmänräpäyksessä irtosi raskas kahle Hermanin toisestakin kädestä ja vouti kumartui maahan jalkarautoja irrottamaan. Erkki ei hellittänyt ja voimakkaat kädet olivat pakottaneet Maunun pysymään paikallaan ja luopumaan yrittämästä läheta voutia.

Hetken perästä nousi vouti seisoalleen.

Herman oli vapaa.

"Ja nyt, Herman!" sanoi Erkki, "tulee sinun ruveta päälliköksemme ja ensi tehtäväsi on tuomion langettaminen tuolle julmalle murhamiehelle."

Kaikki tornihuoneessaolijat vaikenivat ja odottivat jännityksellä, mitä vapautettu oli sanova. Renki, joka piti tulisoihtua, kohotti sen korkealle, niin että sen valo lankesi kaikkien sisälläolijain kasvoille.

Herman seiso kauvan käsivarret ristissä ryntäillä ja katsoi kalmankalpeaan voutiin.

"Vallan toisenlainen", sanoi hän, "on kohtaamisemme, kuin olitte odottanut ja luvannut, Juhani Wale. Jollette olisi tehnyt sitä lupautusta, jonka kyllä muistatte, niin sallisinpa teidän vapaasti lähteä pois Ruotsin valtakunnasta, sillä niin katalaan mieheen ei sovi rehellisen miehen koskea. Asiain nykyisellä kannalla ollessa pidetään teidät vangittuna, kunnes Engelbrekt saa langettaa teille tuomion! Minua olette vainonnut petoksella ja murhalla, mutta olette huonosti onnistunut. Lybekkiläisen kauppiaan käsi vapisi, eivätkä Hartvig Flögin kahleet ole voineet saalistaan säilyttää ... mutta ylös täältä, ylös valoon ja vapaaseen ilmaan! Tuolla ylhäällä tahdon kiittää sinua Erkki, ja teitä kaikkia, jotka olette henkenne ja verenne alttiiksi panneet Herman Bermanin takia."

Kauheata melua rupesi kuulumaan linnanpihalta alas vankilaan ja Hermanin vielä puhuessa kuului joku rientävin askelin tulevan pihalta torninportaita alas. Se oli renki, joka Erkin käskystä oli mennyt torniin.

Kaikki katsoivat kummastuneina häneen. "Pian torninoven avaimet", huusi hän ja muuan reneistä sieppasi avainkimpun kostealta lattialta ja heitti sen vankilan ovelle. Renki katosi nopeasti kuin ajatus ja siinä haudanhiljaisuudessa, joka nyt syntyi, kuului kuinka avainta kierrettiin torninovessa ja kuinka heti sen jälkeen ankarasti rynnättiin ulkopuolelta sitä vastaan.

Seuraavassa tuokiossa ilmautui viimeksitullut renki taas avainkimppuineen vankilan ovelle.

"He ovat särkeneet oven", sanoi hän, "nuo neljä meikäläistä ovat heidän vankeinsansa, ja tuskinpa tiedän kuinka minä olen päässyt tänne teitä pelastamaan."

"Entä vieras palvelija?" kysyi Erkki.

"Niin pian kuin kuulimme melun ja näimme, mitä oli tapahtunut, tarjoutui hän ratsastamaan Vaskivuorelle Engelbrektille sanaa viemään ja minä autoin hänet portista ulos, jonka jälkeen kiiruhdin tänne."

"Engelbrekt talonpoikaisjoukkoineen", sanoi sen jälkeen Erkki Hermaniin kääntyen, "on huomenna joka tapauksessa linnan edustalla. Kenties onnistuu palvelijan jouduttaa hänen tuloansa, mutta jollei, niin on meidän kestettävä vaan tämä päivä ja yö..."

"Ylös sitten, miehet", huusi Herman, "ja varustaukaa puolustamaan tornia. Olettepa toki jo tehneet koko joukon valmista työtä Engelbrektille!"

Ja itse hän näin sanoen riensi vankilanovea kohti ja toiset seurasivat perästä.

Portaissa käänsihe Herman ympäri ja huusi alaspäin:

"Pitäkää tarkoin silmällä vankeja, kunnes olemme saaneet heidät muuriin kiinnitetyiksi!"

"Torninovi on suljettu", vastattiin alhaalta.

Mutta Herman löi otsiinsa ja kiiruhti alas. Vankilanovi avattiin, hän otti käteensä nyt jo melkein loppuun palaneen tulisoihdun ja syöksyi tornihuoneeseen.

Se oli tyhjä.

Ruumis oli paikoillaan kahleissaan ja ne kahleet, jotka olivat olleet Hermanilla, riippuivat isosta rautarenkaasta seinässä, mutta vangeista ei näkynyt jälkeäkään.

Erkki oli rientänyt alas ja oli nyt Hermanin rinnalla.

Hän katseli ympäri huonetta, tarkasteli joka sopen vankeja jostakin löytääkseen. Mutta turhaan. Vihdoin hän loi kysyvän katseen Hermaniin.

Tämä seisoi kuin kivettyneenä.

"Pylväs!" huudahti hän.

"Pylväs?" toisti Erkki.

"Sen kautta he ovat menneet tipotiehensä. Siinä on salainen käytävä, minua itseäni säilytettiin siinä muutamia päiviä vähän aikaa takaperin. Varmaankin viepi käytävä jollekin salaiselle linnanportille."

"Päässeet pakoon!" kuiskasi Erkki vihasta kalpeana.

IX.

Borganäs palaa.

Juhannusaaton aamuna varhain, päivän vielä vallasta taistellessa yön kanssa, nousi Engelbrekt vuoteeltaan. Hän silkaisi vaatteet päällensä ja riensi talonsa edustalla olevaan lehtoon.

Vielä oli hiljaisuus vallalla; pikku lintuset eivät vielä olleet lähteneet pesistänsä, ainoastaan raitis tuulahdus kiiti puiden lehtevissä latvoissa ja vihtakoivut tuudittelivat pitkiä oksiaan edes takaisin, ikään kuin viittaillen luoksensa tuota äänetöntä miestä, joka heidän viheriäisten lehväkaarroksiensa alla käyskenteli.

Engelbrektin liikkeet ja se kiivaus, millä hän kulki lyhyen mutta kaartelevan polun taloltansa maantielle johtavalle veräjälle, ilmaisivat suurta levottomuutta ja se näytti yhä kiihtyvän. Kenties oli syynä siihen ajatus alkavasta tehtävästä, kenties hän myöskin tänä yönä entistä enemmän oli ajatellut kasvattipoikaansa ja nuorukaista, joka häntä pelastaakseen pani alttiiksi kaikki. Vapautustyö ei kuitenkaan ollut sitä laatua, että se tuota koeteltua miestä millään tavalla saattoi hämmentää taikka tehdä häiriötä hänen tavoilleen. Kasvattipojan kohtalo sitä vastoin — tuon lämminsydämisen, uhrautuvan Hermanin — hänen kuvansa oli milt'ei yhtämittaa väikkynyt hänen mielessään, siitä asti kuin Erkki ja toiset miehet edellisenä päivänä olivat lähteneet. Ja kuta enemmän hän tätä ajatteli, kuta selvemmin hän oli näkevinään hänet kahleihin kytkettynä ja käsiänsä ojentavana, ikään kuin pikaista apua anoen, sitä suuremmaksi yltyi hänen sielunsa levottomuus. Ja kun levottomuus valtaa sydämen, silloin kasvavat vaarat taivaantasallisiksi levottomuuden esineen ympärille.

Tuo vahva mies ei saanut oltua neljän seinät sisällä makuuhuoneessaan; hänen täytyi päästä ulos Luojan paljaan taivaan alle. Mutta sielläkin jatkoivat raskaat ajatukset vaivaamistaan. Hän asteli kapeaa polkua edes takaisin kaikkia sen mutkia myöten, hän pysähtyi veräjälle ja katseli edessään olevaa maisemaa voudintalolle päin, hän meni tielle, josta vapaammin saattoi nähdä koko laakson, hän kuunteli, eikö jo kohta kuuluisi väkijoukkojen lähestymistä.

Mutta ei kuulunut mitään; aamurusko vaan kultaili metsän latvoja yhä heleämmiksi ja linnut alkoivat viserrellä puiden latvoissa ja ylhäällä pilvissä. Kohta oli koko kylä virtoineen ja siltoineen ja monine taloineen mitä kirkkaimmassa valaistuksessa ja juhannusaurinko näytti veripunaisen tulipallon näköisenä vierivän idästä vuorten takaa. Engelbrekt vaipui katselemaan sitä ihmeellistä muutosta, joka niin vähitellen ja milt'ei huomaamatta tapahtui, aina sitä mukaa kuin aurinko kohosi metsän takaa. Ja

ikään kuin tämä valon voitolle pääseminen olisi synnyttänyt myötätuntoisuutta hänen sielussaan, levisi nöyryyden ja luottavaisuuden ilme hänen vakaville ja tuimille kasvoilleen.

Yht'äkkiä herätti hevosen nelistäminen hänet unelmista. Hän astui vähän matkaa eteenpäin tietä pitkin ja näkikin kohta ratsumiehen ajavan etelästä päin. Hän varjosti kädellensä silmiään paremmin tulijaa nähdäkseen ja oli kummakseen tuntevinaan hevosen Brandiksi.

Ratsastaja oli pater Johannes. Hänen ruskea viittansa, joka kovaa ajaessa liehui tuulessa, ilmaisi jo kaukaa, kuka hän oli.

"Brand!" huudahti Engelbrekt ja meni kohti munkkia, joka hyppäsi alas satulasta.

Munkki nyökäytti päätänsä.

"Ja mistä se on joutunut sinun käsiisi, Johannes?"

"Mieheltä, jolle sinä olet suuressa kiitollisuudenvellassa, Engelbrekt!"

"Ja sen miehen nimi on...?"

"Belgsting!"

"Hm! Hyvin tiedän, että se mies tuomitsee minua väärin", sanoi Engelbrekt, "mutta enpä luullut, että hän sentään teoissaan osottautuu ystäväkseni."

"Ja kuitenkin hän on tehnyt sinulle enemmänkin kuin ystäväntöön!"

Engelbrektin suu vetäytyi surunvoittoiseen hymyyn.

"Jumala häntä siitä siunatkoon! — Kenties ojennamme vielä kerran toisillemme kätemme ja ystävyksinä puhuttelemmekin toisiamme, ennen kuin tuolla ylhäällä yhdyimme!"

Munkki kertoi nyt, miten Belgsting oli esiytynyt edellisenä vuonna metsässä pidetyssä kokouksessa, ja miten hän arvoisuudellaan oli saanut talonpoikain malttamattoman päätöksen ehkäistyksi.

"Ja että sait asiasi niin hyvin toimeen kuninkaan luona ensi kertaa siellä käydessäsi, sekin on sen miehen työtä", lisäsi hän laskien ratsastimet Brandin kaulalle ja seuraten Engelbrektiä veräjältä puiden alle. Brand kuului kohta sen jälkeen hirtahtelevalle kartanolla.

"Kai muistat, Engelbrekt", jatkoi munkki heidän päästyänsä vihtakoivun alle, jossa Herman kerran haaveillen istui, kun Agnes ja Juhani Wale yht'äkkiä ilmestyivät hänen eteensä, "kai muistat, mitä vaikeuksia oli sinua odottamassa, kun täältä ensi kertaa viime vuonna matkalle läksit. Jösse Eerikinpojalla oli väkeä liikkeellä sinua kiinni ottamassa ja kirjurinsa hän lähetti samana iltana, jona Hermania onnettomuus kohtasi, kuninkaan puheille sinua ennen. Kaiken tämän minä sain tietää enkä tiennyt muuta neuvoa kuin koettaa saada Belgsting käsiini. Minä läksin täältä, niin pian kuin sain varman tiedon kirjurin lähdöstä, minä ajoin hevosen hengiltä sinun puolestasi. Ornäsissä sain Brandin, jota kuten tiesin, Herman ei enää tarvinnut. Brand vei minut nopeasti ja varmasti matkani päämäärään."

"Ja se oli Belgsting?"

"Niin oli, ja tuskin hän oli saanut kuulla, mistä oli puhe, ennen kuin oli valmis panemaan kaikki alttiiksi sinun hyväksesi ja sen asian, jolle tahdot itsesi pyhittää. Annoin hänelle Brandin; hän tarvitsi voimakkaan ja kestävästi hevosen, ja minä tiedän kyllä, mistä Brand käypi. Hän saavutti Salan läheisyydessä takaa ajettavansa ja vei hänet, päivällä leväten ja yöllä matkaansa jatkaen, Tukholmaan, jossa hän pani tuon pienen kirjurin lukkojen ja telkien taakse jonkun ystävänsä taloon..."

"Ah ... Gellinkin taloon. Minä näin Brandin sen edustalla samana aamuna, jona läksin purjehtimaan!"

"Tuo saksalainen kauppias oli luotettava, sillä hän piti, mitä oli Belgstingille luvannut. Kirjuri ei päässyt irti, ennen kuin varmasti tiedettiin sinun jo palanneen."

"Mutta Brand...?" kysäsi Engelbrekt.

"Brandin piti olla kauppiaan hoidossa sinun palaamiseesi asti..."

"Mutta kun minä Tuomas piispan kanssa tulin Tukholmaan, niin en Brandia tavannut siellä!"

"Se tulikin takaisin, ennen kuin olin odottanut. Belgsting oli saanut varmat tiedot ja lähetti sen tänne vuorelle takaisin, jossa sitä paremmin saatettiin tarvita... Herman ratsasti sillä sitten, kun läksi sinua pelastamaan, kuten luuli... Nyt matkallani Borganiin sain takaisin Brandin..."

"Ja keneltä?"

"Taaskin Belgstingiltä! Hän oli löytänyt sen laitumelta läheltä Gripsholmaa. Hänen luonansa se sitten oli ollut, kunnes hän sai kuulla minun olevan Husabyssä, jolloin lähetti sen minulle."

"Läheltä Gripsholmaa...?" toisti Engelbrekt miettiväisesti.

"Herman on luultavasti Tukholmassa jollakin tavoin saanut kuulla sinun palanneen, kenties kauppias Gellinkiltä itseltään, ja hän on sitten jatkanut matkaansa Strängnäsiin. Kuinka hän siellä on joutunut Jösse Eerikinpojan valtaan, sitä en kykene arvaamaan, mutta ehkäpä kohta saamme kuulla sen kohdan selitykset häneltä itseltään..."

"Suokoon Jumala, että niin kävisi ... olen ajatellut häntä koko tämän aamua..."

"Sitä ovat tehneet muutkin kuin sinä, Engelbrekt", keskeytti munkki kiivaudella, joka vivahti suuttumukseen.

"Joku muukinko kuin sinä itse, Johannes?"

Munkki nyökäytti myöntävästi päätänsä ja synkkyuden ilme kävi vielä selvemmäksi hänen kasvoillaan.

"Kenties joku, joka ei sinua miellytä?"

"Varhain tänä aamuna lähetti Melcher Gjordinpoika, joka nyt oleskelee Husabyssä, sanan Borganäsiin, että Ewerstenin kreivin tytär haluaa puhutella Juhani Walea."

"Ja tätäkö paheksut, Johannes?"

"Kreivintytär rakastaa Hermania..."

"Agnes!"

Engelbrektin kasvopiirteet kävivät synkiksi, niin kuin munkinkin, ja heidän katseensa sattuivat yhteen.

"Oletko puhutellut häntä?" kysyi edellinen.

"Olen!" vastasi munkki ja tuo synkkä ilme muuttui milt'ei hurjaksi. Hänen syvät silmänsä säihkyivät tulta.

"Sinä olet tavannut jonkun muunkin, Johannes!" sanoi Engelbrekt ja otti munkkia kädestä.

Munkki teki taas myöntävän liikkeen.

"Elä sentään ankarasti tuomitse, Johannes ... raskaat surut ovat hänen mieltänsä painaneet, sitä todistavat selvästi hänen kalpeat, mutta lempeät kasvonsa. Kenties ... kenties..."

"Mitä, Engelbrekt!" huudahti munkki ja tarttui Engelbrektin molempiin olkapäihin häntä suoraan silmiin katsoen, "sinä luulet ... sinä voit luulla viattoman veren käsiäni tahraavan?"

"Malta mielesi, Johannes... Herran teitä ei pidä ihmisen tukkia. Kenties tulee vielä sekin päivä, jona nuoruutesi surut näkyvät toisessa valossa..."

Viluväreet pudistelivat tuota voimakasta miestä; hän päästi Engelbrektin ja jäi seisomaan käsivarret ristissä ja silmät jäykkänä tuijottaen maahan, missä pienet kukkasot ilosta värähtelivät kesäauringon suudelman heitä lämmittäessä.

Niin hän seisoi kauvan eikä Engelbrekt tahtonut häntä häiritä.

Mutta Engelbrektin talon luhdinikkunasta kuului sointuisa ääni laulavan:

Raukan mun möi, perintöni vei;
Luoja vain huoleni tuntee:
Hautaan mulla siis halua miks'ei!
Ei oo, kelle surujani valitella voin.

Syypää itse ollut jos oisin,
Luoja vain huoleni tuntee!
Tuskin itkien näin vaikeroisin!
Ei oo, kelle surujani valitella voin!

Nämä olivat pari säejaksoa tunnetusta kansanlaulusta "Pikku Hillan valitus", ja tuo vieno surumielinen sävel, samoin kuin sanatkin, vaikuttivat valtavasti sekä Engelbrektiin että munkkiin. Tuona hiljaisena kesäaamuna oli siis vielä lisäksi yksi mieli, jota syvä ja haihtumaton suru painoi, kukkanen, joka värisi kuin munkin jalkain juuressa olevat siskosensa, joihin tämän silmät tuijottivat.

Hänen ristissäolevat kätensä ja kalpeat kasvonsa tiesivät kovia taisteluita, joita tällä hetkellä hänen sydämessään riehui. Kun laulu vaikenä, hän kohotti päätänsä ja loi silmänsä päiväpaisteiseen maisemaan.

"Kenties!..." kuului hän vapisevin huulin kuiskaavan.

Äänettöminä läksivät molemmat miehet puiden varjosta ja menivät kartanolle.

Täällä alkoi eloa ja liikettä ja sekä Engelbrekt että munkki ryhtyivät kohta muihin asioihin.

Hevosia tuotiin esiin ja suittiin, satuloita ja suitsia puhdistettiin ja kaikenlaisia aseita aljettiin kantaa ulos eri rakennuksista. Joukko ihmisiä, mikä mitäkin tehden, täytti pihamaan. Engelbrekt ja munkki pysähtyivät tuvan ovelle ja edellinen huusi luoksensa muutaman lähinnä olevista miehistä.

"Tunnin perästä, Iivari", sanoi hän, "tulee teillä olla kaikki järjestyksessä! Lähetä sanoja vuoritulallisille, että he yhtykööt, ja teidän tulee ajella ympäristössä sanomassa, että lähtekööt matkaan niin pian kuin voivat. Hedemorassa aiomme odotella pohjoisten pitäjain rahvasta..."

"Ennen iltaa eivät nämä kuitenkaan tule", virkkoi munkki.

"Niin kuin on sovittu", sanoi Engelbrekt ja taas renkiin kääntyen hän lisäsi: "Sano vuoritulallisille, että minä yhdyttämme teen selon, miksi näin aikaisin lähdemme."

Renki läksi kartanolle päin eikä kestänyt monta silmänräpäystä, ennen kuin viisi aseellista miestä ratsasti ulos Engelbrektin portista kukin suunnilleen.

"Borganäs?" kysyi munkki merkitseväisesti.

"Niin", vastasi Engelbrekt. "Minusta näyttää paremmalta olla linnaa paria penikulmaa lähempänä; lieneepä reippaan nuorukaisemme yritys onnistunut tai ei, niin kiirettä täytynee jo kuitenkin pitää, ja yllätys menee meiltä vaan puolittain hukkaan. Muutamille sadoille ratsumiehille ei Juhani Wale mahtane lujaa rosvo pesänsä avata — talonpoikaisjoukon tehtäväksi jää hänen rohkeutensa lannistaminen."

Molemmat miehet menivät sen jälkeen isoon tupaan, jossa he tapasivat Björn vanhuksen seisomassa emännän edessä tarkoin kuunnellen, mitä tällä oli sanottavaa.

"Taidat uskoa minut hänen huostaansa, arvelen ma, vaimo!" sanoi Engelbrekt leikkiä laskien, vaimonsa luo astuen ja ottaen häntä kädestä.

"Paljon se unhottaa, jonka hartioilla kaikkien menestys on", vastasi hurskas emäntä. "Mieluummin itse, jos voisin, mukaasi tulisin."

"Emmepä toki vihollismaahan mene, vaimo!"

"Ettepä paljoa parempaankaan!" vaikeröi vaimo. "Elä synkisty, Engelbrekt, näethän, että olen nyt vahvempi, kuin viimeksi matkalle lähtiessäsi, vaikk'ei vaara nyt luultavasti ole ollenkaan pienempi. Mutta Engelbrektin vaimo ei saa ajatella itseänsä nyt, kun melkein joka vaimo näissä seuduin olisi valmis verta itkemään."

"Mielellänipä sinun kuulen näin puhuvan, vaimo! Tuonelan ovesta kuljetaan yksitellen ja siihen ajatukseen tulee jokaisen miehen ja vaimon perehtyä. Yksi seikka vielä olkoon lohdutuksenasi, tapasimmepa sitten vielä toisemme tässä maailmassa tai emme — ei ainoakaan epäpuhdas teko ole tahraava Engelbrektin muistoa... Ja nyt Jumalan haltuun, vaimo!"

Hän käänsi pois, hänen silmänsä olivat täynnä kyyneliä. Vanha Björn nyyhki liedennurkassa seisoen ja koettaen mieltänsä malttaa, kykenemättä kuitenkaan hillitsemään esiin tunkeilevia tunteitaan, joita vielä jokainen huoneessa oleva esine hellytteli. Puolen ihmisiän muistot olivat hänellä mielessä ja ikään kuin yhteen paikkaan koottuina juuri tällä hetkellä. Hän oli kasvanut Engelbrektin kodissa ja kaikki mikä isäntää koski, oli kasvetunut kiinni hänen sieluunsa ja käynyt hänelle todelliseksi elämäksi. Hänen rakkautensa, hänen surunsa ja ilonsa — ne kohdistuivat kaikki tuohon pieneen mieheen, jota hänen nyt oli määrä seurata ja josta huolta pitää. Eipä ihme sen tähden, että hänestä oli katkeraa tuntoa, kuinka tällä hetkellä vanhat, rakkaat siteet katkaistiin.

Ikään kuin muistojen vuolaan virran valtaamana hän rientoaskelin kiiruhti ulos huoneesta.

Mutta tunti kului ja palvelijain hevoset kuuluivat korskuvan kartanolla ja kuopivan maata kavioillaan.

"Onko aikomuksesi nyt tällä hetkellä lähteä?" kysyi vaimo, joka ei muuta tiennyt, kuin että keskipäivä oli määrätty lähtöajaksi.

"Herman", vastasi Engelbrekt. "Herman vetää minut pois muutamia tunteja ennen, kuin olin aikonut."

Ja hän kertoi lyhyesti kasvattipojan kovan onnen ja että hänen kohtalonsa kenties juuri nyt heidän puhellessaan oli ratkaistavana.

"Kohta saat tietoja minusta, vaimo ... ja jos en tule kotiin talveksi, niin pidän kai huolen siitä, että välimatka väliltämme lyhenee..."

Muuan palvelija ilmestyi kynnykselle ja hänen takanaan saattoi nähdä Engelbrektin hevosen tepastelevan portaiden edessä.

"Jumalan nimessä vaimo! Hänen siunauksensa sinulle ja talolleni!"

Hän syleili vaimoansa ja painoi suudelman hänen otsalleen.

Muutamia silmänräpäyksiä sen jälkeen ratsasti Engelbrekt ulos kartanoltansa ja munkki ratsasti Brandilla hänen rinnallaan.

Vaskivuoren vuoritulalliset yhtyivät sitten vähitellen ja sitä mukaa kuin hän kulki eteenpäin, tuli yhä useampia joukkoja lähiseuduista, niin että heitä keskipäivän tienoilla, jolloin Hedemoran kylässä levähtivät, oli noin kolmesataa miestä.

Engelbrekt ja vuoritulallisista mahtavimmat istuivat päivällispöydässä kirkkoherran tykönä, joka samalla oli kaniikkina Vesteråsissa, kun muuan Vesteråsins voudin palvelija tuotiin sisälle.

Se oli Melcher Gjordinpojan palvelija, joka aamulla varhain oli ollut Borganäsissä ja nyt tuli kertomaan, mitä siellä oli tapahtunut.

Yleinen ihmettely kuvastui miesten parrakkaille kasvoille heidän kuullessaan, miten uskaliaasti ja reippaasti rengit olivat toimineet, mutta kun sitten saivat tietää voudin palvelijain murtautuneen ulos linnantuvasta ja rynnänneen tornia vastaan, niin jopa he kavahtivat pystyyn ja tapailivat miekkojansa.

Kaikki olivat sitä mieltä, että heti paikalla oli noustava ratsaille ja täyttää karkua ajettava Borganäsiin.

Engelbrektkin oli kavahtanut pystyyn ja selvästi näkyi, kuinka kovin miehen kertomus oli häneen koskenut. Mutta hän ei virkkanut mitään, ennen kuin yleinen hälinä oli tauonnut, jonka kestäessä hän myöskin oli saanut aikaa sydämessään riehuvan myrskyn hillitsemiseen.

"Kahta seikkaa", sanoi hän sitten, "on meidän tässä silmällä pidettävä: miestemme pelastaminen on toinen, linnan valtoihimme saaminen toinen, mutta näistä on jälkimmäinen edellistä tärkeämpi. Saattaahan käydä niin, että meikäläisten onnistuu pysytteleitä tornissa, kunnes talonpoikien sotajoukko on koossa, ja silloin he ovat pelastetut ja linna meidän. Jolleivät he sitä voi, niin armahtakoon heitä Herra Jumala, mutta me, jotka nyt olemme täällä koolla, tuskin voimme valloittaa Borganäsiä väkiryynnäköllä. Sen tähden minusta näyttää siltä, ett'ei meillä, kummassakin onnistuaksemme, ole muuta neuvoa kuin viisaan pakkosopimuksen hierominen. Se meistä, jolla on nopein hevonen, lähteköön sen tähden matkalle ja koettakoon päästä Borganäsin voudinsotamiesten puheille."

Kilvan halusivat kaikki nousta ratsaille ja ajaa linnalle. Engelbrekt valitsi muutaman nuorimpia ja kohta hänen kuultiinkin ratsastavan matkaan tielle päin.

"Mutta nouskaamme mekin", sanoi Engelbrekt sen jälkeen, "heti paikalla ratsaille ja lähtekäämme matkaan, jott'en minä ettekä tekään mitään laiminlöisi, jos meillä pakkosopimuksella on mitään voitettavissa."

Kaikki olivat kohta hevosen selässä ja vajaan tunnin kuluttua he pysähtyivät Borganäsin läheisyyteen, mutta metsän taakse, niin ett'ei heitä linnasta voitu nähdä. Pater Johannes, joka yhä edelleenkin oli ollut mukana, mutta oli pysytellyt jonkun verran toisten jälessä, tuli nyt käyden Engelbrektin luokse.

"Minusta on ruvennut tuntumaan siltä", sanoi hän, "kuin vouti olisi meikäläisten käsissä tornissa, ja jos niin on asian laita, niin he mahtanevat hyvin tulla toimeen siellä. Siitä voinee vuoritulallinen antaa selon, kun hän tulee takaisin. Jos nyt niin on asian laita, niin minun mielestäni sinun pitäisi rynnätä esiin koko voimallasi. Se panisi Borganäsin miehet kahdelle päälle ja meikäläiset saisivat aikaa hengähtääkseen..."

Munkki puhui puoliääneen, niin ett'eivät hänen sanojansa kuulleet toiset miehet, jotka kaikki katselivat linnaan ja tielle päin nähdäkseen, eikö vuoritulallinen, joka oli mennyt edeltä pakkosopimusta hieromaan, jo kohta palaisi. Engelbrekt näytti tarkoin punnitsevan munkin sanoja.

"Tarkasti on meidän tässä tuumittava, Johannes", vastasi hän, "sillä varomaton teko saattaisi helposti tehdä kaikki tyhjäksi ja päästää voudinpalvelijat omien miestemme henkeä uhkaamalla määräjiksemme, enkä sitä koetusta soisi sinulle, Johannes, enkä itselleni."

"Mutta jos heillä on vouti vallassaan..."

"Sitähän emme tiedä..."

Engelbrekt ei ennättänyt lopettaa lausettansa, ennen kuin munkki äkisti käänsihe ympäri.

"Täällä tulee ratsumiehiä perästämme", sanoi hän, "mutta tietääkseni ei ketään jätetty Hedemoraan; ja ne, joiden piti yhtyä Norbergin vuorikunnasta, eivät mahtane tulla pohjoisesta päin, jos vaan ovat sanasi saaneet oikeaan aikaan."

Hänen puhuessaan alkoi Engelbrektinkin korviin kuulua nelistävien hevosten kopinaa. Ne olivat kuitenkin vielä niin kaukana, ett'eivät toiset vuoritulalliset olleet mitään kuulleet, eikä edes Engelbrektkään olisi sitä huomannut, jollei se olisi tunkenut munkin tarkkoihin korviin. Kohta saattoi kuulla tulijoita olevan kaksi ja muutamien silmänräpäyksien kuluttua tulivatkin ne näkösälle muutamassa tien mutkassa, parin harvassa seisovan puun välistä.

Munkki tarttui kiivaasti Engelbrektin käteen.

"Se on Juhani Wale!" huudahti hän.

"Kautta Pyhän Yrjänän, Juhani Wale ja Maunu!" huudahti Engelbrektkin.

Engelbrekt silmäili lähimmäisiä miehiä ja hänen silmänsä pysähtyivät kahteen nuoreen, reippaaseen vuoritulalliseen, joilla oli erittäin vilkkaat hevoset. Hän viittasi heidät luoksensa ja osotti sitä paikkaa, jossa nuo kaksi ratsumiestä olivat olleet näkyvissä.

Nämä olivat todellakin Borganäsin vouti ja pitkä Maunu. Heidän oli tuon ontelon pylvään kautta ja siitä alkavaa maanalaista käytävää pitkin onnistunut pelastautua kaukaiseen taloon, pohjoispuolelle Håfrania. Täältä he anastivat pari hevosta, joilla aikoivat jatkaa pakoansa etelään päin. Erkin tiedonanto talonpoikaisjoukon tulosta oli tehnyt voudin toivottomaksi linnan puolustamisesta. Mutta hän aikoi myöskin vielä kerran palata Borganäsiin palvelijainsa avulla korjaamaan Herman Bermanin haltuunsa. Mutta ratsumiesjoukon näkemisestä hän hämmästyi. Se katkaisi kerrassaan hänen ilkeät tuumansa ja nyt oli kysymys vaan pelastautumisesta. Jos ratsumiesjoukko vaan oli hänet huomannut, niin ei ollut suuria pakooppääsemisen toiveita.

"Me eroamme, Maunu", kuiskasi hän, "ja jos pakomme onnistuu, niin yhdymme taas Köpingshusissa! Poikkea sinä oikealle kädelle, niitylle päin, minä taas ajan takaisin tietä pitkin!"

Tämä oli tapahtunut sill'aikaa kuin Engelbrekt kutsui luoksensa nuo kaksi vuoritulallista. Kun hän taas kääntyi osottamaan noita kahta ratsumiestä, olivat nämä hävinneet. Hän kertoi kuitenkin, mitä oli nähnyt ja käski heidän, jos mahdollista, tuomaan sinne voudin, joka ei saattanut olla kaukana. Molemmat ratsumiehet syöksähtivät matkaan ja kohta nähtiin heidän häviävän harjun vasempaan rinnettä alas.

"Jos kettu kulkee maita metsiä", tuumaili Engelbrekt sen jälkeen hiljakseen munkille, joka yhä vielä seisoi hänen rinnallaan, "niin mahtanee metsästäjä olla isäntänä luolassa, mutta odottakaamme vielä kuitenkin lähettiäni."

Jonkun aikaa sen jälkeen tulikin vuoritulallinen, joka oli ratsastanut Borganäsiin.

"Nyt ei mielestäni ole Borganäsissä kaikki kannallaan", sanoi hän. "Nostosilta on hyvästi nostettuna, mutta palvelijaa ei ollut porttitornissa huutooni vastaamassa, ja kun torveen puhallutin, niin näin toki pari päätä pilkistävän muurin yli, mutta ne vilahtivat tiehensä kuin raivot."

Miehen sanat synnyttivät sekä hämmästyä että vihaa. Engelbrekt päätti itse ratsastaa nostosillan päähän ja antoi koko ratsumiesjoukon siirtyä metsikön etupuolelle, niin että sen helposti saattoi linnasta nähdä. Kuitenkin oli kaikkien pysyttävä siinä paikoillaan, kunnes toisin käskettiin.

Muutamien miesten ynnä torvensoittajan seuraamana ratsasti Engelbrekt tuon lyhyen matkan joelle ja sillalle, joka aivan oikein huomattiin nostetuksi. Hän käski heti puhaltamaan torveen, mutta seuraus

siitä oli sama, kuin edellisenkin vuoritulallisen merkkipuhalluksesta.

Linnanpihalta saattoi selvästi kuulla ikään kuin taistelevien ääniä ja huutoja, ja miehet, jotka istuivat ratsailla Engelbrektin ympärillä, katsoivat kysyväisinä häneen.

Hän ei tuumailut kauvan.

"Ajakaa takaisin", sanoi hän, "ja hankkikaa tänne metsästä muutamia puunrunkoja, meidän täytyy saada nostosilta lasketuksi!"

Muuan ratsumies kiisi kuin tuuliaispää tietä ylöspäin ja kohta kuuluikin kirveeniskuja metsästä. Engelbrekt antoi sillä välin taas puhaltaa torveen, mutta turhaan. Huudot vain tuntuivat sisällä yltyvän. Tässä kului aika ja alkoi jo olla ilta käsissä. Taivas oli aivan selkeä, mutta kova tuuli alkoi puhaltaa pohjoisesta.

Kun puunrungot oli tuotu, nostatti Engelbrekt ne pystyyn nostosiltaa vasten ja kirveet käsissä kiipesi muutamia miehiä ylös niitä myöten ja alkoi hakkaamalla särkeä isoja rautarenkaita, joihin nostosillan ketjut oli kiinnitetty. Kun tämä työ oli likipitään valmiina, hyppäsivät miehet alas toiselle puolelle. Ainoastaan kaksi tarttui ketjuihin antaakseen niille viimeiset iskut.

Kirveet putosivat koholta ja ankaralla ryskeellä laskeutui nostosilta Engelbrektin ynnä muiden esteettömästi ylimennä. Ne kaksi miestä, jotka olivat riippuneet ketjuissa kiinni, hyppäsivät alas.

"Nytpä saadaan nähdä, päästäänkö tässä lähemmäksi toisiamme!" huudahti Engelbrekt lähettäen koko ratsumiesjoukolle käskyn rientää paikalle.

Rannalla tuli kaikkien, niin käski Engelbrekt, astua ratsuiltaan.

"Meidän täytyy valloittaa linna väkiryynnäköllä!" sanoi hän. "Laittakaa sen tähden itsenne valmiiksi!"

Portti oli suljettu, ja sill'aikaa kuin tuotuja puunrunkoja nostettiin muuria vasten pystyyn kahden puolen porttitornia tikapuina käytettäväksi, saivat muutamit käskyn koettaa hakata rikki linnanportin. Muureilla ei näkynyt ketään, niin että työ näytti käyvän erittäin helpoksi.

Silloin kohosi yht'äkkiä paksu musta savupilvi muurin sisäpuolelta. Se kiemurteli isoissa pyörylöissä ylös ja sivuille päin ja muuan näistä kierteli muuria ja peitti porttitornin edessä olijat.

"Linna palaa! — He ovat sytyttäneet linnan tuleen!" kuului vuoritulallisten taajoista riveistä.

Ja mahtavia liekkejä leimahteli savupilvestä. Paksu savupatsas oli noussut toiselta puolen isoa tornia, joka oli linnan keskustana. Luultavasti oli tuli sinne sytytetty torniin suljettujen nöyristämistä varten. Mutta tuuli, joka puhalsi pohjoisesta ja näytti kiihtyvän kilpaa liekkien kanssa, heitti nämä torninseinän ympäri porttitornin vieressä oleviin puurakennuksiin. Hiukan etäämpänä olijat saattoivat nähdä liekkien täällä lentelevän pitkin katonharjaa, pureutuvan siihen kiinni ja tuhansia kipunoita tuossa tuokiassa kohoavan pilviä kohti, sill'aikaa kuin vanhoista hirsistä kuului räiskettä ja huokauksia, ikään kuin henkiolentoja olisi niissä asunut ja ne nyt olisivat päässeet irralleen.

Samassa ilmautui joukko aseellisia palvelijoita muurin harjalle. Nuolia tuli sateena ja isoja kiviä vieritettiin niitä kohti, jotka työskentelivät portin edustalla.

Mutta keskeltä pauhinaa ja ryskettä ja läpi savupilvien kuului Engelbrektin voimakas ääni miehiänsä rohkaisemassa. Ja ikään kuin voimat vastustuksesta olisivat kasvaneet kahta suuremmiksi, niin nuo terävät kirveet pirstoivat tammiportteja. "Liian myöhään!" kuului ääni huutavan muurilta, "te ette voi pelastaa miehiänne. Savu tunkee ulos kaikista tornin aukoista!"

Äänen vielä puhuessa iskettiin viimeiset voimakkaat iskut linnanporttiin, jonka pirstaleet peittivät porttikäytävän kivityksen.

"Eteenpäin, eteenpäin ystävät", huusi Engelbrekt ja syöksyi portista sisälle.

Ja mies seurasi miestä ja joukko joukkoa. Samalla alkoivat miehet hävitä muurilta ja aseiden kalsketta kuului linnanpihalta.

Mutta liekit leimusivat taivasta kohti taistelevien päiden päällä ja mustaa savupilveä vasten tuikahti aina jokunen tähti vaaleansiniseltä taivaanlaelta.

Yksinäisen puun juurella lähellä rantaääyrästä oli yksinäinen mies. Hän oli polvillaan ja rukoili. Mutta ristissä olevien käsien tutisemisesta, rajusti kohoilevasta rinnasta ja tummain silmäin tulesta, kun hän ne kohotti taivasta kohti, saattoi päättää, että hänen rukouksensa koski jotakin hänelle hyvin rakasta ja kallista. Se oli pater Johannes. Ja sitä mukaa kuin miekan mittely yltyi ja melu ja huudot kiihtyivät,

kävivät sanat, joita hänen huulensa kuiskailivat, innokkaammiksi, hänen silmänsä katse hartaammaksi, hellemmäksi.

Ja hänen rukoillessaan alkoi järeitä, väräjäviä ääniä leijailla avaruudessa.

Likimmäisten kirkkojen kellot ne, niin kuin tavallisesti vaaran hetkellä, kutsuivat väkeä kokoon ja tuuli kannatteli niiden ääniä kauvas. Siten ne saapuivat myöskin tuon rukoilevan munkin korviin, ilmoittaen kaikilta suunnilta aseellisia joukkoja olevan tulossa etelään päin.

Juhlallisesti ja määrättyä väliä pitäen seurasivat äänet toinen toistansa. Kuului siltä kuin mahtavat, näkymättömät äänet olisivat ylhäällä avaruudessa laulaneet aamulauluansa, äänet sellaiset, jotka toivat rauhaa ja lohdutusta taistelevalle ihmissydämelle. Munkille ne toivat ikään kuin vastauksen hänen rukouksiinsa, ne olivat ikään kuin hänen esiinloihittimiansa — ne olivat havaittavina olevia henkisiä sotajoukkoja, jotka riensivät sorrettujen ja kärsiväisten avuksi.

Säteilevin silmin kavahti rukoileva munkki seisoalleen. Hän kiiruhti muutamalle mäelle, josta saattoi nähdä laajalti joka suunnalle.

Heikkoa rummunpäräytystä kuului kaukaa ja tuhansien maata polkevien jalkain kumeaa ääntä.

Jo alkoi metsänreunassa kimallella, ikään kuin jokaisesta puunlatvasta, jokaisesta pensaasta olisi noussut keihäänkärki.

Talonpoikain sotajoukko se oli tulossa.

Itäiseltä taivaanrannalta nouseva häikäisevä valokuova kimalteli kirkkaita keihäänkärkiä vasten, niin että ne näyttivät siltä kuin olisivat olleet tulossa. Jokainen sellainen pieni liekki sytytti toivoa ja luottamusta miehen silmiin ja hänen sydämensä sykähteli ihastuksesta.

Nämä tuhannen tuhannet pienet liekit, jotka kimaltelivat nousevan aamuauringon heijastuksesta, olivat esikuvana Ruotsinmaan koittavalle aamulle; ja ikään kuin niille oikeata merkitystensä antamassa oli niitä vastapäätä tuo palava voudinlinna. Torneineen, synkkine vankiloineen ja mielivaltaa ja sortoa, kahleita ja kirouksia, huokauksia ja tuskia mieleen tuovine muistoineen näytti tuo palava linna mustalta aaveelta, joka verhoutui pilviviittaansa ja oli lähtemäisillään valoa pakoon — tuota ääretöntä häikäisevän valon paljoutta, joka verkalleen mutta vastuksista huolimatta kulki eteenpäin metsästä, poikki kedon.

Mutta siinä seisoessaan, kokonaan lähenevän sotajoukon katselemiseen vajonneena, ja antautuneena niiden iloisten tulevaisuuden-toiveiden valtaan, joita se synnytti, ei hän kuullut, kuinka taistelun pauhina hänen takanansa muuttui voitonhuudoiksi ja riemuksi.

"Johannes!" kuului silloin ääni huutavan mäen juurelta.

Hän käänsihe sinne päin ja kas — siellä tuli joukko mustia haamuja tuosta palavasta pesästä ja etumaisena näkyi pieni mies, joka toisten edellä näytti rientävän häntä vastaan. Aivan pikku miehen rinnalla kuvautui mäen rinteellä kesätaivasta vasten pitkä ja hoikka vartalo.

"Engelbrekt ... Herman!" huudahti munkki ja riensi tulijoita vastaan, tuskin voiden hillitä sydämessään kuohuilevaa iloa.

Jonkun matkan päässä näkyi Erkki, mustana ja verisenä, mutta autuaallisen ihastuksen ilme kasvoillaan.

Mutta Otavan pyrstö osotti silloin vuoden 1434 juhannuspäivän alkaneen.

NELJÄS JAOS.

Vapauttaja.

I.

Herrat Tukholman linnassa.

"Olen odottanut sinua, Bernard!" sanoi vanha herra Hannu Kröpelin lykäten ison selkätuolinsa takaperin työpöytänsä äärestä ja nousten seisomaan, "olen odottanut sinua jo kauvan enkä kuitenkaan ennätä puhella kanssasi kuin lyhykäisen hetken vain. Olen tässä laatinut kertomuksen kuninkaalle viime tapahtumista ja pakkosopimuksestani Engelbrektin kanssa ... ja minä odotan joka hetki lankoani Pentti ritaria ja hänen appeansa, herra Krister Niilonpoika vanhusta."

"Kestäkööt voimanne elköönkä kärsivällisyytenne väsykö näinä levottomuuden ja sekasorron aikoina, armollinen herra... Minua kummastuttaa, että vielä voitte muistaa niinkin vähäpätöistä miestä kuin minua."

Puhuja, jonka nimi oli Bernard Osenbrügge, oli Hannu Kröpelinin miehiä ja tämän uskottu sekä osasi kirjoittaa, mikä taito näinä aikoina oli jokseenkin harvinainen. Sen tähden käyttikin Kröpelin häntä laatimaan kirjeitä ja kirjelmiä. Ritari nyökäytti miehelle ystävällisesti päätänsä ja kysyi äänellä, joka ilmaisi pelkkää hyväntahtoisuutta:

"Ja ovatko puuhasi onnistuneet?"

"Eivät ole, armollinen herra ... tiedusteluni ovat olleet turhat. Ei kukaan voi antaa hänestä mitään tietoa. Husabystä hän läksi vanhan Melcher Gjordinpojan kanssa juhannusaattona. Olen voinut seurata hänen jälkiänsä Borganäsiin ja seudun väestö näytti minulle palaneen linnan läheisyydessä olevaa kukkulaa, josta ihmeen ihana neitonen oli kauheaa tulipaloo katsellut. Hän kuuluu silloin väännelleen käsiänsä ja kaikin tavoin osottaneen valtavaa surua."

"Eikä kukaan tiedä, minne hän sitten on mennyt?"

"Ei, kaikki hänen jälkensä tuolta mainitulta kukkulalta alkaen ovat ikään kuin siivellä pyyhityt. Hän oli Melcher vanhuksen kanssa ratsastanut sieltä pois, juuri kuin rummunpäritystä alkoi kuulua ja talonpoikaisjoukko läheni."

"Entä vanha Melcher?"

"Melcher Gjordinpoikaa ei ole kukaan nähnyt sen jälkeen kuin hän jätti Vesteråsin linnan Engelbrektin käsiin. Luultavasti hän tietää kaikki ja on mennyt kreivin luokse Köpenhaminaan, niin..."

"Niin, niin, Hannu kreivi parka!" jatkoi ritari huoaten. "Kernaasti olisin sinulle tehnyt sen ystäväntyön, jota minulta pyysit, mutta mitä nyt on tehtävä...?"

Ritarin otsa laskeutui syville rypyille. "Emme kuitenkaan saa jättää asiaa käsistämme", lisäsi hän hetkisen kuluttua, "vaikkapa tällä kertaa johtolangat ovat menneetkin poikki. Nyt minulla on sinulle muuta tekemistä, Bernard. Sinun tulee minulle kirjoittaa valmiiksi tämä kuninkaalle laadittu kertomus. Aika rientää, käy sen tähden kirjoittamaan, eläkä anna vieraitteni häiritä sinua, jos vähän aikaa puhelisimmekin täällä."

"Sallikaa minun sitä ennen kysyä", sanoi Bernard nöyrällä äänellä, "oletteko ollenkaan muistanut minun asioitani Danzigissa?"

"Olen kyllä."

"Ja mitä neuvotte minua tekemään?"

"Sinun tulee myydä talo-osuutesi, Bernard! — Saatuasi valmiiksi kuninkaalle menevän kirjelmän sinun tulee kirjoittaa kirje Danzigin pormestarille ja neuvostolle ja valtuuttaa Everd Schilling myymään talo-osuutesi. Sitä paitsi sinun tulee taata neuvostolle meidän molempien avuliaisuutemme kaupunkia ja ritarikunnan herroja kohtaan!"

Bernard kumarsi ja istuutui kirjoituspöydän ääreen. Hetken ajan oli kaikki hiljaa, ainoastaan kynä kuului rapisevan paperia vasten, mutta sitten avasi palvelija oven ja ilmoitti ritarit Krister Niilonpajan ja Pentti Jönsinpojan sekä tämän pojan, Jöns Pentinpojan.

"Tuoreita terveisiä Krister pojaltani ja tyttäreltäni, Märta rouvalta!" sanoi Pentti ritari ystävällisesti tervehtiessään Tukholman linnan isäntää.

Molemminpuolisesti tervehdittyä alkoi herra Krister Niilonpoika:

"Jos valtakunnan asiat olisivat niin hyvällä kannalla kuin sukumme, niin ilomielinpä saattaisimme huomispäivää odottaa. Mutta täällähän tapahtuu aivan silmäimme edessä seikkoja, joita ei kukaan ole saattanut aavistaakaan. Täällä nousee rahvas kapinaan ja tarttuu aseisiin miehen johdolla, josta ei kukaan ole kuullut puhuttavankaan, ja linnoja valloitetaan ja hajotetaan ja kaupungit ja kunnat lankeavat hänen jalkainsa juureen, ikään kuin hän olisi kruunattu kuningas. Kuka hän on, tuo Engelbrekt, joka tuolla tavoin ratsastaa halki Ruotsinmaan?"

Vanha ritari oikein kiivastui puhuessaan ja löi voimakkaasti kättänsä miekankahvaan.

"Ja ritaristo ja aateli näyttävät esimerkkiä!" jatkoi Pentti ritari. "Kautta vaakunakilvessäni olevan häränotsan, minä olin valmis käymään tuota mahtavaa vuoritulallista vastaan miekka kädessä, kun hänen kirjeensä saapui minulle Upsalasta. Mutta silloin minulle kerrottiin itse Upsalan laamannin, herra Niilo Kustavinpojan[4] (Stjernbåt) yhdistyneen kapinoitsijaan ja häneltä saaneen Vesteråsin linnan läänitykseksi. Kautta Kristuksen ristin, toisin minä toki luulin!"

"Rahvas on ottanut miekan ritarien kädestä ja käyttää sitä heidän sijastansa", virkkoi tähän saakka vaiti ollut Jöns Pentinpoika hymyillen. "Ettekö ole kuullut, isäni, niitä sanomia, jotka paria miestä myöten tulivat Ahvenanmaalta tänä aamuna?"

"Ahvenanmaaltako?" huudahti Hannu Kröpelin ja molemmat toiset herrat toistivat kysymyksen.

"Pari miestä tuli sieltä Salestadiin, ennen kuin me sieltä aamulla läksimme", vastasi Jöns herra ja pyyhkäisi kädellään pois pari tomuhiukkasta mustasta papinpuvustaan.

"He tulivat Kastelholmasta ja herra Otto Pogwischin tyköä."

"Entä Kastelholma ... sano pian, rakas poikani, mitä sinulla on kertomista!" hoputti kiivas Pentti ritari. "Kastelholma on rahvaan käsissä...!"

"Mutta Otto herrahan, niin on minulle sanottu", virkkoi Hannu Kröpelin, "Otto herrahan kuuluu olevan urhoollinen mies?"

"Kenties äitinsä, Ida rouvan, mielestä ja luultavasti myöskin armollisen herramme kuninkaan, mutta luonnollisesti ei talonpoikain, tuskinpa omain miestensäkään. He kertoivat melkein pilkaten nuoren ritarin kulkeneen ympäri Kiinanmuuria ja jutelleen, mitenkä hän ase kädessä oli kurittanut kuninkaan hovin jaloja herroja, niin että heidän kaikkien oli täytynyt langeta hänen jalkainsa juureen."

"Jollen ole saanut väärää tietoa", virkahti Hannu herra hymyillen, "niin juuri hän taisteli Eerikki Akselinpojan kanssa linnanpuutarhassa ja kellistyi, niin että hänet täytyi viedä salmen toiselle puolen Skåneen. Siellä oleskeli hän kauvan aikaa, ennen kuin saamansa muistomarja ennätti parantua."

"Useammankin muistomarjan lienee hän kai saanut", sanoi Jöns herra, "mutta hän ei semmoisesta opetuksesta parane. Hän kuuluu alinomaa hokevan: 'kolmen tieltä en väisty!' ja sillä hän kuuluu rauhoittaneen miehiänsäkin Kastelholmassa. Mutta tuskin olivat talonpojat tulleet näkyviin ja tuskin hän oli kuullut heidän nuoliensa vinkuvan korviensa ympäri, kun hän jo rukoili talonpoikain päällikköä säästämään hänen henkeänsä ja jätti linnan hänen haltuunsa."

"Ja kuka oli päällikkö?"

"Hänen nimensä oli Juhani Folkenpoika ja hän on herra Eerikki Puken miehiä."

"Nuori Eerikki Puke on urhoollinen ritari ja vetää aina miekkansa ilolla", lisäsi Hannu herra, ikään kuin herrojen mieliä lauhduttaakseen.

"Mutta hän on yhdistynyt talonpoikain päällikköön!" huudahti Krister herra.

"Samanhan olemme kaikki tehneet", sanoi vastaten Kröpelin. "Minunkin täytyi tehdä välirauha tuon mahtavan miehen kanssa. Nyt hän oleksii Örebron linnan edustalla ja on, kuten minulle on kerrottu, väkiryynnäköllä valloittanut etuvarustukset. En pane kummakseni, jos voudin täytyy seurata minun esimerkkiäni!"

"Te puhutte, jalo herra Hannu Kröpelin", keskeytti Krister Niilonpoika, "te puhutte, kuin pitäisitte tuon roskajoukon puolta!"

"Hiljaa, Krister herra", vastasi Tukholman linnanherra arvokkaasti, "minä tahdon pysyä kuninkaalleni uskollisena, niin kauvan kuin sydän povessani tykkii. Mutta mikä on olemassa, se on olemassa ja minä tunnustan sen. Tuo pieni mies, jota halveksitte, on tällä hetkellä kaikkia meitä mahtavampi, ja jos näin jatkuu, on hän ennen vuoden loppua Ruotsin valtakunnan mahtavin mies."

"Jumala paratkoon, Hannu herra, kai valtakunnan neuvoksetkin jotakin merkitsevät!" huudahti Pentti

ritari.

"Kyllä", vastasi linnanherra, "jos neuvosto vetää samaa köyttä hänen kanssaan, on se oleva kaikki kaikessa, jos se on häntä vastaan, ei sillä ole mitään merkitystä!"

"Entä kuningas?" kysyi Jöns herra pisteliäästi myhähtäen.

"Kuningas", vastasi Hannu, "sama on kuninkaankin laita. Se valta, joka näinä päivinä on pulpahtanut esiin Ruotsinmaassa, ja joka esitteleikse tänä Engelbrektinä ... se on kuningas, jalot herrat!"

Herrat katsoivat toisiinsa ja Hannu herraan, ikään kuin eivät olisi ymmärtäneet sanaakaan hänen puheestaan.

"Eerikki kuninkaan täytyy samoin kuin teidänkin, jalot herrat", jatkoi ritari, "taipua tämän rahvaan tahdon mukaan. Hänen valtansa ei ole kylliksi suuri musertamaan, ja sen tähden hänen täytyy väistyä tieltä. Se on voimakas vuorivirta, jota kauvan on patoja rakentamalla pidetty salvattuna. Nyt ovat nämä murretut ja virta kiittää eteenpäin majesteetillisesti pauhaten ... valitettavasti, minun täytyy se tunnustaa, on tuo tavaton luonnonvoima pakotettu murtamaan kahleensa ... ei saata sanoa sen itsestään murtautuneen..."

"Puette puheenne yhä edelleenkin arvoituksiin, ritari!" virkahti Pentti herra kiukkuisesti.

"Minä osotan teille vaan, niin kuin Engelbrektkin ja hänen auttajansa ovat tehneet, Ruotsin lakia ja vanhoja yleisiä tapoja — siinä on pato, josta puhun. Tämä laki on rikottu, kuninkaan, oman herrani voudit ovat sen rikkoneet. Nämä talonpojat eivät mitään muuta tahdo kuin rakentaa sen taas eheäksi. Jos kuningas rupee tämän mahtavan tahdon johtajaksi, niin silloin hän on mahtavampi kuin mikään kuningas kristikunnassa — ja minä toivoisin, että hän sen tekisi — muuten ... niin, minun henkeni on vähäpätöinen asia eikä se kykene pelastamaan Eerikki kuninkaan kruunua."

Herrat kuuntelivat tarkkaavasti tuon jalon ritarin sanoja ja äänettömän, umpimielisen Jöns Pentinpojan silmissä välähti leimaus toisensa perästä, vaikk'ei kukaan muutoin olisi voinut sanoa, mitä hänen mielessään liikkui. Vanhemmat herrat sitä vastoin osottivat selvästi paheksuvansa sitä, mitä kuulivat. Näyttivätpä vielä pettyneensäkin siinä, mitä olivat luulleet kuninkaan voudilta saavansa kuulla.

Eikä ollutkaan vähäpätöisiä asioita tapahtunut heidän silmänsä edessä. Kaikkia hämmästyttävällä menestyksellä olivat Engelbrekt ja hänen apumiehensä, joiksi hän talonpoikiansa sanoi, lähteneet liikkeelle kotiseutunsa laaksoista ja vuorilta ja voittaneet linnoja ja kaupunkeja sekä pakottaneet valtakunnan herrat itseänsä seuraamaan. Borganäsistä hän oli mennyt Köpingiä vastaan, joka linna, samoin kuin edellinenkin, paloi tuhkaksi; sieltä hän oli mennyt Vesteråsiin, jossa Melcher Gjordinpoika sovinnolla oli jättänyt linnan hänen käsiinsä. Sen jälkeen hän oli kääntynyt Upsalaa kohti ja puhunut sen rahvaalle; siellä hänet oli vastaan otettu myrskyisällä riemastuksella. Sitten hän oli marssinut Tukholmaa vastaan, jossa Hannu Kröpelin oli tehnyt hänen kanssansa välirauhan marraskuun 11 päivään saakka. Nyt hän oleskeli Örebron edustalla, jonka vouti, Matti Kettilberg, koetti tehdä vastarintaa ja puolustaa linnaansa.

Kaikkialla oli sankari suoraan sanonut, minkä tähden hän ja hänen taalalaisensa olivat jättäneet kotinsa ja lähteneet retkelle miekka ja jousi kädessä. "Te kysytte, mitä me tahdomme" — oli hän sanonut aatelisherroille, jotka hän oli kutsunut puheilleen vielä Vesteråsissa ollessaan — "te kysytte, mitä me tahdomme, minä ja kaikki apumieheni! Me tahdomme nauttia valtakunnan lakia ja oikeutta taikkapa panna henkemme alttiiksi. Nyt on jouduttu niin pitkälle, että asia on miekalla ratkaistava ja se joka nyt minua ja Ruotsin rahvasta vastustaa, hän on valtakunnan vihollinen ja häntä täytyy sellaisena kohdella; hänen omaisuutensa on hävitettävä ja hänet itsensä surmattava, jollei hän valtakunnasta pakene. Meitä vastaan taikka meidän kanssamme — se on lakina, mitään väliehtoa ei ole olemassa. Valitkaa itse, hyvät herrat, minkä tahdotte!"

Sellaista oli hänen puheensa kaikkialla, niin Uplannissa kuin Vestmanlannissakin ja joka paikassa tulvaili rahvasta hänen luoksensa ja sitä vaikeammaksi kävi herrain asema. Heidän ensimmäisenä tunteenansa oli ihmettely ja hämmästyys. Niin kuin Krister Nilonpoika sanoi, he eivät olleet voineet aavistaakaan, mitä nyt tapahtui. Mutta sitten vähitellen oli ensimmäinen hämmästyys asettunut, se muuttui suuttumukseksi ja vihaksi, aljettiin peljätä omaa henkeä, kun ei tahdottu taipua talonpoikaispäällikköä tottelemaan. Joitakuita löytyi tosin ylhäisempäinkin herrain joukossa sellaisia, jotka oivalsivat rahvaan menettelevän oikein, jotka sydämensä pohjasta uskoivat ja ihastelivat tämän ilmiön suurenmoisuutta, rohkeamielisyyttä ja mahtavuutta, tämän ilmiön, joka näennäisesti rikkoi rauhan, mutta jolla todellisuudessa oli rauha ainoana tarkoituksperänänsä ja joka sen tähden loisti vapautustyön ihanassa valossa. Näitä oli herrain mainitsema Uplannin laamanni ja ritari Niilo Kustavinpoika, samoin kuin kiivas ja sotaisa Eerikki Pukekin. Heihin tuli myöskin kuulumaan

Strängnäs in piispa Tuomas. Kaikki nämä eivät tosin yhtä selvästi kuin Engelbrekt itse käsittäneet silloisia välttämättömiä tapahtumia ohitsemeneväksi myrskyksi vain, jonka jäljistä rauhan kukkaiset kupujansa nostaisivat, jäidenlähdeksi, jonka täytyi käydä kevään edellä, mutta he tunsivat ainakin sen, että se, mikä heitä viehätti, oli jotakin suurta ja ihanaa, jota rehellinen ritari saattoi ja jota hänen tulikin nousta puolustamaan.

Mutta sellaisia miehiä oli noissa vanhoissa, korkeasukuisissa ja rikkaissa suvuissa harvoja. Useimmat väistyivät, jos mahdollista, aluksi syrjään, ja kun eivät enää sitä voineet tehdä, niin he joko pakosta seurasivat vapauttajaa taikka asettuivat julkisesti häntä vastustamaan. Eikä siinä mitään ihmeteltävää olekkaan. Halliten muistorikkaita talojansa ja linnojansa, joita suuruuden ja vallan ja rikkauten tuntomerkit kaunistivat, olivat nämät herrat jo syntymässään perineet mielipiteitä, jotka olivat perinpohjin vastakkaisia niille, jotka nyt Engelbrektin toimesta joutuivat päivän tunnussanoiksi. Vaasa-, Oxenstjerna-, Bonde-, Bjelke-, Yö ja Päivä-suvut — kaikki nämä olivat Ruotsin ylhäisimpiä ja niiden jäsenet, erittäinkin vanhemmat, jotka itse muistivat Maunu Eerikinpojan ja Albrektin ajat, olivat lapsuudestaan perehtyneet siihen oppiin, että valta oli heidän omaisuuttansa. Tämä oppi oli siinnyt edellisistä taisteluista kuningasta vastaan, hän kun oli ainoa, jota ylimysvallan tarvitsi peljätä, ja joka myöskin täydellisesti taistelussa kukistui. Nyt oli uusi vaihe tullut tähän taisteluun. Valta, jota ei kukaan näihin asti ollut ajatellutkaan, kohottautui heidän jalkainsa alta ja esiintyi niin varmana ja valtiaan tapaisena, kuin olisi noussut kuninkaan sijalle. Tosin he olivat kuulleet valitushuudot, mutta niihin heidän korvansa olivat tottuneet; he eivät koskaan saattaneet uskoa, että sen pienen aran linnun sijaan, joka metsän peitossa vaikerteli, sieltä oli lentävä kotka, jonka siivet peittäisivät koko valtakunnan varjoonsa.

Tällä vallalla, joka yht'äkkiä kohottihe alttiiksi antaumuksen koko majesteetillisuudessa, oli kahtalainen vaikutus näihin herroihin. Toisissa nousi halu vastustaa ja uurtaa tätä estettä ja kukistaa se, niin kuin ennen olivat kukistaneet kuninkaanvallan. Toisissa syntyi ja varmistui yhä enemmän vakuutus siitä, että se, mitä he näkivät, tosiaankin oli valta, ja että tätä valtaa saattoivat hyväksensä käyttää yhtä hyvin he, kuin tuo pieni vuoritolallinenkin. Edellisen suunnan miehiä olivat neuvoston vanhemmat herrat, jotka itse muistivat, kuinka Kaarlo Ulvinpoika, Toftan herra, ja Bo Juhonpoika Grip olivat vääntäneet valtikan Maunu Eerikinpojan kädestä ja jättäneet oljenkorren Albrekt kuninkaan käteen; Krister Niilonpoika (Vaasa), piispa Knuutti Bonpoika (Yö ja Päivä), Oxenstjernat, Yö ja Päivä-suvun -herrat, kaikki nämä kuuluivat siihen. Jälkimmäiseen saa lukea rikkaan ja mahtavan Kaarlo Knuutinpojan (Bonde), ehkä myöskin Kaarlo Orminpojan (Gumsehufvud), muutamia Bjelke-suvusta, ylimalkaan nuoremmat, ne jotka tosin olivat kuulleet menneiden aikain loistosta ja täysivaltaisuudesta puhuttavan eivätkä tahtoneet mitään niistä hellittää, mutta jotka eivät kuitenkaan voineet olla huomaamatta, minkä varman jalansijan he saivat, jos heidän onnistuisi päästä siihen asemaan, missä nyt oli Engelbrekt Engelbrektinpoika.

Parhaiten kykenivät sekä Engelbrektiä että koko hänen johtamaansa kansanliikettä arvostelemaan ne, jotka joko asemansa takia ylimalkaan taikka synnynnäisestä ylevämielisydestä eivät sallineet yksityisten etujen itseänsä eksyttää, taikka jotka oikeammin olivat kokonaan olosuhteiden ulkopuolella, mutta kuitenkin kyllin lähellä voidakseen niitä ennakkoluuloitta arvostella. Sellaisia olivat Ewerstenin kreivi Hannu ja myöskin Tukholman linnan vouti, valtaneuvos Hannu Kröpelin. Ollen saksalaisia eivät he kuuluneet kumpaankaan valtakuntaan ja jälkimmäinen näkyy olleen aikansa jaloimpia miehiä. Vaikka hän alinomaa pitikin kuninkaansa parasta silmällä, eivät häneltä sentään jääneet huomaamatta ne epäkohdat, jotka olivat olleet kapinan syynä. Ja samalla häntä pidettiin suurena ja hyvin ansaitussa arvossa niin hyvin valtakunnan neuvoston jäsenenä, kuin myöskin sukulaisena muutamalle maan rikkaimpia ja ylhäisimpiä sukuja, Oxenstjernoille. Hänen tyttärensä Märta oli näet naimisissa Pentti Jönsinpojalla (Oxenstjerna), jonka ensimmäinen vaimo, Kristiina, oli Krister Niilonpojan (Vaasa) tytär. Molemmille läsnäoleville herroille hän siis oli sukua ja katsoi kenties sen tähden voivansa puhua vapaammin kuin muutoin olisi puhunut.

"Te sanotte lakia rikotun", näin keskeytti Krister herra sen pitkän vaitiolon, joka oli syntynyt linnanherran puheen johdosta, "ja että kuninkaan voudit ovat sen rikkoneet... Minusta näyttää asia vähän toisenlaiselta, minä arvelen vian olevan kuninkaassa itsessään, hän kun on laiminlyönyt drotsin ja marskin asettamisen, jotka olisivat voineet hoitaa hallitusta ja pitää järjestystä hänen poissa ollessaan. Hän on siinä kohdin oikeassa, tuo talonpoikain päällikkö, ett'ei kuningas ole antanut valtakunnan neuvoksille sitä arvoa, kuin olisi pitänyt..."

"Tuota oikeudenkäyntiasiaa, jonka kuningas jätti tanskalaisen neuvoston ratkaistavaksi, sitä ette te, äidinisä, koskaan voi unhottaa", virkahti Jöns Pentinpoika.

"Olet oikeassa, tyttärenpoika, sitä en voi unhottaa; vedottu ruotsalainen oikeusjuttu on Ruotsin neuvoston ratkaistava, muilla ehdoillahan ei Eerikki Pommerilainen päässyt Ruotsin kuninkaaksi. Nyt istuivat tanskalaiset herrat siellä tuomitsemassa ja ainoastaan kaksi ruotsalaista piispaa oli läsnä. En kuitenkaan siitä nyt aikonut puhua, tahdoin vaan, monia mainitsematta, yhdellä tapauksella osottaa,

että meilläkin, neuvoston herroilla, saattaa olla todenperäisiä syitä valittaa ... mutta emme me silti ole tarttuneet miekkaan oikeutta hakeaksemme... Lyhyesti sanoen on minun arveluni asiasta se, että kuningas on saatava asettamaan drotsi ja marski ja tässä toimessa on tuo talonpoika auttava meitä paremmin kuin me itse, mutta pyrintöjemme ensimmäisenä ja viimeisenä tarkoituksena täytyy olla juuri tämän talonpoikaispäällikön vallan rajoittaminen..."

"Hyvin puhuitte, appi", lisäsi Pentti Jönsinpoika, "meidän täytyy soukenta siivet tuolta kesyttömältä metsälinnulta ja voittepa hyvinkin, Hannu lanko, panna miehen kuninkaan rinnalle. Vähänpä hän minusta näyttää eroavankin kuninkaasta. Antoihan hän nyt Upsalassa kaksi kolmannelta veroista anteeksi! Sellaista eivät rehelliset ritarit voi sietää. Ja kun nyt valtakunnan herrat ja miehet yhtyvät Vadstenaan määrättyssä kokouksessa, niin tarjoutuu itsestään tilaisuus saada tälle asialle jonkunlainen loppu."

"Mutta yhtä aiheellinen kuin meidän tyytymättömyytemme on", jatkoi Krister herra, "yhtä hävytön on tämän Engelbrektin ja talonpoikain käytös. He nurkuvat verojansa ... no niin, tahtovatko he päästä verottomiksi? Jumala ja Pyhä Eerikki armahtakoot, mutta jos he pääsevät herroiksi, niin kuin tarkoittavat päästä, niin he tulevat palauttamaan tuon pyhän kuninkaan oman ajan, jolloin ei melkein mitään veroja ja rasituksia ollut ... ja siitä varjele meitä laupias Herra Jumala!"

"Amen! äidinisä", lisäsi Jöns Pentinpoika. "Jos talonpojat pääsisivät hallitsemaan, niin saisivat herrat etuoikeuksiansa haikailla..."

"Sen tähden meidän tulee toimia yhteisvoimin, talonpoikaiskapina on kukistettava ja tottahan Vadstenassa siihen sopivat keinot keksimme!"

"Jollemme mahdollisesti jo sitä ennen ole saaneet muuta ajatellaksemme", virkahti Jöns herra.

"Ja mitä, rakas poikani?" kysyi Pentti ritari.

"Arvelen vaan, ett'ei kokousta pidetä ennen kuin elokuun 16 päivän tienoilla ja siksi saattaa paljon tapahtua..."

"Tapahtukoonpa mitä tahansa", huudahti Pentti ritari tulipunaisena, "mutta tahdonpa nähdä, kuka on estävä valtakunnan neuvoksia menemästä kuninkaan kuuluttamaan kokoukseen."

Vanha Krister herra lennähytti tuiman silmäyksen tyttärenpojalle, mutta kääntyi sen jälkeen Hannu Kröpeliniin.

"Olin odottanut täällä tapaavani jonkun Göksholman suvusta ja tiedätte kai, lanko, tullemme tuumimaan, kuinka parhaiten voisimme olla herrallemme kuninkaalle apuna..."

"Herra Pentti Steninpoikaa odotan tänne", sanoi vastaten Kröpelin, "ynnä hänen poikaansa, herra Maunu Pentinpoikaa Göksholmasta..."

"Sittenpä voimme puhella yhdessä niin kauvan kuin on vielä aikaa", jatkoi Krister herra, "ennen kuin Engelbrekt on päässyt liiaksi voitolle."

Katkeruus, jolla vanhus puhui, ilmaisi kylliksi, mitä hänessä kyti, ja ett'ei hän kovin tarkoin tulisi punnitsemaan niitä neuvoja, joita oli pidettävä tuota peljättyä ja vihattua Engelbrektiä vastaan. Hannu Kröpelin ymmärsi sen hyvin, mutta hän halusi johtaa keskustelun rauhallisemmalle alalle ja se onnistuikin hänelle joissakin määrin, kunnes odotetut herrat saapuivat.

"Uutisia Örebrosta", huudahti nuori Maunu Pentinpoika tuskin maltaen tervehtiä sisällölijoita. Ja nämä taas olivat yhtä innokkaita kuuntelemaan, kuin hän kertomaan, niin että selvästi tuli ilmi, miten kaikkien ajatukset pyörivät vaan tuossa pienessä miehessä.

"Matti Kettilberg on tehnyt pakkosopimuksen", sanoi Maunu lyhyesti.

Tieto sai kaikki hämmästyään. Örebron linna oli valtakunnan vahvimpia.

"Matti Kettilberg on tehnyt pakkosopimuksen!" huudahtivat kaikki yhteen ääneen.

"Jollei hän saa kuninkaalta apua kuuteen viikkoon", lisäsi Maunu, "niin hän jättää linnan Engelbrektin käsiin, sellaiset ovat pakkosopimuksen ehdot."

"Onko tuo mies sitten ihmistä enempi!" huudahti Pentti ritari.

"Hän on verrattoman uskalias", virkkoi herra Pentti Steninpoika (Yö ja Päivä) "ja Örebron vouti on käyttäytynyt aivan päättömästi. Engelbrekt otti etuvarustukset ilman taistelua ja sitten täytyi Matti Kettilbergin suostua niihin ehtoihin, mitkä tarjottiin."

"Ja minne tuo pieni mies nyt aikoo?" kysyi Krister herra pilkallisesti.

"Hän on mennyt Södermanlantiin", vastasi Pentti Steninpoika, "ja että tietäisitte, mitä voivat osallensa odottaa myöskin ne herrat ja miehet, jotka ovat valtakunnan synnynnäisiä, niin tahdon kertoa, että itse Strängnäsän Tuomas piispalta on ryöstetty kippunta silavaa Nontunan kirkosta."

"Se mitä sanotte, Pentti Steninpoika, kummastuttaa minua suuresti", sanoi nyt ritari Pentti Jönsinpoika (Oxenstjerna). "Useimmissa tilaisuuksissa, missä minä olen ollut Tuomas piispan puheilla, sen jälkeen kuin meteli alkoi Taalainmaassa, on hän osottautunut tuon pienen miehen ystäväksi, ja mitä Södermanlantiin tulee, niin ovathan he jo karkoittaneet Hartvig Flögin Gripsholmasta."

"Mutta Nyköpingissä on vielä Albrekt Styke ja tuskinpa hänkään voinee välttää Matti Kettilbergin kohtaloa. Menehän tuo sentään mukiin vielä niin kauvan kuin on vaan noista ulkomaalaisista puhe, mutta uskokaa pois, jalot herrat, kohta on meidänkin vuoromme tuleva!"

"Ja sen tähden, Pentti ritari", sanoi Krister herra merkitsevästi silmää iskien, "sen tähden näyttää meistä täällä olijoista olevan aika yhdessä tuumia, kuinka voisimme elää rauhassa Ruotsin valtakunnassa, etenkin nyt kun herrainkokous kohta pidetään Vadstenassa..."

"Jos talonpojat Nyköpingistä vaeltavat Itägotanmaahan, niin kuin on luultavaa", sanoi vastaten Pentti Steninpoika, "niin mahtanee käydä meille metsän pohjoispuolella oleville vaikeaksi päästä Kolmårdenin eteläpuolelle. Bo veljeni oleskelee kuitenkin siellä Kaarlo Knuutinpojan tykönä Fågelvikissä."

"Puhutteko tekin sillä suulla?" mutisi Pentti Jönsinpoika (Oxenstjerna) kalveten, mutta lisäsi ääneen, "mitä sitten tapahtuneekin, niin lienemme me neuvoston jäsenet yhtä mieltä, ja helpompi minusta näyttää puro olevan tukkia kuin virta."

Palvelija tuli sisään ja kuiskasi muutamia sanoja linnan herralle, jonka jälkeen tämä kääntyi herroihin, kehottaen, ennen kuin vakaviin keskusteluihin ryhtyivät, virkistämään itseänsä maljallisella viiniä.

Herrat nousivat sen tähden liikkeelle ja läksivät huoneesta. Ainoastaan ritari Pentti Steninpoika Göksholmasta jäi.

"Pari sanaa, jalo Hannu herra", sanoi hän.

"Olen käskettävänänne, Pentti ritari!"

Ei kumpikaan heistä huomannut, että pieni mustapukuinen olento kuulumattomin askelin oli tullut huoneeseen ja jäänyt oven suuhun seisomaan. Oli jo iltapäivää kulunut aika pitkälti, ja vaikka oli keskikesä, niin oli kuitenkin valo syvässä pimeässä huoneessa niin heikko, että tuota pientä mustaa olentoa saattoi pitää varjona, etenkin kuin hän osasi vähitellen hakea itsellensä oivallisen sijan oven poskesta ulkonevan ison tulisijan synkkään varjoon.

"Asiani koskee ystäväänne, Hannu kreiviä!" alkoi Pentti ritari.

"Ja naimaliittoa, jonka pitäisi yhdistää teidän sukunne kreivin sukuun", jatkoi Kröpelin.

"Oikein ... mutta nyt en tiedä, miten minun on asiaa aprikoiminen, kun onnettomuus niin yht'äkkiä on Hannu kreiviä kohdannut."

"Se onnettomuus elköön teitä ollenkaan huolettako, Pentti ritari!" vastasi Kröpelin. "Minä takaan, että kreivi ennen pitkää saa vapautensa jälleen, mutta..."

"Mitä, Hannu ritari, mikäpä teitä enemmän huolettaisi?"

"Hänen tyttärensä!"

"Agnes neiti ... en ymmärrä teitä."

"Hannu kreivi on minulle kirjoittanut ja pyytänyt minua ottamaan hänen tyttärensä turviini hänen poissaolo-ajakseen ja sallimaan hänen päästä tyttäreni Märta rouvan luokse. Tämän pyynnön olisin mielelläni tahtonut täyttää, mutta sitä ei näy olevan minulle suotu..."

"Ja miks'ei, miks'ei, Hannu ritari?"

"Koska kreivin tytär on jäljettömiin kadonnut."

"Tuhat tulimmaista, mitä sanottekaan?"

Asia näkyi hyvin läheltä koskevan ritariin; hän oikein tuskaili tuon odottamattoman tiedon saatuaan. Varmaankin hän oli paljon tälle naimiskaupalle perustanut, enemmän kuin oli antanut päältä päin

näkyä. Kokenut Hannu Kröpelin huomasi sen myöskin, mutta hän ei pitänyt sillä hetkellä sopivana enempiä asiaan sekaantumista ja odottamaton tulisijan nurkasta kuuluva liikaudus kiinnitti myöskin hänen huomiotansa, niin että hänen ajatuksensa joutuivat aivan toiselle tolalle.

"Onko siellä ketä?" huudahti hän ja meni lähemmäksi nurkkaa.

Silloin astui mustapukuinen esiin ja kumarsi nöyrästi.

"Armollinen herra", sanoi hän, "minä olen halpa, onneton mies, minä pyysin palvelijan itseäni ilmoittamaan, mutta hän ei sitä tehnyt, ja kun välttämättömästi tahdoin teitä puhutella, niin tulin sisään..."

"Ken olet, joka siten uskallat hiipiä sisään?" kysyi linnanherra kiivastuen.

"Elkää kiivastuko, armollinen herra", jatkoi mies nöyrästi, "minä en uskaltanut keskusteluanne keskeyttää, jalot herrat...! Minä olen, se on, minä olen ollut kirjurina Vesteråsin voudilla, Jösse Eerikinpojalla."

Hannu Kröpelin tarkasteli tuikeasti pientä miestä ja muistutteli, missä hän ennen oli samat kasvot nähnyt.

"Ja miksi olet herrastasi luopunut?" kysyi sillä välin Pentti ritari.

"Hän ei enää palvelustani tarvitse!"

"Aiot kai sitten ruveta Tukholman linnanvoudin palvelukseen?"

"Aikomukseni oli tarjota vähäpätöistä palvelustani Hannu ritarille", vastasi mies.

"Kuuleppa, mies", virkahti yht'äkkiä linnanherra otsa rypyssä, "sinähän viime vuonna juhannuksen aikaan veit minulta muutaman kuninkaankirjeen Tuomas piispalle Tynnelsöhön?"

"Minä vein, armollinen herra, ja annoin sen piispan omaan käteen!"

"Niinpä niin, mutta kun linnasta läksit, jätit jälkeesi varjon, josta piispakin on kärsiä saanut. Siltä vieraalta, joka piispalla silloin oli, varastettiin yöllä ... tunnetko varasta, mies?"

"Ah, armollinen herra, näinä aikoina, kuka voi tuntea kaiken pahan ja kaikki pahat ihmiset?... Onko sitten minua, mies parkaa, silläkin tavalla poissa ollessani paneteltu! Sitä josta minua nyt syytätte, ette voi milloinkaan toteen näyttää."

"Siitä puhumme toiste, mutta yhden asian sanon sinulle: elä koskaan enää tule silmiäni eteen, jos elää mielit, ja vielä toisenkin, käännä pian suuntasi, sillä minusta näyttää, että olet jo pitkälle kulkenut tietä, joka ei ole hyvä."

Mies kumarteli ja kuului siltä kuin hän olisi itkeä nyyhkyttänyt mielenliikutuksesta. Mutta hän näki kuitenkin olevan syytä kiireesti lähteä huoneesta.

Myöskin molemmat ritarit läksivät toisten herrain luokse, niin että Bernard Osenbrügge jäi yksinään huoneeseen.

Hän oli kirjoittanut valmiiksi kuninkaalle menevän kirjelmän[5] ja pannut sen syrjään. Hän oli myöskin kirjoittanut kirjeen valtakirjoineen Danzigin neuvostolle, ja hän istui edes takaisin hoippuillen tuolillaan, ikään kuin olisi itsekseen tuumailnut niitä merkillisiä tapahtumia, joita nuo ylhäiset herrat olivat puhuneet. Kirje oli hänen edessään pöydällä ja vähän väliä loi hän silmänsä siihen. Vihdoin hän otti kynän ja kirjoitti nimikirjoituksen alle seuraavaa:

"Täällä on mies, jonka nimi on Engelbrekt Engelbrektinpoika, ja joka on syntynyt Taalainmaassa, josta vaskea ja rautaa saadaan. Hän on koonnut ympärillensä 40- tai 50,000 miestä ja voisi kai saada useampiakin, jos tahtois. Hän on polttanut poroksi monta linnaa, kaupunkia ja kylää, ja hänen sotajoukkonsa, jota sanotaan taalalaisiksi, on tullut Tukholmaan aivan niin kuin kerettiläiset Danzigiin ja leiriytynyt yhdelle laidalle kaupunkia, niin että odotettiin hyökkäystä, jonka kuitenkin Kröpelin on saanut estetyksi tekemällä aselevon Engelbrektin kanssa marraskuun 11 päivään asti. Taalalaisten tarkoituksena on saada oma kuningas Ruotsiin ja karkottaa Eerikki kaikista kolmesta valtakunnasta. He tahtovat itse päästä herroiksi ja he toivovat saavansa kaikki asiat sille kannalle, jolla olivat olleet tässä maassa paljon kunnioitetun Eerikki pyhän aikana, jolloin ei mitään veroja, rasituksia tai tulleja ollut olemassa".[6]

Nämä rivit kirjoitettuaan hän nousi istualtaan ja läksi huoneesta.

II.

Göksholman herrat.

Elokuun 1 p:nä 1434 oli äsken kertomamme kokous ollut Tukholman linnassa. Muutamia päiviä sen jälkeen astuskeli yksinäinen matkamies sitä tietä pitkin, joka Nyköpingistä lähtee luoteista suuntaa. Se oli pieni vähäpätöinen mies ja hän näytti käynnistä ja ryhdistä päättäen olevan väsyksissä pitkästä matkastaan. Päivä läheni loppuansa ja hänen raukeat silmänsä huomasivat mielihyvällä kappelin huipun kohoavan kaukaa puiden latvojen välistä.

Pian oli hän tuon pienen kappelin luona. Se oli Vadsbron kappeli. Hän tarkasteli läheisiä rakennuksia, mistä hän kenties voisi hakea yösijaa, mutta luultavasti hänellä oli syynsä olla siinä toimessa liikaa kiirettä pitämättä, sillä hän haki itsellensä aivan läheltä tietä piilopaikan kahden korkean kuusen välistä.

Kaikkialla vallitsi hiljaisuus ja tuuli kulki niin hiljaa puitten välitse, että tuskin lehtikään liikautti. Maisema oli suloinen katsella ylänköineen ja alankoineen, mutta luonnon kauneudesta ei tuo väsynyt matkamies näkynyt ollenkaan lukua pitävän. Hänen mielensä täytti kokonaan joku asia, joka esti häntä näkemästä mitään ulkopuolelta itseänsä. Painoiko häntä huoli vai valmisteliko hän aivoissaan jotakin konnantyötä, sitä olisi pintapuolisesti tarkastamalla ollut vaikea päättää. Rypistetyt kulmakarvat, nyrkkiinpuristettu käsi, jota hän tuon tuostakin löi nostettua polveansa vasten, silmissä palava tuima tuli näyttivät pikemmin puolustavan jälkimmäistä otaksumista kuin edellistä.

Pienessä kappelissa laulettiin messua ja ääni tunki metsään ja mäelle, jolla matkamies istui; mutta nuo pyhät sävelet jäivät yhtä tehottomiksi kuin luonnon kaunis maisemakin. Päinvastoin näyttivät hänen silmänsä palavan tuikeankin ja hänen kasvonsa tasoittuvan, ikään kuin hän nyt vasta olisi sieluntyössään päässyt mieluiseseen tulokseen. Välistä näyttää siltä, kuin pahat ajatukset syntyisivät ja kehittyisivät pikemmin ja varmemmin silmätysten kauniin ja pyhän kanssa, niin kuin saman auringon lämpö tuleennuttaa sekä kukkaisen että käärmeenmunan. Omituiselta se tuntuu, mutta pyhimmät asiat ovat tavallisesti välttämättöminä ehtoina pimeyden henkien esiin manaamiseen ja papin pyhittämää rippileipä on vieläkin kansanluulon mukaan oivallinen pääsykirja pahalaisen pitoihin.

Miehen ajatuksenjuoksu keskeytyi, kun muutamia ratsumiehiä tuli ajaen tietä pitkin. Heitä oli luvultaan neljä. Kaksi herrasmiestä ajoi edellä ja vähän jälempänä kaksi palvelijaa. He pysähtyivät, kun kuulivat messun laulantaa kappelista ja paljastivat päänsä sekä tekivät ristinmerkin. Kätkeytynyt matkamies piti malttamattoman tarkasti silmillä heidän kaikkia liikkeitään ja hänen silmänsä välähdykset osottivat, että näiden herrain näkeminen koski häneen mitä likimmin.

Herrain vielä seisottaessa hevosiansa kuului vielä muuan ratsastaja toiselta suunnalta lähenevän Vadsbron kappelia. Herrain liikkeistä näki tarkastaja hänen olevan aivan lähellä heitä, vaikka hän ei vielä itse häntä nähnyt. Herrat ratsastivat tulijaa vastaan ja tulivat sen kautta pysähtymään aivan niiden kahden puun kohdalle, joiden suojaan mies oli asettunut.

"Näin myöhään iltasella", virkkoi viimeksi tullut, jonka musta puku selvästi ilmaisi hänen kuuluvan hengelliseen säätyyn, "ette arvellakseni aikone mennä isäni talon ohitse sieltä yösijaa hakematta, jollei matkallanne liene muuta kiireellisempää määrää."

"Kiitos, herra Sigge Ulvinpoika", vastasi vanhempi herroista, "me tulemme Tukholmasta ja olemme nyt matkalla kotiimme Göksholmaan."

"Silloinpa tiedätte uutisia, joita isäni, Lagmansön vanha Ulvi Pentinpoika voi haluta kuulla ja olette sen tähden hänen luoksensa kaksinkerroin tervetulleet!"

Sitten herrat jatkoivat matkaansa syrjätieta etelään päin. Kun varjot vähän aikaa sen jälkeen pitenemistään pitenivät ja hämärä levitti verhoansa niityille ja kedoille ja yön hiljaisuus salli pienen virran, joka virtasi kappelin ohitse, yhä kovaäänisemmin äyräittänsä välissä kohista, kohosi tuo hinterä mies piilopaikastaan esiin ja läksi kulkemaan samaa tietä, jota nuo kolme herraa ja heidän palvelijansa olivat menneet.

Lagmansön kartanossa oli silloin isäntänä herra Ulvi Pentinpoika (Sparre), jo vanha mies, jonka kolmesta pojasta vanhin, Fader Ulvinpoika, oli naimisissa Elin Niilontyttären kanssa, joka oli Pentti Steninpojan sisarenlapsi isänpuolelta. Nuorin, Sigge Ulvinpoika, oli ruvennut kirkon palvelukseen ja toivoi näihin aikoihin pääsevänsä päädiakooniksi Strängnäsiin. Se suku, johon hän kuului, oli valtakunnan vanhimpia ja mahtavimpia, vaikk'ei kellään sen jäsenistä tähän aikaan ollut mitään erittäin huomattavaa asemaa. Mutta valtakunnandrotsi Kaarlo Ulvinpojan, Toftan herran, muisto loi jonkinlaista

loistoa suvulle. Vanha Ulvi kuului erityiseen haaraan tätä sukua ja oli järjestyksessä viides kantaisästä lukien, kun sitä vastoin Kaarlo Ulvinpoika oli kuudes kantaisästä ja kuului vanhempaan haaraan, joka loppui hänen poikaansa, Knuutti Kaarlonpoikaan. Tämä viimeksi mainittu kuoli ennen isäänsä.

Suuren ilon tuotti herrain ja pojan tulo vanhalle herralle, joka istui kartanonsa isossa yksinäisessä salissa. Paljon kyseltiin ja paljon puheltiin iltasella ja monta entisajan muistoa verestettiin ja asetettiin kaiken sekä julkisen että yksityisen elämän esikuvaksi. Mieluimmin hän kuitenkin puhui sukulaisestaan ja Margareta kuningattaresta, jonka innokkaaksi puoluelaiseksi Kaarlo Ulvinpoika lopulta tuli, vaikka kuningatar voimakkaammin kuin kukaan niistä kuninkaista, joiden kanssa hän aikoinaan oli valtikasta otellut, kävi herrain vallan kimppuun.

Sitä mikä nyt tapahtui, kun talonpojat läksivät liikkeelle ottaakseen valtakunnan ja sen linnat huostaansa, sitä ei kuluneen vuosisadan mies jaksanut käsittää. Hän oli aikoja sitten vetäytynyt pois mautille ja Margareta kuningattaren jälkeisiä tapahtumia hänen mielestään tuskin kannatti vakavasti muistellakkaan. Niitä mielipiteitä pitemmälle kehittämään, jotka innostuttivat herroja Tukholman linnassa, oli siis Langmansössä käynti varsinkin omiansa.

Kohta erosivat herrat ja molemmat vieraat vietiin makuuhuoneeseensa, jonne ainoa kotona oleva poika, Sigge Ulvinpoika, heitä oli johtamassa.

"Teillä on", sanoi tämä vanhemmalle vieraistansa ystävällisesti, saattoipa sanoa mielistelevästi hymyillen, "teillä on jotakin mieltänne synkistytymässä, ritari Pentti Steninpoika, muutakin kuin mistä tänä iltana olemme isäni kanssa puhelleet!"

"Ja jospa minulla onkin jotakin mieltäni painamassa", vastasi ritari, "niin tuskinpa se puhumisesta paranee!"

"Ehkäpä kuitenkin", virkkoi tuleva päädiakooni, "puhukaa suoraan, minä tahdon kernaasti puhua puolestanne isälleni, jos vaan hän voipi auttaa, ja tahtovan minä hänen tiedän sukulaisuuden tähden."

"Jos isänne voi minulle lainata rahasumman,§[7] minkä tarvitsen", vastasi Pentti ritari, "niin olen siunaava sitä hetkeä, jona teidät tapasin ja te toitte minut tänne."

"Luulenpa hänen voivan, ja jos tahdotte, niin otan toimittaakseni sen asian teille..."

"Vilpittömästi kiitän teitä ja voitte aina luottaa sekä minuun että poikaani, jos jonkun kerran vuorostanne tarvitsette ystäväntöytä."

"Sitäpä saattaisin hyvinkin pian tarvita", virkkoi Sigge Ulvinpoika, "ja voittehan kyllä puhua puolestani sedällemme, Linköpingin Knuutti piispalle, Strängnäsän päädiakooninvirkaan nähden, jonka hänen veljensä, teidän setänne, Niilo Bonpoika on perustanut, ja joka nyt tulee täytettäväksi. Hän on lähin sukulainen ja hänellä on suuri vaikutusvalta Tuomas piispaan, ja jos on totta, mitä kerrotaan, että arvoisa isä Tuomas piispa kuuluu olevan Engelbrektin ystävä enemmän kuin toivottavaa on, niin mahtaisipa teille herroille olla hyvinkin sovelijasta, että piispan omassa tuomiokapitulissa olisi olemassa talonpoikaispäällikölle vastapaino."

"Tuossa käteni, herra Sigge Ulvinpoika, minkä voin, sen sydämestäni olen puolestanne tekevä."

Sigge herra poistui ja vieraat jäivät kahden kesken. Heidän mielentilansa oli kuitenkin sellainen, että eivät he voineet antautua levon valtaan. Vanhempi herra astui raskain askelin edes takaisin huoneessa, kun taas nuorempi istui jalat ojennettuina ja pää kumarassa suotta aikojaan palasiksi nyppiä kaunistaa kukkaa, jonka oli taittanut pihamaalla kasvavasta ruusupensaasta tullessaan ritarisalista siihen luultiin, jossa heidän makuuhuoneensa oli.

"Miten hyvänsä aprikoinkin asioita ja asemaamme, poika", sanoi Pentti ritari ja seisattui poikansa eteen, "niin jää ainoaksi pelastukseksenne naimisesi toteutuminen kreivintyttären kanssa."

"Olisipa toki olemassa toinenkin keino, arvelen ma", vastasi poika.

"Ja mikä, Maunu?"

"Joku paremmanpuolinen lääni, esimerkiksi Örebro."

"Örebro...!"

"Se sopisi mielestäni Göksholman herralle!"

"Niinpä niin, Maunu, Örebro lääneineen, se pelastaisi meidät... Mutta kuinka luulet sen linnan olevan saatavissa; kuningas ei mahtane luopua tavastaan eikä mahtane antaa sitä syntyperäiselle ruotsalaiselle."

"Ja miksi se sitten olisi saatava juuri Eerikki kuninkaalta, isä?"

"Kautta viiden haavan, Maunu, kuuliko korvani oikein?... Keneltä Göksholman Pentti Steninpoika ottaisi läänin, jollei Ruotsin kuninkaalta?"

"Engelbrektiltä!" vastasi poika ja nousi seisoaalleen.

"Kautta elävän Jumalan veren, Maunu poikani, muista mihin sukuun kuulut! Tahraisinko minä, tahraisiko Pentti Steninpoika vanhan kunniallisen vaakunakilpensä ottamalla linnan talonpojan kädestä? Tuhat tulimmaista, poika, mitä uskallatkaan ehdottaa!"

"Ottihan Niilo Kustavinpoika Vesteråsin saman talonpojan kädestä!"

"Elä minulle mainitse tuota Niiloa... Ennen jätän maat ja mannut, ennen täytyy meidän, sekä sinun että minun, syödä leipämme jonkun sukulaisemme turvissa, kuin minä otan Örebron linnan tai mitään muuta kenenkään muun kuin kuninkaan kädestä, niin totta kuin Jumala ja pyhä Eerikki kuningas valani kuulko!"

"Saattaapa kuitenkin kestää, ennen kuin Eerikki kuningas tulee Ruotsiin ja sitä ennen..."

"Tuhat tulimmaista!" huudahti Pentti herra ja iski raskaan nyrkkinsä tammipöytään, "tuhat tulimmaista, että tämän Engelbrektin ja hänen talonpoikainsa piti tulla sotkemaan kaunis suunnitelmani, joka oli milt'ei valmis... Hannu kreivi vankina, hänen tyttärensä kateissa... Ja kaikki tämä on tuon Engelbrektin työtä!"

Hiljainen kolkutus ovelle herätti molempain sisällöolijain huomion.

"Ken siellä", karjaisi Pentti ritari ja katsoi ovea kohti.

Tämä aukeni aivan hiljaa ja pieni hinterä mies, sama jonka ritari oli nähnyt Hannu Kröpelinin luona Tukholman linnassa, seisoj nöyrästi kumarrellen hänen edessään.

"Elkää vihastuko, armollinen herra", alotteli pieni mies, mutta ei ennättänyt sanoa enempää, ennen kuin Pentti herra syöksähti häntä kohti.

"Katala mies!" huudahti hän, "pitääkö minunkin toistaa sinulle, mitä Tukholman linnassa kuulit?"

"Tehkää vaan se armollinen herra", sanoi pieni mies ritarin vihaa säikähtämättä, "tehkää vaan se, niin käy teille, niin kuin on käynyt monelle muulle, että tietämättänne lykkäätte onnen luotanne."

Ritari kiinnitti kummastuneena silmänsä mieheen; hän oli nähtävästi kahden vaiheilla, heittäisikö ulos tuon julkean vai kuuntelisiko vielä mitä hänellä saattoi olla sanomista. Äkillinen käden liike osotti kuitenkin kohta edellisen tuuman pääsevän voitolle. Mutta pieni mies sai yhdellä ainoalla sanalla nostetun käden jännittyneet lihakset herpoamaan.

"Hannu kreivi!" sanoi hän.

Ritarin muoto kehotti häntä jatkamaan.

"Kenties voisin minä, köyhä mies, olla teille apuna sen päämäärän saavuttamisessa, josta puhuitte Tukholman linnan jalon vouden kanssa..."

"Mistä puhut mies?" kysyi ritari vihan jälkiä vielä katseessa ja äänessä.

"Siitä asiasta, jota sydämestänne toivotte — poikanne ja tuon rikkaan kreivin tyttären naimisesta...! En tahdo salata kuulleeni teidän ja Hannu ritarin siitä puhuvan, ja jos se oli väärin, niin minä sen voin sovittaa tarjoamalla teille saman palveluksen, jonka ylpeä linnanvouti hylkäsi."

"Puhu selvästi ja kiertelemättä, mies, kuka olet ja miten voit minua palvella?"

"Nimeni on Martti", vastasi mies, "ja olen ollut kirjurina Jösse Eerikinpojalla, mutta nyt en enää ole hänen miehiänsä, vaan voin tarjota palvelustani kenelle hyvänsä, joka vaan tahtoo vaivani palkita. Teillä, ritari, on vaikea tehtävä..."

"Jos sinulla on mitään vihiä kreivintyttärestä, niin sano se suoraan", huusi Maunu Pentinpoika ja hypähti pystyyn.

"Kyllä minulla on!"

Molemmat herrat katsahivat toisiansa silmiin ja viimeinenkin vihanilme hävisi Pentti ritarin kasvoista.

"Sano pian", kiirehti Maunu, "missä hän on?"

"Minkä tiedän, sen tahdon sanoa", alkoi mies aivan tynesti. "Viime vuoden juhannuksesta asti olen oleskellut Kööpenhaminassa ja usein ollut kuninkaan puheilla; olin siellä silloinkin, kun entinen herrani, Jösse Eerikinpoika tuli sinne, ja kun hänen seuraajansa Vesteråsin voudinvirassa, Hannu kreivi, tuli. Jo tiedätte, että kreivi pantiin vankeuteen ja minä hankin luvan päästä kreivin puheille ja tarjosin hänelle palvelustani, niin kuin olen sitä teille tarjonnut, mutta hän käski minut pois. Juuri kun läksin hänen luotansa, tuli Melcher Gjordinpoika ja minä kuulin vankilanoven raosta osan ja varsin tärkeän osan heidän keskustelustaan. Kreivi kysyi tytärtään ja hänen vanha voutinsa kertoi kummallisia asioita..."

Göksholman herrat näyttivät jotenkin vastenmielisesti kuuntelevan miehen kertomusta, ja jos saapuvilla olisi ollut joku, niin he varmaan olisivat inholla ajaneet urkkijan luotansa, vaikka panivatkin suurta arvoa niihin tietoihin, joita häneltä voivat saada. Kiusaus oli kuitenkin liian voimakas ja he tyydyttivät omantuntonsa vaatimuksia ottamalla näköjään vastenmielisesti vastaan, mitä heille tarjottiin. Viekas kertoja, joka luultavasti sen huomasi, keskeytti vähäksi aikaa kertomuksensa, tutkiakseen, missä määrin ritarit nyt olivat hänen vallassaan.

"Kuulitko kummallisia asioita?" kysyi vihdoinkin Maunu malttamattomana.

"Kuulin!"

"Kautta Vapahtajan ristinpuun! Elä siinä turhaan meitä viivyttelä, mies!" karjasi taas Maunu.

Pieni mies otti pari askelta eteenpäin ja sanoi enemmän kuiskaten kuin puhuen:

"Kreivin tytär rakastaa toista..."

"Rakastaako toista?"

"Ja hän menee ennen luostariin ja itkee pilalle kauneutensa ja rikkautensa, kuin suostuu menemään kenellekään muulle kuin sille, jonka on valinnut..."

"Valehtelet!" karjaisi tällöin Maunu ja löi pienen miehen lattiaan, aivan vimmoissaan siitä häväistyksestä, jonka alaiseksi hänet teki jo pelkkä ajatus siitä, että ketään voitiin pitää häntä parempana.

Pieni mies nousi ylös, vähemmin ruhjoutuneena, kuin niin voimakkaan iskun saatua olisi voinut luulla, ja se viisasteleva hymy, johon hänen huulensa vetäytyivät, osotti iskun pikemmin lähentäneen päämäärää hänelle kuin edentäneen häntä siitä.

"Ette tahtone kuulla enempää, jalot herrat?" kysyi hän ja oli lähtevinään pois.

"Kenen on arvoisa neiti valinnut?" kysyi Pentti ritari verkalleen.

"Herman Bermanin!" kuiskasi mies taas herroja lähennellen.

"Se on Engelbrektin miehiä, luulen ma", virkkoi ritari. "Hänen kasvattipoikansa!"

"Entä kreivi...?"

"Kreivi sanoi sen tietävänsä, mutta puhui niin hiljaa, ett'en kuullut, mitä hän muuta sanoi. Sen vaan kuulin, että Melcher Gjordinpoika oli vienyt arvoisan neidin varmaan paikkaan."

"Ja minne...?"

"Ettekö saata arvata, jalo ritari?"

"Sanotaanhan Melcher Gjordinpojan vapaaehtoisesti jättäneen kreivin linnan Engelbrektille."

"Olisiko se sitten...?"

"Kukas muu kuin Engelbrekt? Ja mikäli minusta näyttää", lisäsi mies luotuaan mielenilmeisen silmäyksen ensin Pentti ritariin ja sitten hänen poikaansa, "niin iskunne ennen olisi pitänyt sattua Engelbrektiin kuin minuun, jalo herra."

Maunu Pentinpoika asteli levottomasti edes takaisin huoneessa mitä kiivaimman suuttumuksen vallassa.

"Jos nyt tahdotte ottaa jotakin minulta, köyhältä mieheltä", jatkoi kertoja, "ja luvata minulle suojaa ja apua, niin minä voisin auttaa teidät arvoisan neidin omistajaksi. Minä tunnen hyvin matkat ja mutkat Engelbrektin ympärillä ja..."

"Jos hankit minulle kreivintyttären ja saatat hänet Hannu Kröpelinin haltuun", keskeytti Pentti ritari ja nojasi nyrkkiin puristettua kättänsä pöytään, "niin lupaan sinulle suojaa ja apua..."

"Liian vähän, jalo herra, liian vähän!" keskeytti vuorostaan pieni mies.

Ritari katsoi häneen silmät suurina.

"Kenties uskallan henkeni puolestanne, herra...!"

"No olkoon, pääset kirjurikseni, niin kuin olit Jösse Eerikinpojallakin."

"Vieläkin liian vähän, armollinen herra... Joku talojanne tulee teidän siitä uhkayrityksestä tarjota palkakseni ja vakuudeksi antaa omanne, poikanne ja sukulaistenne kirjallinen sitoumus..."

"Paljon pyydät, mies", sanoi ritari ja aikaili kauvan, ennen kuin mitään lisäsi, ja hänen poskensa kalpenivat ja käsi vapisi huomattavasti miekankahvassa, "mutta kyllä saat mitä pyydät..."

"Hyvä, olen siis miehenne, ritari, niin pian kuin annatte sitoumuksen käsiini."

"Vadstenan herrainpäiväin jälkeen sen saat...!"

"Parempikin ehdotus minulla on, armollinen herra... Minä seuraan teitä Göksholmaan ja siellä te laaditte sitoumuksen ynnä erityiset kirjelmät veljillenne. Minä aion nyt itse matkustaa etelään Kolmårdenin kautta ja saattaisin kai silloin tavata Knuutti piispan Linköpingissä..."

Ritari tuumaili hetkisen.

"Juuri nyt", lisäsi Kirjuri-Martti, "on sopivin aika päästä Kolmårdenin lävitse, ennen kuin Engelbrekt ja talonpoikaissotajoukko ovat ennättäneet sinne Nyköpingistä. Minä läksin Albrekt Styken luota Nyköpingin linnasta, juuri kun Engelbrekt tuli sinne, ja töin tuskin olen nyt metsien kautta päässyt tänne."

"Kuinka aikoi Nyköpingin vouti ottaa vastaan talonpojat?" kysyi ritari.

"Samoin kuin kaikki muutkin, rupeamalla pakkosopimukseen niin suvaittavilla ehdoilla kuin suinkin, jollei hän voi saada apua. Minä vien kirjettä häneltä hänen veljellensä Henrikki Stykelle Ringstaholmaan."

"Ja tahdoit kuitenkin hukata aikaa tullaksesi Göksholmaan...?"

"Arvelin teidän antavan minulle jonkun palvelijainne hevosia, ritari, ja silloinhan helposti voinen voittaa takaisin hukkaamani ajan. Mitään apua ei sitä paitsi Albrekt veljeltään odota, hän tahtoo vaan varoittaa häntä varustamaan linnaan kaikkea mitä tarvitaan talonpoikain vastustamiseksi."

Ritari näytti nyt täysin varmasti päättäneen, mitä aikoi tehdä, ja siihen päättyi illan keskustelu.

Seuraavana aamuna varhain toi Sigge Ulvinpoika sen iloisen tiedon, että asiat isään nähden olivat käyneet Pentti herran toivomuksien mukaan; kun ritari vaan antoi panttikirjansa, niin olivat rahat nostettavissa.

Myöhemmin aamupäivällä läksivät Göksholman herrat Lagmansöstä ja Kirjuri-Martti seurasi heitä toisen palvelijan sijassa, jonka oli kuljettava jalkaisin.

III.

Katajapensas.

Kesti kauvemmin kuin oli arveltu, ennen kuin Kirjuri-Martti läksi Göksholmasta. Monta kirjelmää oli laadittava ja Pentti ritari tahtoi välttämättömästi odotella veljeänsä, Niilo Steninpoikaa, joka oli

luvannut olla häntä vastassa ja jota odotettiin tulevaksi joka hetki. Niin kului neljä päivää ja neljännen päivän iltana tuli sana Niilo herralta, että hän oli Södertäljessä ja aikoi vesitietä matkustaa lankonsa Kaarlo Knuutinpojan luokse Fågelvikiin ja sieltä yhdessä hänen ja veljensä, herra Bo Steninpojan kanssa mennä Vadstenan kokoukseen. Vielä yhden päivän hän aikoi viipyä siellä ja odotella Penttiä, mutta sen jälkeen lähteä matkalle.

"Tärkeitä asioita mahtaa veljelläni olla, koska hän niin jouduttaa matkaansa", virkkoi silloin Pentti herra, mutta nousi varhain seuraavana päivänä ratsaille ja läksi niin joutuisasti kuin suinkin Kirjuri-Martin ynnä yhden palvelijan seuraamana ajamaan Göksholmasta.

Illan tullessa olivat he ennättäneet noin Strängnäsien paikoille ja kannustivat hevosiansa saadakseen matkansa loppumaan. Siinä tuli heitä vastaan nuori herrasmies, joka ratsasti tulisella päistärillä.

Nuori ratsastaja oli tuskin huomannut Pentti herran, ennen kuin ajaa karautti häntä vastaan.

"Jumalan rauhaa, setä", huusi hän jo kaukaa.

"Sinähän ajat, kuin tahtoisit hevosesi pakahduttaa, veljenpoika", vastasi ritari, "mihinkä semmoinen kiire?"

"Tuomas piispa oli Tynnelsöstä lähtiessään unhottanut muutaman kirjansa ja minä menen sitä hakemaan. Mutta minne teidän matkanne pitää, setä, tekään ette näy hevostanne säälivän!"

"Täljeen, Niilo, veljeäni tapaamaan..."

"Sitten tulette liian myöhään, setä, sillä Niilo Steninpoika meni tuskin tuntia sitten piispan kanssa laivaan, joka näin hyvässä tuulessa läksi aimo vauhtia."

"Liian myöhään!" mutisi Pentti ritari ja iski nyrkkinsä satulannuppiin.

"Jos asianne on tärkeä, niin voitte sen uskoa minulle ... toivon muutamien päivien kuluttua tapaavani herrani, setä Niilon Fågelvikissä!"

"Ei, rakas veljenpoika, sitä et voi! Elä viivyttelä minun tähteni, tottapahan toiste veljeni tapaan..."

Näin puhein erosivat Niilo Bonpoika ja Pentti ritari. Tämä pysyi paikallaan tiellä ja kääntyi hetken perästä Kirjuri-Marttiin ottaen ritariviittansa alta nahkalaukun, jossa oli joukko kirjeitä.

"Ota sitten sinä kirjeet, mies", sanoi hän, "ja hanki tarvittavat nimikirjoitukset. Kun olet ne saanut, niin toivon kohta saavani sinulta tietoja, ja jollet nimikirjoituksia saakkaan, niin täytän niittäkin lupaukseni, jos vaan sinä täytät, ja kuule, kuta pikemmin työsi saat tehdyksi, sitä paremman palkan olet saava."

Pieni kirjuri otti laukun ja kätki sen huolellisesti takkinsa alle, kehotti ritaria elämään hyvissä toiveissa ja sitten he erosivat. Ritari ajoi verkalleen samaa tietä takaisin, jota oli tullutkin. Kirjuri läksi etelään päin, ja jollei hän kyllin kiireesti joutunut, niin ei siinä hänen vikaansa ollut. Hänen hevosensa tarvitsi lepoa ja myöskin hän itse ja pari peninkulmaa ratsastettuansa täytyi hänen pysähtyä, vaikkakin hän mieluummin olisi tahtonut yötä myöten jatkaa matkaansa.

Muutaman tunnin nukuttuansa hän taas nousi hevosen selkään, mutta kuta korkeammalle aurinko nousi taivaan laelle, sitä pitempiä teitä hän kierteli. Kernaimmin hän poikkesi yksinäisille metsäpoluille, ja jos hän kaukaakin kuuli jotakin outoa melua, niin hän pysähtyi, kunnes taas ei kuulunut mitään. Tällä tavoin hän ei päivän kuluessa pitkälle ennättänyt ja keskipäivän tienoilla, kun päivä kuumimmillaan paahtoi, poikkesi hän muutamaankin yksinäiseen autioon metsämökkiin, jossa päätti odotella iltaa.

Silloin hän taas nousi ratsaille ja sitä mukaa kuin aurinko taivaalta aleni ja hämärä sakeni, tuli hän taas valtatie lähemmäksi, jossa koetti voittaa takaisin sen ajan, minkä päivän kuluessa oli hukannut. Aamun koittaessa hän oli ennättänyt Kolmårdeniin ja Itägötanmaan rajalle. Mutta nyt hänen taas täytyi pyrkiä syrjäisemmille poluille, erittäinkin kun hän pitkin päivää oli vähän matkan päästä toiselta puoleltansa kuullut rumpujen pärinää ja torvien toivotusta ja satoja ääniä, jotka lauloivat. Hän piti varmana, että talonpoikaissotajoukko se siellä kulki Nyköpingistä Krokeksin luostarin ohitse Itägötanmaalle.

Siellä kulkeminen oli hyvin vaivaloista ja vaarallista, mutta vaara näytti rohkaisevan hänen mieltänsä. Kun aurinko laski ja elokuun kuu kohosi taivaalle ja valoi hopeahohdettaan vesille ja maille, silloin hän oli päässyt ylängölle, josta saattoi nähdä laajalta alempana olevaa tasankoa.

Se oli Kolmårdenin ja Norrköpingin välinen tasankoseutu. Vasemmalla puolen siinteli Brävikin peilipinta, oikealta näkyi Glan ja taivaanrannalta kohotti Ringstaholman linna torninsa korkeutta kohti.

Kirjuri-Martin mieli ei kuitenkaan tänäkään iltana enempää kuin Vadsbron kappelinkaan luona viettynyt luonnon ihailmiseen. Hänen silmänsä tarkastelivat maantietä, joka pujahtelihe esiin metsästä vasemmalta puolen ja kulki jonkun verran sen mäen alapuolitse, jolla hän oli. Tiellä näkyi vilkasta liikettä; joukko toisensa perästä aseellista rahvasta kulki sitä pitkin. Martti oli laskeutunut hevosensa selästä ja sitonut sen puuhun; itse hän meni niin pitkälle kuin taisi, voidakseen oikein hyvin nähdä marssivan talonpoikaisjoukon. Muutamia tuhansia talonpoikia oli mahtanut kulkea sivuitse, kun liike tieltä yht'äkkiä taukosi ja ainoastaan yhä etenevien askelien töminä oli enää illan hiljaisuutta häiritsemässä.

Mutta liikkeen lakattua tieltä alkoi metsästä kuulua rapsetta ja hän kuuli selvästi jonkun lähenevän. Hän pistäytyi varovasti muutaman puunrungon taakse, joka hätätilassa saattoi hänet piilottaa ja auttaa häntä pakenemaan, jos todellista vaaraa ilmautuisi. Mutta tuon metsässä liikkujan ei olisi sentään pitänyt olla hänen vihollisiansakaan ja tämä ajatus, joka näkyi häntä rauhoittavan, muuttui varmuudeksi, kun hän pilviäpitävän kuusen varjosta näki pitkän rotevavartaloisen miehen astuvan esiin.

Hän ei kuitenkaan heti ilmaissut itseänsä. Mies oli keveissä aseissa, paitsi miekkaa oli hänellä vaan jousi. Hän näytti täällä tahtovan hetkisen levähtää, asetti jousensa puuta vasten ja meni sille paikalle, josta parhaiten saattoi nähdä tien, sekä tarkasteli siitä jokaista pensasta, jokaista kiveä erikseen. Se vuorenpenger, jolla he olivat, oli tässä kohden aivan äkkijyrkkä ja hiekkamaata. Sillä kasvoi hirrenkorkeista metsää, mutta yksi paikka oli puuton ja siitä saattoi selvästi nähdä maantien. Juuri äyräällä kasvoi tuuhea katajapensas ja sitä näytti mies erityisellä mielihyvällä katselevan.

Silloin astui Kirjuri-Martti esiin.

"Maunu!" huudahti hän puoliääneen.

Mies kääntyi ja astui muutamia askelia takaisin pientä kirjuria kohti.

"Hyvä ystävä!" jatkoi pieni mies, "ethän liene minua unhottanut, Maunu, vaikka olen koko kauvan ollut poissa."

"Ennen luulin saavani aaveen nähdä kuin sinut, kirjuri", vastasi mies, "ja mitä sinä täällä asioit?"

"Aivan samaa saattaisin sinulta kysyä ... minä olen matkalla Stegeborgiin...!"

"Voudinko luokse?"

"Niin, arvelenpa Juhani Walella olevan yhtä ja toista minulta kysyttävää. Mutta nyt minua haluttaisi tietää sinunkin asiasi, mies ... Näyttää siltä, että olet sopinut täällä yhtyäksesi jonkun kanssa..."

"Oikein arvasit! — minä olen sopinut yhtyäkseni jonkun kanssa."

"Rakkaudenasioissa et kulje, koskapa tulet miekalla ja jousella varustettuna... Mutta toisen seikan tahtoisin tietää, omiako asioitasi vai muiden täällä hoitelet?"

"Omiani!" vastasi Maunu verkalleen. "Nuoli on jo kauvan ollut hiottuna saalistansa varten."

"Eipä ole vaikea arvata, kenen verta nuolesi himoitsee", virkkoi kirjuri, "kun tietää, kenen miehiä olet; ja hyvin typerä näytät minusta olevan, jos sen asian omaksesi teet, Maunu. Laukauksesi palkittaisiin kullalla..."

"Kuinkas sinä sitten tiedät, ett'ei se tule kullalla palkittavaksi..."

"Ainakaan ei sitä Juhani Wale tee... Hänen aikansa samoin kuin toistenkin voutien on kohta mennyttä."

"Ja kukapa muu kuin hän minua palkitsisi ansion mukaan?"

"Valtakunnan herrat!" kuiskasi kirjuri, "samaa otusta, jota sinä ajat, ajavat myöskin he... Jos tahdot, niin hankin sinulle kirjallisen sitoumuksen sen palkinnon maksamiseen, jota haluat, mutta oikea aika ei vielä ole käsissä..."

"Ei, ei!" vastasi mies hyvin päättävästi, "se kulta, jota odotan, ei saa olla edeltäpäin punnittua... Sellainen on laukaukseni voima, että palkintoni lankee itsestään, kun otukseni kaatuu."

"Ah! — Belgstingin jousi ja nuolet ... mutta ole varoillasi, Maunu, se aika ei vielä ole käsissä!"

Hiljaisen liikkeen kuusien keskeltä, jotka kasvoivat jyrkänteen juurella ja joiden latvat ylettyivät

puhelevien jalkoihin, olisi pitänyt herättää heidän huomiotansa, mutta he olivat niin kiintyneet siihen asiaan, josta puhelivat, ett'eivät liikettä ollenkaan huomanneet. Eivät he myöskään kuulleet, kuinka ikään kuin oksia napsahdelti poikki ja silloin tällöin kivi kumisten vierähti syvyyteen. Pitkä mies näytti toimivan ja puhuvan jonkun voiman vallassa, jota hän ei hetkeäkään halunnut pudistaa itsestään pois. Hänen silmissään paloi omituinen tuli ja hänen äänensä oli järeä ja juhlallinen. Koko hänen olennossaan oli jotakin kamalaa ja selittämätöntä, joka tehosi kirjuriinkin.

"Minä tunnen noiden esineiden tarinan", jatkoi kirjuri, "ne sekä hankkivat että hävittävät kruunun, mutta ehdot, ehdot, tiedätkö nekin Maunu?"

Mies nyökäytti päätänsä.

"Ja vitjat ... ovatko sinulla vitjatkin hallussasi?"

Mies nyökäytti taas päätänsä ja hipasi kädellään rintaansa, ikään kuin tullakseen vakuutetuksi, että vitjat olivat tavallisella paikallaan hänen kaulansa ympärillä.

"Ne olivat Belgstingin kallisarvoisin omaisuus lähinnä hänen tyttäriänsä", sanoi kirjuri hiljaa ja ikään kuin itsekseen, huomaamatta, kuinka miestä pöyristi, kun hän mainitsi Belgstingin tyttäret.

Sekä kirjuri että pitkä mies seisoivat ääneti ja katselivat tielle, joka näytti niin hiljaiselta ja rauhalliselta kuutamossa. Kaksi ratsumiestä ratsasti ohitse. He olivat pitkävartaloisia miehiä ja heidän hevossensa karkeloivat pitkin tietä.

"Toinen oli Herman Berman", kuiskasi kirjuri, "mutta kuka oli toinen?"

"Eerikki Puke!"

"Silloin ei nuolesi kruunu liene kovin kaukana!"

Mies riensi joustansa hakemaan, veti sen pari kertaa jänteeseen kaaren voimaa koetellakseen ja tarkasti nuolta.

"Ratsastaako hän aina näin yksinään?" kysyi kirjuri.

"Useimmiten, erittäinkin yön lähetessä ... olen seurannut häntä Örebrosta asti, mutta ainoastaan kerran päässyt näin lähelle."

Nyt kuului yksinäinen ratsumies lähenevän ja miehet kyyristyivät katajapensaansa taakse silmät luotuina maantielle ja kuulematta muuta kuin tuon verkalleen lähenevän hevosen kavionkopsetta. Tällöin he eivät huomanneet, kuinka vähän matkaa heistä oikealle pari säkenöivää silmää näytti heitä tarkastavan, kuinka muuan käsi tarttui paljaana olevaan puunjuureen ja muutaman korkean kuusen latva notkuen taipui raskaasta painosta. Käsi, joka piti juuresta kiinni, mahtoi olla voimakas kuin jättiläisen, taikkapa mahtoi saataviin sattua joku muu tuki notkuvan kuusen sijaan, sillä vähän ajan perästä ei kuulunut mitään eivätkä nuo säkenöivät silmät mitään melua tehneet.

Nyt kuului kavionkopina aivan läheltä ja mies nosti kiiltävän teräsjuosensa tähtäysasentoon.

Engelbrekt se tapansa mukaan ratsasti yksinään ajatuksineen. Ohjakset riippuivat höllällä satulannupissa ja hänen käsivartensa olivat ristissä ryntäillä, mutta kasvot ylöspäin, ikään kuin hän olisi tahtonut vetää henkeensä lauhkean elokuun yön tuoksuja taikka tunkea taivaan salaisuuksiin, missä tähdet piirsivät hämääriä tietojansa tulevista ajoista ja syntymättömistä suvuista.

Mäen kukkulalla oli niin hiljaista, että olisi voinut kuulla sydämen sykkivän miehen povessa, kun hän nojautui eteenpäin voidakseen varmemmin osata maaliinsa.

Nyt helähti jousi ja viuhina ilmaisi kaaren voimaa ja nuolen lentoa.

Mutta mies, joka oli ampunut, kaatui syrjään hyvin suunnatun kiven iskemänä. Pää säihkyvine silmineen kohosi samassa äyrään ylitse ja jättiläisruumis vierittelihe penkerelle, jolla miehet olivat.

Kirjuri oli seisonut pitkän miehen oikealla puolen ja hänen mielensä oli niin kiintynyt kaikkeen, mikä koski laukausta, että hän tuskin huomasi, kuinka mies heti lauaistuansa kaatui.

Jättiläiskäsi, joka tarttui hänen kaulaansa, toi hänet taas tajuunsa. Hän koetti nousta pystyyn mutta turhaan. Hänet heitettiin kumoon ja kädet sidottiin selän taakse. Tätä tehtäessä hänen kuitenkin onnistui kääntyä sen verran syrjälleen, että saattoi nähdä paikan, jossa ampuja äsken oli seisonut jousella tähtäämässä.

Maunu oli verissään pitkällään maassa ja kuun valossa näytti hän ruumiilta.

Mutta penkeren äyräällä, jossa jättiläinen oli kirjuria sitomassa, ei maa ollut niin varmaa, että se olisi voinut kestää sekä hänen että vastustelevan pienen kirjurin painon. Katajapensas kasvoi aivan reunalla ja osa sen juuria oli paljaana, niin että sen alla oli ikään kuin koverrus soraseinämässä. Se juuri, johon jättiläinen oli tarttunut ja joka oli antanut hänen kädelleen tukea, kuului katajapensaaseen ja siihen tarttumisen oli osaltansa irroittanut toisia juurenhaaroja, jotka olivat kiinni penkeressä.

Yht'äkkiä sortui maa jättiläisen jalkain alta ja ikään kuin katajapensaalla leväten vierivät sekä hän että sidottu kirjuri jyrkänteestä alas.

Laukauksen helähdys herätti Engelbrektin unelmista. Hän vavahti siinä hevosen selässä istuessaan ja nuoli lensi kaukaa hänen sivuitsensa puuhun toiselle puolen tietä. Puuhun upotessaan synnytti nuolen kärki äänen ja se sai Engelbrektin katsomaan sinne päin. Tienvieressä kasvava iso puu näytti hetkisen tärisevän. Engelbrekt laskeutui hevosen selästä ja meni puun luokse, jossa nuoli vielä värisi nopeaa vauhtiansa. Hän tempasi sen irti ja meni keskelle tietä kuun valoon sitä paremmin tarkastamaan. Se oli teräskärkinen vaskinuoli, jonka varteen oli kaiverrettu eriskummaisia merkkejä ja kiinnitetty hopeaisia kirjaimia.

Surunvoittoinen hymy ilmautui hänen kasvoilleen, kun hän nuolta tarkasteli.

Katajapensaahan kahiseminen ja sortuvan maakaistaleen rapina sai hänet nostamaan päätänsä. Hän ei kuitenkaan nähnyt mitään. Korkeat puut seisoivat siinä ikimuistoisten aikain suurten sankarien näköisinä eikä mikään häirinyt juhmallista hiljaisuutta. Muuan säikähtynyt pöllö vaan lensi raskaasti tien poikki.

Matkan päästä kuului kavionkopinaa ja hetkisen kuluttua ilmaantui joukko ratsumiehiä kauvaksi tielle. He kannustivat hevosiansa Engelbrektin nähtyään ja olivat kohta hänen rinnallaan.

"Tarkastakaa metsä, ystävät!" sanoi hän heille ja kätki huolellisesti nuolen, "täällä läheisyydessä täytyy olla miehiä, jotka eivät ole meille hyviä!"

Miehet laskeutuivat hevosiltaan ja kohta saattoi kuulla heidän pyrkivän eteenpäin tiheässä metsässä.

Mutta Engelbrekt nousi taas hevosesensa selkään ja jatkoi verkalleen matkaansa. Pitkälle ei hän kuitenkaan ollut ennättänyt, ennen kuin hänen hevosesensa vavahti ja oikealta puolen tietä tuli isovartaloineen mies esiin metsästä.

Engelbrekt seisatti hevosesensa ja varjosti kädellään silmiänsä tarkemmin nähdäkseen. Ja kuta selvemmin hän näki, sitä synkemmiksi kävivät hänen kasvonsa, ja käsi otsalla vapisi, ikään kuin metsänkulkijan näkeminen olisi häneen varsin omituisesti vaikuttanut.

Jättiläinenkin seiso liikkumatta ja ikään kuin kivettyneenä.

Hetkinen kului eikä kumpikaan virkkanut sanaakaan.

"Kyllähän minä tiesin, Eerikki", sanoi vihdoon Engelbrekt äänellä, josta ilmeni mitä syvin mielenliikutus, "olevasi vihamieheni, mutta en koskaan luullut tapaavani sinua sellaisilla teillä, joita tänä yönä olet kulkenut."

Jättiläinen seiso liikkumatta, mutta hän ei karttanut Engelbrektin katsetta, niin kuin edellisellä kerralla, kun he tapasivat toisensa Skedvin kirkossa. Hän ojensi tosin kätensä, mutta ei muuta varten kuin ikään kuin torjuakseen ne synkät sanat, jotka Engelbrekt lausui.

"Meidän välimme ratkaiskoon taivaan Jumala!" jatkoi Engelbrekt. "Minä en voi kohottaa kättäni lapsuudenystävääni vastaan, ja jos minun on sinun kätesi iskemänä kaatuminen, niin lienee kaikkivaltias Jumala sallinut minun toimittaa, mitä hän on osalleni tahtonut panna, ja aikani lienee silloin lopussa..."

Ääni ei tahtonut tehdä tehtäväänsä. Hän kannusti hevostansa ja oli kohta hävinnyt jättiläisen näkyvistä.

Tämä seiso kädet ristissä katsoa tuijottaen maahan ja puoleksi pidätettyjä huokauksia tunkihe tuostakin hänen yhteen puristettujen huuliensa välistä. Valtava taistelu riehui epäilemättä hänen sydämässään.

Vihdoin läksi hänkin verkkaisin askelin astumaan tietä pitkin.

IV.

Vanki.

Synkempänä kuin häntä oli totuttu näkemään lähestyi Engelbrekt talonpoikain leiriä ja ratsasti ketään puhuttelematta pitkien rivien lävitse Ringstaholmaa kohti.

Vähän matkan päässä pohjoispuolella linnaa oli siihen kuuluva Ringstadin kartano. Vouti oli polttanut talon, mutta pieni tupa oli vielä jäljellä ja siihen meni Engelbrekt muutamiksi tunneiksi lepäämään.

Herman Berman ja Eerikki Puke seisoivat sen edustalla hänen laskeutuessaan hevosen selästä; mutta hän tervehti vaan ystävällisesti ritaria ja taputti Hermania olkapäälle. Sen jälkeen hän hävisi kenenkään kuulematta hänen sanaakaan sanovan. Ainoastaan vanha Ulvi meni hänen luoksensa tupaan.

Yön kuluessa tuli joukko toisensa perästä aseellista rahvasta ja myöskin joukoittain ratsumiehiä saapui. Puoliyön aikaan oli koko sotajoukko koolla ja lepäsi päivän vaivoista. Ainoastaan vartijam keihäänkärjet välkkyivät siellä täällä kuutamossa ja virran kohina kuului jonkun matkan päästä.

Mutta varhain aamulla alkoi elämä ja liike talonpoikain leirissä, aseet kirkastettiin ja hevoset vietiin virralle ja Glan-järvelle juotettaviksi. Siellä täällä viritettiin valkea sotaevään valmistelemista varten.

Kohta tuli myöskin Engelbrekt näkösalille ja Herman Bermanin ja Eerikki Puken ja muutamien vuoritulallisten seurassa, joiden joukossa oli Piispanvuoren Kettil, käveli hän eri joukkojen luona puhellen ja kysellen, niin kuin veli puhelee veljiensä kanssa ja kyselee veljiltään. Ja minne hän vaan meni ja minne silmänsä loi, siellä häntä katseltiin vilpittömin, rehellisin ja iloisin silmin, siellä häntä tervehdittiin järein mutta hyvänsuovin äänin.

Hetkisen kuluttua hän nousi ratsaille ja ratsasti parinsadan ratsumiehen kanssa linnaa kohti, ensin käskettyään muun sotajoukon marssia perästä.

Ringstaholman linna oli Motalan virrassa olevalla saarella ja maan puolelta siihen pääsi ainoastaan virran yli vievää siltaa myöten. Sekä tämän asemansa että lujien ja korkeitten muuriensa ja torniensa puolesta se oli valtakunnan lujimpia eikä sen tähden käy ihmetteleminen, että Margareta kuningatar ei saanut rauhaa, ennen kuin hän oli Bo Juhonpoika Gripin pojalta saanut tämän linnan lääneineen lunastetuksi kruunun ikuisiksi omaisuudeksi.

Päästyään linnan kohdalle Engelbrekt ratsumiehineen pysähtyi virran penkerelle ja lähetti torvensoittajan sillalle ynnä pari miestä, joiden oli määrä pyytää voutia puheille. Jonkun aikaa kesti, ennen kuin linnanportti avattiin ja vouti oli päätöksensä tehnyt, mutta sitten hän tuli sillan ylitse muutamien aseellisten miesten saattamana ja Engelbrekt ratsasti häntä vastaan penkereltä alas. Kahden puolen häntä olivat Herman Berman ja Eerikki Puke ja takana penkerellä ratsumiesten tummat rivit, kun taas etempää kuuluva rummunpärityks tiesi talonpoikaissotajoukon lähenemistä.

Henrikki Styke oli pitkä, roteva mies, mutta kasvot hänellä oli sellaiset, että ne synnyttivät vastenmielisyyttä. Pitkä könönenä ja pienet silmät ynnä joku itsehyväisyydenpiirre suun ympärillä muutenkin jäykän käytöksen lisänä — kaikki hänessä yhtyi kuvaamaan röyhkeätä ja kopeata saksalaista onnenonkijaa. Kun hän pysähtyi Engelbrektin eteen, kävivät hänen kasvonsa melkein ivallisiksi ja samalla hän ylpeästi katsoi taaksensa lujaa linnaansa ja miehiä, jotka aamuaurion valossa kävelivät muurilla edes takaisin.

"Varmaankin tiedätte jo, Henrikki Styke", sanoi Engelbrekt, "miten Nyköpingissä on käynyt ja että veljenne on ruvennut pakkosopimukseen. Minä kysyn nyt saman kysymyksen teiltä kuin häneltäkin: tahdotteko sovinnolla ja viivyttelemättä luopua linnasta?"

Vouti oli hetkisen ääneti, ja kun hän sen jälkeen katsoi Engelbrektiin, niin näytti hän tuskin pitävän tätä katsomisen arvoisena. Halveksivasti hymyillen hän nosti päätänsä, niin että hänen hattunsa sulkatöyhtö, vaikka olikin kepeä, näytti painollaan voittavan ja nostavan nenän, joka sijaitti sulkatöyhdöstä jatketun viivan vastakkaisessa päässä, suoraan ilmaan.

"Tosin olen kuullut mainittavan jotakin Engelbrektiä", sanoi hän, "joka muutamien tuhansien hullujen talonpoikain kanssa vaeltaa ympäri maata ja valtakuntaa ja houkuttelee kuninkaan miehet lähtemään linnoistaan, mutta en koskaan toki voinut kuvitella häntä niin yksinkertaiseksi, että hän kysyisi Henrikki Stykeltä, tokko hän sovinnolla tahtoo luopua Ringstaholmasta. Katsele linnaa ja sano, luuletko sen olevan niin helposti otettavissa. Kautta hyvän miekkani, et, Engelbrekt, ole koskaan tätä linnaa valloittava!"

Tällainen puhe ja tällainen ääni synnytti yleistä suuttumusta. Tosin oli moni vouti tehnyt vastaväitteitä ja koettanut voittaa aikaa, mutta näin ivallisena ja röyhkeänä ei vielä kukaan ollut uskaltanut esiytyä Engelbrektille ja talonpoikaisjoukolle. Eerikki Puke painalti kannuksensa harmaan päistärikkönsä kylkiin, niin että se oli lentää tuon pöyhkeilevän voudin ylitse, ja suuttumuksen murinaa kuului ratsumiesten riveistä Engelbrektin takaa. Hän itsekin näytti vihaisin silmin katsovan viholliseensa ja hänen poskensa sävähtivät punaisiksi.

"Monta sanaa en tähän asiaan tahdo tuhlata", virkkoi Engelbrekt, "mutta Jumala minua auttakoon, jollen seitsemässä päivässä ole sinua sieltä vetänyt ulos tukasta."

Näin sanoen hän pyöräytti hevosensa takaisin ja ratsasti täyttä laukkaa talonpoikaisjoukkoa vastaan sekä jatkoi retkeänsä linnaa kohti.

Vouti kääntyi vähän nolona takaisin linnaan, mutta oli tuskin ennättänyt herjetä ihmettelemästä Engelbrektin uskaliaisuutta, ennen kuin näki linnansillan päähän jo rakennettavan niin sanottua "ryntäyskattoa." Se oli varustus, jonka rakennettuaan Engelbrekt sai kokonaan valtaansa sillan ja pääsytien linnaan.

Tähän työhön ryhdyttiin heti, niin pian kuin talonpoikaisjoukko oli saapunut. Mutta tuskin oli Engelbrekt määrännyt ryntäyskaton rakentamisen, ennen kuin hän viittasi luoksensa vanhan miehen, joka istui hevosensa selässä vähän matkan päässä hänestä.

"Sinä, Björn, olet nyt se mies, jota enimmin tarvitsemme..."

Miehen vakavissa kasvoissa ei muuttunut yhtään piirrettä.

"Olen kuullut mainittavan", sanoi Engelbrekt, "että tuolla Itämeren tuolla puolen, Saksassa ja Ranskanmaassa, jossa herrat ovat ottaneet vallan käsiinsä ja kerrassaan sortaneet kansan, siellä on ollut tapana suojella itseänsä mahtavalta linnanherralta rakentamalla torni[8] vastapäätä hänen linnaansa. Sellainen on meidän rakennettava tähän."

Kaikki katsoivat kummastellen Engelbrektiin, ikään kuin eivät olisi oikein uskoneet hänen todella tarkoittaneen mitä sanoi. Hän huomasi sen ja lisäsi niin kuin tavallisesti suopeasti hymyillen.

"Me teemme kuitenkin sen muutoksen torniimme, että rakennamme sen siirrettävän. Sinun tulee rakennuttaa lautta, Björn, ja sille me rakennamme tornin, viisinkertaisen, jokaisen tornin omine rintavarustuksineen, toinen toisensa päälle! Käy ripeästi puuhaan, vanha Björn! Tuon uppiniskaisen voudin miehuus mahtaa kyllä kitistyä sitä mukaa kuin torni kohoo."

"Te, herra Eerikki Puke, ottanette viedäkseenne osan sotajoukkoa vastakkaiselle rannalle, että saisimme linnan oikein saarretuksi."

Näin sanoen Engelbrekt kääntyi Eerikki Pukeen ja tämä syöksähti menemään, kun taas vakava Björn mahtavammin läksi ajamaan toista rannemmalla kulkevaa tietä linnalle päin valitakseen paikan tornin rakentamista varten.

Engelbrekt ratsasti takaisin Ringstadiin, jossa vielä vanha Ulvi oli jälellä. Herman Berman ratsasti kasvatusisänsä rinnalla. Heidän saapuessaan pienelle tuvalle myhäili vanha Ulvi mielissään ja sanoi:

"Tuolla sisällä on mieluinen vieras, Engelbrekt."

Tämä laskeutui hevosensa selästä ja riensi tupaan, mutta ovesa tuli pater Johannes vastaan.

Jos mies olikin mieluinen vieras, niin olivat hänen kasvonsa kuitenkin synkät ja onnettomuutta ennustavat. He menivät tupaan ja heidän käytyänsä istumaan alkoi munkki tehdä selkoa puuhistaan, siitä lähtien kuin he erosivat Borgänäsin luona.

"Voinet kai, Engelbrekt", niin päätti hän puheensa, "yhtä hyvin itse huomata kuin minä voin sanoa, ett'eivät valtakunnan herrat ja miehet mahtane olla sinulle suosiollisia. Jotakin heillä lienee tekeillä, jonka tähden he eivät vielä ole esiytyneet sinun ja valtakunnan rahvaan vihollisina ... mutta nyt lienee se aika jo käsissä, jolleivät saamani tiedot pahoin petä."

"Ovatko nuo hyvät herrat sitten koonneet väkeä ja aikovatko he marssia minua vastaan...?"

"Eivät, sitä he tuskin kyennevät tekemään, siihen on heidän voimansa liian vähäinen ja kuningas liian kaukana. Ei, nyt muutamien päivien perästä pidetään Vadstenassa herrainpäivät. Kuningas on itse heidän kehotuksestaan kuuluttanut kokouksen. Elokuun 16 pnä, niin on minulle sanottu, pidetään kokous."

"Herrainpäivät!... Ja siellä aikovat nuo jalot herrat päättää minusta ja Ruotsin valtakunnasta?"

"Niin kuin sanoit... He aikovat haastaa sinut tuomioistuimensa eteen ja tuomita sinut kapinoitsijana, sellaisena, joka on tarttunut aseihin isänmaata vastaan."

"Toisin sanoen, he pitävät Engelbrektiä valtakunnankavaltajana."

"Niin pitävät."

Engelbrektin otsa painui syviin kureisiin ja hän laski päänsä kättensä nojaan. Niin kului hetkinen, mutta yht'äkkiä hän kavahti pystyyn ja hänen otsansa oli kirkas ja katseensa säteili.

Munkki ja Herman odottivat iloisina mitä hän sanoisi. Hän oli nähtävästi keksinyt keinon miten selvittää siitä tietystikin vaikeasta pulmasta, johon munkin kertomus oli hänet saattanut.

Silloin aukeni ovi ja muuan lyhyen vantterra vuoritulallinen toi sisään pienen hinterän olennon, jonka kädet oli sidottu selän taakse. Tuo pieni mies oli hyvin surkean näköinen. Hänen vaatteensa olivat revityt samoin kuin hänen kasvonsakin ja veri, johon multaa ja havunneulasia oli tarttunut, oli hyytynyt haavojen päälle. Naama oli kalpea ja silmät harhailivat arasti ympäri huonetta. Ruumis taas oli niin heikko, että hän varmaan olisi tupertunut lattialle, jollei vahva vuoritulallinen olisi pitänyt häntä pystyssä.

"Tämän löysimme metsästä", sanoi vuoritulallinen, "mutta aivan pensaihin peitettynä, verisenä ja sidottuna, sellaisena kuin hän nyt seisoo edessäsi. Aamupuolella päivän valjetessa kuului sakeasta pensaikosta liikettä ja me luulimme jonkun pedon sinne kätkeytyneen, kun kummaksemme vedimme esiin tämän ... Kirjuri-Martin arvellakseni, jollen pety. Ja tämä", lisäsi hän, "tämä hänellä oli kätkeytyneenä takkinsa alle."

Vuoritulallinen näytti nahkalaukkua, joka oli täynnä kirjeitä.

"Säästä minua, Engelbrekt, isäni tähden, jonka tunsit", voihi pikku kirjuri.

Miehen esiytyminen teki Engelbrektiin varsin ikävän vaikutuksen.

"Kuinka tulet eteeni tuossa kunnossa, Martti?" kysyi hän. "Isäni vihamies on minunkin vihamieheni!"

"Isäsi...?"

"Tunnethan kai isäni murhamiehen, Engelbrekt...? Hän ei pidä minua rakkaampana kuin isäänikään!"

"Ja kuinka yhdyit häneen?" kysyi Engelbrekt ikään kuin tahtoen välttää tätä kysymystä, vaikkei sitä voinut.

Pieni kirjuri näytti näin lopen kurjanakin arvaavan hänen ajatuksensa ja vastasi:

"Muistat kai mitä maantiellä viime yönä tapahtui... Belgsting ei halunnut näkijöitä. Sen tähden hän satoi minut ja heitti vuorelta alas! Mistä hän tuli, sitä en tiedä, mutta hänet nähdessäni minä pysähdyin ja, uskoppa tai elä, mutta henkesi ei olisi ollut paljon arvoinen, jollen..."

"Mistä sitten tulit itse, Martti?"

"Olen Göksholman herran Pentti Steninpojan palveluksessa ja matkustan hänen asioissaan."

"Oletko sinä Pentti ritarin palveluksessa?" huudahti Engelbrekt ja hänen äänensä ilmaisi sekä kummastusta että harmia. "Ja minne matkasi pitää, koskapa ajoit sellaisia teitä, että yhdyit Belgstingiin?"

"Jösse Eerikinpojan palvelijan täytyy kulkea salateitä ... mutta muutoin olin matkalla ritari Bo Steninpojan luokse, joka nyt kyläilee herra Kaarlo Knuutinpojalla Fågelveikissä, ja hänen luotansa minun piti ajaa Knuutti piispan luokse Linköpinkiin, niin kuin voit laukussa olevista kirjeistä nähdä."

Engelbrekt otti ulos kirjeet ja silmäili päällekirjoituksia, jotka osottivat kirjurin sanat tosiksi. Muiden joukossa oli myöskin muuan, joka ei ollut lukittu, mutta oli varustettu Pentti ritarin ja hänen poikansa allekirjoituksilla ja sineteillä.

"Tuo avonainen kirje", sanoi silloin vanki, "on osotettu minulle ja todistaa, että olen Göksholman ritarin uskollinen palvelija. Se sisältää palkanlupauksen minulle niistä palveluksista, jotka olen hänelle tehnyt, ja niistä, jotka vast'edes vielä olen tekevä..."

"Tärkeitä toimia ne mahtavat olla, joissa jalo ritari käyttää sinua sananviejänä, Martti... Minä ja ystäväni tuskin uskoisimme mitään sinun käsiisi."

Oli selvää, että Engelbrekt halveksi vangin tiedonantaja, joita hän tuskin ollenkaan uskoi. Ainoastaan yhteen hän kiinnitti huomionsa, se kun oli vakuutuksena sille mitä yö oli hänelle todistanut, että näet hänen lapsuudenystävänsä salaisesti väijyi hänen henkeänsä. Ja siitä tuli tuo hänen kulmillaan näkyvä synkkä ilme, tuo syvä surumielisyys, jonka hänen seuralaisensa olivat huomanneet jo kohta Ringstaholmaan saavuttua. Vangin näkeminen ja tämän tuomat tiedot, vaikkakin ne antoivat ainoastaan aavistuksen siitä, että vehkeiden paja oli käynnissä, jonka seikan aina ensiksi täytyi tulla mieleen, kun kuuli Jösse Eerikinpojan entisen kirjurin olevan asioissa valtakunnan herrain kanssa; vangin näkeminen herätti nuo synkät ajatukset taas uuteen eloon.

Vanki taas puolestaan älysi sangen hyvin, että hänellä oli varsin vähän pelastumisen toivoa. Ainoastaan aikaa voittamalla saattoi hän jotakin toivoa, ja joka tapauksessa ainoastaan sillä ehdolla, että tavalla tai toisella sai hätänsä uusien herrainsa tietoon. Mutta saadaksean heidät oikein ponteviin toimiin hänen hyväksensä oli hänen myöskin voitava antaa heille joitakin tietoja heidän tärkeimmästä asiastaan, kreivintyttärestä. Itse hän oli täysin vakuutettu arvoisan neidin paenneen Engelbrektin turviin. Koko asia riippui nyt siitä, saattoiko hän jollakin tavoin käyttää tilaisuutta hyväksensä ja saada jonkinlaista johtoa tiedusteluilleen, mihin turvapaikkaan Engelbrekt oli hänet kätkenyt. Kaiken tämän hän sai silmänräpäyksen ajalla ajatelleeksi, vaikka näköjään olikin niin uupunut ja voimaton, että vuoritelallisen pari kertaa täytyi oikein pontevasti huomauttaa, että hänen välttämättömästi oli pidettävä lihaksensa jännitettynä.

"Kummalliselta minusta tuntuu", arveli munkki, "että nuo jalot herrat lähettävät sinut sanoja ja kirjeitä tuomaan tänne Itägötinmaalle, vaikka he itse kai saapunevat Vadstenan kokoukseen."

"Metsän pohjoispuolen herroista mahtanee harvoja tulla tänne alas", vastasi vanki typeränsekaista säveyttä oivallisesti teeskennellen, "koskapa talonpoikaissotajoukko sulkee heiltä tien."

"Näytät olevan sangen hyvin perehtynyt herrain tuumiin, Martti", jatkoi munkki, mutta hänet keskeytti Engelbrekt, joka nämä viimeiset sanat kuultuaan heräsi ajatuksistaan.

"Tietänet kai, Martti", sanoi hän, "henkesi olevan vaarassa, mutta laki sinut kuitenkin tuomitkoon. Mutta tuumi nyt, voitko minulle ja valtakunnalle tehdä hyviä palveluksia, — silloin voitaneen ehkä tuomiotasi lieventää!"

"Säästä minua, mies parkaa", rukoili vanki, "tahdon tehdä kaikki mitä pyydät, Engelbrekt."

"Lakia seuraamatta en voi enkä tahdo mitään tehdä hyväksesi, mutta jos voit antaa minulle sellaisia tietoja, jotka ovat valtakunnalle hyödyksi, niin olen puhuva puolestasi."

Ilonilme välähti kirjurin viekkailla kasvoilla, kun hän kuuli nämä sanat, mutta niin nopeasti, niin pian ohi mennin, ett'ei kukaan sitä huomannut.

"Kysele minulta, Engelbrekt, ja kaikki mitä tiedän, tahdon sinulle sanoa!"

"Olet oleskellut Göksholmassa, Martti", jatkoi Engelbrekt, "ja sinä ajelet Pentti herran asioilla, niin kuin itse sanot ja niin kuin hallussasi olevat kirjeet osottavat, mutta jos nämä ovat tärkeitä, niin miks'ei ritari itse matkusta tänne alas, erittäinkin kun hän samalla voisi saapua kuninkaan kokoonkutsuville herrainpäiville Vadstenaan! Sano minulle mitä siitä tiedät!"

"Minkä tiedän, sen olen sanova, koska pyydät, mutta varmaankaan et asian kuultuasi minua hyvin silmin katsele. Siitä kuitenkin saat nähdä, että minulla on aikomus palvella sinua ja isäini valtakuntaa. Herrat ovat kovin vihoissaan sinulle ja ne, jotka eivät ole lupautuneet uskolliseen yhteistoimintaan kanssasi, ovat kiukkuisempia vihamiehiäsi kuin Eerikki kuningas itse. Nämä eivät uskalla tulla tänne alas sotajoukkosi keskitse, mutta ne, jotka ennestään ovat täällä, aikovat nyt Vadstenan herrainpäivillä haastaa sinut valtakunnan neuvoston eteen ja tuomita sinut valtakunnan kavaltajana..."

"Ja näissäkö asioissa ratsastat Pentti ritarin puolesta Itägötinmaalle?"

"En, minun asiani oli toinen ... mutta monta salaista sanaa on metsäin kautta kulkenut tänne sinun ja sotajoukon ohitse, Engelbrekt!"

"Ja mikä sitten oli sinun asianasi?"

"Minun asiani on toinen eikä se ole sinulle eikä valtakunnalle minkään arvoinen", vastasi vanki siekaillen, mutta yhtä nöyrän ja sävyisän näköisenä, kuin oli ollut koko ajan.

Ja viekas kirjuri alkoi sitä paremmin kyetä hallitsemaan ajatuksiansa ja sanojansa, kuta enemmän huomasi salaisten toiveittensa rupeavan toteutumaan. Se minkä hän oli sanonut ei oikeastaan ollut mitään muuta, kuin mitä Engelbrektin piti jo ennestään tietää, ja vaikka se olikin tosiolojen mukaista,

niin ei se kuitenkaan voinut Göksholman herrain silmissä häntä pahentaa, mutta täällä se sitä vastoin saattoi hankkia hänelle luotettavuutta, joka oli omiansa hyödyttämään sitä asiaa, jota hän nyt pyrki yhä lähemmäksi.

"Olipa asiasi arvokas tai arvoton", vastasi Engelbrekt, "niin tahdon sen kuitenkin tietää. Minkä palveluksen olet Pentti ritarille ottanut tehdäksesi, jonka hän tahtoo palkita niin runsaasti, että siitä lahjoittaa sinulle yhden kartanoistansa?"

"Suokoot Jumala ja kaikki pyhimykset minulle anteeksi, että ilmaisen ritarin salaisuuden, koskapa et minua usko, kun sanon, ett'ei toimeni ole valtakunnalle minkään arvoinen ... minä ajelen rakkaudenasioissa!"

"Rakkaudenasioissa ritarin...?"

"Pentti ritarin pojan puolesta", täydensi vanki, "herra Maunu Pentinpojan puolesta."

"Erittäin tärkeänä pitänee sitten Pentti ritari sen asian menestymistä luvatusista palkinnosta päättäen." Engelbrektiä ei haluttanut pitemmältä kysellä asiaa, joka oli niin yksityistä laatua. Hän lisäsi, "sepä asia ei minuun kuulu."

"Mutta minä pyrin siinä asiassa sinun puheillesi, Engelbrekt", jatkoi vanki. "Tahdoin ensin saada allekirjoitukset ritarin sukulaisilta, koskapa hänen minulle lupaamansa talo on perintötalo, ja sitten piti matkani sinun luoksesi."

"Minunko luoksesi?" huudahti Engelbrekt, "olitko kosintaretkellä minun luoksesi...?"

"Koska sinä olet ruvennut neitikammion vartijaksi, niin tahdoin tietää, mistä olin Maunu herran morsiamen löytävä."

Engelbrekt katsoi mieheen, ikään kuin tämä olisi järjettömiä puhunut. Kirjuri näytti epäröivän, pitikö hänen kyselyjensä jatkaa, ja hän alkoi hiukan epäillä ennakoita tehtyä tuumaansa. Mutta hän hylkäsi tämän ajatuksen mahdottomana ja jatkoi:

"Ewerstenin kreivin tytärtä se herra Maunu Pentinpoika kosii ja tietänet kai kreivin antaneen suostumuksensa..."

Keneenkään läsnäolevista eivät nämä sanat koskeneet siten kuin Herman Bermaniin. Hänen kasvonsa kalpenivat lumivalkoisiksi ja hänen katseensa näytti tahtovan lävistää kirjurin. Tyynenä pysyi ainoastaan munkki, jonka läpitunkeva katse oli luotuna Hermaniin. Engelbrekt loi myöskin hellän katseen kasvattiensa sen enempää vangista ja hänen sanoistaan välittämättä...

"Valitse itsellesi muutamia miehiä ja vie tämä vanki Vesteråsin linnaan herra Niilo Kustavinpojalle", sanoi hän vuorimieheen kääntyen... "Siellä on häntä säilytettävä, kunnes olemme hankkineet valtakunnalle rauhan ja hänen asiastansa voidaan langettaa puolueeton tuomio. Mikäli tiedän", sanoi hän vankiin kääntyen, "olet herrainpäivistä puhunut totta..."

"Minähän olen tänä yönä pelastanut henkesi, Engelbrekt", huokaili vanki polvilleen langeten.

"Nouse ylös, nouse ylös", huudahti tällöin Engelbrekt kiireesti, "siitä on pidettävä tarkka tutkinto ja laki on tuomitseva."

Sen jälkeen hän antoi kädellään merkin ja vuoritilallinen vei ulos kirjurin.

Alullepantu piiritys ja kaikki mikä siihen kuului, niin kuin sotajoukon järjestäminen osastoihin sekä suojakattoa varten linnansillan edustalle että muita tekeillä olevia piiritystarpeita varten ja etupäässä tuon ison lautan rakentamista ja sille pystytettävää tornia varten — kaikki tämä piti sekä Engelbrektiä että Hermania päivän ajalla täydessä toimessa. Ja näyttipä vielä siltä, kuin edellinen tahallaan olisi valinnut vaikeimman työn jälkimmäiselle, vaikka hän aina leppeästi hymyillen katseli, millä innolla ja reippaudella nuorukainen täytti jokaisen saamansa käskyn.

Pater Johannes jäi itsekseen ja vanhan Uivin seuraan, joka tällä kertaa näki olevansa velvollinen luopumaan vanhoista tavoistaan; hän näet teki paterille kokonaista kolme kysymystä: 1:ksi kuinka hänen emäntänsä jaksoi, 2:ksi oliko halla pannut rukiin isännän vainioilta, ja 3:ksi vieläkö Belgstingin tytär lauleli laulujansa luhtihuoneessa. Viimeksi mainittu näkyi olevan ukolla erityisenä huolena. Pateri teki selon kaikesta ja niin kului aika. Iltapäivällä munkki käveli piiritysjoukkoa katselemassa ja tarkasteli alullepantuja toimenpiteitä sekä nyökäytteli tuon tuostakin hyväksyen päätänsä. Erittäinkin hän tarkkasi hirsilautan ja tornin rakennustöitä ja iltasilla kun hän palasi Ringstadiin, ilmaisivat hänen kasvonsa pelkkää tyytyväisyyttä.

Kun Engelbrekt myöhään illalla tuli, niin toivotti munkki hänelle onnea piirityksen hyvästi päättymiseen.

"Tahdot kai sanoa pikaiseen päättymiseen", sanoi vastaten Engelbrekt, "sillä ajasta meillä riippuu kaikki ja monta on vielä linnaa meitä odottamassa. Jos Jumala tahtoo, niin aion täältä lähteä rannikolle päin. Söderköpingissä tahdon puhutella itägötiläisiä ja sitten menen Smålandiin."

"Jumala ja Pyhä Eerikki auttakoot ja suojelkoot sinua, Engelbrekt", sanoi siihen munkki, "mutta ensin pitää sinun päästä selville valtakunnan herroista. He voivat ehkä tehdä pikaisen lopun koko vapautustyöstä, jos saavat pitkittää. Pelkäänpä pahoin heidän luottavan lainkuuliaisuutesi, Engelbrekt; he arvelevat, että et sinä, olitpa kuinka mahtava hyvänsä talonpoikaisi etunenässä, kuitenkaan ole kieltäytyvä tottelemasta neuvoston käskyä..."

"Minä tahdonkin puhua pari suoraa sanaa noille jaloille herroille", lausui Engelbrekt. "Elkööt unhottako, että heidän itsensä on noudattaminen lakia, jos he aikovat käskeä lain nimessä. He ovat tarpeeksi kauvan eläneet, ikään kuin ei lakia eikä oikeutta olisi olemassakaan, taikka ikään kuin se olisi ollut olemassa vaan valtakunnan rahvaan sortamista varten. Onpa jo aika luovuttaa heidät siitä uskosta ja johdattaa heille mieleen, että jos olisivat velvollisuutensa tehneet, niin olisimme sekä minä että apumieheni kaikki rauhassa ja levossa saaneet hoitaa tehtäviämme, saaneet kyntää sarkojamme ja louhia vuoriamme... Minä menen Vadstenaan, Johannes, herrainpäiville!"

"Oikein teet mennessäsi, Engelbrekt, mutta elä luota, että nuo jalot herrat sinua katselevat sellaisin silmin kuin kunnan isänmaanystävään tulee; mene siten heidän luoksensa, ett'et tarvitse panttivankia... Minä lähden sinne edeltäkäsini ja mitä tärkeätä siellä tapahtuu, siitä olet saava tarkat tiedot."

"Menetkö sinä Vadstenaan, Johannes?" kysyi Engelbrekt selvästi kummastuksissaan.

"Sinun tähtesi, Engelbrekt, toisin sanoen isänmaani tähden, rauetkoot nuoruuden erhetykset... Valasta, jonka vannoin siihen aikaan, kun nuoruudenveri suonissani kiehui, päästäköön minut kaikkivoipa Jumala. Minä luotan ennemmin häneen kuin Roomassa olevaan pyhään isään, joka useammin käyttää pidätys- ja päästöavaintaan pahaan kuin hyvään."

"Ja jos sen valan annat raueta, Johannes, niin minusta paljon muun pitäisi mennä samaa tietä..."

Molemmat vaikenivat pitkäksi aikaa.

"Kenties olet oikeassa, Engelbrekt... Viime päivät ovat paljon muuttaneet mieltäni tässä asiassa."

"Ja siitä olkoon Jumalalle ja hänen pyhimyksillensä kiitos... Suru sitoo niin kuin onnikin, mutta surun siteet ovat kovemmat, lujemmat... Varmaa vaan on, että sielusi on saava rauhan, jos jotakin muutosta siihen asiaan voidaan saada."

"Sinun tähtesi ja Ruotsin valtakunnan tähden menen Vadstenaan ... muutoin ei jalkani koskaan polkisi Vadstenan katuja. Kaikista valoista, jotka mies vannoo, ei yhtä koskaan saa rikkoo, sitä, kun hän syntymähetkellään vannoo rakastavansa isänsä ja äitinsä maata."

Molemmat miehet puristivat toistensa käsiä ja illemmalla nähtiin munkin kookkaan vartalon poistuvan puiden lomitse etelään päin. Lähempänä virtaa olevalle kukkulalle hän pysähtyi ja kuunteli.

Vähän matkan päästä aivan virran partaalta kuului laulu, joka näytti munkkiin erikoisesti koskevan. Se kertoi kuinka Elisif neiti ryöstettiin Risebergan luostarista. Laulajan ääni oli viehkeä ja täyteläinen, ja kosken kohistessa sekä kuun salaperäisellä loisteellaan valaistessa maita metsiä, samalla kun tuulen pitkin taivaan kantta kiidättämät pilvet loivat pitkiä varjoja kentälle, oli vilkkaan mielikuvituksen helppo varjoissa nähdä tuon saksalaisen kuninkaan ritareineen kiitävän vaahtoisten hevosten selässä virran vartta pitkin. Ja ikään kuin katselijalle ilvehtiäkseen hiipi aivan metsän reunassa pitkä ritarihaamu, vaipuneena niin kuin munkkikin laulun kummallisten sävelten synnyttämiin haaveiluihin.

Albrekti kuningas ratsaille nous.

Kannukset, satulat on uudet;

Varhain kun kansa jo kirkkohon käy

Kylähän Risebergan saapui jo hän.

Kaikkihan hallussa Kristuksen oomme!

Albrekt ja Bernhard he ajavat joutuin

Korpea synkkää ja suurta;

Ladhärdan portille tullessa heidän

Riemuiten sydämensä löi.

Kaikkihan hallussa Kristuksen oomme!

"Bernhardin omaksi Elisif ei
Konsana joutua saata;
Lupauksen lasna jo Luojalle vei
Luostarin mullassa maata."

"Syntynyt hän tähän maailmaan
Suvusta suurest' on, mahtavasta;
Bernhardin ottais' jos miehekseen,
Säätyä loukkais se meidän!"
Kaikkihan hallussa Kristuksen oomme!

Metsän reunassa seisoi pitkä haamu miekkaansa nojaten ja heittihe kokonaan niiden ajatusten valtaan, joita laulu ja sen sanat ihmeellisellä voimalla hänen mieleensä synnyttivät.

Munkkikin seisoi kauvan paikallaan eikä voinut kääntää silmiänsä metsänreunassa olevasta miehestä. Tuo äänetön liikkumaton kaihonhaahmo näytti jollakin tavoin häntä miellyttävän, kun laulu Elisif neidistä säe säkeeltä kaikui hänen korvissaan. Vasta laulun viimeisten sointujen alkaessa ikään kuin laantua ja haihtua kosken kohinaan pääsi munkki siitä lumouksesta, jossa oli ollut. Hän läksi taas kulkemaan ja joutui yhä lähemmäksi virtaa, niin että hän kohta saattoi nähdä laulajan, joka mitä kirkkaimmassa kuutamossa istui rannan kivellä.

Se oli Erkki. Hänkin näytti haaveilevan täällä kukkaisten keskellä istuen kirves olkaa vasten, niin kuin se oli ollut hänen tullessaan metsästä pölkkyjä kaatamasta.

* * * * *

Seuraavat päivät kuluivat kovassa työssä ja elokuun 15 päivän lähetessä alkoi torni rintavarustuksineen ja ampumareikineen kohota pilviä kohti. Herman ja Eerikki Puke työskentelivät uupumatta tornin edustalla ja olivat aina varuillaan. Engelbrekt kävi yhä totisemmaksi sitä mukaa kuin elokuun 16 päivä lähenei, lieneekö sitten hänen mieltänsä painanut se seikka, että oli luvannut ennen sitä päivää lannistavansa voudin rohkeuden, vaiko lähestyvä Vadstenan kokous.

Linnalaiset eivät millään tavalla osottaneet taipuvansa hyvällä. Vouti oli varustanut runsaasti ruokavaroja ja näkyi muuten luottavan muuriensa lujuuteen. Kaikki riippui siitä, joutuiko torni valmiiksi. Jos se joutui, niin oli linnan kohtalo ehdottomasti ratkaistu. Mutta vielä elokuun 15 päivän iltana oli ylimmäinen kerros rakentamatta ja sattui vielä niin omituisesti, että seuraavan päivän iltaan, jolloin herrainpäivätkin oli määrä pitää, päättyi Engelbrektin voudille antama mietintäaika.

Kovin alakuloinena ratsasti Engelbrekt illalla pois tornin rakennukselta. Se oli sunnuntai-ilta, niin että sen päivää oli työ ollut keskeytettynä, ja Kvillingen kirkon kellojen juuri ilmoittaessa juhlan loppuneen lähestyi Engelbrekt Ringstadia. Päätös täytyi tehdä. Se kyllä oli selvä, että hänen seuraavana päivänä täytyi mennä Vadstenaan, mutta toisekseen täytyi linnankin sinä päivänä joutua hänen käsiinsä. Tämä täytyi saada aikaan rynnäköllä, jossa puutornia oli käytettävä sellaisenaan. Niin pitkälle hän oli päässyt mietteissään ja punnitsi parhaillaan, kummanko hän asettaisi yrityksen johtajaksi, Hermaninko vai Eerikki Puken, kun hän seisattui pienen tupansa edustalle ja jätti suitset Uiville.

Silloin tuli linnasta päin ratsumies täyttä laukkaa ajaen sille paikalle, jossa hän oli. Se oli Herman. Äänellä, joka Engelbrektin korviin kuului mitä kauniimmalta soitannolta hän huusi:

"Ratsaille, kasvatusisä, vouti tyyty pakkosovintoon!"

Vähän aikaa sen jälkeen kohtasivat Engelbrekt ja vouti toisensa. Tämä näytti nyt kokonaan toisenlaiselta kuin noita röyhkeitä sanoja linnansillan luona lausuessaan. Hänen nenänsä, joka nyt kerta kaikkiaan oli ulkonevin osa hänen naamassaan, riippui pitkänä ja raskaana huulella ja koko hänen käyttöksensä toi mieleen kalkkunan, joka häpeissään lyö kokoon laajan pyrstökoristeensa ja kalpenee nokaltaan. Engelbrektin ennustus oli käynyt toteen. Sitä mukaa kuin uusi hirsikerta oli korottanut tornia oli Henrikki Styken rohkeus lannistunut, ja kun hän nyt pää kumarassa seisoi Engelbrektin edessä, niin jopa melkein näyttivät Engelbrektin sanat toteutuneen; hän kun oli uhannut vetää voudin tukkapäästä ulos.

Pakkosopimuksen ehtoja ei kuitenkaan ennätetty määrätä. Engelbrekt tyytyi voudin myöntymiseen ja he tekivät välirauhan Engelbrektin Vadstenasta palaamiseen asti.

Kohta puoliyön jälkeen ratsasti Engelbrekt 1000 ratsumiehen etunenässä leiristä, johon Eerikki Puke pantiin päälliköksi hänen poissaolonsa ajaksi.

V.

Vadstenassa.

Vadstena[10] oli tähän aikaan Itägötinmaan tärkeimpiä paikkakuntia. Alkujaan oli se folkungien omaisuutta, mutta kuningas Maunu Eerikinpoika ja hänen kuningattarensa lahjoittivat sen pyhän Birgitan, kuninkaan heimolaisen, äsken perustamalle luostarikunnalle, jonka sääntöjen mukaan munkkeja ja nunnia piti asuman yhdessä rukoillen ja maailmasta luopuen samain muurien sisällä. Jokaisella ajalla on tapansa ja niinpä pidettiin Ruotsissakin, kohta luostarin rakentamisen perästä, hyvään tapaan kuuluvana kaikin tavoin pitää siitä huolta ja sekä jälkisaännöksillä että lahjoilla osottaa kunnioitusta ja rakkautta tälle ruotsalaiselle pyhimykselle ja hänen laitokselleen. Suurimpana kunniana pidettiin leposijan saamista luostarin pyhitettyjen muurien sisään.

Luostarin päänunnat otettiin maan ylhäisimmistä suvuista. Ensimmäinen luostarin perustamisen jälkeen oli Ingegerd, Margareta kuningattaren kasvattisisar, joka, kuten pahat kielet kuiskailivat, oli ollut joissakin luvattomissa suhteissa Linköpingin piispaan Knuutti Bonpoikaan. Hän kuoli vähää ennen kasvattisisartansa. Margareta kuningatar oli itse ruvennyt "ulkosisareksi"[9] ja hän oli sinne asettanut Holsteinin kreivin Gerhardin tyttären, Ingeborgin, nunnaksi. Vadstena oli ollut Margareta kuningattaren mieluisimpana olinpaikkana hänen Ruotsissa oleskellessaan ja seuraava kuningatar, tuo jalo, hyvä ja lujatahtoinen Filippa, Eerikki kuninkaan puoliso, piti luostaria yhtä rakkaana kuin Margaretakin. Hänet olikin sinne haudattu ja Eerikki kuningas oli määrännyt pidettäväksi kallisarvoisia messuja hänen muistonsa kunnioittamiseksi ja hänen sielunrauhansa takia.

Kaikki tämä teki Vadstenan hyvin suosituksi paikkakunnaksi, jossa tuon tuostakin joukoittain herroja ja niiden palvelijoita oleskeli, joko, kuten nyt, kokoutuakseen neuvottelemaan valtakunnalle tärkeistä asioista, taikka viettääkseen jotakin juhlaa, tavallisesti hautajaisia. Siitä elostuikin Vadstena ja saavutti alussa 1400-lukua kaupunginoikeudet sekä voitti kohta Skeningen, joka ennen P. Birgitan aikoja yhdessä Söderköpingin kanssa oli Itägötinmaan etevin kaupunki.

Oli myöhäinen sunnuntai-ilta elokuun 15 p:nä. Joukoittain ihmisiä oli liikkeellä noilla mutkaisilla kaduilla katselemassa ja ihmettelemässä niitä monia komeita herroja, jotka asemiestensä seuraamina ratsastivat kaupunkiin toinen toisensa perästä. Monta oli jo tullut, mutta vielä odotettiin useita, erittäinkin Linköpingin piispaa. Kaunis ilta houkutteli myöskin useita ulkopuolelle kaupunkia, niin että pohjoiseen ja itään päin vievillä teillä oli vilkasta liikettä.

Kävelevistä varsinkin eräs pitkä mustamunkki herätti huomiota kookkaalla vartalollaan ja voimakkaalla käynnillään, vaikka harmahtava parta, joka aallokkaana valui ylösvedetyn päähineen alapuolelle, ilmaisi hänen jo parhaat vuotensa eläneen. Hän oli viimeisten joukossa lähtenyt kaupungista, niin että huvikävelijät tulivat häntä vastaan ja jotkut muistelivat nähneensä tämän mustamunkin Pyhän Yrjänän ammattikunnan kokoushuoneen edustalla, johon joukko jo saapuneita herroja oli kokoutunut neuvottelemaan. Varmaankin hän kuului jonkun piispan seurueeseen, sillä olihan hänen nähty hetkiseksi menevän kokoushuoneeseenkin.

Munkki ei kuitenkaan välittänyt noista ihmettelevistä ja huolettomista väkijoukoista, hän kulki verkalleen eteenpäin, ja kun vaimoineen ja tyttärineen kulkevia porvareita ei enää kuulunut, meni hän muutamalle tien vieressä olevalle mäelle, josta saattoi nähdä isolle tasangolle. Täällä hän viipyi kauvan alinomaa tähystellen pohjoiseen päin, ikään kuin olisi odottanut saavansa siltä suunnalta nähdä jonkun tulevan tietä pitkin. Linköpingin puolelta tulevan ison ratsumiesjoukon melu ei ollenkaan herättänyt hänen huomiotansa. Mutta pohjoispuolelta ei kuulunut mitään ja vihdoinkin nousi pystyyn ja läksi kulkemaan takaisin kaupunkiin päin. Vähän väliä hän kuitenkin käänsihe takaisin päin ja pysähtyi vähintäänkin ääntä kuuntelemaan.

Tällä tavoin hän oli joutunut kaupunkiin, jossa hän kulki muutamaa niistä kaduista, jotka veivät luostarille päin. Silloin ajoi ratsumies vaahtoosella hevosella täyttä laukkaa katua pitkin, mutta pysähtyi munkin eteen ja kysyi:

"Oletko nähnyt, hurskas isä, onko Linköpingin piispa Knuutti ratsastanut tänne sisälle?"

Se oli pieni mutta kaunisvartaloineen mies. Hän istui kääriytyneenä pitkään viittaaan, joka ulottui jalkoihin asti, ja hänen hattunsa punainen sulkatöyhtö riippui pitkin selkää. Munkki säpsähti hänen puhutellessaan, ikään kuin olisi hämärästä huolimatta tuntenut hänet pystyyn nostetun viitankauluksenkin läpi.

Munkki vastasi hänen kysymyksiinsä kieltävästi ja ratsumies ajoi katua edelleen, kunnes luostarin puutarhan kulmassa taas tapasi miehen, jolle hän luultavasti toisti saman kysymyksen. Saamansa

vastauksen johdosta hän silloin kääntyi kulmasta ja ajoi luostarin kartanolle. Täällä hän pysähtyi ja laskeutui hevosensa selästä, jonka hän jätti muutamalle ympärillä seisovista katsojista sekä lähestyi sitten luostarin porttia. Hänen vähän aikaa odotettuansa avattiin portti ja mies meni siitä sisälle.

Mutta munkki ei ollut päästänyt häntä näkyvistään, vaan seisoi myöskin kohta luostarin portilla.

"Arvoisa veli, onko Knuutti piispa täällä?" kysyi hän, kun muutaman birgittiläismunkin pää näyttäytyi portin kupeella olevasta pienestä aukosta.

"On, veli!" vastasi munkinpää.

"Minulla on hänelle tärkeitä asioita, jotka eivät siedä viivytystä!"

Munkinpää hävisi ja kului muutamia silmänräpäyksiä, jotka näyttivät dominikaanimunkille olevan hyvin sietämättömiä, päättäen siitä, että hän tuon tuostakin levottomasti katsahti portinaukkoon.

Vähän ajan perästä kuului salpa vedettävän portista ja birgittiläismunkki avasi sen dominikaanille.

"Arvoisa isä Knuutti piispa on veljien rukoushuoneessa", sanoi edellinen, "mutta ruokasalissa voinet häntä odotella, veli!"

Dominikaanimunkki nyökäytti päätänsä ja astui munkkiluostariin päin, joka nyt oli erityisenä rakennuksena nunnaluostarista erillään, samoin kuin munkkien puutarha oli korkealla muurilla erotettu nunnien puutarhasta. Tällainen ei ollut alkuperäinen perustajan tarkoitus ollut, mutta alituisesta yhdessäolosta juurtuneen siveettömyyden takia oli Filippa kuningattaren tahdosta tällainen määräys tehty. Ne olivat isoja, komeita rakennuksia, jotka jo ulkomuodollaan ilmaisivat, että niissä asui sekä koti- että ulkomaisten ylhäissukujen jäseniä. Etenkin oli hakatusta vuolukivestä rakennettu luostarinkirkko iso ja komea. Koko luostari oli milt'ei uudelleen rakennettu Margareta kuningattaren aikana, sen jälkeen kuin suurin osa siitä vuotta ennen Albrekt kuninkaan tappiota Falköpingin luona oli palanut poroksi.

Munkki jätettiin aivan itsekseen eikä kukaan ihmetellyt, että hän mieluummin valitsi varjoisan puutarhan odotellakseen piispan kirkosta palaamista kuin helteisen ruokahuoneen. Mutta kohta puitten varjoon päästyänsä kääntyi munkki luostarinkirkolle päin, jonka holvien alle hän kohta astui. Kirkko oli tällä hetkellä aivan tyhjä; joku kynttilä paloi pyhimyskuvain edessä ja noilla lukuisilla alttareilla, joita kaikkiaan oli kokonaista 62; mutta niistä leviävä valo oli kerrassaan riittämätön valaisemaan kirkon korkeita holveja ja kuutamo, joka värillisistä ikkunoista loi hämärää valoansa patsasrivien väliin, teki myöskin osaltansa hämärän tuntuvammaksi.

Vähän matkan päässä itäisen päätyseinän keskustasta oli "Veljien kuori" rauta-aidalla kirkosta erotettuna. Aivan tämän viereen asettautui dominikaanimunkki. Hän kuuli, miten kaksi miestä puheli sen sisällä.

"Sellainen on hänen ja talonpoikain menettely ollut, arvoisa herra piispa", kuului nuorehko ääni lausuvan juuri kun munkki pysähtyi, "ja varmaan teette te ja muut valtakunnan neuvoston herrat kuninkaalle, itsellenne ja valtakunnalle kelpo työn, jos lopetatte tämän vallattomuuden. Minulla ei ole ennen ollut tilaisuutta teille alusta alkaen esittää tätä pitkää kertomusta, mutta varmaan teillä on siitä oleva hyötyä, kun nyt aiotte kokoutuneiden herrain puhetta johtaa!"

"Kiitos, Juhani Wale", sanoi nyt toinen ääni, josta munkki tunsu Knuutti piispan, "kiitos vaivoistanne; monessa kohden en tuntenut asiaa siten, kuin te nyt olette minulle selvittänyt ja kertonut. Mutta sallikaa minun nyt saada kuulla, miten Ringstaholman-matkanne päättyi."

"Sieltä ei teillä ole mitään peljättävänä, arvoisa herra! — Engelbrekt ei muuta ajatellut kuin linnan rynnäköillä valloittamista ja mikäli tiedän, mahtanee hän siinä purra hampaansa poikki, jos vaan asia niin pitkälle menee... Sillä jos tahdotte punnita niitä neuvoja, jotka uskallan teille esittää, niin varmaankin saatte niistä paljon hyötyä."

"Sallikaa minun kuulla neuvonne, Juhani Wale! Te tunnette asian ja puheenalaisen henkilön ... kuuntelen teitä sen tähden mielelläni..."

"Teidän tulee sitten pitää mielessänne kapinoitsijan omat sanat laista, jota hän sanoo tahtovansa puolustaa... Valtakunnan neuvosto voi kutsua hänet eteensä ja hän on tuleva, koskapa hän ei saata rikkoo vanhaa tapaa, kuten itse sanoo... Jos hän tulee, niin hän on vallassanne..."

"Ja jollei hän tule", kuului piispa keskeyttävän.

"Tarjotkaa hänelle kuninkaan nimessä valtakunnan linnoista, minkä hän itse tahtoo valita, tarjotkaa ja asettakaa niin, että on päteviä todistajia hänen vastaustansa kuulemassa, niin kyllä hän tulee ja te

voitte tehdä hänelle, mitä kapinoitsija ansaitsee."

"Luuletteko sitten hänen suostuvan tarjoukseen?"

"Olen siitä varma ja silloin teillä on se todistuksena, että hän itsekkäistä pyyteistä on yllyttänyt valtakunnan rahvaan aseihin oikeata herraansa ja kuningastaan vastaan. Sigge piispalle olen asiasta puhunut, samoin herra Birger Trollelle, ja he ovat hyväksyneet neuvoni..."

"Valtakunnan ja rauhan tähden ovat ne tosiaankin hyviä neuvoja, Juhani Wale."

Vastapäiseen kuoriin saatossa kulkevien nunnain juhlallinen laulu hämmensi puhelevien äänet ja munkki vetäytyi äkisti takaisin ja hävisi muutaman patsaan synkkään varjoon. Kun laulu oli tauonnut ja nunnat lähteneet kirkosta, avautui munkkien rukoushuoneen aitaus ja piispa ynnä Juhani Wale, joka vielä oli viittaansa kääriytynyt, läksivät astumaan halki kirkon. Ison käytävän kohdalla, johon pääalttarin luona oleva pyhimysarkku näkyi, sekä piispa että vouti tekivät ristinmerkin ja menivät sitten joutuisin askelin ulos kirkosta.

Yht'äkkiä oli kirkossa hiljaista ja juhlallista. Tuntui siltä kuin sisarten laulun sävelet olisivat pysähtyneet holvien alle vihkimään rauhaan lepokammioissaan lepääviä vainajia. Ja kuun säteet kisailivat alttarien ja lukuisten pyhimyskuvain ympärillä ja hautakivien päällä ja muodostelivat kehiä toistensa viereen, mutta lakkaamatta vaihettaen paikkaa, ikään kuin täällä olisi henkiolentoja liikkunut.

Sieluun viriää aina omituinen tunne, kun ihminen on yksinään kirkossa, etenkin kun yön varjot peittävät maan. Korkeat ja pyhät tunteet valtaavat ehdottomasti sydämen, näkymätön mutta mahtava käsi koskettelee sen hienoja kieliä ja ajatuksia syntyy, joita tuskin voi ymmärtää, mutta jotka täyttävät sielun ja ikään kuin vievät sen pois avaruuksiin, ennen näkemättömiin taikka jo aikoja sitten unhotettuihin. Sielusta itsestään riippuu, tulevatko nämä ajatukset valkoisin kyyhkysensiivin, lempeinä ja suloisina kuin auringonsäde lehdon kukkaisia suudellensa, vai mustina ja synkeinä kuin jyrisevä ukkonen ja turvattoman omantunnon murskaksi rusentaen.

Pitkävartaloiseen munkkiinkin vaikutti se voima, mikä tällä pyhällä paikalla oli. Hän seiso kauvan liikkumatta patsaan varjossa ja katseli kirkkoa ja hänen silmänsä paloivat, ikään kuin hän pimeään halki olisi nähnyt kokonaisen maailman täynnä kummallisia olentoja. Engelbrekt se ensinnä kulki hänen mielikuvituksensa näyttämöllä — Engelbrekt ja ne, jotka kavalasti hiiviskelivät hänen jälkiänsä, koettaen, tokko tuon jalon miehen sydäntä voisi turmella, myrkyttää, niin kuin käärme kukkaisen paratiisin yrttitarhassa.

Engelbrekt rukoili — siltä hänestä tuntui — rukoili Jumalaa aamuauringon loisteessa ja kirkastunut hymy, ylenluonnollinen rauha loisti hänen silmistään, vallitsi hänen avomielisellä miehekkäällä otsallaan, kun taas huulet kuiskailivat puhtaimman alttiiksi antaumuksen pyhiä lupauksia. Mutta sankarin rakkaan kuvan takaa nousi mustia haamuja, jotka milloin lähenivät, milloin hävisivät, kunnes yht'äkkiä muutama heistä takaapäin työnsi miekan sankarin poveen.

Joku näkykö, vaiko vain rakastavan sydämen levottomuus se oli kiihottanut mielikuvitusta ja loihtinut näyn aivojen hermosyihin?

Munkki painoi kädellä otsaansa, joka oli märkänä kylmästä hiestä. Hän heitti päähineen alas päälaeltaan ja henkäsi syvään.

Hänen edessään kohosivat kirkonholvit korkeina ja majesteetillisina ja kuun säteet pitivät äänetöntä kisaansa lattialla, patsailla ja pyhimyskuvilla. Kaikki oli entisellään, mutta vapaudensankarin kuva oli hävinnyt.

Kuulumattomin askelin munkki astui kuoriin alttaripiiriä kohti. Toiset ajatukset valtasivat hänen mielensä täällä. Hän oli taas näkevinään näyn. Hän pysähtyi ja ojensi kätensä ja vihanliekki hehkui hänen tummissa silmissään. Mutta kohta muuttui kasvojen ilme. Leppeä hymy ilmautui huulille ja hän nousi porrasaskelmia myöten alttarin eteen.

Täällä hän lankesi polvilleen ja rukoili, mutta aivan seinän vieressä, missä varjo oli synkin. Päätänsä hän nojasi ylintä askelmaa vasten. Hänen rukouksensa oli harras ja sydäimestä lähtevä ja kivi, johon hän päätänsä nojasi, oli kyynelistä kosteana, kun hän jonkun kerran kohotti päätänsä ja ojensi kätensä korkeutta kohti.

Tällä välin aukeni hiljaa muuan syrjäovi ja kaksi naisolentoa astui kirkkoon. Toinen oli korkea ja majesteetillinen, toinen kulki kumarassa. Jälkimmäinen nojasi edelliseen, joka melkein kantoi hänet alttarin eteen, johon hän vaipui polvilleen kätet pään yli ristissä.

Kului hetkinen, jonka ajalla myöskin nunnapukuinen nainen oli tehnyt ristinmerkin ja rukousnauhaansa nyplien kuiskannut rukouksen. Altтарin eteen polvistunut kantoi samallaista pukua kuin ylhäiset ritarinrouvat, vaan yksinkertaisempaa ja vakavampaa. Näköjään hän oli hyvin heikko ja ainoastaan nunnan avulla hän kykeni nousemaan rukousrahilta.

"Kiitos, hurskas äiti!" kuiskasi hän ja tarttui nunnan käteen, jota suuteli, "kiitos hyvydestänne köyhää, onnetonta vaimoa kohtaan. Ah paljon, paljon ovat elämäni vaiheet vaihdelleet siitä kuin viimeksi olin täällä..."

"Herra on heikkojen ja onnettomain ystävä. Elkää surko, jalo rouva! Olette turvautunut häneen, joka yksin taitaa auttaa... Ja täällä temppeleinholvien rauhallisuudessa, täällä Jumalan kasvojen edessä tahdon pitää lupaukseni ja kuunnella rippianne."

"Monta vuotta takaperin", jatkoi ripitettävä, "silloin kuin poskeni vielä punottivat nuoruutta ja terveyttä, rakastin hehkuvin sydämin miestä, jota ylpeä isäni ei sallinut minun saada puolisoikseni; mutta rakkauteni oli voimakkaampi kuin kuuliaisuuteni isäni käskyille — minä pakenin sydämeni rakastetun kanssa ja rupesin hänen morsiameksensa. Pari vuotta kului ja..."

Hän keskeytti puheensa ja pyyhkieli tulvivia kyyneleitään. Hän ponnisteli nähtävästi voimiansa pysyäkseen pystyssä, ja tuskinpa hän olisi pysyntykään, jollei nunna olisi häntä tukenut.

"Ja sitten hävisi onni?" täytti nunna.

"Isäni löysi syrjäisen kotimme ja riisti minut sieltä. Olin yksin kotona ja istuin lapseni kehdoilla, kun miehet tulivat ja sitoivat minut ja panivat hevosen selkään sekä veivät minut pois, kauvas isäni linnaan Meklenburgiin, ja siellä minua pidettiin edelleen vankina. Silloin astui muutamana päivänä isäni vankilaani. 'Kaksi ehtoa', sanoi hän, 'on sinulla valittavana: kuolema tai se mies jonka olen sinulle valinnut!' Tuhannesti mieluummin tahdoin kuolla kuin pettää lapseni isän ja sen sanoinkin hänelle. Sitten kului taas vuosi ja taas astui isäni eteeni. 'Olen vaan koetellut sinua, tyttäreni', sanoi hän, 'en sinua enää pakota, saat kuulua tuolla tuntureilla eleskelevälle talonpojalle, mutta vielä kerran tahdon panna rakkautesi koetukselle'. Voitte käsittää iloni, hurskas abbedissa äiti! Olin ilosta mielettömänä eikä mikään isäni pyyntö ollut liian vaikea täytettäväkseni, niin oli sydämeni kiitollinen ja onnellinen. 'Laita itsesi valmiiksi', sanoi hän, 'menemme Ruotsiin. Vadstenassa olen sopinut yhtyäkseni Juhanin kanssa, luostarissa toimittaa vihkimisenne valtakunnan herrain ja aatelismiesten läsnä ollessa Linköpingin piispa Knuutti'."

Seinän varjosta, vastapäätä sitä paikkaa, missä naiset seisoivat, kuului rahinaa, ikään kuin joku olisi noussut pystyyn lattialta ja silloin pyyhkäissyt seinää. Sairasta näytti pöyristyttävän, mutta abbedissan kehotuksesta hän rohkaisi mielensä ja jatkoi keskeytynyttä kertomustaan.

"Tulimme Ruotsiin, tulimme Vadstenaan, tulimme tänne altтарin eteen, mutta juuri kuin astuimme kynnyksen ylitse, heitti isäni päälleni valkoisen hunnun ja kuiskasi korvaani: 'ole huoleti ... vihkimisen jälkeen!' Hunnun lävitse näin pitkän miehen ojentavan minulle kätensä altтарin edessä ja sydämeni sykki ilosta, olin tuntevinani hänet, jota silmäni halusi nähdä, ja minusta tuntui siltä kuin eivät vihkiäiset koskaan olisi ottaneet loppuakseen. Mutta sitten vaikenin piispa, huntu nostettiin päästäni ... ja edessäni seisoivat se, jonka isäni oli valinnut herrakseni ja isännäkseni... Päätäni pyörrytti, yhtä seikkaa vaan kykenin selvästi ajattelemaan, sitä että halusin kuolla, ja vaivuin maahan juuri tähän ... juuri tähän."

Vanha rouva heltyi itkuun; kesti kauvan ennen kuin hän kykeni jatkamaan.

"Kaikessa siinä mitä nyt olette sanonut en kuitenkaan huomaa mitään tuomittavaa", virkkoi päänunna lempeällä äänellään.

"Ei, ei... Mutta sitten kuninkaan hovissa, jonne minut vietiin ja jossa minut pakotettiin hymyilemään, vaikka suru sydäntäni kalvoi — siellä näin kerran oikean puolisoni ja yöllä kaatui tuo toinen hänen miekkansa iskusta. Minä kiitin Jumalan äitiä siitä... Katso, se on rikokseni ja sitä olen tahtonut rukoilla anteeksi, juuri tässä... Minä toivoin ja iloitsin toivoessani nyt saavani palata oikeaan kotiin ja lapseni luokse; mutta toivoni minut petti ... ja pitkät, pitkät vuodet olen itkenyt sydämeni julmaa iloa ja toivonut päästöä..."

"Nyt olen jälleen nähnyt hänet", jatkoi hän hetken kuluttua, "jota en koskaan ole lakannut rakastamasta, nyt olen nähnyt poikani ... mutta molemmat ovat minulle vieraita ja toisen silmissä olen vaan avionrikkoja..."

Kyynelet ja huokaukset tukahduttivat hänen äänensä ja hän olisi vaipunut lattialle, jollei abbedissa olisi ottanut häntä syliinsä. Seinän varjosta kuului taas rahinaa, ikään kuin joku olisi koettanut sieltä tulla esiin, mutta olisi kaatunut takaisin muria vasten.

"Toivoin", jatkoi syntejänsä tunnustava, "toivoin, kun seurasin sukulaistani, Ewerstenin Hannu kreiviä, tänne saavani tavata sekä miestäni että poikaani ja kertoa heille kaikki ... ja minä olen tavannut heidät, mutta ... kenties jo tätä toivoessani tein syntiä, kenties on Jumalan äiti tahtonut rangaista minua jo pelkistä rukouksistani... Nyt tiedätte kaikki, äiti ... jos voitte antaa sydämelleni lohdutusta, niin sitä rukoilen..."

Näin sanoen hän vaipui polvilleen abbedissan eteen, joka lempeän vakavasti ojensi kätensä hänen pänsä ylitse ja juhlallisella äänellä lausui:

"Sen vallan nojalla, jonka Rooman pyhä isä on antanut minulle tämän pyhän sisar- ja veljes-yhteyden johtajana, nostan pois kaikki synnin sumut sydämeltäsi ja rukoilen sinulle Jumalan äidin ja kaikkien pyhimysten siunausta! Nouskaa, tyttäreni", jatkoi hän sen jälkeen ja tarttui polvistuneen käteen, "nouskaa tyttäreni, elköökä surko. Teitä on paljon koeteltu tässä maailmassa... Jumalan äiti ja pyhä Birgitta ovat jo täällä panneet alulle tehtävänsä pestä teidät puhtaaksi tämän maailman pahuudesta: vaelluksenne kiirastulen lävitse ei tule kestäämään kauvan."

Näin sanoen hän nosti polvistuneen pystyyn ja painoi suudelman hänen otsallensa, jonka jälkeen hän kietoi käsivartensa hänen vyötäisilleen ja vei hänet hiljaa ulos kirkosta.

Mutta muutaman patsaan juurella oli munkki pitkänensä, ikään kuin olisi kaatunut aikoessaan rientää esiin varjosta, jossa oli ollut. Hänen oikea kätensä oli kovasti painettuna sydäntä vasten ja vasen oli ojennettuna, ikään kuin hän kaatuessaan olisi tahtonut jotakuta tavottaa.

Luostarin kello ilmoitti keskiyön tulleen ja samalla astui muutamasta kirkon ovesta sisälle vähäinen joukko munkkeja, palavat vahakynttilät käsissä, toimittamaan messua jonkun vainajan haudalla.

Maanantaiamuna elokuun 16 p:nä pidettiin Knuutti piispan asunnossa kokous, ja kun herrainkokouksen avaamisen aika oli tullut, niin nähtiin paitsi Knuutti piispaa itseänsä myöskin Skaran Sigge piispan ja Birger Trollen sekä vielä parin valtaneuvoksen kulkevan sieltä yhdessä sille talolle, jossa kokousta oli määrä pitää.

Tavallisesti pidettiin neuvoston kokoukset isossa keskusteluhuoneessa — locutorium seculare — joka oli veljien kokoushuoneustossa. Mutta tällä kertaa oli valittu talo kaupungin lounaiselta kulmalta.[11]

Piispan asunnossa pidetty neuvottelu oli tehnyt vähän viivykkiä, niin että toiset herrat olivat jo olleet koossa hetkisen, kun piispa ja hänen seuralaisensa saapuivat. Vanhimpana läsnä olevista piispoista, koskapa ei ainoatakaan arkkipiispaa ollut saapuvilla, kävi Knuutti piispa istumaan kunniaistuimelle pitkän pöydän päähän, jonka ympärille muut herrat asettuivat iän mukaan, kuitenkin siten, että Tuomas piispa istui Knuutti piispan oikealla puolella ja Sigge piispa vasemmalla. Ritarit, joita oli saapuvilla neljä, istuivat Tuomas piispan sivulla ja sitten muut kaksitoista herraa, jotka eivät vielä olleet saaneet ritarinarvoa, vaan olivat ainoastaan aseenkantajia eli asemiehiä, kuten sanottiin. Nuo neljä ritaria olivat Maunu Birgerinpoika, Niilo Erengislenpoika, Kustaa Algotinpoika (Sture) ja Bo Steninpoika (Yö ja Päivä). Asemiesten joukossa istui Kaarlo Orminpoika, jolla vaakunassaan oli oinaanpää (Gumsehufvud) ja hänen jälkeensä Birger Trolle, yksi niitä harvoja, joiden tähän aikaan huomataan käyttävän vaakunamerkkiänsä liikanimenään. Muista oli huomattavin Filip Pietarinpoika (Bonde), Kaarlo Knuutinpojan orpana.

Se pitkä pöytä, jonka ääressä neuvosherrat istuivat, täytti huoneen keskustan, niin että toinen pää ylettyi lähelle pääseinää ja toinen ovelle, joka oli huoneen pitkällä puolella. Ulkopuolella ovea oli luhdin eteinen, josta kiertoportaat veivät alas torille. Alhaalla seisoivat ritarien palvelijat ja paljon kansaa käveli siitä ohitse edes vilahdukselta nähdäkseen ritarien viittoja taikka heidän kultaisia ritarinvitjojansa.

Niin pian kuin kaikki olivat käyneet paikoilleen, nousi Knuutti piispa seisomaan ja julisti kuninkaan nimessä ja hänen puolestansa kokouksen avatuksi. Äänettömyyden synnyttyä piispa lausui:

"Tärkeän asian on meille täällä oleville armollinen herramme kuningas määrännyt neuvoteltavaksi, sen näet, kuinka meidän on saatava autetuksi se niskoittelevaisuus, jota muutamat ilkeämieliset ovat osottaneet ryhtyessään yllyttämään valtakunnan rahvasta kapinaan oikeata herraansa ja kuningastansa vastaan. Se teistä, jalosukuiset herrat ja hyvät miehet, jolla on jotakin asiasta lausuttavaa, lausukoon ajatuksensa julki!"

Piispa istuutui ja useita nousi puhumaan, toinen toisensa perästä. Useimmat vaativat valtakunnan herroja ja miehiä tarttumaan aseihin ja kehottamaan kuningasta saapumaan valtakuntaan.

"Minusta näyttää", sanoi Filip Bonde, vanhanpuolinen herra, jolla oli avomieliset ja jalot kasvonpiirteet, "Eerikki kuningas itse aiheuttavan kaiken nykyään tapahtuvan pahan, jos sen juuria kerran haetaan. Minun tietääkseni hän ei ole käynyt Ruotsin valtakunnassa sen jälkeen kuin kuningatar

Filippa vainaja, Jumala hänen sieluansa armahtakoon, erosi tästä elämästä. Siitä on jo kohta viisi vuotta eivätkä ne valtakunnan neuvokset, jotka silloin olivat koolla hänen luonansa täällä Vadstenassa, neuvotelleet mistään valtakunnan hoitoa koskevista toimista, vaan sielumessujen perustamisesta kuningattaren muistoksi. Tämä ei ole valtakunnan hallitsemista lakien ja vanhain hyvän tapain mukaan. Kuningatar Margareta Valdemarintytären kuolemaa seuraavan vuoden jälkeen en tiedä valtakunnan neuvoskunnan olleen koolla kuninkaan luona valtakunnan rajojen sisällä, mutta meitä on kyllä rasitettu matkustuksilla täältä Tanskaan. Ja nyt viimeksi on kuningas lykännyt muutaman vedotun ruotsalaisen oikeusasian[12] tanskalaisen neuvoston ratkaistavaksi... Kautta ritarisvaakunani, tämäpä näyttää. minusta siltä kuin isänmaamme olisi Tanskan alainen valtio eivätkä valtakunnan herrat ja miehet toki sellaisilla ehdoilla liene valinneet Eerikki kuningasta!"

Ritari istuutui ja herrain vihaiset katseet heidän kuunnellessaan hänen lausuntoansa osottivat selvästi, että he olivat yhtä närkästyksissään kuin Filip ritarikin siitä halveksimisesta, jolla kuningas oli heitä kohdellut. Knuutti piispa, joka pelkäsi keskustelun kääntyvän aivan omituiseen suuntaan, jos useampia samanhenkisiä ääniä alkaisi kuulua, kiiruhti ohjaamaan huomiota takaisin keskustelun pääasiaan.

"Täysin oikeutetulta", sanoi hän, "minusta näyttää se valitus, jonka te Filip herra, nyt olette lausunut, ja varmaankin olemme samaa mieltä me kaikki, jotka nyt olemme täällä koolla. Minusta näyttää kuitenkin pienemmältä se vaara, joka saattaa uhata kuninkaan puolelta, koska kai vähin itse kukin muistanemme mitä tapahtui joku aika sitten, jolloin näet valtakunnan herrat ja miehet erottivat sekä kuningas Maunu Eerikinpojan että Albrekt kuninkaan, ja varsinkin hyvin vielä toistekin voipi tapahtua. Mitä kuninkaaseen tulee, niin hän on yhtä paljon meistä riippuva kuin me hänestä, mutta toinen on sen vaaran laita, joka nyt uhkaa ja joka on yhteinen sekä kuninkaalle että meille. Katsokaamme sen tähden ensiksi, jalot herrat ja kunnon miehet, kuinka pääsisimme erillemme tästä Engelbrektistä, sitten vasta on aika puhella kuninkaan kanssa. Monta mielipidettä on tästä asiasta lausuttu, muiden muassa sekin, että meidän on käytävä ase kädessä tuota häjyä talonpoikain yllyttäjää vastaan. Tämä neuvo on hyvä ja on lähtenyt urhokkaista sydämistä, mutta minusta rauhan miehenä se ei kuitenkaan näytä olevan paras. Talonpoikain päällikkö on jo kyllin voimakas vastustamaan kaikkia valtakunnan herroja ja sitä paitsi seuraa häntä jo, Jumala paratkoon, moni meidänkin keskuutemme kuuluva mies. Mutta varmaa on, ett'ei hän enää saa tulla voimakkaammaksi kuin nyt on, jos mieli meidän elää rauhassa Ruotsin valtakunnassa!"

Piispa istuutui ja taas pääsi äänettömyys vallalle salissa. Silloin nousi Birger Trolle paikaltaan ja pyysi puheenvuoroa.

"Tarkoin olen ajatellut, mitä täällä on lausuttu", sanoi hän, "ja erittäinkin viimeisiä sanojanne, arvoisa isä Knuutti piispa! Ja minä olen samaa mieltä kuin tekin, että etupäässä on talonpoikain yllyttäjät saatettava pysymään alallansa, sillä talonpoikaiskapina koskee aivan varmaan valtakunnan herroja ja miehiä yhtä paljon kuin kuninkaan voutteja, jollemme lankea Engelbrektin jalkain juureen, niin kuin, Jumala paratkoon, monet jo ovat tehneet. Minä neuvon sen tähden, että lähetämme sanan tälle miehelle ja haastamme hänet tänne eteemme. Jos hän on, niin kuin sanoo olevansa, lain ja järjestyksen voimassapitäjä, niin hän saapuu ja silloin hän on meidän käsissämme ja me annamme lain tuomita. Jollei hän tule, niin hän sillä osottaa olevansa kapinoitsija ja on isänmaansa vihollisena tuomittava."

Nämä Birger herran sanat saivat aikaan vilkkaan keskustelun, jossa monta eri mielipidettä lausuttiin. Kiihvimmin niitä vastusti Tuomas piispa, kenties ainoa mies koko joukosta, joka kykeni oikein tajuamaan, mitä suurenmoista näytelmää Engelbrekt ja valtakunnan rahvas näyttelivät.

"Niistä mielipiteistä, jotka tähän saakka on lausuttu", sanoi hän arvokkaisuudella, joka hyvin sopi hänen kauniisiin kasvoihinsa, "näyttää minusta valtakunnan neuvoksille vähimmin sopivan se, joka tahtoo hyväksensä käyttä miehen lainkuuliaisuutta ikään kuin houkutellaksensa hänet satimeen. En tahdo myöskään yhtyä niiden mielipiteeseen, jotka tahtovat tarttua miekkaan ja vuodattaa kansalaisten verta. Ainoana tehtävänä mielestäni on valtakunnan neuvostolla vaatia Eerikki kuningas viipymättä tulemaan tänne Ruotsiin itse kitkemään pois ne rikkaruohot, joiden kitkemiseen talonpoikaissotajoukko nyt on ryhtynyt."

Mutta hänen sanansa eivät miellyttäneet joukkoa ja Knuutti piispa ja Sigge piispa puhuivat laajasti ja leveästi kapinasta, ja ett'ei kansanyllyttäjää kohtaan tarvinnut olla vilpittöni. Lopuksi voittikin heidän mielipiteensä ja Birger herran ehdotuksen mukaisesti päätettiin laatia kirjelmä Engelbrektille ja haastaa hänet 24 tunnin kuluessa saapumaan neuvoston eteen.

Tämä päätös pantiin heti täytäntöön, kirjelmä laadittiin ja allekirjoitettiin ja kutsuttiin sisälle palvelija, jonka piti viedä se Engelbrektille Ringstaholmaan. Sillä oli nyt neuvottelu täksi päiväksi päätetty ja äänettömyys pääsi vähäksi aikaa vallalle salissa, ikään kuin jokainen olisi odottanut, että Knuutti piispa lopettaisi kokouksen. Silloin kuului yht'äkkiä satojen hevostavioiden kopinaa, jotka joka taholta lähenivät toria ja sitä taloa, jossa herrat olivat. Birger Trolle, joka istui lähellä muuatta torille antavaa

ikkunaa, nousi katsomaan ikkunasta. Toisten katseet seurasivat häntä ja näkivät hänen kalpenevan.

"Mikä nyt, Birger herra?" kysyi Knuutti piispa.

"Tori tulee täyteen aseellisia", vastasi ritari, "jolleivät silmäni petä, ovat ne kaikki talonpoikia!"

Herrat katsoivat hämmästyneinä toisiinsa ja kuulivat samassa kiivaiden askelien luhdinsalin kautta lähestyvän ovea. Ennen kuin he olivat ennättäneet hämmästyksestään tointua, avautui ovi ja Engelbrekt astui huoneeseen.

Voimme helpommin mielessämme kuvitella kuin kertoa, mitä hänen esiintymisensä vaikutti pöydän ympärillä istuviin herroihin. Enimmin hämmensi heitä ja esti toimimasta se seikka, ett'ei noista levollisista ja vakavista silmistä, jotka niin pelkäämättä katsoivat heihin, ollenkaan näkynyt röyhkeyttä ja uhkamielisyyttä. Päinvastoin ilmeni kasvoista surumielisyyttä, kun mies astui pöydän eteen ja tervehti valtakunnan neuvoksia.

"Tuskinpa lienette odottaneet",[13] alkoi hän sen jälkeen, "näkevänne minun tulevan tänne joukkoonne, mutta Jumalan ja kaikkien valtakunnan suojeluspyhän nimessä toivon tulevani ystävänä ystävien pariin, vaikka tosin moni teistä, jalosukuiset herrat ja hyvät miehet, ei ennalta tunne minua, muuten kuin kulkupuheista."

Voimakkain ja arvokkain sanoin, mutta samalla elävän vakuutuksen koko lämmöllä hän sen jälkeen teki selkoa omastansa ja rahvaan hankkeesta.

"Aina siitä saakka kuin Maunu Eerikinpoika erosi valtakunnasta", niin hän lopetti, "ei täällä ole hallinnut kuninkaita, vaan tyranneja, jotka eivät ole pyytäneet muuta kuin valtakunnan vahinkoa ja turmiota. He ovat olleet herraina omaksi edukseen, mutta eivät suinkaan maan ja rahvaan parhaaksi, niin kuin kuninkaan virka vaatii ja niin kuin ovat vannoneet. Valtakunnan linnoissa ja varustuksissa on hoitajina muukalaisia, jotka vuosikausia ovat kiusanneet rahvasta ja köyhdyttäneet sen laittomilla toimenpiteillä ja kohtuuttomilla rasituksilla. Ja minä pyydän nyt sen tähden teitä, valtakunnan koolla olevat herrat ja miehet, kääntämään mielenne ja neuvottelunne siihen suuntaan, että Ruotsin valtakunta saisi jälleen entisen vapautensa ja pääsisi siitä sietämättömästä orjuudesta, jossa se nyt huokailee, niin että jokainen voisi elää turvallisena lain suojassa!"

Erilaisia mielenilmauksia vivahteli neuvosherrain kasvoilla Engelbrektin puhuessa. Moni painoi kovasti kättänsä tammista pöytää vasten, moni tapaili myöskin miekkaansa, mutta merkillisimmät olivat piispat nähdä, Knuutti piispa ja Tuomas piispa. Jälkimmäisessä sytytti jokainen sana ikään kuin liekin palamaan, mutta hyväksymyksen ja innostuksen liekin, kun taas edellisen kasvoista näkyi vaan kylmyyttä ja kovuutta, ikään kuin ei hänen povessaan olisi ollenkaan ollut sydäntä sykkimässä.

Knuutti piispa nousi puhumaan ja vastasi neuvoston nimessä.

"Kaksi eri asiaa", sanoi hän, "olette tässä esittänyt, Engelbrekt Engelbrektinpoika. Ensiksi olette esittänyt mikä teidän mielestänne on oikeuttanut valtakunnan rahvaan tarttumaan aseisiin valtakunnan oikeata herraa ja kuningasta vastaan, ja juuri siitä asiasta ovat nyt valtakunnan neuvokset koolla neuvottelemassa. Mutta se mitä sitten olette puhunut kuuluu minun korvistani käskyltä ja semmoista emme olleet odottaneet teidän suustanne kuulevamme. Ja tietäkää, eteemme me saata luopua herrastamme ja kuninkaastamme, jolle olemme uskollisuutta vannoneet; me tahdomme pitää valamme!"

Herrat rohkaisivat näiden piispan sanain johdosta mielensä ja uhkaavia silmäyksiä heitettiin Engelbrektiin. Mutta häneen eivät sanat eivätkä katseet ollenkaan tehonneet; ainoastaan pian ohitse menevä kulmain rypistys näkyi ilmaisevan hänen muuta vastausta tuskin odottaneenkaan.

"Merkilliset ovat sananne, Knuutti piispa", sanoi hän, "ja tuskinpa niissä todenteolla aikonette pysyäkkään. Sillä jos asianlaita olisi sellainen, kuin nyt sanotte, niin voisi kuningas saattaa valtakunnan perikatoon yhdenkään käden voimatta kohota sitä pelastamaan. Ei, pyhän kolmiyhteyden nimessä, sellainen ei ole asianlaita! Kuningas on vannonut monta valaa eikä ole yhtään pitänyt; sen tähden ette te ole velvolliset täyttämään hänelle, mitä olette vannoneet. Valtakunta, isäimme maa ennen kaikkea muuta, sen puolesta tulee kuninkaan niin kuin jokaisen muunkin miehen uhrata henkensä ja verensä, vaikk'ei mitään valaa olisi vannottukaan. Nyt on kuningas rikkonut valtakuntaa vastaan ja rikkonut valansa ja tästä teidän valanne riippuvat. Kun hän ei pidä valaansa, niin ovat teidänkin valanne mitättömät!"

Kenties pettyi Knuutti piispa sen mielenliikutuksen laadusta, jota Engelbrektin puheesta ilmeni. Ehkä hän luuli sen ilmaisevan, että Engelbrekt pelkäsi sitä valtaa, jonka edessä hän nyt ensi kertaa esiytyi. Sillä eihän niitä herrajoukkoja, jotka tuon pienen vuoritulallisen kutsumina olivat kokoontuneet sekä Vesteråsiin että Upsalaan, käynyt asettaminen näiden herrain rinnalle, jotka hän täällä kohtasi itse

kuninkaan kuuluttamassa kokouksessa. Tällaisen kokouksen piti muka tehota häneen, niin kuin herrasmies ylimalkaan vieläkin tehosi jokaiseen yksityiseen talonpoikaan, vaikka heidän välinsä jo olivatkin aivan toisellaiset, kuin muinoin olivat olleet, ja vaikka talonpoika yhä enemmän alkoi älytä, että herra oli hänen vihollisensa, jos kohta hän vielä lauloikin hänestä ja ylisteli häntä samoin kuin siihen aikaan, jolloin ritari kuului rahvaaseen ja oli tämän kaunistuksena ja kukkana. Siltä kannalta tahtoi vanha piispa arvostella Engelbrektin esiytymistä pitäen hänen lausuntoansa, niin jyrkkä kuin se olikin, sisällisen arkuuden todisteena, jota rohkeain sanain oli määrä peittää. Voimakas sana vaan, joka ilmaisisi todellista valtaa, ja jota seuraisi vetoaminen miehen oikeudentuntoon, niin olisi hänen asiansa kohta ja hän itsekin neuvoston tuomion alaisena ja samalla tuo jo tehty päätös voimassaan. Voittamisen kiihkossa piispa kokonaan unhotti ulkopuolella seisovan aseellisen joukon, joka olisi rynnäköllä valloittanut rakennuksen, jos ainoatakaan hiuskarvaa sankarin päästä olisi kosketettu. Kenties hän myöskin luuli tuon joukon antavan mielin määrin kohdella itseänsä, niin pian kuin pää oli poissa.

"Ei!" huudahti hän terävin äänin ja nuhtelevin katsein, "ei, me tahdomme pitää valamme. Ei ole heti luvallista nousta herraansa ja kuningastansa vastaan sen tähden että hän joissakin määrin on hairahtunut. Niin ollen ei pysyväistä vallasväkeä tulisi löytymään. Ei joka miehestä ole kuninkaan tuomariksi eikä joka mies kykene päättämään, milloin kuningas on erotettava, milloin ei! Eivät mitkään ihmiset — jatkoi hän sen jälkeen lempeämmin — voi pitää keskuutta muuten kuin että toisen täytyy kärsiä ja suvaita toista. Jos nyt vertaiseltaan täytyy paljon kärsiä, niin paljoa enemmän täytyy suvaita ja kärsiä herraltansa ja kuninkaaltansa, jos ollenkaan haluaa pysyväistä hallitusta. Joskus täytyy totella yhtä tyrannia välttääkseen useampia. Missä ei mitään vallasväkeä ole, siellä tekee jokainen oman mielensä mukaan ja siten on olemassa monta tyrannia. Sen tähden on parempi kärsiä ja sietää oikeata herraansa ja kuningastansa kuin joutua monen vallan alle."

Mutta piispan pitkä puhe ei ollenkaan pystynyt talonpoikaispäällikköön. Hän ei luonut silmiänsä maahan, hän näytti tahtovan tarkastaa sydämen jokaisen sopen siltä mieheltä, joka hänelle saattoi puhua näin. Mitään sanoilla kumoamista ei piispan lausunto ansainnut; se ei ollut minkään arvoinen sen miehen mielestä, joka omin silmin oli nähnyt, kuinka nöyrä talonpoika oli ollut kärsimään ja sietämään herraansa ja kuningastansa — sen mielestä, joka itse kuninkaan edessä oli tarjonnut henkensä saadakseen kurjuutta parannetuksi. Katkeruutta vaan ei pelkoa ilmeni hänen jaloista miehekkäistä kasvonpiirteistään.

"Ja minulle saatatte puhua nuo sanat, arvoisa herra, Knuutti piispa! Surukseni huomaan, ett'ette tahdo vetää yhtä köyttä minun ja rahvaan kanssa, jota sentään kokoukseenne tullessani toivoin. Mutta elkää luulko, te valtakunnan neuvoston herrat, että minä ja apumieheni olemme lähteneet rauhallisista majoistamme ja jättäneet rauhaisat askareemme nähdäksemme alullepantua työtämme turmelemassa ruotsalaisia miehiä, joita omat edut enemmän johtavat kuin rakkaus isänmaahan. Ja sen tähden, hyvät herrat, jollette tahdo yhdistää etujanne valtakunnan etuihin, jollette tahdo antaa apuanne sen pelastamiseen, vaan mieluummin tahdotte pitää valapattoisen kuninkaan kuin isänmaan puolta, niin on henkenne ja omaisuutenne mennyttä!"

Viha leimahti näitä sanoja lausuessa hänen silmistään ja varmoin askelin hän astui kunniaistuimen eteen, jossa Knuutti piispa istui katsellen ihmeissään rohkeamielistä miestä. Mutta kummastus muuttui hätäntymiseksi, kun mies tarttui hänen piispankaapunsa kaulukseen ja veti hänet ikkunan eteen.

"Te tahdotte uhata sanoilla, herra piispa", sanoi hän, "mutta tuolla voitte nähdä ne miehet, jotka vähemmin kuin minä sietävät semmoista leikkiä. Ne, jotka sanomattomissa tuskissa ovat katsoneet kuolemaa silmiin, ne, jotka ovat nähneet vaimojensa ja lastensa kärsivän mitä julminta hätää, ne eivät ymmärrä sellaista puhetta kuin teidän, että on toteltava kuningasta, joka itse on hyljännyt heidän valituksensa. Käteni viittaus vain ja te olette näiden miesten käsissä. Eivät he siekaile, uskokaa minua, tuomitessaan sitä, joka on yhtä mieltä valtakunnan vihollisten kanssa."

Vanha piispa vapisi kuin haavanlehti ja uskalsi tuskin katsoa ulos ikkunasta. Engelbrekt päästi hänet irti ja tarttui Sigge piispaa käteen — sekä vei hänet ikkunan eteen.

"Joutuin, jalot herrat", sanoi hän sen jälkeen kääntyen herroihin, jotka vielä istuivat pöydän ääressä, "sanokaa joutuin mitä tahdotte! Ei yksikään teistä pääse täältä ulos, ennen kuin on ratkaistu, oletteko valtakunnan ystäviä vai vihollisia?"

Syntyi hälinää herrain kesken. Kaikki nousivat paikoiltaan. Useat ritareista paljastivat puoleksi miekkansa, ikään kuin olisivat tahtoneet syöksyä tuon uskaliaan miehen päälle, joka seiso siinä niin tyynenä ja kuitenkin niin majesteetillisena kaikessa vilpittömyydessään. Vihdoin Tuomas piispa nousi puhumaan.

"Jalosukuiset herrat ja hyvät miehet", sanoi hän, "ei kukaan tuntene paremmin sydäntenne ajatuksia kuin minä ... pistäkää miekkanne tuppeensa, Filip herra, ja te, herra Kaarlo Orminpoika, malttakaa miellenne! Mitä tahdotte?... Ettekö ole rehellisiä ruotsalaisia miehiä?... Ja mitä tahtoo tuo jalo

vuoritulallinen?... Eikö hän ole kansan mies, joka tahtoo elää ja kuolla vanhan valtakuntamme ynnä isiltäperityn lakimme ja oikeutemme puolesta? Jättäkää nuorukaisten tehtäväksi musertaa päänsä kalliioon... Jos miehen sanoissa on totuutta, niin miksi viivyttelemme? Minä liityn pakottamatta ja vapaasti tähän mieheen ja Ruotsin rahvaaseen!"

Piispan sanat mutta myöskin Engelbrektin arvokas ryhti saivat nuo myrskyiset mielet melkoisesti tyyntymään. Itse Knuutti piispakin alkoi huomata mahdolltomaksi potkia tutkainta vastaan. Nähtävällä vaivalla hän koetti tyytymättömänään näyttää tyytyväiseltä. Sama oli Sigge piispankin laita. Muut yhtyivät toinen toisensa perästä Tuomas piispaan. Lopuksi kysyi Engelbrekt vielä kerran molemmilta piispoilta, tahtoivatko he yhtyä toisiin herroihin.

"Tahdomme", vastasivat he melkein äänettömästi.

"Silloin tulee teidän tässä paikalla laatia luopumiskirjelmä kuninkaalle!" käski Engelbrekt.

Ja niin kävi kuin hän tahtoi. Kirjelmä laadittiin, varustettiin herrain nimikirjoituksilla ja jätettiin Engelbrektille, joka itse tahtoi pitää huolen sen lähettämisestä kuninkaalle.

Vähän myöhemmin iltapäivällä oli Engelbrekt majatalossaan kirjoittamassa valmiiksi ja allekirjoittamassa joukoittain avonaisia kirjoituksia Itägötinmaan eri kihlakunnille.

Hän oli juuri saanut työnsä tehdyksi, kun vanha Ulvi tuli sisälle ja sanoi:

"Jolleivät silmäni petä, niin tulee yksi piispoista tänne päin, Engelbrekt!"

"Anna hänen tulla, Ulvi", vastasi Engelbrekt ja heti sen jälkeen aukenikin ovi ja Tuomas piispa astui sisään.

Piispa näytti heltyneeltä kynnyksen ylitse astuessaan ja hänen isot mielenilmeiset silmänsä loistivat iloa ja ihailua.

Hän astui muitta mutkitta suoraan Engelbrektiä kohti ja tarttui hänen käteensä.

"Kiitos, jalo mies", sanoi hän, "sydämen kiitos! Olen tähän hetkeen asti epäröinyt, tokko teillä on ollut oikeus puolellanne, Engelbrekt, ja olen aina pitänyt valtakunnan herroja niinä, joiden piti toimittaa se tehtävä, johon te olette ryhtynyt. Mutta tästä päivästä voitte luottaa Tuomas piispaan, niin kuin todelliseen ystäväänne. Niin kauvan kuin elän, tahdon olla teille uskollinen ja sille suurelle, jalolle asialle, jolle olette itsenne pyhittänyt."

"Sitä mieltä olette jo tänä päivänä miehen tavoin osottanut", vastasi Engelbrekt ja puristi lämpimästi piispan kättä, "ja minä olen sydämässäni teitä siitä kiittänyt... Nyt olen iloinen voidessani sanoa sen teille itsellenne. Sellaisia miehiä kuin te, Tuomas piispa, ja muutamat muut, me talonpojat kyllä tarvitsemme, koskapa, Jumala paratkoon, suurin osa valtakunnan herroista näkyy unhottaneen syntyneensä maassa, jossa miehen vapaudella on yhtä vanhat juuret kuin heidän herruudellaan!"

"Niin, niin, Jumala paratkoon!" lisäsi piispa, "ja minun nykyinen asiani koskee juuri osaksi näitä herroja. Olkaa tarkoin varoillanne, Engelbrekt, teillä ei ole mitään hyvää odotettavana..."

"Mitä minuun itseeni tulee, tahtoisin mielelläni noudattaa neuvoanne", sanoi siihen Engelbrekt ja kävi sangen totiseksi, "mutta kauvas ei kanna miehen silmä pimeässä. Siinä Herran käsi minua johtakoon, niin kuin se on johtanut isiämme."

"Amen!" päätti piispa ja ojensi heltyneenä siunaten kätensä Engelbrektiä kohti.

Hetken ajan olivat sisälläolijat vaiti, mutta kun hetken juhllisuus oli haihtunut, alkoi keskustelu kääntyä lähimpiin tapahtumiin. Piispa kysyi sen kestäessä, minne Engelbrekt aikoi marssia Ringstaholmasta.

"Tiedätte hyvin", sanoi hän, "että näiden seutujen köyhällä kansalla on noiden monien suurten tyranniin joukossa monta pientäkin. Täällä pitkin järven rantaa on linna toisensa vieressä ja muutamassa suurimmista on eräs vanhimpia vihollisianne..."

"Juhani Wale, Stegeborgissa!" keskeytti Engelbrekt. "Se mies on karannut käsistäni Borganäsistä ja Köpingistä aina näille seuduille asti, mutta haluttaapa minua nähdä, emmekö lopulla saa häntä kierretyksi. Marssin Ringstaholmasta pitkin järven rantaa ja aion silloin, jos Jumala tahtoo, käydä myöskin Stegeborgissa, ennen kuin tapaan itägötiläiset, jotka olen kutsunut tulemaan vastaani Söderköpinkiin."

"Sitä miestä ei ole helppo saada kiinni ja hänellä on paljon ja mahtavia ystäviä", huomautti piispa. "Hänet on myöskin nähty täällä näinä päivinä, niin on minulle sanottu."

Sen enempää ei siitä asiasta puhuttu ja hetken kuluttua poistui piispa.

Engelbrekt läksi varhain seuraavana aamuna liikkeelle ja palasi Ringstaholmaan.

VI.

Kiusaaja.

Joitakuuta päiviä äsken kertomamme Vadstenassa pidetyn kokouksen jälkeen seiso Juhani Wale muutamassa Stegeborgin linnantornin ikkunassa. Hänen edessään oli ihana lahti metsien ja niittyjen reunustamana elokuunauringon täydessä paisteessa. Mutta kuitenkin oli hänen silmänsä synkeänä ja hänen otsansa, jota hän ikkunanlaudoitukseen nojasi, oli syvissä kureissa. Äsken avattu kirje oli hänen edessään leveällä ikkunanlaudalla ja hänen vasen kätensä sen päällä.

Muuan palvelija seiso jokseenkin huolimattomassa asennossa huoneen toisen ikkunan ääressä ja hänkin katseli silmiänsä pois kääntämättä maisemaa taikka oikeammin mitä sen kauniin näkyalan kehysien sisällä tapahtui, joka aukeni linnantornista katselijan silmien eteen.

Tuolla alhaalla Vikbomaan rannalla tulvi esiin metsästä ja poikki niityn summaton määrä aseellista väkeä, parvittain, joukoittain, ja auringon säteet heijastuivat takaisin tuhansista kiiltävistä keihäänkärjistä, niin että kamalia salamoita välähteli tummaa honkametsää vasten.

"Tuo koskee silmiin", sanoi palvelija ja käänsihe pois ikkunasta voutiin päin. "Tuo näyttää siltä kuin kummituksia lähtisi joka puusta. Mitä aiotte nyt tehdä, vouti?"

Vouti kääntyi ympäri ja tuijotti palvelijaan.

"Linna on hukassa", sanoi hän sen jälkeen aivan tynesti.

"Ja Juhani Wale myöskin", jatkoi palvelija pirullisesti hymyillen. "Olette viipynyt liian kauvan, vouti! Katsokaa ... katsokaa", palvelija riensi sen ikkunan eteen, jonka luona vouti seiso, ja osotti oikeanpuolista rantaa, jolla näkyi jono ratsumiehiä ja etunenässä tuo helposti tunnettava Engelbrekt sekä hänen rinnallaan Herman Bermanin pitkä, hoikka vartalo, "katsokaa ... tuollahan ratsastaa nyt nuorukainen, jonka sydänveren te kerran halusitte juoda. Ha-ha-ha, vouti ... osat ovat vaihtuneet. Näyttääpä siltä kuin viimeinen hetkenne nyt olisi tullut."

"Ei, kautta pyhän Tapanin, suojeluspyhäni!" huudahti Juhani Wale ja koetti näyttää lannistumattoman rohkealta, vaikka hänen poskensa olivat kalpeat ja koko ruumista värisytti, "ei vielä, ei vielä, Maunu."

"Aiotte ehkä puolustaa linnaa ja kuolla miekka kädessä, niin kuin ritarin tulee ja sopii! Ja sitten on arvoisa neiti sureva kuolemanne ojentamalla voitonseppeleen tuolle nuorukaiselle, joka..."

"Ei ikinä, Maunu!" puhkesi vouti sanomaan. "Näetkö tätä kirjettä... Ei ole vielä lautapelimme viimeistä nappulaa siirretty. Sinä autat minua, Maunu, ja sitten jaamme tasan... Näetkös, kreivi on palannut ja kohtaa tyttärensä, luultavasti Vadstenassa... Sinne aion itse mennä, mutta sinun tulee saada kreivi käsiisi. Hän on karannut vankilastaan Köpenhaminasta, hän tulee pyhiinvaeltajana tänne valtakuntaan ... sinun tulee mennä Smålanttiin ja suurta vaivaa ei tuota sinulle tuon vanhan miehen valtaasi saaminen. Vapautensa ja henkensä lunnaiksi on hän antava arvoisan neidin ja sitten..."

Kova räikähdys pani tornin ikkunanruudut rämisemään. Se ääni tuli torvista, joilla linnan puolustajia herätettiin toimimaan.

"Te puhutte, ikään kuin vielä olisimme vapaat toimimaan", virkkoi Maunu.

"Se jää minun asiakseni... Kun myrsky riehuu, niin taipuu kaisla ja nousee jälleen tammen taittuessa. Nyt seuraa menestys tuota miestä tuolla alhaalla, mutta hänen päivänsä ovat luetut... Me emme häntä unhota!"

Taas kuului räikähdys linnanportin edustalta.

"Ymmärrämmekö toisemme?" kysyi vouti.

Palvelija nyökäytti päätänsä kamalan totisena.

Tuossa tuokiossa avattiin linnanportti ja Juhani Wale astui nöyrän näköisenä sillan ylitse rannalle, johon Engelbrekt oli hevosesa seisattanut.

"Sinun pitää heti antaa minulle linna!" sanoi Engelbrekt hänelle.

"Linnaa jättämään olenkin tullut tänne!" vastasi vouti.

Engelbrekt katsoi kummastellen häneen.

"Ja linnasta, jonka viivyttelämästä ja ilman hyökkäystä jätän käsiinne, minä vaadin vapaan lähdön."

"Paljoapa vaadittekin, Juhani Wale!"

"Mutta en enempää kuin te olette antava, Engelbrekt! Arvelenpa, että aika on teille kallista, ja neljätoista päivää voin pitää linnaa kuninkaan varalla koko sitä isoa sotajoukkoa vastaan, joka teitä seuraa. Sillä ajalla saattaa paljon tapahtua ja te saatatte paljon menettää... Olette nyt tullut eteläpuolelle metsää, Engelbrekt, ja tiedätte paremmin kuin voin sanoakkaan, minkämielisiä herrat täällä ovat."

"Sen vaan tiedän", keskeytti Engelbrekt, "ett'ei hävyttömämpää konnaa kuin te, Juhani Wale, ole koskaan ollut tämän maan päällä, ja jollette vilpittömyyteeni luottaen olisi tullut tänne, niin pitäisin nyt teidät vankinani ja maksattaisin paikalla kaiken sen pahan, mitä kotiseudulleni olette tehnyt ja viimeksi Borganasissa minulle itselleni. Mitäpä sanoisitte, vouti, jos jättäisin teidät tuon miehen käsiin?"

Engelbrekt osotti Herman Bermania, joka synkkänä ja umpimielisenä istui hänen rinnallansa.

"Sitäpä ette toki tee... Engelbrekt ei voi tahrata nimeänsä sellaisella teolla!"

"Palaja takaisin linnaan, Juhani Wale, ja sulje portti ... tahdon ottaa sekä linnan että sinut asevoimalla...!"

Herman Berman ratsasti esiin kuullessaan nämä vihaisella äänellä ja säihkyvin silmin lausutut sanat. Hän laski kätensä kasvatusisän käsivarrelle ja sanoi:

"Minusta näytät tällä kertaa ajattelevan enemmän minua, kasvatusisä, kuin valtakuntaa, joka kuitenkin tähän saakka on ollut etusijassa... Ota linna tämän miehen kädestä ja anna hänen mennä matkoihinsa — sen neuvon annan sinulle. Sillä isiemme laissa ei ole yhtään tämän miehen rikokseen sovitettavaa riviä eikä rangaistustakaan. Rehellinen mies ei tahdo vaihtaa sanoja hänen kanssansa... Pane hänet venheeseen ja salli hänen ottaa mukaansa, mitä omaisuudestaan saa siihen mahtumaan... Jumala ja Pyhä Eerikki tuomitkoot hänet."

Engelbrekt istui kauvan ja punnitsi Hermanin sanoja.

"Jääköön siihen, mitä olet sanonut, Herman..." sanoi hän viimein. "Lähtekää täältä, vouti, mutta pankaa merkille sanani ... sillä hetkellä, jolloin tämän päivän jälkeen astutte jalkanne ruotsalaiselle alueelle ja joudutte minun käsiini, ette ole enää näkevä päivän valoa."

Vouti tahtoi yhä vielä puhua asiansa hyväksi, mutta Engelbrekt antoi merkin kädellään ja Herman Berman ynnä joukko ratsumiehiä ottivat voudin keskeensä ja ratsastivat sillan ylitse.

Vähän sen jälkeen oli linna Engelbrektin hallussa. Juhani Wale nousi parin miehen kanssa linnansillan luona veneeseen ja heidän nähtiin kohta häviävän saarien taakse itään päin.

* * * * *

Myöhemmin illalla tuli Engelbrekt ratsain Söderköpinkiin. Hänellä oli ainoastaan Herman Berman ja muutamia vuoritulallisia mukanaan. Joukko kansaa oli jo kokoutunut kaupunkiin ja monta herraakin nähtiin ratsastavan sen kaduilla. Seuraavana päivänä oli näet määrä pitää tuo kuulutettu kokous itägotiläisrahvaan kanssa.

Engelbrekt meni erääseen vaatimattomaan majataloon, jossa hän aikoi levähtää muutamia tunteja Vadstenan kokouksen jälkeisten vaivaloisten päivien perästä. Hän oli sen jälkeen kuin Ringstaholma oli jätetty hänen käsiinsä tehnyt kiertomatkan pitkin rannikkoa ja valloittanut kaikki ne pienet linnat, joita sinne oli rakennettu ja joista Rönö oli tärkein. Useimmat oli hajotettu maahan. Ainoastaan sellaiset

linnat jätettiin hajottamatta, jotka saattoivat kelvata maan puolustukseen. Sen tähden sai myöskin Stegeborg jäädä paikoilleen korkeine torneineen ja vankkoine muureineen, jäädä Itägötinmaan saariston jättiläisvartijaksi.

Mutta se tavaton menestys, joka aina näihin asti oli seurannut vapaudensankaria, siitti kateutta monen mieleen ja se valta, joka hänellä oli, ei minkäänlaisista anastuksista saatuna vaan seurauksena itse hänen asemastaan, hän kun oli koko kansan pyhimpäin toiveiden ja harrastusten elävän ilmauksena — tämä valta peljästyi kaikkia niitä, jotka olivat unhottaneet, että oli olemassa rahvas, jolla oli oikeudet yhtä vanhat kuin Ruotsin laki.

Useimmat niistä herroista, joiden äsken Vadstenassa täytyi taivuttaa kopeat päänsä tämän rahvaantahdon ja sen edustajan edessä, olivat mieleltään tällaisia. Suuttumus ja kateus, viha ja pelko ja vielä lisäksi kostonhimo, — siinä ne tunteet, jotka heidän sydämissään riehuivat soentaen heidät niin kokonaan, että he eivät toivoneet mitään muuta kuin tuon uskaliaan talonpoikaispäällikön kukistamista. Huolenpitoa valtakunnasta, Ruotsista, yhteisenä isänmaana, jonka hyväksi jokaisen piti uhrata kaikki, — mitään sellaista ei heidän aivoihinsa mahtunut.

Heidän oma valtansa, heidän omat rikkautensa, heidän oma persoonansa — tämä oli heillä isänmaana. Kaksi vihollista oli heillä ja heidän harrastuksillaan, toinen oli kuninkaanvalta, toinen kansanvalta. Edellinen oli jo voitettu, jälkimmäinen nousi juuri nyt toimimaan ikään kuin vuosisataisesta unesta heräten.

Kauvan kesti, ennen kuin valtakunnan herrat ja mahtimiehet kykenivät käsittämään mitä oli tekeillä, ja että rahvas todellakin oli yhteiskunnallinen valta, jolla oli voimansa itsessään. He halusivat niin kauvan kuin suinkin pitää kaikkea tätä kapinana, erhetyksenä, jonka alkuunpanija oli tavalla tai toisella raivattava tieltä. Hänen kukistuessaan oli kaikki taas palaava entiselleen, niin kuin kevättulva katoaa peittämiltään kedoilta, sitten kuin lumi on tunturin huipulta sulanut pois.

Erittäinkin olivat ne, jotka olivat jousensa kireimmälle jännittäneet ja sen tähden kireimmin saaneet tuntea Engelbrektin esiintymisen pakottavaa voimaa, taipuisat toimimaan tähän suuntaan. Knuutti piispa ja herra Birger Trolle olivat uutterasti neuvotelleet keskenään aina siitä saakka kuin läksivät Vadstenasta, ja se neuvo, jonka piispa Juhani Walelta luostarinkirkossa sai, pistihe näissä neuvotteluissa tuon tuostakin esiin siinä juonien vyyhdessä, jonka lopputarkoituksena oli Engelbrektin kukistaminen. Kannattihan ainakin koettaa.

Siinä tarkoituksessa oli piispa tänään saapunut Söderköpinkiin ja hänen seurassaan olivat Birger Trolle ja veljenpoika Bo Steninpoika.

Myöhään illalla he läksivät siitä komeasta rakennuksesta — nykyään sitä sanotaan Bonkartanoksi — joka kuului rikkaalle Kaarlo Knuutinpojalle (Bonde) ja jossa he majailivat. Kun he olivat saapuneet sille vaatimattomalle talolle, jossa Engelbrekt asui, vietiin heidät heti huoneeseen. Engelbrektin luona oli Herman Berman ja muuan toinen komea mies, nimeltä Jösse Niilonpoika. He olivat parhaillaan neuvottelemassa huomispäivän kokouksesta, kun nuo kolme herraa saatettiin tupaan.

"Oudoksutte varmaankin tuloamme", alkoi piispa, "mutta kun olemme saaneet asiamme selvitettyksi, niin toivon, että olette huomaava tulomme olevan eduksenne."

"Niin luulen minäkin", vastasi Engelbrekt, "sillä tuskinpa muu kuin valtakunnan etu lienee syytä tuloonne!"

"Niinkö luulette?" kysyi piispa koettaen tekeytyä leppeän näköiseksi.

"Mikäpä muukaan?"

"Jospa asiani koskisikin sanasta sanaan niin kuin sanoin — teidän etuanne."

"Minunko etuani...?"

"Niin ... epäilettekö sitä?"

"En sitä epäile, koskapa te sen sanotte, arvoisa herra Knuutti piispa... Haluttaisi minua kuitenkin tietää, mitä teillä saattaa olla minulle sanomista, sellaista, joka olisi minulle eduksi olematta eduksi myöskin valtakunnalle."

"Minä ja muutamat neuvoston herroista olemme tarkoin harkinneet niitä sanoja, jotka nyt äsken Vadstenassa koolla ollessamme lausuite, ja olemme ajatelleet niitä vaivoja ja vastuksia, jotka olette valtakunnan hyväksi ottanut huoleksenne... Sanokaa minulle, Engelbrekt, olisiko teille vastenmielistä, jos teille kaikesta tästä toimittaisimme palkinnon...?"

Engelbrekt katsahti piispaan ikään kuin luullen väärin kuulleen.

"Yhdessä suhteessa ilahdutatte minua suuresti näillä sanoillanne, arvoisa herra", sanoi hän, "siinä nimittäin, että niillä osotatte täyttä totta harrastavanne minun ja rahvaan asiaa, ja jo siinä on minulle palkintoa kyllin."

"Toisenlaista olemme kuitenkin ajatelleet", jatkoi siitä huolimatta piispa hymyillen.

"Olettepa sitten paljon minua muistaneet näinä päivinä!"

"Teistä mahtanevat kai nyt kaikki puhua ja teitä kaikki ajatella Ruotsin valtakunnassa!"

"Mutta tuskinpa lienee kukaan ajatellut palkintoa tai puhunut sellaisesta, kun työ on tuskin vielä puolitiehen tehty!"

"Puoleksi tehty työ on päätöstänsä lähellä", sanoi piispa, "sitä voi arvostella. Ja sen tähden ... mitä sanoisitte, jos valtakunnan neuvokset tarjoaisivat teille jonkun niistä linnoista, jotka nyt olette ottanut noiden julmien voutien käsistä?"

"Linna... Minä, Engelbrekt ... mitä sanotte, arvoisa herra?"

Huomattava hymy värähteli piispan suupielissä ja hän hieroi nähtävän tyytyväisenä käsiänsä vastakkain.

"Voitte itse valita, Engelbrekt", lisäsi hän, "valtakunnan neuvokset näkisivät mielellään jonkun parhaimmista teidän käsissänne!"

Engelbrektin silmät tuijottivat hetkisen elottomina, mutta sitten niihin taas ilmautui eloa ja tulta ja hän katsoi tuimasti piispaan.

"Kummallista on puheenne, arvoisa herra", sanoi hän, "ja tuskinpa voin ymmärtää tarkoitustanne..."

"Ymmärtäkää se sanojeni mukaisesti! Elkää arvelko kauvan ... Nyköping, Ringstaholma ... lausukaa suoraan toivomuksenne!"

"No niin, arvoisa herra, tahdon lausua julki sydämeni ajatuksen enkä siihen tarvitse pitkää arvelunaikaa. Ainoastaan yksi seikka voi saada minut vastaan ottamaan linnan ja se on..."

"Olkaa huoleti, Engelbrekt, kaikki ehdot täytetään!"

"Sitä ehtoa te tuskin kykenette täyttämään", virkkoi Engelbrekt hymyillen, "se ehto on vaan Ruotsin rahvaan täytettävissä, herra piispa. Ainoastaan jos rahvaan etu sitä vaatii ... silloin en tahdo arvella. Mutta vielä, arvoisa Knuutti piispa, vielä ei se aika ole tullut. Sydämen kiitos hyvästä tarkoituksestanne!"

"Te siis kieltäyditte... Te siis toden totta hylkääte tarjoukseni?"

"Niin, minä kieltäydyn toden teolla!... Mutta", lisäsi hän heti sen jälkeen, "täällä läheisyydessä on yksi linna hoitajatta ja se tarvitsee linnanherran, joka kykenee pitämään sitä Ruotsin valtakunnan varalla. Mitäpä sanoisitte te, Knuutti piispa, jos minä Ruotsin rahvaan puolesta pyytäisin teitä ottamaan sen haltuunne..."

Piispa joutui nyt vuorostaan aivan ihmeisiinsä ja hän tunsu, miten kaikkien silmät kääntyivät häneen.

"Mitä linnaa tarkoitatte, Engelbrekt?" änkytti hän ikään kuin aikaa voittaakseen.

"Saatuani Ringstaholman, josta äsken puhuitte, herra Niilo Erengislenpojan huostaan, on teidän hippakunnassanne jälellä Stegeborg tuolla lahdelmassa."

"Se on koko Linköpingin hippakunnan parhaimpia!" sanoi piispa kätensä pullealle vatsallensa ristiin pannen.

"Mutta teidänkin tulee päättää pian, arvoisa herra", lisäsi Engelbrekt. "Sillä helposti voinette huomata, ett'ei tämän linnan kauvan tarvinne haltijaansa hakea. Olenhan tosin vaan halpa vuoritulallinen, mutta linna on siltä yhtä komea ja monta linnaa on tämä käsi näinä päivinä luovuttanut."

Piispa oli nähtävästi pulassa. Linnaa siihen kuuluvine lääneineen hän ei millään ehdolla tahtonut päästää menemään läpi käsiänsä, mutta toiselta puolen tuntui myöskin jokseenkin vaikealta joutua alakynteen, niin kuin kävisi, jos hän heti ottaisi vastaan linnan talonpoikaispäälliköltä.

"Asia on sangen tärkeä", änkytti hän, "ja sen tähden täytyy minun tuumia huomiseen."

"Ei, ei, arvoisa Knuutti piispa", myhäili Engelbrekt, "juuri tällä hetkellä teidän tulee sanoa, kumpaako tahdotte. Huomenna on jo toinen linnanherrana Stegeborgissa, jos te kieltäydytte."

Piispa tuumi hetkisen.

"No hyvä", sanoi hän, "minä olen pitävä Stegeborgin Ruotsin valtakunnan varalla."

Vähän sen jälkeen oli Engelbrekt taas yksin omiensa kanssa. Mutta hymy väreili vielä hänen huulillaan.

* * * * *

Seuraavana päivänä oli tuo suuri kokous. Engelbrekt astui koolla olevan itägötiläisrahvaan eteen, selitti suoralla, voimakkaalla kaunopuheliaisuudellaan syyn, miksi hän ja taalainmiehet olivat lähteneet kotiseuduiltaan vapauttamaan isänmaata ulkomaalaisten mielivaltaisesta ja julmasta hallituksenpidosta ja kysyi, tahtoivatko itägötiläiset yhtyä häneen ja valtakunnan muuhun rahvaaseen.

Myrskyisä myöntymyshuuto kajahti vastaukseksi hänen kysymykseensä täällä niin kuin kaikkialla, missä hän oli kulkenut ja kysynyt samaa asiaa. Sorto oli samanlainen kautta koko valtakunnan, vaikk'ei missään muualla kuin Taalainmaassa ollut uskallusta ryhtyä vastarintaan. Ja se lisä, jonka sotajoukko nyt itägötiläisten yhtymisestä sai, teki Engelbrektille mahdolliseksi panna toimeen tuuman, jota hän jo kauvan vapautustyötä jouduttaakseen oli miettinyt. Hän jakoi näet tuon ison sotajoukon kolmeen osastoon, joista jokaisen tuli toimia itsekseen ja sitten yhtyä läntisellä rajalla.

Tästä tuumasta hän oli useissa tilaisuuksissa puhunut ja oli myöskin ylimalkaisesti viitoittanut sen tien, jota kunkin osaston tuli kulkea, mutta hän ei ollut koskaan maininnut, kutka aikoi asettaa näiden joukkojen päälliköiksi. Siitä olivat sotajoukon etevimmät miehet joskus puhelleet, ne, jotka olivat Engelbrektiä lähinnä, ja aina oli pidetty varmana, että Eerikki Puke oli tuleva toista osastoa johtamaan ja mahdollisesti Jösse Niilonpoika toista. Engelbrekt ei itse ollut koskaan tahtonut siitä mitään sanoa.

Nyt oli Eerikki Puke toisella taholla ja sen vuoksi ajettiin päälliköksi arvilla nuorta, reipasta Herman Bermania, joka oli koko sotajoukon lemmikki. Mutta moni piti häntä liian nuorena niin tärkeään tehtävään. Itse hän tuskin sitä ajatteli, vaikka hänen sydämensä paisui uljaista urotöiden ja kunnian unelmista, joka kerta kuin päällikkyyks tuli puheeksi. Kenties oli hänellä myöskin näiden unelmien rinnalla mielessä joku, joka lupaili suloisempaa palkintoa — palkintoa, jonka voittamiseen urotyöt raivaisivat hänelle tien. Toivo on nuoruuden paras omaisuus ja missä hyvänsä sitä vähänkin pilvien raosta pilkottaa, siellä se jo sille häikäisevänä aurinkona paistaa.

Kenties se juuri tällainen tila saattoi Hermanin kalpeat posket punottamaan hänen kainosti asettuessaan Engelbrektin selän taakse niiden vakavien miesten piiriin, jotka olivat kokoontuneet asiasta neuvottelemaan, taikka pikemmin kuulemaan Engelbrektin päätöstä. Ei näet ollut ketään koko suuressa sotajoukossa, joka ei luottanut Engelbrektiin kuin johonkin yli-inhimilliseen olentoon. Ja sen tähden oli hänen tahtonsa kaikille lakina, sen tähden olivat neuvottelut tuskin muuta kuin hänen ehdotustensa vahvistamista. Mutta ne olivat kuitenkin välttämättömät, koska ne olivat luonteenmukaisia tälle kapinalle, jonka ehtona ja päämääränä oli joka miehen vapauden ja päätösvallan säilyttäminen.

"Nyt on sotajoukko jaettu", sanoi Engelbrekt muutamista asioista selon tehtyään, "ja mikäli minusta näyttää, tulee yhden osaston kulkea pitkin järvenrantaa. Tjustiin ja Stäkeholmaan. Toisen joukon tulee mielestäni suunnata kulkunsa Smålantiin ja alkaa tehtävänsä Rumlaborgin voutia ahdistamalla ja päättää se Hallannin rajan puolella. Siellä aion, jos Jumala meitä auttaa ja kaikki hyvin käy, olla vastassa kolmansine osastoineni. Tämän vien täältä pohjoista kohti Örebrohon, jossa, kuten tiedätte, Matti Kettilberg meitä odottaa. Kun kerran se linna on hallussamme, niin saatamme lähteä länsigötien luokse. Sellaiset ovat aikeeni, jos ne hyväksytte!"

"Viisaasti olet puhunut, Engelbrekt", sanoi muuan vanha vuoritulallinen, "ja kolmella haravalla joutuu työ paremmin kuin yhdellä, vaikka se olisikin iso. Jospa Jumala ja Pyhä Eerikki meitä auttaisivat, että voisimme kääntyä kotiin päin jo Mikkelin aikoihin."

"Sitten on vielä asetettava päälliköt sotajoukolle", jatkoi Engelbrekt, "mitä arvelette...?"

"Sen asian voinet sinä, Engelbrekt, ratkaista, niin kuin hyväksi näet, arvelen ma!" virkkoi muuan läsnäolijoista, rotevakasvuinen, iso- ja harmaapartainen talonpoika.

Ja kaikki läsnäolijat yhtyivät häneen. Engelbrekt arveli hetkisen, ennen kuin uudelleen ryhtyi puhumaan, ja loi ikään kuin tarkastelevia katseita koollaoleviin.

"Jos olette samaa mieltä kuin minä", sanoi hän, "niin asetamme Jösse Niilonpojan, jonka kaikki tunnemme rehelliseksi ja pelkäämättömäksi mieheksi, toisen joukon päälliköksi. Hänen tulee mielestäni kulkea tästä järvenrantaa etelään päin. Sille joukolle taas, jonka on marssiminen halki Smälannin, ehdottelen pantavaksi Herman Bermanin...!"

Herman säpsähti nämä sanat kuullessaan. Veri syöksähti hänen poskiinsa ja niistä taas sydämeen. Tuntui siltä kuin tenholaulu olisi hivellyt hänen korviansa.

Kasvatusisän sanat antoivat semmoisen tunnustuksen hänen arvolleen, ett'ei hän moista ollut voinut uneksiakkaan, ja se synnytti voiman, joka sai synkkyuden hänen otsaltaan poistumaan ja sytytti rohkeutta ja toivoa hänen säteileviin silmiinsä. Nuo vakavat uroot näkivät ihmeekseen, minkä vaikutuksen tämä näin myönnetty merkitys teki nuoren miehen mieleen ja hyväksyvä hymy näkyi heidän kasvoiltaan. Miehuullisen ryhdikkäästi hän astui Engelbrektin eteen.

"En tiedä", sanoi hän, "annatko minulle suurempaa arvoa, kuin voin ansaita, Engelbrekt! Sen vaan tiedän, että mieluummin panen henkeni alttiiksi kuin petän sinun ja miesten luottamuksen. Olen kuitenkin vielä nuori ja tuskin moiseen toimeen pystyvä, varsinkin kun tupa on täynnä vanhoja, kokeneita miehiä. Minä sanon suoraan, sydämeni halajaa kiihkeästi ratsastaa sotajoukon etunenässä, mutta en siihen pyri, jos joku muu sitä paikkaa haluaa. Täällä ovat koolla koko sotajoukon etevimmät miehet... Jos tahdotte vahvistaa Engelbrektin ehdotuksen, niin silloin olen haluten ja iloiten ryhtyvä toimeen!"

Hän pyörähti viimeisiä sanoja sanoessaan ympäri piirissä, mutta joka taholta näki hän lempeitä, hyvänsuopia kasvoja.

"Tosin olet nuori, Herman!" virkkoi se vanha vuoritulallinen, joka äsken oli puhunut, "ja kyllä saattaa tehtäväksesi pantu toimi näyttää vaikealta, mutta sinä olet kasvanut mieheksi Engelbrektin silmien alla. Vapaasti ja pakotta vahvistan hänen vaalinsa. Jumala olkoon kanssasi, nuori mies!"

Ja kaikki läsnäolijat yhtyivät näihin sanoihin ja voimakkailla kädenlyönneillä vahvistettiin nimitys.

"Ja jo tänään lähdemme liikkeelle", lisäsi Engelbrekt, "jokainen tahollensa."

Miehet poistuivat sitten vähitellen. Herman Bermanilla ja Jösse Niilonpojalla oli paljon puuhaa matkaanlähdön järjestämisestä. Myöhemmin iltapäivällä oli sentään Herman Berman valmiina ja muutamat osastot hänen sotajoukkoansa olivat jo matkalla. Kohta sen jälkeen nähtiin myöskin Jösse Niilonpojan osaston alkavan lähteä liikkeelle. Molemmat päälliköt itse tulivat Engelbrektin luokse sanomaan jäähyväisiä ennen lähtönsä.

Erkki piteli Brandia, sill'aikaa kuin Herman meni majataloon. Engelbrekt oli yksin.

"Kiitos, kasvatusisä!" sanoi Herman ja tarttui Engelbrektiä käteen.

Engelbrekt piti kauvan hänen kättänsä omassaan ja katseli hänen avomielisiä, rehellisiä kasvojansa, joille ilo ja toivo olivat valaneet hetkellistä valoansa.

"Usein olet minulta kysynyt, Herman", sanoi hän, "enkä minä ole vastannut. Mutta lähde rohkein mielin matkaan... Kenties olet työsi toimitettuasi saava vastauksen minulta tai ... joltakin toiselta."

Näin sanoen Engelbrekt lempeän pakottavasti työnsi kasvattipoikansa käden irti omastaan. Herman viipyi vielä ja kysymys pyrki esiin hänen huuliltansa. Mutta Engelbrekt viittasi kädellään.

"Nouse ratsaille ja ratsasta joutuun Rumlaborgiin, Herman! Länsigötinmaassa näemme toisemme jälleen."

Muutamia silmänräpäyksiä sen jälkeen vei Brand huimasti nelistäen isäntänsä ulos kaupungista.

Engelbrekt itse viipyi viimeiseksi. Vielä sen jälkeen kuin hänen oma joukkonsa oli lähtenyt matkaan valmistelihe hän jalkaisiin lähtemään majatalosta ja siis vielä jonkun aikaa viipymään tuossa kaupungissa.

"Nyt lyö kello seitsemää Pyhässä Aegidiuksessa!" sanoi Ulvi puoliavonaisesta ovesta ja Engelbrekt meni ulos kartanolle.

Hän näytti vakavalta ja juhlalliselta.

"Kaikkien sielujen kappelissako?" virkkoi hän kysyen Uiville.

Tämä nyökäytti päätänsä, mutta hänkin oli tavallistansa vakavampi ja äreämpi.

"Saat uskoa, Engelbrekt, että joko on onnettomuus tapahtunut taikka sattunut onni, jota hän ei jaksa kantaa!"

Engelbrekt kiiruhti rientävin askelin katuja myöten, joille jo laskehe tuo epäselvä, hämärää ennustava valo.

Kaupungin päässä melkein sen ulkopuolella oli se pieni kappeli, jota sanottiin "kaikkien sielujen kappeliksi." Äänettömyys vallitsi ylt'ympäri ja korkeissa puissa suhisivat illan tuulet.

Engelbrekt astui sisälle temppelin ovesta. Sisällä vallitsi sama äänettömyys kuin ulkopuolellakin. Ei yhtään ihmistä ollut näkyvissä. Pitkät puut, jotka loivat varjonsa kappelin ikkunoista sisään, lisäsivät myöskin sisällä vallitsevaa hämärää. Engelbrekt astui hiljaksen kuoria kohti.

Siellä näki hän vihdoin miehen rukoukseen vaipuneena. Mutta askelten kaiku herätti tämän ja hän tuli Engelbrektiä vastaan. Se oli pater Johannes.

"Terve, Engelbrekt!" sanoi hän syvällä äänellä, joka Engelbrektiin valtavasti vaikutti.

"Sinä kysyt, mistä tulen ja minne menen", jatkoi hän antamatta Engelbrektille sanan sijaa. "Saat tietää kaikki."

Pateri kertoi kaikki, mitä hänelle Vadstenassa oli tapahtunut.

"Johan sanoin sen sinulle, sanoinhan, Johannes!" sanoi Engelbrekt lämpimästi ystävänsä kättä puristaen.

"Nyt tahdon hänen jalkainsa juuressa kerjätä anteeksiantoa", jatkoi pateri, "ja sitten..."

"Sitten?" toisti Engelbrekt, kun pateri viivytteli.

"Sitten käy tieni pyhälle maalle ... siellä tahdon etsiä sitä rauhaa, jota en täällä osakseni saanut. Mutta me emme näe toisiamme enää, ennen kuin tuolla pyhässä maassa ... tuolla ylhäällä, tarkoitan."

"Entä Herman?" kysyi Engelbrekt.

"Hänestä juuri nyt aionkin puhua."

Hän pisti kätensä munkinviittansa sisälle ja veti esiin kultavitjat. Niissä riippui sormus, jonka kivi kimalteli kuin tähti pimeässä kuorissa, jonne ainoastaan muutama kuunsäde pääsi tunkemaan.

"Tämä sinun tulee antaa Hermanille", sanoi hän ja hänen äänensä vapisi, "ja kun olen täältä lähtenyt, silloin elköön mikään enää kieltäsi pidättäkö. Puhu ja toimi kaikessa, niin kuin tahdot, että minä olisin puhunut ja toiminut. Ja hyvästi nyt... Tuon suuren kuninkaan tykönä tapaamme toisemme! Siellä tahdon rukoilla puolestasi ja Ruotsin valtakunnan puolesta, kunnes sinäkin tulet ja rukouksiini yhdistät omat rukouksesi, niin kuin rukoilimme yhdessä lapsina isäsi talossa... Kiitos Engelbrekt! Kotisi on ollut henkipaton kotina, sydämesi on ollut synnintekijän ystävä... Jumala sinua siitä palkitkoon ja hänen siunauksensa seuratkoon sinua!..."

Yön varjot sakenivat yhä synkemmiksi pienen kappelin ympärille ja tuuli huojutteli puita sen edustalla, mutta taivas kohosi korkeana ja sinisenä ja tähtiä täyteen siroteltuna kupuna maan ylitse.

VII.

Toivioretkeläinen.

Täysiaäninen on elämän kannel ja ylhäinen runoilija, joka laulaa ihmiskunnan ylistysrunoa, koskettelee mahtavalla kädellä soittimensa kaikkia kieliä. Mutta yksityisestä kuuluu milloin toinen, milloin toinen ääni kovemmalta ja suru on perussävel niin kuin ilokin, rakkaus samoin kuin vihakin. Soittimen isäntä jakaa sävelet aina kunkin mielenlaadun mukaan; — kovemmin soipi kieli väkevän rinnassa kuin heikon.

Mies, jonka olemme oppineet tuntemaan "pater Johanneksen" nimellä, oli noita voimakkaita sieluja, jotka kovimmissakin koettelemuksissa, taivaan synkimmilläänkin ollessa, alinomaa säilyttävät lujan, hartaan uskonsa hyvän voittoon. Elämäntarunsa olemme kuulleet hänen itsensä kertovan — ja

nuorukainen, jolle hän sen kertoi, oli hänen poikansa. Kovia hän oli saanut kokea, mutta yhtä lämpimästi hehkui hänen sydämensä totuudelle ja oikeudelle, vapaudelle ja synnyinmaalle, senkin jälkeen kuin hän niin armottomasti oli tullut sysätyksi pois elämänsä paratiisista. Rikos, jonka hän tuli tehneeksi saatuaan tuon kauhean tiedon onnettomuudestaan, oli saattanut hänet henkipatoksi, oli pitänyt häntä maailmalta kätkeytyneenä dominikaanimunkin kaavussa taikka kaivostyömiesten joukossa syvällä maan alla. Lapsuudenystävä, tuo rehellinen, uskollinen Engelbrekt, oli ollut hänen ainoa uskottunsa ja tämän huostaan oli hän jättänyt poikansa. Niin olivat vuodet kuluneet ja unhotuksen harso oli ennättänyt verhota menneisyyden, kun tulivat ne tapahtumat, joita tämä kertomus käsittelee.

Nuoruuden morsion, valapatturin, näkeminen oli yhdellä kertaa herättänyt kaikki vanhat intohimot eleille, kunnes ilmestys Vadstenan luostarinkirkossa oli yht'äkkiä hänelle osottanut, että hän oli ollut omain sokeain harhaluulojensa heiteltävänä. Isku, joka häntä kohtasi, oli kova, mutta se sulatti hänen sielunsa räikeät epäsoinnut täydelliseksi sopusoinnuksi. Sovitusta ja kuolemaa — näitä hänen sydämensä nyt hartaasti ikävöitsi.

Saatettuaan sairaan huoneeseensa oli hurskas abbedissa kohta sen jälkeen tullut kirkkoon ja osannut sieltä pelastaa Johanneksen, joka oli joutumaisillaan vankeuteen, syystä että munkit löysivät hänet kirkosta ja kauhukseen huomasivat hänet valepukukseksi mieheksi. Hänen oli helppo päästä tapaamaan vangittua, joka heti hankki haluamansa tiedot. Mutta sitä ennen oli jo Richissa rouva lähtenyt Vadstenasta matkustaakseen Hannu kreiviä vastaan; mitään sen enempiä tietoja ei abbedissa ollut voinut antaa.

Raskain askelin hän läksi Söderköpingin pienestä kappelista ja kulki tietä pitkin lounaiseen suuntaan toivoen täällä jollakin tavoin saavansa selville, mitä tietä kreivi oli kulkeva, koskapa kreivin ja hänen päämääränsä olivat joissakin määrin samat.

Täten hän vastoin tahtoansa tuli kulkemaan poikansa jälkiä, poikansa, jonka hyväksi hän olisi tahtonut vuodattaa sydänverensä, mutta jonka näkemistä hän ei tahtonut itselleen suoda, tasatakseen tällä vähäisellä kieltämyksellä edes joissakin määrin osaansa tuon vaimo paran kanssa, jonka kieltämyksen määrä sentään oli suunnattomasti suurempi kuin hänen.

Ja missä ikinä hän liikkui, siellä oli kaikkien huulilla hänen poikansa nimi, johon kansa liitti koko parempain päivain toivonsa. Mutta hän käänsi kohta kulkunsa eteläisempään suuntaan hankkiakseen tietoja, oliko etsittävänsä matkustanut Kalmariin päin, jonne Hannu kreivi todenmukaisesti saattoi Köpenhaminasta lähtä. Ei kukaan ollut kuitenkaan nähnyt häntä, jota hän kyseli, ja pari päivää kuljettuansa kääntyi hän taas itään päin. Sillä nyt hän selvästi huomasi, että ainoastaan joku läntisistä rannikkomaista voi olla kysymyksessä. Ehkäpä tahtoikin kreivi tavata kälyänsä Oppenstenissa.

Kun taaskin oli muutamia päiviä täten kulunut, sai hän kuulla puhuttavan muutamasta Rumlaborgin luona sattuneesta tapahtumasta, joka synnytti yleistä vihaa ja joka sai hänenkin lähtemään pohjoista kohti, mainittuun linnaan päin. Myöhään muutamana iltapäivänä hän lähestyi sitä seutua, jonka keskeltä Rumlaborg kohotti torninsa pilviä kohti. Hän näki kaukaa eräältä kukkulalta piiritysjoukon ja varustukset, joita oli laadittu linnan valloittamista varten. Mutta hän teki pitkän kierroksen päästäkseen piiritysjoukon ympäritse ja tämän pohjoispuolitse sille tielle, joka Grennasta Rumlaborgin ohitse vei Jönköpingiin.

Tälle tielle päästyänsä hän ei ollut kulkenut pitkälle, ennen kuin muuan tiellä oleva esine sai hänet pysähtymään. Se oli kuoliaaksi pistetyn hevosen raato. Se oli nähtävästi vanha elukka, mutta sitä oli hoidettu mitä hellimmällä huolella. Paterin silmät tuijottivat kauvan elukkaan ja sitten hän kumartui ja tarkasteli tarkoin joka paikan. Sen jälkeen hän vielä kauvan seiso i kädet ristissä mutta katse pilvissä harhailevana, niin että sen, joka sattumalta olisi nähnyt hänet tässä asennossa kuolleen hevosen edessä, olisi ollut vaikea päättää, hevonenko vai joku muu oli munkilla ajatuksissa. Olipa mikä olikaan, niin hän oli siihen määrään ajatuksiinsa vaipunut, ett'ei huomannut sivullansa seisovaa vanhaa miestä, ennen kuin tämä kosketti häntä.

"Tunnetteko elukan omistajan, arvoisa isä, koska viivytte täällä?" kysyi ukko.

"Kysymyksesä, vanhus", vastasi munkki surun voittoisesti, "ilmaisee, että tiedät omistajasta enemmän kuin minä. Minulle on kerrottu muutamasta tuon Rumlaborgin voudin monia julmuuksia, muutamasta, jolla on yhteyttä tämän hevosen kanssa ... tiedätkö jotakin siitä, ukko?"

"Josko tiedän?" alkoi ukko. "Hyvin tunnen Otto Snapp'in ja mitä hän on tehnyt, vaikka tosin hän on koonnut enemmän pahoja tekoja omalletunnolleen, kuin mitä kertoa tiedetään. Tuskinpa lienee paljoakaan eroa hänellä ja Taalainmaan voudilla, Jösse Eerikinpojalla. En ole minä tässä seudussa ainoa valittamassa Jumalalle ja kaikille pyhimyksille Rumlaborgin voudin pahoja tekoja."

Ukko pyyhkäisi kädenselkämällä kyyneleen silmästään. "Tuolla Hakarpin kirkonmaassa lepää ainoa

poikani", jatkoi hän, "vouti löi hänet kuoliaaksi, kun hän puolusti sisartansa ... ja hän, tyttäreni, kuoli kunniantoman kuoleman Rumlaborgissa... Mutta kaukana ovat jo ne ajat, vanhuuden lumet ovat jo sataneet minun ja niiden väliin. Joskus kuitenkin niitä ajattelen ja uusimmat tapahtumat ovat elvyttäneet vanhat eloon..."

"Mutta eiväthän nämä viimeiset tapahtumat toki sinuun itseesi koskene?"

"Eivät minuun enempää kuin kaikkiin muihinkaan, jolleivät sen tähden, että minä viime vuosina, sitten kuin talo ja koti oli minulta ryöstetty, olen saanut leipäni kirkkoherralta..."

"Ja mitä kirkkoherrasta?... Onko sitten linnanväki uskaltanut ojentaa kätensä pyhää kirkkoakin vastaan? — Minullehan kerrottiin, että..."

"Saatte kuulla, kuinka kaikki on käynyt... Joku aika sitten tuli muuan jalosukuinen rouva ratsain tänne Vadstenasta. Hän ratsasti juuri tällä hevosella, mutta hän oli sairas ja kävi Skärstadin kirkkoherran luokse majailemaan. Kirkkoherra itse, joka on kunnan mies ja aina on koettanut valvoa köyhän kansan parasta, tahtoi nyt matkustaa Vexiöön arvoisan päädiakoonin puheille ja saattoi jaloa rouvaa Jönköpinkiin. He olivat ennättäneet tähän, kun samassa vouti itse ja joukko palvelijoita tulivat ratsastaen. Voin kertoa, miten kaikki kävi, sillä minä olin arvoisan kirkkoherran mukana ja näen kaikki silmiäni edessä niin kuin juuri nyt tapahtumassa."

"Tulette juuri sopivaan aikaan!" huusi vouti kirkkoherralle. "Te olette aina ollut talonpoikain ystävä ja sellaisena teidän tulee näyttää hyvää esimerkkiä ja käydä jalkaisin. Rumlaborgin ympäristöllä ei tietääkseni monen penikulman päässä löydy yhtään hevosta paitsi teidän... Teidän tulee sen tähden antaa se minulle kuninkaan nimessä."

"Unhotatte, vouti", vastasi kirkkoherra, "puhuvan pyhän kirkon palvelijalle ja tuskinpa luulen tarkoittavanne, mitä nyt sanotte, vaikka vääryydellä olette täällä isännyyttä pitänyt pitkät ajat. Pyhän kirkon nimessä, antakaa minulle ja seuralaisilleni tietä!"

"Näin sanoen tuo pelkäämätön herra aikoi ratsastaa edelleen, mutta vouti tarttui hänen hevoseensa ja muuan palvelijoista heitti hänet itsensä alas satulasta, niin että hän loukkasi pänsä kiveen... Tuossa näette vielä veren." Vanhus osotti kuolleen hevosen vieressä olevaa kiveä. "Jalo rouva parkaisi kauhistuksesta, mutta vouti tarttui hänenkin hevoseensa suitsiin, ja kun huomasi elukan liian vanhaksi ja voudinpalvelukseen kelpaamattomaksi, niin hän pisti miekkansa sen rintaan. Elukka kaatui maahan älykkäillä silmillään katsoen pyöveliinsä, ikään kuin olisi ymmärtänyt, kuinka julma tämä oli."

Pateri päästi huudahduksen ja tarttui ukon käteen niin kovasti, että tämä sekä kummastuen että peljästyen loi katseensa häneen.

"Entä vanha rouva?" kysyi hän sellaisella äänellä, kuin henkensä olisi vastauksesta riippunut, "tuo vanha vaimo?"

"Vouti nauroi hänelle niin kamalasti kuin kummitukset nauravat tuolla Skurun kadulla.[14] Mutta juuri hänen makeimmin nauraessaan tuli muuan ritari; eipä hän tosiaan ollutkaan mikään ritari, vaan nykyään Rumlaborgin edustalla majailevan talonpoikaissotajoukon päällikkö. Niin kuin myrsky laineilla kiittää taikka niin kuin salama leimahtaa pilvettömältä taivaalta, niin hän syöksähti esiin, yksinään, mutta hyvä miekka kädessään..."

"Hän tuli... Hän tuli ... ukko ... ja tuo vanha vaimo... Sano pian, sano pian, kuinka arpa lankesi!"

"Muutamat palvelijoista pakenivat vieden ryöstetyn hevosen ja muuta saalista, jota he nyt joka taholta haalivat linnaan, koska odottivat vapautussotajoukkoa, mutta vouti itse jäi paikalleen ja kysyi pilkallisesti, kuka tuo harhaileva ritari oli. Samassa hengenvedossa hän paljasti miekkansa ja samoin tekivät myöskin ne muutamat palvelijat, jotka olivat hänen seurassaan. Mutta talonpoikaispäällikkö ryntäsi heitä vastaan sellaisella voimalla, että olisi luullut hänen käsivartensa saaneen nelinkertaisen voiman, ja hänen hevoseensa potki ja puri samalla, niin että siitä syntyi taistelu, josta ei voudilla ja hänen miehillensä näyttäneet olevan mitään toiveita suoriutua kunnialla... Minä olin ottanut jalon rouvan syliini ja pidin häntä pystyssä. Ja minä tunsin kuinka hän vapisi, ja kuulin kuinka hän kuiskasi sanaa Herman, Herman, monta kertaa... Minä luulin hänen heittävän henkensä..."

"Jalo, kovakohtalainen Rixa parka!" pääsi paterin kalpeilta huuilta. Ja taas hän pani kätensä ristiin, mutta niin rajusti, niin voimakkaasti kuin olisi siten tahtonut masentaa sen myrskyn, jonka ukon kertomus oli synnyttänyt hänen sielussaan riehumaan.

"Kun taas katsahdin taisteleviin", jatkoi vanhus, "oli kaksi palvelijaa kaatunut ja vouti itse pakeni, minkä vaan hevonen juosta jaksoi ja yksi palvelija seurasi häntä. Mutta nuori päällikkö, Herman, joksi rouva parka häntä sanoi, tuli takaisin, laskeutui hevoseensa selästä, puhui lempeitä ja ystävällisiä sanoja

jalolle rouvalle ... mutta päällikön puhutellessa tämä näytti käyvän yhä levottomammaksi ja osotti kirkkoherraa, joka verissään ja hengettömän näköisenä makasi tiellä. Samassa tuli joukko ratsumiehiä tuolta alhaalta päin, he olivat talonpoikaisjoukon miehiä, ja päällikön pyynnöstä muutamat heistä nostivat ylös kirkkoherran, joka vielä eli, ja veivät hänet kotiin. Sitten päällikkö taas kääntyi vanhaan, sairaaseen rouvaan."

"Te olette aina ollut minulle lempeä ja ystävällinen, jalo Richissa rouva!" sanoi hän, 'vaikka minä olen ollut halpa nuorukainen teidän rinnallanne; nyt on hyvä Jumala suonut minun hiukan verran osottaa kiitollisuuttani...'"

"Kiitos, vilpitön kiitos, jalo nuorukainen!" kuiskasi rouva ja hänen kyyneleensä valuivat virtanaan."

"Mutta miksi ratsastatte näin yksinänne?' kysyi taas päällikkö."

"Olen matkalla lankoani, Hannu kreiviä, vastaan', vastasi hän, 'ja tulin Vadstenan kautta. Oppenstenin linnassa[15] tapaam lankoni. Sairaus ja suru ja huolet ovat vieneet voimani ... ja nyt olen yksinäni...'"

"Hän rupesi näin sanoen itkemään, niin että minäkin, häpeä sanoakseni, vuodatin runsaita kyyneliä."

"Olkaa huolehti!' sanoi päällikkö, 'minä hankin teille hyvän hevosen ja hyvän seurueen Oppenstenin portille asti.' Hän käännähti tällöin silmäämään seurueettansa, jota sillä välin oli saapunut iso joukko. Aivan hänen takanansa seiso i nuorukainen, joka oli enemmän karhunpenikan kuin ihmisen näköinen, mutta jonka silmät näyttivät arvaavan päällikön pienimmänkin ajatuksen."

"Jaloo Richissa rouvaa saat saattaa sinä, Erkki, ja sitä paitsi kymmenen teistä!' sanoi hän. Ratsumiehet näyttivät kilvan haluavan kunniaa saada täyttää hänen käskynsä, mutta hän valitsi nuoria reippaita miehiä. Sitten hän sanoi vanhalle rouvalle:"

"Ja te saatte minun hevoseni, jalo rouva; se on kantava teitä kuin karitsa ja on iloitseva saadessaan palvella sitä, jota hänen isäntänsä kunnioittaa. Ja kun sitten pääsette rauhaan Oppensteniin, niin rukoilkaa Herman Bermanin puolesta; hän kaipaa hurskaan rukousta!"

"Jospa olisitte nähnyt, hurskas herra, jospa olisitte nähnyt tuon jalon rouvan, kun hän kiitti päällikköä. Hän ei tosin sitä sanoilla tehnyt, mutta hänen silmänsä paloivat kiitollisuutta ja rakkautta, aivan kuin äidin poikaansa siunatessa! Monen ympärillä seisovan miehen silmissä kiilsivät kyneleet ja minä ... niin, niin ... te itkette, tekin, ja häpeämättä voittek i itkeä. Nyt voi jo itkeä ilostakin, sillä nyt kai lienee Rumlaborgin vouden viimeinen hetki käsissä!"

Vaikea on sanoa, kumpiko kärsi enemmän, pateriko tällä hetkellä vai Richissa rouva silloin kuin hänen poikansa hänet pelasti. Kuumeen viluväreet tärisyttivät hänen kookasta vartaloansa. Hän seiso i paikallaan eikä näyttänyt kuulevan ei näkevän, vaikk'ei ainoakaan sana jäänyt tarkkaamatta ja vaikka kertomus muuttui hänelle todellisuudeksi, niin että hän näki tapahtuman ikään kuin uudelleen suoriavan silmänsä edessä. Mutta suuria, kirkkaita kyyneliä helmeili hänen partaansa pitkin.

Vihdoin, kun ukko oli vaiennut, loi hän katseensa hevoseen ja kyneleet tippuivat hänen parrastaan elukan päälle, jonka ruumis keskellä kuluvan tuskanhetken talvenpakkasta ja kuolemanhiljaisuutta loitsi hänen mieleensä suloisia kuvia nuoruuden ja rakkauden päiväpaisteisilta ajoilta.

"Lapio, vanha mies!" huudahti hän. "Tämä elukka ei saa jäädä tähän petojen raadeltavaksi."

Ja ukko nouti lapion läheisestä talosta ja kohta oli työ täydessä vauhdissa.

"Te siis tunsitte tuon jalon rouvan?" kysyi vanhus sillä välin.

"Kyllä ... kyllä, minä tunsin hänet ja tämän hevosen olen itse kasvattanut, ja mikäli tiedän ei se ole koskaan kantanut selässään ketään muuta kuin sitä vaimoa, joka nyt odottelee Hannu kreiviä Oppenstenin linnassa."

"Siellä hän jo on", jatkoi vanha talonpoika, "ja hänen saattajansa ovat jo palanneet, ja jollen ole saanut vääriä tietoja, niin he ovat tänä iltana mukana ryntäämässä Rumlaborgiin ja vaatimassa voutia tuomiolle... Kuuletteko, kuuletteko, isä, rummut pärisevät ja sotatorvet soivat. Nyt on hetki tullut!"

He lepäsivät hetkisen lapioittensa nojassa, mutta ryhtyivät taas työhönsä kahta utterammin. Saatuansa vanhan uskollisen palvelijan hautaan he läksivät astumaan pitkin tietä linnalle päin. He eivät olleet kulkeneet montakaan askelta, ennen kuin näkivät taivaan punottavan, ja päästessään vähän etemmäksi muutamalle mäelle, josta saattoi nähdä linnan ja Vetterin, jonka rannalla se sijaitsi, he näkivät tuon suuren rakennuksen ikään kuin tulimeressä uivan. Samalla he kuulivat, kuinka ryntääj iin huudot täyttivät ilman ja äänellään melkein voittivat liekkien räiskinän.

"Nyt mahtanee voudin poski kalveta ja hänen sydämensä pehmetä", sanoi tällöin talonpoika, "mutta niitä kaloja saadaan, mitä pyydetään, ja kaikki hänen rikoksensa ja julmat tekonsa ovat jo kauvan hänelle tuota löylyä valmistelleet. Hän oli niin pöyhkeä vastatessaan sotajoukon päällikölle, ett'ei koskaan aikonut heittää kuninkaan linnaa alttiiksi... Haluttaisipa sentään nähdä, eikö hän nyt mieluummin tahtoisi sekä luopua linnasta että lähteä käpälämäkeen."

Vanhus oli tuskin puhunut loppuun, ennen kuin he näkivät, kuinka ryntääjät alkoivat purkautua ulos linnasta ja kuinka he kuljettivat vankeja välissänsä.

Yhden näistä onnistui kenenkään huomaamatta paeta kedolle ja hän suuntasi kulkunsa sitä kukkulaa kohti, jolla molemmat katselijat olivat. Paljoa hän ei kuitenkaan päässyt edelle. Kokonaisen nuolisateen sai hän jälkeensä, ja kun ei yksikään niistä näyttänyt sattuneen, läksi joukko miehiä ajamaan häntä takaa.

He saavuttivat hänet kukkulan juurella ja satakunta kirvestä välähteli liekkien valossa pakolaisen pään ympärillä. Nyt, nyt on kostonhetki käsissä, nyt janosi koston kirves hänen jo kovin kauvan säästettyä vertansa.

Vouti kaatui maahan, hänen kuolemansa oli varma, armon rukoileminen olisi ainoastaan lisännyt koston nautintoa takaa-ajajille. Munkki ja hänen toverinsa katselivat jännitetyn mielin edessään olevaa näytelmää.

Silloin kuului kiukustuneiden talonpoikain takaa ääni, joka pelkällä kaiullaan sai kohotetut kirveet pysähtymään. Se ääni oli pitkän, hoikan ratsumiehen.

"Muistakaa, talonpojat!" huusi hän, "ett'emme ole maantierosvoja emmekä sodi murhataksemme ja saalista ryöstääksemme."

Seuraavassa silmänräpäyksessä hän seisoj vapisevan voudin edessä.

"Te olette urhoollinen soturi, vouti", sanoi hän tälle, "ja sen tähden tahtoisimme me talonpojat kernaasti päästää teidät vapaaksi, mutta te olette sen ohessa myöskin julma mies ettekä pidä lakia ja oikeutta kunniasa, ja sen tähden jäätte vangiksemme, kunnes laillinen tuomio on langetettu."

Vouti vietiin pois, ratsumies meni menojaan ja aseellisen rahvaan virta vieräi taas kukkulalta alas.

Mitä munkin povessa liikkui, sitä ei kukaan tiedä, mutta tuo vanha mies tiesi sitten kertoa hänen ensin syöksähtäneen talonpoikaispäällikköä kohti, ikään kuin olisi tahtonut häntä puhutella, mutta sitten yht'äkkiä vetäytyneen takaisin ja langenneen erään puun taakse polvilleen kätensä taivasta kohti ojentaen.

Paljon puhuttiin sitten niillä seuduilla Rumlaborgin kukistumisesta, tuosta julmasta voudista ja Herman Bermanista, mutta myöskin munkista, joka polvillaan metsässä rukoili Jumalaa ja Pyhää Eerikkiä Ruotsin miesten puolesta. Mutta Rumlaborg jaotettiin maan tasalle ja ainoastaan ruohoa ja pensaita kasvava soraläjä ja pari muinaisten vallitusten jäännöstä ovat nyt enää osottamassa, missä se ennen on ollut.

Rumlaborgista marssi Herman etelään päin kahden järven välillä olevaa Trolleborgin linnaa vastaan. Sen vouti ei uskaltanut ruveta vastarintaan, vaan luovutti linnan heti sillä ehdolla, että sai lähteä vapaasti omaisuuksineen. Niin kävi myöskin Piksborgin, joka sijaitsi Bolmen-järvessä olevalla Bolmsaarella.

Täältä kääntyi Herman länttä kohti Hallannin rajalle. Hänen tehtävänsä oli sillä täytetty ja ilomielin ratsasti hän pitkin tietä odotellen vastausta Engelbrektiltä, jolle hän oli lähettänyt viestin Trolleborgista.

Muutamana päivänä hän oli kiirehtinyt kappaleen matkaa sotajoukon edelle, seurassaan vaan Erkki, joka nyt varjon lailla seurasi häntä. Sotajoukon ratsumiehet, jotka tavallisesti olivat etumaisina, olivat jääneet kauvas heistä. Herman antautui haaveittensa valtaan, jotka näyttivät hyvin menestyvän tämän ihanan ja suurenmoisen luonnon helmassa.

Yht'äkkiä kiisi Erkki salaman nopeudella tietä pitkin ja pysähtyi kuin seinään muutaman rotkotien suulle, jossa näytti olevan pimeä kuin säkissä. Herman riensi hänen rinnallensa ja kysyi kummeksien, mikä hänelle oli tullut.

"Jolleivät menninkäiset täällä Finvedenissä keskellä Jumalan kirkasta päivää kuljeskele kiusaa tekemässä", vastasi Erkki, "niin meillä on täällä vaara tarjona!"

"Mikäli tiedän, ei näillä seuduilla löydy yhtään voudinpesää..."

"Ei, mutta saattavat kai voudit täällä sentään vehkeillä ja uskallan panna pääni panttiin, että näin Juhani Walen ja pitkän Maunun hiipivän tuosta tien poikitse."

"Niinpä lienet näkyjä nähnyt, Erkki, sillä missä muuten Juhani Wale oleskelleekin, niin näillä seuduin hän ei ainakaan liene..."

"Hiljaa", keskeytti Erkki, "ettekö kuullut hevosten jalkain kopinaa?"

He kuuntelivat ja kuulivatkin todella kavioiden kasetta, joka hiljaa lähestyi rotkotietä toisesta päästä. Mutta yhtäkkiä kiihtyi hevosten käynti kapseesta päättäen neliseksi ja samalla kertaa lisäytyi heidän lukunsa. Kuului siltä kuin kokonainen ratsumiesjoukko olisi täyttä laukkaa kiitänyt pitkin tietä.

"Tuossa ne ovat!" huudahti Erkki.

"Kaksi toivoretkeläistä!" lisäsi Herman ihmetellen, mutta hän ei saanut sanotuksi enempää, ennen kuin heidän nopean ratsastuksensa syy tuli ilmi.

Molemmat toivoretkeläiset olivat tuskin ennättäneet näkyviin rotkotien mutkasta, kun jo tie alkoi tulla täyteen ratsumiehiä, jotka kaikki täyttä laukkaa ajoivat edellisiä takaa. Nämä näyttivät olevan vanhoja miehiä, vaikka he istuivat varmasti hevosen selässä ja osottautuivat sangen voimakkaiksi siinä kiivaassa ajossa, johon heidän nyt täytyi antautua.

Nähdessään Hermanin ja Erkin rotkotien suulla he säpsähtivät, ikään kuin luullen joutaneensa kierrokseen, mutta Herman viittasi kädellään ja kohta he olivat hänen rinnallaan.

"Ajakaa joutuisasti pakoon, hurskaat miehet, teitä ajetaan takaa!" huusi hän heille.

Ja toivoretkeläiset ajoivat, mutta olivat tuskin kulkeneet kivenheiton matkan, ennen kuin kääntyivät takaisin ja jättäytyivät vapaaehtoisesti niiden ratsumiesten valtoihin, joita pariin sataan vyöryi esiin rotkotieltä. Heidän etunensä ratsasti roteva ritari. Hänen kasvonsa olivat ison kypärinsilmikon peitossa, mutta hänen vaakunamerkinsä ilmaisi kuitenkin selvästi hänen sukunsa. Hän pysähtyi niiden neljän eteen, joita hän nyt piti saaliinaan.

"Antautukaa vangiksi Eerikki kuninkaan nimessä!" huusi hän käskeväällä äänellä.

"Mikäli vaakunamerkkiänne tunnen", vastasi Herman Berman, "olette Totteja, jalo ritari, ja varmaankin olette herra Aksel Pietarinpoika, Varbergin haltija. Minä kysyn teiltä sen tähden, millä oikeudella te käskette täällä ruotsalaisella maaperällä?"

"Kuka olet sinä, uskalias mies, joka rohkenet kysyä, kun Aksel Pietarinpoika käskee?"

"Nimeni on Herman Berman ja tietäkää, ritari, että täällä ainoastaan minä jakelen käskyjä."

Ritari näytti ihmettelevän sitä rohkeutta, millä komea ratsumies häntä puhutteli. Ainakaan ei hänen äänestään suuttumus ilmennyt, kun hän parin silmänräpäyksen kuluttua vastasi.

"Urheata on puheesi, nuori mies", sanoi hän, "ja sen tähden tahdon sanoa sinulle, että nämä miehet, jotka ovat rinnallasi, ovat kuninkaan vankeja ja ovat karanneet Köpenhaminan tornista. Laskekaa alas päähineenne, Hannu kreivi, ja jos olen erehtynyt, niin tahdon ritarikunniani nimessä antaa teille hyvityksen siitä, että olen ajanut teitä takaa."

Puhuteltu laski alas päähineensä ja Ewerstenin kreivin jalot kasvopiiirteet olivat helpot tuntea. Tuskin keneenkään tehosivat sentään nämä kasvopiiirteet niin valtavasti kuin Hermaniin. Hänen silmänsä paloivat ja poskensa hehkuivat ja selvästi levottomana hän odotti, mitä kreivi oli sanova.

"Minä olen, kuten näette, Aksel ritari", virkkoi tämä, "se mies, jota ajatte takaa, mutta minä sanon teille ritarisanallani, ett'en enää ole Eerikki kuninkaan vanki. Kuningas on itse päästänyt minut vankeudestani ja antanut minulle Trankärrin pikaisuutensa hyvitykseksi."

Ratsumiesten joukossa syntyi liikettä Aksel ritarin takana ja muuan mies ratsasti hänen rinnallensa ja kuiskasi jotakin, jota ei voinut kuulla. Herman kalpeni vihasta, kun näki miehen. Se oli Juhani Wale.

"Täällä sanotaan minulle, ett'ette voi todistaa sanojanne. Hannu kreivi..."

"Tuopa ei ollut ritarillisen herra Aksel Pietarinpojan puhetta", virkkoi arvokkaasti Hannu kreivi ja Herman Berman tarttui miekkansa kahvaan.

"Mutta kyllä kuninkaan ystävän!" vastasi ritari. "Näinä aikoina täytyy olla varuillaan, ja sen tähden,

Hannu kreivi, on teidän nyt tuleminen minun mukaani Varbergiin. Sieltä voitte helposti palata Köpenhaminaan ja hankkia itsellenne kuninkaalta todistuksen, joka teiltä nyt puuttuu."

"Ei, Aksel ritari!" huusi nyt Herman, "niin ei ole koskaan käyvä! Täällä Ruotsin valtakunnassa löytyy satoja, jotka tahtovat taata Hannu kreivin."

"Missä ne ovat?" kysyi ritari kylmästi.

"Minä olen ensimmäinen, ja miekka kädessä aion odottaa, kuka tähän mieheen uskaltaa koskea. Uskokaa minua, ritari, se mies ei ole mikään kuninkaan ystävä, joka neuvoo rikkomaan ritarintapoja!"

Roteva ritari näytti epäröivän, mutta silloin sanoi Juhani Wale kovaa, niin että sen kaikki kuulivat:

"Julkeasti puhut, Herman, kun sinä, joka olet kunniaton mies, kapinoitsija ja lainrikkoja, ja joka olet kuninkaan julkisia vihollisia, uskallat tarjoutua takausmieheksi sellaisen miehen kuin Hannu kreivin puolesta."

Sanat olivat hyvin harkitut ja ritarilta haihtui kaikki epäröiminen. Hän antoi merkin kädellään ja hänen ratsumiehensä tulivat esiin noita neljää vankia kiinni ottamaan. Mutta Herman veti samassa silmänräpäyksessä miekkansa ja saman tekivät toivoretkeläisetkin.

"Minä sanon teille, Aksel ritari", huudahti Herman, "elkää alkako tätä leikkiä; se voi päättyä toisin kuin luulettekaan."

Ylt'ympäri välähtelivät nyt miekat ja ritari näytti vielä arvelevan, ikään kuin olisi ihailnut miehen rohkeutta. Mutta tällä välin oli Erkki laskeutunut hevosensa selästä ja milt'ei huomaamatta raivannut itselleen tien ratsumiesten välitse, ja juuri kun he tunkivat eteenpäin herransa käskyä täyttämään, syöksyi hän muutamalta kiveltä perimmäisen palvelijan päälle ja heitti hänet pois satulasta. Ennen kuin kukaan ennätti hämmästyksestään tointua, oli hän heittänyt hevosen selkään ja kiisi tuulen nopeudella pois päin tietä pitkin.

Sillä välin kuului ritari toistavan käskynsä ja hänen miehensä ryntäsivät esiin, mutta Herman huimausti miekkallansa niin tottuneesti ja sai niin tehokasta apua molemmilta toivoretkeläisiltä, että miehet peräytyivät. Toisella puolen tietä kohosi korkea kallioseinä ja tätä vasten käänsivät ahdistetut selkensä. Aksel ritarin miehet tekivät uuden hyökkäyksen ja tämä näytti onnistuvan paremmin. Hannu kreivi oli laitmaisena oikealla puolen ja häntä lähinnä Herman. Kaksi palvelijaa tuli nyt aivan lähelle kreiviä ja toinen heittäytyi hänen vyötäisilleen ja otti kiinni hänen kätensä, niin että miekkaa pitävä käsi joutui voimattomaksi. Tällöin iski toinen palvelija nähtävästi lyödäkseen miekan hänen nostetusta kädestään, mutta heilauttaessa sattui miekka kreivin takaraivoon ja olisi epäilemättä musertanut pääkallon, jollei Hermanin oikeaan aikaan tähtäämä voimakas isku olisi erottanut palvelijan käsivartta ruumiista. Toisen palvelijan pakotti kreivi äkillisellä ponnistuksella hellittämään.

Mutta palvelijat tunkivat yhä lähemmäksi ja haavoittuneiden huudot ja muutamat taistelussa surmansa saaneet kiihottivat toisia raivoon.

"Säästäkää kreivin henki!" kuului ritari tällöin huutavan palvelijain takaa. "Toisista ei ole väliä."

Oudosti kajahteli metsä, kun miekat kalskahtelivat vastakkain ja maa tuntui huokailevan raskaitten hevosten kavioiden alla.

Silloin kuului yht'äkkiä jonkun matkan päästä mahtava sotahuuto ja tumma monisatainen ratsumiesjoukko syöksyi täyttä laukkaa taistelevia vastaan.

"Lakatkaa, Aksel ritari", huusi silloin Herman, "taikka tästä tulee suuri mieshukka!"

Ritari näki ryntäävät ratsumiehet ja käsittäen mahdottomaksi taistella niin monta vastaan, koska nämä kolmekin olivat antaneet hänen miehilleen niin paljon tekemistä, hän antoi käskyn peräytyä.

"Nyt, Aksel ritari!" huudahti Herman ja ratsasti ritaria kohti, "jos teitä nyt haluttaa jatkaa miekan mittelyä, niin otan miehistäni niin monta, että tulemme tasaväkisiksi. Ja koska olette puhunut ritarin tavoin, niin tarjoan teille vielä sen ehdon, että, jos sitä kernaammin tahdotte, saatte vapaasti lähteä täältä palvelijoinenne. Yksi ehto teidän kuitenkin on täytettävä, se nimittäin, että minulle heti paikalla luovutatte Juhani Walen ja vielä muutaman, jonka täytyy löytyä palvelijainne joukossa ja joka meillä kulkee Maunun nimellä."

Ritari istui kauvan vaiti. Selvästi saattoi nähdä, kuinka hänen silmänsä leimahtelivat rautaristikon takana.

"Kuka lienetkin, Herman Berman", sanoi hän vihdoin ja avasi kypärinsä, "maantierosvon tavoin et

vaan toimi etkä puhu, vaan kyllä ritarin tavoin, ja sen tähden on vanha Aksel Pietarinpoika aina nimeäsi kunnioituksella mainitseva. Te, Hannu kreivi, saatte nyt vastata kuninkaalle itselleen, kun hän ennen pitkää tulee Tukholmaan. Ehtosi tahdon täyttää, Herman. — Se mies, joka voi herjata niin kauvan kun luulee onnen ja ylivoiman olevan hänen puolellansa, mutta sitten kääntää selkensä ja lankee jalkain juureen, hän ei ole minun miehiäni. Missä olette, vouti, joka olitte niin urhoollinen, kun oli vastassanne pari turvatonta toivoretkeläistä ja yksinäinen mies, mutta kalpenitte kuin nainen, kun osat vaihtuivat...?"

Ritari katseli ympärillensä, mutta voutia ei löytynyt mistään. Muuan palvelijoista ilmoitti vieraan voudin ja hänen palvelijansa ratsastaneen pois, kun ruotsalaiset miehet tulivat.

"Parempaa todistusta en sitten tarvitsekaan", virkkoi silloin Aksel ritari, "ja hyvin luultavaa on, että olen loukannut teitä, Hannu kreivi, mutta tiedättehän, mistä minut löydätte, ja ett'en ole kieltäytyvä hyvitystä antamasta, missä ja milloin vaan tahdotte."

"Rehellisen kuninkaan ritarin tavoin olette käyttäytyneet, sen tahdon todistaa koko Ruotsin ja Tanskan ritaristolle!" huudahti Hannu kreivi ja ojensi kätensä ritarille, joka siihen tarttuikin.

Sen jälkeen tämä miehineen ratsasti pois rotkotietä myöten.

Heidän jäätyään yksinään kääntyi kreivi Hermaniin ja tarttui hänen käteensä.

"Paljon näkyy muuttuneen siitä kun viimeksi toisemme tapasimme Gripsholman puutarhassa! Minä tulen melkein köyhänä miehenä Ruotsin valtakuntaan ja te olette voittanut semmoisen arvon, Herman Berman."

"Onnellisimmaksi ylistän sentään sitä päivää, jona sain olla teille joksikin hyödyksi, Hannu kreivi."

"Siitäpä mahtanen ainaiseksi jäädä teille velkaan", sanoi kreivi ystävällisesti hymyillen ja painaen viittansa päähinettä verta vuotavaa päätänsä vasten.

Herman huusi esiin muutaman miehiänsä, erään, joka oli taitava lääkärin ammatissa ja pyysi tämän sitomaan kreivin haavan. Mutta kun Herman tahtoi saatattaa häntä matkalle, niin hän jäykästi epäsi.

"Ei, ei", sanoi hän, "ennen kuin Juhani Wale toiste voi saada jonkun linnanherran uskaltamaan retkelle rajan ylitse, olen jo saapunut Oppensteniin, jonne olen menossa. Ja Juhani Walea ja Jösse Eerikinpoikaa lukuun ottamatta ei minulla pitäisi olla yhtään vihollista Ruotsinmaassa. Minä ja Melcher tässä, me tulemme kyllä aikaan loppuosan matkaa. Kiitos, Herman! Toivoakseni näemme vast'edes vielä toisemme!"

Kreivin ääni ja katse ilmaisivat sellaista sydämellisyyttä, että Hermanin sydäntä oikein ahdisti, niin kuin joskus tekee, kun luulee toiveittensa olevan toteutumaisillaan.

Kreivi ja Melcher Gjordinpoika, joka hänellä oli mukanaan, läksivät matkoihinsa ja Herman jäi yksin. Mutta nyt oli hänen sydämensä niin täynnä iloa ja uhkuvia toiveita, että hän jätti miehensä ja ratsasti salaman nopeudella ketoa pitkin. Vasta myöhään illalla hän palasi takaisin.

Silloin annettiin hänelle Engelbrektiltä tullut kirje.

"Minä tapasin hänet Axevallassa", sanoi kirjeentuoja, "ja siellä hän kirjoitti kirjeen. Hän oli parhaillaan allekirjoittamassa useita kirjeitä, joiden piti mennä pohjoiseen päin."

Herman avasi kirjeen ja luki:

"Herran terveeksi, rakas kasvattipoika. Tiedä, että kaikki on onnistunut minulle hyvin, sen jälkeen kuin erosimme. Örebron linnan luovutti Matti Kettilberg minulle ja minä olen sen jättänyt veljeni huostaan. Itse läksin sitten Länsigötinmaahan ja tulin tänne Axevallan edustalle, jossa vouti on antanut minulle paljon tekemistä. Mutta länsigötit ovat yhtyneet meihin. Kun nyt sinä olet raivannut Smälannin linnat, sen mukaan kuin sanantuojesi kertoo ja kirjeestäsi näkyy, niin toivon Jumalan avulla kohta voivamme ahdistaa Eerikki kuningasta lähempää. Minä jätän Eerikki Pukin tänne Axevallan edustalle ja lähden alas Öresteniin ja Oppensteniin päin. Tämä linna on Hannu kreivin hallussa ja siellä tahdon sinua tavata, ennen kuin kuljemme etemmäksi."

Tuskin on mitään kirjettä otettu vastaan ja luettu suuremmalla ilolla, kuin Herman tämän luki. Koko hänen mielensä paloi sille suunnalle, kaikki hänen ajatuksensa olivat Hannu kreivissä tämän ollessa Melcher Gjordinpojan kanssa matkalla Oppenstenia kohti.

Kun hän sotajoukon saavuttua oli kertonut päälliköille Engelbrektin kirjeen sisällyksen, tehtiin se

päätös, että oli kuljettava hiukan joutuisammin Hallannin rajaa kohti ja siellä odotettava Hermanin palaamista.

Varhain seuraavana aamuna ratsasti Herman Berman Erkin seuraamana tietä pitkin Oppensteniin päin.

VIII.

Oppenstenissa.

Oppenstenin linnassa oli Martti Gråbo voutina. Oli iltamyöhä syyskuun 14 p:nä. Hannu kreivi oli tullut ja paljon oli siitä syystä ollut puuhaamista päivän kuluessa. Nyt istui vouti muutamassa syrjähuoneessa pää käden nojassa ajatellen viimeaikaisia tapahtumia, ihmetellen talonpoikia, joista oli kuullut niin kummallisia asioita kerrottavan, mutta samalla heitä ihailien. Sillä hän samoin kuin useimmat niistä miehistä, jotka palvelivat Ewerstenin kreiviä, ei missään kohdin ollut maanmiestensä, toisten linnanvoutien kaltainen. Hän heräsi ajatuksistaan, kun muuan kaksitoistavuotias tyttö tuli sisään. Tytöllä oli kädessään äsken puhjennut kukka, jota hän katseli lapsellisella ihastuksella, vaikka silminnähtävä surumielisyys ilmeni hänen kasvoistaan.

"Sinä näytät surulliselta, Kerttu tyttöseni", sanoi vouti ja nosti päätänsä, "kuinka on tuon jalon rouvan laita?"

"Hän on heikko ja hyvin sairas eikä hän koskaan sano sanaakaan, vaikka selvästi näen hänen surevan. Ja hän sääliittää minua, tahtoisin niin kernaasti sanoa hänelle jonkun lohduttavan sanan, mutta en voi."

"Puhu vaan mitä sydämesi käskee, tyttöseni, Richissa rouva on kyllä mielihyvällä sinua kuunteleva. Surun syytä hänellä lieneekin tuolla vanhalla rouvalla, en tunne paljoa hänen elämäntarinastaan, mutta siinäkin vähässä minkä tunnen on ihmiselle kylliksi kestämistä. Jos hän toivoo erityisesti jotakin, joka on meidän täytettävissämme, niin tahdon tehdä kaikki voitavani... Minun on joissakin määrin häntä kiittäminen voudintoimestani tässä linnassa."

"Hän halusi puhutella pappia, mutta muutoin hän ei ole mitään pyytänyt... Nyt hän pyysi minun jättämään hänet, koska muka en saanut kuluttaa aikaani sairasvuoteen ääressä. Ja nyt aion poimia muutamia kauniita kukkasia ja sitoa hänelle seppeleen. Se on varmaan ilahduttava häntä. Ja kiitos olkoon Jumalan äidille, joka on antanut sadetta ja päiväpaistetta kukkasilleni!..."

"Tee se, lapseni!" lisäsi vouti isän ilolla katsellen rakastettavaa tyttöstä.

"Mutta yksi seikka tekee minut tänään oikein sydämestäni iloiseksi, isä ... tuo pitkä munkki!"

"Pitkä munkki ... mitä sanot, lapseni!"

"Niin, tiedätkö, isä, että kun hän ensi kertaa tuli jalkaisin tänne ja pysähtyi linnanportin eteen, olin minä tornissa enkä koskaan, en koskaan ole nähnyt ihmistä niin onnettomana, kuin hän oli kuullessaan vastauksesi, isä, ett'ei kukaan saanut tulla linnaan ilman kreivin erityistä lupaa... Ja sen tähden, näetkös, kun nyt kreivi tuli ja toi hänet mukanaan, niin ajattelin, että hän nyt oli iloinen... Mutta iloinen hän ei ole ... sano minulle, isä, mitä hänellä voinee olla tekemistä täällä linnassa?..."

"Mitä lienee, sen Pyhä Yrjänä tietköön. Hän on oleskellut rukoushuoneessa koko päivän, ja kun viimeksi katsoin sisään ovesta, niin oli hän vielä polvillaan alttarin edessä. Varmaankin hän lienee pyhä Jumalan mies."

"Varmaan hänellä on surujakin, jotka painavat hänen sydäntänsä..."

"Niin, niin, sitä hyvää riittää jokaiselle!"

Kerttu meni ja vouti vaipui taas mietiskelemään kummallista aikaa, jota nyt elettiin. Hänen ajatuksensa kiintyivät nyt kuitenkin tahtomattakin tuohon hiljaiseen synkkään munkkiin. Mutta Kerttu ei malttanut olla hät'hätää tirkistämättä avaimenreiästä sisään kulkiessaan sen linnanosan ohitse, jossa rukoushuone oli. Tuskin hän sentään ehti muuta kuin ajatella tirkistämistä, kun ovi hiljaa kääntyi saranoillaan ja pitkä, mutta synkkä mies astui ulos rukoushuoneesta.

Kerttu hypähti kuin hirven hieho äkillisen varjon langetessa polulle. Mutta kun hän nosti katseensa ja

lähemmin loi sen mieheen, hävisi hänen pelkonsa ja hän katsoi säälien tähän. Tämän katseessa ja koko ulkonäössä olikin jotakin kovanonnenomaista siinä määrin, että se hänen sydäntänsä ehdottomasti liikutti, ei kuitenkaan vihan kuohuun pannut sitä kohtaan, joka näin paljon pahaa oli aikaansaanut, vaan vaivutti surunvoittoisuuteen. Munkin vanhoilla rypistyneillä kasvoilla oli sen ohessa jonkinlainen sisällisen rauhan ilme. Hänellä oli varmaankin ollut kovia sielun taisteluita ja myrskyn lakattua oli tyvenyys tullut sijaan.

Tyttö ojensi hänelle kukan, joka hänellä vielä oli kädessään.

"Annatko minulle tämän kukkasen, lapsi?" kysyi surullinen mies ja pian haihtuva hymy ilmautui hänen huulilleen.

"Sinä olet surullinen ja minä tahtoisin niin mielelläni nähdä sinut iloisena; jos minulla vaan olisi, niin antaisin sinulle paremman lahjan."

"Kiitos, kiitos", sanoi munkki ja taputti ystävällisesti lasta päähän, "Jumala sinua siunatkoon, lapsi!"

Tyttö juoksi pois, ikään kuin olisi hävennyt itseänsä ja kukkaansa, mutta munkki astui verkalleen linnanportaita kohti. Täällä hän kohtasi palvelijan, jonka pyysi näyttämään tietä Hannu kreivin luokse, ja hetkisen kuluttua hän seisoi tämän edessä. Kreivi oli keskustelussa uskottunsa, Melcher Gjordinpojan kanssa, joka kohta munkin tultua nousi ja läksi huoneesta.

"Teidät olin unhottanut, hurskas isä!" sanoi kreivi ja nyökäytti ystävällisesti päätänsä munkille. "En ole nähnyt teitä sen jälkeen kuin tulimme linnaan aamulla. Mutta kun nyt lähemmin katson, niin luulenpa nähneeni teidät ennen Vaskivuorella Taalainmaassa, sinä onnettomana iltana, jona Herman Bermania yritettiin murhata."

"Me olemme nähneet toisemme sitäkin ennen, Hannu kreivi..."

"Sitäkö ennen?"

"Muistatteko Rafn von Barnekowin, kreivi?"

"Miks'en muistaisi häntä, sukulaistani...!"

"No hyvä, silloinpa muistatte senkin miehen, joka nai hänen tyttärensä..."

"Juhani ... Juhani..."

Munkki heitti kaavun yltään ja sen alta sukesi nähtäviin hänen sankarimainen vartalonsa puvussa, joka oli omiansa suuresti lisäämään hänen jäseniensä sopusuhtaisuutta. Lyhyt mustasta verasta tehty halkohihainen nuttu, leveä vyö vyötäisillä ja housunlahkeet tummanruskeasta nahasta tehtyjen saappaiden pitkissä varsissa; — sellainen oli hänen pukunsa. Jos hänellä vielä olisi ollut miekka, niin hän olisi ollut täydellinen herrasmies.

Kreivi loi häneen katseen, joka ilmaisi mitä suurinta kummastusta, milt'ei hämmästyttä. Hän ojensi molemmat käteensä ja meni häntä vastaan ikään kuin aikoakseen koskettaa häntä ja siten tullakseen vakuutetuksi, ett'ei nähnyt unta.

"Ei, ei", sanoi mies, "teidän kätenne ei pidä koskea siihen, jonka sukulaisen veri on tahrannut. Kuitenkin ilahduttaa mieltäni, että muistatte minua."

"Voisinko sitten unhottaa sinut, Juhani", virkahti kreivi ja tarttui heltynein mielin hänen vastahakoiseen käteensä, "voisinko unhottaa sen lupauksen, jonka tein, kun pelastit hurjapäisen lankoni hengen. Jumala hänen sieluansa armahtakoon, mutta ritarin tavoin ei silloin Rafn von Barnekow menetellyt."

"Vähäinen näytti kuitenkin se hyvä työ olevan vaimoni isän mielestä, koskapa hänellä juuri siihen aikaan oli mielessä ryöstää minulta elämäni ilo... Mutta rauha hänen tomullensa, kreivi ... ehkäpä kohta tapaamme toisemme tuolla ylhäällä vanhurskaan tuomarin edessä!... Nyt olen tullut vaimoani etsimään... Hän on täällä linnassa, hän on tullut teitä vastaan, vaikka sairaus ja suru ovat yhdessä raastaneet hänen sydäntänsä... Minä tahdon vielä kerran nähdä hänet ja kuulla hänen puhuttelevan minua ... sitten emme mekään enää nähne toisiamme tässä maailmassa."

"Surulliset ovat ajatuksesi, Juhani ... ja kova onni on ankarasti kolhinut sinua..."

"Kovemmin se ehkä on kolhinut kälyänne, hän on taistellut ja kärsinyt enemmän, kuin minä sokeudessa olen voinut aavistaakaan. Ja nyt rukoilen teitä, tahtoisitteko puhutella häntä sitä ennen... Kenties murtaisain hänet, jos ilman muuta näyttäytyisin."

"Vaikean tehtävän annat siinä minulle ja sellaisen, joka paremmin sopii papille kuin minulle ... mutta tahdon kuitenkin ottaa sen toimittaakseni..."

Ja kreivi meni ja tuo surullinen mies heitti taas munkin kaavun päällensä ja seurasi.

Siinä huoneessa, jossa Richissa rouva oli ja joka oli lännen puolella, niin että ilta-aurinko lähetti kuuleata valoansa ikkunasta sisälle, oli täydellinen hiljaisuus vallalla, kun miehet lähestyivät. Lattiat olivat peitetyt matoilla, niin että heidän askeliensa tuskin kuului. Munkki jäi etuhuoneeseen, kun kreivi meni sisälle.

Huoneen nurkassa, aivan muutaman Kristuksen kuvan alla, istui vanha rouva mukavassa nojatuolissa. Aurinko loi häneen niin omituisen valon, että kun näki hänen kuihtuneet mutta vielä lempeät kasvonsa, joilla hillitty tuska ja pettyneet toiveet viihtyivät toistensa rinnalla, mutta joilla samalla vallitsi rauha, joka todisti sydämen heittäneen maailman surut syrjään, niin valtasivat ihailu ja kunnioitus väkisinkin mielen. Hän istui kädet ristissä ja katse luotuna sinistä taivasta kohti, mutta niin uinailevana, että näytti siltä kuin tuo suloinen olento pelkän tuulahduksen voimasta olisi voinut muuttua henkiseksi ja haihtua.

Kreivi pysähtyi ovelle. Hän uskalsi tuskin liikahtaa ja hänen sydämensä tykytti rajusti. Mutta vihdoinkin Richissa loi silmänsä häneen ja lempeä hymy väreili hänen huulillaan.

"Tervetuloa, lanko!" sanoi hän raukealla äänellä. "Onko teillä vielä mitä minulta kysyttävää?"

"Anteeksi, jalo käly", alotti kreivi ja astui esiin laskien kätensä hänen päällensä, "minulla on vielä muuan seikka, josta tahtoisin teille puhua... Kunpa vaan kestäisitte!"

"Puhukaa, puhukaa, Hannu kreivi... Tunnun paremmalta, kuin olen ollut pitkään aikaan... Jos asianne koskee Agnesta, tyttärtänne, niin enpä tiedä toki mitään unhottaneeni..."

"Niin ... mainitsette tyttärtäni, rakasta Agnestani, Richissa... Minä kuvittelen, tiedättekös, mielessäni, että jos tyttäreni olisi vihastuttanut minut itseensä, josta Jumala varjelkoon, ja siten riistänyt minulta ilon nähdä häntä moneen pitkään vuoteen..."

"Kavahtakaa, lanko!" keskeytti hänet Richissan lempeä ääni, "sellaista voi tapahtua ainoastaan, jos itse annatte siihen aiheita ... ja silloin olette itse hankkinut rangaistuksenne... Teillä ei ole niin kovaa sydäntä, kuin monella muulla, että jaksaisitte semmoista surua kestää..."

"Kaikkivaltias torjukoon minusta semmoisen onnettomuuden, Richissa ... mutta jos niin kävisi ja minä olisin sairaana ja heikkona, niin kuin te nyt olette, ja tultaisiin minulle sanomaan: tyttäresi on tullut ja haluaa sovintoa... Mitä minun pitäisi tehdä?..."

Surunvoittoinen hymy ilmautui Richissa rouvan kasvoille, vaikka silmät olivat totiset. Näytti siltä kuin hän olisi käsittänyt lankoansa sanojen mukaan, mutta ennen kuin hän ennätti vastata, kysyi kreivi taas:

"Mitä te tekisitte sellaisessa tapauksessa, kälyni?"

"Mitäkö tekisin...? Saman mitä sydämeni sanoo, että teidänkin pitäisi tehdä, Hannu kreivi, oi ... unhottaa ja antaa anteeksi!"

"Mutta jos vaimoni olisi näin menetellyt?"

"Unhottaa ja antaa anteeksi!" toisti lempeä ääni, mutta katse ei enää ollut niin kirkas ja vieno vavistus näytti värisyttävän häntä. Hän lisäsi: "Te johdatte minut sillä omaan elämänjuoksuuni, lankoni ... minäkin olen halunnut ja huokaillen hakenut sovitusta, mutta oi ... se ilo on kauvaksi kaikonnut... Teillä on kenties oikeus johdattaa minun mieleeni tämä asia, mutta olkaa huolehti, lankoni se on yöt päivät mielessäni...!"

"Ja jos hän, jota olette ikävöinyt ... jos hän nyt tulisi..."

Kreivi ei ennättänyt puhua loppuun. Leimaus välähti Richissan silmissä ja hän vaipui tuolia vasten, ikään kuin juuri nyt olisi lausuttu ne sanat, joilla oli voima irroittaa hänen henkensä ruumiista.

Hänen edessään oli Juhani polvistuneena ja painoi kiihkeästi hänen hameenhelmaansa kasvojansa vasten.

Mutta niin kuin talviyönä revontulien liekit näyttävät vaalenevan ja kuolevan ja häviävän ja sitten uusin voimin palaavat ja hämmästyttävät ihmettelevää katselijaa turmeltumattomalla loisteellaan, niin virkosi taas noiden sammuvain silmäin katse ja hymyili niin eloisana, niin rikkaana ja lempeä henkivänä.

Hän ojensi molemmat kätensä, tarttui kumartuneeseen päähän ja nosti sen hiljaa ylös, niin että hän voi katsoa noihin silmiin, joiden säteet siihen saakka niin monta vuotta olivat seuranneet häntä rankaisevan kostajan leimauksenkatseena, mutta jotka nyt kosteudesta loistavina saattoivat hänen sydämensä takaisin temppeleinrauhaan myrskyä pakoon.

Hannu kreivi ei voinut pidättää kyyneltä herahtamasta, mutta hän läksi samalla pois huoneesta. Hän oli kovin heltynyt. Kenties oli hänen edessään oleva näytelmä sellainen, että se johdatti hänen ajatuksensa oloihin, joita saattoi ilmaantua ja jotka saattoivat koskea häneen paljoa lähemmin kuin nämä. Pää kumarassa hän meni huoneeseensa ja käydessään akkunalaudalle istumaan hän kuiskasi tyttärensä nimen.

Yht'äkkiä hänet keskeytti vanha Melcher Gjordinpoika, joka muutaman palvelijan seuraamana syöksyi sisälle.

"Engelbrekt marssii Oppenstenia vastaan, kreivi!" huudahti vouti.

"Engelbrektkö?" kysyi kreivi tuskin kyeten käsittämään sen sanoman merkitystä, jonka Melcher oli tuonut.

"Engelbrekt itse", toisti tämä, "tämä mies on puhutellut häntä..."

Kreivi silmäsi palvelijaa ja antoi hänelle viittauksella käskyn puhua.

"Engelbrekt pysähtyi Sembini tienoilla", kertoi mies, "ja kun minä ratsastin siitä, vietiin minut hänen luoksensa. Hän kysyi minulta, mistä olin ja minne olin menossa. Minä sanoin hänelle sen ja silloin hän pyysi minun kiiruhtamaan tänne linnaan sanomaan, että hän kohta aikoi tulla perästä. Minä sanoin hänelle teidän itsenne, Hannu kreivi, olevan täällä linnassa, mutta silloin hän sanoi: sitä parempi, silloin tulee asia helposti sovituksi!"

Kreivi näytti tarkoin miettivän miehen sanoja, mutta käski sitten kutsua Martti Gråbon luoksensa. Palvelija meni ja kohta sen jälkeen tuli vouti.

"Tahtoisin kernaasti uskoa", sanoi kreivi tälle, "että käskyjäni on tarkoin noudatettu täällä linnassa ja linnanlänissä?"

"Parhaan ymmärryksen ja kyvyn mukaan!" vastasi vouti kumartaen, mutta rehellisesti katsoen isäntäänsä silmiin.

"Teillä ei siis ole omallatunnollanne, Martti, mitään, josta teitä voitaisiin syyttää...?"

"Ei ole!"

"No hyvä!" jatkoi kreivi vakavalla äänellä, "käske satuloimaan hevoseni ja muutamain palvelijain nousemaan ratsaille."

Hetken kuluttua kreivi ratsasti ulos linnasta ja ajoi pohjoista kohti Sembiin päin.

Vähän enemmän kuin puoli tuntia oli kulunut kreivin lähdöstä, kun vahtitornista kuului torventörähdys ja muuan palvelija riensi voudille ilmoittamaan Herman Bermania, joka pyysi päästä linnaan. Vouti näytti epäröivän, mutta Melcher Gjordinpoika, joka oli saapuvilla, poisti kaikki arvelut ja nostosilta laskettiin ja Herman ja Erkki ratsastivat Oppenstenin linnaan.

"Onko teillä ollut tietoja pohjoisesta päin, vouti?" kysyi Herman laskeuduttuaan hevosesensa selästä ja jätettyään sen Erkin huostaan.

"Tänään saimme", vastasi Martti Gråbo, "Engelbrekt marssii linnaa vastaan, hän on varmaankin täällä ennen puoliyötä, jollei..."

"Jollei...?"

"Hannu kreivi on ratsastanut hänen puheilleen ja minä toivon hänen kykenevän torjumaan sen vaaran, joka uhkaa Oppenstenia..."

"Oppenstenin linnasta voi kuitenkin tulla talonpoikain kiusa, niin kuin noista muistakin linnoista, jotka sijaitsevat näin sisämaassa, eikä lempeä Hannu kreivi aina ole oleva linnanherrana. Sen tähden minusta näyttää siltä kuin kreivi olisi turhaan lähtenyt sille matkalle."

"Arveletteko sitten, että Oppenstenin linna jaotetaan maan tasalle, niin kuin on käynyt Smålannin linnain...?"

"Niin arvelen!"

"Mutta onhan kreivi aina ollut Engelbrektin ystävä ja on tämän ystävyyden takia saanut olla vankeudessakin...!"

"Mutta yksi seikka on asetettava miesten ystävyyttä korkeammalle ... se on isänmaamme, ja Engelbrektin ystävän täytyy olla Ruotsinkin ystävän eikä hän silloin ole itkevä Oppenstenin raunioiksi murskattuja muureja."

"Ja jos niin käy kuin sanotte, jos Engelbrektin tuomio on sama kuin teidänkin ja herrani, kreivi, luovuttaa Oppenstenin linnan Engelbrektille ... niin kuinka kauvan odotatte, ennen kuin alatte hävitystyönne?"

"Kummallinen kysymys, vouti... Mikäli tiedän on se heti alkava!"

Vouti löi kätensä yhteen ja hämmästyä ja surua kuvautui hänen kasvoilleen.

"Eerikki kuninkaan", jatkoi Herman, "sanotaan kulkevan Skånessa suuren sotajoukon kanssa ja minä luulen Engelbrektin aikovan mennä häntä vastaan. Sen tähden täytyy selän olla vapaana ja ennen kaikkea täytyy kiirehtiä."

"Richissa rouva parka!" huokasi hyväsydäminen Martti Gråbo.

Melcher Gjordinpoika, joka tähän saakka oli ollut vaiti, lisäsi:

"Tietäkää, Herman, että Richissa rouva sairastaa kuolintautiansa täällä linnassa. Tuskin häntä voidaan täältä siirtää eikä tietääkseni Engelbrekt ole niin julma mies, että hän linnan takia ottaisi tuon hurskaan rouvan kuoleman omaksi syyksensä."

"Richissa rouva on minulle rakas", sanoi Herman, "ja mitä Engelbrektistä sanotte, Melcher Gjordinpoika, on totta, mutta sekin on totta, että valtakunta on vaarassa ja aika kiirehtii. Yksityisen miehen täytyy väistyä valtakunnan tarpeen edestä. Ei isä eikä äiti ... ei mikään saa estää miestä velvollisuuttansa täyttämästä..."

"Te ette kuitenkaan vielä ole sitä kokenut, Herman", sanoi Melcher Gjordinpoika vakavasti. "Jos oma isänne tai äitinne sairastaisi kuolintautiansa täällä linnassa, niin tahtoisinpa nähdä, ettekö viivytelisi, ennen kuin käskisitte suuntaamaan murinsärkijän sen huoneen seinää kohti, jossa kuolema parhaillaan olisi työssä... Hyvin vaikeata on sentään ruveta isän tai äidin pyöveliksi ja nähdä rakkaiden kasvojen riutunein silmin katselevan muurin halkeamista nuhtelevina ja syyttävinä..."

Vanhan miehen sanat näyttivät kovin koskevan Hermaniin. Ehdottomasti tulivat hänen mieleensä halu ja kaipuu, millä hän nuoruudessaan oli ajatellut isää ja äitiä, ja voimatta ajatuksiansa hillitä tai edes uskomatta niiden kuvauksien todellisuutta, jotka voudin sanat saivat hänen sydämensä pohjassa kangastamaan, hän kuitenkin joutui itseltään kysymään: "jos täältä löytäisit, jota niin kauvan ja niin kiihkeästi olet etsinyt, mitä silloin tekisit?"

"En tahdo liioitella", sanoi hän puoleksi surunvoittoisesti, "mutta mielin uskoa, ett'ei isäni tai äitini, jos jompikumpi heistä olisi täällä lähtöä tekemässä, syyttäisi minua teosta, johon minua kuitenkin velvoittaisi voima, joka on korkeampi kuin sekä he että minä. Tahdon kuitenkin", lisäsi hän hetkisen kuluttua, "tahdon puhutella Richissa rouvaa, ehkäpä hänen voimansa sallivat hänen lähteä linnasta ... ja sen on kyllä Engelbrekt mieluummin näkevä."

Molemmat vanhukset kuuntelivat surullisesti hymyillen tuon nuoren miehen puhetta, ja kun vielä hänen lähdettyään kuulivat hänen askeltensa käytävää pitkin poistuvan, katsoivat he hänen jälkeensä, ikään kuin hän vielä olisi seisonut heidän edessään.

Mutta Herman astui pitkin luhdinateista sen päähän saakka ja avasi siellä oven löytääkseen jonkun naispalvelijan, joka voisi viedä hänet Richissa rouvan luokse. Huone oli kuitenkin tyhjä. Muutamasta sisähuoneesta hän sitä vastoin kuuli ääniä ja jatkoi sen tähden kulkuansa sisäovelle, avaten sen. Tämäkin huone oli tyhjä, mutta vielä tämän takana olevan huoneen ovi oli auki ja sieltä hän selvästi kuuli sekä puhelua että vielä jotakin, joka sai hänet pysähtymään ja painamaan käden sydämelle.

"Hän on poikasi, Richissa", sanoi miehen ääni, "Engelbrekt on kasvattanut hänestä miehen, joka voi ilahduttaa äidin sydäntä, mutta jonka myöskin ... on täytynyt katkeroitaa rakkauttasi... Oi Richissa, Richissa, sinä lempeä Jumalan enkeli, joka olet kärsinyt niin paljon, niin sanomattomasti, ... oi, jospa voisin ohjata ajan takaisin entisille jälilleen ... oi, jospa sydämelläni olisi ollut edes vähäinen osa sinun sydämesi kärsivällisyyden runsautta, voimaa taipumaan välttämättömyyden alle!"

"Elä puhu noin ankaria sanoja, Juhani", kuului lempeä ääni puoleksi kuiskaavan, "eläkä lue omaksi

syöksesi sitä, mihin nurjat voimat ovat olleet syynä... Katso, minä kuolen tyytyväisenä! Jumalan äiti on kuullut hartaimman rukoukseni, jolla pyysin päästä puhtaaksi sinun silmissäsi, ennen kuin täältä lähdän. Ja elämän rajalla, kuoleman portilla ... siellä muuttuvat elämän muodot vallan toisiksi. Oi, kiitos, sinä pyhä Jumalan äiti, eläkö vihastu minuun, jos olen vaatinut liian paljon ... jos vielä tällä hetkellä rukouksenkuulemisen runsaus sydämessäni halajan vielä ... halajan sulkea poikani syliini, siunaten nähdä hänet, ennen kuin silmäni viimeisellä hetkellä sammuvat."

Herman jäi seisomaan kuin kuvapatsas. Hän tuskin uskalsi hengittää. Hän ei tiennyt, kuuliko hän todellakin mitä kuuli, vai oliko kaikki ollut vaan unta, voudin puheesta kiihtyneen mielikuvituksen pilaa. Mutta joku vastustamaton voima ajoi häntä eteenpäin.

Hän ilmautui kynnykselle, hän syöksyi esiin ja laski runsaita kyyneliä vuodattaen seuraavassa tuokiossa päänsä äitinsä syliin.

Tämä ei vaikuttanut sairaaseen, niin kuin olisi odottanut. Hän oli niin tottunut ajattelemaan poikaansa, jonka hän niin monasti oli nähnyt ja josta hän oli kuullut niin paljon puhuttavan, vaikka hän rakkaudesta häneen ja mieheensä oli kukistanut äidinylpeytensä ja luonnollisen halunsa taikka tarpeensa ilmaista itsensä ja saada nauttia pojan rakkauden ja mieltymyksen helliä osoituksia; hän oli nyt samalla niin kokonaan yläpuolella asiain tavallista menoa, että hänestä poikansa näkeminen tuntui aivan yksinkertaisesti pyhän neitsyen vastaukselta, rukouksenkuulemisen todistukselta. Tosin kostuivat hänen kalpeat kasvonsa kuumista kyyneleistä, tosin vapisi koko hänen olentonsa, mutta se ei ollut musertavan hämmästyksen vaikutusta keskellä mitä puhtainta onnellisuutta. Se oli auringonsäde, joka pilkotti keskeltä niitä mustia pilviä, jotka olivat peittäneet hänen elämänsä taivaan, ja joka nyt elämän ehtona valoi hänen ympärilleen toteutuneiden toiveiden lämpöistä rauhaa.

Niin kului hetki toisensa jälkeen kenenkään sanomatta sanaakaan. Sairas laski kätensä poikansa päähän, samoin kuin vähää ennen isän, ja nosti sitä, niin että saattoi painaa suudelman hänen vapaalle, miehekkäälle otsalleen. Sitä tehdessään hän kietoi kätensä hänen ympärilleen ja laski päänsä hänen olkapäätänsä vasten. Isä, tuo elämän koettelemuksien karkaisema mies, itki kuin lapsi.

Mutta semmoisen mielenliikutuksen täytyi kuitenkin vaikuttaa sairaan heikkoon, kuihtuneeseen ruumiiseen. Herman tunsi käsivarsien vähitellen ikään kuin herpoavan ja varovasti hän laski kokoon painuvan vaimon takaisin tuolin pieluksia vasten.

"Äiti, äiti!" kuiskasi hän, "pitääkö meidän tavata toisemme ainoastaan ... ainoastaan samassa silmänräpäyksessä erotaksemme?"

Vanhus avasi silmänsä ja laski vielä kerran kätensä pojan päähän.

"Jumala siunatkoon sinua, poika!" sanoi hän raukealla äänellä, mutta osotti toisella kädellään isää ja lisäsi: "ellös enempää kuin hänkään nurkuko niitä kohtaloita, jotka Herra jakaa!"

Ja näin sanoen hän taas tarttui miehensä käteen ja katsoi niin lempeästi ja ystävällisesti häneen, kuin tämä katse olisi sisältänyt koko hänen elämänsä rakkauden. Herman lankesi polvilleen äitinsä sivulle ja tunki, kuinka äidin käsi hiljaa painui hänen päähänsä.

Mutta ei sanaakaan sanottu enää. Kun Herman nosti päätänsä, niin hän näki äitinsä katseen vielä yhtä lempeästi luotuna isään, mutta kasvonpiirteet olivat jäykistyneet ja käsi, johon hän tarttui, oli kylmä.

Hän hypähti pystyyn, mutta vanha, sankarivoimainen mies ojensi kätensä ja sulki hänet syliinsä.

"Äitisi, poikani, on mennyt meiltä pois", sanoi hän, "ja hänen henkensä liitelee vapautettuna aistillisten yläpuolella ja hän rukoilee nyt Jumalan valtaistuimen edessä sinun ja minun puolestani. Jumala siunatkoon sinua, poikani, kaikesta siitä ilosta, mitä olet tuottanut synkälle isällesi ja tuolle tuossa, armaalle äidillesi! Kaikkivaltias Jumala suojelkoon sinua kaitsevalla kädellään nyt ja iankaikkisesti!"

Kovin liikutettuna syleili vanhus poikaansa.

"Elä kysy minulta mitään, poikani", lisäsi hän sen jälkeen. "Engelbrekt on kertova sinulle kaikki. Rukoile, rukoile äitisi tomun ääressä — minä pyydän syyttämään vahakynttilät kuolleen ympärille."

Näin sanoen vanhus syöksyi ulos ja Herman vaipui taas polvilleen äitinsä viereen. Hän rukoili kauvan ja hartaasti. Kun hän nosti päätänsä, oli jo yö ja kuu kumotti tähtitaivaalta ja valaisi kuollutta, joka vielä kuolemassaan hymyili pojalleen.

Hänen päässänsä oli tuoreista kukkasista sidottu seppäle.

Kerttu oli hiljaa tullut huoneeseen ja aavistamatta, mikä todella oli syynä siellä vallitsevaan kuolonseljaisuuteen, hiipinyt kuolleen luokse ja laskenut seppeleen hänen päähänsä, mutta huomattuaan nuoren miehen rukoilevan hänen sivullansa, yhtä hiljaa taas poistunut.

Herman näki kukkaset ja suuteli vielä kerran hänen kylmää otsaansa. Hänestä tuntui siltä kuin seppele olisi siihen pantu häntä varten, johtamaan hänen katsettansa katoovaisista elämään takaisin, jonka vertauskuvia nuo tuoreet kukkaset olivat.

Hiljaa läksi hän sen jälkeen huoneesta ja samalla hetkellä kuului kaukaa heikkoa rummunpäräytystä Engelbrektin tuloa ennustaen.

IX. Kuka oli kuningas?

Hermanin ensimmäinen ajatus oli tavata isäänsä. Mutta tämä ei ollut mistään löydettävissä ja Martti Gråbo, joka kummastuen tapasi Hermanin ja kävi kovin surulliseksi saatuaan tiedon Richissa rouvan kuolemasta, tiesi ainoastaan ilmoittaa nähneensä tuon kookkaan munkin kiireesti tulevan ulos rukoushuoneesta ja siellä tavanneen hänen pienen tyttärensä Kertun, jolla oli ollut kukkaiseppele kädessä. Munkki oli puhutellut tyttöä ja kysynyt häneltä, kuka seppeleen oli saava, jonka jälkeen hän oli suudellut tätä ja taputtanut tyttöä päähän sekä pyytänyt hänen kiiruhtamaan. Sen jälkeen hän oli lähtenyt linnasta.

Herman meni rukoushuoneeseen ja vouti riensi puuhaamaan vahakynttilöitä ja mitä muuta kuolemantapauksen tähden tarvittiin. Mutta juuri hänen näissä puuhissa ollessaan kuului torventörähdyksiä nostosillan edustalta ja Hannu kreivi ynnä Engelbrekt ratsastivat linnaan.

Kumpaankin koski tieto Richissa rouvan kuolemasta. Kreivi riensi ylös ruumishuoneeseen, mutta Engelbrekt meni rukoushuoneeseen, jossa vouti oli sanonut Hermanin olevan. Siellä oli hämärä, mutta Engelbrekt mainitsi kasvattipoikansa nimen ja tämä lepäsi kohta hänen sylissänsä.

"Rohkeutta, rohkeutta, poikani!" sanoi hän, "sinun koettelemuksesi on sentään vähäinen siihen verraten, mikä hänellä, hurskaalla äidilläsi on ollut; ei sitä myöskään voi verrata isäsi koettelemuksiin..."

"Niin on kuin sanotte, kasvatusisä. Kaikkivaltias Jumala olkoon heille armollinen!"

Paljon he puhelivat sitten siitä, mitä linnassa oli tapahtunut, ja Herman kertoi kaikki juurta jaksain.

"Siis tiedät", sanoi vihdoinkin Engelbrekt, "mitä minulla nyt on oikeus sinulle ilmaista, mutta isäsi on myöskin antanut minulle muiston sinulle jätettäväksi." Hän otti esiin vitjat, joista riippui pimeässä välähtelevä sormus.

Kunnioittaen otti Herman tuon kallisarvoisen kalun.

"Pidä niitä", jatkoi Engelbrekt juhlallisesti, "pidä niitä isäsi muistona! Ole jalo ja luja kuin hän ... mutta tule sinä häntä onnellisemmaksi!"

"Ja nyt", lisäsi hän, "nyt meidän täytyy nousta ratsaille ja tarttua miekkaan taas, Herman! Vielä on meillä tekemistä, ennen kuin saamme lähteä kotiin takaisin? — —"

Oppenstenissa ei oleskeltu kauvan. Richissa rouvan ruumis vietiin jo seuraavana päivänä aamupäivällä Asarpin kirkkoon ja sekä Hannu kreivi että Engelbrekt ynnä Herman ja sotajoukon etevimmät päälliköt seurasivat juhlallisessa saattokulkuessa.

Mutta Oppenstenin linna täytyi repiä ja Hannu kreivi, joka ei voinut kumota Engelbrektin esiintuomia, tähän toimenpiteeseen pakottavia syitä, suostui hakemaan korvausta kuninkaalta. Sen jälkeen pidettiin neuvottelu ja Hannu kreivi väkineen läksi Tukholmaan päin, mutta Engelbrekt jatkoi kulkuansa Öresteniä, erästä toista lounaisen Länsigötinmaan linnaa vastaan. Sen vouti poltti itse linnan ja meni matkoihinsa, jonka jälkeen Engelbrekt meni valtakunnan rajan poikki ja hyökkäsi Hallantiin, suoraan Varbergin linnaa vastaan, jossa ritari Aksel Pietarinpoika oli linnanherrana. Hallannin talonpojat yhtyivät mielellään Engelbrektiin ja Ruotsiin, samoin Varbergin kaupungin asukkaatkin, mutta Aksel Pietarinpoika sai pitää Varbergin linnan, kuitenkin sillä ehdolla että sai kantaa vaan puolet veroista, jotka hänelle oli jättävä Engelbrektin nimittämä vouti. Varbergista Engelbrekt kulki etelää kohti Falkenbergiin. Täällä hän tapasi Hermanin.

Tämä oli rientänyt Oppenstenista Hallannin rajalle jättämänsä sotajoukon luokse ja hyökännyt sillä

niin ikään Hallantiin, mutta etelämmäksi kuin Engelbrekt, niin että hän oli käynyt Falkenbergin kimppuun samaan aikaan kuin Engelbrekt oli marssinut Varbergia vastaan. Falkenbergin vouti oli tehnyt urhoollista vastarintaa ja torjunut yhden talonpoikaissotajoukon tekemän hyökkäyksen. Mutta talonpojat olivat taistelleet niin urhoollisesti ja siihen määrään kuolemaa pelkäämättä, ett'ei vouti ollut uskaltanut odottaa uutta hyökkäystä, vaan itse sytyttänyt linnan tuleen ja hyvyyksineen päivineen noussut miestensä kera laivoihin ja purjehtinut matkoihinsa. Engelbrektin tullessa oli Falkenberg soraläjänä.

Nyt yhdistettiin molemmat sotajoukot ja Engelbrekt läksi Halmstadia vastaan, joka vapaaehtoisesti avasi porttinsa. Sen jälkeen hän riensi alas Skånen rajalle. Saapuessaan Lagajoen rannalle, vähän matkan päähän lujasta Laholman linnasta, näki hän toisella rannalla suuren leirin, joka oli laadittu vasta päätä linnaa.

Herman ratsasti Engelbrektin rinnalla ja huomasi tyytyväisyyden seijastuksen hänen kasvoillaan.

"Jos saan kasvojesi ilmeestä, Engelbrekt", sanoi Herman, "arvata ajatuksiasi, niin tulemme täällä taistelemaan avonaisella kentällä?"

"Niin totta kuin Eerikki kuningas itse on tuolla", vastasi Engelbrekt ja osotti vihollisten leiriä, "niin tahdomme täällä Jumalan nimessä ryhtyä taisteluun."

"Ja mistä tiedät kuninkaan olevan siellä?"

"Jo Axevallan edustalla ollessani", vastasi Engelbrekt, "sain sanan ja kirjeen tuolta jalolta ritarilta Broder Sveninpojalta, joka ilmoitti kuninkaan kokoovan joukkoja Skåneen, ja sen tähden olen rientänyt tänne. Luulin kuitenkin kuninkaan ennemmin tulevan meitä vastaan omien rajaimme sisällä, kuin odottavan meitä täällä. Mutta tehkoon kuin tahtoo! Nyt on meidän vaan löytäminen ylimenopaikka joesta, sitten koetteleimme kalpoja ja sanoppa silloin, Eerikki kuningas, että söin sanani, kun vakuutin vielä kerran kohtaavamme."

Syntyi hetken äänettömyys. Sen jälkeen Engelbrekt käski Hermanin ratsastamaan pitkin joenrantaa ja etsimään sopivaa ylimenopaikkaa. Tämä kiiruhti heti käskyä täyttämään. Engelbrekt antoi sitten sotajoukon asettua leiriin aina sitä myöten kuin eri osastot saapuivat perille. Asiansa toimitettuaan palasi Herman ja toi vihollisen asemasta semmoiset tiedot, että ne saivat Engelbrektin päättämään jo seuraavana päivänä mennä yli joen ja marssia kuninkaan leiriä vastaan. Kaikki järjestettiin, sotajoukon päälliköt kokoutuivat neuvottelemaan ja määrättiin tarkoin, kuinka sotajoukon oli mentävä joen ylitse ja kuinka hyökkäys oli tehtävä. Kun Engelbrekt neuvottelun päätyttyä taas oli yksinään, käski hän satuloimaan hevosensa itse ratsastaakseen ylimenopaikkaa ja sen ympäristöä tarkastamaan.

Hän oli jo valmiina nousemaan ratsaille, kun vanha Ulvi tuli hänen luoksensa ja sanoi vieraan ritarin lähestyvän.

Pari silmänräpäystä sen jälkeen näkyikin ratsumies täyttä laukkaa rientävän leiriä kohti. Hän pysähtyi Engelbrektin eteen. Se oli Broder Sveninpoika.

"Tervetuloa, ritari!" sanoi Engelbrekt ja meni vierasta vastaan; "enpä odottanut tapaavani teitä täällä."

"Ettepä olisi tavannutkaan, Engelbrekt", vastasi ritari, "jolleivät tärkeät sanomat olisi tuoneet minua tänne."

"Mutta olettehan toki nyt vapaa vankeudestanne ja voitte kulkea sitä tietä, minkä itse valitsette?"

"Vapaa olen ja olen jo puolestani valinnut... Minä seuraan teitä, Engelbrekt, sillä tuolla pimeässä vankilassa on minulle selvinnyt, että herrainvaltaa meidän maassa on aina seurannut kuninkaanvalta, ja minusta näyttää, minkä verran olen kuullut teistä ja siitä valtatyöstä, jonka olette alottanut, ett'ei kuninkaanvaltaa täällä voida erottaa Ruotsin rahvaasta. Sen tähden tahdon olla teidän miehiänne, niin kauvan kuin käsivarteni kykenee miekkaa käyttämään."

"Tuo puhe kuuluu hyvältä korvaan, ritari... Mutta minun tieni ei ole ruusuilla kukitettu eikä mahtane sellaiseksi teidänkään tulla!"

"Se seikka jääköön Jumalan tahdosta riippumaan... Vastoinkäymiset eivät lannista Broder Sveninpojan mieltä tai erota häntä teistä ja Ruotsista. Kummalliselta minusta kuitenkin tuntuu", lisäsi hän hetken vaiettuansa, "että ensimmäinen sanani teille on oleva varoitus."

"Kenestä tai mistä, aiotte sitten minua varoittaa ritari? Minä arvelen, että nyt halustakin mittelemme miekkojamme Eerikki kuninkaan kanssa!"

"Eerikki kuningas on nyt parhaillaan matkalla Tukholmaan!" sanoi ritari. "Olen rientänyt yötä päivää ilmoittamaan teille sitä. Kymmenellä laivalla hän on lähtenyt Köpenhaminasta; itse hän on Rosenkransen-laivalla."

"Eerikki kuningas matkalla Tukholmaan", sanoi Engelbrekt miettiväisesti, mutta lisäsi sitten: "no hyvä, me olemme siis täällä Laga-joella löytäneet matkamme määrän, jolleivät nuo vihollisleirin herrat aio lähteä pohjoista kohti. Siinä tapauksessa saanemme kai vielä täällä hiukan viipyä."

"Mitä tulee skånelaisiin herroihin, jotka ovat kokoutuneet tänne", virkkoi Broder Sveninpoika, "niin halunnevat he kyllä käydä pakkosopimukseen, jos muuten saamani tiedot ovat tosia."

"Sen saamme kohta nähdä!" arveli Engelbrekt. "Tarjoamme heille mitä voimme."

Skånelaiset herrat eivät kuitenkaan mitään niin halunneet kuin pakkosopimusta ja tämä halu kävi yhä hartaammaksi, mikäli he saivat tietoja ruotsalaisen sotajoukon voimasta. Parin päivän perästä tehtiin välirauha ja Engelbrekt läksi talonpoikaissotajoukkoineen taas marssimaan pohjoiseen päin. Ruotsin valtakunta oli vapaa, julmat voudit karkoitettut taikka vahingottomiksi tehdyt, heidän linnansa elikkä "pesänsä", joiksi riimikronikka niitä sanoo, olivat joko maahan hajotettut taikka poltetut taikka, jos ne asemansa taikka lujutensa vuoksi olivat maan puolustukselle välttämättömät, jätetyt syntyperäisten ruotsalaisten miesten haltuun.

Arbogassa laski Engelbrekt sotajoukon kotiin; se tapahtui syyskuun lopulla. Se kuuluu lopulla nousseen 100,000 mieheen ja sellaista sotakuria pidettiin tässä sotajoukossa — sanotaan — ett'ei yksikään talonpoika kadottanut mitään edes kanankaan arvoista. Ennen kuin erottiin, pidettiin Engelbrektin luona neuvottelu ja moni oli sitä mieltä, että sotajoukko oli pidettävä koossa, kunnes saataisiin varma tieto kuninkaan tulosta. Mutta toiselta puolen oli sotajoukon koossapitäminen hyvin rasittavaa, eikä tarvinnut pahoin pelätä sitäkään, että sen kokoonsaaminen kuninkaan tullessa veisi paljon aikaa. Ja voitiinhan sitä paitse täydellisesti luottaa Hannu Kröpeliniin ja hänen kanssansa tehtyyn välirauhaan.

Mutta ilo oli verraton, kun talonpojat erosivat, eikä ollut yhtäkään noiden monien tuhansien joukossa, joka ei heltaen mielin maininnut Engelbrektin nimeä ja ollut valmis uskaltamaan henkeänsä ja vertansa hänen puolestansa — hänen, joka oli antanut takaisin rauhan ja lain ja levon Ruotsinmaalle. Jokaisessa tuvassa, sekä isossa että pienessä, puhuttiin ainoastaan Engelbrektistä ja siitä, mitä hän oli toimittanut retkellään valtakunnan lävitse, ja jos ketä valtaneuvoksista mainittiin, niin sillä vaan tahdottiin sitä enemmän huomauttaa vapaudensankarin suuruutta.

Engelbrektin raivatessa valtakunnan eteläisiä osia olivat herrat puolestaan pitäneet kokouksen Tukholmassa ilmoittaakseen sekä norjalaisille että Itämeren etelärannalla oleville naapureilleen — saksalaisen ritarikunnan suurmestarille ja hansakaupungeille — mitä oli tapahtunut ja mistä syystä. Useimmat näistä herroista olivat kaikkea muuta kuin Engelbrektin ystäviä. Näiden viimeainittujen lukuun kuului ainoastaan muutamia harvoja, niin kuin Tuomas piispa ja jalo Niilo Kustavinpoika (Stjernbåt), mutta toisten täytyi toistaiseksi toimia sen vallan pakottamina, joka Engelbrektillä tosiaankin oli kansan rakkauden takia, vallan, jonka monet heistä olivat tunnustaneetkin, koskapa eivät olleet pitäneet arvoansa alentavana ottaa häneltä vastaan linnoja ja läänejä, niin kuin olivat tehneet Knuutti piispa ja Niilo Erengislenpoika. Sellaiset miehet kuin Pentti Steninpoika (Yö ja Päivä) tunsivat tällä hetkellä olevansa liian voimattomia uskaltaakseen julkisesti ehdottaa jotakin Engelbrektin vastustamiseksi. Viisaimmat, niin kuin Krister Niilonpoika, pysyttelivät kokonaan syrjässä. Tämän neuvottelukokouksen pitäminen Tukholmassa, jota piti hallussaan kuninkaan uskottu mies Hannu Kröpelin, perustui kai siihen, että Kröpelin kernaasti tahtoi pitää noita neuvottelevia herroja silmällä voidakseen, jos mahdollista, käyttää heidän eriäviä mielipiteitensä herransa eduksi.

Tämä tarkoitus meni kuitenkin mitättömiin. Kirjeet laadittiin Vadstenassa tehdyn luopumuskirjeen mukaan. Se tapahtui syyskuun alussa ja sen jälkeen oli Engelbrekt yhä vieläkin voittanut voiton toisensa perästä. Nyt hän tosin taas oli yksinään valmiina lähtemään pois syrjäiseen soppeensa, mutta hänen tarvitsi ainoastaan viitata kädellään saadakseen kaiken Ruotsin rahvaan uudelleen varustuksiinsa.

Sellaisella kannalla olivat asiat, kun kuningas sangen vaarallisen purjehdusmatkan jälkeen saapui Tukholmaan muutamana päivänä aivan syyskuun lopulla. Hänellä oli seurassaan joukko saksalaisia ruhtinaita ja kreivejä sekä tanskalaisia ritareita. Häntä vastaan ottamassa olivat Hannu Kröpelin ja Hannu kreivi ynnä vanha Krister Niilonpoika ja muutamia muita ruotsalaisia herroja.

Eerikki kuningas oli sangen pahalla päällä ja lausui kaikissa tilaisuuksissa suuren tyytymättömyytensä julki, ja tämä kiihtyi sitä mukaa kuin hän huomasi mahdottomaksi mitään toimittaa. Hän miehitytti tosin heti Harmajamunkkisaaren[16] ja Pyhänhengen saaren ja kutsui

luoksensa sen vähäisen joukon, joka oli Stäketissä, muutamassa niitä harvoja linnoja, jotka enää olivat kuninkaan käskettävissä, mutta joka sekin hänen määräyksestensä poltettiin. Tosin hän myöskin rupesi ankaran näköiseksi ruotsalaisia herroja puhutellessaan taikka Tukholman kaduilla näyttäytyessään, mutta se aika oli mennyt, jolloin lannistuttiin hänen kulmakarvainsa rypistymisestä. Aluksi hän ei sitä uskonut ja hän kysyi teeskentelemättä kummastellen monta kertaa Hannu Kröpeliniltä, kuinka sellainen, jommoista kesän kuluessa oli tapahtunut Ruotsissa, oli mahdollista. Tuo rehellinen valtaneuvos johdatti hänelle silloin aina mieleen, että Ruotsi oli aivan toinen maa kuin Saksa ja Tanskakin, ja että sen jokaista talonpoikaa oli pidettävä vapaasyntyisenä miehenä.

Eräänä aamuna hän oli Kröpelinin ja Witzlaun kreivin sekä muutamien muiden herrain kanssa — niiden joukossa oli muutamia ruotsalaisiakin — Harmajamunkkisaaren itäisellä muurilla ja puheeksi tulivat taas ruotsalaiset talonpojat.

"Te olette puhunut niin paljon noista talonpojista", sanoi hän ja loi musertavan katseen Kröpeliniin, "mutta vielä en minä ole nähnyt yhtään heistä. Haluttaapa koota yhteen Ruotsin ritaristo ja, vielä kertaan tehdä valtiasmatkani ... ja nähdä, uskaltaako heistä kukaan nostaa kättänsä kuningastansa vastaan!"

"Kauvas ei tarvinne teidän ratsastaa, armollinen herra", vastasi Kröpelin, "katsokaa tuonne ... jollen pety, niin he nyt ovat täällä Tukholman porteilla."

Kuningas katsoi Mälarille, joka oli peilikirkkaana muurin ja Pitkäsaaren välillä, ja siellä hän näki koko rannan täynnä aseellisia miehiä, pään toisensa vieressä, niin kauvas kuin silmä kantoi. Hän säpsähti tämän nähdessään, mutta pian oli hän taas entisellään.

"Pelkäävätkö he", sanoi hän pilkallisesti hymyillen, "vai mitä he tuon saaren miehittämisellä tarkoittavat?"

"Luultavasti he aikovat piirittää koko kaupungin", vastasi Kröpelin ja oli tuskin saanut sen sanotuksi, ennen kuin muuan mies tuli ratsastaen ja laskeutui hevosensa selästä sekä riensi muurille.

Mies kertoi koko Brunkebergin ja samoin Södermalmin olevan täynnä aseellista rahvasta.

Kuningas kalpeni vihasta tämän kuullessaan ja läksi kiiruusti pois muurilta sekä meni linnaan. Hänen täytyi kuitenkin kohta muuttaa käytöstänsä ja noudattaa voutiensa esimerkkiä sekä ruveta keskustelemaan Engelbrektin kanssa. Tämä päättyi niin, että seuraavan vuoden syyskuun 8 päivään oli oleva välirauha ja että silloin neljä herraa kustakin kolmesta valtakunnasta oli kokoutuva Tukholmaan selvittämään ja ratkaisemaan kaikkia niitä kanteita ja valituksia, joita toisella riitapuolella saattoi olla toista vastaan. Kuningas valitsi itse ne neljä ruotsalaista herraa, joiden piti kuulua lautakuntaan, nimittäin Skaran Sigge piispan, Turun piispan Maunu Tavastin, Krister Niilonpojan (Vaasa) ja Hannu Kröpelinin. Yhdeksänkolmatta ylhäistä herraa takasi kuninkaan ja niiden joukossa Vesteråsin Olavi piispa, Ewerstenin Hannu kreivi ja kreivi Witzlau. Tämä sopimus tehtiin marraskuun 15 päivänä.

Suuresti Ruotsissa-oleskeluunsa tyytymättömänä matkusti kuningas heti kohta sen jälkeen takaisin Tanskaan.

Mutta vajaan kahden kuukauden kuluttua siitä valittiin Engelbrekt Engelbrektinpoika Arbogan valtakokouksessa Ruotsin valtakunnan päämieheksi.

"Kuka nyt on Ruotsin valtakunnan kuningas?" kysyi sen kuullessaan Jöns Pentinpoika (Oxenstjerna) pistävästi hymyillen äidinisältään, Krister Niilonpojalta.

VIIDES JAOS.

Valtionhoitaja.

I.

Albrekt herttuan nuolet.

Muutaman ikkunan ääressä Örebron linnan naistenhuoneessa istui vaimo, jonka lempeillä kasvoilla rauha ja tyvenyys vallitsivat. Hän hyräili jotakin laulua ahkerain käsiensä kerratessa lankaa pyörivältä kehrävarrelta. Vähän matkan päässä hänestä istui toinen vanhanpuoleinen vaimo myöskin kehruupuuhiissa ja rauhan ilme ryppyisillä kasvoillaan. Tuoreilla lehdeksillä koristetun tulisijain edessä seisoj pitkä, hartiakas, harmaahapsinen mies kätet selän takana. Hän näytti jurolta ja tøykeältä, mutta hänen rehelliset harmaat silmänsä tirkistelivät hyvin pahajuonisesti tuuheiden kulmakarvain alta, samalla aikaa kuin tyytyväinen hymy veti huulet väreille ja sai hänen jääharmaan partansa liikkumaan.

"Tuopa maistoi, luulen ma, Märta vanhus!" virkkoi mies aivan äänettömästä päästä, "no, no, riittäisi tuo vähempikin, elä tule ylpeydenhulluksi siltä, vanha muori."

"Hän se lörpöttelee, tuo Ulvi, eikä ajattele nenäänsä pitemmälle", vastasi vanhus, "luuletko täällä linnassa sopivan puhua niin kuin tuvassa siellä Vaskivuorella. Jumalan äidille kiitos pojasta ... mutta hillitse sinä kielesi, Ulvi."

"Kuulkaapa, emäntä", jatkoi siitä huolimatta Ulvi, "Märta muori on tullut rutihulluksi, sitten kuin tuli tänne linnaan."

"Sinähän itse, Ulvi", virkkoi emäntä lempeällä äänellä, "et osaa pitää kieltäsi kurissa pelkästä ilosta, sitten kun Herra ja kaikki hänen pyhimyksensä ovat antaneet siunauksensa miesten työlle. Mutta niin on meidän itse kunkin laitamme. Minäkään en tahdo oikein perehtyä näihin suuriin linnanhuoneisiin ja tuntuupa välistä siltä, kuin ikävöisin takaisin tupaamme vuorelle... Jos Jumala niin tahtoo ja pyhä neitsyt, niin ehkäpä kohta saamme palata sinne! Mutta jatka kertomuksiasi, Ulvi", lisäsi hän vähän vaiettuansa, "joskin panet liikoja, niin tiedänhän minä, että sen teet hyvässä tarkoituksessa."

"Ei haittaa, emäntä! Mutta talo ei ole sillä rakennettu, että puut on kaadettu. Emme mahtane mennä kotiin takaisin, ennen kuin harjahirsi on nostettu, Pyhä Eerikki Engelbrektiä suojelkoon!"

Molemmat vaimot tekivät näitä sanoja sanottaessa ristinmerkin. Sen jälkeen tuo vanha uskollinen palvelija alkoi kertoa vapautussodan tapahtumia, toisen toistaan kummallisemman. Herman Bermanin nimeä näkyi hän silloin erityisellä mielihyvällä mainitsevan, ja kun hän ei voinut olla Erkkiäkään mainitsematta, tirkisteli hän erittäin tyytyväisenä Märta muoriin, joka usein hartaudella pani kätensä ristiin.

"Olet nyt puhunut itäisestä ja eteläisestä Ruotsista", sanoi linnanemäntä, kun Ulvi oli päättänyt kertomuksensa siitä, miten Halmstad avasi porttinsa, "ja olet myöskin kertonut, että olemme saaneet takaisin yhden niitä maakuntia, jotka tuon hyvän herran Maunu Eerikinpojan päivinä kuuluivat valtakuntaan — mutta et ole maininnut mitään Agneholman julmasta voudista ja Herman Gisebarista Edsholmalla ja Palne Jönsinpojasta Taalainmaan Dalaborgissa."

"Nuo pesät, emäntä! — niin, nyt on niiden laita sama kuin toistenkin. Kuinka hän sanoikaan, tuo pappi, joka seurasi arvoisaa herraa, Tuomas piispaa, nyt ennen juhannusta, kun hän ja Engelbrekt ratsastivat Upsalaan arkkipiispan puheille?... Ruotsi sanoi hän, on ruusutarhan näköinen, joka kehnnon puutarhurin hoitamana on päässyt mätästymään... Paljoa, nähkääs, en minä papillisia asioita ymmärrä, mutta sen kyllä Märta muorikin ymmärtää, että hän mättäillä tarkoitti voudinpesiä ja kehnolla puutarhurilla Eerikki kuningasta..."

"Ymmärtää ja ymmärtää", tiuskasi Märta muori nähtävästi koettaen näyttää vihaiselta. "Uivin kielen kantimet ovat vallan höltineet, sitten kun hän tuli kotiin sodasta. Eikö hän nyt tuossakin saarnaa ja selittele, niin kuin puoli pappi ikään, kenenkään siitä sen viisaammaksi tulematta..."

"Nyt sitä poiketaan kauvas Erkistä, muka... No, no, olkoon menneeksi, niin kauvan kuin meillä on sellaisia miehiä saatavissa raivaamaan mättäitä ruusutarhasta! — Niin, kuten sanoin, Vermlantiin ja Taalainmaahan Engelbrekt pani Pietari Ulvinpojan päälliköksi, hänet, joka oli Ornäsissä, kun Engelbrekt ensi kertaa meni kuninkaihin."

"Hänhän oli Hannu Djäknin vieraana Ornäsissä ja auttoi häntä vapauttamaan vaimo parkoja Torsångin kirkolla?" kysyi linnanemäntä.

"Hän juuri, niin, oikein aika mies, hänkin! Edsholmasta ja Angholmasta ei löydy jällellä kiveä kiven päällä, ainoastaan Gullspång-joen nälkäkivet tulevat myöhäisiin aikoihin säilyttämään voudin julmuuden muistot. Dalaborgissa oli pelkäämätön vouti, mutta hän ärsytti talonpojat vimmoihinsa, niin ett'ei häntä

mikään urhoollisuus auttanut ... linna valloitettiin miekalla ja silloin olisi Palne Jönsinpoika heti paikalla tullut maahan hakatuksi, vaikka hän armoille antautuen ryntäsi ulos keskeltä liekkejä... 'Eläpä, nyt on sydänveresi vuotava', huusivat talonpojat, eikä vouti parka silloin ollut paljon arvoinen, se täytyy sanoa!"

Molemmat naiset kuuntelivat suurimmalla mielenkiinnolla ja ukko myhäili niin makeasti sille. Hän oli ylpeä voidessaan rakkaalle emännälleen tehdä selon kaikesta, mitä viime vuonna juhannuksen ja mikkelin välisinä runsastapauksisina kuukausina oli tapahtunut, ja vaikka hän muuten oli harvapuheinen, niin hän tästä asiasta puhuessaan oli oikein kaunopuhelias, johdattaen mieleen vanhat runosepät, vaikk'ei hän käyttänytkään heidän taiteenmukaisia sananparsiansa ja kuvauksiansa. Mutta niinpä loistavatkin hänen harmaat silmänsä niin perin tyytyväisinä, kun hänen kuten nyt onnistui saada kuulijansa kauhistumaan.

"Nytpä olen taas ajanut sydämen kurkkuun", irvisteli hän ja katsoi Märta muoriin, joka aina sai olla pilkkana, sillä vaikka hän olikin suorasukainen ja julkipuheinen, niin hän kuitenkin jonkun verran kaihti Engelbrektin vaimoa.

"Joutaisit istua nälkäkivellä Gullspång-joessa, niin julma olet, Ulvi!... Kuinka kävi voudin?"

"Niin nähkääs, Pietari Ulvinpoika juoksi talonpoikain joukkoon ja kantoi pois Palne Jönsinpojan liekkien keskeltä, aivan niin kuin Herman Rumlaborgin voudin, sillä nähkääs, miesten miehiä he ovat molemmat."

"Onko suu taas käynnissä, vanha jääkarhu?" kuului ystävällinen ääni ritarisalin ovelta ja Engelbrekt tuli naistenhuoneeseen.

"Jumala varjelkoon sinua, Engelbrekt", vastasi Ulvi, "mutta aika on tuleva, jolloin jokainen sanani maksettaisiin kullalla, jos se silloin kävisi päinsä."

"Hyvä toki, että lörpöttelet naisille ... mutta elköö uskoko puoliakaan siitä, mitä hän teille kertoo!"

"Hm! sanotpa jotakin, Engelbrekt ... niin, eipä löytyne sitä ihmistä, joka voi syyttää minun omiani lasketelleen, mutta varmaa on, että on itse täytynyt olla mukana voidakseen uskoa todeksi, mitä me talonpojat olemme sinun kanssasi toimittaneet."

"Kas niin, pidä nyt suusi kiinni, jääkarhu", murahti Engelbrekt puoleksi hymyllen. "Nyt saat muuta tekemistä kuin satujen syöttämistä naisille... Me ratsastamme kohta Tukholmaan päin, hoida sen tähden hyvästi hevosta."

Ukko suoriutui heti lähtemään ulos, mutta katsoi levottomana Engelbrektiin, ikään kuin kysyäkseen, pitikö hänen jäädä kotiin. Ja Engelbrekt arvasi ukon ajatukset ja lisäsi:

"Elä unhota omaa ratsuasi ... me kaksi emme kuitenkaan voine erota toisistamme!... Sinäkin, Märta muori", jatkoi hän kääntyen vanhukseen ja vaimoonsa, "sinäkin saat tekemistä tänään. Arvoisa herra Tuomas piispa tulee vieraaksemme tänä iltana ja viipyy kai täällä pari päivää. Elä säästä mesijuomaa, rakas vaimo, ja tuo esiin parasta oluttasi!"

Märta muori nousi näiden isännän sanain johdosta ja Engelbrekt jäi kahden kesken vaimonsa kanssa. Hän meni vaimonsa viereen istumaan, hänen otsansa oli kirkas ja sisäisen tyytyväisyyden ilme loisti hänen kasvoiltaan.

"Hauskoja tietoja olet varmaan saanut tänään", sanoi emäntä, "enpä tiedä pitkään aikaan nähneeni kasvojasi niin huolettomina, kuin nyt..."

"En ole saanut hauskoja tietoja, vaimo ... mutta näetkös, minä toivon kohta saavamme hyvään päätökseen sen työn, jonka olemme alulle panneet. Kuningas kuuluu nyt sen pakkosopimuksen mukaan, jonka valtuutettumme viime toukokuussa tekivät tanskalaisten kanssa Halmstadissa, kohta tulevan Tukholmaan ja siellä kai saamme kaiken tämän päättymään."

"Jumalan äiti suokoon, että niin kävisi!" lisäsi emäntä keveästi huoaten. "Sinä siis luulet, että asia on päättyvä hyvästi, niin että kuningas saa takaisin valtakuntansa ja että hän sitten on sitä hallitseva lain mukaan?"

"Niin luulen... Lieneehän Eerikki kuningas nyt nähnyt, ett'eivät Ruotsin miehet salli lakia ja oikeutta jalkain alle poljettavan. Hänellä ei sitä paitsi ole ollut mitään moittimista Halmstadin pakkosopimuksen johdosta, ja kun se lisätään, mitä me nyt toisena helluntaipäivänä Upsalassa päätimme, niin toivon

tästä lähtien saavamme laillisen kuningasvallan. Omassa vallassaan on Eerikki kuninkaalla hyväksyä tai hyljätä — kummassakin tapauksessa toivon Ruotsin valtakunnan tulevan olemaan turvattu!"

"Vanha herra Krister Niilonpoika ei kuitenkaan ollut siellä joukossanne, mikäli olet minulle sanonut. Ja luuletko sitä paitsi noihin herroihin olevan luottamista? He ovat niin kauvan rauhassa kartanoissaan eläen sallineet kaiken tämän kurjuuden rehottaa kättä tai jalkaa liikuttamatta ... nyt he tahtovat suostua kaikkeen ja päätökseksi saattaisi tulla, että ..."

"Sano suoraan, vaimo, mitä tarkoitat...?"

"He saattaisivat yhtyä kuninkaaseen ja hänen ystäviinsä ja vapautua sinusta, ja sitten ... sitten saattaisivat entiset ajat palata takaisin ja kaikki, mitä on tehty, raueta mitättömiin."

"Niinhän voisi käydä ja onhan kai valtakunnan herrain joukossa minulle vihamielisiä ... mutta luulenpa heidänkin nyt tarkoin huomanneen, ett'ei yksikään talonpoika ole tahtonut loukata heidän laillisia oikeuksiaan, ja että vaara uhkaa heitä itseään yhtä paljon kuin rahvasta. Vanha Krister herra ei ollut mukana Upsalassa, mutta hänen poikansa, Kaarlo herra, oli siellä, samoin kuin herra Kaarlo Orminpoika ja Krister herran vävy, Pentti Jönsinpoika sekä tämän veli, Niilo herra. Eerikki kuninkaaseen yhtyminen minua ja Ruotsin rahvasta vastaan..."

Engelbrekt keskeytti puheensa ja hiveli kädellään otsaansa.

"Se olisi samaa", jatkoi hän, "kuin kuninkaan erottaminen Ruotsin valtakunnasta ainaiseksi, ja onpa lupa kysyä, kuinka sitten voisi käydä heidän itsensä."

"Mutta ajattele niitä juonia, joita salassa sommitellaan..."

"Ei, ei, vaimo ... niitä emme tahdo ajatella. Ruotsin herrat voivat olla minulle vihamielisiä, ne voivat nousukasta vihatakin, mutta petos on heille vieras!"

Ritarisalin ovi oli avautunut Engelbrektin näitä sanoja lausuesssa ja Tuomas piispa ilmautui kynnykselle sekä aivan hänen taaksensa Herman Berman. Piispa loi ihailevan ja palavan katseen tuohon suoraan ja teeskentelemättömään mieheen ja säveään linnanrouvaan.

"Terve teille, Engelbrekt, ja säveälle vaimollenne!" sanoi hän huoneeseen astuen. "Minä tulen milt'en itseäni ilmoittamatta, mutta ette saa pitää siitä niin suurta lukua näin ystävain kesken!"

"Kiitos, arvoisa piispa!" sanoi Engelbrekt piispan tervehdykseen vastaten. "Me noudatamme vanhoja tapoja eikä meillä ole koskaan ystävän tarvinnut tuloansa ilmoittaa."

"Saattaisihan vihamieskin astua ovesta ystävän haamussa! Muistatteko mitä vanha laulaja sanoo:

"Niin käv' hänen,[17]
Sorlen jalon,
Vigolfin kun
Valtaan joutui.
Murhamieheen
Veljen luotti;
Mut pettur' oli se."

"Ja ketä tahdotte täällä sanoa velisurmaajaksi?" kysyi Engelbrekt.

"Velisurmaajaksi sanon sitä, joka pettää isänmaansa, ja itse tiedätte, Engelbrekt, ett'eivät kaikki nämä herrat, joiden kanssa nyt valtakunnan päämiehenä olette ollut tekemisissä, ole teitä vapaaehtoisesti seuranneet..."

"Tosin eivät vapaaehtoisesti ... mutta sentään vilpittä."

"Onhan kateus ensimmäinen askel sinne päin... Minä neuvon teitä ystävänä isänmaamme nimessä olemaan varoillanne. Tosin en tahdo sanoa Ruotsin miehen voivan olla kavalan, mutta intohimo saattaa sokaista. Muistakaa, että nämä herrat tulevat aina pitämään valtaanne pakkona, jonka alta he ennen kaikkea tahtovat päästä."

"Puheenne on veljen puhetta, piispa, ja ottakaa vastaan sydämeni kiitos siitä rakkaudesta, jota olette minulle osottanut sekä nyt että ennen — mutta sen sanon ... sitä vihollista vastaan, joka salassa toimii, minulla ei ole mitään aseita. Ja siitä hetkestä saakka, jona tähän vapautustyöhön ryhdyin, on joka tilaisuudessa se ajatus ollut minulle selvänä, että olen suorastansa Jumalan silmäin alla toiminut. Jos olen mitä hyvää kyennyt toimittamaan, niin se on ollut hänen tekoansa, ja kun minua ei enää tarvita,

niin kernaasti suljen silmäni umpeen, vaikkapa salaisten juonien uhrina... Mutta ketään en tahdo epäillä... Missä hyvänsä kaatunenkin, niin voitakoon minusta laulaa niin kuin vanhassa laulussa sanotaan:

"Herra katsoi
Taivahastaan.
Ilohonsa
Sielun mennä
Käski Luoja!"

Syntyi hetkisen äänettömyys näiden Engelbrektin sanain jälkeen. Mutta kaikkien läsnäolijain mieleen ne koskivat kovasti. Hurskas emäntä pani hartaasti kätensä ristiin ja piispa astui esiin ja nosti siunaten kätensä Engelbrektin pään päälle.

"Kaukana, kaukana", sanoi hän heltynein äänin, "pitäköön kolmiyhteinen Jumala sitä hetkeä Ruotsinmaasta, jona hän on kutsuva sinut täältä ... ja ennen kaikkea, elköön Ruotsin mies joutuko syypääksi kuolemaasi!"

"Amen! hurskas isä!" jatkoi Engelbrekt ja puristi piispan kättä. "Jättäkäämme ainaiseksi tuo ajatus syrjään. Onhan meillä luullakseni kyllin ajattelemista siinä, minkä täytyy tapahtua joka miehen silmien edessä, ollaksemme tuhlaamatta aikaa ja ajatuksia siihen, minkä täytyy riippua yksistään Jumalasta!"

Engelbrekt vei sen jälkeen vieraansa ritarisaliin, mutta piispan annettua Engelbrektin ymmärtää, että hänellä oli tärkeistä asioista puhumista hänen kanssansa, menivät molemmat miehet siihen huoneeseen, joka oli Engelbrektin yksityinen ja jota sanottiin linnan salahuoneeksi. Täällä piispa toimitti asiansa, joka koski useampien allekirjoittajien hankkimista sille päätökselle, joka oli tehty Upsalassa helluntain aikana, ja selitti myöskin syyt siihen.

Mainittu kokous johtui siitä Halmstadissa pidetystä kokouksesta, joka Hannu Kröpelinin puuhaamana oli saatu aikaan. Tämä oli jo sen vuoden tammikuussa, jona Arbogan valtiokokous oli ja Engelbrekt valittiin valtakunnan päämieheksi, pyytänyt kokoutuneilta herroilta kokousta, jossa piti ottaa neuvoteltavaksi joutuisampi ratkaisu, kuin mitä edellisenä syksynä oli Tukholmassa päätetty. Tähän suostuttiin ja Engelbrekt läksi yhdessä useiden valtaneuvoksien kanssa Hannu herraa vastaan Sigtunaan, jonne tämä saapuikin seurassaan saksalaisen ritariston jäsen, Henrik Rowerdere, jonka ritariston suurimestari kuninkaan pyynnöstä oli lähettänyt Ruotsiin ja joka siellä oli viettänyt talven yhdessä Kröpelinin kanssa koettaakseen toimia kuninkaan hyväksi. Kröpelin tahtoi nyt lähteä kuninkaan puheille koettamaan saada häntä sopimaan asiasta hyvällä, vetämättä sitä oikeuden eteen. Ei kukaan toivonut sellaista suoritusta hartaammin kuin Engelbrekt itse. Hannu herra tarjoutui itse saksalaisen ritaristonjäsenen kanssa yhdessä ratsastamaan kuninkaan puheille.

Niin kävikin, mutta heidän ahkeroitsemisensa eivät ottaneet menestyäkseen ja se viivytti heidän oleskeluaan Köpenhaminassa. Lopuksi onnistui heidän kuitenkin, vielä yhden Preussista sinne suoraan tulleen ritaristonjäsenen avustamina saada kuningas suostumaan kokouksen pitämiseen Halmstadissa. Tämä pidettiin toukokuussa ja siellä oli suostuttu muutamiin pääehtoihin sovinnon saamiseksi kuninkaan kanssa, mutta niistä piti lähemmin sovittaman uudessa kokouksessa Tukholmassa heinäkuun 29 p:nä, jolloin myöskin Eerikki kuninkaan itsensä oli määrä olla saapuvilla. Samaisessa Halmstadin kokouksessa tehtiin sekin päätös, että Engelbrektille oli annettava lääniksi Örebron linna lääneineen. Samalla päätettiin täällä, että oli asetettava drotsi ja marski.

Halmstadissa läsnä olleet ruotsalaiset herrat eivät kuitenkaan olleet pitäneet huolta valtakunnan edusta siinä määrin, kuin Engelbrekt ja hänen ystävänsä pitivät välttämättömänä, ja sen tähden oli heidän kotiin tultuansa pidetty Upsalassa kokous, jossa arkkipiispa Olavin ja Engelbrektin johdolla oli tehty se päätös, että Halmstadin pakkosopimus oli pidettävä ainoastaan sillä ehdolla, että kuningas neuvoston neuvon mukaan läänitti kaikki linnat syntyperäisille ruotsalaisille ja lupasi vaatia alamaisiaan pitämään lakia ja oikeutta pyhänä. Siellä oli kuitenkin vaan 22 herraa ollut läsnä ja allekirjoitusten joukosta puuttui monta mahtavata nimeä, kuten Krister Niilonpojan, ja sitä paitsi oli Tuomas piispa sitä mieltä, että piti saada itse Halmstadin valtuutetut ja heidän todistajansa yhtymään Upsalassa liittoutuneihin. Se oli sitä tärkeämpää — arveli piispa — koska ei ollut luottamista muutamiin jälkimmäisistä.

Engelbrekt katsoi tuimasti piispaan, kun kuuli nämä sanat.

"Ja ketä", sanoi hän, "tahtoisitte sanoa epäluotettavaksi tässä herrainkokouksessa olleista, arvoisa isä piispa?"

"Teillä on niin paljon puuhaa valtakunnan hoitamisesta, Engelbrekt", virkkoi piispa, "ett'ette katso taaksenne."

"Mikäli ihmisvoima riittää, arvoisa herra, arvelen pitäneeni ja pitäväni silmäni auki joka taholle..."

"Oletteko myöskin ajatellut sitä paikkaa, jossa nyt olemme?"

"Örebron linnaa, piispa ... mitä sillä tarkoitatte? Muistatte kai, kuka minua innokkaimmin kehotti ottamaan tämän linnan ja läänin, joka minulla Halmstadin pakkosopimuksesta saakka on ollut huostassani, sekä myöskin mikä minut siinä sai seuraamaan teidän neuvoanne?"

"Hyvin sen muistan", vastasi piispa hymyillen, "ja vielä tällä hetkellä antaisin teille saman neuvon, koska olen samaa mieltä kuin tekin, että linnanherran valta on välttämätön sille, jonka tulee voida valvoa kansan parasta kaikkien näiden herrastahtojen kesellä."

"Aivan niin, arvoisa isä! Ja niin vähän minä tätä kunniaa haluan, että niin pian kuin näen valtakunnan olevan turvattuna, kernaasti tahdon jättää linnan hallustani ja lähteä omaan kotiini. Tuonne vuorille ja vaskensavulle ikävöimme me kaikki Örebron linnan nykyiset asukkaat."

"Ruotsinmaassa on kuitenkin monta herrasmiestä", sanoi piispa hetyneenä, "jotka vihaisin silmin ovat nähneet teidän tulevan tähän linnaan eivätkä he varmaankaan ollenkaan usko tuota puhettanne, sillä he arvostelevat teitä itsensä mukaan... Siitä syystä, katsokaas, tulee teidän, Engelbrekt, olla varoillanne, valtakunnan tähden, jollei itsenne. Ei asu kaukana se mies, joka mielellään tahtois ottaa Örebron linnan ja läänin ... herra Pentti Steninpoika Göksholmasta!"

"Pentti Steninpoika", toisti Engelbrekt miettiväisenä, "olihan Pentti herra mukana Upsalassa ja pani niin kuin me muutkin nimensä päätöksien alle. Samoin teki myöskin hänen poikansa, Maunu herra ... miksi minä sitten heitä epäilisin? Kun vaan saamme rauhan oikein palautetuksi valtakuntaan, niin tahdonna olla ensimmäisenä auttamassa tuota ankaraa herraa tämän linnan haltijaksi."

"Sellainen ajatus ei mahdu näiden herrojen aivoihin ... minä tunnen heidät vanhoista ajoista asti ja te voitte sen tähden uskoa minua. He tulevat hakemaan aihetta riitaantuakseen kanssanne ja saadakseen vahingoittaa teitä niin paljon kuin suinkin, Engelbrekt!"

"Niinä kertoina, joina olen kohdannut Yö- ja Päivä-suvun herroja, eivät he ole osottaneet harrastavansa rahvaan ja valtakunnan asiaa, mutta ovathan he ritarismiehiä, herra piispa, eivätkä voine kieltää omia tekojansa, jotka viimeiseltä ovat olleet minun ja apumiesteni toiveiden mukaiset. Kuitenkin olen samaa mieltä kuin tekin, että meidän tulee vahvistaa voimiamme ja hankkia herrain joukosta useampia asiamme suosijoita. Ja se on kohta pantava toimeen, jos mieli meillä olla kaikki valmiina kuninkaan tuloa varten."

"Ne tiedot, jotka olen nyt näinä päivinä saanut käsiini", jatkoi piispa, "ja jotka saivat minut tätä asiaa ajattelemaan, ovat saatuja lähteestä, jota en alussa pitänyt soveliaana käyttää hyväkseni, mutta kun pari päivää takaperin satuin yhteen herra Pentti Steninpojan kanssa vanhan Ulvi Pentinpojan luona Lagmansössä, tuli hän sanoneeksi muutamia sanoja, jotka hyvin sopivat yhteen kuulemaini puheiden kanssa ja saivat minut ottamaan varteen saamani varoituksen. Silloin toin tietoni teille ja laadin myöskin arvoisalle isälle, arkkipiispa Olaville kirjelmän, jonka toin tänne mukaani siinä toivossa, että tahtoisitte pitää huolen sen lähettamisestä. Luotettavimman palvelijani olin jo silloin lähettänyt Tukholmaan itselleni ja väelleni asuntoa valmistamaan herrainkokouksen ajaksi."

"Kirjeestä olen pitävä huolen", vastasi Engelbrekt, "minä tuumin panna Herman Bermanin viemään sen Upsalaan, herra arkkipiispa Olavin käteen, ja silloinpa se tulee varmasti perille."

Keskustelun aikana oli piispa tuon tuostakin luonut silmänsä kahteen nuoleen, jotka yhteen sidottuina riippuivat seinällä ikkunan vieressä. Ne olivat omituisen näköiset ja vähän ruosteensyömät, mutta kuitenkin ne kiilsivät auringonpaisteessa, ikään kuin se etupäässä olisi tahtonut juuri niitä valaista. Keskustelu oli kuitenkin tähän asti estänyt piispaa tyydyttämästä uteliaisuuttaan näihin nuoliin nähden, mutta nyt hän nousi penkiltä ja otti ne alas seinältä.

Ovi avautui samassa ja Engelbrekt meni tulijaa vastaan, niin että piispa sai olla häiritsemättä. Uusi vieras oli Hannu kreivi ja Engelbrekt tervehti hänet tervetulleeksi.

Vasta sen jälkeen hän huomasi piispan, joka oli niin kiintynyt nuolien tarkastukseen, ett'ei ollut pitänyt silmällä, mitä hänen takanansa oli tapahtunut. Engelbrektin mainitessa kreivin nimeä hän kääntyi ympäri. Silloin sattuivat myöskin Engelbrektin ja kreivin silmät nuoliin ja kummankin mieleen näkyi niiden näkeminen jotenkin koskevan, enemmän kuitenkin kreivin. Hän riensi esiin ja otti molemmat nuolet kiihkeästi käsiinsä sekä silmäili niitä tarkoin.

"Tunnetteko nämä nuolet, kreivi?" kysyi Engelbrekt.

"Tunnen!" vastasi kreivi kääntämättä silmiänsä niiden kultakoristeista, joihin päivä paistoi omituisella

loisteella.

"Ne ovat omituiset laatujaan", virkkoi Tuomas piispa, "ja jollen pety, niin ne ovat kaukaa peräisin ja ovat luultavasti tuodut saaliina pyhästä maasta. Kultakoristeet ovat kirjaimia ja ovat niiden näköisiä, jotka olen nähnyt muutamissa uskottomain käsistä tulleissa kultarahoissa."

"Niin kuin sanotte, arvoisa herra Tuomas piispa", alkoi nyt Hannu kreivi, "ne ovat tosiaankin niiltä kaukaisilta seuduilta peräisin ja ovat kerran kuuluneet Meklenburgin Albrekt herttualle, entisen Ruotsin kuninkaan isälle. Niitä kaupattiin kerta isälleni, mutta hän muisteli nähneensä ne Schwerinin linnassa ja aavisti niiden väärää tietä joutuneen myöjän käsiin. Kauppiaan nimi oli Lydeke Rosenbrygge..."

"Rosenbrygge!" keskeytti Engelbrekt. "Senhän niminen oli tuo häijy murhaaja Pyhän Yrjänän ammattikunnassa!"

"Lydert Rosenbrygge oli nyt puheena olevan miehen poika", jatkoi kreivi. "Isäni oleskeli silloin linnassaan Nowgartenissa itäisessä Pommerissa ja Lydeke kävi muutamalla kauppamatkallaan hänen luonansa siellä. Hän koetti kaikin tavoin saada isääni ostamaan nuo kallisarvoiset nuolet ja luuli niin varmaan puhuvansa sellaiselle, joka ei niitä tuntenut, että hän vielä mainitsi sen taikavoimankin, joka niillä sanottiin olevan ja jota seikkaa isäni muisteli kuulleensa Albrekt herttuan maininneen. Ja vihdoin yritti isäni ottaa haltuunsa sekä saksan että hänen nuolensa ja lähettää ne Meklenburgiin, mutta tuon ovelan miehen onnistui päästä pakoon. Silloin oli kuitenkin herttua tavallaan saavuttanut sen, mitä nämä nuolet lupaavat."

"Ja mitä ne lupaavat?" kysyi Tuomas piispa.

"Nämä kultasydämet kuuluvat olevan kirjaimia ja sisältävän lupauksen, että nuolien omistaja on saavuttava kruunun; mutta ne kuuluvat myöskin sisältävän varoituksen olemaan turmelematta omaa onneansa, sillä ehtona on puhdas sydän."

"Niinpä ennustus toteutuikin Albrekt herttuan pojassa", huomautti piispa. "Mutta teillä on hyvä muisti, kreivi, kun voitte tuntea nämä nuolet niin monen vuoden perästä..."

"Ne ovat yhteydessä toisen elämässäni sattuneen tapahtuman kanssa, jota en koskaan ole unhottava. Isäni oli kuollut ja Albrekt kuningas oli menettänyt Ruotsin kruunun ja oli vankina Skånessa ja hänen miehensä palasivat Saksaan toinen toisensa perästä. Heidän joukossaan oli myöskin sukulaiseni, Rafn von Barnekow, varmaankin hänet muistatte..."

"Hän oli jäykkä ja julma mies", sanoi Tuomas piispa, "ja muistaakseni oli hänellä tytär, jonka hän ryösti pois mieheltä ja lapselta, mikäli huhu kertoi ... minä olin silloin kaniikkina Strängnäsän tuomiokapitulissa."

"Oikein muistatte", jatkoi kreivi, "se oli kälyni Richissa von Barnekow. Vanha ritari Rafn väitti itse, ett'ei hänellä ollut sydäntä rinnassaan, ja minun täytyi myöntää hänen toimineen niin kuin hänellä olisi ollut kivinen sydän. Richissa parka oleskeli hänen linnassaan, mutta hän eli kuin hautaansa suljettuna. Niin kului pari vuotta ja Rafn matkusti tyttäreineen tänne Ruotsiin, ja kun hän tuli takaisin, niin Richissa oli naimisissa muutaman hänen ystävänsä, rikkaan mutta vähän arvossa pidetyn miehen kanssa, jonka linna ei ollut kaukana hänen linnastaan. Minä oleskelin silloin jonkun aikaa sukulaiseni luona, mutta sitten kului muutamia vuosia, ennen kuin tapasin hänet ja hänen onnettoman tyttärensä. Hän kertoi silloin minulle onnettomuutensa ja pyysi minua itseänsä pelastamaan, jos suinkin voin. Minä lupasin, sillä minusta oli jokainen ritari velvollinen tekemään kaikki hänen pelastamiseksi siitä kauheasta tilasta, jossa hän oli."

Piispa ja Engelbrekt kuuntelivat kertomusta mitä jännittyneimmin mielin ja jälkimmäinen osotti selvästi kasvojensa vaihtelevilla ilmeillä, kuinka läheltä kertomuksen päähenkilö häneen koski.

"Kohta kun Albrekt kuningas oli vankeudesta palannut, pidettiin huveja vähän väliä ja onnettoman kälyni täytyi olla saapuvilla kaikissa. Muutamain sellaisten jälkeen, jotka oli pidetty Schwerinin linnassa, oli minun määrä panna pelastustuumani toimeen. Ainoa uskottuni oli muuan mies, johon täydellisesti luotin. Hän kuului muutamaa kauppiassukuun, jonka kanssa isäni oli ollut paljon asioissa. Hänen nimensä oli Eerikki Bildstein..."

"Eerikki Bildstein!" keskeytti Engelbrekt. "Niin ... tunnetteko hänet?"
"Hän oli nuoruudenystäväni..."

"Ja nyt ... onko hän kenties kuollut, tuo jalo mies?"

"Ei ... ei, hän elää vielä, mutta täällä meidän seuduissamme on hänellä toinen nimi."

"Mikä sitten?"

"Belgstring!... Mutta jatkakaa kertomustanne, kreivi ... minä tiedän, että mies niihin aikoihin oleskeli siellä ulkomailla, mutta en tiennyt hänen olleen missään tekemisissä teidän kanssanne taikka..."

"Juhanin kanssa tahdotte sanoa... Hänen kanssansa hänellä ei ollutkaan mitään tekemistä. No niin, kaikki kävi sopimuksen mukaan ja me ratsastimme minkä vaan hevoset jaksoivat juosta pois Schwerinin linnasta. Emme kuitenkaan olleet ehtineet kauvas, ennen kuin huomasimme, että meitä ajettiin takaa, ja minä tunsin selvästi vanhan Rafnin ja hänen vävyensä Balzar ritarin. Pelastumista toivomaan sai minut enää vaan synkkä metsä, jota lähenimme; siellä, arvelin minä, pitäisi meidän voida eksyttää vainoojamme. Mutta täällä kohtasi uusi vaara. Metsään oli kätkeytynyt joukko aseellisia miehiä, jotka meidän tullessamme karkasivat esiin. Kuutamon valossa tunsinkin Lydeke Rosenbryggen ja hänen poikansa Lydertin. Mutta he eivät yrittäneetkään meitä pidättämään, vanhus viittasi päinvastoin kädellään ja me ajoimme metsään. Me poikkesimme heti syrjätielle mitä pikemmin päästäksemme lävitse, mutta kohta kuulimme miekkain kalskahtelevan vastakkain ja huutojen kaikuvan. Minä olin aluksi kahden vaiheella, kääntyäkö takaisin vai jatkaa matkaa, mutta ennen kaikkea tahdoin, ett'ei mikään arvaamaton tapahtuma kohtaisi sukulaistani, ja vihdoin en enää malttanut olla rientämättä takaisin häntä auttamaan. Minä olin näet vakuutettu siitä, että hänen päällensä oli hyökätty ja sen takia taisteltiin."

"Se oli joku hansalaisten tekemä äkkikarkaus", huomautti piispa, "mutta minua ihmetyttää, että te saitte kulkea hätyyttämättä, kreivi."

"Kaikki oli Lydeken vehkeitä. Oliko hän saanut minun hankkeistani mitään tietoa, sitä en tiedä, mutta että hän oli lähettänyt Rafn von Barnekowille sellaisen viestin ainoastaan vietelläkseen hänet satimeen, sen sain sitten tietää."

"Te siis jätitte kälynne ja menitte taistelupaikalle?"

"Minä pyysin Eerikki Bildsteinin ratsastamaan edeltäpäin muutamaan läheiseen luostariin ja siellä odottamaan minua. Sitten riensin taistelupaikalle. Siellä näin ensin kälyni oikean puolison ja se oli näky, jota kerran nähtyään ei unhota. Tuo kookas mies seiso siellä molempien ritarien välissä ja heilautteli leveätä miekkaansa, niin että kauppiaan joukosta kaatui mies toisensa perästä. Juuri kun tulin, näin hänen voimakkaalla käsivarrellaan raivaavan leveän tien lehdon lävitse ja kuulin huutavan ritareille, että he ryntäisivät lävitse. Nämä noudattivat neuvoa, mutta Lydeke heittihe tuossa tuokiassa hevosen selkään ajaakseen saalistansa takaa. Silloin tarttui tuo väkevä urho kauppiaan selässä olevaan jouseen ja olisi epäilemättä temmannut hänet alas hevosen selästä, jollei jousta pitävä nauha olisi irronnut ja hän siten päässyt irti."

"Entä nuoli?" kysyi Tuomas piispa.

"Vanhan Rafn ritarin, joka oli saanut monta vuotavaa haavaa, kauppias kohta saavutti... Ritari melkein putosi hevosen selästä minun luokseni saapuessaan ja minä pitelin häntä sylissäni, kun hurja kauppias tuli. Jo kohotti tämä miekkaansa ja jo olisi ritari Rafn von Barnekow ollut mennyttä miestä, ennen kuin minä olisin ennättänyt heittää hänet sylistäni ja saada miekkani tupesta, jollei..."

"Häneen sattui nuoli, vai kuinka?"

"Häneen sattui varmasti tähdätty nuoli, niin että nuolenkärki, joka oli tunkenut sisään selkäpuolelta, tuli näkyviin sydämen alapuolelta. Se nuoli oli aivan tämän näköinen"; kreivi kohotti nuolia ja käänteli niitä auringonpaisteessa.

"Entä Juhani?"

"Hän seiso siinä kohta sen jälkeen edessämme ja myöskin Balzar ritari, joka aluksi oli poikennut metsään, saapui paikalle. Molemmat tunsivat Juhanin ja loivat vihamielisiä katseita häneen, vaikka hän oli heidän henkensä pelastanut. Sukulaiseni nousi pystyyn ja huusi: 'sinä olet vankini!' ja kehotti minua ja Balzaria riistämään häneltä aseet. Mies kalpeni, mutta nosti päänsä pystyyn ja heitti sekä halveksivan että surkuttelevan katseen molempiin ritareihin. 'Toista olin odottanut teiltä, Rafn ritari', sanoi hän, 'yhtä varmasti kuin te, Balzar ritari, olitte odottanut minulta muuta, kuin että pelastaisin henkenne! Mutta nyt, vetäkää miekkanne, sillä toisen meistä täytyy kuolla!' — Balzar ritari kalpeni vuorostaan ja sukulaiseni kuohui vihaa. Balzar oli kuitenkin kelvoton ritariston jäsen, niin kuin hän oli kelvoton Richissan puolisoikkin. Ennen kuin kukaan saattoi arvatakkaan, oli hän hävinnyt. Useita miehiä oli sillä välin tullut lisää, metsässä ollut väijytys oli poissa ja he veivät Rafn von Barnekowin takaisin Schwerinin linnaan. Juhani ja minä jäimme kahden kesken. Se mitä olin kuullut ja nähnyt koski kovasti mieleeni ja koko sydämestäni hellyin surkuttelemaan tuota onnetonta ja epätoivoista miestä."

"Kiitän teitä vilpittömästi siitä myötätuntoisuudesta, jota silloin osoitte onnettomalle ystävälleni",

sanoi Engelbrekt, "monta kertaa hän on siitä minulle puhunut!"

"Minuapa haluttaa kuulla kertomuksenne loppuun asti, kreivi", virkkoi Tuomas piispa.

"Sen enempää ei minulla juuri ole sanomista", vastasi kreivi. "Eerikki Bildstein tuli luostarista. Hän antoi hevosensa miehelle, jonka hän tunsu, ja samana yönä kaatoi tuon epätoivoihinsa joutuneen miekka Balzar ritarin. Mutta jousi ja nuolet olivat kuolleen kauppiaan vieressä tiellä ja ne otti Eerikki ynnä eräät hopeavitjat, jotka olivat kuolleen kaulassa. Hänen isänsä oli ostanut kumpaisetkin vainajalta, joka petoksella oli ne pidättänyt itselleen."

"Ja Eerikki Bildstein eli Belgsting ... hän piti ne myöskin ominaan?" kysyi taas piispa.

"Piti kyllä, mutta hän tarjosi ne ensin lunastettaviksi Albrekt kuninkaalle ja tämä antoi ne hänelle muistoksi itseltään."

"Belgstingiltä siis olette saanut nämä nuolet, Engelbrekt?" sanoi piispa tähän kääntyen.

"Niin ... niin, Belgstingiltä", vastasi Engelbrekt selvästi koettaen pysyä tyynenä ja kääntää puhetta muuanne, joka tehtävä kenties olisi käynyt vaikeaksi, jollei Herman Berman olisi tullut huoneeseen.

Tämä suostui ilolla ratsastamaan arkkipiispa Olavin luokse. Sen jälkeen menivät kaikki ruokahuoneeseen, missä odotteli ateria, josta Märta muorille oli kunniaa.

Aterian jälkeen saatettiin ylhäiset vieraat huoneihinsa, mutta piispa otti Herman Bermanin mukaansa ja puheli kauvan aikaa hänen kanssansa arkkipiispa Olaville toimitettavasta asiasta.

"Hän on vakava herra", sanoi piispa, "ja paljon elämän koulua käynyt, etenkin pitkän riitansa jälkeen Eerikki kuninkaan kanssa, mutta hän on samalla jalomielinen mies, niin että halpa kosto on hänestä kaukana samoin kuin sellaiset teot, jotka eivät siedä päivän valoa. Että hän on Engelbrektin ja meidän puolellamme, ei ollenkaan tule siitä, että hän joissakin määrin Engelbrektin avulla on päässyt arkkipiispaksi, vaan siitä että hän sydämestään ja sielustaan on samaa mieltä kuin mekin. Hän vihaa väkivaltaa ja mieskohtaista puolueellisuutta, niin kuin mekin, ja pyhä kirkko on, Jumala paratkoon, viime vuosina ollut yhtä suuren rasituksen alaisena kuin Ruotsin rahvas."

"Ymmärrän tarkoituksenne, arvoisa herra", sanoi Herman. "Minun ei pidä arkkipiispa Olaville puhua salaisista vehkeistä ... hän on samanluontoinen kuin Engelbrekt..."

"Aivan niin... Mutta esitä sitä vastoin välttämättömäksi, että epäröivät tulee sitoa nimellä ja sinetillä... Vehkeitä", lisäsi piispa ikään kuin itsekseen, mutta nosti äkisti silmänsä Hermaniin ja katsoi häneen kauran — "tiedän teidät kunnian mieheksi, rakas poika ... sinä ja minä, me tahdomme valvoa tuolla huoneessa olevan sankarin parasta!"

Herman tarttui tulisesti piispan ojennettuun käteen ja suuteli sitä.

"Täällä on salakareja purjehdusvesissä, poika ... ja niihin ne suuret laivat särkyvät eivätkä näkyviin kallioihin, tyrskyköötpä aallot kuinka korkealle hyvänsä näitä vasten. Kuningas kevytmielisyysineen on tuollainen julkinen vihollinen, mutta salakarit ... ne ovat valtakunnan herrain joukosta haettavat. Ole sen tähden varoillasi, rakas poika, minun aseeni on rukous, sinä olet toiminnan mies, ja nyt Jumalan haltuun!"

Herman meni pois ja piispa vaipui ajatuksiinsa. Hän muisteli itsekseen, mitä oli kuullut Hannu kreivin kertovan, ja oli näkevinänsä edessään tuon eriskummaisen nuolen, joka niin suuressa määrin oli hänen huomiotansa herättänyt. Hän astuskeli edes takaisin huoneessa ajatusten jatkaessa äänetöntä työtänsä. Siinä tuli hän seisattuneeksi ikkunan eteen ja katseli siitä linnanmuuria ja kaupunkia. Taivas oli pilvetön ja täysikuu valaisi kirkkaalla paisteellaan kaupungin aivan valoisaksi.

Linnan ympärillä oli vapaa paikka toisella puolen vallihautaa, jossa vesi kimalteli kuun valossa. Ei yhtään ihmistä näkynyt, mutta juuri piispan katsellessa näytti muuan puunrunko ikään kuin jakautuvan. Piispa rupesi sitä tarkkaamaan saadakseen selville asian oikean laidan ja näki silloin aivan puunrunon vieressä taikka sen takana tavallista pitemmän miehen, joka vähän väliä sieltä kumartui esiin. Välistä välähti jotakin miehen hartioilla, ikään kuin hänellä olisi siellä ollut joku metallinen koriste. Mutta hän oli niin tarkoin tuuheiden oksain varjossa, että tuo kiiltävä pilkku näkyi ainoastaan silloin, kun tuuli hajotteli lehviä kuutamon tieltä.

Vihdoin tuli pari ratsumiestä linnaa kohti. Mies astui silloin syrjään ja heitti hartioilleen viitan, mutta piispa näki kuitenkin aivan selvään, että hänellä oli jousi selässä ja että tuo kiiltävä pilkku näkyi tästä.

Ilmiö soveltui niin täydellisesti siihen kertomukseen, jonka hän illalla oli kuullut ja joka hänellä nyt oli

ajatuksien esineenä, että nämä heti olivat valmiit pitämään jousta Albrekt herttuan jousena ja viinessä näkemään nuo loihditut nuolet. Hän katsoi useita kertoja ulos ikkunasta, mutta miestä ei enää näkynyt.

Suorastaan johtuivat hänen ajatuksensa nuolesta Engelbrektiin ja ihmeen ihanoissa kuvissa näyttäytyi nyt tuo rakas ystävä hänelle, milloin yksinään metsässä ratsastaen, tuntemattomana ja huomaamattomana vieläpä pilkattunakin, niin kuin silloin kun hän ensi kerran kohtasi hänet Piispan-Arnön tiellä, milloin vaatimattomassa suuruudessaan seisoen eksytetyn kuninkaan edessä, milloin talonpoikaissotajoukon etunenässä taikka valtakunnan herrain edessä, kuten Vadstenassa. Nyt hän oli Ruotsin valtakunnan mahtavin mies. Piispan mielikuvituksessa esiintyi hän niin ihmeellisen suurena ja jalona kaikessa vaatimattomuudessaan ja lujassa uskossaan Jumalan apuun, ja päiväpaisteisena ja voimakkaana ja mahtavana oli valtakunta hänen jalkainsa juuressa, mutta varjoja kulki pitkin maata, niitä tuli yhä useampia, ne muuttuivat ihmisen muotoisiksi ... piispa oli tuntevinaan monta niistä ... mutta joka miehellä oli yksi Albrekt herttuan nuolista kädessään. Se oli viimeinen näky, mikä näytti hänen sielunsa silmälle. Kuvat muuttuivat epäselviksi ja sulautuivat muodottomiksi utuhaahmuiksi. Kultakoristeinen nuoli oli viimeinen selvä kuva.

II.

Harmajamunkit.

Seuraavana aamuna kokoonnuttiin taas ruokahuoneeseen. Tuomas piispa tuli viimeiseksi ja tullessaan hänellä oli paperi kädessä.

"Heureeka!"[18] sanoi hän ja hänen kasvonsa loistivat innostuksesta. "Olen usein itseltäni kysynyt, mikä on ollut syynä siihen, että kaunis, ihana isänmaamme on huokaillut ja ollut tuskissaan kuin ruusulehto syysmyrskyn karistellessa kukkaisia ja lehtiä kankaalle... Te olette auttanut minua arvoitusta selittämään, Engelbrekt, ja sen tähden tulee teidän ensiksi lukea se."

Näin sanoen ojensi piispa paperin Engelbrektille ja lisäsi:

"Tänä aamuna valtasi minut hengeninnostus ja minä näin selvemmin kuin koskaan ennen, mitä meiltä on puuttunut... Lukekaa, lukekaa, Engelbrekt, teissä on miestä miekka kädessä vastaamaan siitä, mitä vanha piispa on kirjoittanut."

Engelbrekt luki ja sanat tuntuivat olevan kirjoitetut erittäin hänelle. Hänet hurmasikin kokonaan niiden syvä, voisipa melkein sanoa pyhä merkitys. Se oli tuo tunnettu laulu "vapaudesta." Kun Engelbrekt luki viimeisiä säkeitä, värähteli hänen äänensä mielenliikutuksesta.

Valkama voiton on vapaus;
Nimessä sen jo on takaus,
Kelle vaan tämä kallis on.
Valkama myrskyssä turvan tarjoo,
Vapaus rikkaan ja köyhänkin varjoo;
Siksipä kallis on vapaus.

Monta kaunista ja pontevaa sanaa puhui Tuomas piispa sitä paitsi tuona aamuna ja mieliala sai iloisen juhlallisuuden luonteen, kun jokainen ajatteli Herran armoa, joka oli auttanut Ruotsin kansan niin suuresta hädästä ja niin suuresta kurjuudesta.

Vajaan tunnin kuluttua siitä ratsasti Herraan Berman Erkin seuraamana ulos Örebron linnasta ja kohta sen jälkeen läksi myöskin Hannu kreivi miehineen. Hän ratsasti samalle suunnalle kuin Hermankin, mutta kulki hitaammin ja aikoi suoraa päätä Tukholmaan.

Herman ja Erkki ratsastivat verkalleen. Juuri päästessään kaupungista ja joutuessaan maantielle kiintyi heidän huomionsa muutamaan mieheen, jonka pitkä ja kookas vartalo heti pisti silmään. Hän oli rihkamasaksan puvussa ja kantoi vaatekääryä olallaan. Herman katsahti häneen vaan sivumennen, mutta Erkki piti tarkkaan silmällä kaikkia hänen liikkeitään ja jäi sitä tehdessään vähän matkaa isännästään jälelle. Mies ei näyttänyt huomaavan, että häntä tarkastettiin, vaan jatkoi tyyneesti kulkuansa jotakin laulunpätkää hyräillen ja hävisi muutamaan kaupungin ulkoreunassa sijaitsevaan pieneen taloon.

Erkki kannusti samalla hevostansa ja oli kohta Hermanin rinnalla. Aamu oli kaunis ja vilvoittava tuuli

puhalsi hiljakseen metsän lävitse ja pitkin suurta tasankoa. Erkki oli erinomaisen hyvällä tuulella ja kysäsi vähän väliä jos jotakin, mutta sai lyhyitä vastauksia tai ei saanut ollenkaan. Siitä hän ei kuitenkaan näyttänyt olevan millänsäkään. Hänen leveä suunsa vetäytyi veitikkamaiseen hymyyn ja hän alkoi laulaa lempilauluansa Elisifistä, jonka Bernhard pitkä ryösti Risebergan luostarista.

Kun ei tämäkään näyttänyt herättävän hänen isäntäänsä, niistä unelmista, joiden vallassa hän oli, alkoi Erkki, joka nyt näkyi saaneen päähänsä huvittaa isäntäänsä, tahtoipa tämä tai oli tahtomatta, puhella itseksensä.

"Se nyt on varma", sanoi hän ja näpsähytti hevostansa notkealla pajunoksalla, jonka oli tiepuolesta siepannut, "se nyt on varma, että jossakin tässä maailmassa tytön täytyy olla, ja jospa vaan tietäisin missä, niin kylläpä sitten näyttäisimme, että hänet saisimme ... nii-in, tuo ankara Bernhard herra oli kyllä samaa maata kuin kaikki nuo ulkomaalaiset, mutta hän sai kuitenkin tahtonsa perille ja perille se täytyy minunkin saada, niin totta kuin nimesi on Lakka!" jolloin hän taas näpsähytti vitsallaan.

Herman katsoi kummastellen nuorukaiseen ja tämä hymyili hänelle niin veitikkamaisesti.

"Nii-in, sen sanon minä, niin totta kuin nimeni on Erkki Laurinpoika!"

"Kenestä ja mistä puhut, Erkki?"

"Hm ... sepä kysymys. Ritarismiehestä, joka rakastaa erästä arvoisaa neitiä", sanoi hän, "ja joka on hänet saava, vaikka kuinkakin pimeältä näyttäisi."

"Niinpä luvannet tällä kertaa enemmän kuin kykenet täyttämään, Erkki!"

"Niinkö luulet, Herman! Arvelinpa vaan, että kun arvoisalla neidillä ja ritarilla asiat ovat selvillä, niin ei pitäisi paljoa puuttua. Jos nyt olisi asianlaita sellainen, että sinä rakastaisit Agnes neitiä, kreivintytärtä, niin kuin tiedän hänen rakastavan sinua, niin en voi käsittää, miks'et ottaisi häntä vaimoksesi, Engelbrektille ja meille kaikille suureksi mielihyväksi."

"Moiset asiat eivät niin helposti selviä, kuin luulet", vastasi Herman puolittain hymyillen. Erkki vastasi siihen laulamalla säkeen toisesta kansanlaulusta, jossa kerrotaan, kuinka herra Sune Folkesson otti Sverker kuninkaan tyttären Vretan luostarista.

"Sanoi Sune Folkesson
Knuutti veljellensä!
Vapaaks' Vretan luostarista
Elin hankkikaamme!
Nyt kumpujen kätkössä on urhot."

"Elina neiti", lisäsi hän, "oli sentään kuninkaantytär ja kaikki kävi hyvin... Agnes neiti on vaan kreivintytär — ja haluttaisipa minua nähdä, eikö tuo ankara kreivi myöntäisi, kun asiaa ei kävisi peruuttaminen. Muuta ei mielestäni näin ollen tarvita, kuin tieto siitä, missä hän nyt on, tuo arvoisa neiti. Sitten minä ennemmin antaisin henkeni, kuin sallisin kahden ihmisen suruun kuolla. Niin, sen minä sanon, ja koska kerran sinä olet totuttanut minut palvelemaan itseäsi, Herman, niin sanon minä: tuhat kertaa ennen tahdon kuolla, kuin sallia moisen käyvän päinsä."

"Voitaisiinhan kaikki tämä kenties saada autetuksi ja voisihan onni käydä myötäisemmäksi minulle kuin isälleni, mutta vaikkapa arvoisa neiti ratsastaisikin tässä rinnallani, niin veisin hänet, sen sanon sinulle, Erkki, suoraa tietä isänsä luokse! Hannu kreiville olen lupaukseni antanut ja Herman Berman pysyy sanassaan, niin kauvan kuin hänen sydämensä sykkii ja hän itse teoistansa vastaa. Puheesi on sen tähden hyödytöntä, Erkki. Käyköön sitten miten tahansa, mutta omani ja arvoisan neidin kohtalo ovat Jumalan käsissä."

He olivat nyt ehtineet melkein Ringkarlebyn kirkon kohdalle ja Erkki näytti tuumivan, mitä hän viimeiseen väitteeseen vastaisi, kun sekä hänen että Hermanin huomio kiintyi muutamaan ratsumieheen, joka täytti laukkaa lähenei heitä. He kääntyivät ja näkivät pitkän, kaunisvartaloisen rihkamakauppiaan, joka istui paremmin ja varmemmin satulassa kuin sellaisesta olisi luullut. Herman pidätti hevostansa odotellakseen tuota kiireellistä ratsumiestä, mutta tämä oli tuskin huomannut nämä molemmat miehet, ennen kuin hän poikkesi oikealle Ringkarlebyhyn päin, missä ratsastie kulki Hjalmarin pohjoispuolitse ja lähempänä rantaa, kuin se, joka vei Arbogaan, jolle suunnalle Herman oli menossa.

Samoin kuin Herman pidätti Erkkikin hevostansa, mutta kun hän oikein oli saanut rihkamasaksan näkyviinsä ja huomannut tämän puikahtavan syrjätielle, painoi hän kannukset hevosensa kylkiin ja oli seuraavassa silmänräpäyksessä näkymättömissä. Herman huusi hänen jälkeensä, mutta ei saanut vastausta; ainoastaan nelistävien hevosien etenevä kavionkopina kuului hänen korviinsa.

Illalla heinäkuun 27 päivänä, joka vuonna 1435 sattui tiistapäivälle, ratsasti Herman Berman Brunkebergin-harjulla, jota pitkin tie kulki Norrbrohon ja Tukholmaan. Hän tuli Upsalasta etsittyään siellä turhaan arkkipiispa Olavia, joka jo oli matkustanut Tukholmaan ja jonka tiistaina piti olla tavattavissa P. Klaaran luostarissa,[19] missä hänellä oli joku asia ratkaistavana päänunnan, sisar Birgitta Maununtyttären kanssa. Herman oli ennättänyt niille paikoin, jossa nykyinen Kungsbacken on. Oikealla kädellä oli suo, joka vähitellen kohosi sitä ylänpäin kohti, jolle luostarirakennukset oli rakennettu. Näiden valkeat seinät ja lyijypeitteiset katot ja tornit kohosivat pohjoispuolella olevan metsikön keskestä. Vasemmalla kädellä hänestä oli korkea metsä, mutta siellä täällä oli taloja, erittäinkin luostarin puolella, jolle suuri osa tätä maata kuului. Joukko puutarhoja tai kartanomaita oli täältä vuokrattu Tukholman porvareille taikka aatelismiehille. Useimmat sinne rakennetut talot olivat olleet vuokraajien omia, mutta olivat heidän kuoltuansa joutuneet luostarille laillisten välikirjain mukaan, jotka vielä ovat tallella. Koska luostarin omistamia maatiloja ja kartanoita sekä täällä lähimmässä ympäristössä että myöskin laajalla ympäri valtakuntaa oli sangen paljon, oli toimitsijan tehtävä sekä laajaperäinen että vaikea.

P. Klaaran luostari oli Ruotsin rikkaimpia ja kuului siihen luostarikuntaan, jota valtio etupäässä kannatti, nimittäin Fransiskaani luostarikuntaan. Sellainen luostarikunta oli myöskin Dominikaani luostaristo ja molemmat tulee erottaa vanhemmista maalaisluostareista, jotka parhaastansa kuuluivat Benediktiiniläisille ja Cistersiläisille eli Bernhardiläisille. Täällä Tukholmassa oli Fransiskaaneilla kaksi luostaria, veljesluostari nykyisellä Riddarholmalla ja sisarluostari Norrmalmilla. Pukunsa mukaan sanottiin Fransiskaaneja tavallisesti "harmajaveljiksi" eli "harmajamunkeiksi", josta nimestä vielä tänäkin päivänä "Harmajaveljesten katu" on muistona. Molempien näiden luostarien on kiittäminen kuningas Maunu Latolukkoa synnystä ja suureksi osaksi myöskin rikkaudesta. Mutta rikkaudella oli ollut tavalliset vaikutuksensa näiden luostarikuntien piirissä, niin kuin kaikkialla muuallakin, missä sitä ei käytetä puhtaalla mielellä. Ylellisyys ja hekumallisuus rehottivat luostareissa niin suurena määrin, että ei monen ritarin asunto kyennyt niille vertoja vetämään. Tosin kanto harmajamunkki vieläkin säkkimäistä, nuoralla vyötäisiltä köytettyä viittaansa eikä pitänyt arvoansa alentavana säkki selässä kolkuttaa niin hyvin ritarin kuin talonpojankin ovea, mutta luostarinmuurien sisällä katosi nöyryys ja sijaan tuli nautinnon himo peittelemättömänä, vaatelijaana ja vaikeana tyydyttää. Näköala selänteen harjalta, jolla Herman oli ajettuaan sen verran eteenpäin, että vasemmalta puolelta näkyi P. Yrjänän nyt uudelleen[20] rakennetun hospitaalin torninhuippu, hurmasi silmää mitä viehättävimmän ja hän pysähtyi ehdottomasti hetkiseksi nauttimaan sen kauneutta.

Silloin hän kuuli askelia sivultansa ja näki harmajamunkin, joka näytti tulevan P. Yrjänän hospitaalista, kulkevan poikki tien luostarille päin. Tässä ei ollut mitään ihmettelemistä, sillä olihan luostareilla, koska ne kuuluivat samaan luostarikuntaan, paljon tekemistä toistensa kanssa, eikä Herman luultavasti olisi tullutkaan munkkia sen enempää ajatelleeksi, jollei hän kohta sen jälkeen olisi nähnyt vielä kahden harmajamunkin suuntaavan kulkuansa alhaalla mäenrinteellä samanne päin, jonne äskennämainittukin.

Hän käänsi nyt hevosensa ja läksi ratsastamaan mäkeä alas, mutta huomasi silloin vieläkin yhden harmajaveljen, joka tuli mutkittavaa polkua pohjoisesta päin pitkin suon reunaa ja lähestyi luostarin vieressä olevaa metsikköä. Tämä munkkien kokoontuminen synnytti hänessä epäluuloa ja hän päätti, mikäli hänen vallassansa oli, vakoilla heitä, kiittäen samalla onneansa, että arkkipiispa Olavi juuri nyt oli luostarissa. Ja että ei tämä ole kutsunut munkkeja sinne, siitä hän oli vannon varma, koska tiedettiin arkkipiispan vastahakoisesti sietävän näitä ulkokullatulta veljeskunnan jäseniä.

Näitä ajatellessaan ja mitenkä hän viisaimmin järjestäisi toimenpiteensä hän kuuli takaa päin nimeänsä mainittavan. Hän käänsi ympäri ja näki hämmästykseseen Erkin tulevan juoksujalkaa. Hän oli jo ruveta nuhtelemaan, mutta Erkki pani kätensä suulleen ja osotti muutaman korkean puurakennuksen takana olevaan tiheään metsikköön päin. Kainalossa hänellä oli mytty, joka näytti kääröllepannulta puvulta, ja mitään vastausta Hermanilta odottamatta hän astui mainitulle rakennukselle päin. Herman tuumi hetkisen, mutta sitten hän laskeutui hevosensa selästä ja sitoi sen muutaman tuuhean puun juurelle sekä läksi Erkin perästä.

Tämä oli pysähtynyt vähän matkan päähän rakennuksesta, muutamalle paikalle, jossa tuuheat kuuset hänet kokonaan peittivät kaikkien syrjäisten näkyvistä. Nähdessään Hermanin hän viittoi kiihkeästi kädellään.

"Täällä on tärkeitä tekeillä", kuiskasi hän, "ja aika on kallista. Asia koskee Engelbrektiä ja Ruotsin valtakuntaa ja sinua itseäsi ja lemmittyäsi, Herman. Kaikki riippuu siitä, voittaako vai menettää kuningas nyt kokouksessa. Saat tietää kaikki tuolla luostarissa. Minulla on muassani kaapu ja tunnussana... Ei, ei, elä kysy mitään, jollet sinä tahdo mennä, niin minä menen ... verkot täytyy tuntea perinpohjin voidakseen perin pohjin ne ratkoa. Sitten kerron sinulle kaikki. Rihkamakauppias ei ollut kukaan muu kuin pitkä Maunu. Kirjuri-Martti on täällä... Luostariin kokoutuvat nyt valtakunnan herrat ... tunnussana on: Fransiskus ja pyhä Klaara! — Minä otan Brandin ja vien sen Henriikki Kalusepälle."

Puhuessaan oli Erkki purkanut myttynsä ja heittänyt Hermanin hartioille harmajamunkin viitan. Herman oli hetkisen epätietoinen siitä, mitä hänen tässä oli tekeminen. Tuntui vastenmieliseltä valepuvussa ikään kuin salaa luikahtaa vieraaseen taloon, mutta olihan kysymyksessä vihollisia, Engelbrekt ja isänmaa, ja tämä sai hänet suostumaan.

Pienen kierroksen tehtyään hän pääsi suolle ja kulki sieltä polkua myöten luostarille, johon hänet vastustelematta laskettiin. Hänen onnekseen oli muuan harmajaveli laskettu sisälle juuri hänen edellensä ja hän meni samanne päin kuin tämä; muuten hän luultavasti olisi ilmaissut itsensä sillä, ett'ei tiennyt tämän munkkikokouksen kokouspaikkaa.

Munkki hävisi muutamaan eteläpuolella olevaan rakennukseen. Herman pääsi myöskin helposti sisälle, mutta täällä oli hänen oppaansa päässyt liian paljon edelle. Herman riensi pitkin pitkää käytävää, josta toisia holvikäytäviä läksi sekä oikeaan että vasempaan, mutta munkkia ei näkynyt eikä kuulunut. Kaikki ulospääsyt olivat myöskin suljetut eikä yhtään ääntä kuulunut koko isossa rakennuksessa, niin että vieraaseen apuun turvautumisen toivo näytti turhalta, vaikkapa hätä olisikin pakottanut käyttämään apua ja kysymään tietä. Äänettömyys, epätietoisuus ja levottomuus saivat vihdoin Hermanin uskaltamaan mitä tahansa. Hän meni muutamaan syrjäkäytävään ja päätti kysyä.

Jo nosti hän kätensä kolkuttaakseen pientä ovea, kun hän kuuli toisen oven takanansa avautuvan ja sulkeutuvan, mutta niin hiljaa, että se tuntui pikemmin vastaukselta hänen hartaimpaan toivomukseensa kuin todellisuudelta, koskapa ihmisen aistimet useinkin näyttävät valekuvia siitä, mikä täyttää mielen. Herman käännähti ympäri.

Häntä kohti liikkui keveästi kuin haamu naisolento. Tämän vartalo oli verhottu pitkällä harmaalla viitalla, mutta kasvot olivat paljaina. Hermanin, tuon voimakkaan miehen, täytyi nojautua muuria vasten, — niin valtaavan vaikutuksen teki näiden kasvojen näkeminen häneen. Hän tahtoi juosta esiin, hän tahtoi puhua, mutta sekä jalka että kieli olivat ikään kuin noidutut. Silmä vaan näki ja ikään kuin huumaantui noiden hienojen mutta kalpeiden ja surullisten kasvojen kauniista piirteistä.

Munkinviitta ja hyvin alas vedetty päähine estivät häntä itseä tulemasta tunnetuksi. Tuo ihana ilmiö hävisi äkkiä kuin unelma. Se nosti viittaan kiinnitetyn päähineen päähänsä ja pyörähti kulmasta suureen käytävään, joka kulki halki koko rakennuksen. Melkein kykenemättömänä enää hillitsemään itseänsä syöksähti Herman esiin, mutta haamu katosi eräästä luostarin puutarhaan vievästä ovesta.

"Agnes!" kuiskasi Herman ja ojensi kätensä sitä paikkaa kohti, jossa äsken tuo ihana näky oli näyttäytynyt.

Kannusten kilinä saattoi hänen taas malttamaan mielensä. Hän pani käsivartensa ristiin ryntäillensä, ikään kuin hänelle yht'äkkiä olisi juolahtanut mieleen joku tuuma, ja jäi niin seisomaan.

"Tänne päin, veli", kuuli hän silloin takaansa syrjäkäytävästä sanottavan, "kannuksilla varustetulla munkilla on ainoastaan yksi tie mitä kulkea, ja jos joku sisar on sinut lumonnut, niin lienee kai hän löydettävissä huomenna yhtä hyvin kuin tänäkin päivänä."

Näin sanoen astui puhuja syrjäkäytävän päähän ja pysähtyi muutamalle ovelle, jota hän kolkahutti kolmasti. Herman oli kääntynyt ympäri ja seiso i aivan hänen takanansa. Kun ovi avattiin, menivät he yhdessä kiviportaita myöten alas puutarhaan.

Eteläpuolella luostaria oli kaksi laajaa puutarhaa, jotka ulottuivat aina Mälariin asti, joka tässä laajeni aavaksi seläksi Norrmalmin ja nykyisen Kungsholman välille. Aivan rannalle oli rakennettu pienehkö rakennus kivistä tuuheain puiden suojaan ja tätä kohti, aivan pitkin harvinaisista puista tehdyn siimeksisen pensasaidan vierustaa kulki harmajaveli, joka oli puhutellut Hermania ja jolla oli kannukset, niin kuin hänelläkin, vaikka ne olivat kultaiset. Jouduttuaan pienelle rakennukselle löi kannusjalkamunkki kolmasti oveen ja se avautui. Sen jälkeen hän kuiskasi jotakin avaajan korvaan ja katosi rakennukseen. Herman seiso hetkisen epäröiden. Hän silmäili tuon tuostakin laajan puutarhan kukkaisia ja pientaria ja joka hetki luuli hän saavansa nähdä nunnan hiipivän pitkin pehmeätä nurmikkoja. Vihdoin hän keksikin taas tuon ihanan naisen aivan rannalta ruusupensasten keskeltä istumassa pää käden nojassa ja katselemassa Mälarin välkkyviä laineita. Päähinettä oli hän sen verran kohottanut, että osa kasvoista näkyi. Herman ei voinut kääntää silmiänsä hänestä. Hänet valtasi äkillinen väristys ja hän astui askelen, ikään kuin rientääkseen rannalla haaveksivan luokse.

Mutta samassa hän maltoi mielensä. Hän painoi käden otsalleen ja kohta sen jälkeen hän kääntyi verkalleen rakennusta kohti, johon harmajaveli oli kadonnut ja jossa siis herrainkokouksen piti olla. Hän löi vuorostaan kolmasti oveen ja se avautui. Eräs munkki kurkisti sieltä ja kuiskasi:

"Fransiskus!"

"Pyhä Klaara!" kuiskasi Herman vastaan ja pääsi sisään.

Tuossa pienessä rakennuksessa oli yksi ainoa huone, joka näytti isommalta kuin ulkoa katsoen saattoi luulla. Kattoa kannatti kuusi muurattua pylvästä. Pitkin seiniä oli penkki, jolla istui pelkkiä harmajamunkkeja, äänettämiä, juhlallisia miehiä, jotka Hermaniin vaikuttivat kammottavasti. Ne olivat öisiä varjoja, jotka kylminä ja synkkinä pimittivät auringonsäteen, mikä vielä värähteli hänen sydämessään ihanan, ruusupensaalla vieressä näkemänsä tytönpään muotoisena.

Herman kävi istumaan oikealle ovesta, jossa vielä oli sijaa erään pylvään takana olevalla penkillä. Tuskin hän oli istunut, ennen kuin muuan harmajaveli astui keskelle huonetta ja näytti lukevan läsnäolijat.

"Meitä on neljätoista", sanoi hän sen jälkeen ja ääni tiesi vanhanpuoleista miestä, "kaksi on poissa, mutta me voimme kuitenkin luottaa heihin. Alkakaamme siis, veljet ja Ruotsin miehet. Ei, ei, veli", lisäsi hän kiihkeästi kääntyen erääseen munkkiin, joka oli nostanut päähineensä ja paljastanut Ture Turenpojan (Bjelke) kasvot, "ei, ei ... me läsnäolijat tunnemme kaikki toisemme ja meidän täytyy olla hyvin varovaisia; ikkunoilla ja seinillä saattaa olla sekä silmät että korvat ... pysykäämme sen tähden peitetyinä!"

"Kaikki tiedätte, mikä meidät on saanut koolle", jatkoi hän sen jälkeen hiljaa, melkein kuiskaten, "kuninkaan tulo näet ja pakko hakea itsellemme suojaa sitä vihollista vastaan, joka uhkaa meitä yhtä paljon kuin armollista kuningasta. Sopimuksemme mukaan kehotan teitä lausumaan, mitä kukin tarkoin harkittuansa pitää meille parhaana ja hyödyllisimpänä."

Vanhus, jonka Herman käynnistä ja liikkeistä oli tuntevinaan siksi, joka oli kulkenut tien poikki hänen ohitsensa P. Yrjänän hospitaalista, peräytyi mukavaan nojatuoliin, joka oli vähän keskempänä lattiaa vastapäätä ovea.

Hilliten ääntänsä, mutta noudattamatta yhtä suurta varovaisuutta kuin nojatuolissa istuva mies, alkoi silloin toinen harmajaveli nousten penkiltään, astuen keskemälle ja nojautuen muutama pylvääseen.

"Paljon olen", sanoi hän, "arvoisain herrain palattua Halmstadista ja vielä enemmän nyt toisena helluntaipäivänä Upsalassa pidetyn kokouksen jälkeen miettinyt nykyisiä olojamme ja minusta on selvää, että jos kohta valtakunnan herrat ovat saaneetkin kärsiä paljon pahaa Eerikki kuninkaalta, niin on meillä enemmän odotettavissa Ruotsin talonpojilta ja heidän päälliköltään, Engelbrekt Engelbrektinpojilta, joka nyt samalla istuu rinnallamme neuvostossa ja jo vuoden päivät on pitänyt Ruotsinmaan hallitusohjia käsissään. Parempi mielestäni on kärsiä ja sietää pahaa herramme ja kuninkaamme vallan alaisina, kuin talonpoikaishallituksen alaisina, joka ei anna mitään arvoa valtakunnan herroille. Sen tähden olen sitä mieltä, että meidän on ennen kaikkea koetettava pelastaa kuningas ja sitten toimitettava Engelbrekt tieltä pois."

"Kaksi seikkaa tuossa mainitset, veli Pentti", virkkoi toinen, "joista kumpikin on vaikea ja vaatii suurta älyä ja yksimielisyyttä. Jälkimmäinen näyttää minusta kuitenkin vaikeammalta kuin edellinen. Kuningasta vastaan nostetun oikeudenkäynnin päätöksen voinee jo edeltäpäin arvata, jos kohta joitakuita myönnytyksiä täytyneekin tehdä, joihin minä kehotan, juuri sen tähden että me itse nyt, Jumala paratkoon, tarvitsemme voimakasta kuninkaanvaltaa Engelbrektiä vastaan. Että taas tuo mies on toimitettava tieltä pois, siitä olemme yhtä mieltä. Mutta tämä on tehtävä niin, ett'ei hänellä enää vast'edes ole halua esiintyä valtakunnan herrain joukossa. Minusta ei näytä uskomattomalta, että saamme tuon kunnan vuoritulallisen valtakunnan marskiksi, ja silloin on viimeinen hämmennys yhtä paha kuin ensimmäinenkin!"

Suuttumuksen hälinää kuului istuvain harmajaveljien penkiltä näiden sanain johdosta ja useat hypähtivät pystyyn harmiansa sanoin ilmaistakseen, mutta nojatuolissa istuva vanhus viittasi kädellään ja he istuutuivat jälleen.

"Te vahvistatte sanani tosiksi", jatkoi puhuja ja katsoi ympärilleen, "sillä mielestäni osotatte koettavanne kaikin voimin estää moista tapahtumasta. Kyllin kauvan on valtakunnan etevimpiin sukuihin kuuluvien herrain täytynyt nöyrytyä tuon pöyhkeän vuoritulallisen edessä. Tosin en luule kuninkaan omaan nojaansa jätettynä valitsevan tätä miestä drotsin- tai marskinvirkaan, mutta saattaisi kyllä käydä niin, että hän sallii olojen ja tuon miehen monien ystäväin vaikuttaa itseensä, taikka myöskin, että hän valitsee jonkun näistä, joka seikka olisi yhtä paha. Minusta näyttää sen tähden olevan asiallemme sangen tärkeätä, että jo nyt sovimme siitä, ketkä näihin virkoihin haluamme."

"Se on minunkin mielipiteeni", sanoi nyt nuorekas ääni, josta Herman tunsikin Ture Turenpojan, "ja tuskinpa lienemme erimielisiä niistä miehistä, joiden tulee joutua näihin virkoihin. Minä arvelen ette te, Krister Niilonpoika vanhus, olette itseoikeutettu drotsinvirkaan ja marskiksi tahdon..."

"Göksholman herran, Pentti Steninpojan", virkahti pari ääntä yhdellä kertaa.

"Niin kyllä, Pentti Steninpojan", jatkoi Ture herra, "hän on vakava mies ja kannattaa aatelistaa sydämensä pohjasta. Mikäli tiedän, on hänellä myöskin yksityistä syytä olla tyytymätön nousukkaaseen ... tarkoitan Örebron linnan menettämistä ja sen lisäksi vielä sitä, että Engelbrekt on vangituttanut muutaman hänen palvelijansa tämän ollessa Pentti herran asioilla. Jos nyt olen lausunut yleisen mielipiteen, niin ovat molemmat nämä herrat saapuvilla ja voivat ilmituoda ajatuksensa tästä asiasta."

Ritarin sanat synnyttivät yleisen äänettömyyden, joka todisti, että läsnäolijat tosiaankin pitivät molempia mainittuja puheenalaisiin virkoihin sopivina, ja nojatuolissa istuva vanhus ja se, joka oli puhunut heti hänen jälkeensä, nousivat ja astuivat keskelle huonetta.

Edellinen nyökäytteli päätänsä joka taholle ja kuiskaili tuskin kuultavasti:

"Kiitos, ystävät, voitte luottaa minuun!"

Mutta toinen, herra Pentti Steninpoika, katseli ylpeästi ympärillensä ja näytti kernaasti sallivan, että päähine sitä tehdessä vähäsen laskeutui taaksepäin.

"Minuunkin saatte luottaa, hyvät herrat! Mutta jos mieli saada tämä päätöksemme toteutumaan — ja vasta silloin, siitä voitte olla varmat, voidaan todenteolla nostaa oikeudenkäynti kansankiihottajaa vastaan ja hänet langettaa — jos mieli saada päätöksemme toteutumaan, niin tuumikaamme myöskin, miten sen panemme toimeen. Ensiksikin, kuka puhuttelee kuningasta ... minä en tietysti voi eikä myöskään sukulaiseni, Krister herra!"

Ritari silmäili ympärilleen. Muuan horjuva haamu nousi toisesta nojatuolista, vähän sen tuolin takapuolelta, jossa Krister Niilonpoika istui.

"Jalot herrat", kuului heikko, vapiseva ääni sanovan. "Minä luulen voivani vaikuttaa jotakin tässä asiassa, minä ja veljeni, Linköpingin Knuutti piispa. Tosin kyllä hänen armonsä, Eerikki kuningas, ehkä mieluummin tahtoisii olla kuulematta minun sanojani, sen jälkeen kuin hän pakottamalla pakotti minun ja virkaveljeni kirjoittamaan kirjeen paaville perintövaltakunnasta[21] ja arvoisasta isästä, arkkipiispa Olavista, jonka kirjeen, jos muistatte, me Köpenhaminasta palattuamme kumosimme uudella kirjeellä. Mutta kun nyt kuningas yhtä vähän saattanee luottaa arvoisaan isään, herra arkkipiispaan, kuin veljeeni Tuomas piispaankin, niin luulisipa hänen sentään kuuntelevan Knuutti piispan ja minun neuvojani."

"Kiitos, hurskas isä, Sigge piispa", sanoi Pentti Steninpoika ja kumarsi vanhalle, ruumiiltaan heikolle piispalle. "En ollenkaan epäile teidän ja setäni, Knuutti piispan, voivan vaikuttaa kuninkaaseen."

"Mutta tepä unhotatte", virkahti ritari Ture Turenpoika, "että myöskin arvoisa isä, Linköpingin Knuutti piispa, on ottanut vastaan linnan ja läänin talonpoikaispäälliköltä."

"Takaa ajavaa sutta väistää mielellään", kuului piispan vieno ääni vastaavan. "Parempi on ottaa oksa, joka suden tiellä taittuu, kuin jättäytyä sen revittäväksi."

Nyt nousi Krister herran toiselta puolen mies, joka oli päätänsä lyhempi muita, mutta joka kumarsi sitä syvempään sadakseen sananvuoroa. Krister herra nyökäytti päätänsä ja mies astui esiin kookkaan Pentti ritarin eteen, joka vielä seisoi patsaan vieressä.

"Ei ole viisasta minun", sanoi hän, "joka nyt olen hyljännyt maailman ja heittäytynyt pyhän Fransiskuksen syliin, ryhtyä maallisiin asioihin, mutta kun paljon kokeneena voin olla kunnan miehille hyödyksi, tarjoan empimättä apuni ja antaun sitten veljeskunnassani kaksinkertaisten rangaistusten alaiseksi omaatuntoani puhdistakseni."

Herman säpsähti munkin sanat kuultuaan, ikään kuin häntä olisi kylkeen pistetty. Hän nousi seisomaan ja kurottihe esiin patsaan takaa voidakseen paremmin tarkastaa puhujaa. Kun hän sitten taas istuutui, näytti koko hänen ruumiinsa vapisevan. Lähimmät valepukuisista herroista näkivät, minkä kiivaan mielenliikutuksen munkin esiytyminen synnytti, mutta he pitivät luultavasti sitä varsin luonnollisena, vaikka he erehtyivät sen laadusta ja surkuttelivat luullun veljensä kovin suurta hermoarkuutta.

"En ollenkaan epäile", jatkoi munkki, "arvoisain piispain ja toisten korkeiden herrain paljon vaikuttavan sekä meidän kaikkien armolliseen herraamme, kuninkaaseen, että myöskin ylimalkaan niihin asioihin, jotka lähenevässä kokouksessa joutuvat ratkaistaviksi, mutta kuitenkin minusta näyttää tärkeältä otaksua ... ainoastaan otaksua, että tuumanne voi rauveta tyhjiin, ja miettiä mitä silloin olisi tehtävä. Engelbrektillä on monta mahtavaa ystävää valtakunnan ylhäisintenkkin miesten joukossa... Minun ymmärrykseni mukaan ei valtakunta koskaan pääse tästä miehestä, jollei hän istu syvällä Kärnan-tornin komerossa täällä Tukholman linnassa taikka myöskin — mikä ehkä olisi paljoa parempi — lepää turpeen alla. Vai ettekö ole tulleet ajatelleeksi, jalot herrat, että tämä mies voipi

kädenviittauksella tehdä tyhjäksi kaikki, mitä ikänä te päätättekin ja mitä kuningas sanoo ja tekee... Ei, jalot herrat ja aatelismiehet, nouskaa ratsaille ja ottakaa Engelbrekt säilyyn ... tehkää uskalias teko ja teillä on valta! Sellaista on tehty ennenkin sekä tässä valtakunnassa että muualla maailmassa!"

Munkin puhe sai kaikki vaikenemaan; ei kättä liikutettu, ei henkäystä kuulunut. Kaikki istuivat mykkinä ja tuijottivat eteensä taikka tuohon uskaliaaseen munkkiin. Kenties oli tämä lausunut julki monen läsnäolevan sisimmän ajatuksen, vaikka ei kukaan uskaltanut sitä ääneen lausua, varsinkin kun näytti olevan varmaa toivoa tarkoituksen saavuttamisesta toista tietä.

Tämän haudanhiljaisuuden keskeytti yht'äkkiä kolme lyömää ovelle. Muuan sisällöolijoista riensi heti avaamaan ja kynnykselle ilmautui nunna. Tämä meni suoraan Krister Niilonpojan luo ja kuiskasi jotakin hänen korvaansa. Toiset herrat kokoutuivat heidän ympärilleen, niin että Hermanin oli mahdotonta kuulla sanaakaan siitä, mitä puhuttiin. Mutta hän näki herrain kiihkeästi kuiskailevan toisilleen ja joutuneen sangen levottomiksi, ikään kuin jotakin aivan odottamatonta olisi tapahtunut. Kohta sen jälkeen siirrettiin nojatuolit syrjään ja tuo pieni munkki nosti paria lattiakiveä, jotka olivat kiinnitetyt rautaiseen luukkuun.[22] Nunna oli tuonut useita vahakynttilöitä, jotka sytytettiin, ja herrat katosivat toinen toisensa jälkeen kuin varjot lattianaukosta. Viimeksi laskeutui siitä munkkikin, jonka jälkeen nunna sulki aukon ja riensi pois. Herman kavahti pystyyn penkiltä, mieli kovin kuohuissaan siitä mitä oli kuullut. Tosin hän tiesi, ett'ei monikaan noista ylhäisistä herroista hyvin silmin katsellut Engelbrektiä, mutta ei hän koskaan ollut voinut kuvitella heidän semmoisia lauseita laskettelevan puhuessaan miehestä, joka joka hetki oli altis uhraamaan henkensä vaikkapa heidänkin puolestaan. Hän kärsi katkerammin ajatellessaan herrain sokeutta ja heidän kamalia salahankkeitaan, kuin olisi kärsinyt, jos hänen vapiseva sydämensä olisi kiskottu ruumiista ja heitetty äsken kadonneiden jalkain tallattavaksi. Hän muisteli aivan tarkalleen kaikki mitä oli kuullut ja mietti, mitä hänen oli tehtävä, mutta mielikarvaus kumosi jokaisen suunnitelman ja ajoi hänet uutta miettimään. Näin hän käveli edes takaisin omien ajatuksiensa raadeltavana.

Iltarukoukseen kutsuvan luostarinkellon ääni sai hänet kiihkeästä kävelystään pysähtymään. Hän nosti päätänsä. Toisella sivuseinällä, muutaman patsaan takana riippui ristiinnaulitunkuva. Hän riensi sen luo ja lankesi polvilleen sekä rukoi hartaan rukouksen Engelbrektin ja Ruotsin valtakunnan puolesta. Kun kellon ääni raukeni avaruuteen, hän nousi pystyyn. Nyt hän oli levollisempi ja päätti lähteä pois tuosta pienestä rakennuksesta ja koko luostarista.

Silloin hän kuuli läheneviä varovaisia askelia, ja kun hän katsoi taaksensa, alkoivat lattiakivet, jotka olivat luukulla, kohota. Hän rupesi tarkkaamaan ja vetäytyi huoneen lähimpään nurkkaan, jossa jo alkoi olla hämärä ja josta siis nousija luultavasti ei tulisi erottamaan hänen harmaata munkinpukuaan. Hän oli tuskin asettunut piilopaikkaansa, kun luukusta kohosi tuon pienen munkin pää.

Munkki katseli varovasti ympärilleen ja läheni sitten ovea mennäkseen puutarhaan. Mutta juuri ovelle tuli häntä vastaan haamu, jota Herman nurkastaan ei heti voinut erottaa, mutta joka ehdittyään laitimaisten patsaitten ohitse ja jouduttuaan näköisämmälle paikalle sai veren hänen suonissaan jähmettymään.

Se oli ruusupensaas luona haaveilija, se oli Agnes.

"Kas tässä, arvoisa neiti", sanoi munkki sammaltavalla äänellä, "kas tässä se tie, joka viepi rakkauteen. Ylistetty olkoon pyhä Fransiskus, joka on teitä johdattanut luottamaan minuun ... saatte nähdä, millä ilolla olen rientänyt toteuttamaan toiveitanne."

"Kirje ... kirje!" huudahti Agnes malttamattomasti ja hänen marmorivalkeat poskensa kävivät heleän punaisiksi.

"Tässä on", vastasi munkki ottaen viittansa alta sinetillä suljetun kirjeen, "hän odottaa Kedjeskärissä..."

Agnes avasi kirjeen ja luki sen. Sekä hän että munkki seisovat selin oveen, jonka tähden ei kumpikaan huomannut mustaa haamua, joka oli lähestynyt rakennusta ja jo seisoi toinen jalka kynnyksellä. Mies, joka oli kuullut heidän puhelunsa, tahtoi kuitenkin jostakin syystä yhä edelleenkin jäädä huomaamatta. Hän peräytyi sukkelasti ovelta.

"Pyhä Jumalan äiti!" huudahti Agnes luettuansa kirjeen ja painettuansa sen sydämelleen, "neuvo minua, sano minulle, anna minulle merkki taivaastasi... Sydämeni on hänen aina ja iäti, mutta salateitkö hänen on minut omaksensa saatava... Onko se tie, joka vie hänen luoksensa, sellainen, että sinä sen hyväksyt...! Taistelu ei saata poskiani kalpenemaan, mutta pimeät salatiet pelottavat sydäntäni..."

"Elkää viivytkö, arvoisa neiti", kiirehti munkki, "aika rientää ja matkanne on pitkä. Jos tahdotte, ett'ei teitä huomata, niin teidän täytyy lähteä, ennen kuin se aika on kulunut, jonka maanalainen

käytävä on minun hallussani. Muistakaa kuitenkin, että minä ennen epään kuin kehotan, ja Jumala ja pyhä Fransiskus suokoot minulle anteeksi, jos hyvä sydämeni on minut vietellyt liian auliisti suostumaan nuorukaisen pyyntöön... Mutta jos te olisitte nähnyt hänen ilonsa kuullessaan teidän olevan elossa ja hänen surunsa, kun sitten kerroin päättäneenne pukeutua huntuun ja ruveta nunnaksi jäädäkseenne ainaiseksi tähän nunnaluostariin, niin ette olisi raskinut hetkeäkään viivyttää häneltä ettekä itseltänne jälleen-näkemisen iloa."

Munkin puhuessa Agnes oli polvistunut neitsyt Maarian kuvan eteen. Hän rukoili lyhyen rukouksen, ja kun hän nousi, leimahteli päättävyyden liekki hänen suurista säkenöivistä silmistään.

"Herman, Herman", sanoi hän ja liitti kätensä ristiin vielä Maariankuvan edessä seisoen, "elkөөn koskaan rakkautesi minuun kylmetkö siitä, että nyt noudatan sydämesi rukousta..."

Kuului rasahdus semmoinen kuin miekkaa tupesta temmattaessa, ja kun Agnes nosti päätänsä, näki hän Hermanin kookkaan vartalon rientämässä munkkia kohti.

"Pitipähän sittenkin säiläni särpiä mustaa vertasi, kavala petturi!" huudahti hän syösten esiin ja tavoittaen miekallaan munkkia.

Tämä joka seiso i muutaman patsaan vieressä, oli aluksi kokonaan tyrmistyt Herman Bermanin äkillisestä ilmestymisestä, mutta toipui parahiksi sen verran hämmästyksestään, että voi hypätä syrjään ja sai siten väistetyksi tuon surmaavan iskun.

"Armoa, armoa, jalo Herman Berman", ähkyi munkki patsaan takana, "minä olen nyt pyhän Fransiskuksen veljeskunnan jäsen ja sinä saatat itsesi kirkon kovimman rangaistustuomion alaiseksi, jos kosket kädelläsi minuun..."

"Niin totta kuin elän", vastasi Herman, "et täältä hengissä pääse, vaikkapa verhoisit kurjan ruumiisi päenkel i Mikaelin viittaaan."

Aseman toivottomuus kasvatti miehen voimat tavattomiksi. Hän juoksi patsaalta toiselle ja pääsi siten aivan sen luokse, joka oli luukkua lähinnä. Mutta Hermankin oli samassa tuokiossa hänen sivullaan ja älyten munkin aikovan paeta luukusta hän koetti jalallaan sulkea tämän, koko ajan kuitenkin pitäen munkkia silmällä. Munkki oli silloin pakenevinaan puutarhaan päin, mutta tuskin oli hän sillä teollaan houkutelut Hermanin luukulta, ennen kuin hän nuolen nopeudella pyörähti laitimaisen patsaan ympäri ja riensi takaisin. Verrattoman ketterästi ja notkeasti ponnahti hän yhdellä hyppäyksellä patsaalta luukkuun. Herman juoksi esiin ja iski miekallaan munkkia kylkeen juuri tämän soluessa alas aukkoon.

Herman oli jo laskeutumaisillaan alas täyttääkseen verituomionsa, kun joku tarttui hänen käteensä ja veti hänet pois. Se oli Agnes, joka ensimmäisestä hämmästyksestä toinnuttuaan oli väkisinkin rohkaissut mielensä.

"Herman, Herman", huudahti hän, "jätä tuo kurja Jumalan tai lain tuomittavaksi ... sinä et saa tahrata käsiäsi hänen verellään..."

"Sano minulle", jatkoi hän, sitten kuin Herman oli ottanut häntä käsistä ja saattanut hänet ovelle, jossa auringonvalo koko loistollaan pääsi lankeamaan noille tavattoman kauniille kasvoille, "sano minulle, onko tämä, mikä nyt tässä silmäini edessä on tapahtunut, onko se unta, vai onko se käsi, jota pitelen, todellakin Hermanin käsi... Onpa tosiaankin Jumalan äiti vielä kerran lähettänyt sinut minua suojelemaan!"

"Jumalalle ja hänen pyhimyksilleen", keskeytti Herman, "olkoon ikuinen kiitos, kun johdattivat askeleeni tähän puutarhataloon... Kaikkein vähimmin odotin tapaavani täällä sinut, Agnes, vaikk'ei päivääkään ole kulunut, jona ei kuvasi olisi ollut mielessäni antamassa voimia taistelussa ja kehottamassa vakavuuteen elämässä... Mutta minä puhun sopimattomia ... minä..."

"Ah et, sinä et puhu sopimattomia, puhu arastelematta, mitä sydämesi kāskee puhumaan... Täällä ei voi tapahtua mitään, jota ei Jumalan äiti voi nähdä ja kuulla." Hän laski näin sanoen kätensä Hermanin sydämelle ja hänen silmiinsä herahti kyynel todistamaan tunteiden kuohua. "Sinä aioit puhua rakkaudestamme ja sinun lupauksesi sitoo kieltäsi ... näetkö, minä arvaan ajatuksesi..."

Herman pusersi hänen kättänsä.

"Niin, niin", sanoi hän, "totta puhut, Agnes, mistäpä muusta puhuisin kuin rakkaudestani, mutta ei koskaan ... ei koskaan, Agnes, tahdo Herman Berman ottaa morsiantaan varkain... Miekka kädessä, väkivallalla, jos niin vaaditaan, voisin sen tehdä, mutta isällesi antamani lupaus sitoo sekä käteni että kieleni... Katso sen tähden, Agnes ... sen tähden meidän täytyy yhtyä vaan erotaksemme... Minä toistan mitä sanoin, kun viimeksi näimme toisemme Vesteråsin linnan ritarisalissa ... te olette minulle oleva

pyhä unelma, suloinen tunne siitä mitä hyvä Jumala on antanut miehelle onnellisuudeksi ja mielenrauhaksi ... mutta ette mitään sen enempää. Kuitenkaan ei mies aina voi tunteitaan hallita... Meidän täytyy sen tähden erota, Agnes! Rukoile Hermanin puolesta Jumalan äitiä ja pyhimyksiä ... tuolla ylhäällä taivaan valtakunnassa, jossa ei mitään kreivinkruunuja ole loistamassa, siellä on varmaan ankara isäsi liittävä kätemme yhteen."

Agnes nojasi päänsä Hermanin rintaa vasten, ikään kuin olisi tahtonut kuunnella hänen sydämensä tykkimistä tai hakea voimaa tynnyttämään oman sydämensä kalvavaa levottomuutta. Kuumeentapaisella kiireellä hän sen jälkeen tarttui Hermanin käteen ja katsoi häntä silmiin.

"Jos niin on käyvä, Herman", virkahti hän kiihkeästi, "niin kuule, Jumalan äiti, valani ... sinut tahdon puhtaana ja vapaana kohdata Jumalan äidin asunnossa, vaikkapa tuhannesti kuolisin!"

"Agnes, Agnes", keskeytti Herman, "voitko toistaa nuo sanasi isäsi kuullen?"

"Isäni ... kyllä, kyllä, koko maailman kuullen tahdon ne toistaa."

"Isäsi oli minun isäni ja äitini ystävä", jatkoi Herman juhlallisesti, "en elämässäni tahdo tuottaa surua isäni ja äitini hyväntekijälle, ja he saivat ainoastaan ... maistaa maailman katkeruutta..."

"Kuitenkin pysyn sanassani ... en olisi isäni tytär, jos uskollisuuteni horjuisi, vaikkapa ei ihmiskorva ole kuullutkaan valaani."

"Mutta isäsihän on luvannut sinut nuorelle Maunu Pentinpojalle... Hänenkin täytyy pitää lupauksensa!"

"Luostarin pyhää rauhaa hän ei kuitenkaan ole rikkova!"

"Agnes!"

"Sen lupauksen olen tehnyt, että jollen tässä maailmassa saa sinun rinnallasi vaelttaa, niin on vaellukseni käyvä luostarin kammiosta luostarin kirkon hautaan."

Omituinen kahina, aivan kuin vihuri olisi ravistanut tuuheinta oven edustalla kasvavista puista, kuului kreivintyttären lausuttua nämä rohkeat sanansa. Mutta sitä eivät hän eikä Herman huomanneet. He seisoivat äänettöminä, toisiansa katselemaan vajonneina, elävänä pyhäkkönä seinällä olevan Jumalan äidin kuvan edessä.

"Agnes ... Agnes", kuului silloin ääni huutavan kaukaa.

Molemmat nuoret heräsivät unelmastaan.

"Sinua huudetaan, Agnes!"

"Se on Kaarlo Orminpojan tytär..."

Hän puristi vielä kerran tuota rakasta kättä ja katsoi luottavaisesti Hermania silmiin.

"Jumala ja Jumalan äiti suojelkoot sekä minua että sinua", kuiskasi hän, "joskaan emme koskaan enää saane nähdä toisiamme tässä maailmassa!"

Agnes vaipui hänen rinnoilleen ja Herman sulki hänet syliinsä.

"Kuulkoon Jumala rukouksesi!" kuiskasi hän.

Mutta taas huudettiin arvoisan neidin nimeä ja herra Kaarlo Orminpojan tyttären joutuisat askelet lähenivät.

Agnes säpsähti ja riensi ulos. Vielä kynnyksellä hän kääntyi ja loi pitkän, paljon sisältävän katseen Hermaniin.

Sen jälkeen hän katosi.

Herman lankesi polvilleen pyhän neitsyen kuvan eteen ja rukoili kauvan ja hartaasti. Sitten hänkin läksi tuosta pienestä rakennuksesta ja astui vakavin askelin luostariin päin.

Mutta tuuheiden lehmuksien varjosta astui Hannu kreivi esiin. Hänen kasvonsa olivat kalpeat ja katse oli sameana kyynelistä. Hän kohotti ristiin liitetyt kätensä taivasta kohti ja rukoili, vuoroonsa hänkin.

IIT.

Drotsi ja Marski.

Engelbrekt oli saapunut luostariin yhdessä Tuomas piispan kanssa. Tämän seikan se päänunna oli muutamalla uskotulla sisarella ilmoittanut kokoutuneille herroille ja tämä se oli ollut syynä heidän häviämiseensä. Arkkipiispa Olavi, joka oli koko iltapäivän yhdessä kanslerinsa kanssa työskennellyt muutamassa luostarinsaleista, oli herrain tultua ehdottamat, että he vaihtaisivat tämän helteisen huoneen avonaisempaan ja raittiimpaan puutarhasaliin, ja kun Birgitta sisar turhaan oli tehnyt niin monta vastaväitettä, kuin oli voinut, mutta ei uskaltanut loukata koko ruotsalaisen kirkkoprovinsin mahtavaa päämiestä, kiiruhti hän lähettämään tuon uskotun luostarisisaren herrain luokse, niin kuin on kerrottu.

Muuan kirje, jonka arkkipiispa samana päivänä oli saanut arkkipiispa Pietari Lyckeltä Lundista ja jossa varmana asiana mainittiin, ett'ei kuningas tulisikaan Tukholmaan määrätyksi ajaksi, viivytti kuitenkin herroja kotvan aikaa, niin että sekä harmajamunkit että myöskin Herman ja Agnes ennättivät poistua mainitusta puutarhahuoneesta.

Tultuaan alas puutarhaan kohtasi Herman juuri portailla Engelbrektin ja molemmat papit. Herman oli jo silloin riisunut yltään munkinviitan, niin ett'ei siitä tullut mitään puhetta. Kerrottuaan asiansa arkkipiispa Olaville ja jätettyään hänelle Tuomas piispan kirjeen hän erosi herroista, jotka kulkivat edelleen puutarhahuonetta kohti. Tuo puitten varjostama huone tuntui kuitenkin niin pimeältä ja illan tuulet henkäilivät niin lauhkeasti Mälärilta päin, että herrat pitivät hauskempana puutarhassa kävellen tuumia asiaa, jota varten he nyt olivat koolla.

Arkkipiispan päivällä saama tieto muutti kuitenkin muutamalta puolen melkoisesti asiain tilaa eikä Engelbrektin kiireellinen kulku Örebrosta näyttänyt sen tähden olleen niin kovin tarpeellinen. Asian varmentamiselle saattoi kuitenkin ylimalkaan olla parempi, että oli hyvää aikaa, eikä sen tähden ollut syytä katua matkan kiirehtimistä, varsinkin kun voi otaksua, että lukuisat jo saapuneet tanskalaiset ja norjalaiset papit ja herrat saattoivat vaikuttaa joidenkuiden ruotsalaisten herrain mielipiteisiin. Näistä, kuningasta vastaan nostetun oikeudenkäynnin tuloksista ja niistä miehistä, joiden voi odottaa puolustavan ruotsalaisten etuja, puhuivat nuo kolme herraa paljon ja kauvan ja kaikki olivat yhtä mieltä siitä, että oli kaikin tavoin koetettava hankkia kannattajia Upsalan kokouksen päätökselle. Mutta siinä erosi näiden miesten puhe suuresti ja oleellisesti niiden puheesta, jotka vähää ennen olivat pitäneet kokousta puutarhasalissa, että edellisten puheiden ja keskustelujen lähtökohtana ja päämääränä oli Ruotsin valtakunta, jota vastoin jälkimmäiset keskustelivat vaan omista yksityisistä eduistaan.

Esiytyipä Engelbrekt missä tahansa, aina ohjasi hän ajatukset Ruotsin valtakuntaan ja saattoi sitä muistamaan; itse puolestaan hän oli ruotsalaisen tosiuskollisuuden ja tositoiminnan jaloimpana ja parhaimpana ilmauksena. Missä hän oli, siellä oli Ruotsin kansalla paras edusmiehensä, ja se hän oli, ei muuta, ja pysyikin juuri sinä. Mutta siinä olikin hänen salainen voimansa, ja sen tähden hän olikin puolueista riippumaton.

Täysin kehittyneitä puolueita, jommoisia tapaamme Engelbrektin lähimpinä jälkiaikoina, ei tosin ollut, mutta niiden juuret kehittyivät jo nyt. Oikeastaan oli herrainkokous, jonka Engelbrektin tulo oli hajottanut, alkuna sille puolueelle, joka sitten koko uniooniajan osottautui niin mahtavaksi. Tälle vastapainoksi oli toinenkin puolue tekeillä, mutta se oli hiljaisempi ja vähemmän huomattava olojen pakosta eikä minkään omatekoisen salaperäisyyden takia. Tämän sieluna oli tuo nuori, rikas, sivistynyt, nautinnonhimoinen Kaarlo Knuutinpoika (Bonde), samoin kuin Krister Niilonpoika (Vaasa) oli edellisen. Kaarlo Knuutinpoika ja hänen ystävänsä olivat ikään kuin Engelbrektin ja Krister Niilonpojan keskivälillä, taipuen Engelbrektin satunnaisen ylivoiman alle, mutta valmiina milloin hyvänsä itse anastamaan hänen valtansa. Oli tavallaan onni onnettomuudessa, että Krister Niilonpoika yhtyi kuninkaaseen, sillä juuri se seikka pakotti Kaarlo Knuutinpojan nojautumaan Ruotsin kansaan.

Kaikki oli kuitenkin vielä aivan alkeillaan eikä kumpikaan puolue ollut koskenutkaan kansanvaltaan ja kansantahtoon, jotka tuskin aavistivat puolueita olevankaan. Kaksi tuulta kohtasi toisensa ulapalla hiukkasen sen pintaa kulkiessaan röyheltäen, mutta syviä aaltoja hallitseva valtikka oli toisissa käsissä.

Noiden kolmen miehen erottua toisistaan ja Engelbrektin ratsastettua kaupunkiin, jossa hän meni majaillemaan vanhan ystävänsä Henriikki Kalusepän luokse, keskusteli Tuomas piispa, joka asui dominikaani- eli mustamunkkiluostarissa, kauvan aikaa Hermanin kanssa. Tämä oli mennyt sinne ja odottanut, kunnes piispa tuli. Ainoana nähtävänä tuloksena heidän keskustelustaan oli, että piispa seuraavana päivänä kävi sekä veljesluostarissa Kedjeskärillä että sisarluostarissa Norrmalmilla. Piispa tiedusteli niissä terveydentilaa ja tahtoi tarkkaa tietoa, oliko siellä ketään sairasta. Kummastakin

luostarista hän sai kieltävän vastauksen, mutta hänen tarkastava silmänsä huomasi kuitenkin, että Birgitta sisar vaaleni. Vaikea on sentään sanoa, kävikö hän täällä saadakseen varmemmat tiedot siitä, mitä hän yöllä Hermanin kanssa keskustellessaan oli saanut kuulla, vai aikoiko hän vetää asian oikeuteen. Se vaan on varmaa, että jos hän tätä oli aikonut, niin hänet siitä sai luopumaan asian epävarmuus, koskapa silloisissa oloissa oli mahdotonta saada väitöstään todistetuksi.

Sillä välin loppui heinäkuu eikä vielä syyskuun viimeisenä päivänä ollut kuningas saapunut. Puolueet saivat siten runsaasti aikaa koetellakseen voimiaan ja hankkiakseen kannattajia, vaikk'ei käykään kieltäminen, että herrainpuolue menetti paljon kuninkaan viipymisen takia. Olipa sen jäsenien vielä lisäksi yhtyminen muihin hyvinkin tärkeissä asioissa. Niinpä laadittiin Norrmalmilla sunnuntaina elokuun 7 päivänä asiakirja, jossa läsnäolevat tanskalaiset ja norjalaiset herrat sitoutuivat rehellisinä miehinä pitämään huolta Halmstadin pakkosopimuksen noudattamisesta, vaikk'ei kuningas tulisikaan. Sitä paitsi allekirjoitti koko joukko tämän puolueen miehiä pari päivää sen jälkeen eli elokuun 11 päivänä Långholmalla kirjelmän, jolla he yhtyivät tuohon tärkeään Upsalan päätökseen. Engelbrekt sai siellä ilokseen nähdä ylhäisinten niistä, jotka siihen saakka olivat häntä vältelleet, kirjoittavan nimensä kirjelmän alle. Vanha Krister Niilonpoika oli siellä ja myöskin herra Kaarlo Knuutinpoika (Bonde). Kaikkiaan kirjoitettiin 37 nimeä tämän asiakirjan alle. Kätensä taivasta kohti nostaen vannoiivat kaikki läsnäolijat pyhän valan "hengellään ja omaisuudellaan puolustavansa valtakunnan vapautta eikä koskaan enää tottelevansa Eerikki kuningasta, jollei hän tahtonut hallita lain mukaan; siltä joka uskaltaisi vastustaa, he vannoiivat tuhoavansa hengen, kunnian ja omaisuuden ja tuomitsevansa hänet kuin petturin ainakin."

Taas oli kansanvalta, taas oli ruotsalaisuus voittanut voiton Engelbrektin ja niiden isänmaanystävään toimesta, jotka olivat häneen yhtyneet ja oppineet häntä rakastamaan yhä enemmän kuta paremmin he oppivat häntä tuntemaan. Niistä olivat etusijassa Tuomas piispa ja Uplannin jalo laamanni Niilo Kustavinpoika. Engelbrektin valta näytti kiistämättömältä ja asiain silloinen tila oli omiansa sitä vahvistamaan.

Mutta tästä kävivät salaiset viholliset yhä katkerammiksi ja lakkaamatta he olivat toimessa onnistuakseen lopulta soukentamaan tuon uskaliaan tunturikotkan siivet. Tuimimman vihan vallassa oli luonnollisesti Pentti Steninpoika, jonka yksityinen asema pääasiallisesti riippui Engelbrektin asemasta. Hänen puoleltaan muuttui sen tähden taistelu kohta taisteluksi elämän ja kuoleman uhalla. Joka päivä oppi hän yhä paremmin tukahuttamaan ne omantunnon äänet, jotka kohosivat häntä petoksesta syyttämään.

Me tiedämme jo, että Örebron linna kauvan aikaa oli ollut Pentti ritarin ajatuksissa, mutta tämä linna oli nyt Engelbrektin hallussa. Senkin tiedämme, että hän, puuhaamalla poikaansa naimisiin rikkaan Ewerstenin kreivin tyttären kanssa, toivoi pelastuvansa siitä pälkähästä, johon hän, samoin kuin moni muu Ruotsin sen aikuisista herrasmiehistä, oli joutunut komeilemalla liiaksi ja useimmiten ulkomaalaisten tapaan. Mutta kreivintyttärenkin oli tuon saman Engelbrektin kasvattipoika tempaamaisillaan hänen käsistään. Hannu kreivi ei tosin ollut yrittänyt perua lupaustaan, mutta ennen ystävällisestä hän oli muuttunut tavattoman jäykäksi ja useinkin oli Pentti herra huomaavinaan hänen käyttäytyvän vieroittavan kylmästi. Useita pitoja oli pidetty tähän aikaan, etupäässä herra Hannu Kröppelinin toimesta, joka aina kuninkaan etuja silmällä pitäen luuli tällä tavoin parhaiten keksivänsä keinoja millä vaikuttaa eri luonteisiin ja mielipiteisiin; hän ja hänen lähimmät sukulaisensa, mutta myöskin muut mahtimiehet pitivät tuon tuostakin suurenmoisia pitoja ja kaikkialla oli Hannu kreivi mukana, usein hänen tyttärensäkin, niin että Göksholman herrat olivat monen monta kertaa saaneet nähdä ja kokea, kuinka vähän arvoisia he todella olivat sekä isästä että tyttärestä.

Sitä tärkeämpää oli, että ainakin marskinvirka joutuisi Pentti herran käsiin. Siihen hän nyt perusti kaiken toivonsa. Valtakunnan toisen virkamiehen oli tietenkin helppo sekä saada naimaliitto toimeen että tyydyttää kostonhimonsa. Hänelle, samoin kuin muillekin hänen puoluelaisilleen, oli ensimmäinen kuninkaan tapaaminen sangen tärkeä. He luottivat siihen, että Engelbrekt heti ensi esiytymisellään loukkaisi kuningasta ja synnyttäisi riidan, jota he toivoivat helposti voivansa käyttää edukseen, etenkin noita molempia tärkeitä virkoja täytettäessä.

Senpä tähden syntyikin salainen ilo, jota monenkin oli vaikea täydellisesti peittää, kun syyskuun loppupäivinä Tukholmaan tuli tieto kuninkaallisen laivaston lähenemisestä ja kun nähtiin Engelbrektin ynnä muiden herrain ratsastavan Jungfruhamniin, jossa varustauduttiin ottamaan vastaan kuningasta.

Täällä kului vieläkin muutamia päiviä, joiden aikana monta hallitusasiaa ratkaistiin ja monta kirjettä laadittiin ja lähetettiin Engelbrektin johdolla ja ollessa valtakunnan päämiehenä.[23] Yksi näitä kirjeitä on päivätty lokakuun 7 p. 1435.

Valtakunnan neuvokset olivat pitäneet kokouksensa taivasalla lähellä rantaa ja suuri joukko ihmisiä sekä Tukholmasta että lähiseuduista oli tulvannut sinne. Sillä kohta oli levinnyt huhu, että kuningas saapuisi näinä päivinä.

Oli ihana päivä. Aurinko helotti pilvettömältä taivaalta vuoriin ja metsään ja neuvotteleviin herroihin ja väkijoukkoon, kun taas järvellä puhalteli navakka itäinen vihuri ja täytti kaupunkiin aikovain veneiden purjeet.

Aurinko oli jo kohonnut keskitaivaalle, kun syntyi liikettä herrain joukossa heidän noustessaan seisomaan ja keräytyessään valtakunnan päämiehen ympärille, joka kädenviitauksella oli ilmoittanut, että hänellä vielä oli jotakin heille sanomista. Väkiikin tunkeutui niin lähelle, kuin ylhäisten herrain kunnioittaminen suinkin salli, mutta ne, jotka eivät tyytyneet pelkkään kuulemiseen, kiipesivät lähimpiin puihin taikka herrainkokouksen takana olevan kallion penkerille.

Tämän kallion kukkulalla seisoivat pilviäpitävän kuusen vieressä jättiläismäinen haamu. Edessä kasvavain puiden latvat estivät hänet näkymästä alhaalle, mutta idän puolelta hän oli kokonaan näkyvässä, koska tämä puoli kallioa oli aivan puuton. Hän seisoivat paljastetuin päin, mutta hänen kalpeat kasvonsa olivat jäykät ja liikkumattomat, ikään kuin mies olisi ollut graniittipaadesta hakattu kuvapatsas. Ainoastaan silmä, joka herkeämättä tuijotti alhaalla olevaan herrainkokoukseen, ilmaisi tuon tuostakin rävyksellään, että jättiläinen otti innokkaasti osaa siihen, mitä hänen edessään tapahtui.

"Jalot herrat ja Ruotsin miehet", kuului silloin Engelbrektin syvä ja heleä ääni, "hetki on tullut, jolloin Ruotsin valtakunta ottaa vastaan kuninkaansa. Hyvät ajat palaavat toivoaksemme hänen kansansa, koskapa hänellä nyt lienee mielessä vilpittömästi pitää vannomansa valat ja antamansa lupaukset. Minä johdatan myöskin pyhän kolminaisuuden nimessä teidän mieleenne omat valanne ja lupauksenne, te valtakunnan neuvoston herrat ja te muut valtakunnan herrat ja miehet! Kuninkaan olemme itsellemme ottaneet lakia voimassa pitämään ja rauhaa säilyttämään emmekä lakia ja rauhaa rikkomaan, sen lienemme nyt osottaneet Eerikki kuninkaalle, minä, Engelbrekt ja kaikki apumieheni. Sillä lieneekin tehtäväni täytetty ja ihmisjärjellä päättäen voinen nyt teidän käsiinne, arvoisat isät ja hyvät herrat, heittää sen vallan, jonka minulle annoitte Arbogan kokouksessa viime tammikuussa."

Kummastuksen hälinää kuului tarkkaavasti kuuntelevien herrain joukosta ja samalla ilmaisivat muutamain kasvot, kuten Niilo Kustavinpojan, Ewerstenin kreivin ja Tuomas piispan, vilpittömiä ihailua.

"Olisin tosin sanonut nämä sanat Eerikki kuninkaalle itselleen", jatkoi Engelbrekt, "mutta minun mielestäni on sovinnon tie tasoitettava niin tasaiseksi kuin mahdollista eikä Eerikki kuningas nyt tulekkaan luoksemme vihollisena, vaan korjaamaan kaikki entiselleen. Kenties häiritseisi minun läsnäoloni keskusteluja, koskapa kuninkaiden tapa on sellainen, ett'eivät he kernaasti kuuntele sen puhetta, jonka tahdon alle heidän on täytynyt taipua; ja minä ynnä apulaiseni luotamme valtakunnan herroihin ja miehiin ollen vakuutettuina siitä, että he etupäässä ajattelevat valtakunnan vapautta ja lakikirjaa. Sen tähden aion vetäytyä takaisin Örebrohoni, jonka pitänen hallussani rahvaan tähden. Sitten kuin kaikki on Eerikki kuninkaan ja Ruotsin valtakunnan kesken sovittu, silloin saapunen minäkin hänen puheilleen ja saanen jättää hänen haltuunsa Örebro linnan ja läänin sekä lähteä takaisin vuorelleni ja vaskisulatolleni Taalainmaahan. Suokoot Jumalan äiti ja kaikki pyhimykset minulle aivan kohta sen ilon, niin totta kuin Jumala ja Pyhä Eerikki kuningas rukoukseni kuulko!"

Niistä herroista, jotka sommittelivat vehkeitään salassa, tuntui tämä puhe aivan käsittämättömältä. Että vallan kukkulalla oleva mies vapaaehtoisesti luopuu siitä ja hylkää arvottomana juuri sen, mitä maailma pitää arvokkaimpana ja ihanimpana — sitä heidän oli yhtä mahdoton käsittää kuin omanvoitonpyynnön vastakohtaansa. Se ainoa seikka vaan oli heille täysin selvä, ett'ei Engelbrekt enää ollut esteenä heidän tuumiensa toteutumiselle, vaikka muutamit, kuten viekas Krister Niilonpoika ja hänen lähimpänsä — Oxenstjerner — heti luulivat tässä teossa huomaavansa jonkun syvälle tähtäävän salaisen tuuman.

Useimmat ja etupäässä tuo jalo herra Hannu Kröpelin ihastuivat Engelbrektin teon suurenmoisuutta ja ylevämielisyyttä. Kyyneliäkin nähtiin tuon jalon linnanherran silmissä. Muiden kuulijain joukko, Tukholman kauppamiehet ja ympäristön talonpojat, — he käsittivät Engelbrektin parhaiten, he kun uskoivat hänen tarkoittavan juuri sitä mitä sanoi. Niin hän oli puhunut heille monta kertaa, niin olisi myöskin jokainen heistä tehnyt. Vallan selväähän oli, että miekka ripustettiin seinälle, kun susi tai karhu oli tapettu. Ja että taistelun ja levottomuuden ja surun ja kurjuuden päivät nyt olivat loppuneet — sitä toivoi, sen uskoi tällä hetkellä koko Ruotsin kansa.

Sadoilta huulilta kajahtava huuto ilmaisi ympärillä seisovien riemun ja heidän rakkautensa häneen, joka oli tehnyt rauhan päivän mahdolliseksi Ruotsinmaalle.

Puhtaan omantunnon tyyneys ja ylevyys otsallaan ja katseessaan läksi Engelbrekt herrain ryhmästä ja astui väkijoukon halki hevosensa luokse, joka seisoivat satulolituna vähän matkan päässä siitä. Niilo Kustavinpoika ja Eerikki Puke seurasivat häntä. Kaikki kolme nousivat ratsaille ja ratsastivat pois. Kohta sen jälkeen erosivat muutkin herrat ja väkijoukko hajautui ja rantaniitty jäi tuota pikaa autioksi ja

hiljaiseksi.

Mutta ylhäällä kalliolla seisoi vielä jättiläinen paikallaan ja kuunteli, ikään kuin yhä vieläkin olisi kuullut tuon kirkkaan äänen, joka äsken oli puhunut alhaalla niityllä. Toisessa kädessä hänellä oli pitkä sauva, toista painoi hän tuon tuostakin silmiänsä vasten. Hänen jalkainsa juuressa istui nainen hajalla hapsin. Hän oli koristanut päänsä katajanhavuseppeleellä ja hänen katseensa oli eloton. Juuri kun Engelbrekt läksi herrain joukosta ja nousi ratsaille, oli nainen noussut seisomaan ja syöksynyt vähän syrjään siitä paikasta, jossa hän ja jättiläinen olivat; hän oli kiitänyt tiheässä kasvavien puiden välitse niin notkeasti ja voimakkaasti, että se näytti hänen teokseen uskomattomalta. Siellä hän oli parkaissut ytimiä vihlovasti ja jättiläinen oli liikahtanut puun luota harpaten pari askelta sivulle, niin että, jos joku olisi niityltä kuullut huudon ja katsonut ylös, olisi puun vierusta ollut tyhjänä. Mutta silloin oli tuo katajaseppeleellä koristettu nainen taas tullut näkyviin.

"Hän oli tuolla", oli nainen sanonut, "nuoli oli jo jousella... Mutta hän pakeni ... hetki ei ole vielä tullut ... odota, odota ... se tulee kerran vielä..."

Ja näin sanoen hän oli käynyt entiselle paikalleen ja jättiläinen oli asettainut puun viereen yhtä liikkumattomaksi kuin ennenkin. Nähdessään niityn tyhjänä hän kohotti katseensa ja silmäili laajaa näköpiiriä, missä purje toisensa jälkeen viileteli monilukuisten saarien välillä olevia selkiä. Saarten metsiköissä alkoivat puiden lehvälatvat jo vivahdella syysväreissään. Yht'äkkiä hänen silmänsä pysähtyi muutamaan purjealukseen, joka leijui laineilla sitä rantaa kohti, jolla hän oli. Se oli muita komeampi jahtialus ja sen purjeet erosivat muista punaisten juovainsa puolesta.

Se läheni nopeaan viiltäen miellyttävästi laineita terävällä keulallaan. Tuossa se kiersi lähimmän niemen, nyt se kiisi pitkin rantaa aivan likeltä, niin että voi nähdä ja tuntea joka hengen laivasta. Jättiläinen näkyikin sekä näkevän että tuntevan. Hän varjosti silmiä kädellään ja tuijotti tuohon pieneen alukseen. Sen peräkannella oli kaksi naista. Molemmilla oli sopulinnahkalla reunustetut tummat viitat, mutta heidän kasvonsa olivat peittämättömät. Toisista kasvoista näki vanhanpuolisen naisen, toiset olivat verrattoman kauniit, ja kun tuuli jonkun kerran kohotti viittaa, näkyi sen alta komea vaaleanpunainen puku.

Nuo molemmat naiset näkyivät puolestaan luoneen huomionsa tähän karuun kallioon ja sen käreellä seisovaan isoon mieheen. Nuorempi viittasi kädellään ja kohta laskettiin purjeet. Hänkin varjosti silmiä kädellään ja näytti koettavan oikein tyystin tarkastella kalliolla seisovaa miestä.

Samassa päästi jättiläisen jalkain juuressa istuva nainen sydäntäsärkevän huudon. Äänettömin askelin oli muutamia aseellisia miehiä hiipinyt vuoren kuvetta ylös. Heitä oli johtamassa pieni, hinterä mies; hän osotti mitään pahaa aavistamatonta jättiläistä. Miehet syöksähtivät esiin, ja juuri kun huuto kuului, tunsu jättiläinen jäseniensä ympärillä lujat kahleet, jotka tiukkenivat, kuta enemmän hän ponnisteli päästäkseen vihollisistaan erilleen. Myöskin hänen rinnallaan olevalle naiselle näytti samaa kohtaloa aiotun, mutta hän oli hyvissä ajoin huomannut vaaran, kavahti pystyyn ja hävisi metsän, peittoon kallion toiselle puolen.

Jahdin kannella seisova komeapukuinen nainen näytti, tämän nähdessään joutuvan epätoivoihinsa ja kalliolla olevat miehet kuulivat selvään, kuinka hän käski laivaväen nostamaan purjeet ja laskemaan rantaa kohti. Tuskin oli tämä käsky pantu toimeen ja tuskin oli vene päässyt rantaan, kun hän jo heitti hartioiltaan turkissisusteisen viittansa ja riensi maalle, innokkaasti kehottaen laivamiehiänsä ottamaan kiinni väkivallantekijät.

Nämä riensivät käskyä täyttämään, mutta palasivat kohta ilmoittaen, että miehet olivat hypänneet ratsaille ja ajaneet täyttä laukkaa pakoon.

"Kymmenen kultarahaa sille, joka minulle hankkii tiedon siitä, minne vangittu on viety!" huudahti silloin ylhäinen neiti luoden silmänsä ympärillä oleviin miehiin.

Nämä seisoiivat epäröiden, mutta sitten astui muuan nuori, reipas mies esiin.

"Minä tahdon koettaa", sanoi hän, "mutta antakaa minulle rahaa, sillä ainoastaan hyvällä hevosella voin mahdollisesti saavuttaa miehet."

"Kas tässä, Rasmus!" sanoi neiti innoissaan ja ojensi miehelle rahakukkaron. "Joudu, joudu, ja Jumalan äiti olkoon apunasi."

* * * * *

Seuraavana päivänä, lokakuun 8 p:nä 1435, saapui vihdoin Eerikki kuningas. Hän loi tutkivan katseen kumartelevaan herrajoukkoon, mutta tämä katse ei ollut ankara, jos ei lempeäkään. Hän puhutteli muutamia tanskalaisia ja norjalaisia herroja, samoin myöskin vanhaa Krister herraa, jonka seikan

tämän puoluelaiset selittivät merkittävän suurta menestystä. Mutta hän nousi kohta ratsaille ja ajoi Tukholmaan, jossa kokous viivyttelemättä avattiin Klaaran luostarissa.

Täällä ryhdyttiin kuitenkin vaan alustaviin toimiin. Pyhänhengentalossa samannimisellä saarella pidettiin ensimmäinen yleinen istunto kuninkaan läsnä ollessa. Täällä annettiin kuninkaalle rahvaan kirjallisesti laaditut valitukset, kirjelmä, joka yksinkertaisin ja kaunistelemattomin sanoin kuvaa koko sen kurjuuden, jossa Ruotsin talonpoika vuosikausia oli huokaillut. Emme tahdo väsyttää lukijaa tässä toistamalla näitä valituksia, vaikka jo ne yksinään mitä selvemmin kuvaavatkin tätä aikaa.[24] Keskustelut kuninkaan kanssa, joka tietysti vastenmielisesti otti nämä valitukset korviinsa, kävivät sitä vaikeammiksi kuta vastahakoisemmin kuningas myöntyi. Mutta Engelbrektin liikkeelle paneman voiman paino oli siksi suuri, hänen tekonsa totuus siksi julkinen ja Ruotsin neuvostossa olevien kuninkaan ystävien vaikutusvalta — sillä ystäviä hänellä kyllä oli — siksi rajoitettu, ett'ei kuningas ajan pitkään olisi voinut toivoa mielivaltaisen hallituksensa voimassa pysyvän taikka saattavansa sortaa sitä vapautta, jonka Ruotsin laki tunnusti jokaiselle ruotsalaiselle miehelle, eikä vaan ylimyksille.

Kahdeksan päivää kestäneiden keskustelujen tuloksena oli, että Eerikki kuningas sai pitää Ruotsin kruunun pääasiallisesti Halmstadissa laadituilla ehdoilla. Hän sai neuvoston suostumuksella lahjoittaa linnoja ja läänejä, mutta Tukholman, Nyköpingin ja Kalmarin linnat sai hän antaa, kenelle tahtoi. Drotsi ja marski oli asetettava. Muutamat yksityiskohdat, semmoiset kuin Gotlantia ja Engelbrektin valloittamaa Hallantia sekä Örebron Engelbrektille lääniksi antamista koskevat, jätettiin ratkaistaviksi erityiselle lautakunnalle, johon piti kuulua 12 miestä,[25] 4 kustakin valtakunnasta. Ruotsalaisista valittiin tähän Skaran Sigge piispa, Turun piispa Maunu Tavast, herra Krister Niilonpoika ja herra Hannu Kröpelin.

On helppo arvata mitä voimia lähinnä seuraavina päivinä muutamalta taholta pantiin liikkeelle vaikuttamaan näihin 12 herraan. Herrainpuolueella oli siinä kaksi omaa miestänsä, Sigge piispa ja Krister herra. Turun piispaa siis pääasiallisesti ja herra Hannu Kröpeliniä tarvitsi taivutella, ja koska viimeainittuunkin, niin luultiin, saattoi luottaa, tämä kun oli kuninkaan uskollisin virkamies, niin voitiin heidän mielestään jo edeltäkäsillä olla jokseenkin varmat asian päättymisestä. Niinpä herra Pentti Steninpoika osottikin mitä vilpittömintä ihastusta, kun nämä miehet oli valittu. Hän ei olisi voinut valita paremmin, vaikka olisi yksinään saanut ratkaista asian. Hän piti jo itseään Örebron linnan haltijana ja hän odotti ikävällä sitä päivää, jona noiden kahdentoista oli määrä panna päätöksensä paperille.

Tämän kokouksen edellisinä päivinä pidettiin toinen herrainkokous noiden kahden tärkeän viran, drotsin- ja marskinviran, täyttämistä varten. Kuningas jätti ruotsalaisten herrain tehtäväksi panna kolme miestä ehdolle. Arkkipiispa Olavi johti tämän kokouksen keskusteluja ja ehdotti, että jokainen salaisesti sanoisi hänelle, ketä tahtoi äänestää, ja hän sitten ilmoittaisi kuninkaalle, kutka olivat saaneet useimmat äänet. Herroista oli tämä menettelytapa hyvä ja he hyväksyivät täydellisesti tuon viekkaan papin tarkoituksen, "että siten päästäisiin riidatta asiasta." Tämänkään asian päättymisestä ei Pentti herra eikä myöskään koko se puolue, johon hän kuului, ollut erittäin levoton.

Lokakuun 18 p:nä kokoutuivat nuo kaksitoista. Samana päivänä iltopäivällä oli herra Pentti Steninpoika juuri lähtemässä linnaan kuninkaan puheille, kun ovi aukeni ja Kirjuri-Martti astui sisään. Tuo hinterä mies oli hyvin kiireissään ja hänellä näytti olevan jotakin sangen tärkeätä kerrottavaa.

"Kiittäkää onneanne, Pentti herra", alkoi hän, "nyt olette sitä lähempänä kuin koskaan!"

"Tunnetko siis, miten vaali on päättynyt ... tai ovatko herrat jo päättäneet istuntonsa, tai oletko minulle voittanut linnan kauppias Gellingkin talon sijasta?" kysyi ritari tarkastaen Marttia kiireestä kantapäähän.

"En mitään näistä!" vastasi tämä, "mutta jotakin yhtä hyvää, ehkä parempaakin... Cecilia neiti haluaa puhua kanssanne, Pentti herra ... hänellä on teiltä jotakin pyydettyä ja te voitte vaatia minkä palkan tahdotte ... hänen lähettinsä on käynyt täällä kahdesti ja koettanut sekoittaa minua kysymyksillään, mutta petettävä petti pettäjänsä ... hän meni yhtä viisaana takaisin, mutta minä olen saanut tietooni yhtä ja toista..."

"Mutta sinä et tiedä, mitä arvoisa neiti minusta tahtoo?"

"Hän on jollakin tavoin saanut tietoa vangistanne...!"

"Minun vangistani..."

"Suokaa anteeksi, jalo herra... Tiedättehän varsin hyvin ketä tarkoitan ja ettehän voi kieltää, että hänen vapaanaolemisestaan on yhtä paljon teille vahinkoa kuin minulle kiusaa."

"Sinun asioihisi ei Göksholman Pentti Steninpoika puutu", pauhasi ritari synkän näköisenä.

"No niin ... sitten saa mies vapautensa takaisin muutamien hetken kuluttua, minun kostoni on oppinut malttamaan, minä voin odottaa ... luulinpa sentään teidän tunnustavan vaivani ja toimellisuuteni palveluksessanne..."

"Kas niin, kas niin, Martti ... sinä olet taas oikeassa. Mies täytyy tehdä vahingottomaksi ... ja tästäkö Cecilia neiti aikoo minulta kysellä?"

"Niin ... ja voisitte kernaasti luvata kaikki mitä hän pyytää ... te voisitte auttaa häntä pakenemaan ... sitten voisimme laittaa niin, ett'ei hän pääse pitemmälle kuin toisesta vankilasta toiseen... Jos nyt noudatatte neuvoani, niin suostutte hetken puhelemaan arvoisan neidin kanssa, ennen kuin menette kuninkaan puheille."

"Ja missä hän on tavattavissa?"

"Ludbert Roggen talossa ... tiedättehän missä se on?"

Ritari nyökäytti päätänsä ja Martti auttoi lyhyen, runsaasti kirjailun levätkin hänen hartioilleen. Pentti herra asui tämän pitkällisen kokouksen aikana niin kuin useimmat muutkin herrat, sekä kotimaiset että ulkomaiset, ulkopuolella varsinaista kaupunkia ja oli majoittunut muutamaankin rakennukseen aivan lähelle Klaaran luostaria.

Reippain askelin ja pää pystyssä astui hän Norrbrolle ja halki kaupungin sekä saapui tuskin puoli tuntia äsken kerrotun keskustelun jälkeen Ludbert Roggen talon edustalle. Portailta seisoi tuo tummaverinen herra Jöns Pentinpoika (Oxenstjerna).

"Te aiotte kuninkaan puheille?" kysyi Pentti ritari.

"Niin kuin tekin", vastasi pappi. "Vaikka tämä tie ei liene teille suorin!"

"Minä haen Ludbert Roggea!"

Herra Jöns Pentinpoika nyökäytti päätänsä ja astui alas portailta, joille Pentti ritari nousi. Tämä ei ollut kulkenut montakaan askelta tammiselta ovelta sisään päin, ennen kuin hän kohtasi nuoren palvelustytön. Tämä vei hänet isoon saliin, jossa hän joutui silmäkkäin Cecilia neidin kanssa.

"Te olette halunnut puhella kanssani, arvoisa neiti", alkoi ritari, mutta hänet keskeytti Cecilia, joka surullisesti hymyillen pyysi häntä istumaan.

"Te olette kunniallinen ja uskollinen ritari, Pentti herra", sanoi hän, "sen tähden tahdon puhua suoraan ja verukkeitta kanssanne. Te voisitte hankkia minulle suuren onnen ... kenties voinen minäkin olla teille joksikin hyödyksi ... tahdotteko antaa lahjan lahjasta, ritari?"

Pentti herra kumarsi kohteliaasti ja hymyili niin kuin ritareilla on tapana, silloin kuin he tahtovat osoittaa avuliaisuuttaan.

"Teillä on hallussanne mies, joka on minulle kallisarvoisempi kuin voin sanoakkaan", jatkoi Cecilia, "teidän annettavallanne lahjalla on yhteyttä tämän miehen kanssa."

"Verukkeitta ette nyt puhu", vastasi ritari hymyillen.

"Kuitenkin kyllin selvästi voidaksenne ymmärtää, kenestä puhun ... minä tiedän sen miehen, joka vangittiin Jungfruhamnissa päivää ennen kuninkaan tuloa, olevan teidän vallassanne."

"Minun vallassani... Te erehdytte suuresti, Cecilia neiti! Se mies istuu täällä kuninkaan linnan tornissa..."

Cecilian katse vaihtoi ilmettä tämän vastauksen johdosta ja kävi tuimaksi ja teräväksi.

"Tiedättekö sen varmaan, Pentti ritari?"

"Aivan varmaan", vastasi tämä, "sillä yksi miehiäni oli sattumalta saapuvilla, kun mies vangittiin."

"Silloinpa voinee paljon tapahtua Tukholman linnassa linnanherran tietämättä?" kysyi Cecilia.

"Vanki jätettiin linnanvoudin huostaan ... luultavasti hän ei vielä tässä herrainkokouksen hälinässä ole ennättänyt ilmoittaa tätä asiaa..."

"Jos asianlaita on sellainen kuin sanotte, jalo ritari, olen turhanpäiten aikaanne hukannut ... minä tahdon sitten vaan pyytää teitä", jatkoi hän vienosti hymyillen, "puhumaan puolestani linnanvoudille, että saisin puhutella vankia."

"Linnanvoudille en minä mitään voine", vastasi ritari hymyillen.

"Te pidätte siis itseänne huonompana kuin olettekaan, Pentti herra ... mutta valtakunnan marski..."

"Valtakunnan marskiko?" toisti ritari sävähtäen punaiseksi ja mieli kovin kiihkeänä.

"Drotsilla tai marskilla on, luullakseni, oikeus määrällä kuninkaan eli valtakunnan linnassa."

"On kyllä, mutta Ruotsin valtakunnalla ei ole vielä drotsia eikä marskia..."

"Mutta huomenna nimitetään sekä toinen että toinen... Minua haluttaisi nähdä, miltä te näyttäisitte valtakunnan marskina ... ettehan te, luullakseni, pane vastaan?"

"Te laskette leikkiä tärkeistä asioista, arvoisa neiti!"

"En, ankara ritari, se on täyttä totta ... se on vastalahjani, jos saan tahtoni täytetyksi vankiinne nähden ... suokaa anteeksi, tornissa olevaan vankiin nähden tahdoin sanoa. Vai ettekö ehkä tahdo ottaa vastaan tuota vastalahjaa minulta..."

"Kauniimpi käsi kuin teidän ei voi antaa kuninkaallista virkaa!"

"No hyvä, niinpä saatte nyt suorittaa näytteenne tässä silmäini edessä."

Cecilia soitti pöydällä olevaa hopeakelloa ja heti sen jälkeen tuli kunnioittavasti kumarteleva palvelija.

"Lähetä sana linnaan ja sanota linnanvoudille, että täällä on ritari, joka heti tahtoo puhutella häntä."

"Linnanvouti on täällä", ilmoitti palvelija, "hän tuli juuri äsken..."

"... Tuon kunnan Ludbert Roggen luokse", kiiruhti Cecilia keskeyttämään, "sitä parempi, käske hänen sitten tulla tänne!"

Palvelija meni ja linnanvouti tuli kohta sen jälkeen. Se oli harteikas mies, jonka kasvoista ilmeni sekä raakuutta että viekkautta. Hän kumarsi Cecilialle, mutta iski samalla salaisesti silmää ritarille. Cecilia antoi kädellään tälle merkin, että hänen nyt oli puhuttava.

"Teillä on tornissa vanki, vouti", alkoi tämä, "vanki, jota ette vielä ole ilmoittanut herra Hannu Kröpelinille!"

Vouti siristi pieniä silmiänsä ja hänen suunsa vetäytyi viisastelevaan hymyyn.

"Arvoisa neiti haluaa puhella vangin kanssa..."

"Viisi vankia istuu Kärnan tornin alla", murisi vouti, "ja vaikeaksi käynee arvoisalle neidille käydä kaikkien luona..."

"Se ei ole tarkoitukseen ... kenen otit viimeksi vastaan?"

"Jättiläisen."

"Kuninkaan tulon edellisenä päivänä", puuttui Cecilia puheeseen.

"Niin, sen päivän ja P. Dionysiuksen[26] välisenä yönä", todisti vouti, "hän ei ole torniin jouduttuaan virkkanut sanaakaan, niin ett'ei puhelusta paljoa tulle, jos tätä vankia haette, arvoisa neiti."

"Sinä vastaat hengelläsi vangista, vouti", sanoi Cecilia vapisevin äänin ja säkenöivän katseen, "jos häntä mikään paha kohtaa, voit lukea viimeisen rukouksesi!" Hän kääntyi sen jälkeen ritariin ja lisäsi, "vakuuttakaa sanani tosiksi, Pentti ritari, minä pidän sitä sangen tärkeänä...!"

"Minä noudatan ilomielin tahtoanne", vastasi ritari, "ja yhdyn teidän sanoihinne. Jos suosioni on teistä minkään arvoinen, vouti, niin noudattakaa arvoisan neidin käskyä."

Vouti keikautti päätänsä, mutta vilkui salaa ritariin kääntyessään menemään.

"Odota minua täällä eteisessä, minä aion itse nyt heti käydä katsomassa vankia", sanoi tällöin Cecilia, joka näytti kiihtyvän kiihtymistään, kuta pitemmälle keskustelu jatkui. Hän lisäsi sen jälkeen Pentti herraan kääntyen, sitten kuin vouti oli lähtenyt huoneesta, "teille, arvoisa ritari, toivon menestystä kuninkaan luona käynnistänne, kun nyt aiotte sinne mennä ... ja uskokaa varmasti, että marskinarvonne ja vangin vapaus ovat yhtä läheisiä kuin päivä ja aurinko..."

"Vapaus ... vangin vapaus, kuinka on minun selitettävä sananne...? Hän on henkipatto, julkinen murhaaja, kuinka voi Pentti Steninpojalla olla mitään yhteyttä hänen kanssansa. Hänet saa kostamatta

tappaa, missä vaan tapaa, ... että hän nyt on vankina eikä kuollut, tulee vaan siitä, että minun palvelijani oli vouden väen mukana, silloin kun hänet otettiin kiinni."

"Selitelkää vaan tätä asiaa miten parhaiten taidatte, Pentti ritari", jatkoi Cecilia kuningattaren tapaisin katsein ja liikkein, "mutta vapaana ja vahingotonna tulee miehen tänä yönä päästä Tukholman linnasta, muutoin ei teistä koskaan tule Ruotsin valtakunnan marskia!"

"Sitä mitä nyt puhutte, arvoisa neiti, ei ole minulla valta tehdä ... kuningas voi armahtaa..."

"Niin, ja kuningas on armahtava ... mutta teidän tulee se ilmoittaa vangille ja päästää hänet vapaaksi ja", jatkoi hän hetkisen vaiettuansa, "se on tehtävä minun läsnä ollessani ... ei, ei ... teidän ei tarvitse minulle mitään takailta ... te kuulette sanani, omassa vallassanne on joko myöntyä tai olla myöntymättä. Ennen puoliyötä tulee vangin olla vapaana, taikka jää marskinvirkanne vaan pelkäksi unelmaksi. Sanokaa pian, kumman tahdotte!"

Tuo kaunis nainen oli kovin kuohuissaan, mutta koko hänen olennostaan ilmeni sellaista ylevyyttä ja majesteettillisuutta, että ritari tuskin voi sietää hänen katsettansa. Hän viivytelti hetkisen vastaustaan, mutta sitten hän sanoi:

"Minä antaun käskettäväksenne, arvoisa neiti!"

"No hyvä ... olkaa sitten vastassani vankilatornissa, kun kello lyöpi yksitoista pääkirjon tornissa."

Ritari läksi. Niin pian kuin hän oli sulkenut oven, tuli muutamasta viereisestä huoneesta Eerikki kuningas.

"Kautta kasvatusäitini sielun, Cecilia", sanoi hän, "sinä sovit paremmin näiden ruotsalaisten ritarien kuninkaaksi kuin minä!"

"Ei kaikkia ruotsalaisia ritareja ole tämän mukaan arvosteltava, herra kuningas", vastasi Cecilia.

"Mutta monta hänen vertaistaan löytyy ... kuulkaapa, herra Eerikki Krummedik", hän kääntyi tällöin viereiseen huoneeseen päin, "kuulkaapa ja luettelkaa, keitä teillä on Krister herran luettelossa..."

Vanha Eerikki Krummedik astui tällöin huoneeseen.

"Pentti ritari on yksi, sen tiedän, mutta teillä on täysi tusina ... tuo vanha kettu on saanut heidät tuumiinsa tuon Borganäsin italialaisen avulla, Jumala armahtakoon sitä koiraa ... eikö asian laita ollut niin, Eerikki herra, mikä oli tuon miehen nimi?"

"Juhani Wale, armollinen herra!"

"Ja nyt on tuo syntisraiska ruvennut harmajaveljeksi ja on henkeänsä haukkomassa Brita sisaren luona Klaaran luostarissa, niin, niin, kaikessa salaisuudessa tietysti. Ha-ha-ha, te jalot herrat, te olette keittäneet keitoksen, mutta itse saatte sitä särpiäkkin. Olette oikeassa, Eerikki herra, he tahtovat itse hallita, siinä koko juttu, mutta minä olen näyttävä heille, ett'en minä ole heille mikään Maunu Eerikinpoika! Jollen häpeäisi koko maailman kuninkaita ja ruhtinaita ja ritaristoja, niin kernaasti yhtyisin noihin talonpoikiin ja Engelbrektiin!... Kautta Vapahtajan viiden haavan, luulenpa, ett'ei noiden herrain hallitsemisesta suuriakaan sukeutuisi! Vai mitä arvelette, Eerikki herra?"

"Minusta näytätte menevän liikoihin, herra kuningas", vastasi tuo varovainen vanha herra, "raajarikkoisesta palvelijasta ei teillä toki ole suurtakaan iloa ja raajarikkoinen on se yhteiskuntaruumis, jossa ei ole herrasväkeä. Valtamiehet ovat yhteiskunnan silmä, korva ja suu ... ilman niitä on yhteiskunta mykkä. Sen tähden olkoot he olemassa ison rakennuksen harjana, mutta he eivät saa kiistellä kuninkaan kanssa valtikasta ... Engelbrektin ja ruotsalaisten talonpoikain mieleisestä kuninkaasta, — hänestä tulisi ruotsalainen kuningas, epäilemättä voimakas ja mahtava kuningas, sillä rahvaan valta on nyt tässä maassa herrain valtaa mahtavampi, mutta hänestä ei tulisi unioonikuningasta, jommoista kuningatarvainaja Margareta Valdemarintytär, Jumala hänen sieluansa armahtakoon, tahtoi..."

"Jompikumpi on kuitenkin valittava, Eerikki herra", keskeytti kuningas, "ja minä olen mieluummin mahtavana rahvaan johtajana kuin saamattomana kaluna herrain käsissä!"

"Olette oikeassa, herra kuningas, jompikumpi on valittava ja teidän on valittava herrat, mutta niiden joutuminen välikappaleeksi teidän käsiinne eikä päinvastoin..."

"Ja kuinka aiotte sen saada aikaan?"

"Divide et impera on vanha hyvä ohje, armollinen herra ... tehkää heidät erimielisiksi keskenään, sitten on valta teidän."

"Mutta jos he nyt saavat drotsin ja marskin, niin saattaa käydä niin kuin Maunu Eerikinpojan ja Albrektin aikoina..."

"Ei, armollinen herra!"

"Ja minkä tähden ei?"

"Sen tähden että silloin oli toinen puolue kuningasta vastaan toinen hänen puolellaan; nyt on myöskin kaksi puoluetta, mutta riidassa keskenään ... toisesta saatte drotsin, toisesta marskin. Saatte nähdä, että ne nimet, jotka arkipiispa Olavi tänään teille mainitsee, kuuluvat joko Krister Niilonpojan puolueeseen taikka hänen vastapuolueeseensa..."

"Siinäpä se on! Silloinhan he pääsevät tahtonsa perille ja käyvät vaikeammiksi hallita kuin koskaan ennen. Krister herra ja herra Pentti Steninpoika, nuo nimet on Sigge piispa niin usein korviini kuiskannut, että olen jo niihin kyllästynyt..."

"Jompikumpi heistä tuleeikin teidän nimittää jompaankumpaan virkaan ... sepä ei käyne kovin vaikeaksi; pääsipä kumpi puolue hyvänsä voitolle tämänpäiväisessä vaalissa, niin on teidän hyljättävä sen tekemä ehdotus..."

"Oletteko järjiltänne, Eerikki Krummedik?"

"Kuunnelkaa minua loppuun asti, armollinen herra... Teidän tulee samalla itse ehdotella kolme muuta ja sallia heidän itsensä valita yksi niistä, siihen kaikki mielellään suostuvat ... mutta teidän on silloin ehdotettava ainoastaan vastapuolueen miehiä. Yksi tämän puolueen miehiä tulee silloin drotsiksi. Sitten voitte pitää aivan varmana, armollinen herra, että joku toisen puolueen miehistä kernaasti hyväksytään marskiksi, vaikka itse hänet nimitättekkin ensimmäisistä hylkäämistänne ehdokkaista!"

Kuningas harkitsi hetkisen tuon vanhan viekkaan herran sanoja. Sen jälkeen hän äkkiä pyörähti toisella jalallaan ja löi kätensä yhteen.

"Te olette ollut ahkera ja tarkkaavainen oppilas kasvatusäitivainajani koulussa, Eerikki herra ... ha-ha-ha, tahtonne saatte täytetyksi ... ja sinä, Cecilia, saat nimittää toisen...! Mutta nyt on jo aika saada tietää miten on ratkaistu kysymys Engelbrektin linnanläänistä ja millainen on tulos herrain vaalista."

Näin sanoen kuningas poistui ja vanha herra Eerikki Krummedik seurasi häntä.

IV.

Päätyminen.

Linnassa oli iso joukko herroja koolla. Monta huonetta oli täynnä pitkäkaapuisia pappeja ja ritareja ja aseenkantajia, joilla oli punaiset viitat hartioilla. Ulko-ovilla oli kuninkaan palvelijoita vahdissa ja samoin kuninkaan henkivartijoita sillä ovella, josta joka silmänräpäys odotettiin kuninkaan tulevan.

Kaikkien katseista näki että täällä odotettiin kiihkeästi, vaikka jakauduttiinkin, kuten tällaisissa oloissa on tavallista, pienempiin ryhmiin, joissa puheltiin, missä kiihkeämmin, missä laimeammin. Muutamassa sellaisessa ryhmässä olivat herra Pentti Steninpoika ja hänen poikansa, Maunu herra, sekä tuo oppinut herra Jöns Pentinpoika (Oxenstjerna) ynnä pari norjalaista herraa. Näiden niin kuin kaikkien muidenkin puhelu koski yksinomaan noiden kahdentoista herran istunnon tulosta ja tehtyä drotsin ja marskin vaaliehtotusta. Eivätpä ainoastaan lähinnäolijain katset tällöin kääntyneet herra Pentti Steninpoikaan, vaan vieläpä etempääkin osotettiin silloin tällöin häntä, ikään kuin olisi tahdottu sanoa: "tuossa on toinen niistä, joita luullaan onnen potkaisevan!" Itse kantoi hän tätä huomionalaisuuttaan ryhdikkäänä, jäykkänä ja kopeana kuten tavallisesti, kenties vaan hiukan hajamielisenä.

"Keskustelunne Ludbert Roggen kanssa on antanut teille paljon ajattelemisen aihetta, lanko", kuiskasi sen tähden aivan huomaamatta hänelle tuo viisasteleva Jöns Pentinpoika.

Ritari katsahti Jöns herraan ja vastaus oli jo valmiina hänen huulillaan, kun hovimestari avasi kuninkaan huoneen ovet ja ilmoitti:

"Hänen armonsä kuningas!"

Kuningas astui sisään pää pystyssä Hannu kreivin ja herra Eerikki Krummedikin sekä herra Aksel Pietarinpojan (Tott) seuraamana. Salin vastakkaiseen päähän oli kuninkaan valtaistuimelle asetettu korottelee, jolle pääsi muutamia astimia nousten. Kuningas suuntasi kulkunsa tähän osaan huonetta lausuen kulkiessaan muutamia tyhjänpäiväisiä sanoja joillekuille lähinnä seisoville herroille.

Tässä kului vähän aikaa ja kuningas oli parhaiksi ennättänyt valtaistuimen astimille, kun hovimestari ilmoitti nuo kaksitoista herraa, jotka tulivat harmajamunkkiluostarista, missä he olivat pitäneet istuntonsa.

Kuningas astui silloin sijallensa ja antoi merkin kädellään, jonka jälkeen nuo kaksitoista Roeskilden Jöns piispan johtamina astuivat sisään. He asettuivat valtaistuimen oikealle puolelle ja heitä vastapäätä seisovat odottelevat herrat tuomarien katseista ja kasvoista udellen, eikö niiden ilmeistä jo voisi päätöstä arvata. Kuninkaan uudelleen viitattua nousi Jöns piispa puhumaan ja avaten käärostä kahdellatoista sinetillä varustetun pergamenttilehden ilmoitti lyhykäisesti, että oli tehty se päätös, jonka hän mukana olevasta pergamenttilehdestä oli lukeva.

"Me Jöns, Jumalan armosta Roeskilden piispa, Sigge Skaran, Maunu Turun, Olavi Bergenin, kaikki piispoja samasta armosta" — ja sitten seurasivat maallikkoherrain nimet — "julistamme kaikille läsnäolijoille ja vasta tuleville, että jalosukuinen ruhtinas, armollinen herramme, herra Eerikki, Tanskan, Ruotsin, Norjan, Vendein, Götinmaan kuningas ja Pommerin herttua, toiselta puolen ja valtakunnan neuvosto ja kaikki Ruotsin asukkaat toiselta olivat jättäneet meidän ratkaistaviksemme heidän tähän päivään asti kestäneet keskinäiset riitaiset välinsä, jotka he nyt rakkaudessa ovat sopineet antamalla molemmin puolin vahvikkeeksi julkiset sinetillä vahvistetut kirjelmät, lukuunottamatta muutamia kohtia, jotka samoissa kirjeissä mainitaan, joissa vielä sanotaan, että meillä kahdellatoista määrättyllä on oleva valta niistä sanoa ja säätää, ja mitä me niistä määräämme ja niiden johdosta teemme ja niistä molemmille puolille annamme sineteillä vahvistetut kirjelmät, sitä he tahtovat ja heidän tulee niin säädettynä pitää."

Niin kuului päätöksen alku, sanasta sanaan Hadorphin mukaan esitettynä. Erityiskohdista mainitsemme ainoastaan, että Hallanti oli heti jätettävä takaisin kuninkaalle ja että Engelbrekt ja Eerikki Puke saisivat pitää Halmstadin pakkosopimuksessa saamansa läänit sekä että Norjasta kutsuttujen neuvosherrain oli ratkaistava Gotlantia koskeva asia ruotsalaisten ja tanskalaisten miesten esiintuomien todisteiden mukaan.

"Kaikki nämä määrättyt kohdat" — näin päättyi tuo pitkä kirjelmä — "ja jokaisen erikseen olemme me kaikki tutkineet ja yksimielisesti päättäneet omantuntomme mukaisesti, jonka Jumala on meille antanut, emmekä voi paremmin tuomita. Kehotamme sen tähden teitä molemmin puolin näitä määräyksiä noudattamaan. Me vahvistamme nyt sinetillämme kaksi samanlaista kirjelmää, joista toisen saa armollinen herramme kuningas, toisen Ruotsin valtakunnan neuvosto."

Jos vaitiolo tietää suostumusta, niin lienee tämä tuomio ilmoittanut kaikkien läsnäolijain salaiset mielipiteet puheenalaisista asioista. Mutta vaikk'ei salissa mitään sanottukaan, osotti kuitenkin moni rypistetty otsa, ett'ei päätös miellyttänyt kaikkia. Kuningas itse istui pari silmänräpäystä mietteissään ja silmäili herroja. Tahallaanko vai sattumalta hän sitä tehdessään lienee kiinnittänyt katseensa herra Pentti Steninpoikaan, sitä emme tiedä, mutta tämä nykäsi niin rajusti kaulassaan olevia kultavitjoja, että yksi rengas katkesi ja poikkinaiset vitjat jäivät riippumaan hänen sormelleen. Tällä hän selvää selvemmin osotti, kuinka läheltä tuo julkiluettu päätös häntä koski ja kuinka syvän jäljen se jätti hänen mieleensä. Kuninkaan suu vetihe raukeaan hymyyn. Varmaankin olisivat useammatkin huomanneet ritarin mielikarvouden, jollei samassa hovimestari olisi ilmoittanut arkkipiispa Olavin tuloa.

Kuningas säpsähti valtaistuimella, kun kuuli tämän nimen, ja selvää vastenmielisyyttä ilmeni hänen katseestaan, kun tuo vakava arkkipiispa astui hänen eteensä.

"Tahtoanne noudattaen, herra kuningas", alkoi arkkipiispa, "tulen teille ilmoittamaan, ketkä valtakunnan koolla olevat herrat ja miehet ovat panneet ehdolle noihin tärkeihin drotsin- ja marskinvirkoihin. Äänät on salaisesti minulle ilmoitettu ja minä olen uskollisesti pitänyt salassa jokaisen ilmoituksen. Ainoastaan kolme enimmäkään äänät saanutta tahdon tässä mainita. Ne ovat..."

Salissa syntyi liikettä, kun pari nuorempaa herraa koetti tunkeutua esiin, mutta kuninkaan viitattua kädellään palasi taas hiljaisuus.

"Ne ovat", kuultiin silloin piispan sanovan, "herra Kaarlo Knuutinpoika (Bonde), herra Bo Knuutinpoika (Grip) ja herra Niilo Steninpoika (Yö ja Päivä)."

"Ei kelpaa", sanoi kuningas kuohahtaen, "nuo kolmehan ovat pelkkiä nuoria ja kokemattomia miehiä."

Te olette erehtyneet mitä nuoriin tulee. Minä ehdotan teille kolme vanhaa, joita ei nuoruudenhulluus enää haittaa!"

Hän silmäili koollaolijain joukkoa, ikään kuin hän heidän katseistaan olisi hakenut kannatusta sanoilleen, mutta sitten hän lisäsi:

"Miks'ette mielummin ota vanhempaa miestä? Tahdon panna ehdolle kolme. Herra Krister Niilonpoika ja herra Pentti Steninpoika kelpaavat kai molemmat, herra Erengisle Niilonpoika on myöskin pätevä mies, luulen ma! Yhden näistä herroista tahdon kernaasti antaa teille drotsiksi. Kokoonnumme taas tänne huomenna, tiedustelkaa siksi, arkkipiispa Olavi, kenen viimeksimainituista herroista te tahdotte. Minä olen sill'aikaa tuumiva pätevää miestä marskiksi."

Sen jälkeen kuningas nousi ja laskeutui alas korotteelta, jolla valtaistuini oli, sekä astui taas halki salin sisähuoneittensa ovea kohti. Nytkin hän vaihtoi muutamia sanoja joidenkuiden herrain kanssa. Astuessaan Jöns piispan ohitse hän sanoi:

"Enpä olisi luullut, piispa, että Engelbrekt sai pitää Örebron linnan."

"Tuskinpa sitä kukaan luuli", vastasi piispa ujostelematta, "mutta hänellä oli monta mahtavaa puolustajaa. Sitäkin kuuli sanottavan, että pahempaakin olisi voinut tapahtua, jollei tätä olisi päätökseen otettu."

"Ja mitäpä pahempaa voisikaan tapahtua?"

"Voisitte menettää Ruotsin valtakunnan!"

Kuningas kalpeni ja käännähti äkisti pois, mutta kun hän tuli huoneen toiseen päähän, näki hän siellä herra Eerikki Krummedikin. Viittauksella käskettyään tätä seuraamaan hän poistui huoneisiinsa.

Vähitellen läksivät herrat linnasta ja tuo suuri sali alkoi tyhjentyä. Viimeisiä oli herra Pentti Steninpoika. Hän seisoi kauvan paikallaan pää pystyssä ja murtuneet kultavitjat vielä toisen käden ympärillä. Oloja lähemmin tuntevasta, samoin kuin hänestä itsestäänkin tuntui hänen kohtalonsa semmoisena, jommoiseksi se päivän kuluessa oli muodostunut, puunrungolta, jonka oksista lehdet yksitellen oli nypitty pois. Yksi lehti oli vielä paljaassa latvassa jälellä: ehto, joka hänen piti täyttää ennen puoliyötä. Tästä riippui nyt kaikki. Raskain askelin poistui hänkin kuninkaanlinnasta.

Melkein samaan aikaan kuin herrat läksivät linnasta ja menivät kukin omille askareilleen, oli kaksi miestä sillalla, joka yhdistää Kedjeskärin vanhan kaupunginmuurin ulkopuolella olevaan kaupunginosaan, missä nyt ovat Ritaritalontori ja Uuskadut. He olivat menossa harmajamunkkiluostarille päin. Toinen oli Herman Berman, toisena muuan harmajamunkki. He kulkivat ääneti rinnakkain, kunnes olivat päässeet melkein luostarinportin edustalle, jolloin Herman lausui:

"Aiotte siis lähteä täältä varhain huomisaamuna?"

"Varhain aamulla, poikani! Tuota vene tähän luostarinportaiden eteen, mutta sano portinsulkijalle, että lähtö on vapaa. Jumalan ja pyhän Fransiskuksen avulla toivon sitten joutuvani ajoissa Engelbrektin luokse."

"Hän ikävöipikin suuresti teitä, hurskas isä ... viettekö itse kaikki tarvittavanne veneessä vai tahdotteko, että minäkin otan jotakin... Minäkin lähden varhain aamulla ratsain täältä ja joutunen perille ennen teitä."

"Kiitos, rakas poikani, mutta koneistani en kernaasti luovu eikä niitä niin paljoa ole, ett'en niitä voisi veneessä viedä."

Miehet erosivat. Munkki meni luostarinportista sisälle. Herman taas palasi samaa tietä sillan poikki pitkin Harmajamunkkikatua keskikaupungille kääntyen kohta Mustamunkkikadun poikitse Själagårdinkadulle. Täällä hän tuota pikaa joutui Henrikki Kalusepän talon edustalle. Gellinkin talon edustalla hän tapasi kauppias Gellinkin itsensä, joka matkavaatteisiin puettuna jakeli käskyjä muutamille palvelijoilleen, joilla oli suuret kannalmukset selässä.

"Joutukaa", sanoi hän, "ja sanokaa Didrik laivurille, ett'ei hänen kauvan tarvitse minua odottaa?"

Samassa hän huomasi Hermanin ja tervehti häntä ystävällisesti.

"Näyttää siltä, kuin olisitte matkalle lähdössä?" kysyi Herman tervehdykseen vastaten.

"Niin olenkin", vastasi kauppias, "olen juuri tänään antanut vuokralle koko taloni ... aina onni seurassani, aina onni..."

"Ilahduttavaa kuulla, kauppias Gellink ... ehkäpä onni on taloonnekin kotiintunut ja voi siten tulla muidenkin osaksi, koskapa minä tässä puotinne ovella kerran olen aivan arvaamatta saanut tärkeän uutisen."

"Kas vaan, kas vaan ... niin voihan se olla mahdollista, pyhimyksenluita kuuluu olevan seinän sisään muurattuna, niin paljon onnea ... ja minkä tiedon saitte täällä, Herman Berman?"

"Kun juhannuksen aikaan kaksi vuotta sitten tulin kaupunkiin kyselemään laivaa päästäkseni Köpenhaminaan, niin pysähdyin tähän puotinne kynnykselle ... olin aikeissa kysyä teiltä, sillä naapurinne Henrikki Seppä oli neuvonut minut tänne ... mutta minä näin teidät niin vilkkaassa keskustelussa muutaman kaupustelijan kanssa, ett'en heti tahtonut tulla sisälle..."

"Maltas, maltas ... juhannuksena kaksi vuotta sitten ... niin, minulla oli väkinäinen vieras tuolla ylhäällä päätypuolen häkkihuoneessa, muistan sen vallan hyvin ... hänen oli määrä istua siellä, kunnes Engelbrekt palaisi Köpenhaminasta, autoin ystävää, niin teinkin ... vanha ystäväni, Eerikki Bildstein, tuli muutamana yönä vihurin kiireellä ja toi hänet mukanaan, hyvin tärkeistä asioista oli puhe, ne koskivat Engelbrektiä, nyt muistan, ja samana päivänä, jona sain varmasti kuulla Engelbrektin palanneen, avasin oven väkinäiselle vieraalleni ... muutamana aamuna, hän ei näyttänyt iloiselta, tuo hinterä, pieni mies, ei, eipä näyttänytkaan..."

"Kerrottepa tärkeitä uutisia, kauppias Gellink ... kuka on tuo Bildstein, josta olette puhunut ja joka on tehnyt Engelbrektille ja Ruotsin valtakunnalle niin suuren palveluksen...?"

"Eerikki Bildstein ... ettekö tunne häntä, Taalainmaan rikkainta vuoritulallista, joka ratsasti kirkolle hopeakenkäisellä hevosella ja olisi voinut raskailla hopeaharkoilla peittää tien talostaan kirkolle?"

"Olisiko se...?"

"Eerikki Bildstein, ystäväni, hän juuri ... me olemme molemmat Lybekistä kotoisin, muutoin en häntä paljoa tunne, mutta hän on tehnyt minulle monta palvelusta, siihen aikaan, jolloin otin osan vaskesta myytäväkseni kuningatar Margareta vainajan aikana, sillä hänen omansa oli koko Taalainmaa koko hänen elinaikansa, niinpä olikin... Mutta miten sanoittekaan, minultako vai tuolta vieraalta kaupustelijalta saitte tuon tärkeän tiedon...?"

"Teiltä molemmilta... Kaupustelija kertoi Engelbrektin olleen muutamassa laivassa, joka oli laskenut Söderköpingiin, ja hänen siellä menneen maihin matkustaakseen Strängnäsän Tuomas piispan palvelijain seurassa Tynnelsöhön. Koska laiva oli teidän, oli laivuri lähettänyt teille kaupustelijan mukana kirjeen, jossa myöskin mainittiin Engelbrektin olleen laivassa... Enempää ei minun tarvinnutkaan tietää ja tämä tieto oli mielestäni arvokkaampi kuin koko maailma..."

"Niin on, niin on, Herman Berman, arvot ovat erilaisia, hyvin erilaisia, ovat kyllä ... ja onni on sokea, sokea se on... Minä odottelen Pentti herran palvelijaa jättääkseni hänelle avaimet ... mutta hän viipyy... Herra Pentti Steninpoika, Göksholman haltija, on vuokrannut talon, hän haluaa mukavampaa asuntoa, tuolla kankaalla ei ole mukavaa, sitä hän haluaa..."

Tämä tieto tuntui Hermanista vastenmieliseltä; hän ei saanut ajatuksistaan tuota ylpeätä ritaria, jonka salaiset sotajuonet hän tunsu paremmin kuin kukaan muu.

"Talonne avaimet", sanoi hän kuitenkin ilmoittamatta kauppiaille sisällistä levottomuuttaan, "avaimet voinette kai jättää Henrikki Sepälle; kun ritarin palvelija tulee ja huomaa talon suljetuksi, kysynee kai hän naapurilta..."

"Ystävälleni, Henrikki Sepälle ... niinpä kyllä, niin kuin sanotte ... sen palveluksen hän voi tehdä minulle..."

Henrikki Seppä teki mielellään naapurilleen tuon vähäisen palveluksen ja tämä riensi kiirettä pitäen kujaa myöten muutamalle rantaportille. Herman meni talliin hoitamaan Brandia, joka ystävällisesti hirtahteli häntä vastaan pilttuusta. Hetkisen kuluttua hän oli siinä huoneessa, joka sepän talon yläkerrasta oli hänelle neuvottu asunnoksi.

Täällä hän loikoi kauvan voimatta päästä uneen. Kauppiaan tapaaminen ja tämän puhe Eerikki Bildsteinistä ja Pentti Steninpojasta antoivat hänelle paljon ajattelemisen aihetta. Hänen tahtomattaankin loi mielikuvitus sarjan näkyjä, joiden sisällyksestä hänen levottomuutensa pikemmin kiihtyi kuin tyyntyi.

Aika kului hitaasti ja hän kuuli, kuinka sekä Kylänkirjon että läheisen mustamunkkiluostarin kellot kumisevasti ja verkalleen lyöden ilmoittivat jokaisen täysitunnin. Kohta puoliyön jälkeen oli hän

kuulevinaan tavatonta töminää, joka yht'äkkiä sai hänet heräämään ajatuksista. Hän oli kuulevinaan askelia, raskaita askelia huoneensa ikkunan edustalla olevalta narisevalta puusillalta. Hän nousi istumaan vuoteelleen ja kuunteli. Askeliä ääni selveni selvenemistään. Hän hypähti ylös ja riensi ikkunaan.

* * * * *

Kohta kuninkaan lähdettyä Ludbert Roggen talosta, astui kaksi tummiin viittoihin kääriytyntä naista sen portaita alas. Hekin suuntasivat kulkunsa linnalle ja heitä seurasi jonkun matkan päässä linnanvouti. He astuivat joutuisasti ja moni vastaan tuleva porvari kääntyi katsomaan, minne naiset pitivät kiirutta.

He katosivat kohta linnan porttihilviin ja odottelivat siellä linnanvoutia, joka nyt siirtyi edelle tietä näyttämään. Astuessaan sisälle isoon torniin hankki vouti tulisoihdun. Kuljettuaan sitten pitkät matkat holvikäytäviä ja monista portaista alas, jotka näyttivät vievän syvälle maan alle, hän pysähtyi pienelle rautaovelle, joka soihdunvalossa näytti niin kamalalta, että se noita molempia naisia kovasti pöyritytti. Vähän väkinäisesti aukeni ovi ja vouti astui sisään. Pistettyään soihdun oven poskessa olevaan rautarenkaaseen hän siirtyi molempain seuralaistensa tieltä.

Alussa ei voinut nähdä juuri muuta kuin keskeltä vankilahuonetta kohoavan patsaan isot kivilohkareet, niin pimeä siellä oli. Kylmä ilmavirta, joka ennen oven sulkemista uhkasi sammuttaa tulisoihdun, toi mukanaan äänen vankilatornin juurta pieksävien aaltojen loiskeesta.

"Eerikki!" kuiskasi silloin toinen nainen vapisevin äänin, mutta kun ei vastausta kuulunut, toisti hän nimen.

"Kuka kuiskaa nimeäni?" kuului järeä ääni sanovan patsaan takaa.

Nimen kuiskaaja avasi silloin viittansa ja astui esiin patsaan takaa. Soihdunvalo lankesi häneen ja valaisi hänet kokonaan. Se oli vanha nainen, jonka lempeät kasvot kerran olivat olleet kauniit.

"Eerikki, Eerikki", huudahti hän ja ojensi kätensä vangittua jättiläistä kohti, joka verkalleen nousi pystyyn, "näenhän sinut toki vielä, vaikka aivan toisissa oloissa kuin viimeksi tavatessamme omassa kodissasi..."

Vanki ojensi suurella vaivalla tavattoman raskailla rautavitjoilla kahlehditut kätensä ja tuo vanha vaimo painoi heti kohta päänsä hänen povelleen.

Syntyi pitkä vaihtelu, jonka vihdoinkin vanki keskeytti.

"Elä johdata mieleeni menneitä aikoja, sisko", sanoi hän, "ne eivät koskaan palaja ... olen jo ennättänyt tottua pahoihinkin aikoihin, sillä niitä on kestänyt kauvan eivätkä ne enää muutu hyviksi tällä puolen haudan."

"Elä puhu sellaista, rakas veli", sanoi sisar nyhykien, "mahdotonta se ei ole ... vapaus voidaan sinulle antaa takaisin, talot ja tavarat myöskin ... ja silloin palaavat kyllä, vaikka myöhäänkin, hyvät ajat sinulle..."

"Ei, ei ... tehtyä ei voi tekemättömäksi saada ... yksi ainoa seikka on enää elämässä tuottanut minulle iloa, vaikka sekin on ollut sapelien sekoitettua: olenhan nähnyt sen miehen suuruuden ja voiman, joka kerran oli ystäväni ja jonka nimi on säilyvä tuleviin miespolviin ja tuleva siunatuksi, kun taas minun on kuoleva, ikään kuin ei minua koskaan olisi ollutkaan ... niin, hänen tähtensä ainoastaan tahtoisin vielä saada takaisin vapauteni, hänen ja kurjan Kirsti parkani tähden!"

Raskas huokaus tunkihe vangin rinnasta. Hän pani kätensä ristiin ja loi tuijottavan katseensa kosteihin lattiakiviin.

"Etkö sitten ollenkaan huoli toisesta lapsestasi, Eerikki?"

"Toisesta lapsestani...?"

"Ceciliasta!"

"Elä mainitse sitä nimeä, Kirsti, jos vielä rakastat minua. Eerikki Bildsteinin Ceciliaa ei ole enää olemassa enkä koskaan ole hänen nimeänsä maininnut sen jälkeen kuin hänet kirosin."

"Ankara, kova, onneton veljeni!... Mutta jos hän armoa ja anteeksiantamusta kerjäten polvistuisi tähän jalkaisi juureen — sano, veli, sano ... sallisiko sydämesi käskää hänet pois?"

"Sydämeni!... Jospa ei sydän olisi koskaan sykkinyt tässä povessa ... armoa, sanot ...

anteeksiantamusta! Vadstenan luostarissa Jumalan äidin kasvojen edessä rukoillessa kuiskataan isän anteeksiantamus hänen tyttärensä sydämeen, siellä ja ainoastaan siellä!"

Puoleksi pidätettyjä nyyhkytyksiensekaisia huokauksia kuului patsaan takaa ja Cecilian kalpeat, surulliset kasvot ilmautuivat soihdun valaisemalle paikalle. Hän hiipi varjon tavoin kahleiden rasittaman isänsä luokse ja vaipui hänen jalkainsa juureen. Tuo voimakas mies vavahteli nähdessään tyttärensä ja hetken aikaa hän seiso jähkistynein katsein ja vapisevin huulin kykenemättä tajuamaan, mitä hänen edessään tapahtui.

Tytär syleili hänen polviensa ja nojasi päänsä niitä vasten.

"Jos olenkin rikkonut, isä", huokasi hän ja loi kyyneltyneet silmänsä isään, "niin olenhan runsaissa määrin kärsinytkin rikoksen seurauksista. Tuomitse minua, mutta elä kiros..."

Sanat elvyttivät vanhuksen katseen; hän nosti verkalleen käsivartensa ristiin ryntäilleen ja otsa painui syville kureille.

"Nouse, Cecilia", sanoi hän äänellä, joka selvästi ilmaisi myrskyn riehuvan sydämessä, mutta myöskin löytyvän tahdonvoimaa sen hillitsemiseksi, "sanoilla et voi voittaa takaisin sijaa isäsi sydämessä, mutta teolla ... kuninkaan jalkavaimo ei saata olla Eerikki Bildsteinin tytär. Jätä tuo mies, murra poikki nuo kultaiset kahleet, jotka pitävät sinua häpeällisemmässä vankeudessa kuin nämä minua, toimi niin kuin vapaasyntyisen naisen tulee toimia..."

"Herkeä, herkeä, isä, pyyntösi on mahdoton täyttää..."

"Niinpä julistat oman tuomiosi... Mene pois silmiäni edestä, tyttö ... elinpä tai kuolin, vasta kun Vadstenassa huntuu puettuna rukoillen polvistut Jumalan äidin kasvojen eteen, vasta silloin olet kuuleva anteeksiantamuksen ja siunauksen sanat isäsi huulilta. Ennen sitä en tahdo olla missään väleissä kanssasi!"

Mies käännähti äkisti ja kallisti päänsä kättänsä vasten; toisella kädellään hän viittasi tyttärelleen, että tämä jättäisi hänet rauhaan. Tytär tarttui tähän käteen ja suuteli sitä.

"Kovempia saattaisivat sanasi olla, isä", huokasi hän, "auta minua rukoilemaan Jumalan äitiä, että hän katkaisisi kahleen, joka minut sitoo, mutta sitten siitä seuraakin kuolema..."

Hän nousi äkisti pystyyn ja läksi kasvot käsiinsä kätkien horjuen huoneesta. Hänen seuralaisensa lähestyi hiljaa vankia ja tarttui hänen käteensä sekä piti sitä kauvan omassaan.

"Veljeni", sanoi hän vihdoin kuiskaten, "ehkäpä onkin mielen taipumattomuus sinä kirouksena, joka sukuamme painaa." Sitten hän taas hetkisen vaitioltuansa lisäsi: "Jos sinulla on mielessäsi jotakin minulle sanottavaa, ennen kuin lähden täältä, niin tapaat minut Ludbert Roggen talossa!"

Mies seiso liikkumaton. Näytti siltä kuin hän ei olisi enää nähnyt eikä kuullut mitään. Kun hän vihdoin käänsi ympäri, oli vankila jälleen aivan pimeä.

Hän istuutui kivipenkille. Hän nojasi päänsä käsiänsä vasten ja huulilta tunkihe tuon tuostakin: Cecilia, Cecilia. Kuului siltä kuin hameenlieve olisi kahissut ruostunutta rautaovea vasten ja kuin joku kevein askelin olisi poistunut, mutta hän ei sitä huomannut.

Vanginvartija, joka hetken kuluttua toi vanginruoan, tapasi hänet istumassa jäykkänä ja liikkumattomana penkillä patsaan vieressä, johon hänet oli kahleilla kiinnitetty. Kuluivat sitten illan ja itäyön pitkät hetket.

Kello löi 11. Kohta sen jälkeen kuului taas askelia käytävästä ja pitkistä kiertoportaista ja heikko valojuova pistihe oven reiästä sisälle. Ovi aukeni heti sen jälkeen ja linnanvouti astui kahden palvelijan seuraamana vankilaan. Palvelijoilla oli tulisoihdut kädessä ja he kohottivat ne lähelle holvia, niin että tuosta synkästä vankilasta saattoi nähdä joka sopen. Linnanvouti antoi merkin ja vanginvartija astui esiin ja irroitti vangin kahleet.

Sen jälkeen astui sisälle kookas ritari, meni vapautetun luokse ja ojensi hänelle pergamenttikirjeen, jossa riippui iso sinetti.

"Armollisen herramme, Eerikki kuninkaan nimessä annan teille vapautenne takaisin", sanoi ritari, "ja tällä avoimella kirjeellä asettaa kuningas teidät kaikkiin oikeuksiinne ja antaa teille takaisin menetetyksi tuomitut tilanne ja talonne."

Kummallisesti vaihtelivat vapautetun kasvojen ilmeet sitä mukaa kuin hänen mielensä kirkastui. Luoden ritariin syntyperäistä hallitsijavoimaa tietävän katseen työnsi hän vihdoin kuninkaankirjeen

etemmäksi.

"Sanokaa Eerikki kuninkaalle, armolliselle herralenne, ritari, ett'en ota vastaan toista enkä toista hänen armoltansa. Vapaus on oikeuteni, sen tähden lähdetä täältä ulos, mutta tilani ja taloni otan sitten vasta haltuuni, kun laillinen tuomari on asiani tutkinut. Antakaa sen tähden kirje kuninkaalle takaisin."

Ryhdyttyään ja liikkeiltään ylpeämpänä kuin ritari, joka seisoi hänen edessään kirjettä kädessään pitäen, hän viittasi soihdunkantajaa kulkemaan edellä ja läksi vankilasta hämmästyneen Pentti ritarin ja linnanvoudin ynnä vanginvartijan seuraamana.

Ylimmällä portaalla seisoi tornin ympyrähuoneessa naisenhaamu, joka kuitenkin heti hävisi, kun soihdun ensi säde sinne saapui. Jättiläinen ei häntä nähnyt, mutta juuri hänen astuessaan ulos linnanpihalle löi läheisen Kylänkirkon tornikello kaksitoista. Hän astui edelleen aatelitalon linnanportille tarkkaamatta ritaria, joka vähän matkan päässä häntä seurasi. Linnanportilla tuli muuan palvelija häntä vastaan.

"Olettehan vuoritulallinen Eerikki Bildstein!" sanoi palvelija kunnioittavasti, "eräs vanha ystäväni, joka tänä aamuna aikoo matkustaa ulkomaille, haluaa tavata teitä."

"Ja kuinka sinä tunnet, kuka olen?" kysyi jättiläinen.

"Kysykää ennemmin, kuka Tukholman linnan asukas tänään ei teitä tunne", vastasi mies samalla kunnioittavalla äänellä. "Te ette kenties minua tunne, mutta minä näin teidät, kun kaksi vuotta sitten veitte muutaman vangin kauppias Gellinkille, minä olen hänen palvelijansa ja isäntäni se haluaa teitä tavata. Mainitse vaan, sanoi hän, että asia koskee Engelbrektiä, niin ei ystäväni ole empivä."

Tuo kookas mies näytti hetkisen epäröivän, mutta nyökäytti sitten myöntävästi päätänsä palvelijalle, joka seurasi häntä porttihuolviin. Ei kumpikaan heistä ollut nähnyt, kuinka vähän matkan päässä heidän takanaan pieni hinterä haamu oli hiipinyt ritarin luokse ja kuiskannut hänelle muutamia sanoja, eikä myöskään kuinka vähän kauvempana muuan naisenhaamu seisoi aikailen ja ikään kuin vakoillen ympäri linnanpihaa. Hänen rinnallaan seisoi muuan palvelija.

"Mene mukaan, Rasmus", kuiskasi naisenhaamu tälle, "mene mukaan ja katso tarkasti, että tuo vapautettu mies pääsee vapauttansa nauttimaan."

Palvelija riensi porttihuolviin, josta sekä vapautettu että ritari olivat kadonneet. Kesti vähän aikaa, ennen kuin portti avattiin palvelijalle, ja kun hän viimein pääsi linnan edustalla olevalle aukealle, jäi hän epäröimään, minne päin mennä, kunnes vihdoinkin näki kaksi haamua katoavan Kylänkirkon ulkonevan nurkan taakse.

Haamut olivat palvelija ja Eerikki Bildstein eli Belgsting, joksi häntä sanottiin Taalainmaassa ja vieläkin kansantarussa sanotaan. He astuivat rientävin askelin poikki torin, poikkesivat Kauppiaskadulle ja tulivat sitten Själagårdinkadulle. Täällä he kohta pysähtyivät kauppias Gellinkin talon edustalle. Palvelija tarttui isoon portinkolkuttimeen ja tammiportti avattiin sisäpuolelta. Hänen jättiläismäinen seuralaisensa meni perästä ja sitten suljettiin portti heidän jälkeensä. He eivät kuitenkaan olleet astuneet montakaan askelta, ennen kuin joka taholta, sekä alhaalta että ylhäältä ynnä sivuhuoneista ryntäsi esiin aseellisia miehiä, jotka yht'äkkiä taas vangitsivat tuon sankarivoimaisen miehen. Pieni hinterä mies tuli esiin palava tulisoihtu kädessä ja valaisi hänen kasvonsa.

"Olkoon onnekseksi, Belgsting", sanoi hän pehmeällä äänellä, "heikolla ja halveksitullakin voi joskus olla puolta. Nyt minä paremmin kuin Jungfruhamnissa aion johdattaa mieleenne Väsbyn niityn ja sen pienen kodikkaan huoneen, jossa pari vuotta takaperin annoitte hyvän ystäväni istua viikkokausia, kokonaista viisi viikkoa, ja ajatella kaikkea mitä ennen oli tapahtunut ja mikä hänelle oli tuhon tuonut... Käykää ujustelematta sisälle, rikas Belgsting, käykää ujustelematta sisälle ... samaan huoneeseen saatte tekin nyt astua."

Ilkastellen näin lausuttuansa nousi pieni mies kevein askelin portaita ylös ja aseelliset palvelijat pakottivat Belgstingin seuraamaan. Ullakolla vasta pysähdyttiin. Täällä lykkäsi pieni soihdunkantaja auki muutaman oven ja siitä tuli näkyviin kapea puinen porrassilta. Tämä johti päätyseinän ulkopuolelle pieneen ristikko-ikkunaiseen huoneeseen, joka oli aivan katonrajassa. Tätä siltaa myöten vietiin vanki uuteen vankilaansa.

Tämän kaiken näkijäksi joutui Herman Berman pysähtyessään huoneensa ikkunan eteen. Huone näet oli vähän alempana, vajaan sylen päässä Gellinkin talosta, jonka päätyseinää pitemmälle Henriikki Kalusepän talo pistihe sen verran, että sen laitimaiseen ikkunaan näkyi naapurin päätyseinä.

Herman tunsi heti Belgstingin. Kaikkein ensiksi hän ryhtyi avaamaan ikkunaa, mutta luopui samalla siitä tuumasta, kun huomasi mahdottomaksi tällä tavoin mitään toimittaa, koska ikkunasta ei millään

tavoin näyttänyt voivan päästä porrassillalle. Hän kiiruhti sen sijaan alas päästäkseen kadulle ja tätä tietä naapurin taloon. Talonväkeä hereille saadessa kului kuitenkin muutamia kalliita hetkiä, ja kun hän sitten pääsi kadulle, vallitsi Gellinkin talossa täydellinen äänettömyys ja hiljaisuus, ikään kuin siellä ei olisi mitään tapahtunut.

Siinä itsekseen tuumiessaan mitä nyt oli tehtävä, kuuli hän reippaita askelia lähestyvän.

"Ken siellä?" kysyi Herman.

"Muuan kuninkaan palvelijoita", vastasi nuorekas ääni tanskanvoittoisesti. "Rasmus olen muuten nimeltäni. Jos voisitte auttaa minua pääsemään tähän taloon, on onneni suuri ja kiitollisuuteni yhtä suuri."

Herman ei kuitenkaan voinut auttaa, mutta hän sai sitä vastoin täydellisen selon siitä, mitä linnassa oli kello yhdentoista jälkeen tapahtunut ja kertoi vuorostaan palvelijalle, mikä kohtalo oli tullut vainotun osaksi Gellinkin talossa, samalla paheksuen ilkitekoa.

"Olkaa huoletti", sanoi silloin palvelija, "ennen tunnin kuluttua on teko korjattu...!"

Hän poistui sen jälkeen joutuisin askelin linnalle päin. Herman käveli edes takaisin talon edustalla odotellen palvelijan palaamista. Kovin kauvan ei kestänytään, ennen kuin tämä palasi melkoisen aseellisen palvelijajoukon seuraamana. Hän pysähtyi talon edustalle, kolkutti porttia ja vaati kuninkaan nimessä sitä avattavaksi.

Pari kertaa hän sai toistaa käskynsä, ennen kuin sisäpuolelta eteisestä kuului verkkaisia askelia ja portti avattiin. Avaaja oli vanha mies. Hän kummasteli ja harmitteli unisena sitä, että hänet oli herätetty keskellä yötä, mutta kuninkaanpalvelija ja Herman eivät ottaneet hänen puhettansa kuuleviin korviinsa, vaan käskivät hänen hankkimaan tulisoihdun, jonka saatuaan kaikki Hermanin johtamina nousivat portaita ylös. Herman löysi helposti ullakolta porrassillalle vievän oven ja kohta he olivatkin tuon pienen katonrajassa olevan huoneen ovella. Ovi oli lukitsematta ja he astuivat esteettä sisälle.

Huone oli tyhjä ja hävinneen hakeminen oli turhaa työtä. He tarkastivat koko talon. Siellä löytyi kyllä joukko Pentti Steninpojan palvelijoita, vaikka ritarin itsensä vasta seuraavana päivänä oli määrä ottaa talo haltuunsa, mutta vangista ei näkynyt jälkeäkään.

Pari tuntia sen jälkeen Herman nousi ratsaille lähteäkseen pääkaupungista. Portissa tuli häntä vastaan muuan Henricki mestarin kisälli, pitkä ja typerännäköinen mies. Hänen väitettiin ymmärtävän ja tietävän enemmän kuin tavallisten ihmisten. Aivan ehdottomasti Herman joutui tältä kysymään, tokko hän tiesi, minne tuo onneton vanki oli joutunut, josta jo koko naapuristo puhui.

"Josko mitään tiedän", vastasi tuo säikähtynyt mies, "tiedän kyllä jotakin, sillä päivän ensimmäinen tunti ei ollut vielä lopussa, kun näin... Juoksin teidän huoneeseen, mutta en teitä löytänyt ... ja näin kolme ratsumiestä ratsastavan ulos naapuritalon takaportista ... minä tein ristinmerkin ja luin rukoukseni ... sillä kun kuolleet ratsastavat, on hyvä olla varuillaan..."

"Ja mistä sinä tiedät, että ne olivat kuolleita?"

"Hevosten kaviot eivät ollenkaan kapsahdelleet maahan koskiessaan ... varmaankin ne olivat Torkel marski ja Maunu herra taikka ehkä pikemmin Eerikki ja Valdemar herttuat jotka olivat tulleet noutamaan häjyä Brunke drotsia, joka ennen muinoin kuuluu asuneen tuossa talossa."

Herman, joka tuon herkkä- ja taikauskoisen miehen puheesta selvästi huomasi, että ahdistajat ajoissa olivat aavistaneet pahaa ja kiiruhtaneet vankeineen pakoon, ei malttanut kuunnella loppuun kertojan omasta mielestään hyvinkin viisasta yöllisen näkemänsä selitystä, vaan kannusti hevostansa ja ajoi katua pitkin etelään päin.

Puolipäivän rinnassa kokoontuivat taas herrat Tukholman linnan isoon saliin. Kuningas viivytteli ja samoin kuin edellisenäkin päivänä ryhmittäytyivät herrat isompiin ja pienempiin joukkoihin keskustelemaan. Muutamassa sellaisessa ryhmässä olivat herra Krister Niilonpoika ja Pentti Steninpoika sekä Vestmanlannin ja Taalainmaan entinen vouti, joka nyt kuninkaan kanssa oli palannut Ruotsiin. Näitä kolmea lähestyi Linköpingin Knuutti piispa Ewerstenin Hannu kreivin kanssa innokkaasti puhellen. Nämä jälkimmäiset keskustelivat kreivintyttären ja nuoren Maunu Penttinpojan naimaliitosta, josta puheenaineesta piispa ei tahtonut luopua, vaikka kreivi selvästi osotti haluttomuutta siihen.

"Kunnian miehenä", sanoi tuo parantumaton piispa ja pysähtyi, juuri kun he tulivat äskenmainittujen kolmen herran luokse, "ei Ewerstenin ja Nowgartenin kreivi tahdo peruuttaa antamaansa sanaa ja

lupausta... Kuulkaa, Pentti nepaani, minusta näyttää jo olevan aika todenteolla tuumia häitä; tulipa teistä hetken kuluttua Ruotsin valtakunnan drotsi tai marski, se ei muuta asiaa, sillä joka tapauksessa on tulossa tilaisuus, joka on lisäävä loistoa meidän ja kreivin sukujen väliselle liitolle..."

Kreivin ylpeät ja jalot kasvot kävivät yhtä valkoisiksi kuin hänen sinipunervan samettiviittansa kärpännahkapuuhka ja hänen huulensa vapisivat, kun hän näki Pentti ritarin silmäin hurjan intohimoisen hohteen. Vanha Krister herra vapautti hänet ainakin tällä kertaa antamasta varmaa vastausta, kun hän sanoi:

"Kovin riemuitsee vanha sydämeni tätä liittoa ajatellessani, sillä me ymmärrämme, arvelen ma, perinpohjin toisemme, ja jos yksityiset edut voidaan yhdistää yhteisiin, niin sitähan on aina toivottava. Te, Jöns Eerikinpoika", lisäsi hän sitten tähän kääntyen ja ikään kuin jatkaen piispan keskeyttämää puhettaan, "te olette siis puhunut armolliselle herrallemme tästä asiasta?"

"Olen kyllä", vastasi entinen vouti hymysuin kuten tavallisesti, vaikka ei aivan yhtä julkean näköisenä kuin ennen, "olenpa kyllä ja olenpa aivan samaa mieltä kuin armollinen herramme siitä, että tästälähin jää Ruotsin valtakunnan herroista ja miehistä riippumaan talonpojatko maassa tulevat hallitsemaan vai he itse."

"Jollei teillä siitä ole varmempia tietoja kuin viime syksynä, jolloin valheellisesti ilmoititte kuninkaan tahdon", kuului tuima ääni aivan Jösse Eerikinpojan viereltä, "niin ei liene sanomianne paljon luottamista."

Vanha, komea herra Aksel Pietarinpoika (Tott) se yhdessä Olavi poikansa kanssa vasta nyt oli tullut saliin ja halki huoneen astuessaan tullut pysähtyneeksi juuri näiden herrain sivulle ja niin lähelle, että Jösse Eerikinpojan sanat siihen selvään kuuluivat. Puhelivat herrat säpsähtivät kuullessaan ritarin sanat, jotka kajahtivat taisteluunhaastolta, ja Jösse Eerikinpoika lyhyhistyi kokoon, ikäänkuin koettaen välttää tuon uhkean uroon säihkyvää katsetta.

"Siinä on sanani, Jösse Eerikinpoika", jatkoi kuumaverinen ritari, "ja siitä että piditte harmaita hapsiani pilkkananne, saatte vastata miekka kädessä, missä mieluummin haluatte, jollette tahdo, että joka mies teitä konnaksi kutsuu!"

Hän ei odotellut vouden vastausta, vaan otti kohteliaasti Hannu kreivin käden kainaloonsa ja astui kuninkaan huoneesta tulevaa Hannu Kröpeliniä kohti, jonka tyynet, jalot kasvopiiirteet näyttivät päivänpilkahdukselta kaikkien näiden mitä kiihkeintä levottomuutta ja mielenjännitystä tietävien katseiden joukossa.

Heti sen jälkeen tuli kuningas saliin ja siten pääsi Jösse Eerikinpoika kokemasta sitä nöyryytystä, että olisi saanut nähdä herrain, jotka siihen asti mitä vilkkaimmin olivat hänen kanssansa keskustelleet, luopuvan hänestä. Hän käytti hyväkseen sitä hetkeä, jolloin kaikkien katseet olivat kuninkaaseen luotuina, ja läksi huoneesta. Seuraavana päivänä hän oli jo hävinnyt kaupungistakin.

Samoin kuin edellisenä päivänä meni kuningas nytkin valtaistuimelleen. Kun hän oli istunut ja äänettömyys päässyt vallalle salissa, astui arkkipiispa Olavi esiin ja ilmoitti, että koolla olevat herrat kuninkaan tahtoa noudattaen olivat valinneet yhden niistä herroista, jotka kuningas itse oli ehdolle pannut, nimittäin herra Krister Niilonpojan.

"Sen lisäksi pyytävät nuo kunnon herrat ja kelpo miehet nöyrästi", päätti arkkipiispa esityksensä, "teitä, Eerikki kuningas, nimittämään yhden ennen ehdolle pannuista valtakunnan marskiksi."

Kuningas ei vastannut mitään ja Krister Niilonpojan puolueeseen kuuluvat herrat pitivät aivan varmana, että hän oli vaiti siitä syystä ett'ei tahtonut yht'äkkiä loukata toisia herroja. Mutta kuningas kutsui Krister herran valtaistuimen eteen asettaakseen hänet virkaan.

Vanhus astui esiin ja kumarsi kuninkaalle.

"Kummalliselta mahtanee näyttää, armollinen herra kuningas", sanoi hän, "että minä tässä astun eteenne pyytämään, että tämän korkean arvon uskoisitte jollekin toiselle täällä koolla olevista monista herroista ja miehistä. Varmaankin on monta siihen ansiollisempaa kuin minä, joka sitä paitsi olen kovin iäkäs. Samalla kuin pyydän teitä Jumalan tähden päästämään minut tästä tärkeästä virasta, suotanee minun siihen ehdottaa nuori sukulaiseni, herra Kaarlo Knuutinpoika, Fågelvikin haltija!"

Jos Eerikki kuningas kaikissa asioissa olisi ollut yhtä selvänäköinen kuin tässä, olisi varmaan hänen hallituksensa monessa kohden toisellaiseksi muodostunut. Hän ei pitänyt ollenkaan väliä vanhan herran pyynnöstä, vaan kutsui hänet esiin ja toimitti virkaanvihkimismenot, s.o. antoi nimitetylle lyhyen miekan.

"Olemme siis nyt antanut Ruotsin-valtakunnallemme drotsin, niin kuin on säädetty", sanoi kuningas sen jälkeen, "ja nyt on vielä marski nimitettävä."

Kuningas aikaili hetken ja tämä aikaileminen — lieneekö sitten ollut harkittua vai ei — kiihdytti läsnäolijain mielet kiihkeimmilleen.

"Tähän virkaan olisin, jos olisin omaa mieltäni noudattanut, valinnut toisen kuin sen, jonka nyt olen nimittävä, mutta olen päättänyt noudattaa valtakunnan herrain ja miesten julkilausumaa toivomusta ja nimitän sen tähden tähän virkaan herra Kaarlo Knuutinpojan, Fågelvikin haltijan."

Tyytyväisyyttään hälisivät useimmat, suuttumustaan vaan muutamat harvat, ja tuo kookas, komea Kaarlo herra astui valtaistuimen eteen. Hänkin estelihe samoin kuin vanha Krister herra ja pyysi päästä tuosta kunniansta, mutta kuningas ei ottanut hänen sanojansa korviinsa, vaan kääntyi herra Eerikki Krummedikiin, joka seisoj vähän syrjemmällä hänestä ja pyysi hänen paljon kokeneena sanomaan, millaisilla menoilla marski muualla asetetaan virkaansa.

"Semmoinen on menettely", vastasi Eerikki herra, "että te annatte hänelle sauvan kultarenkaineen ja sanotte hänelle, kuinka hänen tulee virkaansa hoitaa."

"Sauvan hän on heti saava", virkkoi kuningas, "mutta rengasta hän ei nyt voi saada."

Pieni valkoinen sauva vietiin nyt kuninkaalle, joka ojensi sen Kaarlo herralle. Polvistuen otti tämä sen vastaan. Mutta hän viipyi valtaistuimen edessä ikään kuin jotakin vielä odotellen. Kuningas loi häneen kysyvän katseen.

"Muinoin oli tapana", sanoi silloin Kaarlo herra, "että kuningas antoi valtakunnan drotsille ja marskille linnan ja läänin heidän tärkeiden virkainsa ylläpitämisen avuksi."

"Elkää muistuttako minulle niitä aikoja, herra Kaarlo Knuutinpoika", keskeytti kuningas vilkkaasti, "meitä ei haluta tehdä uutta Bo Juhonpoikaa kokeaksemme samaa, mitä äitimme setä Albrekt kuningas sai kokea."

"Ja kuinka luulette sitten, herra kuningas, drotsin ja marskin voivan käyttää sitä valtaa, jonka olette heille antanut ja jota heidän virkansa vaatii?"

"Tahdon antaa teille neuvon, herra marski", sanoi kuningas luoden häneen sekä ivaa että ylenkatsetta ilmaisevan katseen, "elkää ojentako jalkojanne kauvemmaksi kuin nahkapeitto ulettuu!"

Näistä kuninkaan sanoista maseni yleinen mieliala. Mutta Kaarlo herran silmästä leimahti salama, joka sai herra Eerikki Krummedikin kalpenemaan ja hymyn haihtumaan kuninkaankin huulilta. Tästä katseesta ilmeni jotakin, joka muistutti Engelbrektin uhkausta, silloin kuin kuningas kielsi häntä enää tulemast silmänsä eteen.

Heti sen jälkeen kuningas nousi ja läksi salista. Herrat taas läksivät kukin omille asioilleen, mutta eivät sillä mielellä kuin olisi luullut, kun he nyt olivat saaneet toivonsa täytetyksi siihen nähden, että Engelbrekt oli erotettu valtakunnan hallinnosta ja se jätetty heidän omiin käsiinsä. Kuninkaan heille antama valta oli näet vaan puoleksi annettu. Koko nimitys tapahtui vaan näön vuoksi ja siltä puuttui todellista merkitystä. Ne herrat, jotka asioita syvemmältä ajattelivat, älyivätkin kohta, mitä jo vanha herra Eerikki Krummedik oli ennustanut ja mitä kuningas oikeastaan koko tällä näytelmällä tarkoitti, että nuo molemmat nimitetyt virkamiehet tulisivat, kumpikin puolueensa etunenässä, kokoamaan voimansa toisiansa vastaan. Lyhytnäköisempiä taas harmitti itse nimittämistapa, ja kohta kuultiin yleisesti puhuttavan siitä, miten halveksivasti kuningas oli kohdellut Ruotsin herroja.

Kuningas itse luuli toimineensa varsin viisaasti käyttäessään hyväkseen herrain ja rahvaan eli, yksiinhän se kävi, Engelbrektin kireitä välejä masentaakseen edelliset tekemättä jälkimmäisillekään muita myönnytyksiä, kuin että Örebron linna jäi Engelbrektille läänitykseksi. Mutta Eerikki kuningas ei sitä tehdessään ajatellut, että hän näihin molempiin nähden oli ryhtynyt vaan puolinaisiin toimiin, ja että tyytymättömyys tämän jälkeen oli tuleva juurtumaan syvälle molempiin kansalaisluokkiin, sekä herroihin että talonpoikiin. Parasta olisi hänelle ollut todelliseen rahvaaseen liittyminen, mutta kun hän ei voinut tai ei tahtonut sitä tehdä — sillä niin vapaa talonpoikaissäätö kuin ruotsalainen oli, oli saksalaisen ruhtinaan samoin kuin ylimalkaan saksalaisen aatelismiehen mielestä sula mahdottomuus — olisi hänen julkisesti ja vilpittömästi pitänyt liittyä Ruotsin herroihin. Nyt hän oli kuin mies, joka oli talonsa rakentanut korkean vuoren juurelle ja sitten paljastanut talon takana kasvavan puun juuret, tosin ei sitä hävittääkseen, vaan heikontakseen sen voimaa ja samalla sen tuuheata latvusta harventaakseen; — hän saavutti tarkoituksensa, mutta kun lumi sulii vuorelta ja myrsky tuli, vyöryi ylhäältä tulvavesi, jonka voimaa heikontunut puu ei kyennyt vastustamaan. Se kukistui kohta yhdessä talon kanssa, jota sen oli määrä suojella, ja omistaja sortui samalla. Viisaan Eerikki Krummedikin tuuma oli hyvä, mutta hän arvosteli Ruotsin oloja Tanskan olojen kannalta, jossa rahvas jo oli milt'ei herrojen

maaorjana. Hän tunnusti tosin, kuten kuulumme hänen sanovan, rahvaan voiman ja merkityksen, mutta hän piti sitä ohitsemenevänä ja satunnaisena. Hän ei tiennyt, että tästä voimasta saattoi kasvaa lumivyöry, joka oli kukistava sekä Eerikki kuninkaan valtaistuimen että myöskin koko sen uhkean rakennuksen, jonka kuningatar Margareta Valdemarintytär vainaja oli rakentanut ja jota sanottiin uniooniksi.

Itse oli Eerikki kuningas, jolta ei myöskään hyviä ominaisuuksia puuttunut, liiaksi aikansa lapsi, sekä liian kevytmielinen että liian itsepäinen kyetäkseen täysin oivaltamaan olevia oloja tai sovelluttamaan menettelytapaansa niiden mukaan. Hän kuunteli tosin, samoin kuin kaikki muutkin, Ruotsin metsissä ja vuorilla heränneen mahtavan hengen lentokokeita, mutta hän ei ymmärtänyt siitä mitään. Vielä vähemmin hän ymmärsi, että mahtavampi käsi oli hänet itsensä asettanut ikään kuin meren kallioksi, tuon äsken heränneen voiman tyrskyjen tielle, jotta tämä voima vahvistuisi, varmistuisi ja virittäisi itsenäisen ruotsalaisen elämän. Siinäpä se oikeastaan olikin Eerikki kuninkaan, samoin kuin seuraavienkin unioonikuninkaiden ainoa merkitys.

Päältä katsoen oli Eerikki kuningas voittanut täydellisen voiton ja hän ajatteli, katseli oloja ja toimi voittajan tavoin. Siihen kuului Ruotsin herrain nöyryyttäminen, siihen sekin, että hän neuvostoa kuulematta, vastoin sovinnonteossa antamiensa lupauksia, lahjoitteli useita linnoja ja läänejä. Tämä jälkimmäinen teko kiihdytti heti herrain tyytymättömyyttä ja he huomauttivat kokouksessa olleiden tanskalaisten herrain kautta kuninkaalle, että hän tässä menetteli vastoin lupauksiansa ja että oli välttämätöntä antaa drotsille ja marskille riittävä valta. Näihin huomautuksiin ei kuningas vastannut mitään ja sitten menivät Ruotsin herrat itse hänen puheilleen. Mutta kuningas otti heidät vastaan selvästi tyytymättömyyttä osottaen.

"Minua ei haluta ruveta liemilaukuksenne", sanoi hän jyrkästi ja äreästi, "miten on, niin saa olla... Tietäkää, ett'ei Engelbrekt olisi tehnyt minulle niin suurta vahinkoa, jollei teitä ja sukulaisianne olisi ollut!"

Näin sanoen kuningas kääntyi heihin selin. Hän oli nyt tehnyt heille selvästi ymmärrettäväksi, että he olivat pettyneet luullessaan hänestä saavansa myötenantavan herran. Vielä selvemmin hän sen osotti, kun hän, älyttömästi kyllä, otti pois Tukholman linnan tuolta jalolta ja yleisesti arvossapidetyltä Hannu Kröpeliniltä. Linna annettiin muutamalle tanskalaiselle herralle, Eerikki Niilonpojalle (Gyllenstjerna), ja kuningas lisäsi sen varustusväkeä mukana tuomallaan sotaväellä, niin että se nousi 500 mieheen. Ruotsin herrat olivat vaiti ja sietivät, mutta osottivat välillisesti paheksumisensa jäähyväisiksi ylistäessään tuota vanhaa, kokenutta miestä. Tämä tapahtui keskiviikkona lokakuun 26 p:nä 1435.

Viikkoa jälempin läksi Eerikki kuningas Tukholmasta.

V.

Hopeavitjat.

Pää täynnä kummallisia ajatuksia ratsasti Herman Berman ulos eteläportista, juuri kuin kaupungin kellot löivät kolme sen päivän aamuna, jonka oli määrä ratkaista ja joka ratkaisikin Pentti herran kohtalon. Hän ei voinut aavistaakaan, että hän, pelastamalla Belgstingin, olisi kenties auttanut herra Pentti Steninpojan Ruotsin valtakunnan drotsiksi tai marskiksi ja samalla hankkinut vielä uuden esteen itsensä ja Agneksen välille. Mutta kuitenkin ilmaantui hänen ajatuksiinsa, kun ne armaan luokse retkeilivät, synkkiä Pentti herran ja hänen poikansa muotoisia varjoja, jotka viipyivät siellä vielä silloinkin, kun Engelbrektin vakava kuva asettui arvoisan neidin rinnalle.

Oli kylmä aamu, raitis tuuli puhalsi järveltä ja hajotti laaksoihin ja soille laskeutuneen sankan sumun. Tämä rauhoitti hänen mielialaansa. Synkät ajatukset haihtuivat, mieli keveni ja toivo virkistyi. Elämän kylmät sumut voi sama voima hajottaakkin, joka ne synnyttää, ja maailman pimeimpäänkin soppeen pääsee aina joku auringonsäde pilkistämään.

Herman oli joutunut ylängölle; sen viereisestä laaksosta ne sumukuvat olivat pakosalle lähdössä. Notko ei kuitenkaan vielä ollut puhdas, vaan näytti pilvimereltä, jonka aallot olivat joutuneet kovaan liikkeeseen. Sen toisellakin puolella oli ylänkö ja sielläkin näkyi joku kulkevan tietä pitkin tänä varhaisena aamuhetkenä. Herman ei kuitenkaan voinut erottaa, mieskö se oli vai nainen. Hän ei sitä erittäin tarkannutkaan, vaan ratsasti edelleen alas laaksoon. Toiselle puolen jouduttuaan hän näki haamun lähempää. Nainen se oli ja se oli nyt istunut tien viereen kivelle. Kun Herman tuli

lähemmäksi, hypähti nainen seisaalleen ja tuijotti häneen, hurjin ja kamalin katsein. Se oli Kirsti, Belgstingin tytär.

"Kirsti", sanoi Herman häntä vienolla äänellä puhutellen, "mitä sinä täältä kanervikosta näin varhain aamulla etsit?"

"Vitjoja ... Herman, hopeavitjoja, jotka sitoivat onnen ja rakkauden Kirstin sydämeen ... huu, etkö näe verijälkiä tiellä, etkö niitä näe!... Ole varoillasi, Herman, tästä on susi kulkenut tänä yönä, hänellä oli vitjat kaulassa ja Belgstingin nuolikontti välkkyi kuutamossa ... huu, kettu oli mukana ... he kuljettivat Kirstin isää välissään... Mutta vaiti, Herman, vaiti. He eivät tiedä, että Kirsti on seurannut heidän jälkiään aina Jungfruhamnista asti."

"Tyttö raukka", keskeytti hänet Herman, "nouse Brandin selkään, niin vien sinut hyvien ystäväin luokse."

"Ha-ha-ha ... sinä tahdot minua rangaista, kun päästin ketun menemään ... huu, voi minua rikoksellista tyttö parkaa ... isäni olen pettänyt ... isäni ystävän olen myöskin pettänyt ... mutta sen tähden täytyykin minun juosta verisillä poluilla ... kohtapa sentään, kohta on tämä päättävä!"

"Martistako puhut, Kirsti? Olen näet kuullut, että päästit hänet pakenemaan Vesteråsin linnasta."

"Martista, niin, hän on kettu ... hän auttaa minua sutta saavuttamaan ja nyt ovat molemmat käsissäni ... nyt ne eivät pääse pakenemaan."

"Ja missä on susi?"

"Susi ja kettu ratsastavat metsässä, ei heitä saavuta metsästäjän keihäs ... mutta Kirsti on heidät saavuttava..."

Näin sanoen hän hypähti takaperin ja katosi metsään.

Ja susi se sarven esille toi.

Nuo pehmoiset lehdet ne kantaa mun voi.

"Mettä ja viiniä tästä sä juo!"

Salaisen surusi poistavi tuo.

Laulu kajahti niin kamalalta synkästä metsästä. Hermania pöyristi siinä Brandin selässä istuessa ja kadonneen jälkeen katsoessa. Sävelet heikkenivät, kuta kauvemmakeksi tyttö eteni.

"Hänellä on salainen suru", toisti hän ajatuksissaan. "Voi, voi häntä, joka sai sinun juomaan unhotuksen sarvesta ... sudeksi häntä hyvin voit nimittää, kurja Kirsti parka!"

"Jumalan rauhaa, Herman!" kuului silloin järeä ääni takaa ja metsästä astui esiin mies.

"Eelovi ukko, sinäkö?" huudahti Herman ojentaen miehelle kätensä.

"Niin, minä", vastasi mies, "enkä nyt enempää kuin ennenkään voi erota Belgstingistä. He ovat vieneet hänet tätä tietä viime yönä ... minä ja Kirsti olemme sentään konnien jälillä."

"Jos he ovat kulkeneet tätä tietä, niin vienevät he hänet Täljen linnaan,[27] koskapa herra Pentti Steninpoika on osallisena tässä asiassa."

"Täljenkö linnaan?"

"Pentti herra on siellä linnanherrana..."

"Onpa sitten hyvä, että Engelbrekt on seuduilla ... hän voinee kai pakottaa Pentti herran avaamaan torninoven."

"Et muista, Eelovi, että Eerikki kuninkaan juuri tänään on määrä nimittää drotsi ja marski ... ja sitten ei Engelbrektillämme ole paljoa sanomista."

"Engelbrektilläkö", huudahti ukko ja iski sauvaansa maahan niin että jymähti, "Engelbrektilläkö ei mitään sanomista!... Mihin kykenevät sitten drotsi ja marski ilman Engelbrektiä, jollei kuningas häntä itseänsä nimitä jommaksikummakeksi...?"

"Tulipa hän nimitetyksi tai ei, niin muista aina, Eelovi ukko, ett'ei Engelbrekt koskaan ilman varsinaista pakkoa nouse laillista valtaa vastaan. Ruotsin valtakunnan lakikirja on hänen suurin kalleutensa ja lain sanat hänen korkeimmat kuninkaansanansa."

Taas kuului Kirstin laulu metsästä ja kohta sen jälkeen huusi hän Eelovia.

"Mutta vaikkapa linnan portteja ei avatakkaan Engelbrektille", jatkoi Herman, "keksinemme kuitenkin keinoja. Kauvan ei Belgsting saa kitua Pentti ritarin tornissa."

"Tyttö ja minä, me sen kyllä toimitamme", sanoi ukko merkitsevästi nyökäyttäen päätänsä ja poistui hänkin metsään päin.

Ravakammin ratsasti Herman sen jälkeen edelleen ja juuri päivän koittaessa hän ajoi Täljen linnan ohitse. Tämä sijaitsi vähän Täljen kaupungin ulkopuolella, sinne vievän tien varrella. Linnan näkeminen herätti taas Hermanin mieleen Maunu Pentinpojan ja hänen synkän isänsä synkeät kuvat ja oli kuin kaikki toiveet silloin olisivat tukehtuneet, samoin kuin kukkaisetkin olivat kuihtuneet linnan pimeiden varjojen tieltä.

Mutta hän jatkoi matkaansa ja poikkesi muutamalle etelää kohti vievälle polulle. Täällä hän kohta sai nähdä mitä vilkkainta elämää. Monta sataa miestä oli jo täydessä työn touhussa. Muutamat kuokkivat maata, toiset loivat sitä raskailla lapioilla syrjään, kolmannet taas veivät sen tykkänään pois.

Vähän syrjässä muista työmiehistä seiso i Engelbrekt iloisen tyytyväisenä katsellen, millä voimalla ja vauhdilla työ edistyi. Hänellä oli lapio kädessä ja pari vanhaa, harmaapartaista miestä seiso hänen edessään. Loitompana tuli muuan harmajamunkki häntä kohti ja aivan munkin jälessä astui vanha Ulvi varovasti kantaen laatikkoa käsivarrellaan. Herman astui alas Brandin selästä ja jättäen ratsastimet esiinrientävälle Erkille meni hänkin Engelbrektin luokse.

"Näettekö, ystävät", kuului Engelbrekt sanovan, juuri kuin Herman lähestyi, "tällaista on työmme eikä se niin vaikeata ole, ett'emme saisi sitä toimeen, jos Jumala tahtoo. Kerran muistellaan meitä vielä kiitollisin mielin, kun olemme olleet tällaisissa hankkeissa. Hyvä olisi ollut, jos laivat hattuveljien sodan aikana olisivat päässeet tästä kulkemaan ja sitten Mälaria pitkin käyneet kolmen maakunnan satamissa, uskokaa pois. Annas kun sellaiset ajat tulevat, annas kun Tukholma saarretaan meren puolelta, — kun on tällainen tuontitie, saavat vihollisten laivat kernaasti venyä meressä niin kauvan kuin jaksavat... Mutta luja linna tulee meidän saada tähän merenpuoliseen suuhun ja se hyviin Ruotsin miesten käsiin... Hyvää huomenta, Herman! Näetkös, me olemme saaneet koko joukon työtä tehdyksi, sill'aikaa kuin sinä olit Tukholmassa ... onko pater Ragvald mukanas...?"

"Pateri tahtoi mielummin tulla tänne meritse, ja jolleivät silmäni pettäneet, tuli hän tuolla kaupungista Ulvi vanhuksen kanssa."

Munkki tuli samassa esiin ja Engelbrekt meni ystävällisesti tervehtien häntä vastaan.

"Tervetuloa tänne, hurskas Ragvald isä", sanoi hän, "ilokseni näen, ett'ette te kannata sitä yleistä luuloa, että tämä työ, johon apulaisineni olen ryhtynyt, on mahdoton suorittaa."

"Rauha olkoon sinulle, Engelbrekt, ja teille kaikille", vastasi munkki ja loi Engelbrektiin vilpittömän ja hartaan katseen, "mahdotonta ei ole mikään, mitä miehet tahtovat, ja varmaan on tämä työ onnistuva, jos vaan korkein Jumala suopi rauhan ja levollisuuden vallita maassa. Sellainen kaivanto,[28] jommoista te tähän aiotte tehdä, ei ole mikään uusi keksintö ... sellaisia oli vanhan ajan ihmisillä paljon. Kun minun, ollessani toivoretkellä pyhään maahan, monen muun kanssa täytyi mennä maihin vanhassa Egyptissä, näin itse sellaisten töiden jätteitä. Antaa vähätietoisten loruta, viisaammat tulevat suopein silmin katselemaan tätä yritystä, ja kun työ on valmis, luovat edelliset häveten silmänsä maahan."

"Niin minäkin luulen, isä Ragvald, ja niin luulemme me kaikki ... mutta tulkaa nyt katsomaan, kuinka olemme seuranneet tekemäänne kaivannonviitoitusta, ja sitten tulee teidän, joka tunnette vanhain tieteen, mitata ja punnita ja oikaista ja korjata kaikki. Olkaa täällä päärakennusmestarina, isä Ragvald ... ottakaa nyt koneenne mukaan ... aivan niin, Ulvi, kanna sinä isä Ragvaldin laatikkoa ... lähtekäämme nyt!"

Kaikki kulkivat yhdessä pitkin aiotun kaivannon eli kanavan seipäillä merkittyä linjaa ja tuo oppinut munkki koetti parhaan mukaan katsoa, että kanavan suunta oli paras mahdollinen. Engelbrekt kuunteli sangen tarkkaavaisesti kaikkia hänen lausuntojaan ja selityksiään eikä näyttänyt välittävän muusta kuin kaivamisesta ja kuokkimisesta. Tällä tavoin kului koko aamupäivä ja iltapäivääkin oli jo koko joukko kulunut, kun talutettiin esiin hevosia, joilla sitten Engelbrekt ynnä munkki ja Herman sekä pari läsnäolevaa vuoritulallista ratsastivat Täljeen. Heidän täällä päivällistä syödessä tuli lentolähetti Tukholmasta. Se oli Niilo Bonpoika, Tuomas piispan aseenkantaja. Hän oli matkalla Tynnelsöhön ilmoittamaan herralleen, joka samoin kuin Niilo Kustavinpoikakin (Stjernbåt) oli lähtenyt Tukholmasta kohta Engelbrektin lähdettyä, miten päivän tärkeä tapahtuma Tukholmassa oli päättynyt.

"Olkoon se tehty onnellisella hetkellä!" sanoi Engelbrekt sanantuojan kertomuksen kuultuaan. "Vanha herra Krister Niilonpoika on iäkäs ja kokenut mies; herra Kaarlo Knuutinpojalla on tosin vielä paljon nuoruudenhulluutta jäljellä, niin kuin, puheenne mukaan, Eerikki kuningas suvaitsi sanoa, mutta vähemmän minulla ja apumiehilläni tuonoisina vuosina oli hänestä haittaa, kuin monesta noita vanhempia herroja."

"Mutta sauva, Engelbrekt, ja tuo lyhyt miekka?" kysyi munkki, "minusta näyttää siltä kuin Eerikki kuningas olisi huvikseen pitänyt valtakunnan korkeutta pilkkanaan ... mitähän muinokset mahtavat herrat, semmoiset kuin Niilo Ambjörninpöika, Bo Juhonpoika, Kaarlo Ulvinpoika, Toftan haltija, olisivat sanoneet moisesta drotsin- tai marskinvirasta!"

"Vaikea on sanoa, mitä Eerikki kuningas tällä tarkoittaa", jatkoi Engelbrekt, "ja pahasti hän siinä näyttää menetelleen, sillä vanhan tavan mukaista se ei ole. Antaa toisella kädellä ja ottaa toisella, sitä eivät Ruotsin kuninkaat ole tapanaan pitäneet... Kai hän on toimivinaan Margareta kuningattaren viittaamaan suuntaan ... valitettavasti kompastelee Eerikki kuningas vielä eikä osaa käydä ... sillä sitä hän ei näytä koskaan tahtoneen oppiakkaan... Mutta oli miten oli, Ruotsin valtakunnan lakia ei Margareta kuningatar ole tehnyt mitättömäksi ja vielä vähemmän on Eerikki kuningas sitä sellaiseksi tekävä!"

"Mutta herrain avulla...?" uskalsi munkki kysyä.

"Ei, isä Ragvald", huudahti Engelbrekt pöydästä nousten, "ei, sitä ei ole koskaan tapahtuva!"

"Ei niin kauvan kuin sinä elät, Engelbrekt, mutta sitten..."

"Ei, ei ... siinä erehdytte, pateri! Merkitseekö Engelbrekt enemmän kuin kukaan muu, jonka povessa vaan sykkii lämmin ja epäitsekäs sydän? Uskokaa minua, Ruotsin valtakunnalta ei ole puuttuva rehellisiä miehiä puolustukseen eikä Ruotsin rahvaalta koskaan johtajaa ... silmäile menneitä aikoja, isä Ragvald, minkä joukon mahtavia, suuria henkiä näetkään, kaikilla heillä on miekka paljastettuna kolmikruunuisen kilven puolesta ... tähän on Pyhän Eerikin rukouksien vaikutusta ja yhtä voimakkaina, yhtä hartaina lähtevät ne pyhimyksen huulilta tästälähin kuin tähänkin asti."

Vanha munkki katsoi vilpittömästi ihastuneena Engelbrektiin, jonka kasvopiirteet puhuessa oikein kaunistuivat innostuksesta. Mutta jos hänen sanansa näin hurmasivat munkkia, niin vielä enemmän ne hurmasivat molempia kuuntelevia nuorukaisia. Hermanin silmä paloi ja Niilo Bonpojan posket hehkuivat ja hän tuskin uskalsi hengittää, ett'ei vaan sanaakaan menisi hukkaan.

"Vai mitä sanotte siihen, Niilo Bonpoika?" jatkoi Engelbrekt hymyillen ja kätensä nuorukaisen olalle laskien. "Varmaan te olette oleva viimeinen herrasmies unohtamaan Ruotsin rahvasta?"

"Niilo Bonpoika ei unohda kerran antamaansa lupausta!" vastasi nuorukainen luoden Engelbrektiin vakaan katseen.

"Vie nyt herrallesi, jalolle Tuomas piispalle, terveisiä minulta ja sano hänelle, että niin kauvan kuin ei talvi tule tätä kaivantotyötämme keskeyttämään, minä oleskelen täällä. Kotia Örebrohon mennessäni aion käydä herrasi luona Tynnelsössä."

Näin sanoen hän lähetti piispan aseenkantajan luotaan.

Illalla päivän työn päätyttyä ja kaikkien mentyä levolle, astui Herman Berman halki metsän linnaa kohti. Hän pysähtyi muutamalle paikalle, josta saattoi nähdä laajalti yli Mälärin. Oli mitä kauniin syysilta, kuu valoi hopeataan vesille ja maille ja kaukaa kuului kotiinpalaavien onnellisten työmiesten iloisia ääniä. Syrjästä metsän takaa kohotti Täljen linnantorni huippuunsa sinitaivasta kohti — sen synkän varjon synkkänä kuvana, johon todellisuus oli hänen valoisat toiveensa verhonnut. Rantaa vasten loiskiva laine, metsästä huokuva tuuli — koko luonto kuiskaili elämän suloisimpia lupauksia. Hän näki edessään sydämensä lemmityn; hän oli kuulevinaan armahansa äänen ja hän tunsu itsensä vahvaksi hillitsemään kaipuunsa, vahvaksi kieltäytymään, vahvaksi elämään ja kuolemaan sen miehen tavoin, joka aina oli ollut hänen sydämensä ensimmäisellä sijalla ja joka nyt tuntui sulautuvan siihen henkilöön, joka samalle sijalle niin voimakkaasti oli pyrkinyt.

"Tuossahan on, niin totta kuin nimeni on Maunu, yksi turpeen tonkijoista", kuului ääni hänen takaansa sanovan. Herman käännähti sinne päin ja näki edessään tiellä kaksi ratsumiestä, jotka hän heti tunsu Maunu Pentinpojaksi (Yö ja päivä) ja Ture Turenpojaksi (Bjelke).

"Hoi, sinä haaveileva nuorukainen", jatkoi sama ääni pilkallisesti ja ilkkuen, "onko lapiosi pudonnut järveen vai oletko nähnyt merenneidon?"

"Erehdytte, Maunu Pentinpoika, jos luulette minua joksikuksi tovereistanne, kuten näyttää, koskapa

voitte tuollaista puhua."

"Pitäkää hyvänäne, Herman Berman, sanojani en peruuta ja luulenpa ne uhkarohkeudellasi ansainneesi ... ajatelkaas, herra Ture Turenpoika, tuo mies kilpailee kanssani Ewerstenin Hannu kreivin tyttärestä."

"Sehän sopii mainiosti", vastasi Ture herra, "Engelbrekt kosii Ruotsin valtakuntaa, miks'ei sitten hänen aseenkantajansa kosiskelisi kreivintytärtä!"

Molemmat nuoret herrat nauroivat, niin että metsä kajahteli, ja heidän taaksensa kokoutui taaja joukko palvelijoita, jotka ratsastaessa olivat jääneet jällelle.

"Teidän sijassanne, Maunu", jatkoi Ture herra, "jouduttaisin häitä. Morsian saattaisi mennä menojansa, ennen kuin hänen käsineensä on ennättänyt oikein kotiutua päähineenne koristukseksi."

Hän tarkoitti karpännahkalla reunustettua hansikasta, jonka Maunu herra oli temmannut kreivintyttären vyöstä Jösse Eerikinpojan pidoissa Vesteråsin linnassa.

"Ennen kuin se on vuotta siinä ollut, on hääni jo pidetty..."

"Sitä ennen ja nyt tällä hetkellä on velvollisuutenne antaa minulle vastaus, Maunu Pentinpoika", huudahti Herman ja tarttui hänen hevosesensa ratsastimiin.

Ritari tuijotti Hermanin kalpeihin kasvoihin ja näytti aikovan lyödä syrjään tuon uskaliaan käden, joka oli uskaltanut seisattaa hänen ratsunsa.

"Jos taimotahallanne tahdotte solvata, niin täytynee teitä ojentaa... Moinen puhe sovitetaan ritarien kesken verellä ja minä vaadin hyvitystä..."

"Tuosta saat mitä haluat", huusi Maunu herra vihan vimmassa ja paljasti miekkansa läimäyttääkseen Hermania sen lappeella.

Mutta tämä oli tuskin nähnyt miekan välähtävän päänsä päällä, ennen kuin hän tarttui ritarin vyötäisiin ja rohkeasti heittihe hänen taaksensa hevosen selkään. Jättiläisvoimalla hän sitten puristi ritarin käsivarret sivuja vasten, kannusti hevosta ja katosi hämmästyneiden katselijain näkyvistä. Herra Ture Turenpoika läksi heti sen jälkeen täyttä laukkaa samanne päin ja palvelijat seurasivat häntä.

Metsän alapuolella oli aukea niitty ja sille olivat nuo hurjat ajajat pysähtyneet. Maunu herra oli raivoisasti rynnistäen heittäytynyt satulasta, mutta Herman ei ollut kuitenkaan hellittänyt. Ture herran täyttä karkua tullessa loikoi Maunu maassa sidottuna ratsastimilla, jotka Herman oli temmannut hevosen päästä.

"Tuosta saatte lyönnin", kuulivat tulijat tuon vihastuneen miehen sanovan samalla kun hän voimakkaasti läimäytti pudonnutta miekkansa lappeella, "tuosta saatte lyönnin, jonka aioitte minulle antaa. Jos tahdotte rehellisen ritarin tavoin sovittaa tämän solvauksen, niin olkoon teillä siihen valta, mutta päähineessänne olevan hansikkaan minä otan päällisiksi... Saatte sen takaisin arvoisan neidin kädestä taikka ette saa koskaan."

"Hyvä että tulette tänne, herra Ture Turenpoika", sanoi hän sitten tälle, "tuo suurisuinen Maunu herra näkyy tällä hetkellä tarvitsevan ystävän hoitoa ... mutta minä otan teidät sanojeni todistajaksi."

Ture herra laskihe hevosen selästä ja riensi Maunun luokse, joka loikoi verissään maassa. Hän oli pudotessaan loukannut päänsä kiveen, mutta hän tiesi kuitenkin täydellisesti kaikki mitä oli tapahtunut, vaikka verenvuoto teki hänet raukeaksi ja voimattomaksi. Olkavyöllä sidottiin pudonneen pää, niin hyvin kuin voitiin, ja sen tehtyä nostettiin hänet hevosen selkään. Sitten ratsastettiin hiljakseen linnaa kohti.

Herman jäi paikalleen katselemaan poistuvia, mutta hänen mielteitään tuli häiritsemään hänen takanaan kaukana metsässä laulava ääni. Se oli Belgstingin tytär, joka siis myöskin lähestyi Pentti ritarin linnaa. Tuskan ilme vavahti Hermanin kauniille kasvoille ja muuttui suruvoittoiseksi, kun hän loi silmänsä pieneen kultakirjaiseen hansikkaaseen, joka hänellä oli kädessä. Kun hän nosti päätänsä, näki hän vanhan miehen tieltä päin ratsastavan häntä kohti.

"Onneksi olkoon, Herman Berman", sanoi vanhus haaveilijan eteen seisattuen, "silmani ovat tänään nähneet toisen miehuudennäyttteenne!"

"Jumal' antakoon Melcher Gjordinpoika! kulkeeko tienne näille seuduin?"

"Olen tärkeillä asioilla herrani, Hannu kreivin ja hänen tyttärensä puolesta ja tulen nyt Täljen linnasta hakemasta Maunu herraa, joka läksi Tukholmasta aikaiseen aamupäivällä heti kuninkaan pitämän

kokouksen päätyttyä. Hän ei liene kulkenut suorinta tietä, sillä kun tulin linnaan, ei hän vielä ollut saapunut. Minä ratsastin silloin häntä vastaan ja tapasinkin..."

"Oletteko myöskin saanut asianne toimitetuksi?"

"En ... te olette sen toimittanut minun puolestani!"

"Minä...!"

"Se koski arvoisan neidin hansikasta, jonka Maunu herra epäritarillisella tavalla oli anastanut... Minä kuulin ja näin kaikki, mitä teidän välillänne tapahtui ... nyt teidän kuitenkin pitää olla tarkoin varoillanne, Herman Berman, sillä Maunu herran kanssa ei ole leikkimistä eikä hän aina kulje suoria teitä ... mutta nämähän asiat eivät koske minua ... minä kysyn nyt vaan teiltä, tahdotteko antaa minulle arvoisan neidin hansikkaan?"

Herman tuumi hetkisen, mutta sitten hän nopeasti ja päättäväisesti ojensi hänelle hansikkaan.

"Tosin olin aikonut jättää sen Hannu kreivin omiin käsiin", sanoi hän, "mutta näin on parempi, ylpeä kreivi ei mahtaisi kernaasti ottaa sitä minulta."

Lempeästi hymyillen ukko otti hansikkaan ja kääri sen huolellisesti liinaan, jonka otti nuttunsa alta.

"Väärin arvostelette häntä, jonka hengen olette pelastanut, Herman ... kiitos kuitenkin tämäniltaisesta teostanne!"

Ukko nyökäytti ystävällisesti päätänsä ja ratsasti verkalleen tiehensä.

Muutamia päiviä tämän jälkeen — marraskuun 2 p:nä — tuli herra Pentti Steninpoika ratsain linnaan. Hän oli synkällä päällä ja kutsutti heti linnanvoudin luoksensa. Tämän täytyi tehdä tarkka selko kaikesta, mitä oli tapahtunut sekä linnassa että sen ulkopuolella, ja vielä synkemmäksi kävi ritari saadessaan kuulla, miten onnettomasti hänen poikansa oli käynyt. Maunu herra oli kuitenkin jo paria päivää aikaisemmin lähtenyt linnasta ja ratsastanut Göksholmaan.

"Entä vanki?" kysyi vihdoinkin ritari sangen kiivaasti.

"Vanki istuu täällä tornissa, mutta Maunu herra otti Kirjuri-Martin mukaansa, niin että ainoastaan tuo pitkä palvelija on jällellä täällä linnassa."

"Tuokaa tänne vanki", huusi Pentti herra kiivaasti, "palvelijaa, joka toi hänet tänne, tahdon kuitenkin ensin kuulustella!"

Linnanvouti meni ja hetkisen kuluttua tuli tuo pitkä, komeavartaloinen palvelija, joka vähän aikaa sitten oli tullut Pentti herran palvelukseen. Hän käyttäytyi jokseenkin ylimielisesti ja raa'asti eikä näyttänyt huolivan luopua entisistä tavoistaan uudenkaan herransa edessä. Tämä uteli häneltä Gellinkin talon tapahtumia, kuinka heidän oli onnistunut päästä sieltä pakoon, ja palvelija teki täydellisen selon sekä omistaan että Martin toimista. Sitten ritari kyseli palvelijan aikaisempia oloja ja näytti joka vastaukselta tulevan yhä tyytyväisemmäksi. Tämä oli ensin ollut arkkikiipiä Juhani Gerkenpojan ja sitten Juhani Walen palveluksessa sekä Borganäsissä että Stegeborgissa. Juhani Walen paettua hän oli harhailut siellä täällä ja vihdoinkin tavannut vanhan ystävänsä, Kirjuri-Martin, joka oli saattanut hänet Pentti herran luokse.

Palvelijan kertomus keskeytyi, kun ovi avattiin. Linnanvouti astui sisälle tuoden vangin. Tuo roteva, komea mies oli kalpea, mutta hän loi ritariin uljaan silmäyksen, ja jolleivät kahleet olisi kalisseet hänen jaloissaan, olisi ken hyvänsä nähdessään nuo molemmat miehet vastakkain luullut vankia herraksi ja ritaria hänen seurueeseensa kuuluvaksi. Kun vangin katse sattui syrjässä seisovaan palvelijaan, näytti siltä kuin hän olisi muuttunut kasvoiltaan, ja hänen huulensa vapisivat. Ritari puhutteli vankiansa tavalla, josta selvästi huomasi, että hän tahtoi saavuttaa luottamusta.

"Minun väkeni se on riistänyt teiltä vapauden", sanoi hän, "ja minä olen rientänyt antamaan teille sen takaisin ... meillä on, arvellakseni, teillä ja minulla, sama vihollinen ja sen tähden voimme tehdä toveriliiton ja toimia molemminpuoliseksi hyväksi. Yhteinen vihollisemme on mahtava, s.o., häntä ei voi tällä kertaa saavuttaa tavallisella tavalla, mutta teillä on, mikäli tiedän, laillinen syy valittaa häntä vastaan. Sanokaa sen tähden suoraan, tahdotteko yhtyä kanssani elämän ja kuoleman uhalla taistelemaan..."

Vanki ei ollut koko ritarin pitkän puheen aikana huolinut luoda silmäystäkään häneen. Mutta nyt hän suuntasi suuret säihkyvät silmänsä puhujaan niin järkähtämättömästi ja tuimasti, kuin olisi tahtonut ahmaista seuraavan sanan.

"Engelbrektiä vastaan", sanoi ritari seuraten tarkasti jokaista vankinsa henkevien kasvojen ilmettä.

Muuta vastausta kuin minkä saattoi lukea vangin kasvojenilmeestä ritari ei kuitenkaan saanut, sillä ovi avautui ja muuan palvelija astui sisään hyvin hätäisesti ilmoittaen, että eräs vieras ritari halusi puhutella linnanherraa. Asia koski Nyköpingin linnan läänitystä, jonne kuningas Tukholmasta aikoi mennä. Palvelijan ilmoitus näytti Pentti herran mielestä olevan sangen tärkeä ja vetävän vertoja esillä olevalle asialle. Hän käski palvelijan kiiruusti viemään vieraan ritarin linnansaliin, huomautti viittauksella Maunua pitämään vankia silmällä ja riensi ulos.

Maunu jäi siten kahden kesken Belgstingin kanssa. Hetken aikaan ei kumpikaan virkkanut sanaakaan, mutta jälkimmäinen katseli tarkastaen palvelijaa.

"Harvoin olen sinua nähnyt, Maunu, sen illan jälkeen, jona käskin sinut pois talostani", kalvava tuli syytyi tätä muistella hänen katseeseensa, mutta pian hillitsi hän sen, "ja kunnottomia teitä olen nähnyt sinun kulkevan."

"Ha — ha", irvisteli palvelija. "Teidän olisi nyt pitänyt unhottaa olleenne kerran rikas Belgsting ... tuolla äänellä ei vangitun miehen sovi puhua."

"Puheesi, Maunu, näyttää vahvistavan luuloani, että olet häpeällisillä teillä."

"Mitä sitten ... en ole koskaan välittänyt siitä, mitä minusta olette luullut!" vastasi palvelija julkeudella, joka kovemmin kuin kahleet näytti kiusaavan vankia.

Molemmat olivat kauvan aikaa vaiti ja Belgstingin läpätunkeva katse näytti sill'aikaa tarkastelevan jokaista palvelijan sielussa löytyvää sopukkaa. Tämä ei kuitenkaan ollut siitä millänsäkään, jollei ehkä se hätäilevä puhe, jolla hän koetti helpottaa tarkastajan työtä, osottanut, että joku salainen kieli tunteitten soittimessa oli joutunut väräjämään. Mutta sitä mukaa kuin mies puhui vaihtui Belgstingin uljaiden, säännöllisten kasvopiirteiden ilme nopeasti mitä tuskallisimmasta kauhistuvaksi, karvasmieliseksi ja epätoivoiseksi.

"Miksi puhut niin suurellisesti menneistä ja enää palajamattomista asioista", kuuluivat palvelijan sanat, "ethän liene koskaan todella luullut aikoneeni naida hullua tytärtäsi ... enhän toki, korkeammalle pyrin ja parempia tavottelin, ja tyttäresipä, Kirstihän minulle tämän neuvoi, hänhän minulle kertoi, mikä sinulle ja suvullesi onnea tuotti ... ja hänpä se minulle antoi jousen ja vaskinuolesi, ja kun hän itse tahtoi pitää vitjat ... ha — ha — ha", hän nauroi ikään kuin mielipuolisesti hourailen, "silloin otin ne ... sinä yönä, jonka edellisenä iltana ajoit minut pois."

Tuo voimakas mies vapisi ja väenteli suonenedontapaisesti käsiään, niin että kahleet kalisivat.

"Kalistele vaan kahleitasi, Belgsting", jatkoi mies, "saat olla hyvilläsi siitä, että ne tulevat ruostumaan ruumiisi ympärille, sillä ei Pentti ritari ole päästävä sinua vapaaksi eikä Martti enkä minäkään. Niin Martti, Hovin-Svenin poika, hänkin tiesi onnesi ja rikkautesi salaisen perustuksen. Minä kosin tytärtäsi, niin, sen minä tein ... ja sinä kielsit..."

Mies ei ennättänyt pitemmälle. Vanki oli syöksynyt hänen päällensä ja paiskasi nyt raskaista kahleistaan huolimatta hänet maahan sekä painoi polvensa hänen rintaansa vasten. Mies, joka myöskin oli notkea ja voimakas, vaikk'ei voinutkaan Belgstingille vertoja vetää, oli tuossa tuokiossa vetäissynt esiin tikarin, mutta sen tempasi Belgsting heti hänen kädestään. Mitä tuskaisimmin katsein hän käänsi tikarin voitetun rintaa kohti.

"Viimeinen hetkesi on käsissä, halpamielinen rosvo ... rukoile, jos voit, sielu parkasi puolesta..."

Tuo ilkkuva mies muuttui yht'äkkiä. Nämä kasvot, joilla tuskin koskaan lienee näkynyt pelon ilmettä, paitsi silloin kuin hän luuli näkevänsä aaveen tuon ison kiven luona, voudin talon ja Vaskivuorella olevan Engelbrektin talon välisen tien varrella, olivat nyt kalpeat kuin hengenlähdössä, ja nuo äsken niin julkeat silmät näyttivät olevan pullistumaisillaan ulos kuopistaan.

"Mutta sano minulle, ennen kuin astut rankaisevan Jumalan tuomiopöydän eteen, sano minulle, mitä aioit tehdä tyttärelläni, koskapa et aikonut häntä naida..."

"Minut oli lähettänyt arkkipiispa Johannes Gerkenpoika",[29] ähkyi mies.

"Arkkipiispa Johannes", änkytti Belgsting, hänkin ikään kuin kuolemantuskan valtaamana.

"Arkkipiispa", jatkoi mies, joka sai pelastuksentoivoa Belgstingin mielenliikutuksesta, "oli kerran Nafno piispan luona käydessään Vesteråsissa nähnyt hänet ja himoitsi häntä omakseen. Minun oli määrä naida hänet vaan näön vuoksi..."

Miehen kuolontuskissa ähkymät sanat tekivät Belgstingiin merkillisen vaikutuksen. Tikaria pitävä käsi herposi, hän nousi seisoalleen ja painoi kätensä otsaansa vasten selvästi mitä haikeimmissa tunnonvaivoissa.

"Engelbrekt, Engelbrekt!" huudahti hän kerran toisensa perään pitämättä vaaria miehestä, joka nuolen nopeudella hypähti pystyyn ja sieppasi lattialle pudonneen tikarin.

"Tuon olisit voinut saada tietää henkeäni uhkaamattakin, Belgsting", sanoi mies taas täydelleen toinnuttuaan, "tyttäresi ei ollut ensimmäinen, jota arkkipiispa Johannes itselleen himosi ... voinhan kernaasti kertoa sinulle kaikki, sillä minulle on nyt asia yhdentekevä ja minä pääsen kuitenkin rikkautesi omistajaksi ... elä liikahda, Belgsting, nyt et enää arvaamatta kimppuuni pääse... Kun tyttäresi, näes, oli kertonut minulle jousesta ja vitjoista ja antanut minulle edellisen, ja sitten kuin sinä olit hyljännyt kosintani, tuli hän kaivoksellesi minua tapaamaan ... siellä otin vitjat hänen kaulastaan ja silloin hän luiskahti kaivokseen ja silloin ... sinä olit itse kulkenut ohitsemme muutamien satojen askelten päässä ja minä kuulin Martin etäältä antavan sovitun merkin ... silloin alkoi vesi nousta ja Hillen[30] kuohutti laineensa torninkorkuisiksi ja taivaasta lankesi rankkasade ja kuului ryske, ikään kuin maa olisi haljennut ... sinun talosi se vajosi Hillenin syvyyteen ... sinä ja minä, me pelastuimme, sinä Martin avulla ja minä ... taikka pikemmin tyttäresi minun avullani, sillä hän pelastui alhaalla kaivoksen pohjalla."

Miehen katseet ilmaisivat sekä pelkoa että ivaa, mutta myöskin jonkinlaista mielenkiihtymystä, huumausta, joka hillittömästi ajoi sitä päämäärää kohti, johon hän kuten moni muukin pyrki ... rikkauteen ja kunniaan, jotka hän nyt varmasti uskoi saavuttavansa, koska hänellä oli Belgstingin noidutut kalleudet. Ja niiden voimaa oli niin päivänselvästi todistanut onnettomuus, joka kohtasi Belgstingiä samalla hetkellä, jolloin hän ne kadotti, että usko niiden salaiseen voimaan oli tullut pitkälle Maunulle hänen ainoaksi uskokseen. Tämä ynnä hänen luonnonomainen raakuutensa ja hillitön julmuutensa, jotka vielä olivat kehittyneet sellaisten miesten parissa oleskellessa, kuin olivat mainittu arkkipiispa, Jösse Eerikinpoika ja herra Juhani Wale, — kaikki tämä sai hänet pitämään kokonaan arvottomana kaikkea, mikä ei koskenut hänen himoitsemansa rikkauden voittamiskeinoja. Siitä johtui hänen arkuutensa, siitä myöskin hänen kylmäverinen julmuutensa.

Mutta mies, joka seiso i hänen edessään kahleissa ja taisteli tärisyttävää sieluntaisteluansa, jolloin nuo julmat sanat ikään kuin myrkkypisaroina vähitellen valuivat ammottaviin haavoihin taikka suoloina kirvelsivät selkään piirretyssä aukeamassa, — hän seiso i kalpeana, jäykkänä ja liikkumattomana, vaan yhä ylemmäksi kohottaen uljasta päätänsä, kunnes katse salaman lailla leimahtaen yläpuolelta sivuutti tuon kurjan orjan.

Samassa ovi aukeni ja Pentti ritari astui huoneeseen. Hän oli synkemmän näköinen kuin lähtiessään ja hän käski jyrkästi palvelijan kutsumaan linnanvoutia ja viemään vangin torniin vastaiseksi.

Ja hetkisen kuluttua lukittiin portti Belgstingin jälkeen ja hän oli ahtaassa vankilassaan, yksin muistoineen, yksin sieluntuskineen. Päivät vierivät vierimistään, mutta sitä päivää ei tullut koskaan, jona ritari olisi antanut hänelle vapauden takaisin. Jo oli mennyt kuukausi, mutta monen monta meni vielä eikä vankilan portteja vaan avattu. Hän sai kyllin aikaa miettiäkseen menneiden aikojen tekoja.

VI.

Valtiomarski.

Tammikuun 13 päivä 1436 oli tuima talvipäivä. Pitkin Arboga-joen jäätä ajoi mies samannimistä kaupunkia kohti. Aurinko välkkyi niin talvisen kauniisti monien kirkkojen ja kappelien korkealle kohoavissa risteissä ja torninhuipuissa, mutta matkamies ei sitä tarkannut. Hän sivalsi vaan hevostaan piiskalla pikemmin joutuakseen kaupunkiin.

Mies oli vanhanpuolinen, sillä hänen tukkansa oli harmahtava, mutta hänen liikkeensä olivat voimakkaat ja komeasta turkista päätellen hän oli varakas mies. Hänen partansa oli kuitenkin jäässä ja hevonen oli kokonaan jäähileissä, jotka eivät sulaneet edes kiivaasta juoksusta, vaan pikemmin karttuivat. Kaupungin laidassa ajoi mies maalle joen pohjoisrannalla sijaitsevaan kaupunginosaan. Täällä hän hiljensi vauhtia ja näytti tunnustelevan taloja, joiden ohitse ajoi, mutta jouduttuaan P. Antrean kappelin seuduille hän taas näytti olevan selvillä. Hän pyörähytti hevosensa muutaman nurkan

ohitse ja ajoi isolle kartanolle.

"Onko kauppias Greger Niilonpoika kotona?" kysyi hän reestä nousten ja ojensi ohjakset muutamalle rengille, joka oli sisälle menossa, mutta oli pysähtynyt vieraan kartanolle ajaessa.

"Jumalan rauhaa! on kyllä", vastasi renki. Matkamies meni taloon, jossa hän viipyi jonkun aikaa.

Renki vei sillä välin hevosen takapihalle ja pani talliin sekä veti reen katokseen. Hän oli juuri saanut tämän kaiken tehdyksi, kun vieras ynnä kauppias Greger tulivat portaille ja jälkimmäinen huusi rengille:

"Eikös Engelbrekt majaile Sigfrid Kultasepän talossa, Pekka?"

"Majailee kyllä, isäntä, ja hän meni tunti sitten sinne, sillä silloin päättyi kokous harmajamunkkiluostarissa. Hänen mukanaan oli monta herraa, minä olin juuri puhelemassa Ulvi vanhuksen kanssa, kun he tulivat."

"Saata sitten vieras mestari Sigfridin talolle, Pekka", sanoi kauppias ja erosi kättä lyöden vieraasta, joka Pekan seuraamana joutuisin askelin läksi kartanolta.

He eivät olleet käyneet kovin pitkälle, ennen kuin jo Pekka voi näyttää, missä Kultasepän talo sijaitsi.

"Ulvi vanhus seisoo vielä portilla", sanoi hän, "ja tuo pitkä mies hänen rinnallaan on Herman Berman."

"Hyvä, hyvä, jo näen ... kiitos, hyvä ystävä, nyt jo osaan omin neuvoin ... hoida hyvästi hevosta, sille on leipää reenlaatikossa; itse sitten palattuani hoitelen paremmin..."

Näin sanoen hän erosi ystävällisesti päätään nyökyttelevästä Pekasta, joka jäi vähäksi aikaa katsomaan tuota vanhaa miestä, jolla oli kiire ja jolla siis lienee ollut tärkeitä sanomia Engelbrektille..

Sillä välin vieras lähestyi porttia, jolla Ulvi vanhus ja Herman Berman olivat. Jälkimmäinen riensi häntä vastaan.

"Mikä nyt on hätänä, Henriikki mestari, koskapa olette tullut niin pitkän matkan eikä ole kolmea päivää siitä kun teistä erosin Tukholmassa?"

"Saatte kohta kuulla", vastasi Henriikki Seppä hengästyksissään, "Engelbrekt ei ole lähtenyt kaupungista sen tiedän ... entä muut herrat?"

"Vielä ei ole kukaan lähtenyt, mutta tänään laadittiin ja allekirjoitettiin kuninkaalle menevä kirje, niin että keskustelut on päätetty."

"Tulen siis aivan liian myöhään ... mitä he ovat kuninkaalle kirjoittaneet?"

"Erottamiskirjeen! Sitä, että hän on rikkonut Tukholmassa tehdyn sopimuksen, paheksivat yhtä paljon herrat kuin talonpojat ja kauppakaupunkilaisetkin. Ensimmäiset ovat tyytymättömät sen tähden että hän palatessaan antoi linnat hylkiöille, kirkonvarkaille ja naistenraiskajille..."

"Niin, niin, Nyköpingin Juhani Jönsinpojan ja Stegeborgin Juhani Flemingin sekä Stegeholman Olavi Finnen tunnemme kyllä joka mies; suuria veijareita kaikki tyyni, suurin kuitenkin Juhani Fleming. Eipä syyttä sanotakkaan hänestä pilkkalaulussa:[31]

"'kuin koira vailla kunniaa, hän pettää vain ja uskottaa!'

"Jumala armahtakoon sikäläisen kansan kurjuutta. Nyt joulunpyhinä hän väkisin turmeli muutaman naisen Mörkön kirkossa ja panetti hänet sitten savuun roikkumaan, kunnes hän heitti henkensä, ja pyhän kirkon hän on ryöstänyt paljaaksi... Syystä sureekin joka mies moista menettelyä, ja mitä on drotsin ja marskin tekeminen? Mutta sehän oli herrain puuhaa ja sen tähden pitäkööt hyvänään; Eerikki kuningas veti heitä tällä kertaa aika lailla nenästä ... vanha herra Krister Niilonpoika onkin paennut Suomeen..."

"Mutta marski on täällä ja toimii kummankin puolesta nuoruudestaan huolimatta..."

"Niinkö arvelette, Herman..."

"Jos oikein ymmärrän, mitä täällä on hankittu, niin marski pyytää päästä valtakunnan päämieheksi, jona Engelbrekt oli viime vuonna, ennen kuin kuningas tuli ja herrat saivat tahtonsa perille drotsin ja marskin suhteen..."

"Jos valtakunnalle on päämies valittava", keskeytti Henriikki Seppä varsin vakavan näköisenä, "niin

tuskinpa Ruotsin valtakunnassa lienee useampia kuin yksi mies sille sijalle, ja se on Engelbrekt Engelbrektinpoika!"

"Samaa mieltä oltiin täälläkin kauppakaupunkilaisten ja talonpoikain kesken ja silloin vaikenivat herrat heti ja marski tuumaili ystävällisesti hymyillen, että oli vielä liian aikaista puhua siitä. Mutta talonpojat varoivat petosta eivätkä hellittäneet, ennen kuin saivat päätetyksi, että valta oli jaettava Engelbrektin ja marskin kesken, niin että Engelbrektin on pidettävä silmällä vouteja ylt'ympäri maata, ett'eivät ne saa kiusata ja raastaa rahvasta."

"Ja siihen olkoon herra Kaarlo Knuutinpoika tyytyväinen", virkahti Henrikki Seppä varsin mielihyvillään, "siten hän ei viety ojentamaan jalkojaan pitemmälle kuin nahkapeite ulettuu!"

"Noita sanoja lienee hänen vaikea kärsiä; herrathan märehtivät alinomaa kuninkaan kovaa puhetta silloin kuin he olivat linnassa pyytämässä suurempaa valtaa sekä drotsille että marskille."

Puhelun kestäessä oli Herman vienyt Henrikki Sepän muutamaan syrjähuoneeseen Sigfrid Kultasepän talossa, sillä Henrikki tahtoi puhutella Engelbrektiä kahden kesken ja odotella herrain lähtöä. Muutamat olivat jo lähteneet, mutta Tuomas piispa ja herra Niilo Kustavinpoika olivat vielä jällellä. Vähän arveltuansa päätti seppä vaikka näiden herrain kuulienkin toimittaa asiansa Engelbrektille.

Hän meni sen tähden tupaan, jossa Engelbrekt ja mainitut herrat olivat. He keskustelivat kauvan ja päättivät sen johdosta kutsua neuvoston kokoon heti päivällisen jälkeen. Täällä Engelbrekt ilmoitti, minkä tähden hän yksissä neuvoin Tuomas piispan ja Niilo Kustavinpojan kanssa oli kutsuttanut kokoon neuvoston niin kohta keskustelujen päätyttyä. Aiheen olivat antaneet Tukholmasta saapuneet tiedot, jotka hän vast'ikään oli saanut, mutta jotka olivat sitä laatua, että hän puolestaan katsoi pikaisia toimia olevan tarpeen. Ne näet osaksi vahvistivat tosiksi nuo maata kiertävät huhut, että kuningas avoveden tultua aikoi tulla orpanansa, Pommerin Bogislaus herttuan kanssa, tunnustuttamaan tätä kuninkaaksi, osaksi taas varoittivat kovasta onnettomuudesta, joka sitä ennen ja sen yhteydessä oli kohtaava Tukholmaa. Tämä vaara ei ollut sen pienempi, kuin että aiottiin karata ruotsalaisten porvarien kimppuun ja lopettaa heidät perinpohjin, jotta kaupungin hallinto jäisi yksinomaan saksalaisten käsiin ja siten tulisi lujaksi ja luotettavaksi tueksi kuninkaalle, jota tunnustamaan valtakunta vastoin lakia ja oikeutta pakoitettaisiin. Tiheään pitivät Tukholman saksalaiset porvarit kokouksia ja heidän salaisten hankkeittensa peljättiin voivan puhjeta ilmi millä hetkellä hyvänsä.

"Ruotsalaiset porvarit ovat kovin peloissaan", näin Engelbrekt päätti, "he odottavat joka hetki kauheiden Kämpplinginmurhain uudistuvan eivätkä saa rauhaa linnan lukuisalta varustusväeltä, josta saksalaisille on oleva suurta apua. Sen tähden arvelen, että meidän on heti noustava ratsaille ja lähdeävä Tukholmaan ottamaan selkoa, mitä perää missäkin tiedoissa on. Lähin vaara uhkaa Tukholmaa, mutta se on sitten kahta suurempana kohtaava koko valtakuntaa, jos Tukholma on menetetty."

Kaikki läsnäolijat hämmästyivät kovin ja vasta hetkisen kuluttua kyettiin mitään virkkamaan. Ensinnä puhui Linköpingin Knuutti piispa ja varoitti etenkin hätäisistä päätöksistä ja hätäisistä toimista. Hän arveli, ett'ei vaara ehkä todella ollutkaan niin suuri. Hänen jälkeensä puhui pari muuta herraa samaan suuntaan. Viimein marski nousi puhumaan. Hän ei tahtonut epäillä vaaran suuruutta, sanoi hän, mutta hän tahtoi ennen kaikkea, että valtakunnan neuvoksien oli pysyminen lujina sanassaan, jonka olivat muutamia tunteja sitten paperille panneet ja allekirjoituksillaan vahvistaneet.

"Olemmehan antaneet kuninkaalle miettimisaikaa paastoon asti",[32] sanoi hän, "jos nyt menemme Tukholmaan, niin näyttää siltä kuin jo nyt olisimme alkaneet panna uhkauksemme toimeen. Me, jotka olemme kirjoittaneet nimeämme kuninkaalle menevän kirjeen alle, emme mielestäni voi muuta kuin varoittaa tähän ryhtymästä."

"En tosin ole kirjeen allekirjoittajia", lausui silloin Engelbrekt, "mutta pidän sitä siltä yhtä sitovaisena itsellenikin. Mutta minä katson asiaa toiselta kannalta kuin te, herra marski. Jos minulla on kallisarvoinen hevonen ja tiedän, että sen hoitaja aikoo pettää minut, niin ansaitsisin mielestäni ankaraa moitetta, jollen ottaisi häneltä pois hevosta, vaikka sen tekisinkin hänelle myöntämälläni katumis- ja parantumisajalla. Mitä haittaa siitä jos jo edeltäkäsinkin pidämmekin huolta, ett'ei Tukholmalle voida vahinkoa tuottaa, kunnes kuningas on ennättänyt vastata neuvoston kirjeeseen. Muustahan ei ole puhettakaan. Ylös siis, jalot herrat, ja lähtekää kanssani Tukholmaan! Etenkin tulee teidän olla mukana, herra marski! Muutamien päivän kuluttua voi jo olla liian myöhäistä eikä liene kukaan sitä mieltä, että Tukholma voidaan leikata erilleen valtakunnasta; jos mieli tätä pelastaa, täytyy Tukholma pelastaa,[33] ja sen tähden emme saa hukata hetkeäkään."

Tuomas piispa ja Niilo Kustavinpoika puhuivat samaan suuntaan kuin Engelbrekt. Samoin myöskin arkkipiispa Olavi ja vieläpä herra Niilo Steninpoikakin (Yö ja päivä), hän, joka niin monessa

tilaisuudessa oli mitä kiivaimmin vastustanut Engelbrektiä, vieläpä loukannutkin häntä. Mutta näytti siltä, kuin hän olisi muuttanut mieltänsä tuosta "pikku miehestä." Ylpeä uhkamielisyys oli tosin jälellä, mutta se oli sama kaikkia kohtaan, eikä hän sitä paitsi nyt ensi kertaa kannattanutkaan Engelbrektin mielipidettä. Viimein myöntyi marskikin. Päätettiin heti lähteä Tukholmaan.

Toisena päivänä lähenivät kaikki herrat ratsain Tukholmaa ja palvelijoita heillä oli mukanaan iso joukko. He tulivat eteläpuolelta. Saavuttuaan "Asöna"-kukkulalle, joksi nykyistä Södermalma sanottiin, he näkivät kaupungin portteja suljettavan ja nostosiltaa nostettavan. He kävivät neuvottelemaan ja kohta sen jälkeen ratsastivat Engelbrekt, Kaarlo Knuutinpoika, Gotskalk Pentinpoika (Ulf) ja Juhani Kaarlonpoika (Färla) nostosillan edustalle sekä panettivat hatun riu'un päähän merkiksi, että he tulivat rauhallisissa aikeissa. Heidän huutonsa johdosta tuli kotvasen perästä ulos kaksi hyvin hämmästyneen näköistä pormestaria, molemmat saksalaisia. Kun marski kysyi, miksi he estivät valtakunnan miehiä pääsemästä valtakunnan kaupunkiin, he sanoivat "kysyvänsä linnanherralta, herra Eerikki Niilonpojalta."

On tunnettu asia, kuinka herroja viivytettiin melkoinen osa päivästä nostetun nostosillan edustalla. [34] Oli pilvinen ja purevan kylmä lokakuun päivä ja vinha merituuli toi mukanaan paksuja lumipilviä, jotka satoivat lumensa kaupungin ja lähiseudun kohdalla. Vihdoin nuo neljä herraa tuskastuivat pahan päiväisiksi ja yksin Engelbrektinkin mielestä tämä meni pitemmälle kuin hän oli odottanut.

"Näette, nyt, herra marski, oliko pelko liioiteltu."

"Vastedes, kun nuo kunnan pormestarit suvaitsevat tulla ulos, puhummekin heille toisenlaista kieltä."

Tämä oli heidän toisen ilmestymisensä jälkeen, jolloin he olivat sanoneet herra Eerikki Niilonpojan odottelevan herra Kröpeliniä keskustellakseen hänen läsnä ollessaan ruotsalaisten herrain kanssa. Engelbrekt ratsasti vähän matkaa takaisin päin palvelijainsa luokse, jotka seisoivat herrain palvelijain rinnalla, vähän sen rakennuksen takapuolella, jossa toiset neuvosherrat olivat. Täällä hän vaihtoi muutamia sanoja Herman Bermanin kanssa ja kiiruhti sitten takaisin marskin luokse nostosillan edustalle. Täällä he vielä saivat odottaa pitkän aikaa. Vihdoin pormestarit tulivat ja toinen heistä piti saksanvoittoisella ruotsinkielellä pitkän puheen, jonka pääsisältönä oli, ett'eivät he aikoneet avata. Mutta paljoa ennen kuin tuo arvoisa pormestari oli ennättänyt lopettaa, keskeytti marski hänet ukkosen äänellä huudahtaen:

"Lyhykäisesti, pormestari, te siis epäätte pyyntömme?"

"Niin", vastasi pormestari kumartaen, "kuningas ei ole käskenyt..."

"Olipa kuningas käskenyt mitä tahansa", huudahti marski ratsastaen tuon hämmästyneen saksalaisen eteen, "niin on valtakunta minua käskenyt tekemään näin!" Hän otti miestä nutunkauluksesta ja ratsasti vieden hänet mukaansa mäkeä ylös.

Toinen pormestari koetti nopeasti paeta nostosillalle, joka nyt oli alhaalla, mutta Engelbrekt arvasi hänen aikeensa ja otti hänet kiinni, juuri kuin hän aikoi lähteä kypälämäkeen. Samassa saapui Herman Berman Engelbrektin miesten kanssa ja molemmat pormestarit uskottiin parille näistä.

Käännyttyään sitte taas sillalle päin Engelbrekt ja Kaarlo Knuutinpoika näkivät, kuinka portit joutuisasti suljettiin ja kuinka tanskalaiset sotamiehet työnsivät tieltään muutamia muurille tulleita ruotsalaisia porvareita. Kohta sen jälkeen nähtiin haarniskoittu herra porttitornin luona. Pilvet olivat alkaneet hajaantua ja niiden raosta pilkistävän auringon himmeä hohde valaisi muurin ja ritarin. Tämä seisoi paljastettu miekka kädessä ja hänen kilvestään säteili punaiselle pohjalle kiinnitetty kultainen tähti. Se oli herra Eerikki Niilonpoika, linnanpäällikkö. Kypärinsilmikko oli avattu, niin että hänen tuimat, paha ennustavat katseensa näkyivät.

"Koska asiat ovat tällä kannalla", sanoi marski silloin Engelbrektille, "täytyy kaupungin olla hallussamme ennen iltaa, muutoin saanevat maamiehemme tulisen saunan tuolla sisällä."

"Se on minunkin mielipiteeni", vastasi Engelbrekt.

Kova jyrinä kuului portin sisäpuolelta, mutta oli epätietoista, syntyikö se kahakasta ruotsalaisten porvarien kanssa, jotka aikoivat sitä avata, vai koettivatko he ehkä estää Eerikki herraa nostattamasta siltaa ylös. Sekä Engelbrekt että marski älyivät nyt, ett'ei silmänräpäystäkään joutanut hukkaan, jos mieli saada silta valtaan. Se ei kuitenkaan ollut niinkään helppo tehtävä, sillä porttitorni oli täynnä aseellisia ja varma kuolema oli tarjona sille, joka uskalsi lähestyä. Joukko marskin palvelijoita oli ratsastanut esiin kohta Herman Bermanin jälessä ja he olivat aivan herrain takana. Marski käski joukon johtajan hyökätä esiin eikä tämä tosin estellytkään, mutta hän näytti olevan turhan tarkka järjestämään pikkuasioita ja siinä kului aika. Marski kalpeni vihasta ja malttamattomuudesta ja Engelbrekt aikoi juuri huutaa miehilleen, kun Herman Bermanin yht'äkkiä kuultiin komentavan heitä alas hevosen selästä.

Uhkarohkeudella, joka silminnähtävästi saattoi marskin ihastuksiinsa, hän miestensä etunenässä syöksyi nostosillalle. Sateena tuli nuolia ja kiviä heitä vastaan, mutta ne eivät saaneet heitä pysähtymään. Kohta he olivat sillan toisessa päässä ja kaupunginportilla.

Tällä välin jyry kasvoi kasvamistaan portin sisäpuolella ja selvään kumahtelivat voimakkaat kirveeniskut noita paksuja portteja vastaan, joista lukot kuuluivat murtuvan. Samassa ratsastivat marskinkin miehet mäkeä alas ja heidän takanaan näkyi vähän matkan päässä muukin palvelijajoukko. Kovasti ryskyen lensivät nyt portit auki ja Herman Berman valloitti Engelbrektin miesten kanssa tornin. Tämän tehtyään Herman riensi Engelbrektin luokse.

"Nyt on tämä torni hallussamme", sanoi hän, "mutta vielä ovat toiset osaksi saksalaisten porvarien osaksi linnasta tuodun varustusväen miehittäminä. Jos annat minun miehinesi puhdistaa ne, niin enpä luule sen työn kauvan kestävän."

"Kiitos, vilpitön kiitos", kiiruhti Kaarlo Knuutinpoika sanomaan, ennen kuin Engelbrekt ennätti vastata. "Olette toiminnut kunnon miehen tavoin, Herman Berman... Jos tahdotte minun miehieni kanssa rientää toisille torneille, niin olettepa tänään tehnyt minulle ja valtakunnalle kelpo työn. Nouskaa rohkeasti ratsaille ja antakaa mennä, Herman, raatihuoneella sitten tavataan."

Sanoista ilmeni vilpitön hyväntahtoisuus ja Hermanin kauniista kasvoista heijastui tyytyväisyyden hohde, kun taas Engelbrektin huulet vetäytyivät sydämelliseen hymyyn.

"Ratsastakaamme me toisten herrain kanssa sitten verkalleen perästä", sanoi sen jälkeen marski Engelbrektiin kääntyen. Kaikkien neuvosherrain kokoonnuttua lähdettiin liikkeelle.

Marskin liehuva lippu edellä ratsastivat valtakunnan neuvokset kaupunkiin, ja missä hyvänsä he kulkivat, tervehtivät heitä ruotsalaiset porvarit myrskyisellä riemulla. Joukko pysähtyi Ohrasatamatorille ja marski kehotti jokaista, joka tahtoi olla Ruotsin valtakunnan puolella, rientämään lipun ympärille; sen turviin tulijalle ei tapahtuisi mitään pahaa. Sen jälkeen herrat ratsastivat päätorille, jossa he laskeutuivat hevostensa selästä ja menivät raatihuoneeseen.

Tämän torille antavalla pitkällä puolella oli lisärakennus, josta oli tapana puhua rahvasjoukolle. Tästä marski nyt uudelleen puhui rahvaalle ja kysyi, tahtoivatko Tukholman porvarit pitää yhtä valtakunnan kanssa. Rahvas vastasi myrskyisellä myöntymyshuudolla. Pauhaava, joltakin kaukaiselta tornilta kuuluva sotahuuto kuulutti samalla, että kaupungin vapauttamistyötä jatkettiin herkeämättä.

Joutuisasti laadittiin sen jälkeen kirje herra Eerikki Niilonpojalle. Muutaman palvelijan lähdettyä sitä viemään ja vastausta odotellessa neuvottelivat herrat keskenään tuon tuostakin saaden Herman Bermanilta tietoja. Kirjeenviejä viipyi kauvan. Tunti oli melkein kulunut, ennen kuin palvelija palasi, tuoden Eerikki herralta vastauksen. Siinä hän sanoi pitävänsä heidän kaupunkiintuloansa rauhanrikkomisenä ja lähettävänsä heille sen tähden sodanjulistuksen: hän oli koettava vahingoittaa heitä, missä ja milloin vaan voi.

Kaiken sen jälkeen mitä oli tapahtunut olikin tällainen vastaus odotettavissa. Selvän selvää oli, että tuo äkillinen kaupunkiintulo sotki linnanherran aiheet, mikä seikka taas oli omiaan häntä katkeroittamaan.

"Niin saakoon Eerikki herra tahtonsa täytetyksi", sanoi marski rauhallisesti, "ja alkakoon sota!"

Samassa astui Herman Berman sisään ja ilmoitti, että kaupungin muurien tornit oli valloitettu ja miehitetty marskin miehillä.

Todellisen hyväntahtoisuuden ilme loisti marskin silmistä, kun hän näki tuon komean miehen voimakkaat ja vakavat vaikka vähän kalpeat kasvot. Hän astui ovelle ja tarttui Hermanin käteen.

"Jollei hän olisi teille niin rakas, Engelbrekt, kuin tiedän hänen olevan", sanoi hän, "niin en päästäisi häntä enkä teitä rauhaan, ennen kuin olisin saanut hänet väkeni päälliköksi. Mutta tänään osottamaanne reippautta, Herman Berman, en ole unhottava. Ottakaa tämä sen ja Kaarlo Knuutinpojan muistoksi!"

Näin sanoen hän otti kaulastaan kallisarvoiset vitjat ja pani ne Hermanin kaulaan.

Seuraavana päivänä herrat pitivät neuvottelun Själagårdinkadun varrella sijaitsevassa "Neitsyt Maarian ammattitalossa" ja olivat sitä mieltä, että Arbogassa tehty päätös oli pantava täytäntöön, siten että marski jäisi Tukholmaan, mutta Engelbrekt lähtisi maan eteläosiin valloittamaan takaisin linnoja kuninkaalta. Engelbrekt läksikin heti Tukholmasta ja marssi Nyköpingiä vastaan. Marski taas alkoi todenteolla piirittää Tukholman linnaa kaikilta puolin. Sillä välin saapui yhä useampia herroja

Tukholmaan lisäväkeä tuoden, kuten veljekset Niilo ja Pentti Jönsinpojat (Oxenstjerna), Eerikki Puke y.m.m. Upsalasta tuli arkkipiispa Olavilta 300 kiiltäviin haarniskoihin puettua miestä.

Piiritysjoukko järjestettiin nyt siten, että Oxenstjerna veljekset asettivat leirinsä Pyhänhengensaarelle, linnan pohjoispuolelle, marski itse asetti väkensä läntisen linnanportin eteen Norrströmiltä Kylänkirkolle asti Kirkkotarhaan ja sen läheisyydessä sijaitseviin lihamyymälöihin asettuivat Tukholman porvarit ja linnan eteläiselle puolelle, kirkkotarhasta rantaan asti, sijoittui Eerikki Puke joukkoineen. Marski, joka ulkomailla oleskellessaan oli hankkinut tietoja uusista keksinnöistä piiritystaidon alalla ja jota myöskin mainittiin varsin eteväksi sota-asioissa, osotti heti ansaitsevansa tuon maineen rakennuttamalla vahvan varustuksen. Se salvettiin valmiiksi syrjässä, pantiin muutamana pimeänä yönä paikoilleen ja täytettiin joutuisasti mullalla ja kivillä. Siihen oli tehty ampumareikiä ja syvennyksiä, niin että miehet saattoivat olla aivan turvassa vihollisen ammunnalta ja nuolilta. Tanskalaiset ällistyivät aamulla, kun varustus oli valmis, ja koettivat ankaralla ryntäyksellä hävittää sitä, mutta heidän täytyi peräytyä.

Porvarit eivät olleet yhtä varovaisia. Kun tanskalaiset kynttilänpäivän aattona, tammikuun 31 p:nä, hyökkäsivät ulos linnasta, yllättivät he nämä aterioidesta ja surmasivat heistä suuren osan. Lihamyymälät he sytyttivät tuleen ja ankara pohjoismyrsky painoi liekkejä keskikaupungille päin, niin että vaara oli tulemassa sangen suureksi. Yht'äkkiä tuuli silloin kääntyi, joten kävi mahdolliseksi sammuttaa liekit, vaikka tanskalaiset panivat parastansa estääkseen sammutustyötä.

Sen jälkeen porvarit tulivat valppaammiksi, mutta pian tuli yhä yleisemmäksi puheenaineeksi, että pitäisi olla valtakunnan päämies kaikkia toimia johtamassa, sillä kun, kuten nyt, jokainen ainoastaan hoiti omia asioitaan, ei ollut suurta toivoa varovaisen Eerikki herran ja linnan miehistön voittamisesta. Tämä mielipide levisi leviämistään ja mihin vaan tuli, kuuli sekä herran että porvarin olevan samaa mieltä. Marskikin sai kuulla siitä, vieläpä saapui muutamia porvareita hänen luoksensakin asiasta keskustelemaan. Hän vastaan otti heidät ystävällisesti kuten tavallista ja sanoi itsekin älyvänsä yhteisen päämiehen tarpeellisuuden.

"Niin monta valtakunnan herraa ja miestä onkin täällä koolla, että kyllä voimme valita; lähetän vielä tänä päivänä sanan arvoisalle isälle, arkkipiispa Olaville! Asianhaarat estävät kuitenkin kokoonkutsumasta yleistä valtakunnan kokousta."

Tämä oli porvarien mielestä oikeata puhetta ja he iloitsivat jo edeltäkäsinkin kokouksen päätöksestä, sillä heille oli päivän selvää, kuka valittaisiin. Engelbrekt oli tietysti valittava ja siitä puhuttiin koko se päivä ja vielä seuraavakin. Ainoastaan yksi oli yleisen ilon vallitessa nurpeissaan. Se oli Henriikki Seppä. Hän aavisti salahankkeita, kun marski niin ystävällisesti ja kernaasti noudatti kaikkien mieltä. Kun hän vielä muisti, kuinka asia Arbogassa juuri marskin toimesta oli lykätty, selvisi hänelle, ett'eivät herrat ainakaan Engelbrektiä aikoneet valita.

Hän ilmaisi epäilyksensä muutamille vanhemmille, luotettaville porvareille, jotka heti oivalsivatkin, jos kohta eivät samaa mitä Henriikki, niin ainakin sen, että oli tekeillä jotakin, joka tahdottiin saada toimeen Engelbrektin poissa ollessa. He päättivät sen tähden, että oli lähetettävä noutamaan Engelbrektiä. Mutta tämä oli tehtävä mitä suurinta varovaisuutta noudattaen. Jos joku syrjäinen — kaikki näet olivat varmaan tietävinään, että Engelbrekt tulisi valituksi — jos joku syrjäinen olisi saanut vihiä heidän epäilyksistään, olisi se varmaan herättänyt sellaisen melun, että se olisi kuulunut herrainkin korviin, ja silloin olisi siitä saattanut paljon pahaa seurata. Sen tähden Henriikki Seppä itse päätti jo samana yönä lähteä Nyköpingiin Engelbrektin puheille.

Niin tapahtuikin. Mutta samaan aikaan kun tuo kunnan porvari ratsasti ulos eteläportista, saapui joukko ratsumiehiä pohjoisportille ja ajoi kaupunkiin. Siinä tuli arkkipiispa Olavi seurueineen.

VII.

Valtionhoitajanvaali.

Varhain seuraavana aamuna riensi muuan palvelijapoika keskikaupungilta sitä Norrströmin läheisyydessä sijaitsevaa taloa kohti, jossa marski asui. Hänet vietiin heti marskin puheille, joka hetkisen kuluttua pojan seuraamana poistui kaupungille päin. He pysähtyivät Mustamunkkikadulla dominikaaniluostarin edustalle, soittivat porttikelloa ja pääsivät sisälle. Palvelija johti marskin edelleen monia käytäviä ja portaita pitkin pieneen huoneeseen, jossa arkkipiispa Olavi kaupungissa ollessaan

tavallisesti majaili.

Marskin astuessa huoneeseen istui arkkipiispa takkavalkean ääressä nahoilla sisustettuun viitaan käärittynä. Joutuisasti hän oli ratsastanut Upsalasta ja se oli tehnyt hänet pahoinvointiseksi. Marski tervehti kunnioittavasti ja arkkipiispa pyysi kohteliaalla kädenviittauksella häntä istumaan.

"Luuletteko siis", sanoi arkkipiispa, sitten kuin ensimmäiset kohteliaisuudenosotukset oli molemmin puolin toimitettu, "luuletteko siis, että asia saadaan toimeen yksimielisyyttä ja sopua rikkomatta?"

"Niin luulen, ja jollette pane ehdotustani vastaan, niin saatanee turhat viivykit vältetyksi", vastasi marski ja lisäsi, kun arkkipiispa näytti aikovan kysyä marskin ehdotusta, "vaali voitanee mielestäni toimittaa samaan tapaan kuin drotsin ja marskin ehdokkaita asetettaessa. Mutta pääasia on, että valitsijain lukumäärää vähennetään, ja se käy mielestäni päinsä siten, että me täällä läsnäolevat piispat, ritarit ja miehet valitsemme kolmekymmentä miestä, jotka sitten vuorostaan valitsevat valtionhoitajan."

"Ehdotuksenne tuntuu hyvältä!" sanoi siihen arkkipiispa älykkäillä silmillään marskin leppyisiä kasvonpiirteitä tarkastellen. "Siten käy kaikki hyvin ja onpa syytä uskoa, että valtakunnan herrat ja miehet siihen suostuvat yhtä kernaasti kuin minäkin. Yksi seikka minua kuitenkin vähän huolettaa, se näet, ett'ei drotsi ole täällä eikä Engelbrektkään..."

"Mitä rakkaaseen sukulaiseeni, vanhaan Krister herraan tulee", vastasi marski, katseellaan selvästi ilmaisten, että hän enemmän kuin puoleksi puhui ulkopuolelta hampaittensa, "olen minäkin samaa mieltä, hänen neuvonsa ja kokemuksensa olisivat tässä tilaisuudessa suurenarvoiset... Samaa sanon Engelbrektistäkin, mutta on kuitenkin epätietoista, tokko valitsijamiehet toimivat yhtä vapaasti hänen läsnä ollessaan kuin hänen poissa ollessaan... Nykyiset olosuhteet eivät kuitenkaan siedä viivyttelemistä. Kauppakaupunkilaiset vaatimalla vaativat valtionhoitajaa, ja jolleivät he saa tahtoansa täytetyksi, on, ennen kuin arvaammekaan, Engelbrekt talonpoikaisjoukkoineen niskassamme."

"Olen samaa mieltä, herra marski..." lisäsi arkkipiispa vielä marskia tarkastaen, "ja mitä viimeainittuun tulee, voikin olla yhdentekevää, onko hän läsnä tai ei, sillä ketään muuta kuin häntä tuskin voitane valita!"

"Aivan niin, arvoisa isä arkkipiispa", virkahti marski vilkkaasti, "samaa mieltä olen minäkin. Kuitenkin..."

"Kuitenkin!... Mitä tarkoitatte?"

"Valtionhoitaja tulee olemaan sekä drotsia että marskia ylhäisempi ... no niin, minä siitä en välitä, mutta sukulaiseni, vanha Krister herra, voisi panna pahakseen, jos hänet sivuutetaan..."

"Ei kai enempää kuin viimekään vuonna?"

"Silloin hän ei ollut drotsi."

Arkkipiispa ei vastannut mitään tähän väliväitteeseen ja vähään aikaan ei kumpikaan sitten puhunut mitään.

"Varjelkoot Jumala ja pyhä Eerikki Ruotsinmaata", keskeytti sen jälkeen arkkipiispa yht'äkkiä äänettömyyden, "kuka hyvänsä valittaneekin valtakuntaa hoitamaan!"

"Siihen rukoukseen minäkin yhdyin, arvoisa isä arkkipiispa! Mutta ennen kaikkea tulee kuitenkin toimia joutuun!"

"Tänään ei kuitenkaan voitane mitään toimittaa, herra marski, minun sairauteni takia, ja tuskin huomennakaan."

Marski ällistyi ja huomautti vielä kerran joutuisuuden tärkeyttä, samalla kuin hän kohteliaasti hymyillen sanoi toivovansa arkkipiispan pian paranevan.

"Valmistuspuuhat", lisäsi hän, "voidaan sitä paitsi toimittaa tänään ja täällä mustamunkkien luostarinalissa. Jollette huomenna kykene vaalia johtamaan, niin lykättäköön se sitten."

Tähän oli arkkipiispan mielestään pakko suostua ja sitten marski läksi hänen luotansa.

Henrikki Seppä jatkoi matkaansa niin joutuisasti kuin hänen voimansa ja tottumattomuutensa ratsastamiseen sallivat. Mutta jo Täljen paikoille jouduttuansa hän alkoi vakavasti tuumia reen hankkimista. Keli oli hyvä ja hyvällä hevosellaan hän arveli joutuvansa määräraikkaan jo varhain seuraavan päivän aamupuolella. Näitä ajatellen hän ratsasti Täljen linnan ohitse kaupunkiin. Täällä olivat kaikki levolla ja hän koetti muistutella jotakin hyvää ystävää, jonka ovea voisi kolkuttaa saadakseen halunsa täytetyksi. Mutta muisti petti, ja kun hän ei tahtonut kääntyä tuntemattomiin

kaikkien sikeimmillään nukkuessa, rohkaisi hän mielensä ja ratsasti ulos kaupungista päättäen olla matkan vaivoista ja vastuksista välittämättä.

Silloin hän mielikseen yht'äkkiä kuuli reen jalasten äänen. Se tuli kaupungista ja läheni häntä nopeasti.

"Hoi, mies", huusi hän juuri reen kohdalla, "minne sellainen kiire keskellä yötä?"

"Nyköpingiin!" vastasi lempeä ja vieno ääni.

"Silloinhan voin ajaa sinun reessäsi ja antaa hevoseni juosta irrallaan ... minäkin olen sinne menossa!"

"Kukas olette?"

Kysymys kummastutti vähän Henriikki mestaria, sillä siihen aikaan ei ollut tapana, että se, joka voi auttaa, kysyi avuntarvitsijan nimeä, mutta hän vastasi tyynesti:

"Nimeni on Henriikki Folkvidenpoika, olen tukholmalainen seppä."

"Kernaasti", vastasi silloin ajaja, "kernaasti saatte istua vieressäni, ei se matkaa viivytä."

Ja Henriikki Seppä satoi hevosesensa reen perään ja istuutui miehen viereen. Sitten jatkettiin matkaa hyvää vauhtia. Tämä keventi vanhan porvarin mieltä ja hän vastasi mielellään ajajansa moniin kysymyksiin, joilla hänen huomaamattaan oli yksinomaisena tarkoituksena saada selville, mitä asiaa hänellä oli Nyköpingiin. Kohta mies saikin tietää, että asia koski Engelbrektiä ja että häntä tahdottiin saada takaisin Tukholmaan. Mutta saatuaan tämän täydellisesti selville mies alkoi varsin vilkkaasti puhua sellaisista asioista, jotka olivat omiaan Engelbrektin puoluelaista miellyttämään. Henriikki Seppä ei huomannut, kuinka mies sillä välin veti esiin pienen veitsen ja leikkasi poikki ohjokset, joilla hevonen oli rekeen sidottu. Hetkisen kuluttua mies kääntyi katsomaan taaksensa.

"Tuhat tulimmaista, Henriikki Seppä", huudahti hän varsin hämmästyneenä, "hevosenne on kiskaltautunut irti!"

Metsässä oli pilkkopimeä, niin että tuskin kättä edestään erotti. Henriikki Seppä nousi reestä ja katseli ympärilleen ja kuunteli joka taholle, mutta hevosta ei kuulunut missään. Samassa mies nykäisi ohjaksia ja ajoi nuolen nopeudella tiehensä.

Siinä seisoivat vanha mies ja huomasi nyt vielä myöhemmin joutuvansa Nyköpingiin, kuin jos olisi jatkanut matkaansa ratsain. Hän käsitti joutuneensa semmoiseen pariin, joka ei suinkaan olisi päästänyt häntä Engelbrektin puheille, ja tämä ajatus teki hänet tuskastuttavan levottomaksi. Turhaan hän kuunteli hevosen juoksua; hevosen irroitettuaan oli tuo viekas mies ajanut vielä pitkän matkan. Ja älytäkseen, ett'ei hevonen itse ollut kiskaltaunut irralleen, hänen ei tarvinnut päätänsä vaivata. Hänellä ei ollut muuta neuvoa kuin jatkaa matkaansa jalkaisin. Kun hän oli kulkenut noin puolen virstan verran, alkoi metsä harveta ja hän näki vähän matkan päässä tien vasemmalla puolen roihuavan takkavalkean loisteen. Hän päätti mennä tuohon pieneen mökkiin toivoen sieltä ehkä saavansa hevosen.

Syvä lumi teki matkan mökille kuitenkin vaivaloisemmaksi kuin hän oli saattanut aavistaakkaan, ja juuri kuin hän luuli pääsevänsä mökin edessä olevalle aukealle, tuli esteeksi iso kaatunut puu, jota hänen täytyi kiertää. Silloin hän kuuli askelia mökin ovelta ja näki kaksi miestä tulevan ulos.

"Eipäs se onnistunutkaan sinulle, Eelovi!" kuuli hän toisen, pitkän rotevan miehen, sanovan, "sen olisin voinut jo edeltäkäsini sanoa. Sen saaliin pyytämiseen eivät sinun neuvosi riitä..."

"Eivät riitä, niin", vastasi toinen, "niin, kuten sanot, Maunu, neuvoni eivät riittäneet."

"Voinpa sanoa sinulle, koska mielelläni tahdon pysyä hyvissä väleissä kanssasi", jatkoi edellinen, "että tuskinpa Pentti herra muuta odottikaan sinut tälle retkelle lähettäessään, hän tahtoi vaan koetella sinua."

"Hm...", kuului Eelovi vastaavan, "ja sen tähden hän lähetti sinut minua vakoilemaan ... ethän voine puhua minusta muuta kuin hyvää tuolle ankaralle ritarille?"

"Luota minuun ... ja kun kerran saan maat ja mannut, pääset sinä voudikseni, Eelovi!"

"Varma tunnut olevan asiastasi, Maunu, koskapa ja'at karhunnahkan, ennen kuin olet kaatanut karhun."

"Sen kaadan kohta..."

"Eivätpä ne sinunkaan sormesi taida Engelbrektiin ulettua."

"Jääköön se minun asiakseni ... mutta nyt koittaa aamu ja Martti odottelee meitä rekineen herra Jöns Finkenoghin luona Närlundassa."

Näitä haastellen miehet kulkivat pitkin kapeaa polkua kaatuneen hongan sivuitse ja poistuivat metsään. Vanha seppä oli hiljaa, kunnes heidän askeliensa ei enää kuulunut. Silloin hän astui esiin tuon ison puunjuuren takaa, missä oli ollut piilossa, ja meni tupaan.

Täällä hän sai kuulla olevansa kappaleen matkaa Nyköpingiin vievästä tiestä syrjässä. Tuvassa asui lamputi, Närlungan kartanon alustalaisia, joka on Gåsingen pitäjässä, Isojärven toisella puolella. Hevosen hän voi saada muutamien tuntien kuluttua ja Nyköpingiin hän saattoi päästä iltasella — sanoi lieden edessä istuva nuori reipas talonpoika. Tuo nuori mies meni heti hevosta hankkimaan, mutta vasta puolipäivän tienoissa istui Henrikki Seppä taas reessä Nyköpingiin menossa.

Illan suussa hän saapui kaupungin edustalla olevaan leiriin ja tapasi Engelbrektin rakentamassa varustusta linnan edustalle. Engelbrekt tervehti häntä tavallisella ystävällisyydellään, mutta kummasteli sitä, että hän oli niin kaukana sieltä, missä tiesi häntä kyllä tarvittavan. Henrikki mestari teki selon kaikesta, mitä Tukholmassa oli tapahtunut, linnan piirityksestä, porvarien pahoista päivistä, heidän vaatimuksistaan, että valtion päämies oli valittava. Hän sanoi heidän toivovan, että Engelbrekt siksi valittaisiin, mutta monen vanhemman miehen pelkäävän, että herrat käyttävät hyväksensä Engelbrektin poissaoloa ja valitsevat jonkun, joka voi vehkeillä valtakunnan Eerikki kuninkaan käsiin taikka itse tulla viittä vertaa häntä pahemmaksi herraksi.

Kertomus vaikutti valtavasti Engelbrektin mieleen ja hän pysyi vaiti ja harvapuheisena koko illan. Mutta kun he olivat syöneet illallisensa tuvassa, jossa Engelbrekt asui, ja Henrikki Seppä lähtöä tehden pysähtyi ovelle ikään kuin odottamaan mitä Engelbrekt päätti, sanoi tämä:

"Tärkeitä ovat tuomasi tiedot, vaikk'eivät ne minulle olekaan mitään uutisia, sillä sitä, mikä huomenna tai ylihuomenna on tapahtuva, olen jo kauvan odottanut... Kuitenkin tahdon rahvaan tähden olla mukana sitä tehdessä ... ja sen tähden nousemme varhain huomisaamuna ratsaille ja riennämme Tukholmaan."

Seppä sanoi iloitsevansa näistä sanoista, ja kun Engelbrekt päätöksen tehtyään ja sen lausuttuaan näytti rauhoittuneen ja vakaantuneen entiselleen, arveli Henrikki mestari olevan sopivan ajan ilmaista, mitä hän yöllisellä matkallaan niin arvaamatta oli saanut kuulla, nimittäin nuo Engelbrektiä väijyvät salaiset vaarat. Ja hän kertoi suoraan, kuinka hänen oli käynyt matkalla sekä mitä hän oli kuullut Närlundan herran, Jöns Finkenoghin, lampuodin mökillä.

Mutta kummastuksekseni Seppä huomasi rakkaan ystävänsä pitävän tätä tietoa vähäarvoisena tai kokonaan arvottomana. Engelbrektin suu vetihe vaan surunvoittoiseen hymyyn ja hänen kirikkaat silmänsä katsoivat hetkisen kertojaan, mutta mitään levottomuuden tai vihan merkkiä hänessä ei näkynyt.

"Kiitos, Henrikki ystävä, hyväsuonnistasi", sanoi hän ainoastaan, "kun kasvi on täysikasvuinen, kuihtuu se ja kuolee, se on elämän laki, se on Jumalan tahto ja siihen saamme tyytyä ... leikkasipa sen säädettyssä järjestyksessä puutarhurin veitsi tai kaatoi tuuli, jonka tulo- ja menopaikkaa ei kukaan tiedä, samapa se. Herran tuulihan se kuitenkin on ... se on minun mielipiteeni, ja tärkeämpää on, että osaa oikein tehtävänsä tehdä, kuin että huolehtii sellaista, jolle ei mitään taida."

Näin sanoen hän ojensi Henrikki Sepälle kätensä ja meni Ulvi vanhuksen seuraamana sisähuoneeseen.

Seppä läksi mietiskellen pois. Jonkun matkan päässä tuvasta, jossa Engelbrekt asui, hän tapasi taas lampuodin ja sopi hänen kanssansa, että tämä kyyditsisi hänet takaisin, johon mies mielellään suostuikin, kun vaan hevonen sai pari tuntia levätä. Lepoa tarvitsi Henrikki Seppä itsekkin ja painautui heinäsäkille rekeen. Vähää ennen keskiyötä herätti talonpoika hänet ja sitten hän läksi leiristä. Onni oli paluumatkalla suotuisampi. Vårdingen kirkolta hän löysi hevossensa, jonka kirkkoherran renki oli ottanut kiinni tieltä. Tässä hän sen tähden erosi lampuodista ja nousi hevosen selkään sekä ratsasti verkalleen edelleen toivoen Engelbrektin kohta saavuttavan hänet.

Tämä tapahtuikin Täljen läheisyydessä, jonne Engelbrekt tuli Broder Sveninpojan ja muutamien palvelijain seuraamana. Herman Bermanin hän oli jättänyt päälliköksi Nyköpingin edustalle. Yhdessä he nyt ratsastivat Tukholmaan. Kello kolmen tienoissa iltapäivällä he ratsastivat eteläportista kaupunkiin.

* * * * *

Tukholmassa oli sill'aikaa kaikki käynyt marskin tahdon mukaisesti. Vaalin julkiset valmistukset oli tehty edellisenä päivänä. Kolmekymmentä herraa oli valittu, nämä olivat tänään aamupäivällä mustamunkkiluostarissa pitäneet kokouksen ja siinä arkkipiispa Olavin johdolla toimittaneet vaalin.

Kaarlo Knuutinpoika oli saanut 25 ääntä, Engelbrekt 3 ja Eerikki Puke 2. Pää pystyssä, komeana ja sopivasti käyttäytyen, kuten aina, tuo äsken valittu oli ottanut vastaan kuuliaisuudenlupauksen läsnäolleilta papeilta ja ritareilta ja ystävällisesti joka taholle tervehtien kulkenut mustamunkkiluostarista neitsyt Maarian ammattitalolle, jossa oli pitänyt kokouksen muutamain neuvostonjäsenten kanssa.

Nämä olivat hänen läheisimpiä sukulaisiaan ja ystäviään, joiden väsymättömillä toimenpiteillä vaali oli saatu aikaan. Mutta Tukholman porvarit olivat aivan toista mieltä kuin herrat ja he huomasivat pettyneensä hartaimmissa toiveissaan. Kolkko äänettömyys kohtasi vasta valittua näiden puolelta ja hänelle kohotetut tervehtimishuudot olivat kajahdelleet hänen omainsa ja toisten herrain palvelijain suusta eivätkä kauppakaupunkilaisten. Heidän katseensa olivat päinvastoin käyneet sitä tuimemnaksi ja uhkaavammiksi kuta kovemmin oli huudettu. Tämän oli Kaarlo herra kyllä huomannut, vaikk'ei ollut siitä mitään virkkanut, vaan oli levollisen näköisenä ottanut vastaan herrain onnentoivotukset.

Ammattitaloon kokoutuneiden joukossa oli myöskin herra Pentti Steninpoika. Hän oli ottanut osaa vaaliin ja antanut äänensä marskille. Tämän puolueeseen hän ei kuulunut, mutta asianhaarat olivat sillä kertaa sellaiset, että joko Kaarlo Knuutinpoika tai Engelbrekt oli voittava, ja sen tähden hän niin kuin moni muukin oli antanut äänensä edelliselle. Mutta synkkä hän oli mieleltään ja veri kiehui hänen suonissaan. Kaikki oli häneltä hukassa, yksi toivo vaan oli vielä jäljellä — hänen poikansa ja Ewerstenin kreivin tyttären naimaliitto. Tämä seikka olikin ollut taivuttamassa hänen ylpeätä mieltänsä myönnytyksiin Kaarlo Knuutinpojan hyväksi, koska hän tämän avulla toivoi pääsevänsä pyyteitänsä lähemmäksi. Nyt olikin Kaarlo Knuutinpoika luvannut tehdä vieraiskäynnin Täljen linnaan, jonne Hannu kreivikin oli luvannut tulla ja jossa asia oli päätettävä.

Näitä parhaillaan keskusteltaessa ja Kaarlo herran sukulaiselleen mitä ystävällisimmin hymyillessä aukeni, ovi yhtäkkiä ja muuan Kaarlo herran päällikkö astui sisään. Hän kertoi kaupunkilaisten mielten olevan hyvin ärryksissä ja että mihin hyvänsä tuli, kuuli porvarien aikovan lähettää noutamaan Engelbrektiä, joka sitten tuhansien talonpoikain kanssa tullen oli ainaiseksi lopettava herrain vallan. Mies puhui hyvin peljästyneenä ja tämä tunne tarttui muihinkin. Herrat katsoivat hämmästyneinä toisiinsa ja Kaarlo herra itse käveli levottomana edes takaisin salissa. Porvarien ja talonpoikain tahto olikin tähän aikaan paljon merkitsevä; kaikki herrat sen myönsivät. Se oli Engelbrektin esiintymisen tekoa. Mutta ei kukaan heistä ollut luullut näiden kansanluokkien uskaltavan esiintyä ja toimia vastoin herrainkokousta, joka oli noudattanut heidän mieltänsä siinä, että valtionhoitaja oli valittu.

Ennen kuin he vielä olivat ennättäneet miettiä miehen sanoja, kuului kaukaa satoja, jopa tuhansia ääniä, joiden melu laajeni ja kasvoi joka hetki; se tiesi, että joukko läheni ammattikunnantaloa. Herrat kiiruhtivat himmeille ikkuna-aukoille silmätäkseen, jos mahdollista, kadulle ja nähdäkseen, mitä oli tekeillä. Maunu Penttinpoika juoksi ulos ovesta ja palasi hetkisen kuluttua kertoen, että porvarit ne yhtä haavaa huusivat tahtovansa Engelbrektiä valtionhoitajaksi, ja että toimitettu vaali oli laitton.

"Heidän keskellään", sanoi hän, "näin herra Eerikki Puken ... nyt puuttuu vaan, että Engelbrektkin tulee saapuville, niin olemme hukassa."

Herra Kaarlo Knuutinpoika oli hyvin kalpea, mutta hän käyttihe kuitenkin toisia rauhoittavasti.

"Puhutelkaamme pormestareita ja neuvosmiehiä", sanoi hän, "kysykäämme heiltä, tahtovatko he yhtyä valtakunnan viholliseen."

"Olkaa vaan varoillanne, jalo Kaarlo herra, ett'eivät he heitä samaa syytöstä vasten omia kasvojanne", sanoi herra Niilo Jönsinpoika (Oxenstjerna), mutta hänet keskeytti Pentti Steninpoika, joka nähtävästi koetti osottaa auliutta, kun Kaarlo herran tehtävien toimittamisesta oli kysymys.

"Minä otan sen tehdäkseni, lanko", sanoi hän ja lähestyi ovea, sitten kuin herra Kaarlo Knuutinpoika oli myöntävästi päätänsä nyökäyttänyt.

Samassa aukenivat ovet ja Engelbrekt astui Eerikki Puken, Broder Sveninpojan ja muutamien vanhempain porvarien seuraamana sisälle. Ulkona kuultiin tuhansien äänien huutavan Engelbrektin nimeä, mutta sisällä salissa oli niin hiljaista, kuin olisi aave näyttäytynyt. Engelbrekt itse oli vakava, melkein juhlallinen; hänen seuralaisensa heittivät vihaisia katseita koolla oleviin herroihiin. Ensinnä sattui Engelbrektin katse Pentti Steninpoikaan, joka oli äkkiä pysähtynyt ja kiukuissaan polkaissut jalkaansa kivilattiaan, niin että kannus helähti. Muuta ääntä ei huoneessa kuulunutkaan.

Engelbrekt astui rauhallisena tuon rajun ritarin ohitse toisia herroja kohti.

"Tärkeitä asioita on tapahtunut täällä Tukholmassa", sanoi hän Kaarlo Knuutinpoikaan kääntyen, "sen jälkeen kuin erosimme, herra marski, ja tavallista pitempi lienee tie ollut täältä Nyköpingiin, koskapa ei minulle mitään sanaa ole ennättänyt."

"Ruotsin valtakunnan herrat ja miehet", vastasi marski valtijaan äänin ja viittein, "ovat valinneet valtakunnalle valtionhoitajan ... mitä teillä on siihen sanomista, vai arveletteko, että heidän olisi pitänyt lähettää teiltä kysymään lupaa...?"

"Koska valtakunnassa on muitakin kuin vaan herroja, vastaan kysymykseenne myöntämällä, herra marski!"

"Tietäkää sitten, Engelbrekt, ett'eivät valtakunnan herrat ja miehet enää aio teidän röyhkeyttänne sietää", vastasi marski kiivaasti, sitä kiivaampana kuin tyynempi Engelbrekt oli.

Toiset herrat keräytyivät marskin ympärille tarkkaan jäljitellen hänen kalpeiden kasvojensa vaihtelevia ilmeitä.

"Kuka tässä on röyhkeästi toiminut", vastasi Engelbrekt, "sen tulevaisuus näyttäne, ja pankaa mieleenne, jalot herrat, ett'ette jännitä jousta kireämmälle kuin se sietää. Valtionhoitajan valitseminen on valtakunnan tehtävä eikä valtakuntaan kuulu ainoastaan korkeita herroja ja pappeja, vaan myöskin kauppakaupunkilaiset ja rahvas. Kuulkaa minua tyynesti, jalot herrat, ja vastatkaa, luuletteko voivanne pitää valtakuntaa pystyssä ilman kaikkia näitä tuhansia, joiden myöntymystä halveksitte. Ilman heitä ei päämiehyttenne ole minkään arvoinen."

"Ajatelkaa, kenelle puhutte", karjaisi Kaarlo Knuutinpoika ja astui askelen lähemmäksi, "minulla on valta teidät heti paikalla vangita..."

Nämä marskin sanat kuullessaan Eerikki Puke vetäisi miekkansa puoleksi tupesta ja riensi esiin, vaikka Broder Sveninpoika koettikin häntä hillitä. Engelbrekt kääntyi häneen päin ja viittasi kädellään ritarin kuumaa verta tyynnyttääkseen. Mutta Kaarlo Knuutinpoika oli aivan vimmoissaan ja kohotti jo kätensä ikään kuin ottaakseen Engelbrektiä kauluksesta, kun salin ovet taas aukenivat ja joukko porvareita astui sisään. Näiden etupäässä oli kolme harmaapäätä miestä: kaksi pormestaria ja Henriikki Seppä.

He astuivat vakavina ja melkein pä juhllisina halki salin ja seisattuivat Engelbrektin eteen.

"Me Tukholman pormestarit ja raati ynnä kaikki rahvas olemme neuvotelleet ja päättäneet", sanoi pormestareista toinen, "että valtionhoitajan vaali, jonka herrat Ruotsin rahvasta kuulematta ovat toimittaneet, on laiton. Ruotsin kuningasta ei voida valita eri maakuntain rahvaatta, samoin ei voitane sitäkään, joka on valittava kuninkaan sijaan valtakuntaa hoitamaan. Sen tähden tahdomme ja pyydämme sinua, Engelbrekt, yhdessä meidän kanssamme kutsumaan kokoon valtiokokouksen, jossa valtionhoitaja valitaan, ja siten vapauttamaan meidät kotimaisesta vihollisesta, samoin kuin olet vapauttanut ulkomaisestakin."

Herrain hämmästys näiden sanain johdosta on helpommin ajateltavissa kuin kerrottavissa. Moni aikoi kyllä heti rientää ulos ja palvelijainsa etunenässä tehdä hyökkäyksen tuhotakseen nuo niskoittelevat porvarit, jotka uskalsivat tehdä päätöksiä ja käyttää moista puhetta valtakunnan herrain ja miesten edessä. Useimmat katsoivat kuitenkin asiaa toiselta kannalta ja huomasivat vastustuksen mahdottomaksi. Engelbrektillä, tuolla niin katkerasti vihatulla Engelbrektillä yksin oli ratkaisuvallta käsissä. Jos hän olisi sanankin sanonut, olisi kaikki tehty purettu, herrain vaali hyljätty ja epäilemättä hänet itsensä asetettu valtakunnan etupäähän.

Engelbrekt seiso i miettivän näköisenä kaikkien katseiden tähtäämällä, pelastuksen tai turmion enkelinä itsekunkin erilaisen aseman mukaan.

"Niin kuin te, Tukholman kaupungin kunnan miehet, pormestarit ja raati olette arvelleet", sanoi hän vihdoin ja hänen äänensä kajahteli tyynenä ja lämpimänä, "samoin olen minäkin arvellut, että valtakunnan herrat ja miehet ovat menetelleet väärin omin päin valitessaan valtakunnalle päämiehen ... olen kuitenkin sitä mieltä, että yksimielisyys valtakunnan miesten kesken on liian suuriarvoinen pantavaksi alttiiksi sille hetken ilolle, että jo miesmuistin ajan unhotuksissa olleen lainsäännöksen rikkojat olisi vaadittu tilille, etenkin kun he ovat tehneet sen hyvässä tarkoituksessa. Sen tähden minä olen sitä mieltä, ja neuvon teitäkin siihen, että toimitettu vaali pysytettäköön voimassa; minä uskon varmaan, että valtakunnan neuvokset olisivat kokoon kutsuneet yleisen valtiokokouksen, jos olosuhteet olisivat sallineet, ja tämä vaali voidaan jossakin vastaisessa kokouksessa vahvistaa."

Puoleksi kummastunein, puoleksi ihastunein katsein herrat kuuntelivat tuon jalon, ylevämielisen miehen puhetta. Eloisimmat olivat Kaarlo Knuutinpojan kasvot. Hän astui ehdottomasti askelen takaperin ikään kuin itse antaakseen sijaa suuruudelle, jonka alle hän innostuksen ensi hetkenä ensimmäisenä mieli alistua. Mutta ei hän eikä kukaan muu herroista eivätkä myöskään porvariston lähettiläät voineet pitkään aikaan saada sanaakaan suustaan.

"Tosia ovat sanasi, Engelbrekt", alkoi vihdoin se pormestari, joka oli äsken puhunut, vanha mies,

jonka luontevia kasvoja ympäröivät hopeanvalkoiset suortuvat, "mutta sitä mieltä olemme me tukholmalaiset ja luulemme kaiken valtakunnan rahvaan myöskin tahtovan, että sinun, Engelbrekt, tulee olla valtakunnan päämies. Sinut me tunnemme, sinun kanssasi olemme kerran karkottaneet julmat voudit valtakunnasta, sinun kanssasi tahdomme elää ja kuolla. Eikö muutamia viikkoja sitten pidetty kokousta Arbogassa, jossa vaali olisi voitu toimittaa rehellisesti? Silloin olisimme panneet sinut valtakuntaa hoitamaan, sinut, jota me kaikki rakastamme ja jonka puolesta kernaasti henkemme ja veremme uskallamme. Jos herrain tahto voittaa ja heidän toimittamansa vaali pysyy voimassa, kuka meille silloin takaa, että laki ja oikeus on vallitseva eikä herrainarmot ja mielivalta?"

"Sen minä takaan", huudahti Engelbrekt hehkuvien katseiden ja ojennettujen käsien, "Ruotsin valtakunnan puolesta tahdon elää ja kuolla, niin totta kuin Jumala ja Pyhä Eerikki kuningas valani kuulko!"

Taas syntyi äännettömyys, mutta nyt Kaarlo Knuutinpoika nousi puhumaan.

"Kun tuon jalon miehen sanat ovat teidät rauhoittaneet", sanoi hän, "niin kuulkaa vielä sana minultakin. Tahdon johdattaa mieleenne Arbogassa tehdyn päätöksen, jolla toinen puoli valtaa annettiin tälle miehelle. Saattaa näyttää teistä siltä, kuin valtionpäämiehen vaali olisi kumonnut tämän päätöksen, mutta sellainen ei ole minun tarkoitukseni, vaan minä tahdon, että tämä päätös on pysyvä lujana, ja jo huomenna olen kutsuva neuvoston kokoon siitä neuvottelemaan ja päättämään."

Nämä marskin ja Engelbrektin sanat rauhoittivat joissakin määrin rahvaan kiihtyneitä mieliä. Porvarit läksivät salista vielä uudelleen ja hillittömällä ilolla tervehdittyään Engelbrektiä, ja jäi tämä taas yksin äsken valitun valtionpäämiehen ja herrain pariin. Marski astui esiin ja ojensi hänelle kätensä.

"Te kykenette voittamaan miesten sydämet, Engelbrekt", sanoi hän, "Kaarlo Knuutinpoika ei ole koskaan unhottava tätä hetkeä!"

Mutta ritari Pentti Steninpoika seisoi synkkänä ja umpimielisenä muutaman patsaan kupeella salissa. Engelbrekt meni hänen luoksensa ja sanoi:

"Hyvä että tapaan teidät itsenne, Pentti ritari! — Olen turhaan tiedustellut teidän miehiänne Nyköpingin edustalla!"

"Minä ja mieheni emme ole kenenkään muun kuin valtakunnan päämiehen käskettävissä", vastasi ritari jyrkästi ja hampaitaan purren.

"Ei, ei, Pentti ritari", virkahti Kaarlo Knuutinpoika, "sen käskyn saatte; mitä Tukholman kaupungin kunnan miehille sanoin, sen aion pitää, ja ylihuomenna juomme iloiten poikanne ja hänen lemmittynsä maljan Täljen linnassa!"

"Käskipä valtionpäämies tai ei", jatkoi Engelbrekt luoden Pentti herraan tuikean katseen, "minun käskyni on kahdeksan päivän vanha, ritari, ja miehenne teidän täytyy minulle lähettää, jollette tahdo, että pidän teitä valtakunnan vihollisena!"

Näin sanoen Engelbrekt kääntyi synkkään ritariin selin, puristi Kaarlo Knuutinpojan kättä ja poistui seuralaisineen.

VIII.

Pidot Täljen linnassa.

Pimeänä helmikuun yönä yksinäinen matkamies lähestyi Täljen linnaa. Mies oli iso ja vahva ja kanto selässään raskasta taakkaa, mutta siitä huolimatta hän astui reippaasti. Ehdittyään nostosillan luokse hän pysähtyi ja silmäili varovasti ympärilleen. Linna oli aivan pimeä, ainoastaan porttitornista näkyi heikko valo. Nostosiltaa ei ollut vedetty ylös, luultavasti oli joku äskettäin siitä ajanut. Mies laski joutuisasti taakkansa alas, heittihe pitkälleen maahan sekä ryömi muurin seinustaa pitkin sillan alle. Siellä hän pysähtyi ja kuului jollakin terävällä aseella kihnuttavan siltahirsiä. Hetken kuluttua hän taas tuli näkyviin ja tempoi tutkien vitjoja, joilla silta nostettiin. Huomattuaan näiden antavan myötä hän ne heti päästi käsistään ja tarkasti siltahirsiä kädellään, ett'ei niissä vaan näkyisi mitään rakoa.

Sitten hän taas nosti taakan selkäänsä ja astui sillan yli päästäen jonkunlaisen vihellyksen. Hetkisen kuluttua avattiin linnan portti ja mies meni torniin.

"Pianpa palasitkin, Eelovi", sanoi järeä ääni hänelle portin sulkeutuessa, "tuo iso avain on kuitenkin polttanut sormiani ja joka hetki olen odottanut linnanvoudin tulevan ja lyövän minut kuoliaaksi. Oletpa uskalias veitikka, Eelovi."

"Turha pelko, Mikko", vastasi Eelovi, "minulla on ritarin lupa kulkea ulos ja sisälle milloin vaan haluttaa, ja sen tähden näetkös, on linnanvouti uskonut minulle avaimen tänä yönä. Kiitos nyt hyvästä vahdinpidosta. Luulenpa, että voimme juoda siemauksen tai parikin tätä juomaa, jonka vouti minulla tuotti kaupungista ... riittää sitä kyllä vielä hänellekin ja tänään hän saanee sitä tarpeekseen, kun ankaralla ritarilla on suuret pidot... Onko Kirjuri-Martti vielä linnassa?"

"Kuten sanot, toveri, yö on kylmä ja tuuli tunkee läpi luitten täällä tornissa, siemaus simaa ei vie suuta väärään!" Eelovi oli nostanut tuon ison sima-astian huulilleen ja näytti juovan oikein kylläkseen, josta taas Mikon jano yltyi tavattoman pian. Mutta ett'ei toinen sitä huomaisi, jatkoi hän: "Martti niin, hän ratsasti täältä vähän ennen sinun lähtöäsi, hän sanoi aikovansa Tukholmaan, en tiedä, onko pitkä Maunu siellä vai kulkeeko hän omia teitään ... hänpä on viime aikoina käyttäytynyt kuin riivattu ... nuo miehet saavat nyt tehdä mitä tahtovat; toista oli Hannu kreivin palveluksessa!"

Nyt Eelovi oli juonut kylläkseen ja antoi astian Mikolle. Tämä joikin niin ahneesti, että näytti tyhjentävän tuon ison astian, ja kauvan kesti, ennen kuin hänen tarvitsi vetää henkeä. Sitten hän taas uudelleen nosti astian huulilleen.

"Hannu kreivin palveluksessa", sanoi Mikko toista kertaa huohtaessaan, "Hannu kreivin palveluksessa olisi maksanut ... mutta katso, Pentti ritari ja hänen voutinsa..."

Sima lienee ollut tavattoman voimakasta, sillä miehen kieli näytti jo alkavan kangertaa.

"Hae tänne kipponen tornihuoneesta", sanoi Eelovi, "niin täytän sen sinulle. Tällaista simaa ei juoda kahdesti vuodessa, eipä koko elämässäkään. Joudu, minä tulen kohta takaisin..."

Mikko hoiperteli kipposta noutamaan, mutta Eelovin täytyi mennä perästä, sillä hän kuuli miehen heti huoneeseen päästyä tupertuvan pöydän viereen. Hän täytti pian pöydällä olevan kipposen ja riensi ulos.

"Ramfrid muori lienee tehnyt tehtävänsä paremmin kuin luulinkaan", mutisi hän itsekseen joutuisasti hiipiessään poikki linnanpihan isoa tornia kohti, joka oli linnan keskustassa ja jonka pohjalla vanginhuone oli.

"Minne matka?" kysyi täällä jyrkkä ääni.

"Se on Eelovi", vastasi tämä, "hiljaa, hiljaa, Lambrekt, minä käyn voudin asioilla..."

"Mutta etkö sinä ole tornivahtina tänä yönä?"

"Olen, ja senpä tähden vouti minut lähettikin tälle asialle, ett'ei kukaan tietäisi, ymmärrätkös, mutta Mikon kanssa olemme maistelleet, se on hyvää tavaraa... Mikko pitää vahtia puolestani, sill'aikaa kuin vien voudille tämän kalliin siman ... tämä peijakas vuotaa, että käteni on märkänä, puolet on kai jo maassa, ennen kuin vouti herää..."

"Sittenpä minäkin yhtä hyvin kuin Mikko voin auttaa voutia tuon herkun juomisessa ... annahan tänne, Eelovi, vuotipa sitä nyt hiukan enemmän tai vähemmän, ennen kuin vouti herää, vähät siitä."

Ja Lambrektkin virkisteli itseään aika lailla ja joi sitä uhemmin, kuta enemmän Eelovi pyysi, ett'ei hän liian paljoa kuluttaisi. Ja siman salainen voima tehoi Lambrektiinkin, sillä tuskin oli Eelovi poistunut kymmentä askelta, ennen kuin hän ölisten kaatui kivilattialle. Eelovi avasi samassa voudin huoneeseen vievän oven. Täällä hän jokseenkin raskaasti laski lattialle tuon ison sima-astian, jossa enää oli vaan neljännes jällellä. Heti sen jälkeen kuului huoneen toisesta päästä voudin ääni.

"Ken siellä?"

"Eelovi!"

"Tuhat tulimmaista, kuinka olet viipynyt kauvan, sinä vanha koira ... voisihan ankara ritari tulla millä hetkellä tahansa!"

"Eihän hän tiedä, kenen on oltava tornivahtina, ja Mikko on paikallaan... Saatte uskoa, vouti, että tässä on ollut kova työ, ja tavara lienee hyvää, sillä se on raskasta kuin lyijy ... astia kuitenkin vuotaa. Tyhjentäkää se kohta toiseen astiaan!"

"Anna tänne, koira!" karjasi vouti eikä Eelovi siekaillutkaan kantaessaan esiin tuota kehumansa juomaa.

Vouti piti puolensa yhtä hyvin kuin palvelijatkin, ja lieneekö hän jo ennen maistanut enemmän kuin nämä vai lieneekö vähemmin sietänyt, mutta häneen sima vaikutti paljoa nopeammin. Eelovi viipyi hetkisen voudin vuoteen vieressä, ja kun hän syvistä henkäyksistä kuuli tämän jo olevan sikeässä unessa, kopeloi hän kädellään pitkin makaajan vyötä ja irroitti siitä rautarenkaan, jossa useita raskaita avaimia riippui. Nämä kalisivat vähän ottaessa, mutta Ramfrid muorin sima oli vaikuttanut sen, ett'ei makaaja niiden kalinasta herännyt.

Rientävin askelin nyt Eelovi kiiruhti ulos. Voudin ovea vastapäätä oli toinen, jonka Eelovi avainkimpun avulla avasi, tultuaan ensin käytävän perältä kuuluvista kuorsauksista vakuutetuksi, että vartijamies yhä edelleen oli nukuksissa. Avatulta ovelta läksivät kapeat kiertoportaat alaspäin. Eelovi meni niitä myöten alas ja saapui taas kohta ovelle, jonka hän myöskin avasi toisella kimpusta valitsemallaan avaimella..

"Belgsting", kuiskasi hän aivan hiljaa, mutta ei saanut vastausta.

Hän kuunteli ja kuulikin makaavan rauhallista hengitystä. Sitä kohti kähmien hän saapui seinän viereen, josta kohta löysikin haettavansa. Avainkimpun monista erilaisista avaimista hän valitsi nyt yhden niin varmasti, että saattoi päättää hänen jo edeltäkäsän panneen ne merkille. Tällä avaimella hän irroitti raskaat kahleet, jotka kiinnittivät makaajan seinään ja ympäröivät sekä hänen vyötäisensä että kätensä ja jalkansa.

Hänen tätä tehdessään vanki heräsi ja nousi seisaalleen.

"Belgsting", kuiskasi Eelovi ja otti vankia kädestä, "kun viimein olin varustanut kaikki sinun pakoasi varten, kieltäydyit sinä ja minä sain häpeää hyvänsuonnistani. Nyt olen toiminut paremmin. Minun on onnistunut päästä Pentti ritarin suosioon ja hän on luvannut ottaa minut sijaasi pantiksi siksi aikaa kuin sinä pääset Engelbrektin pateleille ... sinä et usko minua, mutta tässä ovat avaimet, joilla olen irroittanut kahleesi, vouti antoi ne minulle ritarin käskystä, joudu kuitenkin, voisihan hän katua ... nyt olet vapaa ja saat vapaana lähteä linnasta, varma hevonen on muutaman kivenheiton päässä nostosillasta, ritari on poissa, mutta häntä odotetaan kotiin joka hetki, joudu sen tähden, ennen kuin hän ennättää peruuttaa sanansa."

Belgsting seisoj liikkumatta ja kuunteli miehen puhetta, mutta ei osottanut merkkiäkään siitä, että aikoi käyttää hyväksensä Eelovin tarjoamaa tilaisuutta.

"Engelbrekt on leirissä Nyköpingin edustalla", jatkoi Eelovi. "Hankkimallani hevosella ehdit sinne 8 tunnissa ja nyt on kohta puoliyö ... kun olet puhutellut Engelbrektiä — sehän on omien sanojesi mukaan ainoa toivosi enää ennen kuolemaasi — niin ratsastat tänne takaisin, jos haluttaa, ja sitten vaihdamme taas sijoja. Mutta joudu ennen kaikkea, sillä ritarin mieli on huikenteleva ... nyt käy kaikki helposti ja hyvästi, mutta hetkisen kuluttua saattaa jo olla myöhäistä. Vouti on viettänyt iltansa iloisesti, ja kun hänen piti täyttää ritarin käsky ja irroittaa sinun kahleesi, antoi hän avaimet minulle! 'Tunnen sinut kunnan mieheksi, Eelovi', sanoi hän. Sen tähden sinun nyt tulee auttaa minua kiinnittämään nämä kahlekalistimet päälleni ja sitten sinun tulee lukita tarkoin ovet, ja kun tulet ylös tornikerrokseen, on voudin ovi vastapäätä portaiden ovea. Mene sisään ja pane avaimet ovenpieleen. Portinvartijaa sinun ei tarvitse herättää, sillä avain on ovella..."

Puhuessaan hän kiinnitti ympärilleen nuo raskaat kahleet ja ojensi sitten avainkimpun vielä epäroivälle Belgstingille. "Ystäväntekoa tässä teet, Eelovi", sanoi tämä verkalleen.

"Sinun täytyy puhua Engelbrektin kanssa ja keventää sekä oma sydämesi että hänen ... kun muutamana yönä seisoin hänen majatalonsa ikkunan edustalla, näin hänen istuvan käsi poskella lieden hiiloksen edessä ja kuulin hänen kuiskaavan nimeäsi."

"Ja millä asioilla olit Engelbrektin luona sinä yönä, Eelovi?" kysyi Belgsting.

"Samoilla millä aina, samoilla kuin nyt sinun luonasi ... vaikka kyllä tiet ovat olleet mutkalliset ja täynnä ohdakkeita ja orjantappuroita, niin että rehellinen mies tuskin tästälähin tahtoo kättä antaa ... sanottiin, näet, minun pyytävän murhata Engelbrektiä, sen tähden on minuun ruvettu luottamaan täällä linnassa ja palkaksi on Pentti ritari luvannut ottaa minut pantiksi sinun sijaasi päivän tai parin ajaksi..."

"Kauvan ei sinun tarvitse minua odottaa, Eelovi", sanoi nyt Belgsting päättävästi isoon avainkimppuun tarttuen, "jos vaan hevonen on niin hyvä juoksija kuin sanot, ja kun tulen takaisin, en tuo mukanani ainoastaan omia kiitoksiani, vaan myöskin Engelbrektin."

Näin sanoen hän riensi ulos vankilasta, lukitsi oven ja astui portaista ylös. Täälläkin olevan oven hän sulki ja hamuili sitten vastapäätä olevalle ovelle, jonka avasi. Huoneesta kuului sikeätä kuorsaamista ja hän meni vuoteelle sekä pani avainkimpun makaajan päälle. Torninkäytävässä hän oli kompastua

palvelijaan, joka jalat ojossa kuorsasi istuallaan. Hän ihmetteli tätä tavatonta vahdinpitoa, mutta hän ei malttanut ottaa siitä tarkempaa selkoa, vaan lähestyi porttia. Täälläkin kaikki kävi onnellisesti ja kohta hän oli astumassa metsätietä, jonka varrelta pian löysi Eelovin puuhun sitoman hevosen.

Suomatta itselleen lepoa tuo sankarivoimainen mies kiisi eteenpäin ja hevonen kesti varsin hyvin. Neljä tuntia ajettuaan hän levähti tunnin Torsåkerin kirkolla ja toiset neljä tuntia ratsastettuansa hän jo läheni Nyköpingin edustalla sijaitsevaa leiriä.

"Neuvo minut Engelbrektin luokse", sanoi hän muutamalle nuorukaiselle, joka näytti tulevan eräältä sammuneelta leiritulelta.

Nuorukainen kääntyi päin kummastellen ratsastajan kiivautta ja saatuaan tämän oikein silmiinsä hän yhtäkkiä pysähtyi huudahtaen: "Belgsting!"

"Ken lienetkin, mies, näytä minulle joutuun tie Engelbrektin luokse, asiani on tärkeä..."

"Kyllähän sinä Erkin tunnet, Belgsting, vaikka lienenkin ennättänyt muuttua siitä kun viimeksi tavattiin... Engelbrekt ratsasti täältä eilen aamupäivällä pantuaan väelle toisia päälliköitä Herman Bermanin sijaan..."

"Ja minne Engelbrekt meni?" keskeytti Belgsting seisattaen hevosensa ja luoden Erkkiin katseen, ikään kuin elämä ja kuolema olisi vastauksesta riippunut.

"Engelbrekt ratsasti Söderköpingiin keskustelemaan itägötien kanssa ja sieltä hän kulkenee pitkin rannikkoa aina Kalmariin saakka..."

"Liian myöhään, liian myöhään!" virkahti hän raskaasti huoaten.

"Puhuttele Hermania, Belgsting, häneltä saat varmemmat tiedot", jatkoi Erkki rohkaisten, "nyt hän jo on koko joukon paranemaan päin tuosta kirostusta keihäänpistosta, jonka hän sai kylkeensä ... täällä linnassa on sotakelpoista väkeä, vaikka vouti on hassu ... katso, tuolla on tupa, jossa Engelbrekt asui, nyt makaa Herman siinä, mutta tänään hän aikoo nousta ratsaille, hän on näet oppinut parannustaidon pater Johannekselta, ja heti tultuaan tuntoihinsa ja nähtyään, miten oli laita, on hän itse parantanut itsensä ... mutta se oli koko vaarallinen haava."

Näin puhellen hän kulki edellä ja Belgsting seurasi perässä ajatuksiinsa vaipuneena ja tuskin kuullen mitään kaikkea Erkillä oli kertomista. Mutta tämä jatkoi:

"Herman koetti, näet, Engelbrektin Tukholmassa ollessa rynnätä linnaan ... olisitpahan nähnyt, Belgsting, kuinka nuolet sinkoilivat ja kuinka muureilta ja torneista ammuttiin; mutta meikäläiset ryntäsivät eteenpäin ja Herman oli itse etunenässä, niin kuin hän aina on, ja kauvas kuului hänen äänensä, kun hän kehotti väkeä joutumaan. Itse hän oli ensimmäisenä muurilla ja silloin hän sai keihäänpiston... Tanskalainen seiso iivan hänen edessään, mutta enpä luule hänen enää sen hetken jälkeen näkevän päivännousua. Herman syöksyi takaperin alas muurilta... Haava ei ollut niin vaarallinen kuin putoaminen, mutta nyt on toki jo vaara ohitse; saat itse nähdä, Belgsting!"

Niin oli käynyt kuin nuorukainen kertoikin. Sen hän vaan olisi voinut lisätä, että jollei hän itse olisi ollut aivan Hermanin takana vihollisen miehelle surmaniskua antamassa, olisi epäilemättä tämä ollut Herman Bermanin viimeinen taistelu. Herman vietiin pois taistelun melskeestä ja ryntäys taukosi sitten itsestään. Seuraavana päivänä Engelbrekt palasi Tukholmasta, jossa neuvosto oli hänelle vahvistanut päällikkyyksensä linnon vastaan. Mielipahakseen hän nyt sai tietää, miten Hermanin oli käynyt, mutta hänen täytyi rientää edelleen. Määrättyään piiritysjoukolla uudet päälliköt hän käski Hermanin heti parattuansa joutua hänen jälkeensä valtakunnan eteläosiin.

Erkin ja Belgstingin astuessa huoneeseen istui Herman puettuna vuoteella, vaikka vyötäisille oli sidottu leveä vyö ja vasen käsi oli kannattimessa. Iloinen hämmästys valtasi hänet, kun hän näki Belgstingin. Tämä astui esiin ja tarttui hänen käteensä. Molemmiin puolin tervehdittyä Belgsting selitti asiansa. Hän puhui kauvan eikä Herman häntä keskeyttänyt, mutta hänen lopetettuansa puristi Herman liikuttuna hänen kättänsä ja puhkesi sanomaan:

"Ei, ei, Belgsting, tämä asia tulee sinun itsesi toimittaa ja vankilaan et sinä saa palata, niin totta kuin nimeni on Herman!"

"Nyt nousen hevosen selkään ja ratsastan sinne", vastasi Belgsting ja nousi seisoalleen.

"Olkoon niin, mutta minä tulen mukaan", lisäsi Herman yhtä päättävään äänin ja katsein kuin Belgstingkin.

Vouti oli ensimmäinen, joka Täljen linnassa heräsi. Hän katsoi peljästyneenä ympärilleen, kun

avainkimppu, joka tavallisesti riippui vakavasti hänen vyöstään, hänen noustessaan putosi lattialle. Hänen silmänsä sattuiivat silloin sima-astiaan ja kääntyivät siitä taas avainkimppuun. Karkeasti kiroten hän vihdoinkin kumartui ja otti avaimet lattialta sekä syöksyi ulos. Käytävässä palvelija vielä kuorsasi, mutta heräsi saatuaan aika potkun voudilta, joka pää vielä sekavana riensi katsomaan vankiansa. Tämä oli kuitenkin paikallaan; vouti ei tosin nähnyt hänen kasvojaan, vanki kun makasi pää seinään päin käännettynä, mutta hän näki tarpeeksi rauhoittuakseen. Ja että joku vapaaehtoisesti olisi tahtonut käydä vangin sijalle, sellainen ajatus ei voinut pälkähtää hänen päähänsäkään.

Nyt alkoi ilmautua eloa linnaan, palvelijat tulivat ulos linnantuvasta ja kohta olivat kaikki liikkeellä, erittäinkin keittiössä. Puolipäivän rinnassa ilmaisi tornista kajahtava torventoitahdus Pentti ritarin tulevan. Hänen seurassaan olivat Hannu kreivi ja tuo surullinen Agnes. Ritari hymyili niin makeasti nostosillan yli ratsastettaessa ja kiiruhti erittäin kohteliaasti auttamaan arvoisaa neitiä reestä.

Hannu kreivi seurasi levottomana kaikkia tyttärensä liikkeitä ja hänen kasvojensa juhlallinen vakavuus muuttui suruvoittoiseksi, joka kerta kun hän näki tyttärensä suurten silmien oudosti hehkuvan hohteen. Samanlaisena hän oli nähnyt tyttärensä kerran ennenkin, tuona muistettavana Eerikinjuhlapäivänä Vaskivuorella, jolloin hän pani epätoivonpäättöksensä toimeen. Sen tähden hänen luja katseensa ja kalpeat poskensa tekivät kreivin levottomaksi. Oli kuin eloa ja tulta yht'äkkiä olisi syttynyt marmoripatsaan silmiin, oli kuin salama olisi välähtänyt talvisella kedolla.

Puolapäivän aikaan tuli yhä useampia vieraita, sekä naisia että miehiä, ynnä valtionpäämies Kaarlo Knuutinpoika monen ritarin ja muiden muassa myöskin herra Maunu Pentinpojan seuraamana. Strängnäsän Tuomas piispa oli myöskin saapunut ja hänellekin, niin julkinen engelnäköinen kuin hän olikin, osotti Pentti ritari palvelevaista kohteliaisuutta.

"Te lähдете pois valtakunnasta, mikäli minulle on kerrottu", virkkoi piispa kerran Hannu kreiville.

"Niin", vastasi kreivi lyhyeen.

"Ettehän toki lähtene ainaseksi?"

"En, en ... minä tulen kyllä takaisin, mutta minulla on paljon järjestämistä heimolaiseni, Richissa rouvan, jälkeen, joka kuoli viime syksynä..."

"Te ette siis itsekään ole täysin selvillä tästä asiasta", virkahti piispa.

"Voinenhan sanoa sen", vastasi kreivi luoden yht'äkkiä silmänsä huoneen toisessa päässä oleviin naisiin, "voinenhan sanoa sen teille, Tuomas piispa ... minä en luovu Eerikki kuninkaasta, hänen kanssansa tulen, taikka en ollenkaan."

Toisella puolen oli naisten joukossa useita nuorempia herroja ja itse marskikin, mutta kreivin huomio kääntyi Maunu herraan, joka oli lähestynyt hänen tyttärensä ja piittaamatta neidin hehkuvan katseen ja vapisevain huulten ilmaisemasta välinpitämättömyydestä taikka ehkä pikemmin inhosta näytti aikovan tukehduttaa hänet jokseenkin keskinkertaisella pilapuhetuvallaan. Pentti ritari lähestyi sillä välin ja näytti huomaamatta antavan merkin marskille, joksi Kaarlo Knuutinpoikaa edelleen sanottiin, senkin jälkeen kuin hänet oli valittu valtionpäämieheksi. Sen jälkeen nähtiinkin jälkimmäisen vähitellen lähtevän tältä puolen huonetta ja lähestyvän Hannu kreiviä, jonka kanssa hän alotti vilkkaan keskustelun. Myöskin Tuomas piispa otti siihen osaa ja kohta, ikään kuin sattumalta, yhtyi Pentti ritariin.

"Iloisemmissa pidoissa en tiedä olleeni pitkiin aikoihin, Pentti ritari", sanoi Kaarlo herra ilosta säteilevälle isännälle, luoden häneen ystävällisen katseen, "niin tyytyväisiä näyttävät kaikki olevan ja naistenhuoneesta kuuluvat pilapuheet ja nauru vahvistavat parhaiten sanani tosiksi."

Maunu herran naurunremahdus, joka kajahti yli koko salin, näytti aiheuttavan viimeiset sanat.

"Minulla onkin, tietääkseni, paljon syytä illoita", vastasi ritari, "arvelenpa teidän, Hannu kreivi, tänä iltana täyttävän lupauksenne ja saavamme juoda maljan minun poikani ja teidän tyttärenne onneksi."

Kreivin uljaat ja jalot kasvot kävivät kalmankalpeiksi.

"Se seikka lisää iloa", virkkoi Kaarlo herra lyöden kätensä yhteen, "ja minä lupaan teille, Pentti lanko, että poikanne saa ensimmäisen avoimen linnanläänin, jos vaan minulla on mitään valtaa Ruotsinmaassa."

Tämä lausunto pahensi asiaa vielä enemmän. Marski harrasteli huomattavasti asian onnistumista sukulaisilleen ja kreivi, joka viime aikoina näytti muuttaneen mieltä, horjui myöntävän ja kieltävän välillä, pätevää keskisuuntaa hakien.

Juuri kun hän aikoi vastata, päästi hänet pulasta esiin rientävä palvelijapoika ilmoittaen, että Herman Berman halusi puhutella Pentti ritaria.

Ritari pyörähti äkisti ja aikoi rientää ulos, mutta Kaarlo herra otti häntä käsivarresta ja sanoi:

"Varmaankin hän tuo tärkeitä uutisia Nyköpingistä, anna hänen tulla meidän kaikkien eteemme, lanko, ja sitten, jos hänellä on aikaa, ottaa osaa iloomme. Vähän on sellaisia, sanon sen suoraan, joita pidän suuremmassa arvossa kuin tätä miestä."

Yhä synkemmäksi synkistyi Pentti ritarin kasvojenilme, mutta hän ei sillä hetkellä keksinyt mitään syytä vastustaakseen mahtavan sukulaisensa toivomusta; ehkäpä hän vielä toivoikin täällä keskellä loistavaa ritari- ja mahtimiesjoukkoa saavansa tilaisuuden perinpohjin nöyryyttää ja kukistaa tuon miehen, joka oli hänen tiellensä ja jota hän lähinnä Engelbrektiä vihasi kaikista enimmin. Hän nyökäytti sen tähden myöntävästi päätänsä palvelijapojalle, joka riensi ulos.

Kohta sen jälkeen astui Herman Berman sisään. Hänen kalpeat vakavapiirteiset kasvonsa ja pitkä, kookas vartalonsa, jonka yksinkertainen puku niin jyrkästi erosi ritarin silkeistä ja sameteista, käänsivät huomion häneen. Hiljaisuus ja äänettömyys pääsivät yht'äkkiä vallalle salissa. Kaikki tähystivät silmiänsä pois kääntämättä tuota nuorta soturia, jonka ulkomuoto jo ilmaisi hänen äskettäin kestäneen verisen leikin. Herman astui salin poikki Pentti ritaria kohti, mutta aivan hänen taaksensa ilmautui salin ovelle pitkä ja synkkä haamu, joka kuitenkin jäi ovensuuhun seisomaan.

"Elkää panko pahaksenne, Pentti ritari", sanoi Herman kohteliaasti kumartaen mainitulle ja häntä ympäröiville herroille, "että kutsumatta tulen pitoihinne, mutta siitä saatte kiittää itseänne, kuitenkin tietämättänne, toivoakseni, ja sen tähden ei ilonne kauvaksi keskeytyne."

"Sanokaa sitten pian asianne", kehotti Pentti ritari lyhyeen, "minä puolestani en tahdo turhanpäiten pitkittää pitoiltojen häiritsemistä."

"Teidän tornissanne on vanki", jatkoi Herman, "mutta vanki, jolta petoksella on riistetty vapaus, tämä vanki teidän tulee jälleen vapauttaa."

"Vanki minun tornissani", huudahti ritari kalveten. "Voisin kysyä, kuinka vieras mies voi tietää vankini, ja myöskin millä oikeudella hän ryhtyy minun asioihini."

"Vanki on itse kertonut asian minulle ja oikeuteni on vapaasyntyisen miehen oikeus suojella viatonta. Tulkaa esiin, tulkaa esiin!" hän kääntyi näin sanoen salinovella viipyvään synkkään haamuun, "ja puhukaa itse asianne."

Kuninkaallinen oli Belgstingin ryhti ja katsanto, kun hän astui saliin. Jos huomio ennestään oli hereillä, niin nyt se kiihtyi huippuunsa. Vieraat tulivat yhä lähemmäksi ja kävivät puolipiiriin päähenkilöiden ympärille. Pentti ritaria lukuun ottamatta ei miehen esiintyminen keneenkään niin vaikuttanut kuin Hannu kreiviin. Koko sielunsa hän näytti kokoovan katseeseen, jonka loi mieheen, ja ympärillä olijoista välittämättä hän astui kiivaasti askelen eteenpäin ja huudahti:

"Eerikki Bildstein!"

Tämä nosti päätänsä ja loi kummastuneen ja kysyvän katseen kreiviin, mutta sitä seuraava hetkellinen hymy ilmaisi, että hänkin tunsivat Hannu kreivin. Näin kului muutamia silmänräpäyksiä, joll'aikaa Pentti ritari jonkun verran ennätti tointua hämmästyksestään. Salamansukkelasti hän käsitti asemansa ja huomasi selvästi, että jos olisikin voinut ja uskaltanut uhoitella Engelbrektille ja tämän miehelle, Herman Bermanille, niin hän itse olisi katkonut onnensa viimeisetkin rihmat, jos olisi nyt riitautunut Hannu kreivin kanssa.

"Tätä miestä", sanoi hän sen tähden ja rupesi kummastuneen näköiseksi ja hänen viattomaksi tekeytymistään kaunisti vielä viha, jota hänen ei onnistunut täydellisesti hillitä, "tätä miestä en tunne ... hän ei ole vankini!"

"Ettekö tunne minua, Pentti ritari?" kysyi Belgsting selvästi ilmaisten mitä suurinta ja musertavinta halveksimista. "Eikä kumminkaan ole kauvan siitä kun puhelimme juuri tässä salissa, vaikka silloin seisoin edessänne kahleissa."

"Te erehdytte", karjasi ritari säihkyvin katsein, "jos jotakin sellaista on tapahtunut, niin on joku palvelijoistani sen tehnyt, ja hän on siitä saava kovan rangaistuksen."

"Olipa niin tai näin, niin tulen tänne", jatkoi Belgsting, "ottaakseni jälleen kahleeni tuolla tornissa. Minua ei juuri mikään enää houkuttele maailmalle, yhden tarkoituksiperän tahdon vielä saavuttaa ja sitten kuolla ... senhän tähden käytin hyväkseni tarjoustanne taikka palvelijanne tarjousta, jos mieluummin niin tahdotte, ja otin muutaman ystäväni sijaani panttivangiksi, kunnes palaisin ... se mies

ei saa kauvemmin minun tähteni virua teidän tornissanne."

"Panttivanki!" huudahti Pentti ritari tarvitsematta enää kummastustaan teeskennellä, "te laskette ongelmoina ... koska te minun puolestani olette vapaa, ei minulla liene oikeutta ottaa panttivankia teidän sijastanne ... kuule", huusi hän muutamaan läheiseen huoneeseen päin ja sieltä tulikin palvelijapoika, "sano voudilleni, että hän heti tuokoon tänne ylös vangin, joka kuuluu olevan tornissa, mutta kahleet jääkööt sinne."

Palvelijapoika poistui ja nyt seuraavalla odotusajalla Hannu kreivi veti Belgstingin syrjään ja rupesi hänen kanssansa vilkkaaseen keskusteluun. Toisella puolen näki Herman Berman, jonka kanssa herra Kaarlo Knuutinpoika samoin vilkkaasti puheli, kreivin tyttären ja hänen rinnallaan ylpeän, hillittömän Maunu Pentinpojan. Marski huomasi ihmeekseen nuoren miehen käyneen hajamieliseksi, mutta seuraten hänen katseensa suuntaa hän heti näki ja arvasi syyn. Hänen kasvonilmeistään ei kuitenkaan käynyt selville, lisäksi tämä seikka vai vähensi sitä hyvää, mitä hän tuosta nuoresta miehestä oli luullut. Ainoastaan kerran kun kauniin kreivintyttären silmä näytti hakevan Hermania, mutta yht'äkkiä kääntyi pois, kun kohtasi marskin katseen, synkistyivät tämän kasvopiirteet. Myöskin Maunu Pentinpoika näkyi huomaavan, kuinka kreivintyttären silmä nyt hehkui tavatonta hohdetta, ja hän sinkautti julmistuneen, miekkasille vaativan katseen Herman Bermania kohti, joka kyllä sen huomasi, mutta ei näyttänyt sitä tarkkaavan.

Silloin astui linnanvouti sisälle ja aivan hänen perässään kookas, roteva talonpoika. Kaikkien katseet kääntyivät taas Pentti ritariin.

"Tässä on vanki, ankara ritari", änkytti pöhnäinen vouti tuskin uskaltaen katsettaan lattiasta kohottaa, "kuinka hän on joutunut tuon toisen sijaan, siitä tehköön itse selvän."

"Eelovi", huudahti ritari, "sinä, uskollinen palvelijani."

"Uskollinen olen kai ollut", vastasi Eelovi, "mutta ainoastaan siinä, että olen pitänyt sanani Belgstingille ja Engelbrektille."

Hän aikoi sen jälkeen ruveta selvittämään, mitä hän oli ritarin vangille tehnyt, mutta hänet keskeytti ritari, joka ei helposti ymmärrettävistä syistä tahtonut tähän asiaan koskettavan enempiä kuin jo oli tapahtunut. Hän kysyi sen tähden jyrkästi:

"Sano minulle, Eelovi, jos tiedät, kuka tuon pelastamasi miehen on torniini tuonut?"

"Sen kyllä tiedän", vastasi Eelovi arvelematta, "kirjurisi Martti ja pitkä Maunu sen ovat tehneet!"

"No hyvä", karjaisi ritari, "heitä rankaisen ansion mukaan. Vie heidät heti torniin, vouti, huomenna tuomitsen heidät."

"Vielä sana, ritari", keskeytti tällöin Herman Berman, "Engelbrektin nimessä vaadin haltuuni nämä miehet. Kirjuri-Martti on karannut Engelbrektin vankilasta ja pitkä Maunu on seurannut Borganäsin voutia, Juhani Walea, ja auttanut häntä rikkomaan Stegeborgin pakkosovintoa."

Ritari näytti näiden tyynesti ja päättävästi lausuttujen sanain johdosta joutuvan aivan suunniltaan. Mutta Herman Berman jatkoi:

"Vielä tuon teille käskyn Engelbrektiltä. Se koskee miehiänne, joita hän on turhaan odotellut Nyköpingin edustalle leiriin. Hän kääntyy sanomaan, että jolleivät miehenne neljänkolmatta tunnin kuluttua ole määräpaikassa, te pakotatte hänet pitämään teitä valtakunnan vihollisena. Mielestäni teette oikein, jos nyt käskette miehenne ratsaille ja matkalle minun kanssani sekä annatte nuo karkulaiset vietäviksemme."

"Mitä rikollisiin tulee", änkytti Pentti ritari kurkkuun takertelevalla äänellä, "jätän ne Engelbrektille, sitten kuin he ensin ovat kärsineet sen rangaistuksen, jonka aion heille määrätä; toisista miehistä taas tahdon itse vastata Engelbrektille. Ja nyt", lisäsi hän vähän vaiti oltuaan, "palatkoon ilo saliini ... tanssimaan, tanssimaan, arvoisat ritarit ja neidit; liian kauan on jo tätä väliaikaa kestänyt!"

Tämän sanottuaan Pentti herra kääntyi Hermaniin selin ja poistui viereiseen huoneeseen samalla viitaten muutamassa salin nurkassa oleville soittajille, että heidän piti ruveta soittamaan. He tottelivatkin heti käskyä ja salissa syntyi liikettä, joka erinomaisesti auttoi tyynnyttämään kiihtyneitä mieliä ja palauttamaan tasapainoa. Kohta nähtiinkin joukon nuoria herroja ja arvoisia neitejä parittain astuvan saliin käydäkseen karkeloon.

Tällä välin oli Maunu Pentinpoika lähestynyt Hermania ja juuri tanssin alkaessa sanoi kähisten tämän korvaan:

"Puutarhassa tanssin loputtua!"

Sen jälkeen hän kiiruhti pois ja alkoi tanssia oikein mielihalulla tai kenties oikeammin epätoivoissaan. Herman seisoj hetkisen katselemassa, mutta turhaan hänen silmänsä hakivat sitä vierasta, jota ne mieluummin olisivat tahtoneet katsella. Hän oli naistenhuoneessa ja oli sekä Maunu herran että kaikkien muiden pyytäessä kieltäytynyt lähtemästä tanssiin. Mutta vihdoinkin kävi Hermanista huone liian helteiseksi ja sisällä vallitseva ilo kovin tuskastuttavaksi hänen mielelleen. Hän riensi ulos ja kiiruhti puutarhaan.

Hannu kreivi, joka koko ajan oli puhellut Belgstingin kanssa, lähestyi myöskin ovea ja veti hänet mukaansa. Aivan oven takana seisoj Eelovi. Tämä seurasi heti Belgstingiä ja kerran kun ei yhtään Pentti ritarin palvelijaa näkynyt käytävässä, kuiskasi tälle:

"Elä eroa kreivistä, Belgsting ... täällä on väijytyksiä kaikkialla!"

Näin sanoen hän meni tyynenä ja ajattelemattoman näköisenä alas kartanolle. Siellä oli muutamia palvelijoita hevosten selässä ja Erkki, jonka hän hyvin tunsi, piteli Brandia ohjaksista, kun taas sitä hevosta, jolla Belgsting oli ratsastanut, muuan palvelijoista piteli.

"Pidä tarkka huoli hevosista, Erkki", kuiskasi hän tälle, "eläkä salli kenenkään vieraan lähestyä niitä! En tiedä, mutta minä pelkään täällä jokaista tuulenpuuskaakin."

Hannu kreivi ja Belgsting ilmautuivat nyt linnanportaille. He astuivat ääneti ratsumiesten ohitse puutarhaan vievälle häkkiportille. Kohta sen jälkeen nähtiin herra Maunu Pentinpojankin rientoaskelin kiiruhtavan portaita alas ja poikki pihamaan sekä katoavan tuosta pienestä häkkiportista.

Puutarha ei ollut iso, mutta sillä oli kaunis asema linnan ja rannan välillä. Häkkiportti vei muutamaan muurikäytävään, jonka ulkopuolisen aukon saattoi tarpeen tullen sulkea. Joutuisasti Maunu herra riensi paljaitten puiden välitse ja löysikin muutamalta rannan aukeamalta haettavansa. Herman seisoj katselemassa aavaa Mälaria peittävää lumikenttää, jonka pinnalla kuu kimalteli honkametsän takaa noustessaan. Soiton sävelet kuuluivat rannalle asti ja oli kuin kuun säteet olisivat ilosta hyppineet ne tavatessaan. Mutta kaikki oli sentään niin kylmää ja autiota, kaikki tämä kuvasi hänen omaa kohtaloansa, peitti kuin hautaan hänen nuoren sydämensä runsaat onnenunelmat.

"Paljasta miekkasi, Herman", sähähti ääni hänen korvaansa, "ja kiitä kaikkia hyvänsuovia pyhimyksiä siitä, että annan sinulle siihen aikaa, sillä päätäni kuumentaa ja minun olisi ehkä pikemmin pitänyt pistää sinut kuoliaaksi kuin koiran."

Herman hypähti syrjään ja ennätti töin tuskin saada miekkansa tupesta puolustaakseen itseään. Hän käytteli kuitenkin mainiosti miekkaa, niin että hänelle harva vertoja veti, ja tuotti siinä kunniaa kasvattajilleen, sekä Engelbrektille että Johannekselle. Tosin hän vielä oli vähän heikko haavansa takia eikäpä oikein ritarillinen mieli olisikaan tahtonut vaatia kaksintaisteluun näin erilaisissa oloissa, jolloin taistelu oli tuleva epätasaiseksi ja kaikkien ihmislaskujen mukaan päättyvä vahvemman eduksi, mutta hänen taitavuutensa korvasi puuttuvan voiman, joka seikka suuresti suututti hyökkääjää ehkä useammastakin kuin yhdestä syystä.

"Ritarin tavoin ette puhu nyt enempää kuin viimeksi tavatessammekaan, Maunu Pentinpoika, kuitenkin olette saava tahtonne täytetyksi", sanoi Herman ja vastasi ritarin tuimiin ja painaviin iskuihin, jotka kuitenkin eivät kyenneet tekemään mitään vahinkoa.

Nähtävästi koetti Herman jollakin taitavalla käänteellä saada lyödyksi miekan vastustajansa kädestä ja siten hänet aseettomaksi, mutta tämä ei onnistunut. Sen sijaan hän puolestaan rupesi käymään ryntäykseen ja pakotti Maunua peräytymään askel askeleelta, kunnes hän vihdoinkin lankesi kannuksen tartuttua kiinni tuulen taittamaan ja maahan jäätyneeseen puunoksaan. Herman laski heti miekkansa ja odotteli taistelun jatkamista, sitten kuin ritari olisi ennättänyt nousta pystyyn, ja hänen ajatuksensa olivat niin kiinni taistelun päämäärässä, sekä lähemmässä että etäisemmässä, ett'ei hän huomannut, kuinka kaksi liikkuvaa varjoa siirtyi hänen jalkainsa editse täyttäen puitten latvain muodostamain varjoristikkojen välipaikat.

"Auta minut pystyyn", huusi silloin Maunu, ja Herman riensi esiin ja aivan hänen perässään nuo molemmat varjot.

Paikka, johon Maunu oli langennut, oli äkkivieru aina järveen asti. Oli sen tähden hänelle onneksi, että kannus oli tarttunut niin kovasti oksaan ja että tämä oli niin kovaan jäänyt, sillä muutoin hän epäilemättä olisi keikahtanut nurin niskoin alas syvyyteen. Turpeen reunasta lähtien oli kallio jääkuoren peitossa, niin että se oli lasivuoren näköinen. Senpä tähden Maunun olikin mahdoton auttaa itseänsä.

Herman otti miekan vasempaan käteensä ja riensi esiin sekä ojensi hänelle oikean kätensä, johon Maunu suonenedontapaisesti tarttui vasemmuksellaan. Oikea käsi puristi kovasti tikarin vartta, jonka hän äkisti oli temmannut vyöstään ja jonka terä kimalteli hänen sivullaan kuutamossa kuin käärmeen pistin.

"Oletteko loukannut oikean kätenne, Maunu, koska jätätte miekkanne maahan", kysyi Herman vetäen hänet ylös.

Maunu ei vastannut, mutta juuri kun hän tunsii olevansa sellaisessa asennossa, että hän itse voi päästä ylös, ja Hermanin kumartuessa ottamaan hänen miekkaansa välähti tikarinterä ja painui Hermanin rintaan. Tämä kaatui syrjään ja Maunu hyppäsi ylös.

"Nyt et enää hione hampaitasi, koira, vielä vähemmin mahtanet haukkua", ölisi julmuri päästäen kamalan riemuhuudon.

"Ja te olette kaikiksi ajoiksi tehnyt itsenne arvottomaksi ritarinvitjoja kantamaan, Maunu Pentinpoika", sanoi järeä ääni hänen takanaan.

Maunu vavahti. Hannu kreivi se oli häntä puhutellut. Hän aikoi paeta, mutta rautakoura tarttui hänen käteensä ja piti häntä kuin ruuvipenkissä. Hannu kreivi oli nuo surmaavat sanat lausueessaan syöksynyt Hermanin luokse ja saapuikin viime hetkellä pelastamaan hänet liukahtamasta alas järveen, joka oli maan rajasta sulana. Kreivi tarttui häntä jalkaan ja veti häntä varovasti ylöspäin, kunnes yletti kiinni hänen vyötäisiinsä, jolloin hän suureksi ilokseen huomasi Hermanin oikeaan käteensä nojaten nousevan polvilleen.

Seuraavassa tuokiossa hän seiso i pystyssä kreivin ja molempien toisten edessä. Hän oli kalpea ja tikari oli vielä hänen rinnassaan, mutta aivan tikarinvarren vieressä riippui kultavitjoissa sormus, jonka kallisarvoinen kivi välähti kreivin silmiin. Tikarinkärki oli viiltänyt halki vaatteen, ennen kuin upposi kovempiin osiin.

Oli vaikea sanoa, sormusko vai tikarinvarsi se enemmän herätti kreivin huomiota. Mutta Herman tarttui varmalla kädellä jälkimmäiseen ja tempasi ulos tikarin sekä viskasi sen tuon hämmästyneen murhaajan jalkain eteen.

"Tuossa on murha-aseenne, Maunu Pentinpoika", sanoi hän, "ja kiittäkää Jumalan äitiä siitä, että minä sain niin pahan haavan muurilla Nyköpingin edustalla, että minun vielä täytyy pitää nahkavyötä ihotakin alla!"

Mutta sormuksella, joka vielä välkkyi Hermanin ryntäillä, näytti olevan salainen voima, koska se niin valtavasti Hannu kreiviin vaikutti. Hän veti Hermanin vähän syrjään ja kiihkoisesti hänen käteensä tarttuen kysyi:

"Sanokaa minulle, Herman, mistä olette saanut tuon sormuksen?"

"Isältäni", vastasi Herman ja koetti taas piiloittaa tuon kallisarvoisen kapineen, mutta pidättyi siitä, kun kreivi kummallis in liikkein painoi päänsä käsiinsä ja seiso i hetken ajan sanaakaan sanomatta.

"Richissa, Richissa parka!" kuiskasi hän sen jälkeen kovan mielenliikutuksen valtaamana, "kuinka sydämesi lieneekään kärsinyt ... te olette siis Juhanin ja Richissan poika, Herman?"

"Niin olen", vastasi Herman käyden myöskin surulliseksi muistellessaan isäänsä ja äitiänsä ynnä sitä kauheata taistelua, mikä heillä oli elämässä kestettävänä. "Kun isäni läksi matkalle pyhään maahan, jätti hän tämän sormuksen Engelbrektille pyytäen häntä sitä minulle antamaan!"

"Sormus on minun sukuni kalleuksia", jatkoi kreivi, "eikä sitä kukaan siihen kuulumaton voi kantaa surmaansa saamatta, sellainen on tarina. Se on ollut minun kädessäni ja minä anno i sen isällesi kerran, kun hän muutamalla teollaan teki itsensä sukulaisen arvoiseksi, jommoiseksi hän sitä paitsi tuli naidessaan Richissan. Siis olemme mekin sukulaisia, Herman...!"

Voimatta mielenliikutustaan hillitä levitti kreivi kätensä ja painoi Hermanin rintaansa vasten.

"Ja Hannu kreivi tahtoo koko maailman kuullen sinut sukulaisekseen tunnustaa, sillä sen sinä olet ansainnut", lisäsi kreivi vakaasti.

"Niinpä on teillä siihen erinomainen tilaisuus tänä iltana, kreivi", kähisi Maunu Pentinpoika, joka ei enää voinut hillitä vihaansa sen johdosta, mitä Hannu kreivi hänen silmäinsä edessä oli sanonut ja tehnyt ikään kuin häntä nimenomaan pilkatakseen ja repiäkseen rikki hänen sydämensä aikeet.

Samassa kuului joutuisia askeleita lähestyvän puutarhan puolelta ja kohta tulivatkin Pentti ritari ja herra Kaarlo Knuutinpoika näkyviin.

"Täällähän teidät tapaan, Hannu kreivi", huudahti edellinen yht'äkkiä pysähtyen, kun niin odottamatta näki poikansa ja Hermanin sekä entisen vankinsa yhdessä; mutta hän lisäsi varsin ujustelematta, "nyt ryhdytään parhaillaan tanssimaan luhdinkäytävällä enkä minä hellitä, kreivi, ennen kuin yhdytte juomaan tyttärenne ja poikani kihlajaiskarkelon maljan..."

"Kiitos vaan", vastasi kreivi juhlallisesti, "mutta siitä karkelosta ei koskaan tulle mitään!"

"Mitä sanotte, kreivi", keskeytti ritari äänellä, joka osotti kreivin vastauksen koskeneen kovasti. "Ettehän toki aikone rikkoa juhlallisesti antamaanne lupausta."

"Mitä lupaan rehelliselle miehelle, olipa hän ritari tai muu, sitä en koskaan riko, vaikka henkeni menköön", sanoi Hannu kreivi ja loi hämmästyneeseen ritariin uljaan katseen, "mutta häpeä olisi pitää sanaansa maantierosvolle eli sen vertaiselle, joka ritarin haamussa on lupauksen saanut. Te tiedätte parhaiten itse, Pentti ritari, kuinka sanani ovat selitettävät, ja poikanne tietää sen vielä paremmin."

Kreivi otti Hermanin käden kainaloonsa ja poistui kiireesti. Heitä seurasi Belgsting ja myöskin Kaarlo Knuutinpoika, joka niin pian kuin mahdollista tahtoi päästä näkemästä sukulaistensa häpeää. Pentti ritari oli aivan typerytynyt. Jos myrkyllinen nuoli olisi sattunut keskelle hänen sydäntänsä, niin tuskinpa olisi sen haava niin valtavasti vaikuttanut.

Poikakin oli hetkisen puhumatonna, mutta kohta hän irvisteli kamalasti ja isäänsä lähestyksen kuiskasi:

"Se on Engelbrektin tekoa!"

Vanhus säpsähti ja löi otsaansa.

"Niin alkakoon sitten vaino toden teolla minun ja tuon kirottun miehen välillä!"

"Ja kaikki pyhimykset kuulkoott valani ja kalvetkoott siitä", lisäsi Maunu Penttinpoika, "en aio levätä, ennen kuin olen nähnyt tuon pienen miehen sydänveren vuotavan!"

Hurjan rajusti hän sen jälkeen otti isäänsä kädestä ja veti hänet linnaan.

"Nyt pitoihin ja tanssiin, isä, viekkaasti tässä on meneteltävä, sillä muutoin olisi taistelu liian epätasainen. Ennen kaikkea tulee meidän estää noita vapautettuja vankeja käyttämästä hyväkseen vapauttaan!"

"Siitä on jo huolta pidetty", vastasi Pentti herra jääkylmästi.

He astuivat kohta sen jälkeen linnan ja muurin väliselle aukealle ja häkkiporttia jälestään sulkiessaan he näkivät kaksi haamua rientävän porttitornia kohti.

Maunu näki ja tunsu toisen heti — se oli Belgsting, toinen oli naisen haamu — ja hän huusi äänellä, joka tuntui voivan tunkea linnan kaikkien muurien lävitse:

"Vetäkää ylös nostosilta!"

"Vetäkää ylös nostosilta!" huusivat samalla kertaa useat muut äänet ja pitkä Maunu ynnä Kirjuri-Martti näkyivät palvelijajoukon seuraamina syöksyvän porttitornia kohti.

Porttiholviin saavuttuaan sekä Maunu herra että nuo molemmat toiset näkivät kaksi palvelijaa seisovan irti kiskaistut sillanvitjat kädessä ja kaukana metsänrinnassa näkyivät vielä molemmat pakolaiset.

Linnanportailla sitten isä ja poika saivat tietää, että Hannu kreivi tyttäreineen heti puutarhasta palattuaan oli lähtenyt linnasta, vieläpä niin kiireesti, ett'ei ollut malttanut odottaa tyttärensä rekeä, vaan pannut hänet istumaan sen hevosen selkään, jolla Belgsting Herman Hermanin kanssa linnaan tullessaan oli ratsastanut.

IX.

Belgsting oli tavannut Eelovin häkkiportilla Hannu kreivin ja toisten kanssa puutarhasta palatessaan ja Eelovi oli uudelleen kuiskaten kehottanut häntä olemaan varoillaan ja pysyttelemään tuolla aukealla paikalla. Sen jälkeen Eelovi oli kadonnut tallin puolelle. Sitten Hannu kreivi ja Herman Berman olivat poistuneet ja Belgsting oli saanut vilahdukselta nähdä tyttärtään. Hän oli huutanut tätä ja tämä oli pysähtynyt, mutta heti taas jatkanut hiipimistään synkimpään varjopaikkaan. Belgsting oli silloin mennyt perässä ja nähnyt Kirstin hiipivän talliin, jonka ovi sulkeutui hänen jälkeensä.

Tultuaan sinne ja turhaan koeteltuaan temmata auki ovea hän riensi viereiselle ovelle siitä päästäkseen sisään ja kuuli silloin äänen, josta tunsu Kirjuri-Martin, huutavan: "ota kiinni tyttö, hänen avullaan saamme parhaiten kiinni isän", ja kuuli sitten Eelovin äänen ja hevosen potkimista. Yht'äkkiä tallinovi taas kimmatti auki ja Kirsti pakeni kartanolle päin. Belgsting riensi hänen perästään eikä huomannut, että pitkä Maunu ja pari palvelijaa olivat vanginneet Eelovin. Hän ei myöskään tarkannut, että joukko palvelijoita ryntäsi ulos muutamasta linnantornin huoneesta ja ajoi häntä takaa. Hän ei välittänyt muusta kuin tyttärestään. Eelovin huolenpidon takia ei porttitornin palvelijainkaan onnistunut täyttää Pentti ritarin jo edeltäkin antamaa käskyä nostosillan ylösvetämisestä.

Kohta Belgsting saavutti tyttärensä, joka voimaton oli vaipunut muutaman kiven juurelle metsään, ja hoiteli häntä niin hyvin kuin voi. Sitten he levähtämättä taas jatkoivat kulkuansa etelään päin. Vasta aamun valjettua hän meni muutamaa syrjäiseen mökkiin lepäämään, mutta illan tullen hän taas alkoi vaelluksensa.

"Engelbrektin luokse, Engelbrektin luokse", kuiskasi hän rohkaisten tyttärelleen, joka merkillistä kyllä ei enää häntä niin kovin arastellut. "Hänen luonansa tulet sinä taas terveeksi ja isäsikin on saava rauhan!"

Ja sitten he astuivat. Ja olipa yö kuinka pimeä ja tuuli kuinka kylmä tahansa, yhä tuo voimakas mies varmoin askelin polki kovaa polkua, usein kantaen tyttärtään ikään kuin pientä lasta.

Varhain aamulla hän lähestyi Stegeborgin edustalla olevaa talonpoikaisleiriä. Täällä oli Erengisle Niilonpoika päällikkönä. Hän oli sen Niilo Erengislenpojan poika, joka 1434 sai Ringstaholman Engelbrektiltä, ja oli nyt naimisissa Olavi Akselinpojan (Tott) tyttären, Brita Olavintyttären kanssa.

"Täällä olemme oleksineet pari viikkoa", selitti vanhanpuolinen talonpoika, jolta Belgsting kyseli. "Engelbrekt oli kutsunut meidät itägotit vastaansa Söderköpingiin, mutta panikin Ringstaholman Erengisle herran päällikösemme ja vaelsi Tjustia kohti puhutellakseen siellä talonpoikia. Joukko herroja oli nyt hänen muassaan, herra Bo Knuutinpoika (Grip), herra Niilo Steninpoika (Yö ja Päivä), herra Gottskalk Pentinpoika (Ulf) ja herra Kustavi Laurinpoika (Snakenborg), niin että näkyy herrain täytyneen langeta hänen jalkainsa juureen."

"Entä vuoritulalliset", kysyi Belgsting, "kutka heistä olivat häntä lähinnä?"

"Samat, luullakseni, jotka hänen ensi kertaa vaeltaessaan ympäri valtakunnan; erittäin huomasiin Juhani Antinpojan ja Kettilin!"

"Kettilin?" toisti Belgsting, "sotajoukossa on monta sen nimistä..."

"Piispanvuoren Kettilin", selitti talonpoika.

Päivällä levättyään leirissä Belgsting taas yön lähetessä tarttui matkasauvaansa ja kulki edelleen.

Hänen Tjustissa saamainsa tietojen mukaan oli rahvas sieltä marssinut Stegeborgiin Bo Knuutinpojan johdolla, jonka Engelbrekt oli asettanut päälliköksi, mutta Engelbrekt itse oli lähtenyt Kalmariin päin.

Belgsting jatkoi kulkuansa varmaan toivoen vihdoinkin saavuttavansa Engelbrektin, vaikka näyttikin hämärältä. Kernaasti hän olisi noussut ratsaille; mutta siitä häntä esti osaksi rahanpuute, osaksi myöskin hänen tyttärensä, jota hän ei millään ehdolla tahtonut jättää, osaksi ja pääasiallisesti vihdoinkin se seikka, että hän piti kulkuansa toivoretkenä, katumustyönä, joka vaati ruumiillista vaivaa ja kieltäymistä.

Kalmarissa kävi kuitenkin samalla tavalla. Kaupungista luoteiseen sijaitsevan Kläckebergan luona hän tapasi muutaman ruotsalaisen leirinosaston. Koko kaupunkia piiritti talonpoikaissotajoukko ynnä muutamat Gottskalk Pentinpojan ja Kustavi Laurinpojan ratsujoukot. Nämä miehet oli Engelbrekt tänne määrännyt päälliköiksi. Itse oli hän Niilo Steninpojan kanssa vaeltanut Blekingeen päin. Ja Belgsting läksi sinne. Blekingeläiset olivat tehneet Engelbrektille kuuliaisuudenvalan ja tämä oli sieltä lähtenyt Hallantiin, jonne oli kutsunut Smålännin ja Länsigötinmaan rahvasta vastaansa Laholman tienoille. Belgsting läksi sieltä Smålännin metsiin.

Mutta kun hän ei tuntenut näitä seutuja, eksyi hän tuon tuostakin noihin suuriin, yksinäisiin metsiin,

niin että hän Laholmaan saapuessaan kyllä tapasi sen ruotsalaisten käsissä — Engelbrekt oli jättänyt sen Smålandin laamannin, Arvid Svanin, haltuun, joka oli ollut piiritysjoukon päällikkönä, sillä aikaa kun Engelbrekt oli kulkenut Skåneen ja tehnyt Skånen herrain kanssa välirauhan samoilla ehdoilla kuin syksyllä v. 1434. Palattuaan Skånestä ja jätettyään linnan mainitun laamannin haltuun oli Engelbrekt lähtenyt pohjoiseen päin. Myöskin Belgsting läksi pohjoiseen ja tapasi sekä Halmstadin että Varbergin ruotsalaisten käsissä.

Muutamana iltahetkenä Belgsting lähestyi Varbergia. Hän oli nyt, kun hänen ei tarvinnut peljätä Pentti Steninpoikaa ja hänen lähettejään, lakannut kulkemasta öillä. Päivän vaelluksesta väsyneenä hän asettautui erään kiven kylkeen ja hänen tyttärensä istui hänen jalkainsa juuressa nojaten päätänsä hänen polviinsa. Lauhkeat tuulet tulivat maalta ja puhalsivat metsän lävitse merelle, joka ilta-auringon valossa levittihe hänen silmäinsä eteen. Tätä katselemaan vaipuneena, sydämeltään aivan toisena kuin ennen oli, jolloin voiman ylenmääräisyys tuskin salli hänen intohimojaan hillitä, hän näki ratsumiehen tulevan pitkin sen mäen juurta kiertelevää tietä, jolle hän oli asettunut. Ratsumies näytti myöskin huomanneen hänet ja ajaa karautti mäelle. Se oli Herman Berman.

He tervehtivät toisiaan iloisesti, mutta Herman huomasi heti, kuinka Belgsting oli muuttunut, ja kyseli syytä siihen.

"Kulkuni on toivoretki", vastasi hän, "ja Jumala ja Pyhä Eerikki suokoot, että voisin kulkea oikein toivoretkeläisen mielellä. Olen seurannut Engelbrektin jälkiä Söderköpingistä asti tänne, mutta en ole häntä saavuttanut. En kuitenkaan aio lakata, ennen kuin tapaan hänet, ja sitten menen pyhälle maalle, niin kuin isäsi on mennyt, Herman!"

Herman tarttui hänen käteensä ja katsoi häntä vakaasti silmiin.

"Te saatte kyllä tavata Engelbrektin", sanoi hän, "jollotte ennen, niin ainakin Örebron linnassa, jonne minäkin jonkun ajan kuluttua aion mennä. Kernaasti sen tähden soisin, että te tekisitte matkaa minun seurassani, Belgsting ... arvelen kulkunne käyvän vaikeaksi, kun lähenette Göksholmaa. Olen lähettänyt vakoojia tiedustelevaan, mitä Eerikki kuninkaalla nyt lienee mielessä, ja tiedot saatuani lähden pohjoiseen Engelbrektin luokse. Sitä ennen en saa lähteä Varbergin linnasta, jonka hän on jättänyt minun ja ritari Broder Sveninpojan haltuun."

Myöskin Herman oli paljon muuttunut siitä kun Belgsting hänet viimeksi näki Täljen linnan puutarhassa. Silmä hehkui miehuutta ja elämänhalua, ja posket säteilivät terveyttä ja voimaa. Belgsting huomasi sen kyllä ja evättyään kulkemasta hänen seurassaan Örebrohon, kuten Herman oli ehdottanut, hän raukeasti hymyillen sanoi:

"Onko Hannu kreivi jo matkustanut kuninkaan luokse?"

"Ei", vastasi Herman ja pyöräytti Brandia sävähtäen punaiseksi poskiltaan, "— hän on vielä Tukholmassa ja lähtenee sieltä meritse Stralsundiin."

"Tunnenpa nuorukaisen, joka mielellään olisi sillä matkalla mukana ... niin, niin, elä julmistu noin", lisäsi hän yht'äkkiä käyden juhlallisen vakavaksi, "Belgsting kiittää sinua monesta reippaasta teosta, ja vaikk'eivät onnentoivotukseni paljoa maksakkaan, eivät täällä alhaalla eivätkä tuolla ylhäällä, sillä Belgstingin sydän on ollut kova, niin tulee niitä kuitenkin sinulle mitä runsaimmassa määrin."

Kirsti, joka sillä välin oli jalkainsa juuresta poiminut muutamia kevätauringon esiin houkuttelemia kukkia, nousi äkisti ylös ja ojensi ne Hermanille.

"Agnekselle", sanoi hän, "piiloita ne hyvin, ne Kirsti antaa morsiuslahjaksi!"

Ja sitten hän hävisi puiden sekaan mäen taakse. Herman puristi mielenliikutuksen valtaamana Belgstingin kättä.

"Se asia, jota nyt olet tarkoittanut, Belgsting", sanoi hän, "on vielä tietymättömissä."

Sen enempää ei tästä asiasta puhuttu. Sitten kuin Belgsting oli kieltäytynyt hakemasta majaa kaupungista, erosivat he toisistaan. Belgsting jatkoi kulkuansa pohjoiseen päin, ensin Alfsborgiin — jossa Mattis von Kolen oli pakotettu luopumaan läänistä, vaikka olikin saanut pitää linnan — ja sieltä Axevallaan. Täällä hän kuuli surusanoman, että Engelbrektiä yht'äkkiä oli kohdannut tauti, mutta että hän pari päivää sitten oli sen verran parantunut, että oli matkustanut Örebrohon, vaikka hän vielä silloin oli niin heikko, että tuskin voi istua hevosen selässä.

Raskailla mielin Belgsting läksi Axevallasta ja kulki Tivedenille päin. Päästyään tämän metsäisen vuoren ylitse ja tultuaan taas Nerikeen hänen täytyi pyrkiä yksinäisemmille metsäpoluille, koska hän pelkäsi joutuvansa jonkun Yö ja Päivä-suvun herrain lähettilään käsiin; suvun perintökartano,

Göksholma, sijaitsi täällä Hjalmarin etelärannalla, ainoastaan parin peninkulman päässä Örebrosta. Jos hän vaan sai vältetyksi tältä puolen epäilemättä uhkaavan vaaran, tiesi hän nyt varmaan lähestyvänsä toivoretkensä määräpaikkaa, ja tämä tieto kartutti hänen voimiaan.

Auringon noustessa toukokuun 3 p:nä hän astui aukealle Ekebyn suon eteläpuolella ja kulki sitä harjua kohti, joka suon itäpuolitse jatkuu pohjoiseen päin Kumlasta aina Örebrohon saakka. Tällä harjulla kulki tie pohjoista kohti ja tuona varhaisena aamuhetkenä Belgsting uskalsi seurata sitä, koska siltä näki laajalti ympäristöä. Pohjoisesta näkyi Mo-harjun kirkko ja idästä Mo-järvi. Hän meni tämän rannalle etsiäkseen sieltä venettä, koska hänen muutoin täytyi joko yhä edelleen kulkea tätä vaarallista harjutietä taikka kiertää Ekebyn suo ja sen länsipuolitse lähestyä Örebrota.

Rannalle tultuaan hän istuutui tuuhean kuusen juurelle. Hänen ympärillään oli niin tyyntä ja rauhaisaa ja juhlarauha täytti hänen sydämensäkin. Hän näki selvemmin kuin koskaan kuluneen elämänsä kaikkine synkkine varjoineen ja huokaus pääsi hänen rinnastaan. Silloin hän ikään kuin yhdistämässä menneisyyden kangastusta todellisuuteen näki Engelbrektin kasvot järvellä. Ne olivat kalpeat ja riutuneet, mutta niiden vakavat piirteet olivat niin rauhalliset ja lempeät. Katselijasta tuntui siltä, kuin aurinko olisi astunut esiin ja hajottanut varjot taikka tunkenut ne näkyalan takareunaan, kun taas lähinnä kuluneet vuodet kieltämyksineen, vaivoineen ja taisteluineen ja ihanine satoineen olivat tässä kultaisena viljapeltona tuulen päiväpaisteisena kesäiltana kulkiessa sen ylitse ja tuuditellessa sen täysikypsä tähtiä. Tuo rakas pää nojasi harmaapartaisen vanhan miehen polveen pienen veneen peräkeulassa. Venettä kiidättivät voimakkaat aironvedot pitkin peilikirkkaan järven pintaa.

Belgsting hypähti pystyyn ja varjosti kädellä silmiään. Näky vaikutti häneen valtaavasti. Hän koetti huutaa, mutta ääni takertui kurkkuun, hän koetti heittäytyä järveen ja uiden saavuttaa tuon ohitsekulkevan aluksen, mutta hän oli kuin kivettynyt. Joku sekava ääni vaan pääsi hänen huuliltaan ja heleitä kyyneliä helmeili hänen ahavoituneille kasvoilleen. Tätä näkyä katselemaan vajonneena hän ei kuullut, kuinka puut rasahtelivat hänen takanaan, eikä huomannut, että hänen tyttärensä sen johdosta hypähti pystyyn, ikään kuin häneen olisi vaikuttanut joku salainen voima, jonka mahtisanaa hänen, tahtoipa tai oli tahtomatta, täytyi totella. Vasta useiden täyttä laukkaa tulevien ratsumiesten synnyttämä töminä herätti hänet horroksista.

Hän käänsi äkisti ääntä kohti ja silmäsi harjulle. Siellä oli pieni joukko ratsumiehiä, mutta hän näki selvästi, että muuan mies talutti rinnallaan Engelbrektin tuttua hevosta ja tunsikin kaksi ratsumiestä Juhani Antinpojaksi ja Piispanvuoren Kettiliksi. Hänelle selvisi nyt, että Engelbrekt voimia säästääkseen oli valinnut vesitien, kun taas hänen väkensä oli määrä ratsastaa ympäri järven ja kohdata hänet pohjoisrannalla. Hän päätti nyt vaarankin uhalla, jolle hän siten antautui alttiiksi, kulkea pitkin harjua.

Silloin hän melkoisen pitkän matkan päästä pitkin rantaa pohjoiseen päin katsoen näki vilahdukselta tyttärensä ja astuttuaan muutaman askelen sinne päin vähän matkan päässä tyttärensä edessä toiset kasvot, jotka hän varsin hyvin tunsikin; hän peräytyi äsken astumansa askelen. Kasvot olivat pitkän Maunun. Kavaluus oli siis täyttä vauhtia ansojaan virittelemässä. Engelbrektiä ei tällä kertaa mikään vaara uhannut, sillä hänen väkensä, joka selänteen harjalta koko ajan näki Engelbrektin, riitti kyllä häntä suojelemaan, mutta häneltä itseltään voi kyllä, jos hän kävi kovin uskaliaaksi, jäädä pääsemättä määräpaikkaan, juuri kuin hän oli sinne joutumaisillaan. Hän päätti sen tähden kulkea Ekebyn suon länsipuolitse. Kirstin hän jätti kulkemaan omia teitään tietäen varsin hyvin mahdolliseksi saada häntä kääntymään takaisin, kun hän oli joutunut sen mielialan valtaan, joka nyt näytti hänet vallanneen.

Vakavin askelin hän astui taas harjun yli ja alas Ekebyhyn päin sieltä Täbyn kautta päästäkseen Örebrohon.

Aikaisin iltapäivällä Engelbrekt saapui Örebrohon, jossa hänet ottivat vastaan hänen emäntänsä ja veljensä, Niilo Engelbrektinpoika,[35] jolla hänen poissa ollessaan oli ollut linnan isännöisyys. Hän tunsikin itsensä terveemmäksi, kuin oli uskaltanut toivoakkaan, ja astui kahden kainalosauvan avulla ilman nähtävää vaikeutta linnanportaita ylös, — mikä teko suuresti ilahdutti Ulvi vanhusta, joka tuon tuostakin väitti, että isäntä kyllä kohta voimistui entiselleen. Mutta kotiväki, joka ei ollut nähnyt häntä sen jälkeen kuin hän tammikuussa terveenä ja voimakkaana oli lähtenyt Arbogaan, jaksoi tuskin pidättää kyyneliään. Tuo lempeä emäntä koetti kaikin voimin pysyä levollisen näköisenä, ett'ei haikkeuttaisi herransa ja miehensä mieltä, hän kun halusi nähdä iloisia ja voimakkaita kasvoja ympärillään.

Linnansalissa hän antoi Engelbrektille saman päivän aamuna tulleen kirjeen. Se oli neuvostolta. Sana ja kirje oli tullut Hannu Kröpeliniltä — joka vielä senkin jälkeen kuin kuningas oli häneltä ottanut Tukholman linnan edelleen uskollisesti palveli häntä — että hän muutaman toisen tanskalaisen ritarin kanssa halusi kohdata Ruotsin neuvostoa Vadstenassa helluntain tienoissa (joka tänä vuonna oli toukokuun 27 p:nä), ja tästä neuvosto tahtoi Engelbrektin kanssa keskustella.

"Etpä kauvan saa pitää minua luonasi, vaimo", sanoi Engelbrekt hymyillen ja pani luetun kirjeen syrjään, "jo huomenna minun täytyy lähteä Tukholmaan."

"Niinpä minä lähden mukaasi", vastasi vaimo luoden päättävän katseen mieheensä, "nyt sinä tarvitset naisenhoitoa enkä minä sinua jätä, ennen kuin taas olet päässyt täysiin voimiisi."

"Silloinpa uskon sairauden kohta pötkivän pakosalle ... etkö näe, vaimo, että jo olen paljoa parempi sinun läheisyyteesi tultuani. Luulen kuitenkin Ulvin tekevän tehtävänsä tästälähin yhtä hyvin kuin tähänkin asti."

"Elä sano mitään, rakas mies, tällä kertaa tahdon minä määrätä!"

Engelbrekt ei vastannut mitään, hän otti vaan vaimoan kädestä ja veti hänet luoksensa sekä painalsi suudelman hänen otsalleen.

Torventoitahdus kuului samassa tornista ja kohta sen jälkeen tuli muuan Engelbrektin miehiä ilmoittamaan Göksholman herra Pentti Stenipojan palvelijan tuloa. Tämä pyysi Engelbrektiltä suojelulupaa herralleen, joka aikoi käydä vierailemassa hänen luonaan.

Engelbrekt katsoi hämmästyneenä palvelijaan.

"Enpä luullut", sanoi hän, "herrasi tahtovan suosiolla käydä pakkosopimukseen kanssani. Mutta minä noudatan kernaasti hänen mieltänsä ... parantaakseni mitä on rikottu, tahdon tehdä kaikki, ja yksimielisyys Ruotsin miesten kesken on nyt enemmän tarpeen kuin milloinkaan."

Palvelija sai pyytämänsä suojeluskirjeen ja meni matkoihinsa.

"Luulenpa kirkkaampia ja valoisampia aikoja olevan tulossa", sanoi hän hetkisen kuluttua ollessaan vaimonsa ja vuoritulallisten Juhani Antinpojan ja Piispanvuoren Kettilin seurassa. "Jos kerran sellaiset miehet kuin Göksholman Pentti herra tahtovat nöyryyä, niin lienee asiamme, ystävät, varmalla pohjalla."

"Minä vedän vanhaa virttäni", vastasi Kettil, "niin kauvan kuin saamme pitää sinut, Engelbrekt, käy kaikki hyvin, mutta jos herramme yksin pääsevät hallitsemaan, silloin he turmelevat kaikki, ja voi silloin meitä, talonpoikia!"

"Mutta siinä erehdytte sekä sinä että kaikki muut", tarttui Engelbrekt lämpimästi puheeseen, "minäkin vedän vanhaa virttäni, että isämme Jumala on varjeleva maatumme, ja keitä hän on aseikseen valitseva, sitä ei voi kukaan meistä tietää, koska emme voi tutkia hänen neuvojansa. Ja uskokaa minua, hän käyttää asettaan, niin kauvan kuin hyväksi näkee, ja sitten hän ottaa sen pois ja valitsee toisen. Jos olen teidän ja rahvaan avulla kyennyt jotakin toimittamaan, ei se ole meidän työtämme, vaan Jumalan ja Pyhän Eerikki kuninkaan, ja sen tähden saatte te ja meidän jälkeisemme nähdä, että jokaisella ajalla on oleva oma miehensä!"

Keskustelu muuttui juhlallisentapaiseksi eikä sitä juhlallisuutta kukaan läsnäolevista koettanutkaan poistaa. Kuta enemmän Engelbrekt puhui ja selitteli, mitä hän oli aikonut ja mitä hänen mielestään piti tehtävän, että heidän yhteisesti alottamansa työ joutuisi suotavaan päätökseen, sitä enemmän kaikki innostuivat hänen sanoistaan. Ja kun sitten tämä mies, jonka valtansa puolesta voi vetää kuninkaan verroille, lausui hurskaana toivomuksenaan, että kohta saisi luopua korkeasta asemastaan ja palata syrjäiselle vuorelleen ja sulattonsa vaskensavulle, silloin olivat nuo vanhat miehet vähällä langeta hänen jalkainsa juureen.

Näin kului iltapäivä ja kynttilöitä sytytettiin saliin. Silloin räikähtelivät taas torvet porttitornin luona ja hetkistä myöhemmin astui tuo pitkä ja synkkä ritari Pentti Stenipoika, Göksholman haltija, sisään. Ritarin katse oli hämärä eikä voinut oikein tietää, vihaako vai vilpillisyyttä siinä hehkui, — ett'ei hän vilpittömänä ystävänä tullut, sen luuli jokainen voivansa nähdä.

"Suojelulupaanne turvaten tulen, Engelbrekt", sanoi hän, "kysymään, saanko teiltä rauhaa valtakunnassa?"

"Siihen kysymykseen ei ole vaikea vastata", virkkoi Engelbrekt vaivoin nousten seisomaan, "jokainen rehellinen Ruotsin mies eläköön rauhassa Ruotsin valtakunnassa!"

"Tiedättehän, että minä ja te olemme sotakannalla!"

"Sen tiedän ... ja tahdonpa sanoa, ett'ei ole minun vikani, jollei tämä kanta lakkaa!"

Ritari tulistui ja vastasi kiivaasti. Mutta koko hänen esiintymisensä oli niin miellyttävä ja erittäinkin oli tämä suora puhe, vaikka se olikin katkera ja perustui väärinkäsitykseen, niin Engelbrektin luonteeseen soveltuva, että jo tuo kiivauskin sai hänet ritariin mieltymään. Kun he kauvan olivat

puhelleet keskinäisen kiistansa syistä, sanoi ritari vihdoin:

"Tekö olette oikeassa vai minä, sitä me molemmat emme voine ratkaista, vaan minä toivon, että lykkäämme asian neuvoston ratkaistavaksi!"

"Jos tahdotte sen tehdä, Pentti herra", puhkesi Engelbrekt sanomaan selvästi ilonhämmästyksen valtaamana, "menettelette rehellisen ruotsalaisen ritarin tavoin. Minulta teidän ei tarvitse mitään pahaa kokea!"

Kaksi kirjelmää laadittiin nyt heidän tekemästään sovinnosta ja ehdoksi pantiin, että molemminpuolinen rauha vallitsisi eikä kumpikaan toistaan vahingoittaisi, kunnes asia helluntain seuduissa saataisiin valtakunnan neuvoston ratkaistavaksi. Kirjelmässä mainittiin nimenomaan, että Pentti herra oli tehnyt sopimuksen omasta ja poikansa puolesta. Pentti herran takausmiehiksi rupesi kaksi hänen seuralaistaan ja nuo kaksi läsnäolevaa vuoritulallista[36] kirjoittivat nimensä Engelbrektin nimen alle.

"Ja nyt, Pentti ritari, jääkää vieraakseni linnaan täksi iltaa", sanoi Engelbrek ystävällisesti ojentaen ritarille kätensä, sitten kuin kirjelmät oli allekirjoitettu ja sineteillä varustettu. Ritari suostui pyyntöön ja oikein oudolta näytti, kuinka hän maljan ääressä hymyili Engelbrektille ja iloitsi siitä, että heidän välinen riitansa kerran oli loppuva. Pöydässä puhuttiin myöskin yleisistä asioista ja Engelbrektin kutsumisesta neuvoston puheille.

"Mutta oletteko niin terve, että voitte noudattaa neuvoston kutsua?" kysyi ritari myötätuntoisuutta osottaen.

"Luulenpa olevani", vastasi Engelbrekt.

"Niinpä neuvon teitä matkustamaan vesitse", lisäsi ritari, "ensin Hjalmarin ja sitten Mälarin poikki; silloin teidän tarvitsee vaan lyhyt matka ajaa hevosen selässä."

Engelbrekt nyökäytti ystävällisesti päätänsä ritarin hyvänsuonnille.

"Jos tahdotte huomenna tulla vieraakseni Göksholmaan, on malja hyvää viiniä ja lämmin vuode teitä odottava."

Ritari kohotti näin sanoen maljansa, mutta ei ennättänyt saada Engelbrektiltä vastausta. Engelbrektin veli, Niilo, tuli rientävin askelin sisään ja kertoi, että mielipuoli Kirsti jollakin selittämättömällä tavalla oli tullut linnaan ja istui nyt muurin vierellä tahtomatta liikkua paikaltaan.

"Olisin tuonut hänet tänne", sanoi hän, "sillä hän tarvitsee hoitoa, tyttö raukka, mutta hän lykkää minut luotaan ja kuiskaa vaan sinun nimeäsi, Engelbrekt."

Engelbrekt nousi vakavan näköisenä pöydästä. "Belgstingin tytär ei saa jäädä yön selkään Engelbrektin oven ulkopuolelle!" virkkoi hän kainalosauvansa ottaen, "minä puhuttelen itse häntä."

Hän läksi salista ja laskeutui linnanportaista; veli seurasi häntä. Alhaalla paistoi kuu pilvettömältä taivaalta ja Engelbrekt meni veljensä neuvoa seuraten linnanportin pielessä sijaitsevan pienempuoleisen rakennuksen taakse sille paikalle, jossa Kirsti oli. Juuri veljesten erotessa kuului taas torventoitahdus ja Niilo riensi tiedustamaan, kuka nyt pyrki linnaan.

Engelbrekt löysi kohta haettavansa ja laskien kätensä hänen päähänsä sanoi lempeällä ja isällisellä äänellä: "Kirsti, lapseni, tunnetko minut?"

Tyttö nosti päätänsä ja oli kuin mielipuolisuuden sumu olisi hänen katseestaan kaikonnut.

"Tunnen, tunnen, ja Kirsti on täällä sinun tähtesi", kuiskasi tyttö, "sinun tähtesi ja suden tähden, hiljaa, hiljaa, hän vainuaa saalista ... katso, tuolla ... tuolla!"

Kirsti nousi hiljaa mutta vastustamatta ja hänen silmänsä tuijottivat yli ympärismuurin sisäpuolella olevan suuren aukean kohdistuen johonkin esineeseen vastakkaisella puolella. Noustuaan pystyyn hän kumartui eteenpäin ja ojensi kätensä, ikään kuin joku vastustamaton voima olisi häntä vetänyt. Engelbrekt katsoi myöskin samanne päin, mutta ei nähnyt mitään. Kirsti hiipi hiljaa ja äänettömästi muurin varjoon. Häntä olisi luullut henkiolennoksi, niin hän näytti häviävän pimeään.

"Veli", kuului silloin Niilon ääni Engelbrektin takaa, "sinua tapaamaan on tullut mies, jota varmaan kaikista vähimmin olet odottanut ... neuvoin häntä menemään linnansaliin..."

"Ja kuka on se vieras?"

"Belgsting!"

"Belgsting", virkahti Engelbrekt ja outo vavistus valtasi hänet.

"Katso tuonne, käänny ympäri, Engelbrekt, niin voit itse nähdä, hän nousee nyt portaille. Minä hämmästyin itse, kun hän sanoi nimensä, että tuskin sain vastatuksi hänen kysymykseensä."

Miehen vielä puhuessa kuului raksahdus jousenjanteesta, jolta nuoli äsken juuri oli lentänyt, ja käännettyään Engelbrekt näki tuon kookkaan tuttavan sankarihaamun kaatuvan syrjään portailta. Toinen pitkä haamu juoksi samassa synkimmästä varjosta aukean yli ja riemuitseva ääni huusi:

"Nyt, Engelbrekt, kaadoin sinut kuitenkin!"

Aivan ampujan jälessä juoksi Kirsti ja juuri kun edellinen oli aivan kaatuneen luona, heittihe hän luonnottomalta näyttävällä voimalla ja notkeudella hänen päällensä ja tarttui molemmin käsin hänen kurkkuunsa. Niilo Engelbrektinpoika oli heti tytön rinnalla ja sai töin tuskin hänet temmatuksi irti ampujasta. Tämä oli milt'ei hengiltä kuristunut ja hänen silmänsä tuijottivat hurjasti ympärilleen. Mutta Kirsti kiskoi auki hänen takkinsa ja kuutamossa näkyivät hopeavitjat välkkyvän ampujan kaulassa. Ennen kuin Niilo sai estetyksi, oli hän temmannut vitjat mieheltä.

Nyt oli Engelbrekt kainalosauvojensa varassa päässyt perille. Hän näki tytön olevan polvillaan ja käsillään kohottavan ylös noita välkkyviä vitjoja, ikään kuin kiittäen korkeinta siitä, että oli voittanut. Engelbrekt voi kuitenkin vaan katsahtaa häneen. Koko hänen sielunsa oli kiintynyt tuohon kookkaaseen, vahvaan mieheen, joka kädellään portaiden patsaasta pidellen ja päätä rintaansa vasten nojaten istui tai puoleksi makasi hänen asuntonsa kynnyksellä. Hän kumartui katsomaan, mutta ponnahti äkkiä takaisin, kun näki miehen vasemmassa kyljessä vielä väräjävän nuolenvarren. Se oli vaskinen ja hopealla kirjailtu. Käsi otsalla hän suuntasi katseensa korkeuteen.

"Haa, Eerikki, Eerikki", hän puhkesi sanomaan, "olen siis tehnyt sinulle väärin ... ja sinun täytyi hengelläsi todistaa viattomuutesi." Jättiläinen nosti päätänsä, kun kuuli Engelbrektin äänen eivätkä koskaan olleet nämä säännölliset loistaneet niin kauniina kuin nyt. Raukea hymy ilmautui hänen huulilleen ja hän ojensi kätensä.

"Milloin teit Belgstingille väärin, Engelbrekt?" sanoi hän, "minähän olen kulkenut jälkiäsi Nyköpingistä tänne saakka parantaakseni kovaa sydäntäni ja sopiakseni sinun kanssasi... Minun toivoretkeni ei ollut pitkä eikä vaikea, sillä minä olen kulkenut alla tuulen ja ilma on ollut täynnä sinun ylistystäsi ... täällä oli matkani määrä eikä kuolo voinut kohdata minua onnellisemmalla hetkellä kuin täällä!... Engelbrekt ... olen tehnyt sinulle väärin ja kova sydämeni oli soaistu, kunnes ilkiö itse tunnusti katalan tekonsa... Voi minua, voi minua! ystävän neuvoja halveksuin ja sen tähden olen tässä niin kurjana, niin kurjana ... minulla on kaksi lasta ja kuitenkin olen lapseton."

"Ole huoleti, Eerikki", sanoi Engelbrekt ja kumartui kuolevaa lähemmäksi, "sydämissämme olemme aina olleet ystäviä ja sen tähden olemme suoneet toisillemme hyvää sittenkin kun nurjat voimat erottivat meidät. Sentään kiitän Jumalaa ja hänen pyhimyksiään siitä, että erhetys haihtui, niin että taas voimme ojentaa toisillemme käden! Mitä Kirstiä uhkaavasta kohtalosta tiesin, sen olin saanut kuulla kuolevalta enkä saanut sitä ilmaista. En voinut tehdä muuta kuin ystävyuteni nimessä pyytää sinua ajamaan pois hänen häijyn kosijansa."

"Sen tiedän, sen tiedän", änkytti ystävä, "ja miksi valitankaan kurjuutta, kun minulla on ollut sellainen ystävä kuin sinä... Kiitos, Engelbrekt ... Ei, ei ... elä sano mitään, elä toivo mitään, aikani on lopussa, nuoli on syvällä lähellä sydäntä! Mutta minä kiitän Jumalaa ja Pyhää Eerikkiä tästä onnenhetkestä, juuri haudan partaalla... Kenties ennen pitkää näemme toisemme emmekä sitten koskaan enää eroa..."

Nyt Kirsti nousi pystyyn ja suuteli kiihkoisesti hopeavitjoja. Mutta hänen otsansa oli kirkas ja vapaa ja hänen katseensa säteili valoisana. Hän hiipi hiljaa isänsä luokse ja pani keveästi vitjat hänen kaulaansa.

"Nyt olemme voittaneet, isä", sanoi hän ja lankesi polvilleen hänen eteensä, "nyt olet saanut takaisin tyttäresi, Kirstin; suo anteeksi, suo anteeksi, että olen ollut niin kauvan poissa luotasi, mutta minä olen etsinyt vitjojasi ja joustasi, jotka kerran kauvan, kauvan sitten otin sinulta ... nyt onni taas palaa, isä, ja sinusta tulee tuo rikas Belgsting ja miehet kunnioittavat sinua niin kuin ennen."

"Niin, niin, olet oikeassa, Kirsti", änkytti isä sekä katoavasta elinvoimasta että valtaavasta mielenliikutuksesta heikontuneella äänellä, "niin, onni on palannut Engelbrektin ja sinun kanssasi... Jumala minua armahtakoon!"

"Cecilia!" kuiskasi Kirsti hiljaa hänen korvaansa ja Engelbrekt toisti sanan.

Mies vavahti suonenedontapaisesti ja hänen silmänsä painuivat umpeen. Hetken aikaa oli niin hiljaista, että olisi voinut luulla hänen sielunsa jo eronneen ruumiista. Mutta sitten hän taas avasi silmänsä ja kirkastunut loiste säteili hänen kasvoistaan.

"Sano Cecilialle, että olen antanut hänelle anteeksi!" sanoi hän selvällä äänellä.

Sitten hän vakavalla kädellä veti ulos nuolen ja katseli sen terävää veristä kärkeä, heitti sen sitten luotansa ja tarttui toisella kädellään Engelbrektin, toisella Kirstin käteen.

"Jumala ottakoon henkeni!" kuiskasi hän ja laski päänsä kallistumaan Engelbrektin olkapäätä vasten.

Kaikki olivat hiljaa. Palvelijatkin, jotka olivat rientäneet esiin ja vanginneet aseettoman murhaajan, seisoivat pää kumarassa. Murhaajan silmä hehkui mielipuolisuuden kiillotonta tulta. Yht'äkkiä kuului askelia linnanportaista ja kannusten kilinää kiviä vasten. Pentti ritarin kookas vartalo ilmautui alaportaalte.

Kun ritarin katse sattui kuolevaan, hypähti hän syrjään, ikään kuin käärme olisi pistänyt. Mutta vanki päästi pilkkanaurun.

"Erehdyin, ritari", räähkyi hän, "nuoli ei ollut Engelbrektin pään varalle taottu!"

Ritari riensi pois ja vähän sen jälkeen kuultiin hänen palvelijoineen ratsastavan nostosillan poikki ja lähtevän Örebron linnasta.

Mutta vielä kerran kuoleva kohotti katseensa. Se haki Engelbrektiä, ja kun se löysi tämän jalot, mutta surulliset kasvopiirteet, imeytyi se ikään kuin kiinni niihin ja raukesi suun vetäytyessä hymyyn.

* * * * *

Örebron linnan asukkaille tuli kolkko yö. Aamun sarastaessa Engelbrekt seiso i ystävänä ruumispaarien ääressä. Hänellä oli kädessä kaksi nuolta. Huomattuaan että ne olivat lähteneet samasta viinestä, josta sekin, mikä Belgstingin surmasi, hän pani ne toisten joukkoon, jotka yhdessä jousen kanssa oli pantu kuolleen jalkoihin. Hänen kaulassaan välkkyivät hopeavitjat ja ympärillä palavat vahakynttilät loivat lektuttavaa valoansa sekä vitjoihin että nuoliin. Molempien näiden kalleuksien piti seurata häntä hautaan, se oli Engelbrektin tahto.

Engelbrekt viipyi kauvan ruumiin ääressä ja näytti tarkastelevan noita vielä kuolemassakin kauniita kasvoja, joiden hymyilevä suu toi mieleen onnellisen kuolinhetken. Vasta takaa kuuluvien raskaiden askelien ääni herätti Engelbrektin aatoksistaan. Se oli Ulvi. Hänellä oli pää siteissä ja jääharmaassa parrassa näkyi vielä veripisaroita.

"Tulen veneiltä", sanoi hän, "ne ovat valmiina venevalkamassa ja sinun hevosesi odottelee linnanovella!"

"Hyvä", vastasi Engelbrekt, "mutta kuinka on laitasi?"

"Pyhä Yrjänä sen tiesi, isäntä, mutta kun onnettomuus sattuu, niin se sattuu ... mutta kun menin talliin, raivosi vanha Valko kuin riivattu pilttuussa, ja vaikka meidän pitäisi olla ja olemmekin vanhoja ystäviä, niin potkaisi se minua päähän, juuri kun sinun hevosesi kavioita katsottuani oikaisin itseni ... minä tuperruin nurin vielä vanhoillani ja vieläkin tuntuu päätäni pyörryttävän..."

"Sinun täytyy saada hyvän lääkärin hoitoa, Ulvi ... minä en voi odotella, mutta kun pater Gislo, jota heti lähetämme noutamaan, sallii, pitää sinun tulla perästä Tukholmaan..."

"Engelbrekt", huudahti vanhus temmaten pois siteen, "mitä tästä naarmusta!"

Kohta tuli kuitenkin selville, että haava oli paljoa pahempi, kuin minä vanhus sitä piti. Veritulva peitti hänen kasvonsa ja hän olisi kaatunut lattialle, jollei Engelbrekt olisi ennättänyt toisella kädellään tarttua hänen vyötäisiinsä. Hän käski muutaman ohitse kulkevan palvelijan heti kutsua veljeä sekä viipymättä mennä kaupungin luostarista noutamaan pater Gisloa, erästä lääkitemistaidostaan tunnettua munkkia. Niilo Engelbrektinpoika tuli heti sen jälkeen ja sulki veritulvan panemalla paikalleen pois heitetyn siteen.

Sitten Engelbrekt riensi ulos uskottuaan vanhan palvelijansa veljensä hoitoon.

"Varo Albrektia, isäntä", huusi Ulvi perästä, juuri kun Engelbrekt astui kynnyksen yli.

Alakuloisena Engelbrekt seisattui hevosesensa eteen, jonka selkään nuo molemmat vuoritalliset hänet varovasti nostivat. Takana odotti kaksi vanhanpuolista palvelijaa, joiden oli määrä seurata venevalkamaan ja sitten ottaa Engelbrektin hevonen mukaansa sekä ratsastaa toisten palvelijain perästä. Nämä olivat jo lähteneet linnasta ratsastaakseen Hjalmarin pohjoispuolitse sen itäisessä päässä sijaitsevaan Rosvikiin, joka kuului Engelbrektin luotettavalle ystävälle, Uplannin laamanni Niilo Kustavinpojalle. Engelbrektin vaimo istui jo myöskin hevosen selässä.

"Minä luulen Herman Bermanin tänään tulevan tänne linnaan Varbergista", sanoi Engelbrekt päästyään paikoilleen satulaan. "Sanokaa hänelle terveisiä minulta ja sanokaa, että hän tavannee minut Tukholmassa. Jos te menette kotiseuduillenne, niin kuin tehnette, ennen minun palaamistani, niin viekää minulta Vaskivuorelle terveisiä ja muistakaa, mitä eilen puhelimme. Jos Jumala tahtoo, tulen luultavasti itse kohta perästä!"

Miehet puristivat toistensa käsiä ja sitten läksi matkue liikkeelle, ajaen hiljaksen. Kun nostosilta vedettiin ylös, kääntyi Engelbrekt katselemaan linnaa. Edellinen ilta oli ollut niin monivaiheinen, että hän tunsi olevansa oudoilla mielin, tunsi sekä rikkautta että köyhyyttä, sekä iloa että tuskaa. Mutta hetkisen vaan hän salli muistojen vallita. Äänettömänä hän kuitenkin jatkoi matkaansa rannalle.

Täällä hänet taas nostettiin hevosen selästä ja kannettiin toiseen veneistä, johon hänen vaimonsa oli teettänyt pehmeän vuoteen peräkeulaan. Päästyään veneeseen hän silmäsi soutajiaan. Niitä oli kaksi kumpaakin venettä varten.

"Sinut, Albrekt", sanoi hän toiselle niistä, joiden oli määrä soutaa hänen omaa venettään, "sinut arvelin jättää linnaan."

"Kun Ulville sattui onnettomuus", vastasi mies uskaltamatta oikein katsoa Engelbrektiä silmiin, "olin minä käsillä ja veljesi käski minun lähteä Ulvin sijaan."

Engelbrekt antoi asian jäädä sikseen, mutta loi tuon tuostakin tarkastelevan katseen synkkään soutajaansa.

Matka kävi onnellisesti ja illan suussa oli ennätetty Göksholman kohdalle. Aivan lähellä sitä nientä, jolla Göksholman linna kohotti torniansa taivasta kohti, oli pieni saari, jonka kapea salmi erotti mainitusta niemestä. Engelbrekt ei uskaltanut yökylmän takia jatkaa matkaa, vaan päätti laskea tälle saarelle siellä valkean ääressä odotellakseen aamua.

Veneet laskettiin rantaan ja kohta roihusi saarella tuli, jonka ääreen Engelbrekt istuutui. Hänen vaimonsa istuutui viereen levottomasti tarkastaen hänen kasvojaan niiden ilmeistä nähdäkseen, mitä matka oli häneen vaikuttanut.

"Hyvin vaimo", sanoi Engelbrekt tarttuen hänen käteensä ja arvaten hänen ajatuksensa, "meri-ilma on tehnyt minulle hyvää; mutta ajatukseni liitelevät tuonne ylös, jonne jo niin moni ystävä on mennyt ennen minua."

Ja ylhäällä tähdet tuikkivat niin tarkoittavasti ja laineet loiskivat rantaa vasten ikään kuin kertoillen katoavaisuuden tarinaa alkuna tai vastakohtana ijankaikkiselle elämälle, jota taivaan kultaiset merkit julistivat.

Kului hetkinen äänettömyydessä.

Silloin kuului kaukaa aironloisketta ja muuan palvelija tuli kertomaan, että vene näkyi tulevan Göksholmasta päin.

"Siinä tulee Pentti herran lähetti", sanoi Engelbrekt ystävällisesti hymyillen, "hän tahtoo osottaa ystävyyttään ja hakea minut Göksholmaan yöksi. Sairauteni tähden en kuitenkaan voi suostua hänen pyyntöönsä. Mene kuitenkin rantaan ja näytä heille paras valkama."

Palvelija meni ja Engelbrekt autatti itsensä seisomaan sekä astui kainalosauvojensa varassa rantaa kohti. Sinne päästyään hän näki veneen jo niin lähellä, että hän selvästi saattoi erottaa Maunu Pentinpojan seisovan etukeulassa. Tästä hän yhä varmemmin päätti tulijain kutsuvan häntä Göksholmaan.

Samassa vene törmäsi rantaa vasten ja Maunu Pentinpoika juoksi Engelbrektiä kohti. Mutta hän heilautteli kirvestä kädessään ja hänen silmänsä hehkuivat.

"Saanko rauhaa sinulta valtakunnassa?" kysyi hän vimmoissaan.

"Isäsi oli eilen luonani", vastasi Engelbrekt, "ja luulenpa hänen sinulle kertoneen, että olemme tehneet rauhan keskenämme."

Tuo hurja Maunu vastasi iskien kirveellään, mutta Engelbrekt kohotti toista kainalosauvaansa, niin että isku sattui tähän; kuitenkin katkesi Engelbrektiltä kolme sormea.

Mutta koko Engelbrektin olennossa vallitsi tällä hetkellä niin juhlallinen tyyneys ja hänen silmistään ilmeni sellainen ylevyys, että murhaaja joutui hetkeksi hämilleen ja arveli, ennen kuin kohotti kirveensä toiseen iskuun.

Silloin Engelbrekt kääntyi katsomaan palvelijoitaan, mutta ei niitä nähnyt; ainoastaan kalpean vaimonsa hän näki loitompana. Tämä oli vaipunut maahan kauhun ja kuolemantuskan musertamana. Tämä oli hänen viimeinen näkemänsä. Sankarin katseen lumouksesta päästyään Maunu kohotti uudelleen kirveensä ja isku sattui takaa Engelbrektiä kaulaan. Kolmas isku rikkoi sankarin pääkallon, niin että aivot valuiivat ulos.

Engelbrekt kaatui ja pedontapaisella julmuudella tuo hurja Maunu sitten musersi hänen raadellun päänsä, joka kaatuessa oli sattunut kiveen. Sen jälkeen hän nuolilla lävisti tuon hengettömän ruumiin. Se tyydytti ritarin kosta tuo hänen onnensa vastustajan paloitteleminen.

Mutta laine loiski rantaa vasten ja tähdet vilkkuivat taivaalla ja tuo vapaaksi päässyt henki kuvaili nyt oikeassa olopaikassaan elämän tarua ja nautti kyllikseen vapauden elävää vettä.

Työn tehtyään astui nyt Maunu Pentinpoika uhmaillen rannalle. Engelbrektin palvelijat oli sidottu ja viety yhdessä hänen vaimonsa kanssa ritarin veneeseen.

"Nyt Örebrohon", huudahti Maunu ilosta huumauksissaan, "ja jos sinä, Albrekt, pidät sanasi, niin lienee linna vallassamme ennen päivän nousua."

* * * * *

Illalla oli Herman Berman tullut Örebrohon ja oli pitkästä ratsastuksesta väsyneenä nukkunut sikeään uneen. Aamupuolella herätti hänet yht'äkkiä muuan palvelija.

"Engelbrektiltä on saapunut sanantuoja", sanoi mies, "ja Niilo, Engelbrektin veli, joka on linnanvoutina, käski minun herättää teidät."

Joutuisasti Herman puki päällensä ja meni linnanpihalle. Tänne tultuaan hän näki Niilo Engelbrektinpojan seisovan muurilla ja riensi tämän rinnalle. Linnankaivannon toisella puolen oli kaksi miestä, joista Herman toisen heti tunsi Maunu Pentinpojaksi. Toinen oli Albert Piccatel, Engelbrektin palvelijoita, selitti Niilo.

"Hän sanoo tuovansa sanaa Engelbrektiltä", sanoi Niilo, "mutta minusta tuntuu kummalliselta, että hänellä on göksholmalainen seurassaan."

"Ei, ei, kautta Vapahtajan ristinpuun, elä avaa, Niilo Engelbrektinpoika!" huudahti Herman vilkkaasti, "tässä piilee ilkeää petosta! Tätä Albrektiahan varomaan Ulvi vanhus kehotti kasvatusisääniä ja tämänhän hän oli nähnyt tallissa hevosensa luona vähää ennen kuin hevonen oli satuloitava."

Tämän nojalla ei Albrektia päästetty linnaan ja hetken kuluttua kuultiinkin meteliä kaupungista. Maunu Pentinpoika ja hänen palvelijansa, saatiin sitten kuulla, ne siellä ryöstivät kaupungissa olevaa linnanväen omaisuutta.

Mutta Herman heittihe kohta sen jälkeen hevosensa selkään ja ajoi täyttä laukkaa Göksholmaan päin.

Lähestyessään sille niemekkeelle poikkeavaa, pohjoiseen päin vievää tietä, jolla Göksholman linna sijaitsi, tuli häntä vastaan joukko talonpoikia, jotka runsaita kyyneliä vuodattaen kantoivat verholla peitettyä ruumista.

Herman pysähtyi ja teki ristinmerkin päästääkseen kulkueen ohitse. Silloin muuan vanhanpuoleinen talonpoika tuli hänen luoksensa ja tervehti.

"Olettehan Herman Berman", sanoi hän, "tunnen teidät siltä ajalta, jolloin oleksimme Nyköpingin linnan edustalla ja minä tiedän, kuinka kallis hän teille oli..."

"Jumalani ... mitä sanotte", huudahti Herman yhtäkkiä kauhean aavistuksen valtaamana.

"Me kannamme Engelbrektin ruumista Mellösan kirkkoon", jatkoi talonpoika pyyhkien kädenselkämällään silmiin tunkevia kyyneliä.

Herman kyseli tarkoin kaikki saattaen tuskin uskoa mitä kuuli, mutta talonpoika kertoi, kuinka hän muutaman sukulaisensa kanssa yöllä oli kulkenut Göksholman ohitse aikoen veneellä mennä poikki Hjalmarin sen pohjoisrannalle. Silloin he olivat kohdanneet Maunu herran, joka vankijoukkoa kuljettaen oli mennyt linnaan. Parista kuulemastaan sanasta he olivat aavistaneet pahaa ja soutaneet tuolle pienelle saarelle ja siellä löytäneet Engelbrektin ruumiin. He olivat silloin kiireesti lähteneet pitäjälle ja lähettäneet sanan kirkkoon, jonka kelloja alettiin soittaa, ja silloin oli rahvasta kokoutunut ja he olivat noutaneet ruumiin.

Tie oli täpötäynnä talonpoikia ja Herman ratsasti hiljakseen kulkueen jälessä tuon vanhan talonpojan

rinnalla.

Mellösan kirkossa laskettiin ruumis maahan. Ja täällä Herman astui esiin ja kohotti paarivaatetta ja näki nuo monet nuolenhaavat ja tuon muserretun pään.

Emme uskalla koettaakkaan kuvailla hänen tuskaansa. Epätoivosta mykkänä ja kyynelettömin silmin hän seiso kauvan tuijottaen tuohon hengettömään ruumiiseen voimatta selvittää itselleen, untako vai todellisuutta tämä näkemänsä oli.

Silloin hän kuuli ystävällisen äänen, joka mainitsi hänen nimeänsä, ja kääntyi päin.

Tuomas piispa seiso hänen edessään.

"Rohkeutta, nuori mies!" sanoi piispa kyynelsilmin, "semmoisen miehen ruumiin ääressä, joka ei koskaan ajatellut muuta kuin maansa hyvää, semmoisen miehen ruumiin ääressä emme saa vajota toimettomaan suruun. Ylös, ylös, Herman, taisteluun. Nyt jos milloinkaan tarvitaan miehiä!"

Ja tuo hurskas piispa levitti takaisin vaatteen rakkaan vainajan päälle ja hänen kyyneleensä kimaltelivat kuin helmet tuolla mustalla vaatteella.

Piispan sanat herättivät Hermanin taas tajuihinsa. Hän polvistui ruumiin viereen ja vaipui hartaaseen rukoukseen.

Kun hän sitten astui ulos kirkosta, tuli Hannu kreivi vastaan ja sulki hänet syliinsä.

"Rakas, rakas poika", huudahti hän ja lisäsi hetken kuluttua koettaen väkisinkin pysyä tyynenä, "seuraa minua ja Tuomas piispaa Sigarsöhön, siellä neuvotelkaamme mitä nyt on tehtävä."

Sigarsö oli Hjalmarin rannalla sijaitseva piispankartano, vajaan peninkulman päässä Göksholmasta.

Sigarsön puutarhassa Hannu kreivi liitti tyttärensä ja Hermanin kädet yhteen ja Tuomas piispa sulki molemmat syliinsä rukoillen heille Jumalan ja pyhimyksien armoa ja siunausta.

Mutta muutamien päivien kuluttua alkoi Herman Mellösan talonpoikain ja naapuripitäjain rahvaan johtajana piirittää Göksholmaa. Linna oli kuitenkin milt'ei mahdoton valloittaa ja vaati aivan toisenlaisia piiritysaseita, kuin talonpojat kiireessä voivat hankkia. He ampuivat kuitenkin palavia nuolia linnaan ja kaikki mitä siellä oli puusta syttyi palamaan.

Ja tämän rovision valossa pakeni muutamana pimeänä yönä kaksi ratsumiestä Göksholman linnasta.

Ne olivat Pentti ritari ja hänen poikansa Maunu Pentinpoika.

VIITESLITYKSET:

[1] *Arnold* piispa pantiin sitten väkisin arkkipiispaksi eikä kuningas millään ehdolla tahtonut tunnustaa tuomiokapitulिन valitsemaa Olavi Laurinpoikaa. Kertomus Arnoldin väkisin murtautumisesta arkkipiispan taloon on muutamassa katselmuskirjassa, jonka tuomiokapitulिन herrat laadittivat lokakuun 5 p:nä 1433. (Peringsköld: Monum. Ullerakerensia, s. 157). Tässä mainitun taudin, johon hän kuolikin, sanottiin olleen iljettävän. (Reuter Dahl: Sv. kyrkans hist., III, 11, s. 18.) Hän kuoli huhtikuussa 1434 ja ruumis vietiin Tanskaan.

[2] *Juhani Gerkenpoika eli Johannes Gerechini*, muuan Eerikki kuninkaan Upsalan tuomiokapitulille tyrkyttämiä arkkipiispoja, on jättänyt jälkeensä surullisen muiston. Sekä Ericus Olai että Johannes Magnus mainitsevat asioita, jotka täysin selittävät, miksi häntä vihattiin ja halveksittiin. Hän halveksi tuomiokapitulinsa herroja sekä neuvotteluissa että yksityisessä elämässä ja oli tuttavallisissa, vieläpä usein luvattomissakin väleissä ylhäisten naisten kanssa (Er. Olai, s. 145; Joh. Magn. Hist. Metrop., s. 90), eikä ottanut mistään varoituksista ojentuakseen. Örnhjelmin diplomatariummassa löytyy muutaman kirjeen jäljennös, joka todistaa arkkipiispan eläneen haureellisesti. Tässä muuan nainen todistaa

Sigtunan pormestarille v. 1421, että hän monta vuotta takaperin oli ollut kihloissa muutaman suutarin kanssa ja että hänet sitten petoksella oli vihitty toiseen, mutta ei ollut tämänkään kanssa pitänyt yhteyttä, vaan yhä edelleen pitänyt yhdyselämää arkkipiispa Juhanin kanssa ja hänelle synnyttänyt kaksi lasta. (Kts. hänestä enemmän Ber. ur Sv. Hist., s. 59 seur.)

[3] Piispa Knuutti Bonpojan ja Ingegerd abbedissan välejä koskeva kertomus on saatu muutamasta jälkimmäistä vastaan laaditusta vastalauseesta, joka on päivätty jouluk. 18 p:lle 1402. (Lagerbring, IV, s. 341, 42.)

[4] *Niilo Kustavinpojan* (Stjernbåt) arvellaan tavallisesti olleen Pukeja, sanotaan myöskin (Ugglä: Svea Rikes råds längd, s. 44, muist. m) olleen nuorempia Pukeja, joitten vaakunassa oli punainen vene kultapohjalla kahden tähden välissä. Tämän pojaksi sanotaan Eerikki Pukea (s. 50). C.G. Styffen teoksesta: Skandinavien under medeltiden, s. 165, muist. 3 näkyy kuitenkin jälkimmäisen isä olleen nimeltään Pietari.

[5] *Bernard Osenbrüggeu kirje* kummallisine jälkilisäyksineen löytyy teoksessa: C.G. Styffe, Handl. till Skand. hist. under medeltiden, 11, s. 259.

[6] Kirje on vielä tallella Danzigin arkistossa ja on merkillinen sen puolesta, että se sisältää ensimmäiset samanaikaiset tiedot Engelbrektistä ja siitä valtatyöstä, jonka hän silloin oli alkanut.

[7] *Herra Pentti Steninpojan rahapula*. Yö ja Päivä-suku oli ennen niitä aikoja, jolloin Engelbrekt taalalaisineen esiytyi, Ruotsin maista ja taloista rikkaimpia. Että meidän kuitenkin on ollut oikeus otaksua Pentti herran ja hänen poikansa olleen huonoissa varoissa, näkyy sekä siitä, että useat tämänaikuiset kirjeet osottavat sellaisen olleen hyvinkin tavallista Ruotsin herroissa ylimalkaan, että myöskin siitä, että nimenomaan tiedetään tämän Yö ja Päivä-suvun haaran olleen sangen kovassa puutteessa. Sekä Niilo että Sten Bonpoikain sanotaan paljon turvautuneen setänsä, Linköpingin piispa Knuutti Bonpojan, apuun, ja hänen sanotaankin (Benzelius, riimikronikka, s. 126, 127) niin runsaasti auttaneen heitä, että sekä hän itse että hänen kirkkonsa sen kautta olivat joutuneet pulaan (vrt. Reuterdahl, Sv. kyrkans hist., III, 11, 77).

[8] *Torni* (alkup.) *Barfrid*. Tämä sana tulee muinaissaksalaisesta *bercvrit* (lue: berk-frit), jonka edellinen osa on sukua ruotsalaiselle "att bärge" (pelastaa) ja toinen — ruots. "fred" (rauha). Frankit käyttivät muotoja berfroit, beffroit, belfroit. Se oli torni, jolla frankkilainen linnanherra piti valloittamaansa ympäristöä aisoissa. Tämän johdosta sorretut ympäristöläisetkin vähitellen rakensivat samannimisen tornin, jonka jälkeen tätä nimeä vähitellen ruvettiin käyttämään yksinomaan tästä vapaudenhaluisten kaupunkilaisten hätäkellolla varustetusta tornista. Ja sitten tuli tavaksi, että jonkun kaupungin päästyä vapaaksi linnanherrasta rakennettiin sellainen beffroit, jonka johdosta sitten saattoi syntyä pitkäisiä sotia. *Gentin* kaupunki alkoi beffroinsa rakentamista v. 1183, mutta Flanderin kreivejä vastaan käytävät veriset sodat viivyttivät sen valmistumista vuoteen 1324. Silloin ripustettiin siihen tuo kuuluisa kello *Roland*, johon oli kirjoitettu:

Roland, Roland, paukkeen tietää tulenvaaraa,
Sointin sotaa Flanderille ennustaa.

Vasta v. 1380 tuli tämä vapaudentorni täysin valmiiksi. Se on vielä jälellä ja on lähes 400 jalkaa korkea. Sellaisia torneja löytyy sekä Italiassa että Englannissa. Italiassa niillä on nimenä "battifredo" ja Englannissa "belfry". Jälkimmäisessä maassa merkitsi nimi paitsi vahtitornia kelloineen myöskin laivan etukeulassa olevaa pientä suojusta, jossa laivankello riippui. Tämä tapa levisi myöskin Tanskaan, Ruotsiin ja Norjaan, joissa käytettiin nimeä "barfred", "barfrø." (Barfridin on Ellert Sundt selittänyt norjalaisessa aikakauskirjassa "Folkvennen", 10 vuosik., s. 217 ja seur. löytyvässä oivallisessa norjalaisen "Bygde-Skikke'n" tutkimuksessa.)

[9] Ad extra.

[10] *Vadstenan luostari*. Tätä koskevat tiedot on otettu osaksi Diarium Vadstenensestä, osaksi C.G. Bruniuksen teoksesta "Anteckningar under en konstresa år 1849."

[11] Olemme tässä samoin kuin muissakin paikoin, mihin ei löydy varmoja historiallisia muistiinpanoja, seuranneet tarinaa. Puheenaolevan talon sanotaan sijainneen nykyisen raastuvantorin varrella ja olevan saman kulmatalon, jossa noin 30 vuotta takaperin oli reivastehdas.

[12] *Vedottu ruotsalainen oikeusjuttu*. Upsalan kirjastossa löytyy alkuperäisenä Helsingborgissa lokakuun 31 p:nä 1433 tehty kirjallinen tuomio. Se koskee muutamaa kuninkaan tutkittavaksi vedottua ruotsalaista oikeusjuttua, jota ratkaisemaan kuningas oli valinnut 10 tanskalaista neuvosherraa ynnä 2 ruotsalaista piispaa. Kts. Styffe: Bidr. tili Skand. hist., II, s. XCVII ja muist.

[13] *Engelbrektin esiytyminen Vadstenassa* on kerrottu Ison Riimikronikan ja Olaus Petrin mukaan.

Olaus Petri kertoo sekä Engelbrektin että Knuutti piispan lausunnot pääasiallisesti samoin sanoin, kuin me ne olemme esittäneet.

[14] *Skurun katu* on kummallinen luonnonmuodostuma vajaan peninkulman päässä Eksjön kaupungista ja on rajana Hultin pitäjässä sijaitsevan Paslemälentilan tiluksien ja Ekesjön pitäjään kuuluvan Bjässarpin kylän välillä. Kaduksi sanotaan tavatonta vuorenhalkeamaa, joka on kuin pitkä ja leveä tie. Se on 64 kyynärää syvä ja 10 kyynärää leveä. Kadun päällä riippuu iso kivilohkare, jota sanotaan "Skurun hatuksi", ja vieressä on iso "Sakaristoksi" sanottu aukko, jossa pakanain muinoin sanotaan uhranneen. Skurun katu on kuvattuna Dahlbergin teoksessa: "Svecia Antiqua et Hodierna."

[15] *Oppenstenin linna* oli kalliolla, jonka nimi nykyään on "Husberget" Asarpin pitäjässä. Se oli C.G. Styffen mukaan (Skand. under medelt., s. 104, 105) nuorenpuolinen linna ja luultavasti rakennettu vuosien 1362 ja 1367 välillä. Muutamalla linnan alustaan kuuluneella talolla on vielä nimenä "Ladugården." Voudin nimi oli Marten Grabow, josta Riimikronikka on tehnyt "Martti Gråbon."

[16] Riddarholman.

[17] Säkeet: "Niin käv' hänen j.n.e." on otettu runosta Solsången (kts. tekijän Ber. ur Sv. Hist., I, s. 288 ja seur.); samoin kirjan lopulla olevat.

[18] Olen keksinyt.

[19] Norrmalmin ja Klaaran luostarin kuvaus on otettu G. Nordbergin teoksesta "S:t Clarae minne."

[20] Sen oli, samoin kuin molemmat mainitut luostaritkin, perustanut kuningas Maunu Latolukko, kartanomaalle, jonka hän oli vaihtamalla hankkinut arkkipiispa Maunulta ja Upsalan tuomiokirkolta 1286. Se sijaitsi melkein nykyisen Johanneksen kirkon paikalla.

[21] *Perintövaltakuntaa koskeva kirje*. Eerikki kuninkaan tyytymättömyyttä arkkipiispa Olaviin lisäsi vielä tämän paaville tekemä väite, ett'ei muka Eerikki kuningas ollut perintökuningas, vaan ainoastaan vaalikuningas Ruotsissa. Sekä tämän että tuon riidanalaisen arkkipiispan vaalin johdosta se kuningas Lundin arkkipiispalla ynnä muutamalla tanskalaisella ja norjalaisella piispalla yhdessä Vexiön Niilo piispan, Skaran Sigge piispan ja Strängnäsin Tuomas piispan kanssa laaditti ja allekirjoitutti kirjeen, jossa nämä todistivat, että hänet sekä syntymä- että perimäoikeuden nojalla oli valittu noiden kolmen valtakunnan kuninkaaksi. Köpenhaminasta palattuaan nuo ruotsalaiset piispat laativat elokuun 4 p:nä 1433 kirjelmän, jossa he selittivät kuninkaan pakottamina — propter graves minas ejusdem regis nobis illatas, vi et metu ducti — kirjoittaneensa yllämainitun kirjeen. (Hadorph, Rimkrönikan, s. 71; tekijän Ber. ur Sv. Hist., II, s. 77 ja 109). Tällä kirjelmällä oli sellainen vaikutus Roomassa, että se tekee käännepöytäkirjan tuon pitkän, kuninkaan ja arkkipiispa Olavin välisen, riidan historiassa.

[22] Monessa vanhassa luostarissa ja linnassa löytyy taruja maanalaisista käytävistä ja Tukholmassa kerrotaan maanalaisen käytävän kulkeneen Fransiskaani-nunniin luostarista Norrmalmilta Fransiskaani-munkkien luostariin Riddarholmaan Mälärin alitse. Samate kertoo taru maanalaisen käytävän kulkeneen Strängnäsin tuomiokirkosta tai piispantalosta Mälärissa olevaan Tynnelsöhön.

[23] Kaksi näitä on vielä tallella: verovapauskirja "Gulstadin Lassille" ja kirje Tjällmon ja Kristbergin pitäjille Itägotinmaassa. Viimemainitusta katso tekijän kertomuksia Ruotsin historiasta, osa V, sivut 133 ja 184 sekä heti sisällysluettelon jälkeen seuraavaa oikaisua sivuun 133.

[24] Kts. tekijän kertomuksia Ruotsin historiasta. Osa V, sivv. 184— 186.

[25] *Kahdentoista herran sovitusuomio* löytyy Hadorphin teoksessa: Till Rimkrönikan, s. 99.

[26] Lokakuun 9. p.

[27] *Täljen linna*, Taelghia hus, perustettiin uniooniajan alussa samanimisen kaupungin suojaksi ja oli Engelbrektin aikoina läänityksenä Pentti Steninpojalla (Yö ja Päivä). Styffe: Skand., s. 217.

[28] *Engelbrektin kanavatyo* on kaikille tuttu asia.

[29] *Arkkipiispa Johannes*. Tämän haureellisesta elämästä olemme edellä muistutuksessa [1] esittäneet päteviä todistuksia. Vieläkin voisimme esittää muutaman valtioarkistossa löytyvän notaarion-asiakirjan mukaan, jota Reuterdahl on käyttänyt teoksessaan: Sv. kyrkans hist., III, 11, s. 358, muist. 7. Muuan avioerojuttu oli alistettu piispan ratkaistavaksi, mutta tuomitsemisen sijasta hän itse valtasi vaimon ja taivutti sitten muutaman vallanalaisensa naimaan hänet. Vaimon entinen kihlattu veti asian Eerikki kuninkaan ja neuvoston eteen, ja arkkipiispa tuomittiin syylliseksi.

[30] *Hillen-järvi*. Tämä järvi eli ne kaksi järveä, joita sanotaan "ylä"- ja "ala-Hilleniksi" ovat Norrbärken pitäjässä. Näistä toisen järven rannalla, "mutta piilotettuna", on kaivos, jonka nimi on

"Norrgrufvan" ja jota Belgstingiä koskeva tarina pitää hänelle kuuluvana (kts. Hülpher: Resa i Dalarne, s. 614). Siitä on jouduttu sekottamaan Hillen ja Plogen. Me olemme seuranneet tarua, että Belgsting oli asunut läntisessä Silfbergin kartanossa ja että siis Plogen-järvi tämän hukutti, jonka tähden Hillen tässä on vaihdettava Plogeniin.

[31] *Pilkkalaulu Juhani Flemingistä*. Molemmat säkeet on otettu Isosta Riimikronikasta, Script. R. Sv. I, 11, s. 77.

[32] Helmikuun 5 päivään.

[33] *Tukholman linnan piiritys*. Kertomus on otettu osaksi Isosta Riimikronikasta (ed. paik. s. 79), osaksi Olaus Petriltä (ed. p. s. 291). Marskin piirityksestä sanotaan Riimikronikassa:

Starck Bolvärcka lot han ther göra
Ok om nattetijdh them uthföra:
The Danske thet ey trodde,
För än Bolvärken reda stode.
Sva snart thet mörcckte vordo the framsatt,
The Hoffmän fyllte them med jord fullbratt,
The haffde ther skytte hool uppa.
Nedan under kulor, som män i staa etc.

[34] Katso tekijän Kertomuksia Ruotsin hist.

[35] *Niilo Engelbrektinpoika*. Tästä ei paljoa tiedetä. Lokakuun 15 p:nä 1436 tehty kirjallinen tuomio osottaa hänen silloin olleen tuomarina Norrbon kihlakunnassa. Että hän veljensä eläessä piti tämän puolesta hallussaan Örebron linnaa, näkyy muutamasta Engelbrektin syysk. 9 p. 1434 Tuomas piispalle kirjoittamasta kirjeestä (Handl. tili Skand. hist. VIII, 3, jossa kirjeellä kuitenkin ei ole päivämäärää. C.G. Styffe lukee sen vuoteen 1435; Reuterdahl vuoteen 1434. Linköpingin kimnaasinkirjastossa säilytetään erästä jäljennöstä, jossa on vuosiluku 1434. Tätä jäljennöstä olemme seuranneet teoksessamme: Ber. ur Sv. Hist., II, s. 103, 4). Edelliseltä ajalta on helmikuun 15 p:nä 1426 päivätty kirje, jossa Niilo Engelbrektinpoika Engelbrekt veljensä neuvosta myöpi maata Stenkvistan pitäjältä Eskilstunan luostarille (Dipl. Dalec., I, 263). Engelbrektin vaakunakilvessä oli 3 liljanpuolikasta kolmion ympärillä ja se oli erilainen kuin sekä isän että veljen. Edellisen on jaettu kahtia ja sen toisella pohjalla on heraldinen liljanpuolikas, toisella riippuva siipi.

[36] *Molemmat läsnäolleet vuoritulalliset*, jotka allekirjoittivat sovintokirjan, mainitaan Isossa Riimikronikassa.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK ENGELBREKT ENGELBREKTINPOIKA 2 ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase "Project Gutenberg"), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, "Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation."
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain "Defects," such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the "Right of Replacement or Refund" described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic

works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to

the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.